หยดน้ำบนใบบัว

คติธรรมและชีวประวัติ
พระราชญาณวิสุทธิโสภณ
(หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน)
วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

หยดน้ำบนใบบัว

พิมพ์ครั้งที่ ๑-๘	๒๕๔๒-๒๕๔๔
จำนวน	๓๑๖,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๙	มกราคม ๒๕๔๕
จำนวน	๕๒,๐๐๐ เล่ม
ISBN	974-340-602-6
พิมพ์ที่	บริษัทศิลป์สยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด

คำนำ

"จริยธรรม"เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะกล่อมเกลาจิตใจของเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศชาติ ให้มีวิจารณญาณ บนพื้นฐานเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจเป็นสาธารณะ ทำให้เป็นผู้ครองชีวิตอย่างมีความสงบสุข ครอบครัวอบอุ่น และเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในสังคมของชาติ

เพราะความสำคัญของเยาวชนและจริยธรรมดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดพิมพ์ คติธรรมและชีวประวัติของ "หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน" (พระราชญาณวิสุทธิโสภณ) ซึ่งเป็นพระผู้มีศีลาจารวัตรอันงดงาม เป็นปราชญ์แห่งพุทธศาสตร์และนักปฏิบัติชั้นครูแห่งครู เป็นตัวอย่างอันดีงามทั้งทางโลกทางธรรมแก่ผู้ได้พบเห็นกราบไหว้ เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนสูงสุดผู้หนึ่งในยุคนี้

เส้นทางปฏิบัติธรรมของหลวงตา เป็นรูปแบบแห่งความเด็ดเดี่ยว ความเป็นนักสู้ไม่มีคำว่าย่อท้อศิโรราบต่ออุปสรรค ยึดเส้นทางสู่เป้าหมายไม่วอกแวกกับสิ่งเย้ายวน หลวงตาจึงเป็นแบบอย่างชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม

คติธรรมและชีวประวัติดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้รวบรวมมาจากเทศนาคำสอนคำปรารภ คำสนทนาของหลวงตาในต่างวาระและโอกาสให้แก่พระเณรอุบาสกอุบาสิกา ศิษยานุศิษย์ ตลอดจนประชาชนทั่วๆ ไป จึงเป็นธรรมะที่มีเนื้อหากว้างขวางหลากหลาย ตื้นลึกยากง่ายแตกต่างกันไปให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้อ่าน ได้ศึกษาค้นคว้าเลือกสรรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามกำลังความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นแบบอย่างอุทาหรณ์ให้เกิดกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติตนให้ดีงาม ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เกิดความสงบสุขร่มเย็น มีความก้าวหน้าในชีวิตการงานทั้งทางโลกทางธรรมสืบต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการกราบขอบพระคุณในความเมตตาของหลวงตาที่อนุญาตให้จัดพิมพ์ประวัติและธรรมะของท่าน ตามที่ท่านเมตตากล่าวไว้เมื่อ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ว่า

"...เรื่องของเราไม่อยากจะเอามาพูด แต่หากมันจะเป็นประโยชน์แก่โลกบ้าง เราก็หวังประโยชน์แก่โลก เราไม่ได้หวังอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของเรา... เราพอทุกอย่างแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของโลกของกิเลส พูดให้เต็มยศคือว่าใจเราไม่ใช่ใจโลกใจกิเลส ใจธรรมล้วนๆ สิ่งเหล่านี้จึงเข้ากันไม่ได้กับเรา

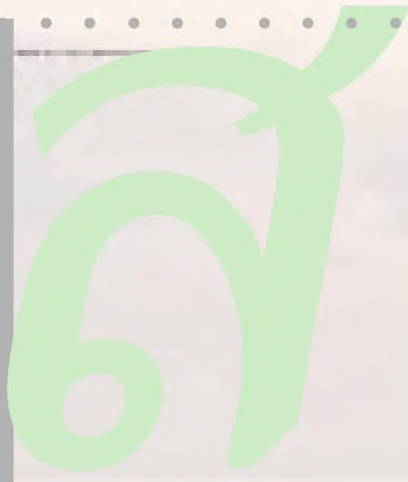
พอสัมผัสปั๊บมันจะปัดของมันเอง เหมือนกับน้ำตกลงบนใบบัว ใบบัวก็ไม่ตั้งใจสลัดน้ำ น้ำก็ไม่ตั้งใจจะซึมซาบใบบัว แต่ต่างอันต่างสัมผัสกันแล้วก็กลิ้งตกลงไป ๆ ระหว่างจิตวิมุตติจิตบริสุทธิ์กับความสมมุติซึ่งเป็นเหมือนน้ำตกลงบนใบบัวก็กลิ้งตกไป ๆ อย่างนั้นเหมือนกัน

แต่ตามหลักนิสัยแล้ว เราไม่อยากจะพูดเรื่องเหล่านี้ออกที่ชุมนุมชน ถ้าให้ก็ให้แบบฝืนใจ ถ้าธรรมดาเราไม่ให้ แต่ถ้าอะไร ที่เป็นประโยชน์แก่โลกบ้างเกี่ยวข้องกับเรา หากถึงว่าเราจะมีขัดข้อง แต่ประโยชน์ได้แก่โลกมีอย่างนี้ เราก็ฝืนให้ แต่เราไม่ได้ให้แบบโลกๆ ให้กัน เราให้แบบธรรมล้วนๆ

ธรรมเหล่านี้ทุกประเภทที่นำมาสั่งสอนโลก เราไม่ได้มาสอนแบบสุ่มสี่สุ่มห้า การสอนทั้งหมดนี้เรายืนยันในหัวใจของเราออกไปเรียบร้อยแล้วว่าถูกต้อง ใครจะนำไปประพฤติปฏิบัติไปพิจารณาอย่างไร เราก็พร้อมเสมอว่า เราไม่มีอะไรขัดข้อง เพราะเราเอาไปด้วยความพอดีแห่งธรรมทุกขั้นทุกประเภทแห่งธรรมโดยลำดับมาอยู่แล้ว"

กระทรวงศึกษาธิการหวังว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากหนังสือนี้ ทำให้เข้าใจหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ผู้กำลังหมดหวังท้อแท้ต่อชีวิตอาจมีกำลังใจกลับสู้ใหม่ ผู้กำลังพากเพียรอยู่ ย่อมมีแก่ใจจะบำเพ็ญคุณงามความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแก่ตน แก่ครอบครัว เป็นตัวอย่างอันดีงามและเป็นหลักใจแก่ลูกหลานภายภาคหน้า อย่างไรก็ตามหากมีข้อผิดพลาดประการใดด้วยความคิดอ่านไม่รอบคอบ กระทรวงศึกษาธิการต้องกราบขอขมาต่อองค์หลวงตามหาบัวด้วยกาย วาจา ใจในโอกาสนี้ และจะได้แก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

(ดร.สุรัฐ ศิลปอนันต์)
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สารบัญ

หยดน้ำบนใบบัว

๑

ชีวิตฆราวาส

๑. ชีวิตฆราวาส

ลูกกตัญญู

หลวงตา ถือกำเนิดในครอบครัวชาวนาแห่งสกุล "โลหิตดี" ณ ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันอังคารที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๕๖ โดยบิดา "นายทองดี" และมารดา "นางแพง" ได้ให้มงคลนามว่า "บัว"

ท่านเป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๑๖ คน ในจำนวนพี่น้องของท่านมีท่านผู้เดียวที่ดำรงอยู่ในสมณเพศและกอปรด้วยศีลาจารวัตรอันงดงาม ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมอันประเสริฐ เป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวพุทธเราอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ

ถิ่นฐานบ้านเดิม

ต้นตระกูลเดิมของท่านอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม ต่อมาพากันอพยพไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ในครั้งนั้นได้ตามกันมาหลายบ้านหลายครอบครัวด้วยกัน กระทั่งมาพบสถานที่อันเหมาะสม จึงตั้งบ้านเรือนขึ้นและเจริญสืบมา ท่านเล่าสาเหตุที่โยกย้ายจนมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่หมู่บ้านตาด ดังนี้

"...พวกที่มาจากมหาสารคามนั้นเดิมเป็นคนละหมู่บ้านๆ ตกลงกันเรียบร้อยแล้วก็ยกพวกมา มาตั้งรวมอยู่ด้วยกันจนกลายเป็นอันเดียวกันหมด เลยเหมือน

กับว่าญาติกัน มีเหตุมาจากแม่น้ำชีท่วม ถ้าเวลาท่วมก็ท่วมซะจนไม่มีอะไรจะกิน มันจะตาย ทนไม่ไหวก็เลยมาหาทำเลดูที่ตรงไหน เลยมาได้ตรงนี้ เลยเอาตรงนี้...

ถ้าว่าแล้งก็แล้งไปเสีย ถ้าว่าท่วมก็ท่วมไปเสีย มีแต่ท่าเสียท่าเดียวมาหลายปี มันเลยจะตาย คนไม่มีข้าวกินแล้ว ก็เลือกกระเสือกกระสนกัน จึงได้มาตั้งอยู่นี้ ทีแรกมาตั้งที่บ้านคำกลิ้ง[๑] ก่อน ยกมากันมากอยู่นะ ไม่ใช่คนหนึ่งคนเดียวครอบครัวเดียวนะ...

มันมาหลายบ้านรวมกัน มาตั้งเป็นบ้านคำกลิ้ง จากนั้นก็แยกออกมาเป็นบ้านตาด[๑] บ้านโนนทัน...พอสงครามโลกครั้งที่ ๒ พวกทหารญี่ปุ่นพากันยกมาตั้งฐานทัพขึ้น เลยยกบ้านโนนทันนี้ออก มาตั้งเป็นบ้านหนองใหญ่[๑] บ้านหนองตูม[๑] ทุกวันนี้..."

สภาพความเป็นอยู่สมัยนั้น

สมัยก่อน ณ บ้านตาดนี้เป็นป่าดงดิบ มีทั้งต้นยาง ตะเคียนทอง ประดู่ และต้นไม้อื่นๆ หลากหลายพันธุ์ มากทั้งปริมาณและขนาด สัตว์ป่าจึงมีชุกชุม ไม่ว่าจะเป็นหมูป่า เสือ ช้าง กวาง เป็นต้น ท่านเคยบรรยายสภาพความเป็นอยู่ในสมัยนั้นว่า

"...โอ๊ย...เป็นดงใหญ่ที่สุดเลยนะ ตั้งแต่กรมทหาร(ค่ายประจักษ์ศิลปาคม) มาเลยละ ตั้งแต่เราเป็นเด็กยังเห็นกรมทหารนี้เป็นดงทั้งนั้นนะ เขามาตั้งใหม่นะเนี่ย หลวงตาเกิดแล้วเขาถึงมาตั้งใหม่ แต่ก่อนกรมทหารอยู่ทางบ้านหนองสำโรง[๒] เขาเพิ่งย้ายมาทีหลัง แต่ก่อนเป็นดงทั้งหมด...มีแต่ดงช้าง ดงเสือ เต็มหมด...

แม้หลวงตามาบวชแล้วบ้านจั่น[๓] ก็ยังเป็นดงอยู่นะ มาใหม่ๆ บ้านคำกลิ้งอยู่กลางดงเลย ช้างลงกินน้ำตอนกลางคืนเต็มไปหมด เพราะฉะนั้นการทำมาหากินจึงสะดวก...หารอบบ้านเอาก็พอแล้ว สมัยนั้นการซื้อการขายมันก็ไม่มี

ตอนหลวงตาเป็นเด็ก เราจำได้ ใครได้หมูได้กวางมาตัวหนึ่งเขาก็กินกันทั้งหมู่บ้าน แจกกันทั้งบ้านเลยนะ ไม่มีการซื้อการขาย ส่งบ้านนั้นบ้านนี้...เขาหากินกันตามท้องไร่ท้องนา พวกอีเห็น กระจ้อน กระแต มันเต็มแถวนี้หมด พวกปูปลาอะไรไม่อดไม่อยาก

ตั้งแต่เรายังไม่บวชเนี่ย เสือโคร่งนี้แอบเข้าไปกัดวัว โอ๊ย ข้างต้นเสาเรือนเลยนะ ติดกับบ้านเลยนะ เพราะดงติดกับบ้าน สัตว์เลี้ยงตามบ้านเขาก็ไม่ได้ผูกไว้ ดังนั้นเสือมันพอกินได้มันก็กินทันที เพราะมันกินได้ง่ายกว่าสัตว์ป่า สัตว์ตามบ้านมันไม่ค่อยระวังตัว

ช้างมันก็เข้าไปกินในสวนเขา สวนก็ติดกับบ้านนั่นนะ มันกินพวกกล้วยพวก

๑ บ้านคำกลิ้ง บ้านตาด บ้านหนองใหญ่ บ้านหนองตูม เป็นหมู่บ้านอยู่ในละแวกเดียวกันระยะ ๑๐ กิโลเมตร
๒ บ้านหนองสำโรงอยู่ห่างจากบ้านตาดประมาณ ๒๐ กิโลเมตรไปทางทิศเหนือ
๓ บ้านจั่นอยู่ห่างจากบ้านตาดประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ไปทางทิศเหนือ

อะไรตอนกลางคืนดังโป๊กๆ เป๊กๆ เขาก็ไม่ว่าอะไรนะ...เฉยมาก ขนาดนั้นนะ ทางล้อทางเกวียนอะไรก็ไม่ค่อยได้ใช้ เพราะไม่ค่อยได้ไปมาหาสู่กัน ทำนาก็ทำพอกินเท่านั้น เพราะว่าไม่ได้ซื้อได้ขาย พอเสร็จสรรพการทำนาแล้ว เขาก็สนุกสนานกันเพราะไม่ได้ทำงานอะไร

การซื้อการขายการรับจ้างอะไรไม่มี แต่ก่อนไม่มี แล้วใครจะมีเงิน ครัวเรือนหนึ่งมี ๙ บาท ๑๐ บาท ถือว่าเป็นธรรมดาแล้วนะ ถือว่ามีฐานะพอสมควร ถ้ามีเป็นร้อยเป็นชั่งเขาถือว่ามีมากจริงๆ เป็นคนมั่งมีในบ้านนั้น..."

ครอบครัวของท่านทำนาเป็นอาชีพหลัก และเพราะเหตุที่อยู่ท่ามกลางป่าดงเช่นนี้ จึงย่อมหนีไม่พ้นที่จะเจอะเจอสัตว์เหล่านั้น ฉะนั้น ยามว่างจากนาพ่อของท่านจึงเข้าป่าล่าสัตว์อยู่เป็นประจำ เป็นธรรมดานายพรานย่อมชำนาญในการแกะรอยสัตว์ พ่อของท่านก็เช่นกัน นอกจากจะชำนาญในทางแกะรอยสัตว์ ยังขึ้นชื่อลือชาในการแกะรอยคนด้วย นิสัยช่างสังเกตช่างพินิจพิจารณาจึงน่าจะถูกถ่ายทอดมาถึง "เด็กชายบัว"

หากสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งหล่อหลอมให้บุคคลมีอุปนิสัยหนักไปทางใดทางหนึ่งจริง การอยู่ท่ามกลางป่าเสือดงช้างและสัตว์ร้ายนานาชนิดที่เป็นภัยอันตรายรอบด้าน ย่อมสร้างให้คนอยู่ด้วยความไม่ประมาท มีจิตใจเด็ดเดี่ยวอาจหาญและอดทนเป็นเลิศ "เด็กชายบัว" ก็น่าจะรับผลนี้อย่างเต็มภาคภูมิ

สกุลชาวนา...ผู้มีอันจะกิน

แม้ท่านจะถือกำเนิดเป็นลูกชาวไร่ชาวนา แต่หากพูดถึงฐานะการเงินของสกุลของท่านแล้ว ก็ไม่ได้ต่ำต้อยกว่าใครในละแวกบ้านใกล้เรือนเคียง จัดเป็นอันดับหนึ่งในหมู่บ้านนั้นก็ไม่น่าจะผิดไป เพราะคุณตาของท่านประสบผลดีในการค้าขายจากนิสัยที่ขยันขันแข็งและฉลาด ท่านเคยเล่าความเป็นมาไว้บ้างดังนี้

"...พออายุเราได้ ๑๑ ปี คุณตาก็ตายจาก... แม่เล่าให้ฟังว่า คุณตาเป็นคนฉลาด...ในเรื่องความขยันก็จนกระทั่งเขาร่ำลือทั้งบ้านเลยล่ะ แล้วมาได้เมียสกุลนี้(สกุลของยาย) คือสกุลนี้เขาก็เป็นสกุลมั่งคั่ง ลูกสาวเขาก็สวยงาม คุณตาเลยมาได้กับลูกสาวคนนี้(คุณยาย) เขายอมยกให้เพราะเห็นว่าคุณตาเป็นคนขยัน แต่งงานแต่งการกันแล้วก็มาได้ลูกสาวคนเดียวคือโยมแม่

คุณตาเป็นคนค้าขาย ทำคนเดียวแกนะ ในบ้านนี้มีคนเดียว...นี่แหละพวกหนังอีเก้งหนังอะไรต่ออะไรเอาไปขายๆ ทำอย่างนี้อยู่ตลอดประจำมาตั้งแต่ไหนแต่ไร เวลาคุณตาจะซื้อวัวซื้อควาย ก็ซื้อมาราคา ๒๐-๓๐ บาท เอามาขายตัวละเท่านั้นเท่านี้ ได้กำไร ๒-๓ บาทก็เอา...แต่ก่อนวัวควายราคา ๓๐ บาทนี้ถือว่าแพงมากนะ ส่วนมากจะ ๑๕-๑๖ ไปถึง ๒๐

บาท ที่เรียกว่าควายตัวนี้สวยงามมาก คุณตาก็ซื้อมาขาย...

พอขายได้แล้วก็ไม่ได้ซื้ออะไร... ได้มาเท่าไหร่ไม่รู้หากขายอยู่อย่างนั้นตลอด... มีแต่เก็บกับเก็บ... เงินแต่ก่อนเป็นเงินเหรียญเหรียญบาท มันจึงมีมากขึ้น ใส่เป็นถุงยาวๆ ๘๐ บาทเป็นมัดหนึ่ง เขาเรียก ๑ ชั่ง... แม่เล่าให้ฟังว่า คนแต่ก่อนถือเงินเป็นสำคัญมาก ประหยัดมาก ไม่ใช่เป็นนักจ่ายนะ ไม่ได้สุรุ่ยสุร่ายอย่างทุกวันนี้...

แม่นี้เป็นนักประหยัด ยกให้เลย คุณตามอบเงินให้แม่หมด เพราะมีลูกสาวคนเดียว ส่วนคุณยายตายตั้งแต่แม่ยังเป็นเด็กอยู่...

นี่ละ มรดกจึงมาตกทางนี้มาก แม่จึงได้มีฐานะมาตั้งแต่โน้น ...แต่ไม่ให้ใครทราบง่ายๆ นะ...ทางนี้ไม่มีที่จะพูดอะไรๆ คนโบราณเป็นอย่างนั้น มีแต่เก็บแต่หาอยู่อย่างนั้น พูดออกมาเขาจะหาว่าโอ้อวดเสีย โบราณเราถืออย่างนั้น ถือแบบปกเอาไว้ปิดเอาไว้

แม่เอาเงินมาเทใส่ขันใหญ่ๆ ให้เห็น จึงได้ทราบชัดเจนว่า ฐานะของเราไม่ใช่เล่นเหมือนกันนะ เป็นขันลงหิน เงินนี้เต็มเลย ๒ ขัน ๓ ขัน เอามาสรงน้ำ

เสร็จแล้วก็เอาใส่ถุง ถุงละชั่ง เป็นถุงผ้านะ... เราจึงรู้ว่าพ่อแม่มีเงินมาก เรียกว่าฐานะเป็นที่ ๑ ของหมู่บ้านนี้เลย คุณตาเป็นผู้มอบมรดกให้ ถึงได้มั่งมีอย่างนั้น ถ้าธรรมดาแล้ว โอ๋ย ไม่มีละ..."

ส่อแววแต่ทารก ว่าเป็นคนจริง

ในขณะที่แม่ตั้งครรภ์ท่านอยู่นั้น ได้ปรารภขึ้นในครอบครัวและวงศาคณาญาติว่า

"...ธรรมดาทารกในครรภ์ เมื่อเติบใหญ่ขึ้นมาต้องดิ้นบ้างไม่มากก็น้อยพอให้แม่รู้สึก แต่กับลูกคนนี้แปลกกว่าคนอื่นตรงที่นอนนิ่งเงียบเหมือนไม่มีลมหายใจ จนบ่อยครั้งทำให้แม่คิดตกอกตกใจว่า

'ไม่ใช่ตายไปแล้วเหรอ? ทำไมจึงเงียบผิดปกตินัก'

ครั้นเวลาจะดิ้นก็ดิ้นผิดทารกทั่วๆ ไป คือดิ้นเสียจนแม่เจ็บในท้อง แต่พอเลิกดิ้นแล้วก็กลับเงียบผิดปกติอีกเหมือนกับว่า

'คงจะตายไปแล้วละมัง?'

ครั้นพอถึงระยะเจ็บท้องจะคลอด ก็เจ็บท้องอยู่ถึง ๓ วันก็ไม่เห็นว่าจะคลอดแต่อย่างใด ตอนเจ็บท้องอยู่นั้นก็ชนิดจะเอาให้ล้มให้ตายเลย เสร็จแล้วก็หายเงียบไปเลยจนกระทั่งคิดว่าไม่ใช่ตายไปอีกแล้วหรือ? แล้วก็ดิ้นขึ้นมาอีก..."

คุณตาของท่านทายถึงอุปนิสัยของทารกในครรภ์ว่า

"...ถ้าหากว่าเป็นผู้ชายแล้วละก็ ซอบไปทางไหนเรียกว่าขาดเลยทีเดียว เป็นคนจิตใจหนักแน่น ลงได้ทำอะไรแล้วต้องจริงทุกอย่าง ไม่มีเหลาะๆ แหละๆ..."

หลานรักของตา

เมื่อทารกคลอดออกมาปรากฏว่ามีสายรกพาดเฉวียงบ่าออกมาด้วย คุณตาเห็นดังนั้นจึงทำนายเป็น ๓ อย่างว่า

๑. สายบาตร

ถ้าเป็นนักปราชญ์ก็จะเหยียบแผ่นดินสะเทือน

๒. สายกำยำ[๑]

ถ้าเป็นนายพราน ก็จะมีความชำนิชำนาญลือลั่นป่า

๓. สายโซ่

ถ้าเป็นโจร ก็เป็นประเภทคุกตะรางแตก

ตอนออกจากท้องแม่ ทารกไม่ได้ส่งเสียงร้องเลย แม้ปลดสายรกออกแล้วกระนั้นเด็กก็ยังคงนอนเฉยอยู่ จึงเอาน้ำมาเทใส่ก้น เด็กถึงจะร้องขึ้นว่า "แว้" เพียงคำเดียวเท่านั้น แต่แล้วก็กลับนิ่งเฉยอีก

ในตอนนั้นคุณตายังได้ทักว่า

"เออ ก็ร้องเป็นเหมือนกันนี่ ดูอ้วนท้วนสมบูรณ์ดีนะ"

คุณตารักหลานคนนี้มาก จะเป็นผู้ดูแลด้วยตนเองทีเดียว คอยจุดไต้ส่องดูหลานทั้งคืน ไม่อยากให้ลูกสาวต้องมาเป็นกังวล เพราะทั้งห่วงหลานก็ห่วง ห่วงลูกสาวคนเดียวก็ห่วง ไม่อยากให้ต้องลำบากคอยลุกขึ้นดู คุณตาเลยคอยดูอยู่ทั้งคืน ดูแล้วดูเล่าคอยส่องอยู่อย่างนั้นบ่อยครั้ง พอมาดูอีกทีหนึ่ง ปรากฏว่าไฟจากไต้เลยตกใส่ตะกร้าลุกไหม้ผ้าอ้อมหลานเลย

"กลัว" เหมือนไม่มีวัน "กล้า"

เมื่อหลานเติบโตขึ้น คุณตาก็จะมีอุบายสอนหลานอยู่เนืองๆ มีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อเห็นหลานน้อยกินมะยมหรือกระท้อนเข้าไปแล้วกลืนเม็ดเข้าไปด้วย คุณตากลัวว่าเม็ดอาจจะติดคอได้ เพราะหลานยังเล็กเกินไป จึงบอกหลานว่า

"...ระวัง! กลืนลงไปทั้งเม็ด เดี๋ยวมันจะไปเกิดเป็นต้นอยู่ในท้อง ใบก็จะงอกออกทางจมูกทางปาก รากจะงอกออกทางก้น ระวังให้ดี! เดี๋ยวจะตายได้นะ"

หลานได้ยินเช่นนั้นเกิดความกลัวจนถึงกับร้องไห้เสียใหญ่โต จากนั้นมาไม่กล้ากลืนเม็ดมะยมนั้นอีกเลยจวบจนโตขึ้นจึงได้รู้เรื่อง

อีกครั้งหนึ่ง ในตอนที่ท่านยังเด็กๆ อยู่นั้น จัดว่าเป็นคนขี้กลัวมากคนหนึ่ง คงจะเป็นเพราะผู้เฒ่าผู้แก่เคยพูดถึงเรื่องผีเรื่องปอบหรือเรื่องสัตว์เรื่องเสือให้ฟังมาก่อน เพราะแม้เวลาจะไปขับถ่าย ยังต้องให้น้องๆ เป็นเพื่อนคอยเฝ้าอยู่ใกล้ๆ กันนั้นอยู่ตลอด

"อย่าไปไกลกูหลาย..."

จากนั้นก็บอกให้น้องคนหนึ่งอยู่หน้า อีกคนหนึ่งอยู่หลัง เมื่อได้อยู่ตรงกลางเป็นที่สบายใจแล้วจึงยอมถ่าย

๑ ปกตินายพราน เวลาไปยิงเนื้อ จะสะพายถุงกำยำเพื่อเอาไว้ใส่ดินปืน

สิ่งนี้ทำให้เห็นชัดว่า แต่เดิมคนเราอาจเป็นคนขี้กลัวมาก่อนปานว่าจะไม่มีความกล้าได้เลย แต่เมื่อได้รับการฝึกฝนในระยะต่อๆ มาแล้ว ย่อมสามารถพลิกนิสัยได้อย่างสิ้นเชิงกลายเป็นนักต่อสู้ที่องอาจกล้าหาญไม่หวั่นเกรงต่อสิ่งใดทั้งนั้น

ไม่กินของดิบ

ทางอีสานในตอนนั้นความรู้ทางโภชนาการยังไม่ค่อยเจริญนัก ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงชอบกินอาหารสุกๆ ดิบๆ แม้คุณตาของท่านก็เช่นกัน ดังนั้นด้วยความรักของคุณตาที่มีต่อหลาน เมื่อได้อะไรแปลกๆ ใหม่ๆ ก็อยากจะให้หลานได้ลองกินดูบ้าง

แต่สำหรับเด็กชายบัวนั้น เป็นมาแต่เล็กแต่น้อยแล้ว คือจะไม่ยอมกินอาหารสุกๆ ดิบๆ เลย แม้พวกปลาร้าอย่างนี้ หากยังดิบอยู่ ก็จะไม่ยอมเอาเข้าปากโดยเด็ดขาดด้วยเหตุผลว่า "มันคาว"

คราวหนึ่งคุณตาไปได้นกเขามาจึงเอามาทำลาบ ในใจคิดอยากให้หลานได้ลองกินดู อีกทั้งอยากทดสอบดูว่าหลานคนนี้จะไม่ยอมกินของดิบๆ จริงๆ หรือ เพราะก็เห็นเด็กคนอื่นรวมทั้งพี่ๆ น้องๆ ก็กินกันได้เป็นปกติ ไม่เห็นมีใครบ่นว่าเหม็นคาวแต่อย่างใดเลย

การทดสอบหาความจริงของคุณตาจึงเริ่มขึ้น หลังจากทำลาบนกเขาเสร็จแล้วจึงยกออกมาวาง และหลานก็คงจะมองสีสันและลักษณะดูแปลกตาไป จึงยกขึ้นมาดมแล้วถามคุณตาอย่างไม่ค่อยวางใจเท่าไหร่นักว่า

"มันสุกแล้วจริงเหรอ? คุณตาไม่ได้หลอกข้อยเหรอ?" ("ข้อย"หมายถึง "ผม")

"ไม่ได้หลอกหรอก ตาไม่โกหกลูกหรอก กินเถอะลูก ตาทำให้สุกแล้ว"

ความที่หวังดี ทั้งก็อยากทดสอบดูว่าหลานคนนี้จะไม่ยอมกินจริงๆ หรือทำไมมันจะแปลกกว่าพี่น้องคนอื่นๆ นักเล่า ?

หลานไม่แน่ใจจึงถามย้ำเข้าไปอีกว่า

"ไม่หลอกจริงๆ เหรอ?"

"ไม่ ไม่หลอกหรอก" แต่แท้ที่จริงแล้วคุณตาหลอกหลานเสียเต็มประตู

คุณตายืนยันเช่นนั้น หลานก็เลยเอาข้าวเหนียวปั้นเป็นคำน้อยๆ แล้วจิ้มลาบนกใส่ปาก จากนั้นก็เคี้ยวไว้สักพักหนึ่งแล้วก็อมไว้ ไม่ยอมกลืนแต่อย่างใดแค่อมๆ ไว้เท่านั้น แล้วก็จิ้มคำที่สอง ก็ทำในลักษณะเดิมอีกคือพอเอาใส่ปากแล้วเคี้ยวอยู่พักหนึ่งแต่ก็ไม่ยอมกลืน ยังคงอมไว้เหมือนเดิม เหตุการณ์ในตอนนี้คุณตาแอบสังเกตเห็นโดยตลอด

พอคำที่สามเท่านั้น คราวนี้หลานอาเจียนแทบเป็นแทบตายชนิดในท้องมีอะไรเท่าไหร่ก็เอาออกมาหมดเกลี้ยงเลย ถึงตอนนี้คุณตาเห็นท่าไม่ดีเสียแล้วจึงรีบเข้าไปลูบหลังพร้อมพูดปลอบขวัญหลาน

ด้วยความสงสารเป็นที่สุดว่า

“โอ๋ ลูกเอย ตาหลอกลูก จริงๆ นะแหละ ตาขอโทษนะ ตาอยากทดสอบดูลูกว่า ลูกเป็นยังไง บางทีพอตาหลอกให้กินก่อนแล้วเดี๋ยวต่อไปลูกก็คงจะกินเป็นเหมือนคนอื่นๆ เขา”

หลานตอบว่า *“ก็ข้อยบอกแล้วว่ามันคาว มันกินไม่ได้จริงๆ”*

ภายหลังมา น้องๆ ของท่านได้กล่าวย้อนอดีตถึงคุณตาในตอนนั้นว่า

“...คุณตาเลยไม่เป็นอันหลับอันนอน สงสารหลาน เห็นหลานกินข้าวไม่ได้จึงคอยเทียวลุกไปดูหลานอยู่ตลอด เที่ยวหาฝ้ายมาผูกแขนให้หลาน ทั้งปลอบขวัญทั้งเป่าหัวให้หลานอยู่อย่างนั้นตลอดคืนเลยก็ว่าได้ เรียกว่ามีวิชาอะไรก็จะขุดจะลากออกมาใช้ให้หมดสิ้น เพราะอยากให้หลานหายโดยเร็ว...”

ในเรื่องนี้ แม้เมื่อท่านโตขึ้นแล้วก็ตาม หากเห็นน้องๆ พากันกินของดิบท่านก็มักจะดุเอาบ้างเหมือนกัน เช่น คราวหนึ่งน้องกำลังกินส้มตำผสมกุ้งสดๆ กันอยู่ ท่านเห็นเข้าก็เลยดุเอาว่า

“เอาไปทำให้สุกเสียก่อน”

น้องตอบว่า *“โอ๊ย แค่กุ้งดิบมันไม่มีเลือดมียาง มันไม่คาวหรอก จะเป็นอะไรไป”*

ท่านก็ยังคงยืนยันตามเดิมเหมือนเมื่อตอนยังเล็กว่า *“มันคาว”*

อุบายฝึกหลานของคุณตา

เมื่อท่านเติบโตขึ้นพอปีนป่ายได้แล้ว คุณตามักมีอุบายฝึกให้หลานชายทั้ง ๒ คน (คือพี่ชายและตัวท่าน)ปีนขึ้นต้นไม้แข่งกัน หากว่าใครปีนขึ้นไปถึงกิ่งนั้นกิ่งนี้ได้ก่อน คุณตาก็จะให้รางวัล ปรากฏว่า ท่านเป็นผู้ชนะพี่ชายทุกครั้งไป สำหรับของรางวัลก็คือผลไม้ป่าบ้าง หรือข้าวจี่[๑] บ้าง คุณตาจะให้เพียงปั้นเดียวเท่านั้น ไม่ได้ให้อะไรมาก

เมื่อคนน้องได้รางวัลมาแล้ว คุณตาจะคอยแอบสังเกตดูอยู่ห่างๆ ตลอดมา พบว่าน้องจะแบ่งของรางวัลนั้นให้พี่ชายทุกครั้งไป และให้มากกว่าตัวเองเสียอีก คุณตาไม่เคยเห็นน้องหวงเลย จนต้องได้มาพูด-กับแม่ของท่านว่า

---

๑ ข้าวเหนียวสุกปั้นเป็นก้อนโรยด้วยเกลือเล็กน้อยแล้วเอามาปิ้งไฟให้หอมหวนน่ารับประทาน

"บัวนี่ มีน้ำใจมีความเมตตาแท้ๆ นะ มันรู้จักสงสาร

พี่ชายมันปีนสู้ไม่ได้ มันเลยเอาให้พี่ชายมันกินมากกว่า แทนที่ว่ามันผู้ไปปีนได้ จะกินมากกว่าพี่ชาย มันกลับกินน้อยกว่าพี่ชาย

ดูซิมันมีน้ำใจนะไอ้นี่ มันแปลกนะ แปลกทุกอย่าง"

ทั้งๆ ที่คุณตาก็ให้ความรักแก่หลานทุกคนพอๆ กัน แต่คงเป็นด้วยอุปนิสัยที่มีน้ำจิตน้ำใจเช่นนี้นี่เอง ทำให้คุณตามักมีข้อชมเชยหลานคนนี้อยู่เสมอๆ

นิสัยอีกอย่างหนึ่งของหลานคนนี้ก็คือ ตั้งแต่เด็กแต่เล็กมาแล้ว ชอบที่จะเล่นกับสัตว์ เฉพาะอย่างยิ่งคือสุนัข ยิ่งตัวไหนอ้วนๆ ดำๆ ด้วยแล้ว ยิ่งชอบหยอกเล่นด้วย จนถึงกับมีบางครั้งที่ทำให้แม่ต้องได้ดุได้ว่าเอาบ้าง

แม้ท่านจะชอบหยอกสุนัขอยู่บ่อยๆ แต่อย่างไรก็ตาม ท่านจะไม่ยอมตีหรือแกล้งมันให้เจ็บ ตรงกันข้าม หากเห็นน้องๆ แกล้งมันคราวใด ท่านจะดุจะว่าทันที

คำสอนคุณตา

สมัยที่ท่านยังเป็นเด็กอยู่ มีคนมาขอใบพลูกับแม่ ในคราวที่เขามาขอแม่ แม่มักจะให้ทุกอย่างไม่เคยเห็นปฏิเสธเลย แต่พอมีความจำเป็นไปขอเขาบ้าง ทุกครั้งเขากลับไม่เคยให้เลย เรื่องนี้หลานๆ มัก ได้ยินคุณตาสอนเป็นข้อเตือนใจว่า

"เขาไม่ให้ครั้งที่ ๑ ก็อย่าโกรธให้เขา บางทีของมันอาจไม่พอให้ แล้วก็คนเก่านั้นแหละ ให้ไปขอเขาอีกครั้งที่ ๒ เผื่อว่าเขาได้อะไรมา เช่น พวกของป่า ของอะไรๆ ก็ตาม

ถ้าหากครั้งที่ ๒ นี้ก็ไม่ได้ ก็อย่าเพิ่งไปโกรธให้เขา บางทีเราอาจไปขอเขาทีหลังไม่ทันคนอื่น ของมันเลยไม่พอกัน

ให้ลองกับคนๆ นี้อีกเป็นครั้งที่ ๓ ถ้าไม่ได้ก็เลิกซะ แต่ว่าอย่าโกรธให้เขานะ อย่าไปโกรธให้เขา"

"อ้อย" เป็นเหตุ

ป้าฝ้ายซึ่งเป็นญาติอยู่ใกล้ๆ กันนั้น แกมีสวนอ้อย เมื่อป้าฝ้ายเห็นท่าน แกก็จะหักอ้อยให้ท่านกินอยู่บ่อยๆ คราวหนึ่งท่านนึกอยากกินอ้อยจึงเดินไปที่สวนนั้น แต่วันนั้นป้าฝ้ายไม่อยู่ แกไปทุ่งนา

ด้วยความที่ยังเด็กอยู่มาก อีกทั้งป้าฝ้ายก็เคยหักอ้อยให้กินเป็นประจำอยู่แล้ว คราวนี้นึกอยากขึ้นมาอีกก็เลยขอถือโอกาสหักอ้อยมากินเองเสียเลย ทั้งก็ไม่มากอะไรเพียงลำหนึ่งเท่านั้น คงจะไม่เป็นไร คิดเช่นนั้นจึงหักเอามากิน

คุณตาเห็นหลานกำลังกินอ้อยอยู่ และก็ทราบด้วยว่า วันนั้นป้าฝ้ายไม่อยู่ คิดจะสอนหลานจึงพูดขู่ให้หลานกลัวว่า

"เอ้า ก่อนๆ เคยไปกับป้าฝ้าย แกเอาให้กินก็จริง แต่ทีนี้ป้าฝ้ายไม่อยู่ แล้วไปเอามากิน มันก็ผิดนะ พ่อแม่ก็ไม่ได้ส่งเสริม

ให้เป็นขโมยนะ”

จากนั้นคุณตาแกล้งหันไปพูดกับแม่ของท่านว่า

“...สูเอ้ย ตำข้าวใส่ถุงใส่ไถ้ให้มันเน้อ เดี๋ยวตำรวจก็จะมามัดคอมันไปใส่คุกใส่กรงขังหรอก”

ได้ยินดังนั้น ปรากฏว่าหลานร้องไห้ เสียจนจะเป็นจะตาย กลัวว่าตำรวจจะมาจับจริงๆ จากนั้นก็รีบวิ่งอย่างเร็วไปหาป้าฝ้ายจนถึงที่นาของแกเลยทีเดียว พอไปถึงก็พยายามจะบอกป้าฝ้ายว่า ได้เอาอ้อยไปกินลำหนึ่งแล้ว เมื่อป้าฝ้าย เข้าใจเรื่องราวทั้งหมดแล้ว รู้สึกสงสารหลานเลยพูดปลอบว่า

“โอ๊ย กูไม่หวงหรอกบัว เอาได้เลยนะ ทีหน้าทีหลังถ้ารู้ว่าอะไรที่เป็นของป้าฝ้าย ก็ให้เอาได้เลยนะ”

ป้าฝ้ายว่าอย่างนั้น หลานก็เลยรู้สึกอุ่นใจ สบายใจขึ้นทันที

ปกติท่านเป็นที่รักของคนทั่วไปทั้งผู้ใหญ่และเพื่อนฝูงวัยเดียวกัน เพราะนิสัยที่เป็นคนมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือการงานผู้อื่นอยู่เสมอ หากไปไร่ไปสวนกับใครก็ตาม ท่านจะช่วยเหลือทุกอย่างที่จะช่วยได้ เช่น ช่วยทำการทำงาน ช่วยหาบช่วยถือสิ่งของ ใครๆ ก็เลยรักท่านทั้งนั้น ไม่มีใครคิดหวงข้าวหวงของอะไรกับท่าน

ตอนไม่รู้ ก็ผิดบ้าง พอรู้แล้ว ไม่ยอมให้ผิด

ชีวิตของท่านมิได้มีสิ่งใดผิดแผกแตกต่างจากเพื่อนฝูงวัยเดียวกัน แต่เล็กแต่น้อยก็ให้ความเคารพในพระศาสนา มีความเลื่อมใสในพระในเณรมาโดยตลอด ในตอนเด็กก็ชอบใส่บาตรกับผู้ใหญ่ เมื่อเข้าเรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาแล้ว ท่านก็รับผิดชอบในการเล่าเรียนดี จะมีบางครั้งที่ซุกซนบ้างตามประสาวัยที่กำลังรักสนุกเพลิดเพลิน แต่ก็ไม่ได้เป็นเรื่องร้ายแรง

อะไร ดังเช่นครั้งหนึ่งท่านยกเอาเรื่องสมัยเด็กมาสอนนักเรียนว่า

"...นี่หลวงตาบัวเคยเป็นนักเรียนมาแล้วนี่ เป็นนักเรียนเป็นยังไงละ วันไหนขี้เกียจเรียนหนังสือก็หาอุบายลาไปเลี้ยงน้อง

'วันนี้ลาเอาน้องครับ พ่อแม่หนีหมด' ว่ายังงั้นนะ *'พ่อแม่บอกดูน้องให้ด้วย'* นั่น ว่าไปยังงั้นนะ ครูเขาก็ต้องอนุญาตนะสิ ใช่ไหมละ

พอครูอนุญาต ที่แท้ก็เผ่นแน่บเข้าป่าหายจ้อยไปเลย..เคยเป็นแล้วจึงเอามาพูด ...อย่าให้เป็นนะเด็กเหล่านี้ หลวงตามันเคยเป็นมาแล้ว...มันไม่ดี จึงได้เอามาสอนลูกสอนหลาน...

วันหนึ่งๆ นี้ ขาดโรงเรียนไป ขาดวิชาไป บางทีเขาโน้ต จดวิชาอะไรต่ออะไรนี้ เราไม่ได้จดกับเขา แล้วถ้าเราจะไปโน้ตหรือจดวันหลังเช่นนี้ก็จะเสียเวลาไปอีกมากมาย แล้วถ้าครูสอนอะไรมันก็ไม่ได้เรื่องได้ราว เพราะวันนั้นเป็นวันที่เราขาดโรงเรียน นั้นแหละ

เพราะฉะนั้นพอโตขึ้นมา พอรู้เรื่องรู้ราวแล้ว... รู้จักผลรู้จักประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนแล้ว ทีนี้...โอ๊ย ไม่ยอมให้ขาดเรียนเลยนะ หมายถึงว่าตอนเล็กกว่านั้นมันเคยเถลไถล พอโตขึ้นมาพอรู้ภาษีภาษาบ้าง...เป็นไม่ยอม

แม้แต่พ่อแม่ให้ลาเวลาจำเป็นนี้ยังไม่ยอมลา มันจะขาด... ถ้าไปแล้วมันต้องเสียวิชานี้... วันนี้ครูจะสอนอันนั้นๆ บอกไว้

> *"...พอโตขึ้นมา...*
> *รู้จักผล รู้จักประโยชน์*
> *ในการศึกษาเล่าเรียนแล้ว*
> *ทีนี้...โอ๊ย ไม่ยอมให้*
> *ขาดเรียนเลยนะ..."*

เลย ถ้าไปแล้ว จะไม่ได้เรียนไม่ได้ฟังวิชานี้..."

โดยปกติท่านเป็นคนรักกฎระเบียบ รักษาคำพูดและเคารพเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์มาแต่เดิม จะไม่ยอมทำสิ่งใดให้เป็นที่หนักอกร้อนใจแก่ท่าน จึงไม่เคยถูกดุด่าว่ากล่าวรุนแรงอะไร หากจะมีอยู่บ้างก็คือ

ครั้งหนึ่ง ระหว่างที่ผู้ใหญ่กำลังนั่งพูดคุยกันอยู่นั้น ท่านก็เดินเข้าไปในบริเวณกองไม้ซึ่งอยู่สูงกว่าผู้ใหญ่ ทำให้ดูเหมือนว่าท่านไม่ให้ความเคารพ ครูใหญ่เห็นดังนั้น คิดจะสอนท่านจึงพยายามมองสบตา และส่งสายตาเตือนให้รู้ตัว ท่านก็เลยรีบลงมา

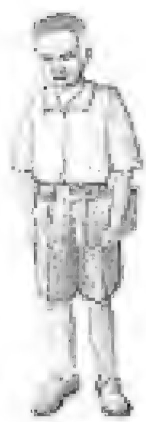
เมื่อผู้ใหญ่ไปแล้ว ครูก็พูดด้วยความเมตตา บอกให้ทราบเหตุผลว่า

'บัวเอ๊ย อย่าขึ้นนั่งสูงกว่าผู้ใหญ่นะ อย่างนั้นมันดูไม่งาม'

ในตอนนั้นท่านไม่ทันคิดว่ามันไม่เหมาะไม่ควร ต่อเมื่อครูทำสัญญาณบอกดังกล่าว ท่านจึงทราบและรีบปฏิบัติตามทันทีด้วยความเชื่อและเคารพในเหตุผล

แก้หน้าให้พี่ชาย

ในสมัยนั้นโรงเรียนอยู่ตรงวัดร้างบริเวณป่าสักทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านตาด เมื่อเข้าโรงเรียน ท่านก็ตั้งอกตั้งใจเรียน มีความรับผิดชอบสูง จะเห็นได้จากผลการเรียนที่ดีเยี่ยมของท่าน คือ

ประถม ๑ สอบได้ที่ ๒
ประถม ๒ สอบได้ที่ ๑
ประถม ๓ สอบได้ที่ ๑

การเรียนหนังสือในตอนนั้นก็ไม่ได้มีฝากั้นแบ่งแยกเป็นห้องๆ ดิบดีอะไร ทำให้มองเห็นกันและได้ยินเสียงครูข้างๆ ห้องสอนหนังสือนักเรียนชัดเจน เหตุนี้เอง ทำให้มีเรื่องน่าขบขันเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่เรียนหนังสือ

พี่ชายของท่าน(ชื่อคำไพ) ซึ่งกำลังเรียนหนังสืออยู่ห้องติดกัน ถูกครูถามขึ้นว่า

"คำไพ ค้างคาวคืออะไร"

ถูกถามเช่นนั้น พี่ชายของท่านเลยเงียบไปพักใหญ่ๆ เพราะไม่รู้คำตอบ ทางท่านเองซึ่งกำลังนั่งเรียนอยู่ห้องข้างๆ แอบได้ยินเข้าและก็ทราบคำตอบดี อยากจะช่วยพี่ชายให้ตอบคุณครูให้ได้ พยายามเอาใจช่วยอย่างเต็มที่นึกร้องตะโกนบอกพี่ชายอยู่แต่ในใจว่า

*"ก็ **อีเจียดังวีก**[๑] ไง... ทำไมแค่นี้ก็ตอบไม่ได้ๆ ๆ..."* เมื่ออดรนทนไม่ไหว จึงร้องบอกพี่ชายว่า

*"ก็ **อีเจียดังวีก** ไง **อีเจียดังวีก**"*

พอพี่ชายได้ยินดังนั้นก็เลยนึกขึ้นได้ รีบตอบครูทันทีว่า

*"**อีเจียดังวีก** ครับผม"*

เคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์

เมื่อจบชั้นประถม ๓ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของการศึกษาภาคบังคับในเวลานั้นแล้ว ท่านก็ไม่ได้ศึกษาในชั้นต่อๆ ไปอีก ทราบกันว่าช่วงที่เป็นนักเรียนอยู่นั้น ท่านเป็นที่รักที่วางใจของคุณครูอยู่ไม่น้อย

สังเกตได้ชัดเจนก็คือ เวลาไปไหนมาไหน คุณครูมักพาไปด้วย คงจะเป็นเพราะอุปนิสัยช่างสังเกต ขยันขันแข็ง ถึงคราวจะใช้จะวานอะไร ก็คล่องแคล่วว่องไว และเข้าใจกาลใดควรไม่ควร

สิ่งนี้ทำให้คุณครูให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับท่านตลอดมา แม้ภายหลังท่านจะเข้าสู่เพศบรรพชิตแล้วก็ตาม แต่การติดต่อสัมพันธ์ก็มิได้จืดจางห่างเหินแต่อย่างใดเลย

คุณครูชาลี สิงหะสุริยะ เป็นครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลบ้านตาดในระยะนั้น เป็นผู้ที่ท่านกล่าวถึงเสมอมาด้วยความชื่นชมและซาบซึ้งในพระคุณไม่เสื่อมคลายว่า

"...ท่านเป็นครูของอาตมา เป็นครูตั้งแต่อาตมายังเป็นนักเรียน ท่านเป็นครูที่

---

๑ อีเจีย หมายถึง ค้าวคาว
ดังวีก หมายถึง จมูกวิ่นจมูกแหว่ง

วัดป่าบ้านตาด อุดรธานี

วันที่ ๑๒ สิงหาคม [illegible]

เรียน คุณ [illegible]

[illegible] วัดป่าบ้านตาด [illegible] เป็นอันมาก และ [illegible] ความ [illegible] ไม่เคยลืมเลย ขอให้ [illegible] ความเจริญ [illegible] ทั้งทางโลก และทางธรรม ยิ่งๆ ขึ้นไปเถิด.

[illegible] ในความรู้สึก [illegible] ความประพฤติ [illegible] และ [illegible] ประพฤติ [illegible] ความ [illegible]

[illegible]

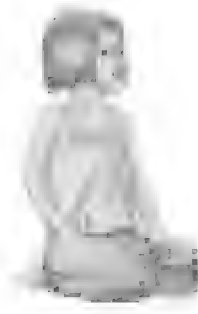
ดีจริงๆ หายากมาก อาตมารักและเคารพครูของอาตมาคนนี้มาก ซึ่งความจริงแล้วอาตมามีครูที่สอนไม่รู้กี่คน ตั้งแต่ชั้นนั้นชั้นนี้ ตั้งแต่ ก ไก่ ก กา ก็มีครูท่านนี้แหละที่อาตมาติดใจมากที่สุด รักมากที่สุด เคารพมากด้วย ไปไหนชอบเอาไปด้วยนะนี่ ท่านชอบเอาไปด้วย

โอ...หายากนะนี่ คนไม่ลืมเนื้อลืมตัว คือครูคนนี้แหละ ไม่ลืมเนื้อลืมตัวเลย เข้านอกออกในได้หมด ไม่ถือสีถือสาถือยศถาบรรดาศักดิ์ ความประหยัดนี่เก่งมากทีเดียว ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ลืมเนื้อลืมตัว การเล่นเกะกะเกเรไม่มีเลย ไปไหนมาไหนเรียบๆ

ชอบทำบุญให้ทานเป็นประจำนิสัย และเป็นคนกว้างขวางมาก ไม่เห็นแก่ตัว เพื่อนฝูงรักมาก ช่วยเหลือคนไม่กลัวหมดกลัวสิ้น แต่ตัวเองรับทานและใช้สอยน้อย ประหยัดดีหายาก อาตมารักท่านมาก

โอ...หายากมาก อาตมารักมาแต่ไหนแต่ไร จนกระทั่งทุกวันนี้แหละ ความรักของอาตมา ความเห็นบุญเห็นคุณ ไม่เคยจืดจางไปเลย ฝังลึก อาตมาไม่ค่อยเหมือนใครง่ายๆ ครั้นว่าลงก็ลงจริงๆ ครั้นว่าไม่ลงก็ไม่ลงนะ ครั้นว่าลงก็ลงจนกระทั่งวันตาย ไม่มีอะไรมาแก้ให้ตกดอก

นี่ก็ลงแท้ๆ ลงเชื่อว่าเป็นครูของอาตมา ให้กำเนิดวิชาความรู้อาตมามาโดยตลอด กิริยามารยาท การปฏิบัติตนอย่างไร อาตมาได้ยึดเป็นคติเป็นตัวอย่างมาตลอด เหมาะสมกับที่เป็นครู...”

หยอกล้อประสาพี่น้อง

ย้อนมากล่าวถึงความผูกพันประสาพี่น้องในครอบครัว เริ่มต้นด้วยเรื่องที่น้องๆ เล่าถึงอุปนิสัยและความจริงจังของท่านในวัยหนุ่มว่า

“...ท่านเป็นคนดุเพราะนิสัยเป็นคนจริงจัง ทำให้น้องๆ เกรงกลัวอยู่ไม่น้อยทีเดียว บางทีถ้าหากท่านไม่อยู่หรือออกไปนอกบ้าน จะรู้สึกโล่งอกโล่งใจ แต่ถ้ากลับมาเมื่อใด ต้องได้แอบบอกกันว่า

‘นั่นๆ บัวมาแล้วๆ’...”

โดยมากน้องๆ จะเกรงท่านมาก เป็นพิเศษก็คือช่วงที่กำลังทำงาน เพราะท่านจะทำจริงทำจังมาก น้องๆ จะมัวมาหยอกมาเล่นกันไม่ได้ ท่านจะดุทันที

แม้ท่านจะจริงจังขนาดนั้น แต่อย่างไรก็ตามจะเป็นเฉพาะเวลางานเท่านั้น ถ้าเป็นช่วงปกติกันเองพี่ๆ น้องๆ ท่านกลับชอบหยอกล้อน้องๆ เล่น ดังเหตุการณ์ในวันหนึ่ง

ตอนนั้นท่านมีอายุประมาณ ๑๘-๑๙ ปี ขณะที่น้องๆ กำลังวิ่งเล่นกันอยู่นั้น ท่านก็คิดหาอุบายหยอกน้อง โดยเก็บมะละกอมา ขณะเดินผ่านน้องๆ ก็พูดขึ้นว่า

“จะยากอะไร ตำบักหุ่ง”

จากนั้นก็ขึ้นไปบนบ้าน แล้วก็ทำท่าตำส้มตำเสียงโขลกครกดัง โป๊กๆ ๆ อยู่ครู่

หนึ่ง สักประเดี๋ยวก็เรียกน้องๆ ขึ้นไปกินส้มตำ

"กูตำแล้ว จะกินก็มาเด้อ กูตำแล้ว รีบมาๆ กูตำบักหุ่งเสร็จแล้ว มาเอาลงไปกิน"

ว่าดังนี้แล้วก็ทำท่าไปยืนอยู่ใกล้ๆ ครัวไฟ และไม่ยอมหันหน้ามาทางน้องๆ อีกด้วย จากนั้นก็เอาใบตองมาห่อส้มตำที่เพิ่งโขลกเสร็จแล้วก็วางไว้

น้องส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง เพิ่งเล่นกันมาเหนื่อยๆ จึงต่างมุ่งมาที่ห่อส้มตำด้วยความดีใจว่าจะได้กินกัน พอคว้าได้ก็หัวเราะเริงร่าวิ่งลงมาข้างล่างเพื่อจะได้เปิดออกมากินพร้อมๆ กัน

พอเปิดห่อใบตองออกเท่านั้น ก็ได้ยินเสียงแหลมๆ ร้องประสานกันขึ้นทันทีว่า

"ว้าย เขียดตะปาด"

น้องๆ ผงะจาก "เขียดตะปาดตาโปนๆ" ในห่อด้วยกลัวว่ามันจะโดดออกมาเกาะ และต่างพากันวิ่งหนีไปคนละทิศละทาง วงส้มตำจึงล้มสลายไปโดยฉับพลันท่ามกลางเสียงหัวเราะงอหายตามมาอีกยกใหญ่ๆ

ความรักของพ่อ

เวลาที่พ่อพาลูกๆ เข้าไปในป่า พ่อจะคอยแนะคอยเตือนถึงวิธีการรักษาและป้องกันตัวจากภัยอันตรายรอบด้าน โดยเฉพาะพวกสิงสาราสัตว์ประเภทต่างๆ เช่น คราวหนึ่งพ่อพาลูกๆ ไปเก็บลูกเร่ว[๑] ที่ขึ้นอยู่ตามป่า เพราะขายได้ราคาดี ดังนี้

"...เวลาเข้าดง ระหว่างเดินไป ให้ใช้สายตาคอยสังเกตดูแถวๆ ขอนไม้นะ เสือมันมักจะหมอบอยู่ข้างๆ ขอน ถ้าเห็นมันให้รีบวิ่งมาหาพ่อนะ

...ก่อนจะเก็บลูกเร่ว ให้สังเกตดูสิ่งรอบข้างว่า มีงูมีสัตว์ร้ายหรือไม่ ถ้าไม่มีก็รีบเก็บลูกเร่วได้

ตอนเข้าในดงในป่าลึกๆ โน่น ให้มองดูต้นไม้ที่เด่นๆ สังเกตว่ากิ่งไม้มันยื่นไปทางทิศไหน ตะวันออกหรือตะวันตก ให้สังเกตทิศของดวงอาทิตย์ด้วย ให้จำไว้เวลากลับจะได้ไม่หลงทาง..."

พ่อมักจะพาท่านไปตีผึ้งอยู่บ่อยๆ (โดยตอกทอยฝังเป็นขั้นๆ ไว้ในเนื้อไม้ จากนั้นก็ปีนขึ้นไปเอารังผึ้ง) บางครั้งก็เอาน้องของท่านไปด้วย ในคราวที่พาลูกไป พ่อจะบอกหนทางไปกลับให้ลูกรู้จักหมดและจำให้ได้

เรื่องนี้น้องๆ ของท่านเคยเล่าไว้ว่า

"...พ่อพาท่านไปตีผึ้งบ่อยๆ บางทีก็เอาน้องไปด้วย พ่อจะบอกทางหมดว่าทางนี้ไปนั้น ทางนั้นจะไปนั้น ส่วนลูกมักกลัวเสือจึงต้องได้เหลียวดูอยู่ตลอด

ถ้าไปเอาผึ้งพุ่ม(ผึ้งโพลง)... เมื่อไปถึงทางแยก พ่อจะบอกว่า

'ทางเส้นนี้ไปหนองปากด่านนะ ออกบ้านคำกลิ้งนะ ไปทางนี้ไปเข้าดงใหญ่

---
๑ เร่ว เป็นไม้ล้มลุก มีเหง้า คล้ายต้นข่า ผลใช้ทำยา

ดงหลวงไปได้เตลิดเลยนะ ถ้าไปทางที่เรามานี้จะคืนกลับบ้านเรานะ'

ท่านบอกไว้หมด พาไปไหนก็จะบอกไว้หมดเรื่องหนทาง... พ่อคงจะคิดเผื่อไว้ว่า หากปีนพลาดพลัดตกต้นไม้ตาย ลูกก็จะไม่รู้หนทางคืนกลับบ้านได้ จึงต้องบอกกันไว้ก่อน... พ่อเป็นคนปีนขึ้นไปตีผึ้งปีนเก่ง เป็นทั้งพราน เป็นทั้งหมอผึ้งด้วย..."

ในสมัยก่อนยังไม่มีธนาคาร เวลามีเงินมีทอง เขามักจะเอาไปฝังดินไว้ พ่อของท่านบางทีเวลาไปดงไปป่าก็จะเอาเงินไปด้วยทีละชั่ง แม้เข้าป่าล่าสัตว์ก็เอาติดตัวไปด้วย เวลาลงอาบน้ำในหนอง ก็จะเอาเงินไปซ่อนไว้ในพุ่มไม้ก่อน

การที่พ่อต้องเก็บต้องหา ต้องระแวดระวังทรัพย์สมบัติดังกล่าว ก็ด้วยเหตุผลที่พ่อเคยบอกลูกๆ ว่า

"โอ๊ย... สาธุ พ่อทำอะไรก็หาไว้เผื่อลูกเผื่อเต้าทั้งนั้นแหละ ตัวเองไม่รู้ว่าจะได้อยู่ได้กินยังไงก็ช่างไม่ว่า ขอแต่ให้ลูกได้อยู่ได้กินมีความสุขก็พอ"

แป้วใจเมื่อยิงหมี

โดยปกติแล้วการตีผึ้งจะทำกันในตอนกลางคืนเดือนมืด แต่ตอนท่านเป็นหนุ่มเป็นคนไม่กลัวอะไรง่ายๆ จึงอยากจะทดลองตีผึ้งในตอนกลางวันดูบ้าง

ครั้งนั้นผลปรากฏว่า ผึ้งจำนวนมากเลยบินตามไล่ต่อยตลอดทาง ถึงขนาดที่ว่าต้องได้ถอดเสื้อถอดผ้าออกหมด และรีบกระโจนลงไปอยู่ในน้ำ แม้ขนาดนั้นฝูงผึ้งก็ยังวนเวียนอยู่เหนือน้ำ แต่ที่สุดก็รอดพ้นไปได้ ครั้นเมื่อกลับมาถึงบ้านแล้ว มาดูตามเนื้อตัวปรากฏว่า มีแต่เหล็กในผึ้งฝังอยู่เต็มไปหมด

มีอยู่คราวหนึ่ง ท่านตามผู้ใหญ่ไปในป่า บังเอิญเหลือบไปเห็นหมีตัวหนึ่งเข้าก็เป็นระยะที่ประชิดตัวมากแล้วเพราะอยู่ใกล้มาก ครั้งนั้นท่านช่วยพ่อแบกปืนอยู่จึงจำเป็นต้องยิงทันที ทราบว่าหมีตัวนั้นได้รับบาดเจ็บไม่น้อย ท่านบอกว่าวันนั้นทั้งวันรู้สึกไม่สบายใจเลย

เมื่อกลับถึงบ้าน จึงถามพ่อว่า

"ยิงหมีนี่บาปไหม?"

คงเป็นเพราะท่านได้รับการปลูกฝังมาแต่เด็กว่า การฆ่าและการเบียดเบียนสัตว์เป็นบาป หากเป็นวันพระด้วยแล้วยิ่งบาปมาก ทำให้ท่านแสดงความเสียใจปรากฏออกมาจนพ่อสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ยิ่งลูกตั้งคำถามกับพ่อดังกล่าวด้วยแล้ว ความที่พ่อเกรงว่าลูกจะสลดหดหู่เศร้าสร้อยเกินไป จึงได้กล่าวปลอบขวัญพอเป็นกำลังใจแก่ลูกแทนการให้คำตอบที่แท้จริง

ภายหลังเมื่อบวชแล้ว ท่านยังรู้สึกแป้วๆ ในใจอยู่ตลอดมา ดังนั้นเวลาภาวนาไหว้พระสวดมนต์คราวใด ท่านจะต้องแผ่เมตตาอุทิศส่วนกุศลให้หมีตัวนั้นทุกครั้งทุกคราไป ท่านเคยกล่าวกับพระด้วยว่า แม้จนทุกวันนี้ท่านก็ยังแผ่เมตตาให้มันอยู่ตลอดมิเคยขาดเลย

คำกล่าวของท่านตอนหนึ่งเล่าถึงความคิดในสมัยเด็กๆ เกี่ยวกับเรื่องความตาย จากนั้นก็กล่าวมาถึงเรื่องการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ดังนี้

"...พูดถึงเรื่องเป็นเรื่องตายนี้กลัวมาก ตอนเป็นเด็กเรากลัวมากพอพูดถึงเรื่องตายนี้ ไม่อยากให้ระลึกขึ้นเลย มันเหี่ยวมันห่อในใจให้ระลึกเรื่องอื่นมากลบมันเอาไว้ เราไม่ลืมนะ นี่ข้อหนึ่ง

ข้อที่สอง มีเพื่อนฝูงเขาพูด เราก็พากันไปหากินตามเรื่องตามราวนั่นละ เขามาพูดว่า

'วันพระนี้ทำบาปเป็นบาปมากนะ วันพระนี้ไปฆ่าอะไรทำบาปอะไรเป็นบาปมากนะ'

มันก็ฝังใจ เลยฝังมาตลอด วันพระนี้ไม่กล้าฆ่าสัตว์..."

คำกล่าวข้างต้นทำให้ทราบได้ว่าคนในสมัยนั้นท่านเน้นเตือนกันเสมอในเรื่องบุญเรื่องบาป ไม่มองข้ามหรือเพิกเฉยไป จะเห็นได้ชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่งเกี่ยวกับพ่อและแม่ของท่านเอง คือ ทุกครั้งที่พ่อเข้าป่าเข้าดงได้เนื้อมา แม่จะต้องเอาเนื้อนั้นมาทำแห้งบ้าง ทำแหนมหรือทำส้มบ้างเพื่อไม่ให้บูดให้เสียทิ้ง จะได้เอาไปทำบุญกับพระที่วัด แม่ทำเช่นนี้เสมอมาทุกครั้งจะต้องอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับสัตว์ที่เอาเนื้อมาทำอาหารด้วยทุกๆ ตัวไปไม่ให้ขาด ความใกล้ชิดติดพันของพ่อและแม่ต่อพระศาสนาเช่นนี้เอง มีส่วนปลูกฝังความคิดที่ถูกต้องกอปรด้วยเมตตาธรรมแก่ท่านอยู่ไม่น้อยให้มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาปเป็นพื้นฐาน ประทับไว้ภายในจิตใจตลอดมากระทั่งก้าวสู่เพศบรรพชิต

เลือกคบเพื่อน

นิสัยที่จริงจังของท่านเป็นข้อเด่นอีกข้อหนึ่ง ใช่แต่เพียงเรื่องการงานเท่านั้น แม้แต่การคบเพื่อน ท่านก็ยังชอบคนที่รักความสัตย์ความจริงไม่เหลาะแหละ ท่านกล่าวถึงเพื่อนสนิทคนหนึ่งในสมัยหนุ่มว่า

"...ผู้ใหญ่เถิง[๑] เป็นเพื่อนกัน แกขยันมากนะ เขาเรียกว่า หลานหลวงกำแหง เขาก็เรียกเราว่า หลานพ่อเฒ่าแพง **แพง** นี่หน่ะชื่อแม่เรา พ่อของแม่ขยันไม่มีใครสู้ในบ้าน ถ้าหลานหลวงกำแหงกับหลานพ่อเฒ่าแพงได้ทำงานแล้ว ไม่มีใครสู้แหละ เราก็สนิทกัน ไปเที่ยวบ้านคุยกัน บางทีมันก็ไปบ้านเรา เราก็มาบ้านมัน...ผู้ใหญ่เถิงนี่

เวลาไป มีอะไรก็กินโน้นเลย เราก็เหมือนกัน มาบ้านเขาก็กินเลย ถือเป็นอันเดียวกัน สนิทกันขนาดนั้นละ พ่อแม่ไม่เคยสนใจ ไม่เคยจะเล่าให้ฟัง ไอ้นั่นไปกินข้าวบ้านกูๆ เฉยเหมือนไม่ได้กิน เขามากินข้าวบ้านเราก็เหมือนกัน เราไปกินข้าวบ้านเขาก็เหมือนกัน...

...เรานี่จะว่าความฉลาด แต่ก่อนก็ไม่ปรากฏนะ แต่เรื่องความสัตย์ความ

---

๑ ชื่อ "เถิง" ต่อมาเป็นผู้ใหญ่บ้านคำกลิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี หลวงตาจึงมักเรียก "ผู้ใหญ่เถิง"

จริงนี้เด่น เป็นมาแต่ครั้งเป็นฆราวาสคือ เจ้าของรู้ตัวเองว่ามีความสัตย์ความจริง แต่ไม่ได้สนใจด้วย มันหากเป็นอยู่ในจิต ถ้าใครเหลาะแหละไม่อยากคบ ถ้าพูดเชื่อถือไม่ได้ก็ไม่คบ เวลาว่าอยู่ อยู่ เวลาว่าไป ไป นิสัยเรา ว่าทำ ทำ ไอ้ที่ว่าอย่างนี้แล้ว ไปเป็นอย่างนั้น เราไม่คบ

อันที่สองพวกฉกพวกลักขโมยนี้ ไม่คบ พวกหนุ่มด้วยกันที่ชอบฉกลักขโมยนี้ก็หลีก ไม่คบ อันนี้เป็นนิสัยอันหนึ่งไม่ชอบคบคนเหลาะแหละ เรายังไม่ลืมนะ

พ่อของผู้ใหญ่เถิงเขาก็ขยันเก่ง... เขามาชวนเราไปหาล่าสัตว์ในป่าหาตะกวด หาอะไร เพราะหมาเราเป็นพรานดี มาชวนเราไปวันพรุ่งนี้

'โอ๊ย! ยังไปไม่ได้หรอกเพราะได้รับคำแล้วว่าจะทำสวนตรงนั้นๆ ให้พ่อ ถ้าอันนี้ยังไม่เสร็จ ไปไม่ได้หรอก'

ก็เลยขอผ่าน เขาเลยไม่ไป แล้วเขาก็ไปถามพ่อ ถามลับๆ เรามารู้ทีหลังนะว่า

'ไหน **บัว** *ชวนมันไปหาล่าตะกวด มันบอกว่า มันทำงานให้พ่อมันอยู่ มันยังไปไม่ได้ เป็นยังไง มันทำงานอะไร ทำจริงไหม?'*

'มันทำแล้ว ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว โอ้ย ไอ้นี่ถ้ามันได้ลั่นคำแล้ว เป็นแน่ทีเดียว ไม่สงสัยละ นอกจากมันเฉยละ อย่าไปใช้มัน ถ้ามันลั่นคำแล้ว ตายใจเลย ไอ้นี่'

ผู้ใหญ่เถิงคนนี้แหละ เป็นเพื่อนของเรา เพื่อนการเพื่อนงานเพื่อนคบ เพราะไอ้นี่มันขยันมากนะ ทำถึงใจๆ ทุกอย่าง ไม่เหลาะแหละ เอาจริงเอาจังขยัน

> *"...โอ๋ แม่อาแม่ป้า มันไม่ใช่เด็กน้อยนะ ถ้าทำอะไร ไม่เอาตามคำมัน จะพลาดหมดเลย ต้องได้ทิ้ง มันทำอะไร ไม่พลาดสักอย่างเลย มันไม่ใช่เด็กน้อยนะนั่นนะ..."*

คนเหลาะแหละนี่เราไม่เล่นนะ มันเป็นนิสัยเอง มันเป็นอยู่ในจิตนะ เราก็ไม่รู้ว่ามันมีธรรมนะ จนไปเรียนหนังสือถึงรู้ คำสัตย์นี้เรามีมาแต่ดั้งเดิม มันหากเป็นอยู่ในหัวใจเราเอง..."

ผู้ใหญ่ให้การยอมรับ

อีกเรื่องหนึ่งเป็นที่ประหลาดใจอยู่ไม่น้อย แม้กระทั่งแม่ของท่านเองก็ยังรู้สึกแปลกใจว่า ทำไมผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านมักชอบมาหาและมาปรึกษาหารือกับท่าน จนครั้งหนึ่งแม่ถึงกับได้ออกปากว่า

"พ่ออาวพ่อลุง (คุณอาคุณลุง) มาหาบัวทำไม? ปะสาเด็กน้อย"

บรรดาผู้ใหญ่จึงตอบว่า

"โอ๋ แม่อาแม่ป้า มันไม่ใช่เด็กน้อยนะ ถ้าทำอะไรไม่เอาตามคำมัน จะพลาดหมดเลย ต้องได้ทิ้ง

มันทำอะไรไม่พลาดสักอย่างเลย มันไม่ใช่เด็กน้อยนะนั่นนะ"

ในเรื่องนี้ น้องๆ ของท่านอธิบายเพิ่มเติมว่า "...เพราะท่านเป็นคนความรู้ดี.. เช่นอย่างทำแบบแปลนแผนผังนี้ ไม่มีทางผิดพลาดไม่มีทางตกทางเสียใดๆ

ชาวบ้านกะว่าจะเลื่อยไม้... คิดกันว่าจะทำยังงั้นๆ ๆ แต่พอทำจริงๆ แล้ว มันกะคำนวณผิดพลาดหมด คนอื่นๆ คำนวณผิดหมด แต่ท่านไม่เคยกะผิด จึงไม่เสียไม้ไปโดยเปล่าประโยชน์

อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องไปตีผึ้ง ไม่ใช่เรื่องเล่นๆ เพราะเมื่อก่อนเขาเอาเป็นอาชีพเลย ขายได้ราคาดีมาก จะมีผู้มารับเอากับบ้านเลยทีเดียว..."

ด้วยความสามารถเช่นนี้เองทำให้ผู้ใหญ่หลายต่อหลายคนในหมู่บ้านให้ความคุ้นเคยสนิทสนมกับท่าน อย่างไรก็ตามสำหรับการคบค้าสมาคมกับเพื่อนวัยเดียวกันนั้น ท่านก็ยังมีการละเล่นสนุกสนานแบบเด็กหนุ่มทั่วๆ ไป ไม่ได้มีอะไรผิดแผกแตกต่าง ตัวอย่างหนึ่งก็คือท่านยังเคยได้ฝึกหัดชกมวยเล่นกันระหว่างเพื่อนๆ แต่ไม่นานก็เลิกราไป เพราะคำขอร้องของแม่ว่า

"ลูกเอ๊ย! อย่าไปหาชกมันเลย แม่เป็นห่วง มันเสียตับเสียปอด"

การงานจริงจัง

อุปนิสัยของท่านอีกอันหนึ่งคือเวลาทำการงาน จะไม่อยากให้คนรู้คนเห็น เช่นในตอนเช้าเวลาจะต้อนควายไปทำนา ท่านจะเที่ยวเก็บพวกไม้ไผ่หรือไม้กะลาที่หล่นอยู่ตามทางโยนขว้างออกข้างทาง

มิฉะนั้นเวลาฝูงควายเดินผ่าน มันอาจเดินเตะมีเสียงดังได้ ท่านเกรงว่าชาวบ้านจะได้ยิน จึงโยนออกข้างทางหมด วันใดที่ออกไปนาท่านชอบไปตั้งแต่เช้ามืด ส่วนแม่ก็จะทำอาหารจนเสร็จแล้วห่อไว้ทันเวลาที่ลูกไปพอดี

การไถนาของท่านก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งถึงนิสัยที่ทรหดอดทน คือท่านจะทำไปเรื่อยๆ จนเสร็จ เช่น ควาย ๔ ตัวอย่างนี้

จะสลับให้มันทำงาน เมื่อตัวหนึ่งทำจนเหนื่อยแล้ว ก็ปลดไถออกให้มันไปอาบน้ำกินหญ้า เป็นการพัก แล้วก็เอาตัวที่ ๒ ที่ ๓ มาสลับแทนเช่นนั้นตลอดจนเสร็จ ถ้าไม่มืดก็ไม่เลิกหรือไม่ใช่เวลากินข้าวกลางวันก็ไม่ยอมเลิก

มีอยู่คราวหนึ่งพ่อแม่และน้องเขยซึ่งปกติเป็นกำลังสำคัญในการทำนา บังเอิญมาป่วยขึ้นพร้อมๆ กัน ทำให้ท่านต้องเป็นหัวหน้าพาน้องๆ ไปแทน น้องสาวคนรองๆ ของท่านคนหนึ่งรู้ดีถึงนิสัยจริงจังโดยเฉพาะในเวลาทำงาน จึงนึกหวาดๆ ในใจว่า

“ต๊ายกู คราวนี้ หมดทั้งวันมีแต่ทำงานก็ตายกันเท่านั้นแล้วทีนี้”

และก็เป็นความจริงอย่างที่น้องสาวคิดไว้คือท่านเองไม่พาพักพาเลิกสักทีทำงานอยู่อย่างนั้นเรื่อยไปชนิดหากไม่ค่ำไม่ยอมเลิกรา น้องสาวของท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนี้ว่า

“…แม้น้องพยายามบอกว่า

‘อยากกินข้าวแล้ว...บัว’ ท่านก็ทำงานไปเฉย ไม่พากินข้าวไม่พาหยุดพักสักที พาขุดพาทำอยู่หมดมื้อหมดวัน...

ตอนนั้นเป็นช่วงบุกร้างถางพงทำนาใหม่... ท่านขุดเองเลย ไม่ใช้ควายคราด เพราะมันเพิ่งตัดไม้ลงใหม่ๆ รากที่อยู่ในดินยังไม่เน่า (ไถยังไม่ทันได้)…

ท่านก็ทำงานไม่สนใจน้องเลย เดี๋ยวอ้อมทางนั้นแล้วอ้อมทางนี้ แล้วอ้อมไปทางนั้นอยู่อย่างงั้นไม่จบไม่สิ้นสักทีจนน้องว่า

‘โอ๊ย ไม่ไหวแล้ว คิดถึงแม่’

เลยมีแต่จะร้องไห้นั่นแหละ... ปรากฏว่าในปีนั้นได้ข้าว ๑๗ เล่มเกวียน จัดว่าได้เยอะทีเดียว …”

อีกตอนหนึ่งคือในระยะที่ท่านพาน้องๆ มานอนเฝ้านา น้องสาวเล่าเหตุการณ์ดังนี้

“…สมัยแต่ก่อนมีแต่เป็นดงเป็นป่า เสือช้างก็เยอะ เสียงช้างหักกิ่งไม้โป๊กๆ เป๊กๆ อยู่ในป่า บ่างชะนีก็ร้องฟังดูโหยหวนน่ากลัว เดี๋ยวร้องขึ้นทางนั้นทางนี้ รู้สึกวังเวงใจทำให้คิดถึงแต่พ่อแต่แม่

นาที่เฝ้านั้นอยู่ติดกับป่ากับดงห่างจากตัวบ้านประมาณ ๔-๕ กิโลเมตร ในช่วงที่ต้นข้าวเริ่มโตขึ้น ชาวบ้านก็มานอนเฝ้านากัน ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วช้างจะพากันมาถอนต้นข้าวกินหมด

ช้างเวลากินต้นข้าวจะต่างจากวัวควายตรงที่มันจะถอนทั้งต้นขึ้นมาแล้วเอาฟาดกับขาของมันเพื่อสลัดดินออก แล้วจึงม้วนเข้าปาก ถ้าชาวบ้านไม่มาเฝ้า มันจะถอนกินจนหมดเกลี้ยงนาเลยทีเดียว แต่วัวควายเวลากินข้าวมันจะกัดกินเฉพาะส่วนยอด ไม่ถอนหมดทั้งต้น

ฉะนั้นเวลาเฝ้านา เขาจึงต้องเอาปืนไปด้วยเพื่อใช้ยิงไล่ช้าง บางคนก็ยิงขึ้นฟ้าให้มีเสียงดัง มันตกใจก็ไป…”

ด้วยนิสัยจริงจังเช่นนี้ทำให้บางครั้งบรรดาน้องๆ ที่ร่วมงานกับท่าน ถึงกับต้องนำเรื่องนี้มาฟ้องแม่ตามภาษาท้องถิ่นสมัยนั้นว่า

"...โอ๊ย อีแม่เอ้ย คันหมู่เจ้าบ่ไปทำงานนำ บักนี่ มันเฮ็ดอีหยังบ่ฮู้จักขึ้นจักหยุด หมู่ข้อยเลยสิตาย...

มันบ่ได้พาขึ้นเด๊ะ พาเกี่ยวข้าวกะดี พาดำนากะดี มันบ่พาขึ้น คันหมู่เจ้าบ่ไปนำ มันสิเอาให้ตายอีหลี..."

หมายถึงว่า ถ้าพ่อแม่ไม่ไปทำงานด้วยแล้ว ท่านจะทำงานไม่ยอมเลิกราสักทีเหมือนว่าจะเอาให้น้องๆ ตายไปข้างหนึ่งเลยอย่างไรอย่างนั้นทีเดียว

แม่แทนที่จะเห็นคล้อยไปกับน้องๆ ด้วย กลับพูดตัดบทลูกทันที

"จังซั่นหละ สูบ่เป็นตาซะแตก"

หมายถึง "ก็อย่างงั้นละซิ พวกเรามันไม่เอาไหนเสียเอง" คือน้องๆ ของท่านทำงานเหนื่อยแล้ว ก็อยากจะเลิก อยากจะกลับบ้าน ส่วนท่านเองก็ไม่พาเลิกงานสักที

ท่านเคยกล่าวถึงอุปนิสัยดังกล่าวของท่านเองไว้เช่นกัน ดังนี้

"นิสัยมันก็ไม่เคยเหลาะแหละมาตั้งแต่เป็นฆราวาสอยู่แล้ว หากเป็นไปตามฆราวาสนั่นแหละ ตามธรรมดาฆราวาสก็ไม่มีกฎข้อบังคับอะไรๆ แต่นิสัยมันก็มีของมันอยู่ ว่างั้นเถอะนะ

"...โอ๊ย อีแม่เอ้ย...
คันหมู่เจ้าบ่ไปทำงานนำ
บักนี่ มันเฮ็ดอีหยังบ่ฮู้จักขึ้น
จักหยุด หมู่ข้อยเลยสิตาย..."
"...จังซั่นหละ
สูบ่เป็นตาซะแตก..."

ถึงจะเป็นแบบฆราวาสทั่วๆ ไปก็ตาม แต่ความจริงจังของมันมี มันฝังลึกอยู่อย่างเช่นว่าจะทำอะไรอย่างนี้ ถ้าลงว่าจะทำ ยิ่งกับพ่อกับแม่ หากได้ลั่นคำว่า จะทำให้แล้ว...ไม่เป็นอื่นแหละ... อันนี้เป็นนิสัยเรา ถ้าเราเป็นหัวหน้า เราก็เป็นอย่างนั้นนะ...

ทุกอย่างเรื่องของเราต้องให้พ่อแม่ไว้วางใจได้เลยถ้าเราได้ทำอะไรแล้ว ถ้าเวลาไปทำงานกับพ่อกับแม่ก็เป็นอีกแบบหนึ่งนะ พาทำอะไรก็ทำ พาลุกพาขึ้นเราก็ขึ้น ธรรมด๊าธรรมดา ถ้าพ่อแม่ไม่ไปร่วมทำงานด้วย น้องๆ มันจะตาย..."

ท่านเคยกล่าวถึงพี่น้องในครอบครัวของท่านอยู่บ้างว่า

"...น้องๆ ก็ดีทุกคนนะเท่าที่ดูวี่แววของพวกน้องๆ ที่อยู่ในครั้งโน้น...

พี่ชายคนใหญ่...เน้นหนักไปทางการค้า จะเป็นไปทางคุณตา พี่ชายเริ่มค้ามาตั้งแต่เป็นหนุ่ม แม่เลยมอบเงินให้ไปหาซื้อวัวซื้อควาย คือนิสัยชอบทางสังเกตสัตว์สัตว์ตัวไหนมีลักษณะอย่างไร ดูไม่ค่อยผิด

นะ พวกใครในบ้านจะซื้อวัวซื้อควายต้องให้ไปช่วยหาดูให้

'ไปช่วยดูให้หน่อย'

แกดูเฉยๆ นะ ไม่ต้องทดลองใช้งานใช้การอะไรละ ถ้าแกว่า *'ควายตัวนี้ชนคนนะ'* ก็ถูก...จับได้ตรงไหนก็ไม่รู้นะ *'ควายตัวนี้ดื้อใช้ไม่ได้นะ'* มันก็เป็นจริงๆ ถ้าว่า *'ดี'* ยังไงก็ถูกอย่างนั้นนะ มันแปลกอยู่นะ ดูยังไงไม่ทราบ เป็นแยบคายอันหนึ่ง

พวกคนหนุ่มด้วยกันในหมู่บ้านก็ไม่มีใครดูเป็น มีแต่ให้พี่คนนี้ไปหาซื้อ พ่อแม่ให้เงินไปซื้อ จากนั้นมาก็ติดต่อมาเรื่อย เป็นนักซื้อนักขายทางวัวทางควาย

เวลามีครอบครัวเหย้าเรือนอยู่โน้นแล้ว แม่ยังใช้ให้ไปซื้อควายให้มาเป็นหลักแหล่งของคอกเป็นหัวหน้าฝูง ก็เป็นจริงๆ นิสัยชอบเหมือนตา ตาก็ไปหาซื้อวัวซื้อควายมาขายไม่ได้ขาด แม่เลยปล่อยให้ซื้อขายมาเรื่อยจนกระทั่งตาย กับน้องๆ นี่รักมาก เพราะเขาใจดีกับน้อง แต่เรานี้ไม่ค่อยมีใครมาใกล้ นอกจากไม่ติดแล้วยังกลัวด้วย...

...พวกน้องๆ ไม่ค่อยชอบหละ เพราะเราเป็นคนดุ แต่ดุเพราะความจริงจัง นิสัยนี้มันมีนะ ไม่เหมือนพี่ชาย เป็นอีกแบบหนึ่ง อยากทำก็ทำ อยากไปเมื่อไหร่ก็ไป เฉย... ไม่ได้สนใจกับใคร

ไอ้เรานี้ โห...ไม่เสร็จเป็นไม่ยอม พี่ชายก็เป็นแบบหนึ่ง ทีนี้น้องก็รักละซิ เพราะไม่ดุ เวลาไปไหนนี้ พวกน้องๆ นี้รุมเลยทั้งหญิงทั้งชาย

กับเรานี้ โอ้โห...คนเดียวไม่มีไปเกี่ยว เขาเบื่อจะตาย เขาชังเราจะตาย แต่ก็ไม่กล้าพูด...เฉย เราก็ไม่ชอบด้วย เวลาใครไปยุ่งด้วยเวลาไปไหน..."

แกล้งดัดน้องด้วย "สิงควาย"[๑]

ครั้งหนึ่งไปเลี้ยงควายกันตามประสาพี่ๆ น้องๆ ท่านเป็นหัวหน้าพาไป เมื่อถึงเวลาเที่ยงจึงเอานกแซงแซวมาปิ้ง ระหว่างนั้นท่านก็นึกครึ้มอกครึ้มใจจึงสิงควายขึ้นว่า

"...อีตู่เขาเล่น่ะ ตั๊กเขาเลงก็ดั๊กเค้าเป็งเส่งดั๊ก เขาเด่งก็ดั๊กเค้าล้ำเด๊งดั๊ก เขาเล๊งกะดักเขาดำตั๊ก..."

น้องๆ ได้ยินดังนั้นต่างพากันหัวเราะชอบใจจนจะล้มจะตายกันเลยทีเดียว เมื่อปิ้งจนสุกได้ที่แล้ว จึงเอากระติบข้าวเหนียวและกับข้าวอื่นๆ มาวางเตรียมพร้อมจะกินกันอยู่แล้ว น้องๆ ก็ขอร้องท่านขึ้นว่า

"สิงควายตัวนั้นให้ฟังอีกหน่อยซิ ฟังแล้วมันม่วนดีหลาย(สนุกดี)"

"อะไรกัน? จะกินข้าวอยู่แล้ว ยังจะให้สิงอีกเหรอ?"

"เอ้อ สิงเลย มันอยากฟังหลาย"

ท่านเลยทั้งสิงไปกินไป กินไปสิงไป

---

๑ คนเฒ่าคนแก่ทางอีสานอธิบายคำว่า "สิงควาย" หมายถึง การขับร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานหยอกล้อกันในระหว่างเด็กเลี้ยงควายมากกว่าจะเป็นเรื่องจริงจัง และอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง การร้องเพลงกล่อมควาย

อยู่อย่างนั้น น้องๆ ก็มัวแต่ฟังเสียจนเพลิน พากันหัวเราะพออกพอใจจนน้ำหูน้ำตาไหล และเมื่อหันมาดูนกปิ้งอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าหมดเกลี้ยงแล้ว ท่านเลยพูดขึ้นว่า

"ถ้าไม่อยากฟังกันหลาย ก็ไม่กินหมดหรอก เห็นอยากฟังกันเหลือเกิน ก็เลยแกล้งดัดเส้นเอาซะเต็มที่เลย นกปิ้งก็เลยหมดเลย"

การสิงควายเป็นที่พอใจของน้องๆ เป็นอย่างมาก แทนที่น้องจะต่อว่าต่อขานอะไรพี่บ้าง กลับพูดว่า

"ก็ไม่เคียดหรอก ถึงจะกินหมดก็ช่าง พวกเราก็หาเรื่องเองแหละ เที่ยวอยากจะมาฟังเอาตอนคนกำลังจะกินอยู่แล้ว แม้จะกินหมด ก็ว่าพอดีอยู่หรอก พอดีกันกับที่ขอให้ร้องอยู่หรอก"

แต่นั้นมา ท่านก็แกล้งพูดหยอกน้องว่า *"อยากฟังอีกไหมละ สิงควายนั่นหน่ะ"*

ศาสนาก็เลื่อมใส แต่ใจ...

ในระยะนี้ แม้ความเคารพเลื่อมใสในพระศาสนาของท่านจะยังมีอยู่มากก็ตาม แต่ด้วยวัยที่โตเป็นหนุ่มเต็มที่แล้ว ทำให้เริ่มคิดคำนึงถึงเรื่องหญิงสาวที่จะมาเป็นคู่ครอง จิตใจในตอนนั้นท่านกล่าวว่า

"กิเลสมันก็มีมากอยู่เหมือนกัน เห็นเขามีลูกมีเมียก็คิดอยากมีลูกมีเมียมีครอบมีครัวกับเขา"

มีอยู่วันหนึ่ง ขณะที่ท่านกำลังสนทนากันกับหนุ่มเถิงเพื่อนสนิทของท่านอยู่นั้น ผู้เฒ่าคนหนึ่งอายุราว ๕๐ ปี มาจากอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ลักษณะของผู้เฒ่าเป็นคนสุขุมไม่ค่อยพูด แกนั่งอยู่ในบริเวณนั้นจึงได้ยินสองหนุ่มพูดคุยกันมาตลอด หนุ่มเถิงพูดแต่ว่าจะบวชๆ คงจะพูดเรื่องบวชอยู่นานจนผู้เฒ่าชักจะรำคาญละมัง จึงว่า

"ไหนพ่อขอดูลายมือหน่อยหน่ะ มานั่งฟังอยู่นี้มีแต่จะบวชๆ มันจะได้บวชจริงๆ หรือ ไหนให้พ่อดูลายมือหน่อยนะ"

ผู้เฒ่าดูลายมืออยู่เงียบๆ สักพักหนึ่งแกก็พูดขึ้นว่า

"...จ้างก็ไม่ได้บวช นี่ไม่กี่วันมันจะมีเมีย มันติดกันอยู่แล้ว นี่คู่ของมันติดอยู่นี่มันแยกไม่ออก มันจะแยกออกได้ยังไง..."

ผู้เฒ่าไม่ใช่พูดแบบธรรมดาๆ แต่พูดแบบยืนยันเลย แกเป็นคนนิสัยไม่ค่อยพูด เป็นคนเคร่งขรึม พอเห็นผู้เฒ่าทำนายเพื่อนแบบนี้ เลยทำให้หนุ่มบัวรู้สึกยิ่งคึกคักมั่นใจไปด้วย เพราะไม่ต้องการจะบวช แต่ต้องการจะเอาเมีย เมื่อเพื่อนดูเสร็จเรียบร้อย หนุ่มบัวจึงขอให้ดูบ้าง

"...ดูให้ผมหน่อย..."

หนุ่มบัวพูดด้วยความกระหยิ่มใจว่าอย่างไรต้องได้เมียแน่คราวนี้ แต่การณ์กลับตรงข้าม ผู้เฒ่าดูอยู่ครู่หนึ่ง แกพูดขึ้นว่า

"เอ้อ! ผู้นี้ใช่ละนี่ ผู้นี้ถึงถูก ได้บวชแน่ๆ จะได้บวช นี่สายบวชเต็มแน่วแล้ว เวลานี้ จะบวชเร็วๆ นี้..."

ผู้เฒ่ากล่าวด้วยความมั่นใจเช่นนี้ ถึงกับทำให้หนุ่มบัวหน้าซีดเผือดลงทันที

ดังนั้นเพื่อความแน่ใจว่าผู้เฒ่าอาจจะดูผิดไปหรือไม่อย่างไรกัน จึงรีบบอกไปว่า

“เอ๊ะ! ว่าจะเอาเมียอยู่นะ ผมอยากจะแต่งเมียอยู่นะ”

แทนที่ผู้เฒ่าจะลังเลใจ กลับยิ่งพูดอย่างยืนยันเลยว่า

“...จ้างก็ไม่ได้แต่ง...!!”

และในที่สุดท่านก็ไม่มีครอบครัวเหย้าเรือนตามที่เคยตั้งใจไว้เดิม แม้จะมีหญิงสาวที่หมายมั่นตกลงปลงใจระหว่างกันแล้วก็ตามที แต่ครั้นพอจะให้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมาครั้งใด กลับหาจุดที่เหมาะสมลงตัวลงใจกันมิได้สักที

อีกทั้งด้วยนิสัยที่เป็นคนเคารพในเหตุผลเหนือสิ่งอื่นใด ดังนั้นเมื่อเหตุผลยังเป็นที่ลงกันไม่ได้ แม้ความรักจะมากเพียงใด ท่านก็ยอมอดยอมทนได้ และด้วยเหตุนี้เองความคิดของท่านที่จะมีครอบมีครัวจึงเหมือนมีสิ่งมากีดมาขวางให้คลาดแคล้วจนได้ทุกทีไป ชะรอยจะเป็นเพราะ **ปุพเพ จ กตปุญญตา** อำนาจบุญกรรมที่ท่านเคยสร้างสมอบรมมาแต่ดั้งเดิมให้ผลมากกว่าจะเป็นเรื่องการทำนายทายทักจากหมอดู บุญนี้จึงให้ผลอุดหนุนผลักดันชีวิตของท่านให้ไปในทางอันประเสริฐ

ทอดสมอความรัก

ท่านกล่าวย้อนอดีตถึงสมัยหนุ่มซึ่งเป็นเหตุการณ์ในช่วงที่กำลังคิดจะมีครอบครัวว่า

“...ถ้าจะเอาเมียทีไรก็ผิดก็พลาดไปทุกที ทั้งๆ ที่พ่อผู้หญิงชอบหมดทั้งนั้นแหละ พอเราขึ้นไปบ้านไหน แต่ก่อนเขามีทำงานปั่นฝ้ายปั่นไหมกันทางภาคอีสาน ทุกวันนี้ก็มี เขาไปเที่ยวกันแต่เขาว่าไปเล่นสาว ภาษาทางนี้

ถ้าเราไปขึ้นบ้านไหน โอ๋ย เสียงลั่นไปแหละ คือพ่อแม่ทางผู้สาวน่ะชอบมาก แต่ลูกสาวไม่เห็นชอบอะไร คือเขาอยากได้เรา เขาเห็นเราขยันก็รู้กันอยู่แล้วนี่...”

ท่านเคยเล่าให้ลูกหลานฟังเกี่ยวกับเรื่องความรักว่า

“หลวงตาบัว ก็เคยรักสาวเหมือนกัน เคยพูดมาแล้ว หลวงตาบัวเป็นบ้า โถ เราก็เห็นโทษของมันเหมือนกัน นี่นา หลังมานี้จึงเห็นโทษ เวลานั้นมันไม่เห็นเลย นอนไม่หลับก็ยังไม่เห็น มันคิดเห็นหน้าแต่ผู้สาวคนเดียว

โห... ไม่มีอะไรในโลกธาตุ ไม่มีใครมีคุณค่ายิ่งกว่าสาวคนเดียวนี้นะ มันนั่งอยู่ในหัวใจตลอดเวลา ทำหน้าที่การงานใดมันก็เป็นพุทโธอยู่ในใจนี้ล่ะ สาวคนนั้นนั่น มันเป็นพุทโธแทน มันอย่างงี้ล่ะ หือทำงานทำการใดมีแต่อีนั่นล่ะ อยู่ในนี้นะ โอ้โห มันเป็น ก็บอกว่าเป็นซิ...

โห... อกจะแตกนะ รักผู้หญิงนี่ไม่ใช่เล่นๆ เราเคยรักมาแล้วนี่ โถ ถึงขนาดนี้ถึงขนาดจะกินข้าวไม่ลงนอนไม่หลับ... อยู่ที่ไหน หากทำอะไรก็ตาม งานการอะไรก็ตาม ทำไปบืน [๑] ไป เดินก็เดินไป แต่พุทโธ

๑ ภาษาอีสาน หมายถึง คืบคลาน

หญิงสาวนั้น มันไม่ได้พรากจากใจหนา มันติดอยู่นั่นตลอด ถึงว่ามันฝังลึก

ทุกข์มากที่สุดนะ โห พิลึก... ความหนักหน่วงถ่วงจิตใจ ความทุกข์ความลำบาก ทรมานที่สุดในเวลานั้น ทีนี้ความรักมันก็ดึงไป ดึงไป มันไม่ให้เห็นโทษ ทุกข์ขนาดไหน มันก็ไม่เห็นนะ..."

แม้ว่าท่านจะไม่ได้คาดคิดเรื่องบวชมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามสำหรับเรื่องความรักของท่านที่มีต่อหญิงสาวนั้น ถึงจะมีมากจนถึงกับทำให้ทุกข์ร้อนภายในใจเพียงใด ท่านก็จะไม่ยอมทำสิ่งผิดพลาดเสียหายใดๆ โดยเด็ดขาด อันอาจจะก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนถึงจิตใจของพ่อแม่ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ ดังนั้นถึงแม้สมัยเมื่อครั้งยังเป็นฆราวาสอยู่ ท่านก็จะพยายามใช้หลักต่อไปนี้ตลอดมา

"...เอ้า! มึงจะรักไปไหนรักไป มึงไม่ได้เกิดกับอีหญิงคนนี้ละน่ะ ถึงขนาดนี้ละน่ะ มึงทำไมมึงรัก ลืมพ่อลืมแม่ได้ บังคับมัน เอ้า เคยเป็นนี่ เอาความจริงมาพูด...ก็เรื่องของเราเป็นมาแล้วนี่ แต่ทีนี้เวลามันจะแยกของมันได้ ก็เพราะศีลธรรมนะนี่ สำคัญอันนี้นะ ธรรมแยกออกได้ขาดสะบั้นไปเลยเชียว...ให้ถอยไม่ถอย จะแก้

แม้รักจนน้ำตาไหล รักเต็มหัวใจเจ้าของ ใครๆ ก็ไม่รู้ จนเจ้าของจะเป็นบ้า ไม่ใช่รักธรรมดา... ไม่ลืมนะจนบัดนี้ เพราะรักครั้งแรกด้วย เอ้าจริงๆ ... รักครั้งแรกถอนไม่ขึ้นง่ายๆ

"...เมื่อเห็นว่ารักนี้
จะทำลายเจ้าของแล้ว
ก็ทอดสมอลงกึ๊กเลย
ให้เรือมันไปไม่ได้
ให้มันหมุนอยู่นี่...
ไม่ให้มันไป..."

โธ่ๆ แต่ดีอย่างหนึ่ง มันมีหลักหัวใจมีหลักของมัน เป็นฆราวาสก็มีอยู่ความสัตย์ความจริง ความเด็ดมันเด็ดอยู่ตลอด เมื่อเห็นว่ารักนี้จะทำลายเจ้าของแล้ว ก็ทอดสมอลงกึ๊กเลย ให้เรือมันไปไม่ได้ ให้มันหมุนอยู่นี่ มันถอนสมอไม่ได้...มันก็ดิ้นอยู่นี่ เรือหมุนอยู่นี่ มันไม่ออก ถ้าลงสมอหลุด เรือมันก็พาไปทะเลหลวงโน้นล่ะ นี่ไม่ให้มันไป..."

๒

เหตุแห่งการบวช

ลูกที่ไว้ใจ วางใจได้

ในระยะก่อนที่หลวงตาจะออกบวช ปรากฏว่าท่านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของครอบครัว เป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจในการงานทั้งปวง จนบิดามารดาหวังฝากผีฝากไข้ฝากเป็นฝากตายไว้กับท่าน ความไว้วางใจของพ่อแม่ที่มีต่อท่านและพี่ชาย เห็นได้อย่างชัดเจนจากคำกล่าวของท่านที่ว่า

"...แต่ก่อนพ่อแม่ของเรามีเป็นหลายๆ ชั่ง[๑] นะ คือเงินชั่งแต่ก่อนไม่ใช่เล็กน้อย เป็นเงินหมื่นๆ ทุกวันนี้ละนะ เงินมีหลายชั่งในครัวเรือนของเรา...

พอเดือนเมษาฯ สรงน้ำพระปีใหม่ พ่อแม่ถึงจะเอาออกมาทีหนึ่ง... ใส่ขันใหญ่นี้ออกมาเต็มเลย เวลาสรงน้ำไม่ให้ใครรู้นะ รู้เฉพาะเรากับพี่ชายคนหนึ่ง นอกนั้นไม่ยอมให้เห็นเลย ทำอยู่ข้างบนบ้าน เอาน้ำอบน้ำหอมมาล้าง จนถึงน้ำดำเลย เต็มขันๆ เสร็จแล้วเก็บเงียบ แต่ก่อนไม่มีฝากธนาคารนะ เก็บแบบลี้ลับของคนโบราณ..."

เกี่ยวกับเรื่องการเก็บรักษาเงินทองภายในครอบครัวของท่านนั้น แม่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกว่าพ่อ เพราะเป็นผู้มีความจดจำดีกว่าพ่อมาก ประการแรกคงเป็นเพราะแม่ได้ความเฉลียวฉลาด

๑ เงิน ๑ ชั่ง เท่ากับ ๘๐ บาท

จากคุณตามาไม่น้อย ดังท่านเคยกล่าวว่า

"...โยมแม่นี่ยกให้เลย ความจำนี่เก่งมาก อันนี้เด่นจริงๆ ลูกไม่ได้สักคนเดียว ทางนี้เขามี กลอนลำเหมือนเพลง พอเขาขึ้นลำนี่ โยมแม่ฟังอยู่นั่นแล้ว ฟังลำจบ จำได้หมดเลย เก่งขนาดนั้น อะไรๆ นี่จำได้หมด

ลูกคนไหนเกิดวันไหนเดือนไหน ข้างขึ้นข้างแรม ไม่ได้มีอะไรจดนะ แต่ก่อนไม่มีละหนังสือจะจด โยมแม่จดด้วยความจำทั้งนั้น ลูกทุกคนจำได้หมด ไม่มีพลาด นี่แหละเก่งจริงๆ ความจำความฉลาดก็ยกให้อยู่นะ แม่รู้สึกว่าจะได้สืบมาจากพ่อคือตา..."

น้องๆ ของท่านกล่าวเช่นกันว่า

"...ที่แม่มีความสามารถทางการจดจำดีกว่าพ่อก็น่าจะเป็นเพราะพ่ออาจจะต้องรับผิดชอบการงานหลายอย่าง ทำให้มักจะลืมสิ่งนั้นสิ่งนี้อยู่บ่อยครั้ง

ถ้าพ่อถือเงินไปไหนต่อไหน ความที่จำไม่ได้ทำให้เหมือนกับว่าอยู่ดีๆ เงินก็ถูกขโมยหายไป บางครั้งก็กลับมีเงินเพิ่มขึ้นทั้งๆ ที่ไม่มีใครเอามาใส่ให้ แต่สำหรับเงินที่เก็บอยู่กับแม่นั้นไม่เคยมีปัญหาใดๆ เหมือนของพ่อเลย

เวลาที่เขาหาบฟ่อนข้าวมากองที่ลานในนา ทางพ่อว่าข้าวมีเท่านั้น ส่วนแม่ว่ามีเท่านี้ จะนับได้ไม่เท่ากัน ท่าน (หมายถึงหลวงตา) จะเชื่อถือในจำนวนที่แม่บอก เพราะท่านว่าแม่พูดมีเหตุผลมากกว่า ส่วนพ่อมักลืมเก่ง และสิ่งนี้เองทำให้ท่านตัดสินใจพูดกับพ่อแม่ว่า

'เอ้า ตั้งแต่นี้ต่อไป ให้แม่เป็นคนเก็บเงินทั้งหมด เอาไว้ให้พ่อใช้นิดหน่อย ถ้าไม่มี จึงค่อยเอาจากแม่ไปใช้ เป็นการตัดปัญหาจะได้ไม่มีใครมาลักมาปล้นอีก'..."

การที่พ่อแม่ยอมให้ท่านได้เห็นเงินจำนวนมาก อีกทั้งยอมเชื่อคำแนะนำของท่านในเรื่องการจัดเก็บเงินดังกล่าว ย่อมชี้ชัดถึงความเป็นที่เชื่อใจวางใจได้ของพ่อแม่ที่มีต่อท่าน เพราะหากเป็นลูกที่ไม่ดี ก็ย่อมอาจจะคิดลักขโมยเงินทองของพ่อแม่ได้ หรืออาจแนะนำพ่อแม่เพื่อหวังประโยชน์เข้าสู่ตนเองโดยอาศัยจุดอ่อนในเรื่องความจำของพ่อเป็นช่องทางได้

ความซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่ดังกล่าวนับเป็นคุณธรรมของบุตรที่หาได้ยากยิ่งในปัจจุบัน

สะเทือนใจน้ำตาพ่อแม่

เมื่อท่านมีอายุครบสมควรที่จะบวชได้แล้วตามหลักประเพณีของไทยเราแต่โบราณมา เมื่อบุตรชายอายุครบบวชมักจะให้บวชเสียก่อน ก่อนที่จะมีครอบครัวเหย้าเรือนต่อไป ดังนั้นบิดามารดาจึงคิดจะนำเรื่องนี้มาปรึกษาปรารภกับท่าน

ครอบครัวของท่านมีพ่อแม่และลูกชายหญิงหลายคน โดยปกติจะร่วมรับประทานอาหารกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา เย็นวันหนึ่งขณะกำลังรับประทานอยู่อย่างเงียบๆ พ่อก็พูดขึ้นมาชนิดไม่มีอะไร

เป็นต้นเหตุเลยว่า

"...เรามีลูกหลายคนทั้งหญิงทั้งชาย แต่ก็ไม่พ้นความวิตกกังวลในเวลาเราจะตาย เพราะจะไม่มีลูกคนใดใจเป็นผู้ชายคิดบวชให้พอเราได้เห็นผ้าเหลืองก่อนตาย ได้คลายความกังวลใจในเวลานั้น แล้วตายไปอย่างเป็นสุขหายห่วง...

...ลูกผู้ชายเหล่านั้นกูก็ไม่ว่ามันแหละ ส่วนลูกผู้หญิงกูก็ไม่เกี่ยวข้องมัน ลูกผู้ชายกูก็มีหลายคน แต่นอกนั้นกูก็ไม่สนใจอะไรพอจะอาศัยมันได้ แต่ไอ้บัว(หมายถึงหลวงตา)นี่ซิ ที่กูอาศัยมันได้น่ะ..."

ทั้งๆ ที่โดยปกติพ่อไม่เคยชมท่านแม้เรื่องอะไรต่างๆ พ่อก็ไม่ชม มีแต่กดลงเรื่อยๆ ท่านว่านิสัยของพ่อและแม่ของท่านเป็นอย่างนั้น

จากนั้นพ่อก็พูดต่อไปว่า

"ไอ้นี่ลงมันได้ทำการทำงานอะไรแล้ว กูไว้ใจมันได้ทุกอย่าง กูทำยังสู้มันไม่ได้ ลูกคนนี้กูไว้ใจที่สุด ถ้าลงมันได้ทำอะไรแล้วต้องเรียบไปหมด ไม่มีที่น่าตำหนิติเตียน กูยังสู้มันไม่ได้ ถ้าพูดถึงเรื่องหน้าที่การงานแล้ว มันเก่งจริง กูยกให้ ลูกกูทั้งหมด ก็มีไอ้นี่แหละเป็นคนสำคัญ เรื่องการงานต่างๆ นั้น กูไว้ใจมันได้

แต่ที่สำคัญตอนกูขอให้มันบวชให้ทีไร มันไม่เคยตอบไม่เคยพูดเลย เหมือนไม่มีหูไม่มีปากนั่นเอง บทเวลากูตายแล้วจะไม่มีใครลากกูขึ้นจากหม้อนรกเลยแม้คนเดียว เลี้ยงลูกไว้หลายคนเท่าไร กูพอจะได้อาศัยมันก็ไม่ได้เรื่อง ถ้ากูอาศัยไอ้บัวนี้ไม่ได้แล้ว กูก็หมดหวัง เพราะลูกชาย

“... เอ๊ พ่อน้ำตาร่วง
เพราะเรา คิดเอามากจริงๆ นะ
ไม่สบายหัวใจเลย
คิดสงสารพ่อ
พ่อแม่ก็เลี้ยงเรามา...
ทำไมเราบวชให้พ่อแม่
เล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้
มีอย่างเหรอ ...”

หลายคน กูหวังใจอาศัยไอ้นี่เท่านั้น”

ท่านเล่าให้ฟังต่อว่า “พอพ่อว่าอย่างนั้น น้ำตาพ่อร่วงปุบปับๆ เรามองไปเห็น แม่เองพอมองไป เห็นพ่อน้ำตาร่วง แม่ก็เลยน้ำตาร่วงเข้าอีกคน เราเห็นอาการสะเทือนใจทนดูอยู่ไม่ได้ ก็โดดออกจากที่รับประทาน ปุ๊บปั๊บหนีไปเลย นั่นแหละเป็นต้นเหตุให้เราตัดสินใจบวช มันมีเหตุอย่างนั้น”

การที่แม่ก็น้ำตาไหลเหมือนกันกับพ่อเพราะว่าแม่ก็เคยอบรมและขอร้องลูกเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อนแล้ว แต่ท่านก็ยังยืนยันทุกครั้งไปว่า

“ไม่บวช กำลังรักสาวอยู่”

พิจารณาหาเหตุผล ก่อนตัดสินใจ

เมื่อหลบอยู่ตามลำพัง ท่านนำเรื่องนี้ไปคิดอยู่ ๓ วันไม่หยุดไม่ถอย และไม่ยอมมารับประทานร่วมวงพ่อแม่อีกเลยใน ๓ วันนั้น กลัวจะโดนปัญหาดังกล่าวนี้อีก เพราะตอนนั้นใจยังไม่คิดอยากบวช จึงทำเป็นทองไม่รู้ร้อนเรื่อยมา แต่คราวนี้เห็นเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสสากรรจ์ ขนาดถึงกับทำให้พ่อแม่ต้องเสียน้ำตา ท่านจึงคิดเทียบเคียงหาเหตุผลในใจว่า

“...เอ๊ พ่อมาน้ำตาร่วง ยกลูกก็เรียกว่ายกแบบยกทุ่มลง พูดง่ายๆ ยกยอก็ยกยอเพื่อทุ่มลง บทเวลาจะให้บวชนี่ละทุ่มลง คิด เอ๊ พ่อน้ำตาร่วงเพราะเรา คิดเอามากจริงๆ นะ ไม่สบายหัวใจเลย

คิดสงสารพ่อ พ่อแม่ก็เลี้ยงเรามา ทั้งบ้านทั้งเมืองเขาก็มีลูกมีเต้า ลูกเต้าเขายังบวชได้ แม้แต่ติดคุกติดตะรางเขายังมีวันออก นี่ไปบวชไม่ใช่ติดคุกติดตะราง คนอื่นๆ เขายังบวชได้ เขาสึกมาถมไป บางองค์ท่านบวชจนเป็นสมภารเจ้าวัดจนตายกับผ้าเหลืองก็ไม่เห็นท่านเป็นอะไร ทำไมเราบวชให้พ่อแม่เล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้ มีอย่างเหรอ เอาละนะทีนี้นะ คิด...

...เพื่อนฝูงที่เขาบวชกัน ตลอดถึงครูบาอาจารย์ที่บวชเป็นจำนวนมาก ท่านยังบวชกันได้ทั่วโลกเมืองไทย การบวชนี่ก็ไม่เหมือนการติดคุกติดตะราง แม้เขาติดคุกติดตะราง เช่น ติดตลอดชีวิต เขาก็ยังพ้นโทษออกมาได้ เราไม่ใช่ติดคุกติดตะรางนี่ หมู่เพื่อนบวชเขายังบวชได้ เขาเป็นคนเหมือนกัน และครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านบวชจนเป็นสมภารเจ้าวัด ท่านยังอยู่ได้ เหตุใดเราเป็นคนทั้งคน พ่อแม่เลี้ยงมาเหมือนคนทั้งหลาย อย่าง

อื่นๆ เรายังอดได้ทนได้ แต่การบวชนี่มันเหมือนติดคุกติดตะรางเชียวเหรอ เราถึงจะบวชไม่ได้ ทนไม่ได้ เราทำไมถึงจะด้อยเอาเสียนักหนา ต่ำช้าเอานักหนากว่าเพื่อนฝูงทั้งหลาย ถึงขนาดพ่อแม่ต้องน้ำตาร่วงเพราะเรานี่ ไม่สมควรอย่างยิ่ง...

...สุดท้ายก็ลง เราเป็นคนทั้งคน เป็นลูกชายคนหนึ่ง เป็นคนๆ หนึ่ง คนอื่นเขาบวชได้ เราบวชไม่ได้เป็นไปไม่ได้ เอ้า บวชอยู่ในผ้าเหลืองมันอยากสึกจนกระทั่งตายก็ให้ตายดูซี พ่อแม่เลี้ยงมาก็ยากถึงขนาดที่ว่าร้องห่มร้องไห้เพราะเราไม่บวชเท่านี้มันพิลึกเหลือเกิน เราเป็นลูกของคนแท้ๆ..."

ท่านคิดวกไปวนมาอยู่นั้นได้ ๓ วัน จึงตัดสินกันได้

"...เอาละทีนี้ ตัดสินใจปุ๊บ เราทำไมจะบวชไม่ได้ ตายก็ตายไปซิ เขาบวชกันมาไม่เห็นตาย พ่อแม่ก็ไม่ได้บอกให้บวชจนถึงวันตาย หรือบอกให้บวชถึงปีสองปี พ่อแม่ก็ไม่เห็นว่านี่ แล้วทำไมถึงจะบวชไม่ได้ล่ะ เราก็คนๆ หนึ่งแท้ๆ

...เอ้า! ต้องบวช..."

ฝืนใจเพียงใด... อดทนได้ เพื่อพ่อแม่

เมื่อท่านตัดสินเป็นที่ลงใจแล้ว ท่านจึงกลับมาหาแม่ และบอกแม่ว่า

"เรื่องการบวช จะบวชให้ แต่ว่าใครจะมาบังคับไม่ให้สึกไม่ได้นะ บวชแล้วจะสึกเมื่อไรก็สึก ใครจะมาบังคับว่าต้องเท่านั้นปีเท่านี้เดือนไม่ได้นะ"

แม่ตอบทันทีว่า *"เออ สาธุ ถ้าเจ้าจะบวชให้ แม่ก็สาธุ โถ แม่ไม่ว่าอะไรหรอกเรื่องสึก ขอแต่ว่าได้บวชก็พอแล้ว*

ถ้าลูกบวชแล้วสึกออกมาทั้งๆ ที่คนที่ไปบวชยังไม่กลับบ้านก็ตาม แม้จะสึกต่อหน้าต่อตาคนมากๆ อย่างนั้น แม่ก็ไม่ว่า"

คำตอบของแม่เช่นนี้ทำให้สะดุดใจคิดทันทีว่า "...ก็ใครจะเป็นพระหน้าด้าน มาสึกต่อหน้าต่อตาคนมากๆ ที่ไปบวชเราได้ ไม่บวชเสียมันดีกว่า เมื่อบวชแล้วมาสึกต่อหน้าต่อตาคน มันยิ่งขายขี้หน้ากว่าอะไรเสียอีกนั่น"

เหตุการณ์ในตอนนี้ ท่านเล่าแบบขบขันถึงความฉลาดของแม่ที่รู้ถึงนิสัยจิตใจท่านเป็นอย่างดี ดังนี้

"...ฉลาดไหมล่ะฟังเอา ใครไปบวชแล้วออกมาจากอุปัชฌาย์ อุปัชฌายะก็ยังไม่หนี พระกรรมวาจาฯ ก็ยังไม่หนี พระสงฆ์ก็ยังไม่หนีกัน คนก็แน่นอยู่นั้น ออกมาจะมาสึกต่อหน้าต่อตาคนมากๆ นี้มันไม่ขายหน้าโลกกระเทือนโลกเหรอ ไม่บวชเสียไม่ดีกว่าหรือ มันดีกว่าบวชแล้วมาทำอย่างนั้นนี่นะ แม่ก็ต้องทราบว่ามันทำไม่ลง เพราะรู้อยู่แล้วว่านิสัยของเราเป็นยังไง

นิสัยเราไม่เคยเป็นคนเสียหายนี่ การประพฤติเนื้อประพฤติตัวแต่ไหนแต่ไรมา เราไม่เคยเสียหาย เราพูดคุยได้จริงๆ

การประพฤติตัวไม่เคยเถลไถล พอแม่ว่างั้น เอ้า บวช บวชละที่นี้ พอบวชเข้าไป เราจะตั้งหน้าบวชให้สมบูรณ์แบบ ไม่ให้ตำหนิติเตียนเจ้าของได้ในหลักธรรมวินัยข้อใดเลย เราจะเอาจริงเอาจังจนกระทั่งวันสึกกะไว้อย่างนาน ๒ ปี คิดไว้นะ บวชแล้วทำหน้าที่บวชให้สมบูรณ์ คือจะเรียนหนังสืออะไรๆ ก็แล้วแต่เถอะ จะทำหน้าที่ให้สมบูรณ์..."

เมื่อตกลงกันได้แล้ว ท่านจึงตัดสินใจบวช และเป็นที่น่าแปลกใจว่า การเตรียมการบวชนี้กลับไม่มีอุปสรรค ไม่มีสิ่งใดมากีดมาขวาง ทุกสิ่งทุกอย่างดูพร้อมไปหมดเลย การตัดสินใจในครั้งนี้สร้างความปีติยินดีแก่พ่อออย่างมาก ท่านเล่าเหตุการณ์ตอนนี้ว่า

"...พอมาบวชเท่านั้นนะ พ่อ แหมรู้สึกดีใจจริงๆ นะ อะไรๆ เตรียมให้หมดทุกอย่างเลย เรียกพี่ชายมา ให้พี่ชายเป็นคนจัดบริขาร เพราะพี่ชายเคยบวชเป็นเณรมาแล้ว เขารู้เรื่องผ้าสบงจีวร อะไร ๆ มอบให้พี่ชายเลย ซื้ออะไรๆ ให้ก็เอาของดีๆ นะ ...บวชก็ไม่ได้คิดว่าจะอยู่นาน จะบวชปีสองปีเท่านั้นแหละ แล้วก็จะสึกตามประเพณีของโลกเขา บวชให้พ่อดีใจ..."

คำสอนของมารดา

เมื่อใกล้วันบวชเต็มที แม่จึงได้เรียกลูกมานั่งต่อหน้า และหยิบยกเรื่องๆ หนึ่งขึ้นมาสอนลูกด้วยความเป็นห่วงว่า

> *"... พอบวชเข้าไป... เราจะไม่ให้ตำหนิติเตียนเจ้าของได้ในหลักธรรมวินัยข้อใดเลย... ...จะเอาจริงเอาจังกระทั่งวันสึก..."*

"นี่ลูก ให้มานั่งนี่ ฟัง... นี่แม่จะพูดอะไรให้ฟังนะ นี่ลูกคนนี้ แม่ไม่มีที่ต้องติไม่ว่าอะไรๆ แม่ตายใจได้หมดทุกอย่างเลย หน้าที่การงานอะไร การประพฤติอะไรนี้ แม่เห็นลูกเป็นที่หนึ่งเลยในลูกทั้งหลาย แม่ตายใจพ่อก็ตายใจ เรื่องทุกสิ่งทุกอย่างแม่ไม่มีวิตกวิจารณ์แล้ว แต่ที่แม่หนักใจที่สุด คือการนอนของลูกนะ

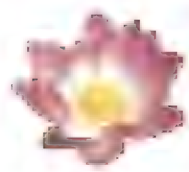
การนอนของลูกนี่ เหมือนตายเชียวนะ พี่ชายเขาเวลาบอกแม่ ตื่นเช้าแล้ววันพรุ่งนี้ ให้ปลุกหน่อยนะ จะไปนู้นแต่เช้า แล้วก็เข้านอน บางทียังไม่ได้ปลุกเขาไปแล้ว

ส่วนลูกนี้ ว่าแม่ปลุกหน่อยนะ วันพรุ่งนี้เช้าจะไปไหนแต่เช้า แล้วตายเลย ไม่มีคราวไหนที่จะลุกขึ้นด้วยตัวเอง นี่ละที่แม่หนักใจมากที่สุด กลัวจะไปขายหน้าเวลาบวชแล้วยังนอนหลับครอกๆ อยู่ เพื่อนไปบิณฑบาตกลับมาแล้ว มาปลุกฉันจังหัน โอ๋ แม่นี่ ให้ตายซะดีกว่านะ อย่าให้ได้ยินนะลูกนะ

นี่ละที่แม่วิตกมากที่สุด นอกนั้นแม่ไม่มีอะไรเลยละ วิตกการนอนของลูกเหมือนตายนะลูกนะ ให้ตั้งตัวใหม่นะ”

ท่านฟังคำสอนของแม่ตั้งแต่ต้นจนตลอด ภายนอกอาจดูเหมือนเพียงแค่การรับฟังไว้เฉยๆ แต่ความเป็นจริงแล้วท่านแอบเก็บคำสอนระคนความห่วงใยของแม่ครานี้ ฝังแนบแน่นจดจารึกไว้ภายในจิตใจอย่างเงียบๆ

และด้วยความห่วงใยนี้เอง ได้เปลี่ยนอุปนิสัยการนอนของท่านอย่างเด็ดขาด ทำให้ท่านประสบความสำเร็จในการศึกษาและปฏิบัติธรรมในลำดับต่อมา

๒

บวชเรียน (ปริยัติ)

๒. บวชเรียน (ปริยัติ)

๓

ศรัทธา...ในธรรม

วันบวช

หลวงตาบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดโยธานิมิตร บ้านหนองขอนกว้าง ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ในวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ (ตรงกับวันอังคารที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๗๗) พระอุปัชฌาย์ของท่านคือท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พันธุโล) วัดโพธิสมภรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

พระอุปัชฌาย์ของหลวงตา

เคารพธรรม เคารพวินัย

นิสัยที่เป็นคนทำอะไรทำจริง ท่านจึงระลึกเตือนตนเองว่า "พ่อแม่ไม่ได้ติดตามมาแนะนำ มาคอยตักเตือนเราอีกแล้ว เราต้องเป็นเราเต็มตัว" ด้วยเหตุนี้เองนับแต่วันเข้านาคเป็นต้นมา ท่านจึงฝึกฝนเรื่องการตื่นนอนใหม่ ให้สะดุ้งตื่นทันทีที่รู้สึกตัวขึ้นมา

ท่านเคยเล่าว่า "...ครั้นบวชแล้วก็ตั้งใจเอาบุญเอากุศลจริงๆ พยายามรักษาสิกขาบทวินัยให้เป็นไปตามหลักของพระอย่างแท้จริง ขณะที่เป็นพระอยู่นั้น จะไม่ให้ต้องติตนได้แต่อย่างหนึ่งอย่างใด จนกระทั่งถึงวันลาสิกขาบทนี้เป็นความคิดเบื้องต้น...

...ครั้นเวลาก้าวเข้าไปสู่วัดแล้วก็ปฏิบัติตัวอย่างนั้นจริงๆ ไม่เคยเถลไถลออกนอกวัดไปเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อนยังสถานที่ต่างๆ ดังเพื่อนฝูงที่มาฝึกหัดนาคเพื่อจะบวชเป็นกัน แม้ในการเรียนทางปริยัติธรรม ก็ตั้งใจศึกษาจริงๆ อยู่อ่านหนังสือจนดึกดื่นเที่ยงคืน ตีสองบ้างตีสามบ้างเป็นประจำ ตีห้าบ้างเป็นบางคืน แต่ก็สามารถตื่นทำวัตรเช้าและออกบิณฑบาตได้ทันทุกครั้งไป ไม่เคยขาดแม้แต่ครั้งเดียว..."

ท่านได้ตั้งสัจอธิษฐานว่า

"...ตลอดพรรษานี้ จะไม่ให้ขาดทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็นรวมกันกับหมู่เพื่อนพระเณรแม้แต่วันเดียว แม้บางครั้งมีกิจนิมนต์ข้างนอก ก็กราบเรียนขอให้ท่านพระครูอาจารย์เจ้าอาวาสรอทำวัตรรวมพร้อมกัน เพื่อไม่ให้ขาดตามที่ตั้งสัจอธิษฐานนั้นไว้..."

สำหรับการทำวัตรสวดมนต์ส่วนตัวของท่าน จะทำอีกครั้งหนึ่งที่กุฏิของท่านเอง

แรงบันดาลใจ ให้ฝักใฝ่ภาวนา

ท่านเล่าเหตุการณ์ในช่วงเริ่มต้นของการเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ไว้ว่า

"...ท่านพระครูท่านชอบภาวนานะ ท่านให้เราไปอยู่ในโบสถ์ด้วยกัน ท่านอยู่เตียงนอนทางหลังพระพุทธรูป พวกเราก็นอนในโบสถ์นั่นแหละ แต่เป็นหน้าพระพุทธรูป ออกไปโน่นประตูออกโน่น พวกนาค ๒-๓ คนนอนอยู่โน่น ท่านสวดมนต์เก่งนะ แล้วก็ภาวนา

ตื่นเช้าออกมาตั้งแต่ตี ๔ ท่านออกไปเดินจงกรมที่หน้าโบสถ์ มันโล่งหมดนะ แต่ก่อนเราเป็นนาค เราเห็นอยู่ ท่านออกไปเมื่อไหร่เราก็เห็น อยู่ เวลาท่านเดินจงกรม เราคอยสังเกต ดูอยู่

เมื่อบวชแล้วเราจึงเดินจงกรม แล้วไปถามคำภาวนากับท่าน เราไม่ลืมนะ เพราะเราชอบภาวนา

'กระผมอยากภาวนา จะให้ภาวนายังไง?' เราถามท่าน

*'เออ ให้ภาวนาว่า **พุทโธ** นะ เราก็ภาวนา **พุทโธ** เหมือนกันแหละ'*

> *"กระผมอยากภาวนา*
> *จะให้ภาวนายังไง?"*
> *เราถามท่าน*
> *"เออ...*
> *ให้ภาวนาว่า* ***พุทโธ*** *นะ*
> *เราก็ภาวนา* ***พุทโธ***
> *เหมือนกันแหละ"*

ท่านก็สอนเท่านั้น เราก็ไปภาวนาพุทโธด้วยความเลื่อมใส พอใจในการภาวนาอยู่กุฏิใหญ่ทางด้านทิศเหนือ กลางคืนดึกๆ จะลงมาเดินจงกรมทุกคืนนะ... เวลาจะหลับจะนอนจะเหลือเวลาไว้ คือหยุดเรียนหนังสือ ๑ ชั่วโมงเพื่อนั่งภาวนา... สมมุติว่าจะพักนอนตี ๒ ตอนตี ๑ จะหยุดเรียนหนังสือแล้ว

ชั่วโมงนั้นแหละเป็นชั่วโมงภาวนาเป็นประจำนะ... ถึงเวลาก็ลงมาเดินเงียบๆ จากนั้นก็นั่งภาวนาแล้วก็หลับ..."

เกี่ยวกับเรื่องภาวนาและกรรมฐานนั้น ท่านมีความเคารพเลื่อมใสมาแต่เดิมแล้ว แม้เริ่มบวชทีแรกที่วัดโยธานิมิตรแห่งนี้ หากเห็นพระกรรมฐานมาพักด้วยท่านจะต้องรีบไปถึงก่อนเพื่อจะได้พูดคุยเรื่องธรรมะเรื่องจิตกับท่าน

แรงดึงดูดใจ ให้ไม่ทิ้งภาวนา

ท่านพยายามปฏิบัติเช่นนี้อยู่เป็นประจำไม่ลดละ แรกๆ จิตใจก็ไม่สงบเท่าใดนัก แต่เมื่อทำอยู่หลายครั้งหลายหน จิตก็เริ่มสงบตัวลงไปโดยลำดับๆ จนเกิดความอัศจรรย์ ดังนี้

"...นี่แหละที่ได้เห็นความอัศจรรย์ของจิต ทำไปสะเปะสะปะ ไปนั่งภาวนาพุทโธ พุทโธ... สำรวมจิตตั้งสติไว้กับพุทโธ พุทโธ... มันไม่เคยเป็น ไม่เคยรู้เคยเห็น ไม่เคยคาดเคยฝันว่ามันจะเป็นอย่างนั้น พอพุทโธไปๆ ปรากฏว่ามันเหมือนเราตากแหไว้นะ แล้วตีนแหก็หดเข้ามา หดเข้ามาพร้อมๆ กัน

พอนึกพุทโธกับสติถี่ยิบเข้าไปเหมือนดึงจอมแห กระแสของจิตที่มันซ่านไปในที่ต่างๆ มันจะหดตัวเข้ามา เหมือนตีนแหหดตัวเข้ามา ลักษณะมันเป็นอย่างนั้น เราก็ยิ่งเกิดความสนใจ ก็เลยพุทโธถี่ยิบเข้ามา หดเข้ามา หดเข้ามา ถึงที่...กึ๊กเลย...ขาดสะบั้นไปหมดโลกนี้...ขาดออกไปจากทุกสิ่งทุกอย่าง มีเด่นอยู่แต่จิต...

จิตนี้เป็นเหมือนเกาะอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร จิตที่รู้ๆ เด่นๆ อัศจรรย์นี้ นอกนั้นก็เป็นโลกสงสารเป็นมหาสมุทรไปหมด แต่เกาะนี้เป็นเกาะที่เด่นดวงอัศจรรย์สง่างาม อัศจรรย์ตื่นเต้น เราไม่เคยเห็น เลยตื่นเต้น เจ้าของเลยกระตุกตัวเอง ทีนี้จิตมันก็ถอนออกมา โอ๊ย เสียดายจะเป็นจะตาย

วันหลังขยับใหญ่เลย ก็ไม่ได้เรื่อง แม้ขยับเท่าไหร่ก็ไม่ได้เรื่อง นั่นแหละ เลยเฮ้อ เอาละ ทำไปตามประสีประสาก็แล้ว

กัน ทีนี้มันก็ปล่อยอารมณ์ความยึดอดีตน่ะสิ พอทำไปๆ ก็เลยเป็นอย่างนั้นอีกเลยขยับบ้าเข้าอีกๆ เลยไม่ได้เรื่อง...

จิตที่ว่าอัศจรรย์อย่างนี้นะ วันนั้นทั้งวันจิตไม่พรากไม่ห่างจากอัศจรรย์ที่ปรากฏในจิตนั้น มันกระหยิ่มอยู่อย่างนั้นเรียนหนังสือมันก็อยู่ด้วยกัน จิตไม่ส่งไปไหนเลย นี่แหละ เป็นหลักใหญ่ที่เป็นเครื่องยึดของใจเอามากอันหนึ่ง..."

ตั้งจุดมุ่งหมายชีวิต

นับแต่ท่านได้เรียนหนังสือตำรับตำราทางธรรม ธรรมะซึ่งเป็นของจริงอยู่แล้ว กับนิสัยที่จริงจังของท่านก็รู้สึกว่าเข้ากันได้อย่างสนิท ดังท่านเคยเล่าว่า

"...เมื่อเรียนธรรมะไปตรงไหนมันสะดุดใจเข้าไปเรื่อยๆ โดยลำดับ นับตั้งแต่หนังสือธรรมะชื่อ **นวโกวาท** ที่เป็นพื้นฐานแห่งการศึกษาเบื้องต้น จากนั้นก็อ่านพุทธประวัติทำให้เกิดความสลดสังเวชสงสารพระองค์ท่านในเวลาที่ทรงลำบากทรมานพระองค์ก่อนตรัสรู้ธรรม จนถึงกับน้ำตาร่วงไปเรื่อยๆ

จนกระทั่งอ่านจบ เกิดความสลดใจอย่างยิ่ง ในความพากเพียรของพระองค์ซึ่งเป็นกษัตริย์ทั้งองค์ ทรงสละราชสมบัติออกทรงผนวชเป็นคนขอทานล้วนๆ ซึ่งสมัยนั้นไม่มีศาสนา คำว่าการให้ทานได้บุญอย่างนั้น การรักษาศีลได้บุญอย่างนี้ไม่เคยมี พระองค์ก็ต้องเป็นคนอนาถาและขอทานเขามาโดยตรง และฝึกอบรมพระองค์เต็มพระสติกำลังทุกวิถีทางเป็นเวลา ๖ ปี ถึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมา

ในขณะที่อ่านประวัติของพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ธรรม รู้สึกอัศจรรย์อย่างยิ่งถึงกับน้ำตาร่วงเช่นเดียวกัน..."

"...พออ่านประวัติสาวกมากๆ เข้า...สุดท้ายก็อยากไปแต่นิพพานอย่างเดียว อยากเป็นพระอรหันต์อย่างเดียวเท่านั้น..."

แม้เมื่อท่านได้อ่านประวัติพระสาวกอรหันต์ทั้งหลายที่ท่านออกมาจากสกุลต่างๆ กันตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ มหาเศรษฐีกุฎุมพี พ่อค้า ประชาชน ตลอดคนธรรมดา ท่านกล่าวว่า

"...องค์ไหนออกมาจากสกุลใด หลังจากได้รับพระโอวาทจากพระพุทธเจ้าแล้ว ต่างก็ไปบำเพ็ญในป่าในเขาอย่างเอาจริงเอาจัง เดี๋ยวองค์นั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์อยู่ที่นั่น องค์นั้นสำเร็จอยู่ในป่านั้น ในเขาลูกนั้น ในถ้ำนั้น ในทำเลนี้มีแต่ที่สงบสงัด ก็เกิดความเชื่อเลื่อมใสขึ้นมาทำให้ใจหมุนติ้ว เรื่องภายนอกก็ค่อยจืดไปจางไป..."

ท่านเล่าถึงความรู้สึกที่ค่อยแปรเปลี่ยนไปๆ เช่นนี้ว่า

"...ทีแรกก็คิดจะไปสวรรค์ ทีแรกคิดจะไปพรหมโลก พออ่านประวัติสาวกมากๆ เข้า มันไม่อยากไปละซิ อยากไป **นิพพาน** สุดท้ายก็อยากไปแต่นิพพานอย่างเดียว อยากเป็น **พระอรหันต์** อย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีเปอร์เซ็นต์อื่นเข้ามาเจือปนเลย ทีนี้จิตมันก็พุ่งลงตรงนั้นลงช่องเดียว..."

"...องค์ไหนออกมาจากสกุลใด หลังได้รับพระโอวาทจากพระพุทธเจ้าแล้ว ต่างก็ไปบำเพ็ญในป่าในเขา..."

ความตั้งใจเดิมว่าจะบวชเพียง ๒ พรรษาแล้วสึกหาลาเพศนั้นค่อยจืดจางลงไปๆ ทุกขณะ กลับเพิ่มพูนความยินดีในเพศนักบวชมากเข้าไปทุกที เรื่องธรรมะก็รู้สึกดูดดื่มยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จิตใจก็เปลี่ยนแปลงไป

ด้วยเหตุนี้เองในระยะต่อมาท่านจึงได้ออกจากบ้านตาดไปศึกษาเล่าเรียนในที่ต่างๆ จนกระทั่งได้ตั้งสัจอธิษฐานไว้เลยว่า

“...เราจะจดโน้ต
คัดเอาไว้ๆ มีสมุดเล็กๆ
คัดเอาไว้ในนั้นๆ ...
เวลาเราต้องการ...
เราก็ไปเปิดดูง่ายๆ ...”

“เมื่อจบเปรียญ ๓ ประโยคแล้ว จะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ไม่มีข้อแม้ ไม่มีเงื่อนไข เพราะอยากพ้นทุกข์เหลือกำลัง อยากเป็นพระอรหันต์นั่นเอง”

แม้มีอุปสรรค ก็ไม่ท้อถอย

ด้วยความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าว ถึงกับทำให้ท่านเคยพูดเชิงทีเล่นทีจริงกับโยมแม่ของท่านเองว่า

“แม่ เสื้อผ้าที่ลูกเก็บไว้นั้น เอาให้หมู่เพื่อน เอาให้พี่ให้น้องนะ ถ้าเกิดตอนหลังคิดจะสึกมา จะหาถากเปลือกไม้เอามาใส่แทนหรอก”

อย่างไรก็ตามแม้ว่าท่านเกิดความเชื่อความเลื่อมใสในธรรมแล้ว และคิดอยากบำเพ็ญตนให้เป็นเช่นนั้นตามเสด็จพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ แต่สิ่งที่เป็นอุปสรรคแก่ท่านในระยะเริ่มต้นก็คือ ท่านมีความลังเลสงสัยว่า ปฏิปทาแนวทางการปฏิบัติที่เราดำเนินตามท่านเหล่านั้น จะบรรลุถึงจุดที่ท่านบรรลุหรือไม่ หรือว่าทางเหล่านี้จะกลายเป็นขวากเป็นหนามเป็นโมฆะและกลายเป็นความลำบากแก่ตนผู้ปฏิบัติไปเปล่าๆ อีกประการหนึ่งก็สงสัยว่า

*“เวลานี้ **มรรคผลนิพพาน** จะมีอยู่เหมือนครั้งพุทธกาลหรือไม่?”*

ท่านได้เก็บความสงสัยนี้ฝังอยู่ภายในใจเพราะไม่สามารถจะระบายให้ผู้ใดฟังได้ และเข้าใจว่าคงไม่มีใครสามารถแก้ไขความสงสัยนี้ให้สิ้นซากไปได้ แต่อย่างไรก็ตามท่านเล่าว่า ท่านมีความรู้สึกเชื่อมั่นอย่างเต็มใจตามวิสัยของปุถุชนถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และการตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ของพระสาวกท่าน

ความสงสัยดังกล่าวนี้ จึงเป็นเหตุให้ท่านมีความสนใจและมุ่งหวังที่จะพบท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต อยู่เสมอ ทั้งๆ ที่ก็ยังไม่เคยพบเห็นท่านมาก่อนก็ตาม แต่เพราะได้ยินชื่อเสียงของท่านมานานแล้ว ตั้งแต่ตอนเด็กสมัยที่ท่านอาจารย์มั่นมาอยู่ทางอำเภอบ้านผือ อุดรธานี จึงทำให้รู้สึกเชื่อมั่นอยู่ลึกๆ ภายในใจว่า ท่านอาจารย์มั่นจะสามารถไขปัญหานี้ให้กระจ่างได้

ค้นคว้าตำราจริงจัง

ความมุ่งมั่นอย่างจริงจังที่จะออกปฏิบัติเมื่อจบมหาเปรียญแล้วนี้เอง ทำให้การเรียนของท่านจึงมิใช่จะหาความรู้

เพียงแค่วิชาในชั้นเรียนเท่านั้น แต่หากความรู้ใดจะเป็นประโยชน์ต่อการออกปฏิบัติกรรมฐาน ท่านจะพยายามศึกษาค้นคว้าตำรับตำราเพิ่มเติมเข้าไปอย่างเต็มที่ เฉพาะอย่างยิ่งจากพระไตรปิฎก สังเกตได้จากความตั้งใจของท่านที่ว่า

"...เราจะเรียนทุกสิ่งทุกอย่างที่พอจำได้เราจะจำ เราจะจดโน้ตคัดเอาไว้ๆ มีสมุดเล็กๆ คัดเอาไว้ในนั้นๆ อันนี้มาจากเล่มนั้นๆ ชาดกเล่มนั้นๆ หน้าที่เท่านั้น จดไว้ๆ เวลาเราต้องการความพิสดาร เราก็ไปเปิดดูง่ายๆ ที่เราจด

แต่ส่วนมากพอมองเห็นที่คัดไว้เท่านี้มันก็เข้าใจไปหมดแล้ว เพราะอ่านมาแล้วนี่ ก็ไม่จำเป็นต้องไปค้นดูพระไตรปิฎกละ เพราะฉะนั้น เวลาหนังสือผ่านมาที่ไหนๆ ถึงรู้ทันทีๆ เพราะได้อ่านมาหมด มันอยู่ในข่ายของพระไตรปิฎกทั้งนั้นละ

ทีนี้พระไตรปิฎกเราก็ค้นเสียจนพอก่อนที่จะออกมาปฏิบัติ เวลาว่างจากเรียนหนังสือ ปิดโรงเรียนนั้นละ เป็นเวลาค้นหนังสือ เวลาเรียนหนังสือก็เรียนไปตามหลักวิชานั้นเสีย

ครั้นเวลาหยุดเรียนหนังสือ ก็ค้นพระไตรปิฎก โน้ตๆ เอาไว้ เพื่อให้เป็นประโยชน์ในเวลาจะออกปฏิบัติ เพราะตั้งใจจะออกปฏิบัติเท่านั้นไม่เป็นอย่างอื่น..."

สมัยที่เรียนปริยัติอยู่นั้น แม้จะมีอุปสรรคบางประการที่ทำให้มีข้อเสียเปรียบเพื่อนที่เรียนหนังสือด้วยกันอยู่บ้าง แต่ด้วยความอุตสาหะวิริยะของท่าน

> *"... เวลาว่างจากเรียน-หนังสือ ปิดโรงเรียนนั้นละ เป็นเวลาค้นหนังสือ... ...โน้ตๆ เอาไว้ เพื่อให้เป็นประโยชน์ในเวลาจะออกปฏิบัติ..."*

ปัญหาดังกล่าวก็ไม่มีผลแต่อย่างใด ดังนี้

"...หัวสมองเรานี่เกี่ยวกับความจำมันอยู่ในย่านกลางนะ ดีก็ไม่ใช่ ต่ำกว่านั้นก็ไม่ใช่ อยู่ในย่านกลางนี่แหละ เราจะเห็นได้จากพวกหมู่เพื่อนที่เขาเรียนหนังสือด้วยกัน ท่องสองหนสามหนเท่านั้น เขาจำได้แล้วนะ

เรานี่เอาจนแทบเป็นแทบตายมันก็ไม่ได้ ผิดกันมากนะ ท่องสูตรเดียวกันนี้เขาไปท่องมาชั่วโมงสองชั่วโมงเขาจำได้แล้วสูตรหนึ่ง เราฟาดมันจนไม่ทราบกี่ชั่วโมง มันก็ไม่ได้นะ

ผู้ที่หนากว่าเราก็ยังมีอีก นี่มันเทียบได้ เราจึงอยู่ในย่านนี้ ไม่ใช่ย่านนั้น คือย่านสูงกว่านั้นเราก็ไม่ได้..."

เหตุข้างต้นนี้เอง ทำให้ท่านต้องขยันหมั่นเพียรอย่างหนัก อย่างไรก็ตาม ท่านก็ไม่ได้รู้สึกท้อถอยน้อยใจ กลับตั้งอกตั้งใจเรียนยิ่งขึ้นไปอีก

ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม
วัดป่าสาลวัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา
ศิษย์องค์สำคัญรุ่นแรกของ
ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

ไปฟังธรรมจากพระปฏิบัติ

ระยะต่อมา ท่านได้ย้ายมาเรียนปริยัติอยู่ที่วัดสุทธจินดา ในอำเภอเมืองนครราชสีมา แม้ต้องมีภาระเพิ่มขึ้นจากการเรียนหนังสือ แต่ท่านก็ยังไม่ละทิ้งเรื่องการภาวนา นอกจากนี้ ยังพยายามหาโอกาสไปฟังเทศน์ท่านอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม ที่วัดป่าสาลวันอีกด้วย เหตุการณ์ในตอนนั้นท่านกล่าวว่า

"เราเรียนหนังสืออยู่วัดสุทธจินดา พอวันไหนว่างจากเรียนหนังสือ เราจะไปฟังเทศน์ท่านอาจารย์สิงห์ที่วัดป่าสาลวัน ท่านจึงพบเราบ่อย ไปตามประสาของเราที่มันชอบภาวนา

> *"...พอวันไหนว่างจาก เรียนหนังสือ เราจะไป ฟังเทศน์ท่านอาจารย์สิงห์... ไปตามประสาของเรา ที่มันชอบภาวนา..."*

หมู่เพื่อนใครไม่ไปเราไม่สนใจกับใคร ถ้าวันไหนท่านประชุมฟังธรรมตรงกับวันที่เราว่างจากการเรียนเราก็ไป ไปบ่อย ท่านอาจารย์สิงห์ยังชมว่า

'พระหนุ่มองค์นี้ภาวนาดีนะ'

และท่านยังไปเล่าให้พระฟังอีกด้วยว่า *'นั่งเหมือนหัวตอ'* เพราะเราไปฟังเทศน์ของท่านตลอด ตอนนั้นเราภาวนายังไม่เป็น ยังไม่ทราบว่าท่านเทศน์มีบทหนักบทเบาขนาดไหน แต่เรื่องวิถีจิตที่ท่านแสดงนั้น เรายังไม่เคยได้ยิน..."

เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ

ต่อมาเมื่อท่านเข้าเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ จึงได้มาพักอยู่ที่วัดบรมนิวาส ที่วัดนี้มีการจัดแบ่งพระเณรออกเป็นคณะ คณะของท่านมีเจ้าคุณอาจารย์เป็นหัวหน้าคณะอยู่ แต่เจ้าคุณมอบให้ท่านเป็นผู้ช่วยดูแลคณะ ภาระหลายประการจึงตกมาถึงท่านนอกเหนือจากภาระการเรียนซึ่งปกติก็หนักมากอยู่แล้ว

เป็นที่รับทราบกันดีในหมู่พระเณรถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อไม่ตระหนี่ถี่เหนียว

"...นี่องค์หนึ่งที่เป็น
พระนักเสียสละ
ท่านไม่มี ได้มาเท่าไหร่
หมด ไม่มีเหลือ...
...หมด หมดเลย..."

ของท่าน ในยามที่มีจตุปัจจัยไทยทานเข้ามามากน้อย ท่านจะแบ่งปันสิ่งของต่างๆ ออกแจกจ่ายพระเณรอย่างทั่วถึงหมด เหตุนี้เองทำให้คณะของท่านมีพระเณรมาอยู่ด้วยจำนวนมาก ท่านเคยกล่าวดังนี้

"...ตั้งแต่เราเป็นพระหนุ่มน้อย เราไปอยู่วัดไหน หากสมภารตระหนี่ เราอยู่ไม่ได้นะ มันคับหัวอก เราเป็นอย่างนั้นจริงๆ ไม่ใช่พูดเล่นนะ เรียนหนังสือก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน คณะของเรานี้มีเรามีเขาที่ไหน ของตกมาหาเรานี่ พระเณรนี้รุมพรึบเดียวหมดเลย

นั่นแหละเป็นอันเดียวกันมาตลอด เรียนหนังสือก็เป็นอย่างนั้น ไม่เคยว่านี่เป็นของเรานั้นเป็นของท่าน... เหมือนครัวเรือนเดียวกัน... เราไปไหนมา ได้ของมากน้อย พระเณรนี้พรึบเดียวหมดเลย

พระเณรแย่งกันก็เหมือนกับเราอยู่ในครัวเรือน คือแย่งกันในฐานะพระเณรในวัดแย่งกันแบบพระ ว่างั้น แย่งแบบฆราวาส แย่งแบบพ่อแม่กับลูกในครอบครัวเป็นอย่างหนึ่ง การแย่งกันมีหลายประเภท นี่แย่งแบบพระมันก็น่าดู ดูด้วยความตายใจ พออะไรมานี้ตายใจแล้ว

ท่านเจ้าคุณอาจารย์พิมพ์ ธัมมธโร ผู้สอนบาลีแก่หลวงตา
ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็น สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

พรึบเลย...

...ไม่เคยเก็บไม่เคยสั่งสมแต่ไหนแต่ไร คณะของเราช่วงเรียนหนังสือจึงมีพระเต็มไปหมด เราไปอยู่ที่ไหนคณะของเราจะมากที่สุด มากกว่าเพื่อน ลูกศิษย์ลูกหาเพื่อนฝูงเต็มไปหมด... เพราะความเสียสละ..."

เจ้าคุณนักเสียสละ

ท่านให้ความเคารพนับถือเจ้าคุณอาจารย์อย่างสูง ไม่เพียงเพราะเจ้าคุณฯ เป็นอาจารย์สอนปริยัติธรรมให้แก่ท่านเท่านั้น คุณธรรมของท่านเจ้าคุณฯ เฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความเป็น "นักเสียสละ" นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ท่านต้องกล่าวถึงอยู่เสมอๆ อย่างไม่มีวันลืมเลือนได้เลย ดังคำพูดคราวหนึ่งว่า

"...เรายังได้คิดถึงสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธัมมธโร) เปรียญ ๖ ประโยค นั่น ท่านเป็นนักเสียสละนะ เราเคยอยู่ด้วยแล้ว ถึงไหนถึงกัน... ท่านไปไหนมานี่ พระเณรรุมพรึบเลย

หมดเลยๆ ท่านเป็นนักเสียสละ ไม่สนใจได้มาเท่าไหร่ บทเวลาท่านจะพูด ท่านก็พูดของท่าน พูดเฉยๆ เอาของมาเต็มอยู่นี่ มันมีผ้าไหมดีๆ อยู่ มาจากเมืองอุบล ผ้าไหมผ้าอะไรเขาทอมาถวายท่าน

พอมาถึงท่าน *'เออ... ผ้าไหมให้ระวัง ให้รีบเก็บนะ เดี๋ยวอีตา...จะมาเอาหมดนะ'* อีตา...นี่เป็นมหาและเป็นหลานของท่านเอง บอก *'ให้รีบเอาไปซะ ของไหนดีๆ เดี๋ยวมันเอาไปหมด'* ว่าเท่านั้นแหละ แล้วไม่เคยพูดถึงอีกเลย มีเท่านั้น นี่เรียกว่าคำพูดติดปากเฉยๆ

ท่านไม่ได้พูดด้วยความหึงหวง ความหมายก็คือว่า เอาไว้เผื่อว่ามันจำเป็น องค์ไหนที่ควร ท่านจะสั่งจัดให้เลย นี่เรียกว่า นักเสียสละ เราเทิดที่สุดเลย...

เพราะนิสัยท่านกับนิสัยเราเข้ากันได้ปุ๊บ ปุ๊บ เลย เราฝังลึกแล้วว่าท่านคือนักเสียสละ นี่องค์หนึ่งที่เป็นพระนักเสียสละ ท่านไม่มี ได้มาเท่าไหร่หมด ไม่มีเหลือหมด หมดเลย..."

ท่านกล่าวยกย่องน้ำใจของท่านเจ้าคุณอาจารย์ว่า เป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ไม่สั่งสม และไม่ตระหนี่ถี่เหนียวในจตุปัจจัยไทยทานต่างๆ เลย มีแต่นำออกจ่ายแจกแก่บรรดาลูกศิษย์ลูกหาพระเณรเสมอมา ท่านเจ้าคุณฯ เคยสั่งให้นำของจำนวนมากออกทำสลาก และให้พระเณรทุกรูปได้จับสลากแบ่งปันกัน

ท่านเจ้าคุณก็ไม่ได้เคยให้ความสนใจในสิ่งของเหล่านั้นเพื่อตัวของท่านเองเลย เหตุนี้เอง ด้วยความระลึกถึงท่านเจ้าคุณฯ อยากให้ท่านได้ใช้ของดีๆ บ้าง ในคราวหนึ่งท่าน (หมายถึงหลวงตา) จึงได้แอบเอาจีวรชุดหนึ่งแยกเก็บไว้ต่างหาก เพื่อมิให้นำมาติดสลากร่วมด้วย คิดไว้ในใจว่าเผื่อจะไว้เปลี่ยนถวายใหม่ให้ท่านเจ้าคุณบ้าง

แต่ต่อมาภายหลัง เมื่อท่านเจ้าคุณฯ สังเกตเห็นจีวรยังคงเก็บอยู่ในตู้ ๑ ชุดดังเดิม จึงถามท่านว่า

"ทำไมไม่ได้นำจีวรชุดนี้ไปจับสลากแจกให้พระเณร?"

ท่านให้เหตุผลแก่ท่านเจ้าคุณว่า

"ในบางคราว จีวรของเจ้าคุณอาจารย์อาจชำรุดเสียหายด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น ไฟไหม้ หรือหนูกัด ก็จะมีเปลี่ยนได้ทันทีครับกระผม"

คำตอบนี้ทำให้ท่านเจ้าคุณต้องจำยอมด้วยเหตุผล

พบเห็นสมณะผู้ประเสริฐ

ในระยะที่ท่านยังเรียนหนังสืออยู่นั้น กิตติศัพท์กิตติคุณของท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต มิเคยได้จืดจางลงไปแม้แต่น้อย กลับยิ่งฟุ้งขจรขจายอย่างกว้างขวางมา

จากจังหวัดเชียงใหม่ว่าท่านเป็นพระสำคัญรูปหนึ่ง

ส่วนมากผู้ที่มาเล่าเรื่องของท่านอาจารย์มั่นให้ฟังนั้น จะไม่เล่าธรรมขั้นอริยภูมิธรรมดา แต่จะเล่าถึงขั้นพระอรหัตภูมิทั้งนั้น จึงทำให้ท่านมั่นใจว่า เมื่อเรียนจบตามคำสัตย์ที่ตั้งไว้แล้ว จะต้องพยายามออกปฏิบัติไปอยู่สำนักและศึกษาอบรมกับท่านอาจารย์มั่น เพื่อตัดข้อสงสัยที่ฝังใจอยู่นี้ออกไปให้จงได้

โอกาสอำนวยให้ท่านเดินทางไปศึกษาปริยัติต่อที่ **วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่** เมื่อเดินทางไปถึง เผอิญเป็นระยะเดียวกันกับที่ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (พระอุปัชฌาย์) ได้อาราธนานิมนต์ท่านอาจารย์มั่นด้วยตนเอง เพื่อขอให้ไปพักจำพรรษาอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี ท่านอาจารย์มั่นเมตตารับนิมนต์นี้ จึงได้ออกเดินทางจากสถานที่วิเวกบนเขาในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะเข้าพักชั่วคราวอยู่ที่วัดเจดีย์หลวงนั้นเช่นกัน

เหตุการณ์ก็บังเอิญเป็นระยะเวลาไล่เลี่ยกันกับที่ท่านเดินทางไปถึง จึงมีโอกาสดีที่ได้เห็นท่านอาจารย์มั่น ความรู้สึกของท่านในตอนนั้นท่านเคยเล่าว่า

“...เกิดความรู้สึกเลื่อมใสในองค์ท่านขึ้นอย่างเต็มที่ในขณะนั้น ว่าเราไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งชาติ ได้เห็นพระอรหันต์ในคราวนี้แล้ว...”

ความรู้สึกในครั้งนี้ท่านว่า หากแม้ไม่เคยมีใครบอกว่าท่านอาจารย์มั่นเป็นพระอรหันต์มาก่อนเลยก็ตาม แต่ว่าใจของท่านกลับหยั่งเชื่อแน่วแน่ลงไปอย่างนั้นทีเดียว พร้อมทั้งปลื้มปีติยินดีจนขนพองสยองเกล้าอย่างบอกไม่ถูกในขณะที่ได้เห็นท่าน เหตุการณ์ในระยะนี้ท่านเคยเล่าให้พระเณรฟังดังนี้

“...เกิดความรู้สึกเลื่อมใส ในองค์ท่านขึ้นอย่างเต็มที่ ในขณะนั้นว่า... ...เราไม่เสียทีที่เกิดมาเป็น มนุษย์ทั้งชาติ ได้เห็นพระ อรหันต์ในคราวนี้แล้ว...”

“...ท่านเทศน์ที่วัดเจดีย์หลวง ๓ ชั่วโมง เทศน์วิสาขบูชา ผมก็ไปถึงใหม่ๆ ท่านมาถึงก่อนผม ๒ วันหรือ ๓ วัน ผมก็ไปถึง ท่านป่วยอยู่ที่บ้านปาเปอะ ท่านออกมาครั้งนั้น เพราะรับนิมนต์ท่านเจ้าคุณอุปัชฌายะของเรานี่เอง

ท่านออกมาเพราะนัดกันแล้วว่า เดือนนั้นๆ ระยะนั้นๆ ให้มา ท่านก็ออกมา มีท่านอาจารย์อุ่นกับคุณนายทิพย์ภรรยาของผู้บังคับการตำรวจ ทุกวันนี้เรียกผู้กำกับมานิมนต์ ท่านอาจารย์อุ่นไปรับท่านมา

ผมก็อยู่นั้นเวลาท่านเทศน์ แต่ก่อนไม่มีรถนี่ เทศน์อยู่วิหารใหญ่ ทางรถผ่านหน้าวัด จนเขาแตกตื่นเข้ามาดู เขาว่าพระทะเลาะกัน มาดูก็เห็นท่านอาจารย์มั่นเทศน์อยู่บนธรรมาสน์ นั่นละขนาดนั้น

ละท่านเทศน์ เปรี้ยงๆ เอาอย่างถึงเหตุถึงผล แต่เราก็เพลินไปด้วยความเลื่อมใสท่านนะ จะให้รู้เรื่องรู้ราวในเรื่องท่านเทศน์ เรื่องวิถีจิตวิถีอะไรก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง แต่มันเพลินด้วยความเชื่อท่าน ความ เลื่อมใสว่า เราเกิดมาไม่เสียชาติ ได้พบท่านอาจารย์มั่นที่ร่ำลือมานาน

ครูบาอาจารย์องค์ไหนที่เคยไปอยู่กับท่านมาแล้ว มาพูดเป็นเสียงเดียวกันหมดไม่เป็นอื่นว่า ท่านอาจารย์มั่นคือพระอริยบุคคล เราก็ยิ่งอยากจะทราบอริยบุคคลชั้นไหน มันก็หลายชั้นนี่นะ อริยบุคคล อรหันต์นั่นแหละ ว่างี้เลย อรหัตบุคคลว่างี้ มันก็ยิ่งซึ้งน่ะซี

เวลาไปถึงใหม่ๆ ท่านไปบิณฑบาตสายไหนๆ สอบถามได้ความว่า ท่านออกไปนี่แล้ว ท่านบิณฑบาตแล้วกลับมาทางนี้ ธรรมดาท่านไปสายๆ ท่านกลับมาสายๆ เราบิณฑบาตแต่เช้า กลับมาก็เตรียมท่าคอยดูทาง เรายังไม่เห็น เดี๋ยวพระมาบอกว่า

'มาแล้ว นู่นๆ กำลังเข้ากำแพงวัด'

เราก็ปุ๊บเข้าในห้องเลย มันมีช่องอยู่ ยังไม่ลืมนะ จากนั้นเข้าไปในห้องแล้วส่องดู...ลักษณะของท่านเหมือนไก่ป่านะ คล่องแคล่ว ตาแหลมคม ท่านเดินมา เราก็ดู... ฟังด้วยความสนใจ ดูด้วยความเลื่อมใส นี่มันซึ้งจริงๆ เราไม่ลืมนะ ไม่เสียชาติเป็นมนุษย์ แต่ท่านจะเห็นเรายังไงก็ไม่รู้นะ เราหากเป็นบ้า ดูแบบบ้าเรานั่นแหละ..."

หลังจากนั้นไม่นาน ท่านอาจารย์มั่นก็ออกเดินทางมุ่งหน้าไปจังหวัดอุดรธานี สำหรับท่านยังคงอยู่เรียนหนังสืออยู่ที่วัดเจดีย์หลวงนี้ต่อไป โดยศึกษาบาลีกับนักธรรมควบคู่กันไป

สอบได้คะแนนเต็มร้อย

ในการศึกษาวิชาภาษาบาลีของท่านนั้น ถึงแม้การสอบครั้งแรกจะยังไม่ผ่าน ท่านก็ไม่ได้รู้สึกเสียใจแต่อย่างใด ท่านยอมรับตามนั้น เพราะทราบดีว่าภูมิความรู้ของตนในตอนนั้นยังไม่เต็มที่จริงๆ

สำหรับการสอบในครั้งต่อๆ ไปนั้น

ท่านมีความมั่นใจอย่างเต็มภูมิว่า แม้จะสอบหรือไม่สอบก็ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ ทั้งนี้ก็ด้วยความสามารถที่ได้แสดงให้ครูสอนบาลีของท่านคือสมเด็จพระมหาวีรวงศ์(พิมพ์ ธัมมธโร)เห็นในระหว่างที่เรียนเพื่อจะสอบมหาเปรียญให้ได้ ในการสอบเป็นครั้งที่ ๓ ครูของท่านถึงกับออกปากว่า

"ท่านบัวนี้ ได้แต่ก่อนสอบนะ ให้เป็นมหาเลยนะ ถ้าลงท่านบัวตก นักเรียน-ทั้งชั้นตกหมด"

ซึ่งก็เป็นจริงตามนั้น คือท่านสอบได้เป็นมหาเปรียญ โดยได้คะแนนบาลี ***เต็มร้อย*** ในเวลาต่อมาท่านเล่าให้ลูกศิษยลูกหาฟังว่า

"การสอบได้ในครั้งนั้น ไม่มีอะไรดีใจเลย เพราะรู้สึกว่าความรู้ได้เต็มภูมิตั้งแต่การสอบครั้งที่ ๒ แล้ว แต่ในครั้งนั้นปรากฏว่าสอบตก เหมือนกับจะให้คอยการศึกษาทางนักธรรมเขยิบขึ้นมาตามจนถึงปีที่สอบมหาได้ ก็สำเร็จนักธรรมเอกพร้อมกันเลย ซึ่งน่าคิดว่าเหมือนมีสายเกี่ยวโยงกัน ทำให้การศึกษาทางโลกจบประถม ๓ ทางบาลีก็จบเปรียญ ๓ และทางนักธรรมก็จบนักธรรมเอกเป็น ๓ ตรง-กันหมด ๓ วาระ..."

ด้วยผลการเรียนดีและเป็นที่ไว้วางใจของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นครูบาอาจารย์ทำให้ผู้ใหญ่หวังจะให้ท่านเป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียน แต่ท่านก็ได้ปฏิเสธอย่างละมุนละม่อมดังนี้

> *"...ท่านบัวนี้...*
> *ได้แต่ก่อนสอบนะ*
> *ให้เป็นมหาเลยนะ*
> *ถ้าลงท่านบัวตก*
> *นักเรียนทั้งชั้นตกหมด..."*

"...เรียนออกมา นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก เปรียญ ไม่สอนใครทั้งนั้น เป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียนก็ไม่เอา ผู้ใหญ่ท่านจะให้เป็นครูสอน...

ไม่เอา ครูไม่อดไม่อยาก เอาองค์ไหนก็ได้ เราว่าอย่างนั้นเสีย เราเลยหลีกได้ ถ้าหากว่า ครูไม่มีจริงๆ เราจะหลีกอย่างนั้นมันก็ไม่งาม แต่นี้ครูก็มีอยู่ ผู้มีภูมินั้นมีอยู่ที่จะเป็นครู

เราก็ทิ้งให้องค์นั้นๆ ไปเสีย เราก็ออกได้ เราจึงไม่เป็นครูใครเลย นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก มหาเปรียญ ไม่เคยเป็นครูสอนใครทั้งนั้น..."

การศึกษาด้านปริยัติของท่านเป็นอันสิ้นสุดลงที่วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ ในปีพ.ศ. ๒๔๘๔ นับเป็นปีที่ท่านบวชได้ ๗ พรรษาพอดี โดยสอบได้ทั้งนักธรรมเอกและเปรียญ ๓ ประโยคในปีเดียวกัน

รักคำสัตย์ยิ่งกว่าชีวิต

เพื่อมุ่งหน้าออกปฏิบัติกรรมฐาน

ตามคำสัตย์ที่ตั้งไว้ ท่านจึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อหาโอกาสกราบลาพระเถระผู้ใหญ่[๑] อาจารย์ของท่าน แม้พระเถระผู้ใหญ่ซึ่งเมตตาหวังอนุเคราะห์ให้ท่านศึกษาปริยัติต่ออีก ด้วยเห็นว่าในสมัยนั้นพระภิกษุที่มีความรู้ระดับมหาเปรียญมีน้อยมาก แต่ท่านได้เคยพิจารณาแล้วว่า

"...ความรู้ระดับมหา ๓ ประโยคนี้ก็เพียงพอแล้วกับการจะออกปฏิบัติกรรมฐาน วิชาความรู้ขนาดเป็นมหาแล้วย่อมไม่จนตรอกจนมุมง่ายๆ ..."

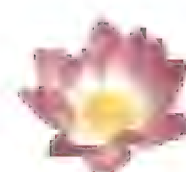
และอีกประการหนึ่ง ท่านยังคงระลึกถึงความสัตย์ที่เคยตั้งต่อตนเองไว้ว่า

"...ฝ่ายบาลีขอให้จบเพียงเปรียญ ๓ ประโยคเท่านั้น ส่วนนักธรรมแม้จะไม่จบชั้นก็ไม่ถือเป็นปัญหา... แล้วจะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียว จะไม่ยอมศึกษาและสอบประโยคต่อไปเป็นอันขาด..."

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงพยายามคิดหาทางหลีกออกเพื่อปฏิบัติให้ได้ เผอิญในระยะนั้นพระเถระอาจารย์ของท่านรับนิมนต์ไปต่างจังหวัด ท่านจึงถือโอกาส นั้นเข้านมัสการกราบลาสมเด็จพระมหา วีรวงศ์ (ติสโส อ้วน)[๒] ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาสในขณะนั้น ท่านก็ยินดีอนุญาตให้ไปได้ เหตุการณ์ในตอนนั้นท่านเล่าไว้ดังนี้

"...บุญกรรมก็ช่วยด้วยนะ ผู้ใหญ่ท่านไม่อยากให้ออก ท่านห้ามไว้เลยเทียว...ยังไม่ให้ออก...ให้เรียนจบได้เปรียญ ๖ ประโยคเสียก่อน จึงค่อยออก

แต่เรายังไงก็ไม่อยู่ แต่จะหาออกด้วยมารยาทอันดีงามเท่านั้นเอง สบโอกาสเมื่อไรแล้วเราจะออก พอดีท่านไปต่างจังหวัดละซิ นั่นละโอกาสมันก็เหมาะ พอท่านไปต่างจังหวัดพั๊บ เราก็ปั๊บออกเลย..."

---

๑ พระเถระผู้ใหญ่ผู้เป็นอาจารย์สอนท่านทางปริยัติ คือ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์(พิมพ์ ธัมมธโร) ซึ่งในช่วงปี
- พ.ศ. ๒๔๗๑–๒๔๗๙ ท่านเป็นผู้จัดการและเป็นครูสอนนักธรรมและบาลีในสำนักเรียนวัดสุทธจินดา จ.นครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๔๘๐–๒๔๘๓ เป็นผู้จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและเป็นครูในสำนักเรียนวัดเจดีย์หลวง จ.เชียงใหม่
- พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นผู้จัดการศึกษาแขนงต่างๆ ในสำนักเรียนวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กทม.
- พ.ศ. ๒๕๐๐–๒๕๑๗ เป็นเจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กทม.

๒ พ.ศ.๒๔๔๖ เป็นเจ้าอาวาสวัดสุปัฏนาราม จ.อุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดสุทธจินดา จ.นครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส กทม.
- พ.ศ. ๒๔๘๕–๒๔๙๙ เป็นเจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กทม.

๓

ออกปฏิบัติกรรมฐาน (ปฏิบัติ)

๓. ออกปฏิบัติกรรมฐาน (ปฏิบัติ)

แสวงหา ครูบาอาจารย์

เรียนปริยัติ แอบปฏิบัติ

ช่วงที่ท่านเรียนปริยัติอยู่นั้น เมื่อว่างจากการเรียน ท่านจะพยายามหลบหลีกจากหมู่เพื่อนที่เรียนหนังสือด้วยกัน โดยแอบนั่งสมาธิในกุฏิคนเดียว หรือ **เดินจงกรม** ในช่วงเวลาดึกๆ อยู่เสมอ ด้วยเกรงผู้อื่นจะพบเห็นอันทำให้ท่านเกิดความเก้อเขินในการปฏิบัติ ท่านเคยเล่าแบบขบขันถึงเหตุผลที่ต้องแอบหลบเพื่อนมาภาวนาดังนี้

"...เราภาวนาอยู่ทุกวันนี่ เรียนหนังสือเราไม่เคยละนะ หากไม่บอกใครให้รู้ เพราะอยู่กับพวกลิงด้วยกัน ถ้าไปภาวนาเดี๋ยวมันมาพูดแหย่กัน

'โฮ้ ! จะไปสวรรค์นิพพานเดี๋ยวนี้เชียวหรือ ?' นั่นน่ะ พวกเดียวกันมันพูดกันได้นี่นะ จะว่าไง ไม่ถือสีถือสากัน *'นี่ จะไปสวรรค์นิพพานนะนี่ พวกเราอย่าไปกวนท่านนะ ท่านกำลังเตรียมจะไปสวรรค์นิพพาน'* ต้องมีแหย่กันอยู่อย่างนั้น

เพราะฉะนั้นจึงไม่ให้รู้ นั่งภาวนาเฉยไม่ให้รู้นะ ปิดประตู เราไม่ให้เห็น ถ้าออกมาก็เป็นลิงเหมือนเขาเสีย ถ้าเข้าในห้องเป็นแบบนั้น กลางคืนดึกๆ ออกมาเดินจงกรม มันเป็นอยู่ในหัวใจนี่จะว่าไง หากบอกใครไม่ได้ อย่างนี้ไม่บอกใครเลย เพื่อนฝูงอยู่ด้วยกันก็ไม่บอก เป็นลิงไปกับ

เขาเสียอย่างนั้น...”

ด้วยเหตุนี้เองการปฏิบัติจึงไม่ค่อยเต็มที่เท่าใดนัก ท่านเคยเล่าถึงการภาวนาในช่วงที่เรียนหนังสืออยู่ ๗ ปีเต็มว่า

“...เป็นเพียงสงบเล็กๆ น้อยๆ ธรรมดาๆ จิตสงบของมันอยู่ธรรมดา...

...จะมีก็เพียง ๓ หนเท่านั้นเป็นอย่างมากที่จิตลงถึงขนาดที่อัศจรรย์เต็มที่ คือลงกึ๊กเต็มที่แล้วอารมณ์อะไรขาดหมดในเวลานั้น เหลือแต่รู้อันเดียว กายก็หายเงียบเลย...”

ท่านว่ามันน่าอัศจรรย์มาก และนี้เองเป็นเครื่องฝังจิตฝังใจของท่านให้มีความสืบต่อที่จะออกปฏิบัติและกล้าที่จะพูดเปิดเผยให้หมู่เพื่อนได้ฟังถึงความตั้งใจที่จะเรียนจบแค่เปรียญ ๓ ประโยคเท่านั้น

มารรบกวนจิตใจ

ครั้นเมื่อถึงคราวออกปฏิบัติเต็มตัว ท่านจึงออกเดินทางมุ่งหน้าสู่จังหวัดนครราชสีมา โดยพกหนังสือปาฏิโมกข์เพียงเล่มเดียวติดย่ามไปเท่านั้น และเข้าจำพรรษาที่วัดในอำเภอจักราช นับปีบวชได้ ๘ พรรษาพอดี ท่านว่าพอเริ่มปฏิบัติอย่างจริงจังขึ้น กลับเหมือนมีมารมาคอยก่อกวนสิ่งที่ไม่เคยรู้สึกไม่เคยเป็นในสมัยเรียนหนังสือ กลับปรากฏขึ้นเป็นความรุ่มร้อนฝังลึกอยู่ในใจ ท่านเล่าถึงความรู้สึกตอนนี้ว่า

“...แปลกจริงเวลาเราเอาจริงเอาจัง ตั้งแต่อยู่เรียนหนังสือจิตก็ไม่เห็นเป็นเวลาออกปฏิบัติตอนจะเอาจริงเอาจัง มันจะมีมารหรือยังไงนะ ได้ยินเสียงผู้หญิงก็ไม่ได้นะ ทำไมเรื่องของราคะมันแย็บทันทีๆ เลย จนเรางงเหมือนกัน

เอ้า เราก็ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมไม่เคยสนใจกับผู้หญิงเลย ทำไมเพียงได้ยินเสียงผู้หญิงเท่านั้นมันก็แย็บ แต่มันแย็บอยู่ภายในจิตต่างหากนะ มันแย็บๆ ๆ ของมัน เอ๊ะ ชอบกลว่ะ ทำไมมันเป็นอย่างนี้...”

ท่านก็ตั้งใจอย่างเต็มที่ที่จะไปหาภาวนาอยู่ในป่าเพื่อฆ่ากิเลส แต่กลับโดนเข้าแต่เรื่องทุกข์ร้อนจากอารมณ์ที่คอยกวนจิตใจ สงครามการต่อสู้ในระยะนั้นท่านเล่าว่า

“...ไปหาภาวนาอยู่ในป่า ทั้งๆ ที่จะฆ่ามันอยู่นี่น่ะ มันเห็นสาว มันก็ยังขยับอยู่นะ โถ ยังงี้ซิ มันเป็นของมันนี่นะ ตัวนี้มันไม่ให้ภาวนากับเรานี่นะ มันจะหาแต่เรื่องของมันอยู่นั่นล่ะ

หือ ไปภาวนาอยู่ในป่า เราก็บอกตรงๆ อยู่นี่นะ พอไปเห็นสาวสวยๆ สวยในหัวใจมันเองนะ เขาจะสวยไม่สวยก็ตาม มันหาว่าสวย สาวคนนี้สวยว่ะ แต่มันสำคัญที่เราปฏิบัติอยู่แล้วนะ มันขยับมานั้นตีกันพัวะเลยเชียว

ไม่ได้นี่ ทีนี้ภาวนาไม่ได้แล้วซิ มันจะเป็นเหตุแล้ว หนีเลย หนีเลยนะ แต่ส่วนมากชนะ เพราะมันตั้งท่าจะฆ่ากันอยู่แล้ว แล้วมันยังมาตั้งหมัดตั้งมวยต่อหน้าต่อตา นี่มันจะไม่ให้โมโหได้ไง...

นี่เรื่องกิเลส มันมีมากน้อยเพียงไร มันจะแสดงอยู่ภายในใจ มันเป็นข้าศึกของใจ มันเป็นอย่างนี้ เป็นตลอดมา เก่ง... มีมากมีน้อย มันจะเป็นของมันอยู่ในจิตนะ... เพราะเราจะฆ่ามันอยู่กับจิต...”

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ต่อมาท่านได้พิจารณาย้อนหลังเทียบกับสมัยที่ยังเรียนหนังสืออยู่ กิเลสราคะตัณหาก็ไม่เห็นเป็นพิษเป็นภัยอะไรมากมาย คงสงบตัวอยู่เงียบๆ ครั้นพอออกปฏิบัติตั้งใจจะฆ่ากิเลสโดยตรงกลับดูเหมือนว่ามันกำเริบเสิบสานมากยิ่งขึ้น ท่านอธิบายเหตุผลที่เป็นเช่นนี้ว่า

“...เวลามาพิจารณาทีหลังไม่ใช่อะไรนะ คือ เรามีสติสตังบ้าง เวลาแย็บออกไปมันเลยรู้ รู้ได้ง่าย... ไม่ใช่เราเป็นอย่างนั้น มันกลับกำเริบขึ้นมาก็ไม่ใช่ เวลาผ่านไปถึงได้รู้

อ๋อ แต่ก่อนจิตของเรามันมืดมันดำ มันไม่รู้เรื่องรู้ราวเหมือนหลังหมีนี่ แล้วมันจะไปทราบอะไรสีขาวสีด่างสีอะไร มันเป็นหลังหมีเสียหมด

ทีนี้พอเราผ่านไปแล้ว ค่อยๆ รู้ เวลาจิตละเอียดเข้ามันรู้ได้เร็ว เป็นเหมือนกับว่ามันแสดงกิเลสขึ้นอย่างรวดเร็ว แย็บเท่านั้นละ พอให้รู้ ไม่เลยจากนั้น จึงได้เร่งกันใหญ่...”

> *“...ตายก็ตายไปกับข้อปฏิบัติ ไม่ได้ตายด้วยความถอยหลัง ...จิตปักลงเหมือนหินหัก...”*

ยอมมอบกายถวายชีวิตต่อ “ธรรม”

ที่อำเภอจักราชแห่งนี้ ท่านได้พยายามเร่งทำความเพียรทั้งวันทั้งคืน ตั้งแต่มาถึงทีแรกจนตลอดพรรษา โดยไม่ยอมทำงานอะไรทั้งนั้นนอกจากงานสมาธิภาวนาเดินจงกรมอย่างเดียว เพราะได้ตั้งใจแล้วว่า

“...คราวนี้จะเอาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มเหตุเต็มผล เอาเป็นเอาตายเข้าว่าเลย อย่างอื่นไม่หวังทั้งหมด หวังความพ้นทุกข์อย่างเดียวเท่านั้น จะให้พ้นทุกข์ในชาตินี้แน่นอน

ขอแต่ท่านผู้หนึ่งผู้ใดได้ชี้แจงให้เราทราบเรื่องมรรคผลนิพพานว่ามีอยู่จริงเท่านั้น เราจะยอมมอบกายถวายชีวิตต่อท่านผู้นั้น และมอบกายถวายชีวิตต่ออรรถต่อธรรม ด้วยข้อปฏิบัติอย่างไม่ให้อะไรเหลือหลอเลย

ตายก็ตายไปกับข้อปฏิบัติ ไม่ได้ตายด้วยความถอยหลัง จิตปักลงเหมือนหินหัก...”

เหตุนี้เอง หลังจากนั้นไม่นาน ท่านว่าจิตก็ได้รับความสงบ ปรากฏว่าได้ผลดีตลอดพรรษา อย่างไรก็ตามด้วยความเมตตาสงสารของพระเถระผู้ใหญ่[๑] อยากให้ท่านกลับกรุงเทพฯเพื่อเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นอีก

ทีแรกพระเถระท่านก็ฝากผ้าห่มผืนใหญ่พร้อมแนบจดหมายมาถึงโคราช ข้อความในจดหมายมีเพียง ๒-๓ ประโยคมีใจความว่า

'ให้มหาบัวกลับกรุงเทพโดยด่วน ให้กลับกรุงเทพโดยด่วน'

ท่านรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของพระเถระที่มีต่อท่านเป็นอย่างสูง แต่เพราะได้ตัดสินใจแน่วแน่แล้วจึงมิได้ตอบจดหมายกลับไปแต่อย่างใด

แม้กระนั้นก็ตาม พระเถระท่านยังอุตส่าห์เขียนจดหมาย ตามมาสั่งให้ไปพบที่สถานีรถไฟอีก ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ตอนนั้นว่า

"...ทีนี้พอออกพรรษาแล้ว ท่านก็มา ท่านเขียนจดหมายมาบอก วันนั้นๆ เราจะผ่านไปโคราช บอกขบวนรถ มันก็มีขบวนเดียว ออกตอนเช้าถึงอุบล ให้เราไปรอดักอยู่สถานี ท่านจะเอากลับกรุงเทพ ให้เราไปรออยู่สถานีพอไปถึงก็ว่า

'มหาบัวต้องกลับกรุงเทพฯ' จี้เลยนะ มีแต่ *'ต้องกลับกรุงเทพฯ'* รถไฟมันจอดนาทีเดียวนี่นะ รถไฟก็ช่วยเราด้วยๆ พูดกันยังไม่สักกี่คำ

'มหาบัวต้องกลับกรุงเทพฯ โดยด่วนนะ... ต้องกลับกรุงเทพ'

สักเดี๋ยวรถก็เคลื่อน เราก็โดดลงรถไฟไป รอดตัว แปลกอยู่นะ อะไรๆ ก็ดี รู้สึกว่ามันพร้อมๆ นะ อุปสรรคไม่ค่อยมี ว่าจะออกทางนี้นะรู้สึกว่าคล่องตัวๆ

อย่างผู้ใหญ่ท่านห้ามอย่างเข้มงวดกวดขันอย่างนี้ก็เหมือนกัน รอดไปได้ แม้แต่ขึ้นไปสถานีรถไฟ รถไฟยังช่วย สักเดี๋ยวรถไฟเคลื่อนที่ปึ๋งปั๋ง ก็โดดลงรถไฟได้เท่านั้น ท่านก็ไม่ทราบจะว่ายังไง ไม่ได้รับคำตอบจากเราเลย ตามขู่อยู่เรื่อยนะ

ท่านสงสาร ท่านเมตตามากนะกับเรา มอบให้เราหมดแหละในคณะนั้นๆ (ภายในวัดบรมนิวาส) เป็นคณะใหญ่ เพราะท่านเป็นเจ้าคุณนี่ ให้เราเป็นผู้ดูแลคณะ เพราะฉะนั้นท่านถึงได้เข้มงวดกวดขันในการไปการมาของเรา ท่านไม่ให้ไปไหน เหมือนว่าผูกมัดในตัว...

---

๑ ต่อมาคือ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธัมมธโร)

เราเคารพผู้ใหญ่เราก็เคารพ แต่เราเคารพความสัตย์นี้สุดหัวใจเรายิ่งกว่าผู้ใหญ่ เราจึงหาทางออกจนได้...”

“ของดี” หาง่าย “น้ำใจ” หายาก

ระยะที่ท่านพักอยู่ที่โคราชนี้ วันหนึ่งเป็นวันที่ฝนตกฟ้าคะนอง ท่านจึงต้องหลบฝนอยู่ที่กุฏิ สายฝนที่ตกจากท้องฟ้าทำให้ท่านหวนระลึกถึงร่มคันหนึ่งซึ่งเคยได้มาจากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นร่มที่มีราคาแพงและสวยงามมาก

ขณะที่ท่านกำลังพินิจชมร่มอยู่นั้น มีชาวศรีสะเกษสองสามีภรรยาแต่ไปทำงานอยู่ทางภาคกลางได้เดินโซซัดโซเซด้วยพิษไข้เข้ามาหาท่านหวังจะขอยาแก้ไข้ เพราะเงินติดกระเป๋าแม้สตางค์หนึ่งก็ไม่มีเลย เหตุการณ์ตอนนี้ท่านเล่าว่า

“...เราได้ร่มเชียงใหม่มาคันหนึ่ง โอ๊ย สวยงามมากนะ ร่มคันนั้นแต่ก่อนมันถ้าราคาถึงสิบสลึง สามบาทเรียกว่า แพงที่สุด ร่มเชียงใหม่ทำนี้เป็นร่มที่ดีที่สุด ได้ร่มมาคันหนึ่ง เราก็เอามาชมของเรา ถ้าภาษาอีสานเรียกว่า มาแยงเบิ่ง มันสวย พอดีสองสามีภรรยามา ผัวไข้สั่นงอกๆ แงกๆ มา ไม่มีร่มกั้น

มาขอยา ยาก็ไม่มี สั่นงอกๆ แงกๆ อยู่งั้นแหละ พอดีเราก็มีร่มคันหนึ่ง *‘จะไปทางไหนละนี่ ทั้งไปทั้งสั่นอยู่นี้ ทั้งฝนก็ตกฟ้าก็ลงอยู่นี้ จะไปได้ยังไง’*

‘โอ๊ย ก็ไปยังงั้นแหละ... จะกลับบ้านศรีสะเกษ’ เราก็เลยว่า

‘เอาซะร่มคันนี้ สวยงามมาก แน่นหนามั่นคงมาก เราให้’ เขาไม่กล้ารับเพราะเห็นว่ามันเป็นของดีก็เลยว่า

‘โอ๊ย แล้วญาคู (คำเรียกพระทางอีสาน)*จะใช้ไหนละ’*

เราว่า *‘ใช้อันไหนก็ช่างเถอะ เรามีร่มใหญ่อยู่นี้ ร่มมีอยู่นี่ ก็* ***กุฏิ*** *ยังไง นี่แหละร่มใหญ่ของเรา เอาร่มน้อยไปเถอะ’* จากนั้นแกให้พรด้วยนะ

(แกพูดว่า) *โอ๊ย เอาของดิบของดีให้ ขอให้ท่านจงเจริญรุ่งเรืองในธรรมเด้อ! ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยมีกับเขาสักที...”*

ที่แกพูดเช่นนี้เพราะร่มคันนี้ยังเป็นของใหม่อยู่ ท่านเองก็ยังไม่เคยได้ใช้สักครั้งเลย เมื่อได้ร่มไปแล้วทั้งคู่จึงต่างดูแล้วดูเล่าพลิกทางนั้นหันทางนี้อย่างชื่นชมในความงามและด้วยความดีใจจนลืมทุกข์จากพิษไข้ไปได้ชั่วขณะเพราะไม่เคยมีของดีๆ เช่นนี้มาก่อนเลย

เมตตาจิตของท่านที่มีแต่ให้ของดีๆ แก่ผู้อื่นเช่นนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ประจำนิสัยของท่านมาแต่เดิมและตลอดมา

“...อาจารย์องค์นี้ละ จะเป็นอาจารย์ของเรา ต้องให้เราไปเห็นเอง ท่านจะดุแบบไหน แบบไหนๆ... จะดุจะด่าขับไล่ไสส่ง โดยหาเหตุผลไม่ได้นี้ เป็นไปไม่ได้...”

ข่าวอันเป็นมงคล

ท่านออกเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมา มุ่งหน้าไปจังหวัดอุดรธานี ตั้งใจว่าจะไปจำพรรษากับท่านอาจารย์มั่นที่วัดป่าโนนนิเวศน์ อุดรธานี แต่ก็ไม่ทันท่าน เพราะท่านรับนิมนต์ไปจังหวัดสกลนครเสียก่อน ท่านจึงเลยไปพักอยู่ที่วัดทุ่งสว่าง จังหวัดหนองคาย ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นว่า

“...ไปพักรอที่วัดทุ่งสว่างเพื่อจะไปหาท่านอาจารย์มั่น ตอนนั้นยังไม่ได้มีกำหนดแต่จะต้องไปแน่ๆ ก็พอดีมีพระองค์หนึ่งชื่อ พระศรีนวล เพิ่งมาจากวัดบ้านโคกนามน แล้วเผอิญเข้าไปพักด้วยกันที่วัดทุ่งสว่าง...

เราถามท่านว่า *‘มาจากไหน?’*

‘มาจากจากบ้านนามน จากท่านอาจารย์มั่น’

‘หือ? หือ?’ ขึ้นทันทีเลยนะ เพราะพอได้ยินชื่อว่า **ท่านอาจารย์มั่น** รู้สึกตื่นเต้นดีใจ จึงถามย้ำเข้าไปอีก ท่านจึงว่า

‘มาจากท่านอาจารย์มั่น’

‘เวลานี้ท่านอาจารย์มั่นพักอยู่-ไหน?’

‘พักอยู่บ้านนามน’

‘แล้วมีพระเณรพักอยู่กับท่านมากน้อยเพียงไร?’

‘๘-๙ องค์ ท่านไม่รับพระมาก อย่างมากขนาดนั้นเท่านั้นแหละ’

‘ได้ทราบว่าท่านดุเก่งใช่ไหม?’

‘โห ไม่ต้องบอก พอไล่ ไล่หนีเลย’ พระองค์นั้นว่างั้นเลยนะ...”

พอท่านได้ยินดังนี้แทนที่จะคิดเป็นผลลบกับท่านอาจารย์มั่นกลับรู้สึกถึงจิตถึงใจกับความเด็ดของท่านอาจารย์มั่นและแอบคิดอยู่แต่ผู้เดียวในใจว่า

“...อาจารย์องค์นี้ละ จะเป็นอาจารย์ของเรา ต้องให้เราไปเห็นเอง ท่าน

จะดุแบบไหน แบบไหนๆ ครูบาอาจารย์ชื่อเสียงโด่งดังทั่วประเทศไทยมานานขนาดนี้ จะดุจะด่าขับไล่ไสส่งโดยหาเหตุผลไม่ได้นี้ เป็นไปไม่ได้..."

ท่านพักอยู่ที่วัดทุ่งสว่างประมาณกว่า ๓ เดือน จากนั้นพอถึงเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๕ (เป็นพรรษาที่ ๙ ของท่าน) ท่านก็ออกเดินทางจากหนองคายไปจังหวัดสกลนครเพื่อมุ่งสู่ท่านอาจารย์มั่น

ยอมมอบกายถวายชีวิต ต่อครูอาจารย์ผู้รู้จริง

จากจังหวัดสกลนคร ท่านก็เดินทางต่อไปจนถึงวัดที่ท่านอาจารย์มั่นพักอยู่ในระยะนั้นคือที่บ้านโคก ตำบลตองโขบ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เหตุการณ์ในระยะนี้ท่านเล่าว่า

"...ไปถามชาวบ้านเขา เพราะทางเข้าไปวัดของท่านอาจารย์มั่นเป็นทางด่านนะ มันไม่ได้เป็นทางล้อทางเกวียนอะไร ทางเป็นด่านพอคนเดินไปพ้นตัวไปเท่านั้นแหละ ชาวบ้านเขาบอก...เขาบอกให้มานี่

'นี่ ทางนี้ไปวัด ให้จับทางสายนี้นะ... นี่แหละต้นทาง ให้เดินไปตามทางนี้ละ อย่าปลีกทางนี้ และจะเข้าถึงวัด'

พอเขาบอกอย่างนี้แล้วเราก็ไป ไปทั้งมืดๆ ไปพอซ่วมซ่ามๆ เข้าไปในวัด จากนั้นก็ดูนั้นดูนี้มืดๆ จนไปเห็นศาลาหลังหนึ่ง ทำให้สงสัยนะ

'เอ๊นี่ ถ้าเป็นศาลามันก็ดูว่าเล็กไป

สักหน่อย' หมายถึงศาลากรรมฐานนะ...

'ถ้าว่าเป็นกุฏิ ก็จะใหญ่ไป' กำลังดูอยู่อย่างนั้นแล้วก็เดินเซ่อซ่าๆ เข้าไป ท่านอาจารย์มั่นกำลังเดินจงกรมอยู่นี่น่ามันก็ไม่เห็น เอ้อ ท่านเดินจงกรมอยู่ข้างศาลา ท่านกั้นห้องศาลาพักอยู่นั่น พักจำวัดอยู่ที่ห้องศาลาเล็กๆ นั่นนะ

เราก็เดินซุ่มซ่ามๆ มองนั้นมองนี้ไปก็เราไม่เห็นนี่ มันกลางคืนแล้ว ท่าน ก็ยืนอยู่ใกล้ๆ นี้..."

ท่านเดินไปจนพบท่านอาจารย์มั่นบนทางจงกรม ท่านอาจารย์มั่นจึงถามขึ้นว่า *"ใครมานี่?"* ท่านกราบเรียนว่า

"ผมครับ"

ด้วยคำตอบนั้นของท่าน ทำให้ท่านอาจารย์มั่นกล่าวขึ้นอย่างดุๆ พร้อมกับใส่ปัญหาให้ได้คิดในทันทีนั้นว่า

"...อันผมๆ นี้ ตั้งแต่คนหัวล้านมันก็มีผมไอ้ตรงที่มันไม่ล้าน..."

ถึงตรงนี้ท่านรู้สึกเสียวแปล๊บในหัวใจ เพราะเข้าใจทันทีว่า ไม่เกิดประโยชน์อันใดด้วยการตอบเช่นนี้เลย ขณะเดียวกันทั้งๆ ที่กลัวเกรงท่านอาจารย์มั่นมาก แต่ก็รู้สึกถึงใจอย่างที่สุดกับคำดุชนิดหาที่ค้าน

ไม่ได้เลย ท่านยอมรับทันทีในไหวพริบปฏิภาณของท่านอาจารย์มั่น ดังนั้นถึงแม้จะกลัวท่านเพียงใดก็ตาม แต่กลับรู้สึกดีใจอยู่ลึกๆ ว่า

"*...นี่แหละอาจารย์ของเรา...*"

จากนั้นท่านก็เลยรีบกราบเรียนใหม่ทันทีว่า *"i ÃÐ¹⁄Áª à³⁄ÃÐÁ ËÒº Ç"*

"à Í ! i ÇèÍ Âè§§Ñ «ÃÑ¶Ö¨ ÐÃÑàÁ§ i ÑÍ Ñ¹ ¢è ¼Á ¼Á ã¤ÃÁÑi ÁÕ⁄Á àµÁËÇ · Ø¤¹ ... ã» ... ã» ³⁄Ñ¢è§ÈÒÅÒ¹ Ð"

จากนั้นท่านอาจารย์มั่นก็ออกจากทางจงกรมขึ้นไปบนศาลา ภายในศาลาจะกั้นเป็นห้องใช้เป็นที่พักสำหรับท่านอาจารย์มั่น เมื่อขึ้นบนศาลาแล้ว ท่านอาจารย์มั่นเตรียมจะจุดตะเกียงหรือโป๊ะเล็กๆ ก็พอดีมีพระขึ้นไปจุดให้ท่าน เมื่อท่านอาจารย์มั่นนั่งลงแล้ว ท่านจึงถือโอกาสเข้ากราบเรียนถวายตัวเป็นลูกศิษย์และเรียนให้ท่านทราบถึงที่มาที่ไปพอให้ท่านได้รู้จัก ในตอนนั้นท่านอาจารย์มั่นยังคงฟังอยู่นิ่งๆ

ด้วยความมุ่งมั่นอยากจะมาศึกษาอยู่กับท่านเต็มเปี่ยมมานานหลายปีแล้ว ประกอบกับรู้สึกประทับใจในสติปัญญาฉับไวของท่านอาจารย์มั่น ความที่กลัวว่าจะไม่ได้อยู่ด้วยทำให้ท่านเกิดความวิตกกังวลและครุ่นคิดอยู่ในใจว่า

"*ไม่อยากได้ยินเลยคำที่ว่าที่นี่เต็มแล้ว รับไม่ได้แล้ว กลัวว่าหัวอกจะแตก...*"

สักครู่หนึ่ง ท่านอาจารย์มั่นก็พูดขึ้นว่า

"*นี่พอดีนะนี่ เมื่อวานนี้ท่านเนตรไปจากนี้ แล้ววันนี้ท่านมหาก็มา ไม่เช่นนั้นก็ไม่ได้อยู่ กุฏิไม่ว่าง*"

คำพูดของท่านอาจารย์มั่นครั้งนั้นทั้งๆ ที่ก็เมตตารับท่านไว้ แต่อย่างไรก็ตามท่านเองก็ยังอดไม่ได้ที่จะรู้สึกใจหายใจคว่ำเป็นอย่างยิ่ง เพราะกลัวว่าจะไม่มีโอกาสได้อยู่ศึกษาด้วย คำกล่าวของท่านอาจารย์มั่นครั้งนั้นจึงทำให้ท่านไม่สามารถจะลืมได้แม้จนทุกวันนี้

ปฏิบัติจิตตภาวนา...
จึงจะฆ่ากิเลสได้

ถึงแม้ท่านจะเคยปฏิบัติด้านจิตตภาวนามาบ้าง และก็มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้านปริยัติถึง ๗ ปีก็ตาม แต่สิ่งนี้ก็ยังไม่ทำให้ความสงสัยของท่านในเรื่องมรรคผลนิพพานหมดไป ยังคงเก็บความสงสัยอยู่ในใจตลอดมา และก็ดูเหมือนกับท่านอาจารย์มั่นจะล่วงรู้ถึงวาระจิตของท่าน จึงพูดจี้เอาตรงๆ ในคืนแรกนี้เลยว่า

"*...ท่านมาหามรรคผลนิพพาน มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน? ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ฟ้าอากาศเป็นฟ้าอากาศ แร่ธาตุต่างๆ เป็นของเขาเอง เขาไม่ได้เป็นมรรคผล นิพพาน เขาไม่ได้เป็นกิเลส*

กิเลสจริงๆ มรรคผลนิพพานจริงๆ อยู่ที่หัวใจ ขอให้ท่านกำหนดจิตจ่อด้วยสติที่หัวใจ ท่านจะเห็นความเคลื่อนไหวของทั้งธรรมของทั้งกิเลสอยู่ภายในใจ แล้วขณะ

เดียวกันท่านจะเห็นมรรคผลนิพพานไปโดยลำดับลำดา...”

เทศนาดังกล่าวนี้ ทำให้ท่านมีความมั่นใจในเรื่องมรรคผลนิพพาน และเชื่อมั่นในความรู้ความเห็นของท่านอาจารย์มั่นที่พูดไขข้อข้องใจได้ตรงจุดแห่งความสงสัย จากนั้นท่านอาจารย์มั่นมีเมตตาชี้แนะบทธรรมในภาคปฏิบัติให้ ด้วยทราบว่าท่านมีความรู้ในภาคปริยัติเต็มภูมิมหาเปรียญและนักธรรมเอก และมีความสนใจใคร่ต่อการประพฤติปฏิบัติ บทธรรมบทนี้แม้จนบัดนี้ยังคงฝังลึกอยู่ภายในใจของท่านตลอดมา ดังนี้

“...ท่านมหาก็นับว่าเรียนมาพอสมควรจนปรากฏนามเป็นมหา ผมจะพูดธรรมให้ฟังเพื่อเป็นข้อคิด แต่อย่าเข้าใจว่าผมประมาทธรรมของพระพุทธเจ้านะ

เวลานี้ ธรรมที่ท่านเรียนมาได้มากได้น้อยยังไม่อำนวยประโยชน์ให้ท่านสมภูมิที่เป็นเปรียญ นอกจากจะเป็นอุปสรรคต่อการภาวนาของท่านในเวลานี้เท่านั้น เพราะท่านจะอดเป็นกังวลและนำธรรมที่เรียนมานั้นเข้ามาเทียบเคียงไม่ได้ในขณะที่ทำใจให้สงบ

ดังนั้นเพื่อความสะดวกในเวลาจะทำความสงบให้แก่ใจ ขอให้ท่านที่จะทำใจให้สงบ ยกบูชาไว้ก่อนในบรรดาธรรมที่ท่านได้เรียนมา ต่อเมื่อถึงกาลที่ธรรมซึ่งท่านเรียนมาจะเข้ามาช่วยสนับสนุนให้ท่านได้รับประโยชน์มากขึ้นแล้ว ธรรมที่เรียนมาทั้งหมดจะวิ่งเข้ามาประสานกันกับทางด้านปฏิบัติและกลมกลืนกันได้อย่างสนิท ทั้งเป็นธรรมแบบพิมพ์ซึ่งเราควรจะพยายามปรับปรุงจิตใจให้เป็นไปตามนั้น

แต่เวลานี้ผมยังไม่อยากจะให้ท่านเป็นอารมณ์กับธรรมที่ท่านเล่าเรียนมา อย่างไรจิตจะสงบลงได้หรือจะใช้ปัญญาคิดค้นในขันธ์ก็ขอให้ท่านทำอยู่ในวงกายนี้ก่อน เพราะธรรมในตำราท่านชี้เข้ามาในขันธ์ทั้งนั้น แต่หลักฐานของจิตยังไม่มี จึงไม่สามารถนำธรรมที่เรียนมาจากตำราน้อมเข้ามาเป็นประโยชน์แก่ตนได้ และยังจะกลายเป็นสัญญาอารมณ์คาดคะเนไปที่อื่นจนกลายเป็นคนไม่มีหลัก เพราะจิตติดปริยัติในลักษณะไม่ใช่ทางของพระพุทธเจ้า

ขอให้ท่านนำธรรมที่ผมพูดให้ฟังไปคิดดู ถ้าท่านตั้งใจปฏิบัติไม่ท้อถอย วันหนึ่งข้างหน้า ธรรมที่กล่าวนี้จะประทับใจท่านแน่นอน...”

> *“...เวลานี้ธรรมที่ท่านเรียนมาได้มากได้น้อย ยังไม่อำนวยประโยชน์... ต่อเมื่อถึงกาล... ธรรมที่เรียนมาทั้งหมด จะวิ่งเข้ามาประสานกันกับทางด้านปฏิบัติและ กลมกลืนกันได้อย่างสนิท...”*

*"...ต้องจริงซี
ถ้าไม่จริง ให้ตาย
อย่าอยู่ให้หนักศาสนา
และหนักแผ่นดินต่อไป..."*

สังเกต พินิจพิจารณาด้วยเหตุผล ก่อนตัดสินใจ

เมื่อได้อยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่น ท่านจะคอยเฝ้าสังเกตทั้งทางหูทางตาอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าการชี้แจงแสดงเรื่องใด ท่านจะสนใจใคร่รู้ตลอดมาด้วยความอัศจรรย์ ท่านกล่าวถึงข้อปฏิบัติและคุณธรรมของท่านอาจารย์มั่นด้วยความเคารพบูชาว่า

"...ไม่เห็นมีสิ่งใดจะคลาดเคลื่อนจากหลักธรรมหลักวินัยข้อใดเลย ปฏิปทาการดำเนินของท่านก็มีแบบมีฉบับมีตำรับตำรา หาที่ค้านที่ต้องติมิได้ การพูดอะไรตรงไปตรงมา

แม้การแสดงเรื่องมรรคผลนิพพาน ก็แสดงชนิดถอดออกมาจากใจท่านแท้ๆ ที่ท่านรู้ท่านเห็นท่านปฏิบัติมา ทำให้ผู้ฟังฟังด้วยความถึงใจ เพราะท่านแสดงเหมือนว่าท้าทายความจริงจังของท่าน และท้าทายความจริงของธรรม..."

สิ่งนี้ทำให้ท่านเกิดความมั่นใจและเชื่อแน่ว่ามรรคผลนิพพานมีอยู่จริง ความสงสัยในเรื่องนี้ที่เคยค้างคามาแต่เดิมก็หมดสิ้นไป จากนั้นท่านจึงย้อนกลับมาถามตัวเองว่า

"...***แล้วเราจะจริงไหม*** ?..."

ด้วยนิสัยทำอะไรทำจริง ทำให้ท่านตั้งใจแน่วแน่ว่า

"..ต้องจริงซี ถ้าไม่จริงให้ตาย อย่าอยู่ให้หนักศาสนาและหนักแผ่นดินต่อไป..."

ตั้งแต่นั้นมาท่านก็เร่งความเพียรต่อสู้กับกิเลสอย่างเต็มเหนี่ยว และตั้งสัจอธิษฐานว่า

"...หากว่าท่านอาจารย์มั่นยังมีชีวิตอยู่ตราบใดแล้ว เราจะไม่หนีจากท่านจนกระทั่งวันท่านล่วงไปหรือเราล่วงไป

แต่การไปเที่ยวเพื่อประกอบความพากเพียรตามกาลเวลานั้น ขอไปตามธรรมดา แต่ถือท่านเป็นหลัก เหมือนกับว่าบ้านเรือนอยู่กับท่าน ไปที่ไหนต้องกลับมาหาท่าน..."

ฝันที่ต้องทำให้จริง

หลังจากที่อยู่กับท่านอาจารย์มั่นได้ประมาณสัก ๔-๕ คืนเท่านั้น ท่านก็ฝันเรื่องประหลาดอัศจรรย์เรื่องหนึ่ง ดังนี้

"...ความฝันนี้ก็เป็นความฝันเรื่องอัศจรรย์เหมือนกัน ฝันว่าได้สะพายบาตรแบกกลด ครองผ้าด้วยดีไปตามทางอันรกชัฏ สองฟากทางแยกไปไหนไม่ได้มีแต่ขวากแต่หนามเต็มไปหมด นอกจากจะพยายามไปตามทางที่เป็นเพียงด่านๆ ไปอย่างนั้นแหละ รกรุงรัง หากพอรู้เงื่อนพอ

เป็นแถวทางไป พอไปถึงที่แห่งหนึ่งก็มีกอไผ่หนาๆ ล้มทับขวางทางไว้ หาทางไปไม่ได้ จะไปทางไหนก็ไปไม่ได้ มองดูสองฟากทางก็ไม่มีทางไป

'เอ นี่เราจะไปยังไงนา'

เสาะที่นั่นเสาะที่นี่ไป ก็เลยเห็นช่องช่องที่ทางเดินไปตรงนั้นแหละ เป็นช่องนิดหน่อยพอที่จะบึกบึนไปให้หลวมตัวกับบาตรลูกหนึ่ง พอไปได้ เมื่อไม่มีทางไปจริงๆ ก็เปลื้องจีวรออก มันชัดขนาดนั้นนะความฝัน เหมือนเราไม่ได้ฝัน เปลื้องจีวรออกพับเก็บอย่างที่เราพับเก็บเอามาวางนี่แล เอาบาตรออกจากบ่า เจ้าของก็คืบคลานไป แล้วก็ดึงสายบาตรไปด้วย กลดก็ดึงไปไว้ที่พอเอื้อมถึง พอบึนไปได้ก็ลากบาตรไปด้วย ลากกลดไปด้วย แล้วก็ดึงจีวรไปด้วย

บึนไปอยู่อย่างนั้นแหละ ยากแสนยาก พยายามบึกบึนกันอยู่นั้นเป็นเวลานาน พอดีเจ้าของก็พ้นไปได้ เดี๋ยวก็ค่อยดึงบาตรไป บาตรก็พ้นไปได้ แล้วก็ดึงกลดไป กลดก็พ้นไปได้ พยายามดึงจีวรไป จีวรก็พ้นไปได้ พอพ้นไปได้หมดแล้วก็ครองผ้า มันชัดขนาดนั้นนะความฝัน ครองจีวรแล้วก็สะพายบาตร นึกในใจว่า *'เราไปได้ละทีนี้'* ก็ไปตามด่านนั่นแหละ ทางรกมากพอไปประมาณสัก ๑ เส้นเท่านั้น สะพายบาตรแบกกลด ครองจีวรไป

ตามองไปข้างหน้าเป็นที่เวิ้งว้างหมด คือข้างหน้าเป็นมหาสมุทร มองไปฝั่งโน้นไม่มี เห็นแต่ฝั่งที่เจ้าของยืนอยู่เท่านั้น และมองเห็นเกาะหนึ่งอยู่โน้น ไกลมาก มองสุดสายตาพอมองเห็นเป็นเกาะดำๆ นี่แหละ นี่เราจะไปเกาะนั้น

พอเดินลงไปฝั่งนั้น เรือไม่ทราบมาจากไหน เราก็ไม่ได้กำหนดว่าเรือยนต์เรือแจวเรือพายอะไร เรือมาเทียบฝั่ง เราก็ขึ้นนั่งเรือ คนขับเรือเขาก็ไม่ได้พูดอะไรกับเรา พอลงไปนั่งเรือแล้วก็เอาบาตรเอาอะไรลงวางบนเรือ เรือก็บึ่งพาไปโน้นเลยนะ โดยไม่ต้องบอก มันอะไรก็ไม่ทราบ บึ่งๆ ๆ ไปโน้นเลย ไม่รู้สึกว่ามีภัยมีอันตรายมีคลื่นอะไรทั้งนั้นแหละ ไปแบบเงียบๆ ครู่เดียวเท่านั้นก็ถึง เพราะเป็นความฝันนี่

พอไปถึงเกาะนั้นแล้ว เราก็ขนของออกจากเรือแล้วขึ้นบนฝั่ง เรือก็หายไปเลย เราไม่ได้พูดกันสักคำเดียวกับคนขับเรือ เราก็สะพายบาตรขึ้นไปบนเกาะนั้น พอปีนเขาขึ้นไปๆ ก็ไปเห็นท่านอาจารย์มั่นกำลังนั่งอยู่บนเขาบนเตียงเล็กๆ กำลังนั่งตำหมากจ๊อกๆ อยู่ พร้อมกับมองมาดูเราที่กำลังปีนเขาขึ้นไปหาท่าน

'อ้าว! ท่านมหามาได้ยังไงนี่? ทางสายนี้ใครมาได้เมื่อไหร่ ท่านมหามาได้ยังไงกัน?'

'กระผมนั่งเรือมา ขึ้นเรือมา'

'โอ้โฮ ทางนี้มันมายากนา ใครๆ ไม่กล้าเสี่ยงตายมากันหรอก เอ้า ถ้าอย่างนั้นตำหมากให้หน่อย'

ท่านก็ยื่นตะบันหมากให้ เราก็ตำจ๊อกๆ ๆ ได้ ๒-๓ จ๊อกเลยรู้สึกตัวตื่น แหม เสียใจมาก อยากจะฝันต่อไปอีกให้จบเรื่องค่อยตื่นก็ยังดี...”

“...ท่านต้องเอาให้ดี
ท่านอย่าท้อถอย
อย่าถอยหลังเป็นอันขาด...
ถ้าถอยตรงนี้ไปไม่ได้นะ
เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย
ฟาดมันให้ได้ตรงนี้นะ...”

พอตื่นเช้ามาท่านเลยเอาเรื่องนี้ไปเล่าถวายให้ท่านอาจารย์มั่นฟัง ท่านอาจารย์มั่นก็ได้เมตตาพูดเสริมกำลังใจให้ศิษย์เพิ่มเติมอีก ให้พากเพียรดำเนินปฏิปทาตามความฝันนั้น อดทนประพฤติปฏิบัติจนให้กลายเป็นจริงขึ้นมา ท่านอาจารย์มั่นเมตตาพูดอธิบายความฝันว่า

“...เอ้อ ที่ฝันนี้เป็นมงคลอย่างยิ่งแล้วนะ นี้เป็นแบบเป็นฉบับในปฏิปทาของท่านไม่เคลื่อนคลาดนะ ให้ท่านดำเนินตามปฏิปทาที่ท่านฝันนี้ เบื้องต้นจะยากลำบากที่สุดนะ...

ท่านต้องเอาให้ดี ท่านอย่าท้อถอย เบื้องต้นนี้ลำบาก ดูท่านลอดกอไผ่มาทั้งกอนั่นแหละลำบากมากตรงนั้น เอาให้ดี อย่าถอยหลังเป็นอันขาด พอพ้นจากนั้นไปแล้วก็เวิ้งว้างไปได้สบายจนถึงเกาะ... อันนั้นไม่ยาก ตรงนี้ตรงยากนา... พอพ้นจากนี้แล้วท่านจะไปด้วยความสะดวกสบายไม่มีอุปสรรคอันใดเลย มีเท่านั้นแหละ เบื้องต้นเอาให้ดีอย่าถอยนะ...

ถ้าถอยตรงนี้ไปไม่ได้นะ เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ฟาดมันให้ได้ตรงนี้น่ะ... มันจะยากแค่ไหน มันก็ไปได้นี่ อย่าถอยนะ...”

ท่านฟังอย่างถึงใจ พร้อมกับเก็บความมุ่งมั่นจริงจังอยู่ภายในว่า แม้การปฏิบัติจะยากเพียงใด เราก็จะต้องสู้อย่างไม่มีถอย เป็นก็เป็น ตายก็ตาย

คติเตือนใจจากฝัน

ระยะที่ท่านเข้าอยู่ศึกษาใหม่ๆ ท่านรู้สึกเกรงกลัวท่านอาจารย์มั่นมาก อาจเป็นเพราะเหตุนี้เอง ทำให้วันหนึ่งในตอนกลางวันหลังจากท่านเอนกายลงพักผ่อนอิริยาบถได้ไม่นานก็เลยเคลิ้มหลับไป ขณะที่เคลิ้มหลับไปนั้นปรากฏว่าท่านอาจารย์มั่นมาดุเอาเสียยกใหญ่ว่า

“ท่านมานอนเหมือนหมูอยู่ทำไมที่นี่ เพราะที่นี่มิใช่โรงเลี้ยงหมู ผมจึงไม่เสริมพระที่มาเรียนวิชาหมู เดี๋ยววัดนี้จะกลายเป็นโรงเลี้ยงหมูไป”

เสียงของท่านอาจารย์มั่นในฝันนั้นเป็นเสียงตะโกนดุด่าขู่เข็ญให้ท่านกลัวเสียด้วย จึงทำให้ท่านสะดุ้งตื่นขึ้นด้วยความตระหนกตกใจ ท่านพยายามโผล่หน้าออกมาที่ประตูเพื่อมองหาท่านอาจารย์ มั่น แต่ก็ไม่พบ ความรู้สึกของท่านในตอนนั้น ท่านเล่าว่า

“ทั้งตัวสั่นใจสั่นแทบเป็นบ้าไปในขณะนั้น เพราะปกติก็กลัวท่านแทบตั้งตัวไม่ติดอยู่แล้ว แต่บังคับตนอยู่กับท่าน

ด้วยเหตุผลที่เห็นว่าชอบธรรมเท่านั้น แถมท่านยังนำยาปราบหมูมากรอกเข้าอีก นึกว่าสลบไปในเวลานั้น พอโผล่หน้าออกมา มองโน้นมองนี้ไม่เห็นท่านมายืนอยู่ตามที่ปรากฏ จึงค่อยมีลมหายใจขึ้นมาบ้าง”

พอได้โอกาส ท่านจึงกราบเรียนเล่าถวาย ท่านอาจารย์มั่นก็เมตตาแก้ให้เป็นอุบายปลอบโยนโดยอธิบายความฝันนั้นให้ฟังว่า

“...เรามาหาครูอาจารย์ใหม่ๆ ประกอบกับมีความระวังตั้งใจมาก เวลาหลับไปทำให้คิดและฝันไปอย่างนั้นเอง

ที่ท่านไปดุว่าเราเหมือนหมูนั้น เป็นอุบายของพระธรรม ท่านไปเตือนไม่ให้เรานำลัทธินิสัยของหมูมาใช้ในวงของพระและพระศาสนา

โดยมากคนเราไม่ค่อยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของตัวว่ามีคุณค่าเพียงไร เวลาอยากทำอะไรทำตามใจชอบ ไม่คำนึงถึงความผิดถูกชั่วดี จึงเป็นมนุษย์เต็มภูมิได้ยาก...

พระธรรมท่านมาสั่งสอนดังที่ท่านปรากฏนั้นเป็นอุบายที่ชอบธรรมดีแล้ว จงนำไปเป็นคติเตือนใจตัวเอง เวลาเกิดความเกียจคร้านขึ้นมาจะได้นำอุบายนั้นมาใช้เตือนสติกำจัดมันออกไป

นิมิตเช่นนี้เป็นของดีหายาก ไม่ค่อยปรากฏแก่ใครง่ายๆ ผมชอบนิมิตทำนองนี้มาก เพราะจะพลอยได้สติเตือนตนมิให้ประมาทอยู่เนืองๆ ความเพียรจะได้เร่งรีบ... ถ้าท่าน มหานำอุบายที่พระธรรม

*“...กับครูอาจารย์
อย่ากลัวท่านจนเกินไป...
จงกลัวบาปกลัวกรรม
ที่จะนำทุกข์มาเผาลนตน...”*

ท่านมาเทศน์ให้ฟังไปปฏิบัติอยู่เสมอๆ ใจท่านจะสงบได้เร็ว...

เรามาอยู่กับครูอาจารย์ อย่ากลัวท่านเกินไป ใจจะเดือดร้อนนั่งนอนไม่เป็นสุข ผิดถูกประการใดท่านจะสั่งสอนเราไปตามจารีตแห่งธรรม

การกลัวท่านอย่างไม่มีเหตุผลนั้นไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย จงกลัวบาปกลัวกรรมที่จะนำทุกข์มาเผาลนตนให้มากกว่ากลัวอาจารย์ ผมเองมิได้เตรียมรับหมู่คณะไว้เพื่อดุด่าเฆี่ยนตีโดยไม่มีเหตุผลที่ควร...”

อุตสาหะพากเพียร ฝึกฝนจิต

แม้ประสบทุกข์เจียนตาย แต่ความมุ่งมั่นไม่ถอย

ระยะก่อนที่ท่านจะเข้าอยู่ปฏิบัติกับท่านอาจารย์มั่นนั้น ท่านได้ไปพักอยู่ ณ บ้านตาดซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน ช่วงนี้เองเป็นช่วงที่ท่านประสบภาวะจิตเสื่อม ด้วยเหตุที่ท่านใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกลดเพื่อเตรียมออกวิเวก ขณะที่เริ่มทำยังไม่ทันเสร็จดี กลับปรากฏว่าในด้านสมาธิของท่านเริ่มเสื่อมลงๆ ท่านเล่าถึงภาวะจิตเสื่อมนี้ว่า

"...เป็นภาวะที่จิตรู้สึกเข้าสมาธิไม่ค่อยสนิทเหมือนที่เคยเป็นมา บางครั้งเข้าสงบได้ แต่บางครั้งเข้าไม่ได้ ภาวะเสื่อมนี้มันถึงขนาดจะเป็นจะตายจริงๆ เพราะทุกข์มาก

เหตุที่ทุกข์มากเพราะได้เคยเห็นคุณค่าของสมาธิที่แน่นปึ๋งมาแล้ว และก็กลับเสื่อมเอาชนิดไม่มีอะไรติดเนื้อติดตัวเลย มีแต่ฟืนแต่ไฟเผาหัวใจตลอดเวลา ทั้งวันทั้งคืน ทั้งยืนทั้งเดิน ทั้งนั่งทั้งนอน จึงเป็นทุกข์เพราะอยากได้สมาธินั้นกลับมา มันเป็นมหันตทุกข์จริงๆ ก็มีคราวที่จิตเสื่อมนั้นแลที่ทุกข์มากที่สุด..."

ความทุกข์นี้ท่านเปรียบให้ฟังเหมือนกับเคยเป็นมหาเศรษฐีมีเงินหมื่นแสนล้านมาก่อน แล้วจู่ๆ มาล่มจมสิ้นเนื้อ

ประดาตัวด้วยเหตุการณ์อันใดอันหนึ่ง ผู้ที่เคยมีเงินมากมายขนาดนั้นย่อมร้อนกว่าผู้ที่หาเช้ากินค่ำและไม่เคยมีเงินหมื่นแสนล้านนั้นมาก่อนเลย ผู้นั้นจะเอาอะไรมาเสียใจในความล่มจมของเงินก้อนนั้นได้เล่า สำหรับเรื่องนี้ก็เช่นกัน ภาวะที่จิตเจริญด้วยสมาธิก็เปรียบเหมือนกับผู้เป็นมหาเศรษฐีมีเงินก้อนใหญ่นั่นเอง

ความเด็ดเดี่ยว ความมุ่งมั่นจริงจังของท่านเพื่อที่จะครองชัยชนะในการต่อสู้กับกิเลสให้ได้นี้ ท่านพูดเสมอว่า

"ถ้ากิเลสไม่ตาย เราก็ต้องตายเท่านั้น จะให้อยู่เป็นสองระหว่างกิเลสกับเรานั้น...ไม่ได้"

ด้วยจิตใจที่หนักแน่นเข้มแข็งดังกล่าวนี้ จึงไม่มีสิ่งใดจะมาเป็นอุปสรรคต่อความตั้งใจจริงของท่านได้ เพราะยอมต่อสู้ชนิด "เอาชีวิตเป็นเดิมพัน" นั่นเอง

ผู้เชี่ยวชาญ...
วาระจิต หูทิพย์ ตาทิพย์

ตอนท่านเข้าอยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่นใหม่ๆ นั้น ในวันที่ไม่มีการประชุมฟังธรรม หลังจากท่านอาจารย์มั่นเสร็จจากการเดินจงกรม ราว ๒ ทุ่มจะได้ยินเสียงองค์ท่านทำวัตรสวดมนต์เบาๆ ทุกคืน เป็นเวลานานๆ กว่าจะจบ และนั่งสมาธิภาวนาต่อไปจนถึงเวลาจำวัด

แต่ถ้าวันที่มีการประชุม จะได้ยินตอนหลังจากเลิกประชุมแล้วทุกคืนเช่นเดียวกัน และได้ยินองค์ท่านสวดอยู่เป็นเวลานาน เช่นเดียวกับคืนที่องค์ท่านสวดตั้งแต่หัวค่ำ วันเช่นนั้นองค์ท่านต้องเลื่อนการจำวัดไปตอนดึก ราวเที่ยงคืนหรือตีหนึ่ง

ในระยะนั้นท่านเองอยากรู้จริงๆ ว่า ท่านอาจารย์มั่นสวดมนต์พระสูตรใดบ้าง ถึงได้ใช้เวลานานมากกว่าจะจบแต่ละคืนๆ ท่านเล่าถึงเหตุการณ์นี้ในแบบขบขันตนเองว่า

"...เราแอบไปฟังท่านสวดมนต์ เรายังไม่ลืมนะ ท่านก็กั้นห้องอยู่ เราไปใหม่ๆ ไม่รู้ประสีประสาอะไร เราเดินจงกรมอยู่ ได้ยินเสียงท่านสวดมนต์ พึม พึม พึม พึม เงียบๆ เราก็ด้อมไปนะ ท่านสวดบทอะไรนา ไม่ลืมนะ

'โอ๊ย! เราขนลุกนะ กลัวย้อนหลังนะ เวลาทราบไปข้างหน้าไปเรื่อยๆ โอ๊ย! กูตาย มันไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย เหมือนลิง...'

> “...โอ๊ย! กูตาย
> มันไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย...
> เหมือนลิง”
> ว่าให้เจ้าของนะ...

ว่าให้เจ้าของนะ

เราเดินจงกรมอยู่ ท่านอยู่ในห้องสูงแค่นี้แหละนะ พักนี้เป็นพักต่ำสำหรับพระเณรอยู่ พักที่ท่านอยู่นี้กั้นห้อง ออกจากนี้แล้วก็เป็นพักอีกพักหนึ่ง ได้ยินเสียงท่านสวดมนต์ พึม พึม...

‘โอ้โห ท่านสวดมนต์เก่งนะ’

สวดมนต์ พึม พึม ... เราก็ค่อยแอบเข้าไป แอบเข้าไป พอไปถึงที่... ท่านก็หยุดสวดแล้ว...เงียบไป...เราก็คอยฟังอยู่นะ ท่านก็เงียบเลย ตอนนั้นเรายังไม่รู้ตัวนะ เลยว่าเดี๋ยวถอยออกมาซะก่อน เลยถอยออกไป พอเราถอยออกไปข้างนอกไม่นานสักเดี๋ยวท่านก็ขึ้น พึม พึม สวดมนต์ขึ้นอีกแล้ว เราจึงแอบเข้ามาอีก คือไอ้วัวไม่รู้จักเสือ หนูไม่รู้จักแมว ว่าอย่างนั้นเถอะน่าโอ้ขบขันดีนะ

ทีนี้พอเข้าไปอีก ท่านก็นิ่งเงียบอีกนะ เราก็เลยยืนอยู่นานคราวนี้แต่ท่านก็ยังเงียบอยู่อย่างนั้น ก็เลยถอยออกมาอีก พอเราถอยออกไปทีไร สักเดี๋ยวท่านก็ขึ้นอีกแล้ว อย่างนั้นนะ ครั้งที่สามถึงรู้ตัวนะ ครั้งที่สามเข้าไปอีก ก็เงียบอีก เลยมาสะดุดใจ

‘เอ นี่หรือท่านรู้เราแล้วน้า? ...’

พอครั้งที่สามนี้ มาสะดุดใจแล้วก็รีบออกมาเลย แล้วทีนี้ก็สังเกตดูตอนเช้าออกมา โอ้โห ตาท่านถลึงจ้อใส่เราเลยนะ

‘โอ้ยกูตายแหลกแล้ว กูตายเมื่อคืนนี้แหลกแล้วหละ’

ก็ท่านจ้องดูจริงๆ เนี่ย นั่นแหละแสดงว่าบอกชัดเจนแล้ว นะนั่น ตั้งแต่นั้นมา เรากลัวยิ่งกว่าหนูกลัวแมว...”

ระยะแรกที่ท่านอยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่นนั้น ท่านเล่าถึงความรู้สึกที่เกรงกลัวท่านอาจารย์มั่นมากว่า

“...เวลาไปพบไปเห็นท่านทีแรก โอ๋ย ตัวสั่นนั่นแหละ ตาท่านเหลือบมาพั้บเท่านั้น มันก็อยากจะหงายไปแล้ว ตาท่านสำคัญมากนะ ตามีอำนาจด้วย เสียงก็มีอำนาจ พูดออกมานี้แหลมคม ไม่ขนาดนั้นกิเลสก็ไม่หมอบจะว่ายังไง...”

นึก “พุทโธ” ในใจ จะไม่ “จิตเสื่อม”

หลังจากที่ท่านอาจารย์มั่นเมตตารับไว้ เมื่อโอกาสอันควรมาถึง ท่านก็กราบเรียนปรึกษาถึงภาวะจิตเสื่อมว่าควรแก้ไขอย่างไร และด้วยกุศโลบายแยบยลของครูบาอาจารย์ ท่านอาจารย์มั่นกลับแสดงเป็นเชิงเสียใจไปด้วย พร้อมกับให้กำลังใจศิษย์ว่า

“...น่าเสียดายมันเสื่อมไปที่ไหนกันนา เอาเถอะ ท่านอย่าเสียใจ จงพยายามทำความเพียรเข้ามากๆ เดี๋ยวมันจะกลับ

มาอีกแน่ๆ มันไปเที่ยวเฉยๆ พอเราเร่งความเพียรมันก็กลับมาเอง หนีจากเราไปไม่พ้น

เพราะจิตเป็นเหมือนสุนัขนั่นแล เจ้าของไปไหนมันต้องติดตามเจ้าของไปจนได้ นี่ถ้าเราเร่งความเพียรเข้าให้มาก จิตก็ต้องกลับมาเอง ไม่ต้องติดตามมันให้เสียเวลา มันหนีไปไหนไม่พ้นเราแน่ๆ ...

จงปล่อยความคิดถึงมันเสีย แล้วให้คิดถึง **พุทโธ** ติดๆ กันอย่าลดละ พอบริกรรม **พุทโธ** ถี่ยิบติดๆ กันเข้า มันวิ่งกลับมาเอง คราวนี้แม้มันกลับมาก็อย่าปล่อย **พุทโธ** มันไม่มีอาหารกินเดี๋ยวมันก็วิ่งกลับมาหาเรา

จงนึก **พุทโธ** เพื่อเป็นอาหารของมันไว้มากๆ เมื่อมันกินอิ่มแล้วต้องพักผ่อน เราสบายขณะที่มันพักสงบตัวไม่วิ่งวุ่นขุ่นเคืองเที่ยวหาไฟมาเผาเรา ทำจนไล่มันไม่ยอมหนีไปจากเรา นั่นแลพอดีกับใจตัวหิวโหยอาหารไม่มีวันอิ่มพอ ถ้าอาหารพอกับมันแล้ว แม้ไล่หนีไปไหนมันก็ไม่ยอมไป ทำอย่างนั้นแลจิตเราจะไม่ยอมเสื่อมต่อไป...”

พรรษาที่ ๙ นี้เป็นพรรษาแรกที่ท่านได้จำพรรษาด้วยกันกับท่านอาจารย์มั่น ณ บ้านโคก จังหวัดสกลนคร คำสอนดังกล่าวของท่านอาจารย์มั่น ทำให้ท่านตั้งคำมั่นสัญญาขึ้นว่า

*“...อย่างไรจะต้องนำคำบริกรรม **พุทโธ** มากำกับจิตทุกเวลา ไม่ว่าเข้าสมาธิออกสมาธิ ไม่ว่าจะที่ไหน อยู่ที่ใด แม้ที่สุดปัดกวาดลานวัด หรือทำกิจวัตรต่างๆ จะไม่ยอมให้สติพลั้งเผลอจากคำบริกรรมนั้นเลย...”*

จากนั้นท่านก็หมั่นทำจนกระทั่งตั้งหลักลงได้ จิตเป็นสมาธิ ไม่เสื่อมอีกต่อไป

รักษาระเบียบวินัย ข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ อย่างเคร่งครัด

ในปีแรกที่ได้อยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่น ท่านก็ได้ยินท่านอาจารย์มั่นพูดถึงเรื่องธุดงควัตร เพราะท่านอาจารย์มั่นเคร่งครัดมากตามนิสัย ด้วยเหตุนี้ท่านจึงถือเป็นข้อปฏิบัติเสมอมา ในการสมาทานธุดงค์เมื่อถึงหน้าพรรษาอย่างไม่ลดละ เฉพาะอย่างยิ่งในธุดงค์ข้อที่ว่าฉันอาหารเฉพาะของที่ได้มาในบาตรจากการบิณฑบาตเท่านั้น สำหรับธุดงค์ข้ออื่นๆ ก็ถือสมาทานอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การฉันหนเดียวในวันหนึ่งๆ เท่านั้น การถือผ้าบังสุกุล การใช้ผ้าสามผืน (สบง จีวร สังฆาฏิ) การฉันในบาตร การอยู่ป่าเขา เป็นต้น

การทำข้อวัตรปฏิบัติทำความสะอาดเช็ดถู กุฏิ ศาลา และบริเวณ ท่านก็ตั้งใจปฏิบัติสม่ำเสมอ ด้วยนิสัยที่จริงจังและเป็นคนเคารพข้อปฏิบัติมาก ท่านจึงไม่ยอมให้ข้อวัตรเหล่านั้นขาดตกบกพร่องใดๆ เลย แต่พยายามรักษาทั้งความตรงต่อเวลา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ความสะอาด ความพร้อมเพรียงกันในการทำข้อวัตรปฏิบัติ ความละเอียดถี่ถ้วน ความคล่องแคล่วไม่เหนื่อยหน่ายท้อแท้อ่อนแอ ทำสิ่งใดให้ทำอย่างมีสติ ใช้ปัญญาพินิจพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ ไม่ทำแบบใจร้อนใจเร็ว การหยิบจับวางสิ่งใดจะพยายามมิให้มีเสียงดัง ข้อวัตรต่างๆ เหล่านี้พระเณรท่านจะช่วยกันดูแลรับผิดชอบบริเวณอย่างทั่วถึง ตั้งแต่กุฏิท่านอาจารย์มั่น กุฏิตนเอง ศาลา ทางเดิน ตลอดแม้ในห้องน้ำห้องส้วม มีการเติมน้ำใส่ตุ่มใส่ถังให้เต็มไม่ให้พร่อง และข้อปฏิบัติต่างๆ เช่นนี้ พระเณรท่านจะพยายามทำอย่างตั้งใจ สมกับที่ท่านเป็นสมณะผู้รักความสงบ สะอาด และรักธรรม รักวินัย

พูดคุยเกี่ยวข้องในสิ่งที่ชอบที่ควร

การปฏิบัติจิตตภาวนาถือเป็นงานหลักอันสำคัญที่สุด ดังนั้นในแต่ละวันท่านจึงพยายามพูดคุยแต่น้อย หากมีความจำเป็นต้องพูดสนทนากันบ้างก็ควรให้มีเหตุผลมีอรรถธรรม ไม่พูดคะนอง เพ้อเจ้อหยาบโลน ควรพูดตามความจำเป็น และเป็นไปเพื่อความเจริญในธรรม การตักเตือนชี้แนะหมู่คณะภิกษุสามเณรให้เป็นไปด้วยความเมตตากรุณาต่อกัน เพื่อให้รู้ให้เข้าใจคุณและโทษจริงๆ

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านกล่าวเสมอๆ ว่า

"...ควรพูดคุยกันในเรื่องความมักน้อย สันโดษ ความวิเวกสงัด ความไม่คลุกคลีซึ่งกันและกัน พูดในเรื่องความเพียร ศีล สมาธิ ปัญญา ในการต่อสู้กิเลส...

...พระในครั้งพุทธกาล ท่านไม่ได้คุยถึงการบ้านการเมือง การได้การเสีย ความรื่นเริงบันเทิง การซื้อการขายอะไร ท่านมีความระแวดระวังว่า อันใดจะเป็นภัยต่อความเจริญทางจิตใจของท่าน ท่านจะพึงละเว้นหลบหลีกเสมอ ส่วนสิ่งใดเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้จิตใจมีความแน่นหนามั่นคงจนสามารถถอดถอนกิเลสออกได้เป็นลำดับลำดานั้น ควรส่งเสริมให้มีมากขึ้น ให้สูงขึ้น..."

ท่านอาจารย์มั่นล่วงรู้วาระจิต

ท่านเคยเล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า เมื่อครั้งไปอยู่กับหลวงปู่มั่นนั้น จิตของท่านเคยคิดไปว่า องค์หลวงปู่มั่นจะสามารถทราบวาระจิตของท่านได้หรือไม่หนอ จากนั้นไม่นาน ท่านได้ขึ้นไปกราบพระประธานที่ศาลา เห็นท่านอาจารย์มั่นกำลังเย็บผ้าอยู่ จึงได้คลานเข้าไปเพื่อจะกราบขอโอกาสช่วยเย็บให้ ขณะนั้นเองท่านอาจารย์มั่นแสดงอาการแปลกกว่าทุกครั้งที่เคยเป็นมา โดยจ้องมองมาที่ท่านอย่างดุๆ พร้อมกับปัดมือห้าม แล้วพูดขึ้นว่า

"หือ! อย่ามายุ่ง"

ในตอนนั้นท่านคิดในใจว่า *"โอ้ย ตายกู...ตาย..."* และหลังจากเงียบไปพัก

หนึ่ง ท่านอาจารย์มั่นก็กล่าวต่อว่า

"ธรรมดาการภาวนากรรมฐานก็ต้องดูหัวใจตัวเอง ดูหัวใจตัวเองมันคิดเรื่องอะไรๆ ก็ต้องดูหัวใจตัวเองสิผู้ภาวนา อันนี้จะให้คนอื่นมาดูให้รู้ให้ กรรมฐานบ้าอะไร"

จึงเป็นอันรู้เหตุรู้ผลชัดเจนทันทีว่าที่ท่านอาจารย์มั่นแสดงปฏิกิริยาดังกล่าวขึ้นเช่นนี้ก็เพราะความคิดสงสัยของท่านนั่นเอง คราวนี้ท่านถึงกับหมอบราบในใจอย่างสุดซึ้งว่า

"ยอมแล้วๆ คราวนี้ขออ่อนขอยอมแล้ว"

หลังจากนั้นท่านจึงได้กราบขอโอกาสเข้าช่วยเย็บผ้าอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้องค์ท่านก็ไม่ได้ดุหรือห้ามอะไรอีก เพราะทราบดีว่า ลูกศิษย์ผู้นี้ได้ยอมแล้วอย่างสนิทใจ

น้ำตานักสู้

โดยปกติธรรมดาท่านใช้เวลาในการนั่งสมาธิครั้งละประมาณ ๓-๔ ชั่วโมง ตอนกลางวันพอฉันจังหันเสร็จ ล้างบาตร เช็ดบาตรเรียบร้อยแล้ว เอาบาตรไปวางที่ร้าน แล้วเข้าทางจงกรมเลย โดยเดินจงกรมไปตลอดจนถึงเวลาประมาณ ๑๑ โมงเป็นอย่างน้อยหรือถึงเที่ยงวันแล้วจึงพัก ออกจากพักแล้วก็นั่งภาวนาอีกราวชั่วโมง แล้วก็ลงเดินจงกรมอีก ท่านทำอย่างนั้นอยู่เป็นกิจวัตรประจำ

*"...มึงยังไง
มึงต้องพังวันหนึ่ง
กูจะเอาให้มึงพังแน่ๆ
มึงเอากูขนาดนี้เชียวนะ...
มึงไม่พังกูต้องพัง
ต้องตายกัน..."*

เมื่ออยู่กับท่านอาจารย์มั่นพอสมควร ท่านอยากจะทดลองทำความเพียรโดยลำพังอย่างเต็มที่ดูบ้างเผื่อว่าจะเกิดผลดี แต่เมื่อออกวิเวกจริงๆ แล้ว ความเพียรกลับไม่ค่อยเป็นผลเลย ต้องล้มลุกคลุกคลานอย่างหนัก จนหลายครั้งทำให้ท่านรู้สึกท้อออกท้อใจ แต่ด้วยใจที่ "สู้ไม่ถอย" ท่านก็สามารถผ่านไปได้ ดังนี้

"...เข้าไปอยู่ในป่าในเขา ตั้งใจจะไปฟัดกับกิเลสเอาให้เต็มเหนี่ยวละนะคราวนี้ หลีกจากครูบาอาจารย์ออกไปเข้าไปอยู่ในภูเขา ป่ามันสงบสงัด ป่าไม่มีเรื่องอะไร แต่หัวใจมันสร้างเรื่องขึ้นมาละซิ วุ่นอยู่กับเจ้าของคนเดียว เป็นบ้าอยู่คนเดียว

'โอ๊ย อย่างนี้จะอยู่คนเดียวได้ยังไง นี่หนีจากครูบาอาจารย์ไม่ได้ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว'

สู้มันไม่ได้จนน้ำตาร่วง ไม่ได้ลืมนะ... น้ำตาร่วง โอ้โห สู้มันไม่ได้ ตั้งสติพับล้มผล็อยๆ ตั้งเพื่อล้มไม่ใช่ตั้งเพื่ออยู่ ตั้งต่อหน้าต่อตานี่มันล้มต่อหน้าต่อตาให้เห็น ปัดทีเดียวตก ๕ ทวีปโน่น

สมมุติว่าเราต่อยเข้าไปนี้ มันปัดแขนเรานี้ตก ๕ ทวีป อำนาจแห่งความรุนแรงของกิเลส มันแรงขนาดนั้นนะอยู่ในหัวใจนี่...

ลงออกถึงกูถึงมึงทีเดียว ซัดกับกิเลสนี่ ฟังซิว่ากูมึง กูมึงในใจไม่ใช่กูมึงออกมาข้างนอก

'มึงยังไงมึงต้องพังวันหนึ่ง กูจะเอาให้มึงพังแน่ๆ มึงเอากูขนาดนี้เชียวนะ... ยังไงกูได้ที่แล้วกูจะเอามึงเหมือนกัน ยังไงมึงต้องพัง มึงไม่พังวันหนึ่ง มึงต้องพังวันหนึ่ง มึงไม่พังกูต้องพัง ต้องตายกัน'

มาก็เอากันแหละ ซัดกันไม่ถอย... ต้องตายกัน ต่างคนต่างสู้กันไม่มีถอยกัน

'เอ้า กิเลสกับเราเป็นคู่ต่อสู้กันนี้จนกระทั่งถึงวันตายไม่ให้เป็น เอาให้ตายด้วยกัน กิเลสไม่ตายก็เราตายเท่านั้น'..."

เหตุการณ์ในตอนนั้น ท่านเคยยกเอามาสอนพระว่า ตอนที่กองทัพกิเลสมีกำลังมากกว่านั้น ยังไม่สมควรที่จะอยู่คนเดียว ต้องเข้าหาครูบาอาจารย์ เพราะการอยู่กับครูบาอาจารย์ แม้จะยังไม่ก้าวหน้าอะไร แต่ก็เป็นที่อบอุ่นใจได้

มารกระซิบ

ท่านพูดเสมอว่า การอยู่คนเดียว-มันสนุกประกอบความเพียร วันๆ หนึ่งไม่-พูดคุยกับใครเลย ถ้าไม่กินข้าวกี่วันก็ไม่-เห็นใครทั้งนั้น จึงไม่มีอะไรมายุ่งเกี่ยวในวง-ความเพียรตลอดเว้นแต่เวลาหลับ แต่บางทีกิเลสก็กล่อมเอาบ้างเหมือนกันว่า

"*...โธ่!! มาอยู่อย่างนี้เหมือนคนสิ้นท่า ไม่มีคุณค่ามีราคาอะไรเลย โลกสงสารเขาก็อยู่ได้สะดวกสบาย สนุกสนาน ไม่ต้องมารับความทุกข์ทรมานเหมือนเราซึ่งเปรียบเหมือนคนสิ้นท่านี่ ทำไมจึงต้องมาทรมานอยู่ในป่าในรก กับสัตว์กับเสืออย่างนี้ ไม่มีคุณค่าราคาอะไร...*"

ด้วยความคิดเช่นนี้ ทำให้ท่านรู้สึกท้อถอยน้อยใจและอ่อนความเพียรลงไปบ้างเหมือนกัน ท่านเล่าว่ากิเลสมารมันคอยแอบกระซิบคอยสอดแทรกอยู่ตลอดทั้งๆ ที่ก็พยายามทำความเพียรอยู่เช่นนั้นดังนี้

"... วันหนึ่งผมยังไม่ลืม ผมไม่ได้ดูนาฬิกา เราก็นั่งภาวนาจะไปดูนาฬิกาอะไร มันดึกจริงๆ นะวันนั้น จิตมันยังลงไม่ได้... ก็พอดีเขามีลำกัน ทางภาคอีสานเขาเรียกลำ ลำยาวข้ามทุ่งนาไปจากบ้านนามน

เขามาเที่ยวสาวทางบ้านนามน เขาอยู่บ้านโพนทอง ด้านตะวันออกวัดบ้านนามนนู้นน่ะ เขาลำยาวไปตามทุ่งนาฟังอาการเขาร้องเพลง เขาลำยาวเพลงภาคนี้ จิตมันยังวิตกขึ้นมาได้ในขณะนั้น

'โอ้ เขายังมีความสนุกสนานรื่นเริง เดินขับลำทำเพลงตัดทุ่งนาไปอย่างเพลิดเพลินไม่มีความทุกข์กายทรมานใจเหมือนเรา

ไอ้เรานี้กำลังตกนรกทั้งเป็น... ไม่มีใครที่จะทุกข์ยิ่งกว่าเราคนในโลกนี้ กำลังตกนรกทั้งเป็นอยู่เวลานี้'

ความคิดปรุงดังกล่าวมีขึ้นขณะ-ได้ยินเสียงลำเพลงอยู่นั้น แต่แล้วท่านก็หวนระลึกเป็นธรรมขึ้นมาแก้ว่า

"...เราเคยตกนรกทั้งเป็นกับกิเลส ตกนรกทั้งตายกับกิเลสมากี่กัปกี่กัลป์แล้ว นี่จะตะเกียกตะกายตนให้พ้นจากนรกของกิเลส ทำไมจึงเห็นว่าเป็นความทุกข์ความลำบาก เราประกอบความเพียรหาอะไร? หานรกอเวจีที่ไหนเวลานี้ ..."

ท่านว่ามันคิดขึ้นปุ๊บแก้กันทันทีเลย จากนั้นไม่นานจิตก็สงบลงได้

หลงป่า

มีอยู่คราวหนึ่งระหว่างที่ท่านพร้อมหมู่คณะกำลังเที่ยววิเวกหาสถานที่ภาวนาในป่าในภูอยู่นั้น เมื่อยิ่งเดินหน้าไปเรื่อยก็ยิ่งพลัดหลงทางไปเรื่อย ยิ่งเข้าป่าลึกขึ้นๆ จนไม่พบบ้านผู้คนเลย เหตุการณ์คราวนั้นท่านกล่าวว่ารอดมาได้ด้วยอำนาจของบุญของทาน ดังนี้

"...ไปเที่ยวในภูเขาจากระหว่างสกลนครกับกาฬสินธุ์ เข้าไปในเขาไปหลงป่าละซี เข้าไปในหุบเขาเลยนะ เขาไม่รู้กี่ลูกกี่ชั้น เข้าไปจมอยู่ในเขาเลย พอดีไปเจอพวกเขาไปทำไร่อยู่ในเขามี ๔-๕ หลังคา เขาไปทำไร่อยู่ในหุบ หลงเข้าไปตรงนั้นเขาจนงงเลย

'โห ท่านมาได้ยังไง?'

คือตอนกลางคืนนั้นมีนิมิตเสียก่อนนะ หลงป่าไปด้วยกัน ๓ องค์ยังไม่ได้แยกจากกัน ตามธรรมดาออกจากวัดแล้วก็ไปทีละ ๒ องค์ ๓ องค์แล้วก็ไปแยกกันข้างหน้า ไปวันนั้นยังไม่ได้แยกเลย ไปก็ไปหลงป่ากลางคืน งมเงาไป

'เอ้า นอนในป่านี่แหละงมไปไหน แล้วตั้งสัจอธิษฐานนะจะออกทางภาวนาก็ได้ ออกทางความฝันก็เอา แล้วบ้านอยู่ทางไหน มันหลงถนัดแล้ว เข้าในหุบเขา บ้านอยู่ทางไหนให้ตั้งสัจอธิษฐานนะ'

องค์นั้นก็ตั้งองค์นี้ก็ตั้ง เราก็ตั้ง ตั้งสัจอธิษฐาน จะออกทางภาวนาก็ได้ ออกทางไหนก็ได้ พอดีกลางคืนมานิมิตแล้ว... ทีนี้พอกลางคืนมาก็ฝันละที่นี่ องค์นั้นก็ฝัน องค์นี้ก็ฝัน ฝันด้วยกันทั้ง ๓ องค์ด้วยนะ แปลกอยู่

องค์หนึ่งฝัน *'บ้านอยู่ทางไหน?'*

'บ้านอยู่ทางนี้' ชี้ไปทางทิศใต้ *'รู้ได้ยังไงว่าบ้านอยู่ทางนี้?'*

'มีแต่ผู้หญิงหาบอะไรต่ออะไรหลั่งไหลผ่านมานี่ไปทางนี้แหละ ไปทางทิศใต้นี้'

'แล้วองค์นี้ล่ะฝันว่ายังไง?'

'บ้านอยู่ทางนี้อีก'

'รู้ได้ยังไง?'

'มีแต่ผู้หญิงหาบสิ่งหาบของพะรุงพะรังไปนี้' แล้วว่า *'วันนี้เราจะพบผู้หญิงก่อนนะ'*

'เอ้า อยู่ในกลางเขาจะพบผู้หญิงได้ยังไง?'

'หากจะพบก็เพราะความฝันบอกอย่างนั้น'

เราก็อีกเหมือนกัน หมู่เพื่อนมาถามเราว่า *'เป็นยังไง?'*

'บ้านอยู่ทางนี้จริงแต่ไม่ใช่บ้านนะ เป็นทับ เขามาตั้งทับอยู่ทางด้านนี้ เมื่อคืนเห็นโยมแม่มาหา มีเด็กสองสามคนติดตามโยมแม่มา โยมแม่มาหามาถางนั้นถางนี้ปุบปับๆ แล้วก็พาเด็กขนของไปไปทางนี้แหละ บ้านอยู่ทางนี้หรือทับอยู่ทางนี้แหละ เอ้า ไปทางนี้'

นั่นละพอตื่นแล้วก็บุกตามทิศเลย ไปอยู่ในหุบเขาลึกๆ นะ มีบ้านอยู่ ๔ หลังคาเรือน เขามาทำไร่อยู่ในหุบเขาไป...เขางงเลย

'โอ๊ย ท่านมาได้ยังไงนี่ โถตายๆ ๆ'

ไปได้พบผู้หญิงก่อนจริงๆ มีแต่ผู้หญิงตำข้าวกันตุบตับๆ ผู้ชายไม่มีสักคนเดียว มีเด็กเล่นอยู่สองสามคนอีก เด็กก็ลักษณะที่ว่านั่นแหละ เขาว่าญาครูเป็นความเคารพ ญาครูญาชาหลวงตา นี่เป็นความเคารพของเขา

'มาได้ยังไง? เมื่อคืนนี้ก็ฝันกันมาเล่าสู่กันฟังอยู่นี่ ฝันว่าพระท่านมาโปรด ๓ องค์เมื่อคืนนี้ บ้านนั้นก็ฝัน บ้านนี้ก็ฝัน ก็แปลกอยู่นะ

ฝันว่าญาครู (คือพระ) ท่านมาโปรด ๓ องค์เมื่อคืนนี้ พูดกันจบเดี๋ยวนี้ พวกผู้ชายเขาไปไร่นอกบริเวณนั้น เพิ่งไปตะกี้นี้ว่าพระมาโปรด ๓ องค์'

พอดีไปพวกนั้นเขาก็งง เขาว่า

'ถ้าไม่พบบ้านนี้ต้องตายไม่มีทางอื่นทางใด นอกจากจะไปพบพวกนายพรานเขานะ ถ้าผู้มีแก่ใจเขาก็จะพาย้อนกลับหลังไป ย้อนทางไปสู่บ้าน มานี้มัน

ลึกพอแล้วนี่ ข้ามเขาแต่เพียงลูกเดียวสองลูกเท่านั้นตายเลย เพราะแถวนี้ไม่มีบ้านเลย อยู่ในหุบเขา'

เราก็เลยได้กินข้าวกับเขา แล้วบอกเพื่อนฝูงด้วยว่า *'วันนี้เราอย่าพูดอะไรนะ จะมีคนตามส่งเรานะวันนี้ เพราะมีเด็กมาเอาของบริขารผมไป เราไม่ได้บอกเด็กเด็กมาขนบริขารไปเลย วันนี้คอยดูจะมีคนไปส่งเรา'*

พอกินข้าวแล้วเขาบอกว่า *'พวกผมต้องไปส่งท่าน ถ้าไม่ไปส่ง ท่านก็ตายอีก'* เขาตามส่งย้อนหลังไปส่งใส่ทางเข้าหมู่บ้าน

นี่เรามันอัศจรรย์ที่ว่าอยู่ในหุบเขาลึกๆ มันหลงไปได้ยังไงหลงไปในหุบเขาเท่ากำปั้นนี่นะ ภูเขานี่กว้างเท่าท้องฟ้ามหาสมุทร แล้วมันหลงไปได้ยังไงนี่อัศจรรย์อยู่เหมือนกันนะ เวลาจะตายไม่ตายนะ ที่ว่าจะตายๆ ก็เพราะปีนเขา เขาพูดว่า

'ไม่ใช่อะไรหรอกท่าน ปีนเขาลูกนี้ลงลูกนี้ขึ้นลูกนั้น กว่าจะถึงบ้านคนมันกี่สิบเขา ท่านไปได้เพียง ๒-๓ วันท่านก็แย่แล้วตายแล้ว นี่มาเจอพวกผมดีแล้วท่านไม่ตายแหละคราวนี้'

นี่เราเชื่อเวลาจำเป็นเป็นอย่างนั้นจริงๆ นะมันหากบันดลบันดาล มิหนำซ้ำเทวบุตรเทวดายังบันดลบันดาลให้เขาฝันทางโน้นว่าพระท่านมาโปรด ๓ องค์ ทางนี้ก็ฝันว่าจะไปหาโยม โยมตามส่งเราเลยฝังใจจนกระทั่งทุกวันนี้...

หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล
พระอาจารย์สอนกรรมฐานหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

ภายในใจนี้เราเชื่อ เชื่อในหัวใจเจ้าของเองว่าเปิดโล่งอยู่ตลอด... นี่แหละอำนาจแห่งการทำบุญให้ทานไม่อดอยากถึงเวลาจำเป็นหากมีผู้มาช่วยจนได้นั่นแหละ หากมี ฟังแต่ว่า "มี" เถอะ อำนาจทานบันดลบันดาลให้มีผู้ใดผู้หนึ่งมีใจบุญเข้ามาช่วยสงเคราะห์สงหา เพราะอำนาจแห่งบุญของเรามีเป็นเครื่องดึงดูดกัน..."

เร่งความเพียรเต็มกำลัง

ที่ **บ้านนามน** จังหวัดสกลนครเป็น **พรรษาที่ ๒** ของการไปศึกษาอยู่กับท่านอาจารย์มั่น และนับเป็นพรรษาที่ ๑๐ ของการบวช ท่านเริ่มหักโหมความเพียรมาตั้งแต่เดือนเมษายนก่อนเข้าพรรษาปีนี้ หลังจากท่านอาจารย์มั่นเสร็จงานเผาศพหลวงปู่เสาร์แล้ว ท่านก็ไปรับท่านอาจารย์

มั่นมาด้วยกัน และเดินทางจากพระธาตุพนมเข้ามาอยู่บ้านนามน

แต่ในพรรษานี้ท่านเร่งความเพียรอย่างเต็มเหนี่ยวยิ่งกว่าธรรมดา หักโหมทั้งร่างกายและจิตใจ กลางวันไม่นอนเลย เว้นแต่วันที่นั่งสมาธิตลอดรุ่ง วันนั้นจึงจะยอมให้พักกลางวัน ถ้าวันไหนทำความเพียรธรรมดาๆ กลางวันท่านจะไม่ยอมพักเลย

ในคืนที่นั่งสมาธิตลอดรุ่งนั้น ท่านจะไม่ยอมให้มีการพลิกเปลี่ยนหรือขยับแข้งขาใดๆ ทั้งสิ้นเลย ท่านเคยเล่าถึงความเจ็บปวดที่ได้รับจากการนั่งตลอดคืนเช่นนั้นให้ฟังว่า

"...เหมือนกับก้นมันพองหมด กระดูกเหมือนจะแตกทุกข้อทุกท่อน กระดูกมันต่อกันตรงไหน หรือแม้แต่ข้อมือก็เหมือนมันจะขาดออกจากกัน ทุกขเวทนาความเจ็บปวดเวลาขึ้นมันขึ้นหมดทุกสิ่งทุกอย่างทุกแง่ทุกมุมในร่างกายเลย..."

การโหมความเพียรหลายต่อหลายครั้งเข้าเช่นนี้ทำให้ก้นของท่านถึงกับพองและแตกเลอะเปื้อนใส่สบงเลยทีเดียว ดังนี้

"...หากวันไหนที่หักโหมกันเต็มที่แล้ว จิตไม่สามารถลงได้ง่ายๆ วันนั้นมันแพ้ทางร่างกายมาก บอบช้ำมาก คือในเวลานั่ง จะแสบก้นเหมือนถูกไฟเผา ถึงขนาดต้องได้นั่งพับเพียบฉันจังหันเลยทีเดียว

แต่ถ้าวันไหนที่พิจารณาทุกขเวทนา ติดปั๊บๆ เกาะติดปั๊บๆ วันนั้นแม้จะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่งเหมือนกันก็ตาม แต่กลับไม่มีอะไรชอกช้ำภายในร่างกายเลย พอลุกขึ้นก็ไปเลยธรรมดาๆ เหมือนกับว่าเรานั่งแค่ ๓-๔ ชั่วโมงเป็นประจำตามความเคยชินนั้นเอง..."

> *"...เปียกหมดตัวเลย*
> *เพราะมันจะตาย*
> *มันไม่ใช่เหงื่อละ*
> *เขาเรียก* ***ยางตาย****..."*

ความอัศจรรย์ที่เกิดขึ้นจากการนั่งตลอดรุ่งนี้เกิดจากผลของการพิจารณาทุกขเวทนา ในเรื่องนี้ท่านสอนพระเณรอย่างถึงใจ ดังนี้

"...ตอนที่เห็นความอัศจรรย์ ก็เห็นตอนนั่งภาวนาตลอดรุ่ง ตั้งแต่เริ่มคืนแรกเลย พิจารณาทุกขเวทนา แหม มันทุกข์แสนสาหัสนะ ทีแรกก็ไม่นึกว่าจะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่ง นั่งไปๆ ทุกขเวทนาเกิดขึ้นๆ พิจารณายังไงก็ไม่ได้เรื่อง

'เอ๊ะ มันยังไงกันนี่ว่ะ! เอ้า วันนี้ตายก็ตาย' เลยตั้งสัจอธิษฐานในขณะนั้น เริ่มนั่งตั้งแต่บัดนี้ไปจนถึงสว่างถึงจะลุก

'เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย!'

...เวลานั่งก็ไม่ให้มีข้อแม้ใดๆ เช่น ปวดหนักปวดเบา อยากถ่ายถ่ายไป ถ่ายไปแล้วเราจะล้างไม่ได้เหรอ ล้างไม่ได้อย่าอยู่ให้หนักศาสนา ตายเสียดีกว่า เพราะฉะนั้นจึงไม่มีข้อแม้... แต่มันก็ไม่เคยปวดถ่ายนะ เรื่องปวดเบานี่ไม่มีหละ เพราะจีวรมันเปียกหมด เปียกเหมือนเราซักผ้าจริงๆ นะ ไม่ใช่ธรรมดา...เปียกหมดตัวเลยเพราะมันจะตาย

มันไม่ใช่เหงื่อละ ภาษาภาคอีสานเขาเรียก ยางตาย อันนี้มันจะไปปวดเบาที่ตรงไหน เหงื่อมันออกหมด ส่วนการถ่ายหนักนั้นมันอาจเป็นได้ แต่ที่ผ่านมานี้มันก็ไม่เห็นเป็นอะไรนี่ หากเป็นขึ้นมาจริงๆ ก็เอาจริงๆ นี่ ขนาดนั้น...

...จากนั้นก็ฟาดกันเลยทีเดียว จนกระทั่งจิตซึ่งไม่เคยพิจารณา ปัญญายังไม่เคยออกแบบนั้นนะ แต่พอเวลามันจนตรอกจนมุมจริงๆ โอ๋ย ปัญญามันไหวตัวทันเหตุการณ์ทุกแง่ทุกมุม จนกระทั่งรู้เท่าทุกขเวทนา รู้เท่ากาย รู้เรื่องจิต ต่างอันต่างจริงมันพรากกันลงอย่างหายเงียบเลย ทั้งๆ ที่เราไม่เคยเป็นอย่างนั้นมาก่อนเลย

กายหายในความรู้สึก ทุกขเวทนาดับหมด เหลือแต่ความรู้ที่สักแต่ว่ารู้ ไม่ใช่รู้เด่นๆ ชนิดคาดๆ หมายๆ ได้นะ คือสักแต่ว่ารู้เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สุด อัศจรรย์ที่สุดในขณะนั้น

> *"...เอาทีนี้ได้หลักแล้ว*
> *เอ้า เอามันให้เต็มเหนี่ยว*
> *อัตภาพเดียวนี้*
> *มันไม่ได้ตายถึง ๕ หนนะ*
> *มันตายหนเดียวเท่านั้นนะ..."*

พอถอนขึ้นมา ก็พิจารณาอีก แต่การพิจารณาเราจะเอาอุบายต่างๆ ที่เคยพิจารณาแล้วมาใช้ขณะนั้นไม่ได้ผล มันเป็นสัญญาอดีตไปเสีย ต้องผลิตขึ้นมาใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์ในขณะนั้น จิตก็ลงได้อีก คืนนั้นลงได้ถึง ๓ ครั้งก็สว่าง โอ๋ย อัศจรรย์เจ้าของละซิ..."

รู้ชัดประจักษ์ "ตาย"

พอถึงรุ่งเช้าเมื่อได้โอกาสอันเหมาะสม ท่านก็ขึ้นกราบเรียนท่านอาจารย์มั่น ซึ่งตามปกติท่านเองมีความเกรงกลัวท่านอาจารย์มั่นมาก แต่วันนั้นกลับไม่รู้สึกกลัวเลย เป็นเพราะอยากจะกราบเรียนเรื่องความจริงของท่านให้ท่านอาจารย์มั่นได้รับทราบและให้ท่านเห็นผลแห่งความจริงว่าปฏิบัติมาอย่างไรจึงได้ปรากฏผลเช่นนี้ ท่านจึงพูดขึ้นมาอย่างอาจหาญแบบที่ไม่เคยพูดกับท่านอาจารย์มั่นอย่างนั้นมาก่อน ดังนี้

"...ทั้งๆ ที่เราพูดขึงขังตึงตังใส่

เปรี้ยงๆ ท่านก็คงจับได้เลยว่า

'โหย ที่นี่แหละกำลังบ้ามันขึ้นแล้ว'

ท่านคงว่างั้น *'มันรู้จริงๆ'*

ความหมายว่ามันรู้จริงๆ เพราะเราพูดแบบไม่สะทกสะท้าน เล่าอะไรๆ ให้ฟัง ท่านจะค้านเราตรงไหน ท่านก็ไม่ได้ค้าน มีแต่เออ... เอา พอเราจบลงแล้วก็หมอบลงฟังท่านจะว่ายังไง... ท่านก็ขึ้นเต็มเหนี่ยวเหมือนกันนะ ท่านรู้นิสัยบ้า ว่างั้นนะ

'มันต้องอย่างนี้ เอ้า ทีนี้ได้หลักแล้ว เอ้า เอามันให้เต็มเหนี่ยว อัตภาพเดียวนี้มันไม่ได้ตายถึง ๕ หนนะ มันตายหนเดียวเท่านั้นนะ ทีนี้ได้หลักแล้ว เอาให้เต็มเหนี่ยวนะ'

...ว่าอย่างนั้นเลยเชียว ท่านเอาหนัก อธิบายให้ฟังจนเป็นที่พอใจ เราก็เป็นเหมือนหมาตัวหนึ่ง พอท่านยอบ้างยุบ้าง หมาเราตัวโง่นี้ ก็ทั้งจะกัดทั้งจะเห่า... มันพอใจ มันมีกำลังใจ ทีนี้จึงฟัดกันใหญ่..."

เมื่อได้กำลังใจจากท่านอาจารย์มั่นเช่นนี้ ท่านก็ยิ่งจริงจังเพิ่มขึ้นไปอีก คือพอเว้นคืนหนึ่งสองคืนท่านก็นั่งตลอดรุ่งอีก และก็เว้น ๒-๓ คืนก็นั่งตลอดรุ่งอีกจนกระทั่งจิตเกิดอัศจรรย์ เข้าใจชัดเจนเรื่องความตาย ดังนี้

"...เวลามันรู้จริงๆ แล้ว แยกธาตุแยกขันธ์ดูความเป็นความตาย ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ สลายตัวลงไปแล้วก็เป็นดินเป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟตามเดิม อากาศธาตุก็เป็นอากาศธาตุตามเดิม ใจที่กลัวตายก็ยิ่งเด่น มันเอาอะไรมาตาย รู้เด่นขนาดนี้มันตายได้ยังไง ใจก็ไม่ตายแลวมันกลัวอะไร มันโกหกกัน โลกกิเลสมันโกหกกันต่างหาก หมายถึงกิเลสโกหกสัตว์โลกให้กลัวตายทั้งที่ความจริงไม่มีอะไรตาย

พิจารณาวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา พิจารณาอีกวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา แต่มันมีอุบายแบบเผ็ดๆ ร้อนๆ แบบอัศจรรย์ทั้งนั้น จิตก็ยิ่งอัศจรรย์และกล้าหาญจนถึงขนาดที่ว่า

'เวลาจะตายจริงๆ มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราวะ ทุกขเวทนาทุกแง่ทุกมุมที่แสดงในวันนี้เป็นเวทนาที่สมบูรณ์แล้ว เลยจากนี้ก็ตายเท่านั้น ทุกขเวทนาเหล่านี้เราเห็นหน้ามันหมด เข้าใจกันหมด แก้ไขมันได้หมด แล้วเวลาจะตายมันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราให้หลงอีกวะ หลงไปไม่ได้ เวทนาต้องเวทนาหน้านี้เอง

พูดถึงเรื่องความตายก็ไม่มีอะไรตาย กลัวอะไรกัน นอกจากกิเลสมันโกหกเราให้หลงไปตามกลอุบายอันจอมปลอมของมันเท่านั้น แต่บัดนี้ไปเราไม่หลงกลของมันอีกแล้ว'

นั้นละ จิตเวลามันรู้ และมันรู้ชัดตั้งแต่คืนแรกนะ ที่ว่าจิตเจริญแล้วเสื่อมๆ ก่อนมาภาวนาจนนั่งตลอดรุ่งคืนแรกมันก็ไม่เสื่อม ตั้งแต่เดือนเมษายนมาก็ไม่เสื่อม แต่มันก็ยังไม่ชัด พอมาถึงคืนวันนั้นแล้วมัน

ชัดเจน

'เอ้อ มันต้องอย่างนี้ไม่เสื่อม'

เหมือนกับว่ามันปีนขึ้นไปแล้วก็ตกลง ขึ้นไปแล้วก็ตกลงๆ แต่คราวนี้พอปีนขึ้นไปเกาะติดปั๊บ ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่เสื่อม มันรู้แล้ว จึงได้เร่งเต็มที่เต็มฐาน..."

ข้อคิดหลายแง่ หลายกระทง

ตลอดพรรษาที่บ้านนามนแห่งนี้ ท่านยังคงสมาทานธุดงค์อย่างเคร่งครัดในข้อฉันอาหารที่ได้มาในบาตรเท่านั้น เหมือนเมื่อครั้งไปอยู่กับท่านอาจารย์มั่นใหม่ๆ ในปีแรก แม้ท่านอาจารย์มั่นจะทราบดีถึงความเคร่งครัดจริงจังของท่านในเรื่องนี้ แต่ด้วยความเมตตาของครูบาอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ประกอบกับจะหาอุบายสอนศิษย์ให้ฉลาดรอบและรู้ความพอเหมาะพอสมภายในใจ ทำให้บางครั้งท่านอาจารย์มั่นก็ได้เอาอาหารมาใส่บาตรท่านพร้อมกับพูดว่า

"ขอใส่บาตรหน่อยท่านมหา นี่เป็นสมณบริโภค" หรือบางครั้งก็ว่า

"นี่เป็นเครื่องบริโภคของสมณะ ขอนิมนต์รับเถอะ" เหตุการณ์ในตอนนั้นท่านเคยเล่าไว้ดังนี้

"...บางครั้งก็มีคณะศรัทธาทางจังหวัดหนองคายบ้างและที่สกลนครบ้าง ที่อื่นๆ บ้าง ไปใส่บาตรท่านและพระในวัดบ้านนามน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร นานๆ มีไปทีหนึ่ง เพราะแต่ก่อนรถราไม่มี ต้องเดินด้วยเท้า แต่เขาไปด้วยเกวียน จ้างล้อจ้างเกวียนไป

เขาไปพักเพียงคืนสองคืนและไม่ได้พักอยู่ในวัดกับพระท่าน แต่พากันไปพักอยู่กระท่อมนาของชาวบ้านนามน ตอนเช้าทำอาหารบิณฑบาตเสร็จแล้วก็มาถวายพระในวัดนั้น เขาไม่ได้ไปดักใส่บาตรนอกวัด เราก็ไม่กล้ารับ กลัวธุดงค์ขาด เดินผ่านหนีมาเลย สำหรับท่านก็รับให้เพราะสงสารเขา เท่าที่สังเกตดู

อาหารก็เหลือจากใส่บาตรมามายก็ได้นำขึ้นมาบนศาลา เป็นหมกเป็นห่อและผลไม้ต่างๆ นะ เราก็ไม่รับ ส่งไปไหนก็หายเงียบ หายเงียบ ไม่มีใครรับ จะมีรับบ้างเพียงองค์สององค์ ผิดสังเกตศรัทธาเขาไม่น้อย ส่วนเราไม่กล้ารับเพราะกลัวธุดงค์ข้อนี้ขาด หลายวันต่อมาท่านก็ขอใส่บาตรเรา โดยบอกว่า

'นี้เป็นสมณบริโภค ขอใส่บาตรหน่อย'

แล้วท่านก็ใส่บาตรเรา ท่านใส่เองนะ ถ้าธรรมดาแล้ว โถ...ใครจะมาใส่เราได้วะ สำหรับเราเองกลัวธุดงค์จะขาด หรืออย่างน้อยไม่สมบูรณ์... นอกจากท่านอาจารย์มั่นผู้ที่เราเคารพเลื่อมใสเต็มหัวใจเท่านั้น จึงยอมลงและยอมให้ใส่บาตรตามกาลอันควรของท่านเอง...

ความจริงท่านคงเห็นว่านี่มันเป็นทิฐิแฝงอยู่กับธุดงค์ที่ตนสมาทานนั้น ท่านจึงช่วยดัดเสียบ้าง เพื่อให้เป็นข้อคิดหลายแง่หลายกระทง ไม่เป็นลักษณะเถรตรงไป

ถ่ายเดียว ท่านจึงหาอุบายต่างๆ สอนเรา ทั้งทางอ้อมและทางตรง...”

ควรหนัก...ต้องหนัก ควรเบา...ต้องเบา

จากการที่ท่านโหมนั่งภาวนาตลอดรุ่งถึง ๙-๑๐ คืน แม้จะไม่ทำติดๆ กัน โดยเว้น ๒ คืนบ้าง ๓ คืนบ้าง หรือบางทีก็เว้น ๖-๗ คืนก็มี ท่านทำเช่นนี้ตลอดพรรษา จนถึงกับเป็นที่แน่ใจในเรื่องทุกขเวทนา หนักเบามากน้อย เข้าใจวิธีปฏิบัติต่อกัน สามารถหลบหลีกปลีกตัวแก้ไขกันได้อย่างทันท่วงที จึงไม่มีคำว่าสะทกสะท้าน แม้จะตายก็ไม่กลัว เพราะได้พิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายเต็มที่แล้ว สติปัญญาจึงเท่าทันต่อความตายทุกอย่าง

การที่ท่านหักโหมร่างกายด้วยการนั่งตลอดรุ่งซ้ำแล้วซ้ำเล่าเช่นนี้ทำให้ผิวหนังในบริเวณก้นได้รับความกระทบ

กระเทือนอยู่บ่อยครั้ง จนถึงขั้นช้ำระบมพอง และแตกในที่สุด พอนานวันเข้า ท่านอาจารย์มั่นก็เมตตาเตือนแย็บออกมาว่า

“กิเลสมันไม่ได้อยู่กับร่างกายนะ มันอยู่กับจิต” ท่านพูดขึ้นมาแล้วก็ยกเอาเรื่องการฝึกม้ามาเตือนว่า

“...ม้าที่เวลามันกำลังคึกคะนอง มันไม่ยอมฟังเสียงเจ้าของเลย ต้องทรมานมันอย่างเต็มที่ ไม่ควรให้กินหญ้าก็ไม่ให้มันกินเลย ทรมานมันอย่างหนัก เอาจนมันกระดิกไม่ได้

ทีนี้พอมันยอมลดพยศลงก็ผ่อนการทรมาน เมื่อมันผ่อนความพยศลงมาก การฝึกทรมานก็ผ่อนกันลงไป”

ท่านอาจารย์มั่นเตือนท่านเพียงเท่านี้ก็เป็นที่เข้าใจทันที เพราะท่านเคยร่ำเรียนเรื่องนี้ในสมัยเรียนปริยัติมาก่อนแล้ว จึงลงใจและยอมรับในคำเตือนของครูบาอาจารย์ทันที

กินอยู่ใช้สอยเรียบง่าย แต่หรูหราด้วยคุณธรรม

ในระยะที่อยู่กับท่านอาจารย์มั่น ท่านจะเมตตาพร่ำสอนเสมอว่า ให้เราเป็นคนกินน้อย นอนน้อย พูดน้อย แต่ปฏิบัติให้มาก หรือ กินง่าย อยู่ง่าย นอนง่าย การไปการมาง่าย หมายถึง ไม่ทำตนเป็นผู้ยศหนักศักดิ์ใหญ่หรือเป็นประเภทกรรมฐานขุนนาง หรูๆ หราๆ แต่วัตถุสิ่งของภายนอก แต่จิตใจหาคุณความดีมิได้เลย อันนี้ท่าน

"...เออ ท่านมหาไป องค์เดียว ใครอย่าไปยุ่ง ท่านนะ..."

"...เอาให้ดีนะ..."

ไม่สรรเสริญ ท่านชื่นชมบุคคลประเภทอ่อนน้อมถ่อมตนทำตัวประดุจผ้าขี้ริ้ว แต่ภายในใจนั้น หรูหรางดงามด้วย **ธรรม** จะเรียกว่า **เศรษฐีธรรม** ก็ไม่ผิด

ช่วงออกพรรษาเป็นระยะที่พระผู้มุ่งความสงบ มีโอกาสหลีกเร้นหาที่ภาวนาในป่าเขาที่สงบสงัด แม้ท่านเองก็เช่นกัน ท่านปรารถนาจะวิเวกอยู่โดย ลำพังเพราะสะดวกต่อการภาวนามาก ท่านว่าไปวิเวก ๒ คนขึ้นไปเหมือนน้ำไหลบ่า มันขัดมันข้องอยู่ในตัวเพราะต้องระมัดระวังกันและกัน ต้องคอยดูคอยห่วงคอยรับผิดชอบกันอยู่ในตัวนั้นแล แต่การไปคนเดียวเป็นความเพียรอยู่ตลอดเวลา ดังท่านเล่าว่า

"...ไปที่ไหน ไปแต่องค์เดียว เป็นความเพียรตลอดเวลา ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งถึงหลับ เดินจงกรมจากหมู่บ้านนี้ไปหมู่บ้านนั้น เดินจงกรมทั้งนั้นนะ เป็นความเพียรตลอดอยู่นั้น ก็เวลาไหนมันเผลอจากความเพียร พรากความเพียรนี้ที่ไหน นี่เป็นตามนิสัยของเจ้าของ มันเป็นอย่างนั้น

มาอยู่กับหมู่กับเพื่อนนี้ก็เป็นความจำเป็นก็อยู่เสีย เช่นอย่างมาอยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นในพรรษา เราต้องดูแลหมู่เพื่อนต้องกังวลวุ่นวายนั่นนี่เป็นธรรมดา ทั้งเพื่อการอบรมศึกษาของเราเองอีกแต่ก็ทนเอา... ครั้นพอออกจากนั้นแล้ว ถึงได้ดีดผึงเลย เพราะฉะนั้นท่านถึงรู้นิสัยละซิว่าพอรู้ว่าเราจะไป ท่านก็ถาม

'ไปกับใคร?'

'ไปองค์เดียวครับกระผม'

'เออ ท่านมหาไปองค์เดียว ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ' ท่านรู้ทันทีนะ *'ให้ท่านไปองค์เดียวนะ ท่านมหา'...*"

มีบางครั้งเหมือนกันที่ท่านอาจารย์มั่นพูดหยอกเล่นกับท่าน เช่นในเวลาที่ท่านขอลาวิเวก ทั้งๆ ที่องค์ท่านก็ทราบดีว่านิสัยของท่านจริงจังขนาดไหน แต่เวลาจะไปจริงๆ เข้า ท่านก็พูดหยอกเล่นด้วยความเมตตาว่า

"เอาให้ดีนะ"

การเลือกสถานที่ภาวนาในเวลาท่านออกวิเวกนั้น เพื่อให้สะดวกต่อการบำเพ็ญเพียร ท่านมักถือปฏิบัติดังนี้

"...มักเลือกสถานที่ภาวนาโดยสังเกตดูว่าหมู่บ้านไหนมีบ้านสัก ๓-๔ หลังคาเรือนบ้าง ๙–๑๐ หลังคาเรือนบ้าง จะได้ข้าวปลาอาหารขนมคาวหวานชนิด

ไหนมากน้อยเพียงใด ไม่เป็นเรื่องวิตกกังวล แต่อย่างใด การขบการฉันก็พอเป็นเครื่องยังชีพให้มีชีวิตเป็นไปเพื่อประพฤติพรหมจรรย์อยู่ได้ก็เอาแล้ว ไม่เห็นแก่รสชาติ ไม่เห็นแก่ร้อนหรือเย็นยิ่งกว่าความเจริญก้าวหน้าทางจิตใจ...”

การออกเที่ยวกรรมฐานของท่านอาศัยเดินด้วยเท้าเปล่า เพราะแต่ก่อนรถยนต์ไม่มี ถนนหนทางไม่มี แบกกลด สะพายบาตรเข้าป่ารกชัฏ ถ้ำ เงื้อมผา เพื่อหาสถานที่สงบวิเวก ผ้าที่ท่านนำติดตัวไปก็มีเฉพาะผ้า ๓ ผืน คือ สบง จีวร สังฆาฏิ และผ้าอาบน้ำอีกผืนหนึ่ง เพื่อใช้ผลัดเปลี่ยนตอนสรงน้ำ หรือใช้เป็นผ้าห่อบาตรและเช็ดบาตรด้วย ความทุกข์ยากแสนสาหัสจากการออกธุดงค์นั้นมีหลายแบบหลายอย่าง

ทุกข์เพราะหนาว

ความทุกข์แบบหนึ่งที่พระกรรมฐานผู้มุ่งธรรมต้องประสบเสมอๆ คือทุกข์จากฤดูกาล เฉพาะอย่างยิ่งหน้าหนาวทางอีสาน ท่านกล่าวไว้ดังนี้

“... อากาศหนาวจริงๆ เวลาออกวิเวกเพราะไม่นำผ้าห่มติดไปด้วย ใช้แค่จีวรกับผ้าสังฆาฏิพับครึ่งแล้วห่มพอกันหนาวได้บ้าง แต่ถ้าคืนไหนหนาวมากจริงๆ คืนนั้นนอนไม่ได้เลย ต้องลุกขึ้นนั่งสมาธิภาวนาสู้เอา ตามหน้าตามตาแขนขารวมถึงริมฝีปากเหล่านี้ แตกหมด ตกกระหมด

> *“...แต่ถ้า*
> *คืนไหนหนาวมากจริงๆ*
> *คืนนั้นนอนไม่ได้เลย*
> *ต้องลุกขึ้นนั่งสมาธิภาวนา*
> *สู้เอา...”*

การอาบน้ำต้องรีบอาบตอนกลางวันหลังปัดกวาดใบไม้แล้ว อาบในคลองบ้าง ตามซอกหินซอกผาบ้าง หรือในห้วยในคลองที่ไหนพออาบได้ก็อาบ ถ้ากะเวลาก็ประมาณบ่าย ๓ โมง เพราะอาบค่ำนักไม่ได้ อากาศหนาวมากจริงๆ น้ำก็เย็นมาก ทั้งๆ ที่ตอนนั้นยังหนุ่มน้อยอยู่แต่มันก็ยังหนาวถึงขนาดนั้น...”

สำหรับเรื่องกุฏิที่พักนั้น ท่านให้ชาวบ้านทำเพียงวันเดียวก็เสร็จแล้ว พอใช้หลบแดดหลบฝน ป้องกันชื้นหรือร้อนหนาวได้ก็เพียงพอแล้ว ลักษณะก็ทำเหมือนปะรำ โดยเอาใบไม้มาวางทำเป็นร้าน เอาใบไม้วางข้างบน แล้วเอากลดแขวนข้างล่าง ท่านเคยเล่าถึงความหนาวเหน็บในระหว่างการวิเวกในป่าว่า

"...ช่วงหน้าหนาวแม้ว่าทำถึงอย่างนั้นก็ตาม น้ำค้างยังคงพัดปลิวเข้ามาถึงได้ เปียกเหมือนกับเราซักผ้านั่นแล เปียกทุกคืนทุกเช้า ดังนั้นพอฉันเช้าเสร็จ ถึงได้เอาออกไปตากแดด ถ้าตากเช้าไป แดดก็ยังไม่มี ต้องทิ้งไว้นั้นก่อน กางทิ้งไว้อย่างนั้

พอฉันเสร็จแล้วก็เอามุ้งออกไปตากที่แดด แม้ตากอย่างนั้นทุกวันๆ มันก็ยังขึ้นราได้ เป็นจุดดำๆ ของรา มันเหมือนกับลายเสือดาวนั่นแหละ ทั้งๆ ที่มุ้งสะอาดอยู่ก็ขึ้นรา เนื่องจากมันไม่ได้แห้งตามเวล่ำเวลาของมัน..."

สำหรับบริเวณใกล้เคียงที่พักนั้นจะมีทางจงกรมหลายสายอยู่ใต้ร่มไม้เพื่อเดินในเวลากลางวัน เพราะช่วงเช้าสายหรือเที่ยงบ่ายนั้นต้นไม้จะให้แนวร่มต่างกันไป จึงต้องมีทางจงกรมไว้หลายๆ สาย สายไหนร่มในช่วงใดก็เดินจงกรมช่วงเวลานั้น

ส่วนในบางที่เป็นที่โล่งๆ แจ้งๆ ที่ไม่มีต้นไม้ มักใช้เป็นทางจงกรมไว้เดินตอนกลางคืน เผื่อว่าหากมีงู แมงป่อง หรือสัตว์มีพิษอื่นๆ ผ่านมาก็จะพอมองเห็นได้เป็นเงาดำๆ ท่านไม่ได้จุดไฟตอนเดินจงกรมเพราะในช่วงออกวิเวกนั้นท่านพกเทียนไขไปนิดหน่อยเท่านั้น หากไม่จำเป็นต้องจุดจริงๆ ท่านจะไม่จุด

เรื่องยารักษาโรค ท่านว่าไม่ต้องพูดถึง เพราะไม่เคยได้พกไปด้วยเลย ถึงแม้จะเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเจ็บท้องปวดศีรษะก็ตาม ท่านมีแต่ใช้การทำภาวนาเท่า

นั้นเป็นยา เป็นธรรมโอสถอันเลิศ และแท้ที่จริงแล้วแม้ในยามปกติตอนที่อยู่ในวัดยังไม่ได้ออกวิเวก หากไม่จำเป็นจริงๆ แล้วท่านก็ไม่นิยมใช้ยาใดๆ ทั้งสิ้น ท่านเคยอธิบายเหตุผลว่า

"...เราไม่ปฏิเสธเรื่องยา แต่สำหรับเรื่องความกังวลจนเกินเหตุเกินผลของสมณะนั้น ผิดทางของพระพุทธเจ้า ผิดทางของผู้จะฆ่ากิเลส ผิดทางของผู้เรียนเพื่อรู้สัจธรรม

เรื่องหยูกยาก็ให้นำมารักษากันไปได้อยู่ แต่ไม่ให้หลงจนเกิดความกังวล อันเป็นเรื่องของกิเลส ท่านไม่ได้มารักมาสงวนชีวิตจิตใจยิ่งกว่าธรรม..."

อาหารป่า

“...ข้าวไม่กิน ภาวนายิ่งดี
หลายๆ วันถึงกินทีหนึ่ง
สมาธิก็แน่ว
พอทางขั้นปัญญานี้
ก็เหมือนกัน
ปัญญาก็คล่องตัว...”

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพ้นจากทุกข์ให้ได้ ทำให้ท่านไม่เห็นแก่การกินการนอนยิ่งกว่าการทำความเพียรเพื่อรบกับกิเลสภายในจิตใจ จริตนิสัยของท่านในเรื่องภาวนาถูกกับการอดอาหาร เพราะทำให้ธาตุขันธ์ร่างกายเบาสบาย การตั้งสติทำสมาธิภาวนาก็ง่าย สติปัญญาในการแก้กิเลสมีความคล่องตัวกว่าการขบการฉันที่สมบูรณ์ ท่านจึงอดอาหารอยู่เป็นประจำจนร่างกายผ่ายผอม บ่อยครั้งในเวลาเดินบิณฑบาตหรือเดินจงกรมแทบจะก้าวขาไม่ออก แต่ผลการภาวนานั้นกลับเจริญขึ้นๆ ท่านเคยพูดถึงสภาพจิตใจในระยะนั้นว่า

“...จิตใจยิ่งเด่นเหมือนจะเหาะเหินเดินฟ้า ถ้าได้รับอาหารการกินดีมันก็มีแต่อยากนอน มันมีแต่ขี้เกียจขี้คร้านการตั้งสติก็ยาก การพินิจพิจารณาทางด้านปัญญาก็ยาก...”

สมัยปัจจุบันหากท่านเห็นอาหารประเภทที่เคยขบเคยฉันในสมัยหนุ่มซึ่งเคยต่อสู้กับกิเลสแบบสมบุกสมบันชนิดรอดเป็นรอดตายมา อาหารนั้นๆ ก็ยังทำให้สะดุดกึ๊กในใจทุกทีไปเมื่อเห็นเข้า ด้วยรำลึกบุญรำลึกคุณนั่นเอง ดังคำกล่าวของท่านกับพระเณรว่า

“...พวกหน่อไม้ พวกผักอะไร ผักกระโดนกระเดน ผักเครื่องของป่านั่นแหละ มันสะดุดๆ นะ มันเหมือนกับว่าเป็นคู่มิตรคู่สหาย คู่พึ่งเป็นพึ่งตายกันมาแต่ก่อน มันเป็น มันไม่ได้ชินนี่ ทุกวันนี้ก็ไม่ชินผักอะไร เขาเรียกโหระพาระเพออะไรหอมๆ นั่น นั่นก็มีอยู่บนเขานะ มีอยู่ตามน้ำซับน้ำคร่ำ พวกนี้มีแต่มันเป็นเถาวัลย์ มันไม่ใช่เป็นต้นนะ คือมันเป็นเถาเกิดอยู่ตามน้ำซับน้ำคร่ำ...พระกรรมฐานไปอยู่ที่ไหนต้องมีน้ำ ไม่มีได้เหรอ แล้วก็ผักมันมีหลายชนิด...

ผักชนิดต่างๆ มีเยอะนะในป่า องค์หนึ่งรู้อย่างหนึ่งๆ นั่นแหละที่ได้กินผักหลายต่อหลายชนิด ก็เพราะองค์หนึ่งรู้อย่างหนึ่งๆ เวลาเอามากินน่ะ เคยพบกับเพื่อนกับฝูงหลายจังหวัดต่อหลายจังหวัดนี่นะ องค์นั้นชำนาญกินผักอันนั้น องค์นี้ชำนาญผักอันนั้นๆ ... หลายองค์ต่อหลายองค์พบกันหลายครั้งหลายหน มันก็จำได้ซี มันก็กว้างขวางไปเอง...

บ้านไหนคนนับถือมากๆ ยุ่งมาก อาหารการบริโภคมาก เขากวน มันไม่ได้ภาวนา ก็เราหาภาวนาอย่างเดียวนี่ เพราะฉะนั้นที่เห็นว่าเป็นความสะดวกในการภาวนา เราจึงชอบที่นั่น ก็ที่คนไม่ยุ่งนั่น

เอง เมื่อคนไม่ยุ่งอาหาร มันก็ไม่ค่อย มีละ

และนอกจากนั้น ยังไปหาบ้านเล็กๆ น้อย ๓-๔ หลังคาเรือนบ้าง ๙ หลัง ๑๐ หลังคาเรือนบ้างก็อยู่อย่างนั้น ถ้าเราไม่ฉันกี่วันนี้ก็ไม่ได้พบคนละ พบแต่เราคนเดียวนี่ เขาก็ไม่มา มาหากันอะไร เขาก็ไม่ใช่เป็นคนยุ่งกับพระด้วย เราก็ไปหาที่เช่นนั้นด้วยแน่ะ ก็อยู่สบาย...”

กินแบบนักโทษ

ท่านเข้มงวดจริงจังมากกับการควบคุมเรื่องอาหารการขบฉัน เพื่อมิให้มาเป็นโทษหรือเป็นพิษเป็นภัยต่อการภาวนา ถึงแม้จะทุกข์ยากเพียงใดท่านก็พยายามอดทน ดังนี้

“...ข้าวไม่กินภาวนายิ่งดี หลายวันกินทีหนึ่ง หลายๆ วันถึงกินทีหนึ่ง สมาธิก็แน่ว พอทางขั้นปัญญานี้ก็เหมือนกัน ปัญญาก็คล่องตัว ถ้าอดอาหารนะ มันช่วยกันจริงๆ นี่หมายถึงผมเอง จะว่านิสัยหยาบอะไรก็แล้วแต่เถอะ...ถ้าฉันอิ่มๆ แล้วโอ้โห ขี้เกียจก็มาก นอนก็เก่ง ราคะตัณหาก็มักเกิด ได้ระวังอันนี้ละมากนะ

คือธาตุขันธ์เวลามันคึกคะนองมันเป็นของมันนะ เราไม่ได้ไปคึกคะนองกับมัน ไม่ได้ไปสนใจยินดียินดีกับมันก็ตามนะ แต่เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เป็นเครื่องเสริม มันแสดงออกมาเราก็รู้ อย่างอาหารดีๆ ตามสมมุตินิยมนี้ด้วยแล้ว พวกผัดๆ มันๆ โห เก่งมากนะ ได้ระวัง ผมไม่ได้กินแหละถึงจะไปในเมืองที่ไหนจำเป็นก็กินนิดๆ ระวังขนาดนั้นนะ

อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบาย ในธรรมที่ท่านสอนไว้ว่า ที่สบายในการภาวนาต่างหากนี่ ไม่ได้สบายเพื่อราคะตัณหาเกี่ยวกับธาตุขันธ์นี่นะ...กินแล้วธาตุขันธ์ก็ไม่กำเริบ การภาวนาก็สะดวกสบาย... ท่านหมายเอาอย่างนั้นต่างหาก...จึงต้องได้ระมัดระวัง โอ๊ย กินแบบนักโทษนั่นแหละ พูดง่ายๆ ... จะเห็นแก่ลิ้นแก่ปากไม่ได้นะ มันต้องได้มองดูธรรมอยู่ตลอดเวลา อยากขนาดไหนก็ไม่เอา ถ้าเห็นว่ามันเป็นข้าศึกต่อธรรมแล้ว ต้องได้บังคับกันอยู่ตลอด...

นี่ พูดถึงเวลาฝึกทรมานเจ้าของ อาหารจะต้องมีแต่อาหารอย่างว่าละ เช่น ข้าวเปล่าๆ ไม่ต้องพูดละ จนชินเรื่องฉันข้าวเปล่าๆ อยู่ในป่าในเขา บางทีถ้าสมมุติว่า เขาตำน้ำพริกมาให้ เขาก็ใส่ปลาร้าเสีย ปลาร้าก็เป็นปลาร้าดิบอย่างนี้ มันก็ฉันไม่ได้เสีย จะว่ายังไง เพราะไม่ได้มีใครตามมานี่ เขาจะตามมาอะไร เราก็ไม่ให้เขาตามนี่ เราไม่ต้องการยุ่ง บางทีเขาก็ตำน้ำพริกให้สักห่อหนึ่งมา น้ำพริกถ้ามีแต่พริกล้วนๆ เราก็ฉันได้ แต่นี้มันมีปลาร้านั้น ปลาร้าดิบนี่ เขาไม่ใช่ทำปลาร้าสุกๆ มันก็เลยกินไม่ได้...

...ฉันข้าวเปล่าๆ มันฉันได้มากแค่ไหน ๒-๓ คำมันก็อิ่มแล้ว...ทีนี้เดินจงกรมตัวปลิวไปเลย นั่งภาวนานี่เป็นหัวตอ ไม่มีโงกมีง่วง มันก็บ่งให้เห็นได้ชัดๆ ว่า เพราะ

อาหารนั่นเองมันทำให้โงกให้ง่วง... ถ้ามีกับดีๆ ก็ฉันได้มาก ฉันได้มากก็นอนมาก ขี้เกียจมากน่ะซี โงกง่วง นั่งสัปหงกงกงันไปละ ก็เคยเป็นอยู่แล้วรู้อยู่ ไปอยู่อย่างนั้นมันไม่นี่ ฉันอาหารอย่างที่ว่านี่นะ...เพราะฉะนั้นจึงอดบ้าง อิ่มบ้าง อยู่ไป ขอให้ใจได้สะดวกสบาย..."

ยอดนักรบ

ด้วยเหตุนี้เอง ทั้งที่ทุกข์แสนทุกข์ ทั้งที่ลำบากแทบเป็นแทบตาย บางครั้งแทบจะเอาชีวิตไม่รอด แต่ความที่จิตมีความเจริญขึ้นๆ ท่านจึงยอมอดยอมทนได้ จนมีอยู่ครั้งหนึ่งหลังท่านกลับจากการออกวิเวกลงมาจากเขา

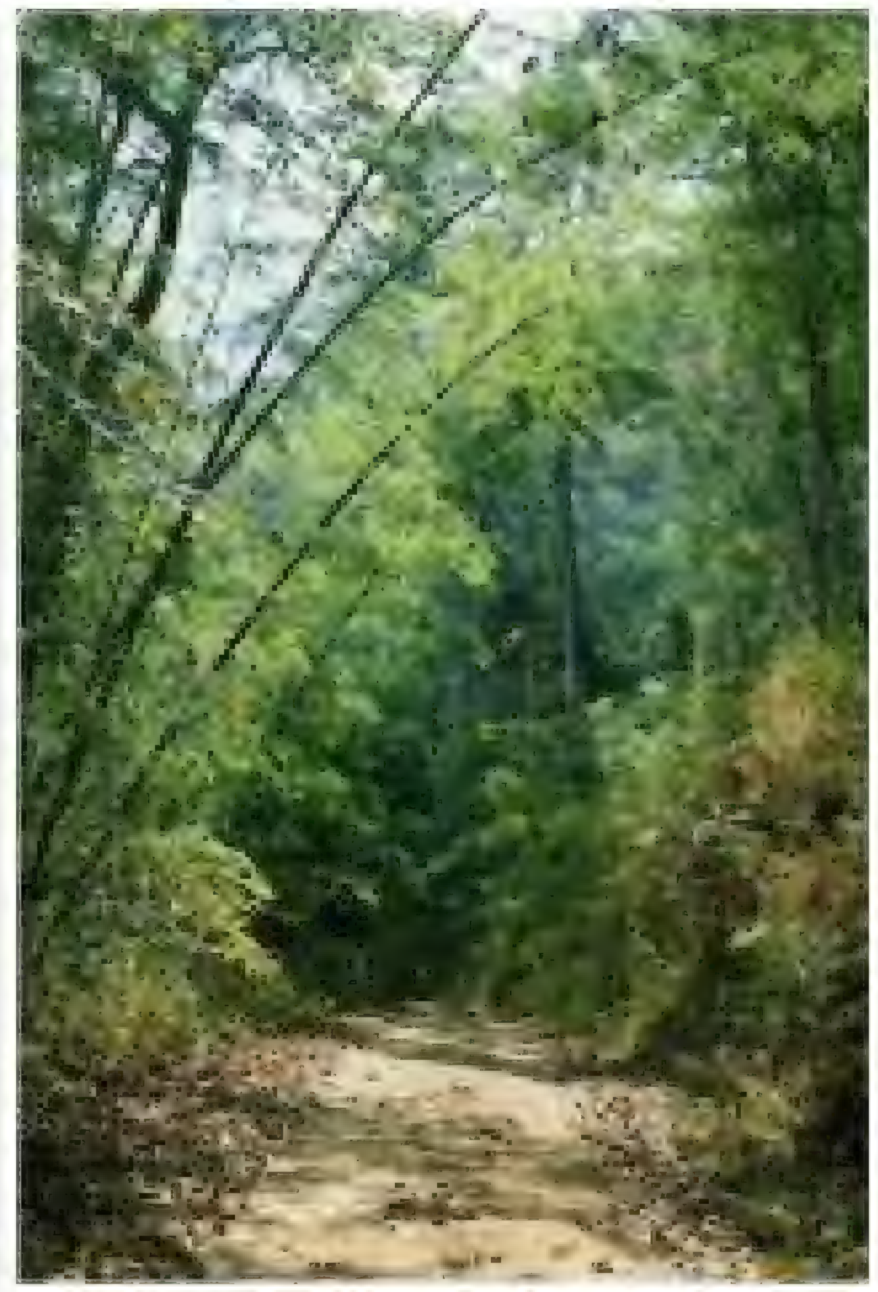
เมื่อกลับมาถึงวัดบ้านหนองผือ ก็เข้ากราบท่านอาจารย์มั่น รูปลักษณ์ท่านตอนนั้นปรากฏว่า เนื้อตัวซีดเหลืองเหมือนทาขมิ้น ปานผู้ป่วยเป็นโรค ดีซ่าน ทั้งร่างกายก็ซูบผอมยังเหลือแต่หนังห่อกระดูก จากเดิมคนหนุ่มอายุ ๓๐ กว่า กลับดูเหมือนคนแก่คนเฒ่า

ดังนั้น เมื่อท่านอาจารย์มั่นมองเห็นลูกศิษย์ คงตกตะลึงขนาดอุทานว่า

"โฮ้! ทำไมเป็นอย่างนี้ล่ะ?"

ลูกศิษย์ยังคงนิ่งอยู่ไม่ได้ตอบอะไร ท่านเกรงจะตกใจและเสียกำลังใจ ก็กลับพูดให้กำลังใจในทันทีนั้นว่า

*"มันต้องอย่างนี้ซิ จึงเรียกว่า **นักรบ**"*

เราไม่ใช่...พระเวสสันดรนะ!!!

คราวหนึ่งของการออกวิเวกในป่า ท่านไม่ออกฉันอาหารเป็นเวลาหลายต่อหลายวันเข้าจนเป็นที่ผิดสังเกตของชาวบ้าน ถึงขนาดหัวหน้าบ้านต้องตีเกราะประชุมลูกบ้านพากันไปดู ก็พบว่าท่านอยู่เป็นปกติ แต่ก็ดูซูบซีดผ่ายผอมมาก เหตุการณ์ตอนนี้ท่านเล่าว่า

"...กระทั่งชาวบ้านเขาแตกบ้าไปดู เรายังไม่รู้อีกว่าเจ้าของจะตายแต่ชาวบ้านเขารู้ เขาตีเกราะประชุม เคาะก็อกๆ พวกลูกบ้านก็พากันมาประชุม

'ใครๆ ว่ายังไง? ใครเห็นว่ายังไง? พระองค์นี้ที่มาอยู่บ้านเราเวลานี้ มาได้หลายเดือนแล้วนะ พระองค์นี้มาอยู่ที่นี่ตั้งแต่มาไม่ได้เห็นมาบิณฑบาต หกวันเจ็ดวันด้อมๆ มาสักวันแล้วหายเงียบ หาย

> *“...เราก็ไม่เคยเห็น*
> *พระไม่กินข้าว...*
> *...เพิ่งเห็นนี่แหละ...”*

เงียบ หายมาอย่างนี้ตลอด

ท่านไม่ตายแล้วเหรอ? พวกเรากินวันหนึ่งสามมื้อสี่มื้อยังทะเลาะกันได้ ทะเลาะเพราะไม่มีอาหารกิน มันกินข้าวเปล่าๆ ไม่ได้มันจะทะเลาะกัน แต่นี่ท่านไม่เห็นกินเลยนี่ ท่านไม่ตายแล้วเหรอ?'

ผู้ใหญ่บ้านถามลูกบ้าน *'ถ้าท่านไม่ตาย ท่านไม่โมโหโทโสอยู่เหรอ? ไปดูซิ เราก็ไม่เคยเห็นตั้งแต่เกิดมา พระไม่กินข้าว'* เขาก็พูดขนาดนั้นละ

'เราก็ไม่เคยเห็นพระไม่กินข้าว เพิ่งเห็นนี่แหละ ลองไปถามท่านดูซิ แต่มีข้อแม้อันหนึ่งนะ' เขาก็ฉลาดพูดอยู่

'เวลาจะไปต้องระวังนะ พระองค์นี้ไม่ใช่พระธรรมดานะ พระองค์นี้เป็นมหานะ' เขาว่า *'แล้วไปเดี๋ยวท่านจะเขกหน้าผากเอานะ ไปสู้ท่านไม่ได้ท่านจะเขกหน้าผากเอานะให้ระวังนะ ถ้าเป็นพระธรรมดาเราก็พอจะพูดอะไรต่ออะไรกันได้ นี่ท่านเป็นมหาเสียด้วย ท่านทำอย่างนั้นนี่นะ เราไปว่าสุ่มสี่สุ่มห้าไม่ได้นะ เดี๋ยวท่านจะตีหน้าผากเอา'*

เขาเตือนลูกบ้านเขา พอมาถึง เราก็เอาจริงๆ หลั่งไหลกัน มานี่

'โอ้โฮ นี่มาอะไรนี่ จะมาแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองเหรอ? อาตมาไม่ใช่พระเวสสันดรนะ'

'ไม่ใช่ๆ'

'อย่างนั้นมาอะไร?'

เขาก็มาเล่าตามเรื่องนี่แหละ ให้ฟัง มันก็มีอยู่สองจุด จุดหนึ่งว่า

'ท่านไม่ตายแล้วเหรอ? ถ้าท่านไม่ตายท่านไม่โมโหโทโสอยู่เหรอ?'

พอเขาพูดจบลง เราก็มีอยู่สองจุด เราก็ถาม

'แล้วเป็นยังไง? ตายแล้วยังล่ะ'

'เอ๊ ก็ไม่เห็นท่านตาย ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ ไม่เห็นมีอะไรน่าตาย'

'แล้วเป็นยังไงโมโหโทโสอยู่ไหม?'

'ก็ไม่เห็นท่านโมโหโทโส ท่านยิ้มแย้มอยู่ตลอดเวลา'

'เอาละให้เข้าใจนะ การอดอาหารนี่อาตมาอดไม่ใช่เพื่อฆ่าตัวเองนะ อดเพื่อฆ่ากิเลส ซึ่งมันฆ่ายาก กิเลสนี่มันอยู่ภายในหัวใจนี่ ต้องใช้การอดอาหารช่วย แล้วความโมโหโทโสก็เป็นกิเลส จะโมโหโทโสไปหาประโยชน์อะไร มีเท่านั้นเหรอ?'

'มีเท่านั้นแหละ'

'ไป' ไล่กลับ ยังไม่ถึง ๑๐ นาทีนะ ไล่กลับ...”

มีครั้งหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องการอดอาหารในระยะที่ท่านยังคงออกวิเวกบำเพ็ญเพียรอยู่ คือในหมู่บ้านแห่งหนึ่งมีอุบาสกมาพูดอวดภูมิต่อท่าน อุบาสกผู้นี้เคยบวชเรียนมาก่อนหลายพรรษา และมีความรู้จบนักธรรมตรี จึงมีความคุ้นเคยกับชีวิตพระพอสมควร

แกเห็นท่านอดอาหารมาหลายวันแล้ว รู้สึกคัดค้านอยู่ในใจว่าไม่เห็นเป็นประโยชน์อันใด นอกเสียจากจะทำให้ทุกข์ยากลำบากและเสียเวลาโดยเปล่าเท่านั้นเอง วันหนึ่งแกเลยยกเอาเรื่องในพุทธประวัติมาพูดกับท่านว่า

"ท่านจะอดทำไม? ก็ทราบในพุทธประวัติว่า พระพุทธเจ้าอดข้าวตั้ง ๔๙ วัน ก็ยังไม่ได้ตรัสรู้เลย แล้วท่านมาอดอะไร มันจะได้ตรัสรู้หรือ?"

ในเรื่องนี้ท่านก็เคยรู้เคยศึกษาในตำรามาก่อนแล้วว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุอดอาหารเพื่อบำเพ็ญจิตตภาวนาได้ แต่หากเป็นไปเพื่อการโอ้อวด ท่านทรงปรับอาบัติทุกขณะการเคลื่อนไหว หรือการอดอย่างหาเหตุหาผลไม่ได้ คือสักแต่ว่าอดเพียงอย่างเดียวเท่านั้นโดยไม่ฝึกฝนด้านจิตตภาวนาเลย อย่างนี้ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกเสียจากทำให้ทุกข์ยากลำบากเปล่าเท่านั้น

การอดอาหารของท่านมีความหมายตามตำราที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตด้วยเหตุผลคือท่านสังเกตพบว่าจริตนิสัยของท่านนั้นถูกกับการอดอาหาร เพราะช่วยให้การบำเพ็ญจิตตภาวนาเจริญขึ้นได้เร็วกว่าขณะที่ออกฉันตามปกติ

ท่านได้พิจารณาอย่างรอบคอบและเห็นผลประจักษ์กับตนเองเป็นลำดับไปเช่นนี้ ทำให้ท่านจึงยังมั่นคงที่จะใช้อุบายวิธีนี้เพื่อการภาวนา และถึงแม้จะมีผู้มาพูดคัดค้านต้านทานอย่างไร ก็ไม่ทำให้ท่านลังเลใจคิดเปลี่ยนแปลงเป็นอื่นได้

ครั้นจะอธิบายเหตุผลให้เป็นที่เข้าใจ ก็ดูว่าเป็นเรื่องยืดยาวเสียเวลาโดยเปล่า เหตุนี้เองท่านจึงชอบที่จะตอบเป็นอุบายให้ได้นำไปคิดอ่าน สำหรับอุบาสก ผู้นี้ก็เช่นกัน ท่านตอบกลับไปว่า

"แล้วโยมกินทุกวันเหรอ?"

"กินทุกวันนะซิ ผมไม่อดหรอก"

ว่าดังนั้นแล้วท่านก็พูดใส่ปัญหาแก่อุบาสกผู้เข้าใจว่าตัวรู้เรื่องในตำราเป็นอย่างดีว่า

"...แล้วโยมได้ตรัสรู้ไหม???..."

ถือ "ความทุกข์" เป็นครู เป็นหินลับสติปัญญา

ความเป็นนักต่อสู้ของท่านอีกประการหนึ่งก็คือ แม้อุบายวิธีบางอย่างจะทำให้ท่านต้องพบกับความทุกข์แสนทุกข์ แต่หากผลปรากฏเป็นความเจริญทางด้านจิตใจมากขึ้น ท่านก็จะพยายามอดทนต่อสู้ให้ผ่านไปให้จงได้ คำกล่าวตอนหนึ่งของท่านกับพระเณรดังนี้

"...นิสัยของผมเองนั้นเป็นนิสัยที่หยาบ จะว่าคนหยาบก็ได้ ไปอยู่ในสถานที่ธรรมดา ความเพียรไม่ค่อยดี ผลที่จะพึงได้ก็ไม่ค่อยปรากฏนัก... แต่หากเป็นบางสถานที่แล้ว กลับทำให้ธรรมภายในใจเจริญขึ้นๆ ...

...จึงมักแสวงหาในที่กลัวๆ เสมอ ทั้งๆ ที่เราก็กลัว แต่ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

จากความกลัวนั้นเป็นผลประโยชน์อัศจรรย์มหาศาล เราจึงจำเป็นต้องได้สละเป็นสละตายเข้าอยู่บำเพ็ญเพื่อธรรม...”

ด้วยเหตุนี้ท่านจึงนิยมใช้อุบายฝึกจิตด้วยการเข้าป่าช้าเผาหรือฝังคนตายบ้าง ในถ้ำเงื้อมผาป่าดงบ้าง ในดงที่เป็นที่อยู่ของช้าง หมี เสือ หรือสัตว์ร้ายต่างๆ บ้าง อาศัยสัตว์เหล่านั้นเป็นครู ท่านออกวิเวกบางสถานที่เป็นที่ที่เสือมักชอบผ่านมาหรือเป็นที่อาศัยของมันในบริเวณใกล้ๆ กันนั้น แม้ว่าจะเดินหรือนั่งตรงไหนอย่างไรก็คิดกลัวอยู่ตลอดว่ามันคงจะอยู่ใกล้ๆ หรือกลัวว่ามันจะมากัดกิน ท่านเคยเล่าถึงสถานที่เช่นนี้ว่า

“...น่ากลัวจริงๆ กลางวันก็กลัว เวลาไหนก็กลัว ยิ่งกลางคืนด้วยแล้วจิตยิ่งมีแต่ตั้งหน้าตั้งตาที่จะกลัว นั่งก็กลัว เดินจงกรมกลางค่ำกลางคืนดึกดื่นก็เดินทั้งๆ ที่กลัวๆ นั้นเอง...”

ท่านเล่าถึงคราวเข้าไปดัดตัวเองที่ป่าเสือแห่งหนึ่ง ดังนี้

“...อยู่ในป่าในเขามันตื่นเต้น... แต่ก่อนเป็นป่าพวกสัตว์พวกเสือเนื้อร้ายเต็มไปหมดจริงๆ ... ก้าวเข้าทางนี้ปั๊บเป็นป่าแล้ว มีสัตว์แล้ว พวกสัตว์พวกเนื้อพวกอีเก้งพวกหมู พอลึกเข้าไปก็พวกกวาง พวกช้าง พวกเสือ เสือมีอยู่ทั่วไป สัตว์มีอยู่ที่ไหน เสือมีอยู่ที่นั่น มีอยู่ทั่วไป...

บางทีก็เสียงเสืออาวๆ ขึ้นแล้ว อาวๆ ขึ้นข้างทางจงกรม โถ เสียงเสือมันไม่เหมือนเสียงเพลงลูกทุ่งละซี มันจะงับหัวเอา ประมาทได้เหรอ เสียงอาวๆ ขึ้นข้างๆ ไม่รู้มันมาตั้งแต่เมื่อไร ตอนมันหยุดเสียงคำรามมันอาวตามภาษาของมันแล้วนั่นละ มันน่ากลัวตอนนั้น ไม่ทราบมันจะมาแบบไหนซิ ได้ยินเสียงมันอยู่ มันอยู่ตรงนั้นก็ค่อยยังชั่วนะ พอเงียบเสียงไปแล้วไม่ทราบจะมาแบบไหน...

...เราไปอยู่ในที่ดัดสันดานจริงๆ นะ ไม่ใช่ธรรมดานะ มีแต่ที่ดัดสันดานทั้งนั้นแหละ ป่าก็ป่าเสือ กลางคืนเวลาเราเดินจงกรม มันไม่ใช่ธรรมดานะ แล้วยิ่งเสียงเสือด้วยนะ เราไปอยู่แคร่ ตอนตื่นเช้ามาเห็นรอยมันผ่านไปทางนี้แล้วฉากออกไป เพราะเราปัดกวาดไว้เรียบร้อย มันเดินผ่านไปผ่านมา มันก็เห็น โอ้ เสือมา มาเมื่อไหร่ไม่รู้ แต่เขาก็ไม่ได้สนใจกับเรา เขาเดินฉากไปเฉยๆ แสดงว่าเขาไม่ได้สนใจกับเรา เขาไปตามประสาของเขา เราก็รู้

ถ้ามันเดินวกเวียนนี่สนใจนะ มัน

สนใจ ถ้าพอทำ(หมายถึงเสือกัดกิน) มันก็อาจจะทำอย่างว่านะ นี่ไม่มี ไม่เคยปรากฏ เราเองก็ไม่เคยปรากฏ เสือจริงๆ ก็ไม่เคยเห็นในป่า แต่เสียงมันมีอยู่ทั่วไป กระหึ่ม กระหึ่ม

โอ้ ขนนี้ไม่ทราบว่ามันลุกซู่ผึงเหมือนจรวดดาวเทียม มันเป็นเองนะ ไม่ทราบว่ากลัวไม่กลัว มันลุกซู่ จิตหดเข้ามาหันเข้ามา สมมุติว่าอยู่ในขั้นบริกรรม **พุทโธ** ก็ติดกับ **พุทโธ** ไม่ให้ออกไปหาเสือ ความคิดนี้จะไปคว้าเอาพิษเอาภัยเอาอารมณ์ไม่ดีงาม เช่นอย่างกลัวอย่างนี้ มันก็เป็นอันตรายอันหนึ่ง ต้องคิดอย่างนั้นไม่ให้ออก หมุนติ้วนั่น มันเป็นอย่างนั้น...”

ชนะความกลัวด้วย “พุทโธ”

ท่านว่าจากนั้นท่านก็ใช้ความกลัวนี้เองเป็นครูหรือเป็นอุบายเพื่อฝึกจิตให้เห็นเหตุเห็นผลกัน ดังท่านเคยเล่าว่า

“...พอความกลัวเริ่มขึ้นมาก **สติ** เริ่มจับ คือจิตนี้ห้ามหรือบังคับเด็ดขาดไม่ให้เคลื่อนจากจุดที่ตนต้องการ เช่นเราบริกรรม **พุทโธ พุทโธ**... ก็ให้อยู่กับคำบริกรรมนี้เท่านั้น เป็นก็ตาม ตายก็ตาม เสือก็ตาม ช้างก็ตาม สัตว์อันตรายใด ๆ ก็ตาม ไม่ไปคิดไม่ไปยุ่ง ให้รู้อยู่จุดเดียวคือคำบริกรรมนี้เท่านั้น

นี่หมายถึงขั้นเริ่มแรกของการภาวนาซึ่งต้องอาศัยคำบริกรรม กลัวมากเท่าไรจิตยิ่งติดแนบกับคำบริกรรมไม่ให้ปราศจากเลย ความมุ่งหมายนั้นคือหมายตายกับธรรมนี้เท่านั้น ไม่ให้จิตไปสู่อารมณ์ที่กลัวนั้นๆ ธรรมคืออะไร คำ บริกรรมนั้นแลคือบทแห่งธรรม...

ธรรมแท้จะปรากฏที่จิต ที่จิตกำลังบริกรรมอยู่นั้นแหละคือสั่งสมพลังของธรรมให้เกิดขึ้นที่ใจมากน้อยตามความพากเพียรของตน

เมื่อสติได้ติดแนบอยู่กับคำบริกรรมบังคับจิตไม่ให้แย็บออกไปสู่อารมณ์ที่เป็นภัย ซึ่งทำให้น่ากลัวน่าหวาดเสียวนั้น ให้อยู่เฉพาะกับคำบริกรรมนี้ติดต่อสืบเนื่องกันเป็นลำดับลำดา ก็เป็นการสั่งสมพลังคือกำลังของอรรถของธรรมขึ้นภายในจิตใจหนุนใจให้มีความแน่นหนามากขึ้นๆ

สุดท้ายจิตใจดวงนั้นก็แน่นเหมือนกับหินทั้งก้อนหรือภูเขาทั้งลูก... ทีนี้ ความที่เคยว่ากลัวๆ คิดออกไปหาสิ่งที่น่ากลัวก็ไม่กลัว คิดไปถึงอันใด คำว่าน่ากลัวไม่กลัวทั้งนั้น

เอ้า! คิดหมดในแดนโลกธาตุนี้กลัวอะไร จะมีสิ่งน่ากลัวแม้สิ่งหนึ่งมาปรากฏที่ใจนี้มีไหม ไม่มีเลย นั่นฟังซิ นั่นละ

เมื่อถึงขั้นจิตเป็น ***อัตตา หิ อัตตโน นาโถ*** คือช่วยตัวเองช่วยอย่างนั้น พึ่งตนเองพึ่งอย่างนั้น อยู่กับตัวเองด้วยความแน่นหนามั่นคงก็อยู่แบบนั้น... นี่เป็นสิ่งที่เราลืมไม่ได้ในชีวิตและการภาวนาของเราซึ่งไปอยู่ในสถานที่เช่นนั้น..."

เสือ : หมูป่า ต่อสู้ดุเดือด

ประสบการณ์การเที่ยววิเวกของท่าน ทำให้ได้ยินได้ฟังเรื่องราวแปลกๆ เกี่ยวกับสัตว์ป่าหลายอย่าง เป็นต้นว่า ท่านเคยเล่าการต่อสู้ระหว่างเสือกับหมูป่าทั้งคู่นอนตายอยู่ในบริเวณใกล้ๆ กัน สภาพหมูป่าตามตัวแหลกหมด ส่วนเสือก็พุงทะลุหมด ด้วยเหตุเพราะไปเจอกันอย่างจังในช่องเขา ดังนี้

"...มันเป็นร่องลงมา ภูเขามันมีช่องลง ช่องแคบๆ นะ ทางโน้นเป็นหลังเขา ที่จากหลังเขาลงมามันก็เป็นช่องแคบลงมาทีนี้พอดี ไอ้หมูก็ขึ้นช่องนี้ หมูใหญ่นะ... มันเห็นกันชัดๆ อย่างนั้นนะ ไอ้เสือก็ลงมาช่องนั้น พอดีมาพบกันตรงกลางนั้นเลย ฟัดกันเลย นั่นเห็นไหมล่ะ ตายทั้งสองนะ หมูตายอยู่กับที่ เสือเสือกคลานขึ้นไปตายข้างบน ตายทั้งสองเลย นั่นแหละอย่างนั้นกำลังวังชามันฟัดกัน นี่ไปถูกที่คับขันด้วยแล้ว ต่างคนต่างก็ไม่ถอยกัน สู้กันเลย

สุดท้ายก็ตายทั้งสองเลย หมูตายอยู่กับที่ ส่วนเสือตะเกียกตะกายขึ้นไปนั้นก็ไปตายอยู่ที่นั่น พุงทะลุหมดเลย ลำไส้นี่ปลิวออกมาทะลุหมด ส่วนหมูก็ตามเนื้อตัวแหลกหมด เสือกัด ไอ้เสือก็พุงทะลุหมด หมูดัน มันทำอย่างนี้นะ หมูมันทำอย่างนี้ สมมุติว่ามันดันอย่างนี้ ไม่ใช่ตกง่ายๆ นะ มันขวิด ขวิด ตลอดเลยนะ นี่ก็ตาย อย่างนั้นแหละ มันไม่ถอยกันง่ายๆ

ที่เสือกัดมันได้เฉพาะเวลามันเผลอ ถ้าเป็นหมูใหญ่หมูโทนอย่างนั้นเวลามันผ่านไปผ่านมาเราถึงฟังเสียงรู้ หมูนี้รู้สึกว่าไม่ขยาดครั่นคร้ามต่ออะไร เสียงดัง โครมคราม โครมคราม โครมครามมา ไม่ได้เก็บเสียงนะ พวกหมูป่าเป็นฝูง ก็มีเสียงดังเหมือนกัน..."

สมาธิ แน่นหนามั่นคง

ติดสุขในสมาธิ

ย้อนกลับมากล่าวถึงการโหมความพากเพียรในพรรษาที่ ๑๐ ของหลวงตาจน ทำให้ผลแห่งสมาธิธรรมของท่านในระยะนั้นมีความแน่นหนามั่นคงมาก ดังนี้

"...จิตมีความเจริญขึ้นเรื่อยๆ สมาธิมีความแน่นหนามั่นคง ถึงขนาดที่ว่าจะให้แน่วอยู่ในสมาธินั้นสักกี่ชั่วโมงก็อยู่ได้ และเป็นความสุขอย่างยิ่งจากการที่จิตใจ ไม่ฟุ้งซ่านรำคาญ ไม่อยากจะออกยุ่งกับอะไรเลย

ตาก็ไม่อยากดู หูก็ไม่อยากฟัง เพราะมันเป็นการยุ่งกวน รบกวนจิตใจให้กระเพื่อมเปล่าๆ แต่มีความพอใจยินดีอยู่กับการที่จิตหยั่งเข้าสู่ความรู้อันเดียวแน่วอยู่อย่างนั้น นี่ละมันทำให้ติดได้อย่างนี้นี่เอง

จนขนาดที่ว่า สุดท้ายก็นึกว่าความรู้ที่เด่นๆ อยู่นี้เองจะเป็นนิพพาน จ่อกันอยู่นั้นว่าจะเป็นนิพพาน สุดท้ายมันก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้นละ จนกระทั่งวันตายก็จะต้องเป็นสมาธิและติดสมาธิจนกระทั่งวันตาย..."

สำหรับตัวท่านติดสมาธิอยู่เช่นนี้ถึง ๕ ปีเต็มยังไม่ยอมก้าวเข้าสู่ขั้นปัญญาเพื่อถอดถอนกิเลสออกให้สิ้นซาก

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

"... ท่านรู้ไหม? ...
สุขในสมาธิเหมือนกับเนื้อติดฟัน
ท่านรู้ไหม?
สมาธิก็เหมือนกับเนื้อติดฟัน
นั้นแหละ...
สมาธิทั้งแท่งนั้นละ
คือตัวสมุทัยทั้งแท่ง
ท่านรู้ไหม? ๆ ..."

ไต่ถามผู้รู้เพื่อหาเหตุผล

ในระยะที่ยังคงติดสมาธิอยู่นี้ท่านพูดอยู่เสมอว่า

"...หากไม่มีท่านอาจารย์มั่นมาฉุดมาลากออกไป ก็จะติดสมาธิอยู่เช่นนี้กระทั่งวันตายเลยทีเดียว แม้กระนั้นก็ตาม ก็ยังไม่ยอมลงใจง่ายๆ กลับมีข้อโต้เถียง หาเหตุหาผลกับท่านอาจารย์มั่นชนิดตาดำตาแดงทีเดียว จนถึงกับว่าพระทั้งวัดแตก ฮือกันมาเต็มอยู่ใต้ถุนกุฏิ เพื่อฟังการโต้กับท่านอาจารย์มั่น..."

ท่านไม่ได้โต้ครูบาอาจารย์ด้วยทิฐิมานะอวดรู้อวดฉลาด แต่เป็นการโต้ด้วยความที่ท่านมีความเข้าใจและเชื่อมั่นว่า อันนี้ก็เป็นของจริงอันหนึ่งของท่าน ส่วนท่านอาจารย์มั่นก็จริงอันหนึ่งของท่านเช่นกัน จึงเป็นการโต้เพื่อหาเหตุหาผลหาหลักเกณฑ์จริงๆ แต่สุดท้ายท่านก็ยอมหมอบราบต่อเหตุผล ต่อความแยบคายด้วยความรู้จริงเห็นแจ้งของครูบาอาจารย์

การโต้หาความจริงในครั้งนั้นของท่าน เริ่มด้วยคำถามของท่านอาจารย์มั่นว่า *"ท่านมหา สบายดีเหรอ* ***ใจ****?"*

ลูกศิษย์ตอบ *"สบายดีอยู่ สงบดีอยู่ ครับกระผม"*

"ท่านจะนอนตายอยู่นั้นเหรอ?"

อาจารย์ถามต่อพร้อมกับแสดงสีหน้าสีตาแบบเอาจริงชนิดเตรียมเข่นเต็มที่แล้วว่า

"ท่านรู้ไหม? สุขในสมาธิเหมือนกับเนื้อติดฟัน ท่านรู้ไหม? สมาธิก็เหมือนกับเนื้อติดฟันนั้นแหละ มันสุขขนาดไหน

เนื้อติดฟัน ท่านรู้ไหม? ๆ”

ท่านขนาบต่ออีกว่า *“ท่านรู้ไหมว่า สมาธิทั้งแท่งนั้นละ คือตัวสมุทัยทั้งแท่ง ท่านรู้ไหม? ๆ”*

ลูกศิษย์โต้เหตุผลกับอาจารย์ทันทีว่า *“ถ้าหากว่าสมาธิเป็นตัวสมุทัยแล้ว สัมมาสมาธิจะให้เดินที่ไหน?”*

อาจารย์แก้ว่า *“มันก็ไม่ใช่สมาธิตายนอนตายอยู่อย่างนี้ซิ สมาธิของพระพุทธเจ้าสมาธิต้องรู้สมาธิ ปัญญาต้องรู้ปัญญา อันนี้มันเอาสมาธิเป็นนิพพานเลย มันบ้าสมาธินี่ สมาธินอนตายอยู่นี้เหรอเป็นสัมมาสมาธิน่ะ เอ้าๆ พูดออกมาซิ”*

คราวนี้ลูกศิษย์จึงยอมลงใจ ยอมหมอบราบต่อครูบาอาจารย์ เพราะชัดเจนในเหตุผลแล้ว

เพราะจากบ้านไปนาน

ปีที่ท่านบวชได้ ๑๒ พรรษา ครั้งหนึ่งมีความจำเป็นต้องเข้ามาทำธุระที่อุดรธานี หลังจากพักได้ระยะหนึ่งแล้ว ขณะที่ท่านกำลังจะเข้าไปในตลาด ทันใดนั้นหญิงสาวรุ่นคนหนึ่งอายุราว ๑๗-๑๘ ปี ก็ตรงรี่เข้ามาหาท่าน จากนั้นจึงนั่งลงแล้วประนมมือขึ้น และถามขึ้นด้วยน้ำเสียงที่บ่งบอกว่า เป็นคนคุ้นเคยกันมานานแล้วว่า

“เอ้า หลวงพี่จะกลับแล้วหรือ?”

ท่านรู้สึกแปลกใจอยู่ไม่น้อย นึกอยู่ในใจว่า *“ใครกันหนอ? เด็กน้อยนี่ทำไมถึงได้ฉลาดกล้าเข้ามาถามเราในท่ามกลางฝูงชนเช่นนี้หนอ?”*

จากนั้นท่านก็ตอบด้วยท่าทางเป็นปกติว่า *“ยัง เราเข้าไปธุระในตลาดเฉยๆ นางมาจากไหนละ?”*

พอถามเช่นนี้เข้า ถึงกับทำให้หญิงสาวคนนั้นระเบิดหัวเราะออกมาเสียยกใหญ่ เพราะขบขันว่าพี่ชายไปบวชแล้วคงจะจากบ้านไปอยู่ป่าเสียนาน จนกระทั่งจำไม่ได้แม้แต่น้องสาวของตัวเอง จึงพูดทั้งที่ยังหัวเราะอยู่นั้นว่า

“โอ๋ยหนอ จำไม่ได้กระทั่งน้องสาวน้อ”

น้องพูดขึ้นเช่นนั้นพร้อมบอกชื่อบอกนามช่วยฟื้นความจำให้ ท่านจึงนิ่งคิดอยู่นิดหนึ่ง พอระลึกได้เท่านั้นก็หัวเราะขึ้นเช่นกัน

“โอ๋ย เราก็จำไม่ได้”

เหตุที่ท่านจะจำน้องสาวคนนี้ไม่ได้ก็เพราะตอนท่านออกบวช น้องสาวอายุได้ ๕ ขวบเท่านั้น เมื่อท่านจากไปในที่ต่างๆ นานๆ ครั้งจึงจะกลับมาเยี่ยมบ้าน ครั้นเมื่อน้องๆ โตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ท่านเลยไม่สามารถจะจดจำได้

“... ในธรรมท่านสอนไว้ว่า
ปริยัติ คือการศึกษาเล่าเรียน
ปฏิบัติ คือการดำเนินงาน
เมื่อได้ศึกษามาแล้วออกปฏิบัติ
ตามแบบแปลนแผนผัง
ที่พระองค์ทรงชี้แจงไว้แล้วนั้น
ทีนี้ผลก็จะปรากฏ
เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา
เหมือนเราสร้างตึกสร้างร้าน นั่นแล ...”

หนังสือที่หลวงตาใช้ศึกษาระหว่างการเรียนปริยัติธรรม
ยังคงเก็บรักษาไว้ในสภาพที่สมบูรณ์

๗

ก้าวเดิน ทางปัญญา

เครื่องประกอบครบ

ผลแห่งการฝึกสมาธิของท่านในระยะนี้ ท่านกล่าวว่ามีความแน่นหนาพอตัวแล้ว ถ้าเป็นประเภทอาหารก็เรียกว่า มีทั้งผัก ทั้งเนื้อ ปลา เครื่องปรุงอะไรต่างๆ ครบหมดแล้ว จะทำเป็นแกงก็ได้ หุงต้มก็ได้ ทอดก็ได้ เป็นแต่เพียงว่าเอามาแช่ไว้เฉยๆ ยังไม่ยอมแกงเท่านั้นเอง เพราะท่านว่ามัวแต่มากินสมาธิว่าเป็นมรรคผลนิพพาน มัวมากินผักกินหญ้าด้วยเข้าใจว่าเป็นแกง ต่อเมื่อเริ่มก้าวเดินทางด้านปัญญาจึงเท่ากับเอาอาหารประเภทต่างๆ เหล่านั้นมาแกงกิน ดังนี้

"...พอออกจากสมาธิ ด้วยอำนาจธรรมอันเผ็ดร้อนของท่านอาจารย์มั่นเข่นเอาอย่างหนัก จึงออกพิจารณา พอพิจารณาทางด้านปัญญาก็ไปได้อย่างคล่องตัวรวดเร็ว เพราะสมาธิพร้อมแล้วเหมือนกับเครื่องทัพสัมภาระที่จะมาปลูกบ้านสร้างเรือนนี้มีพร้อมแล้ว เป็นแต่เราไม่ประกอบให้เป็นบ้านเป็นเรือนเท่านั้น มันก็เป็นเศษไม้อยู่เปล่าๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร

นี่สมาธิก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้น เมื่อไม่นำมาประกอบให้เป็นสติปัญญา มันก็หนุนอะไรไม่ได้ จึงต้องพิจารณา ตามอย่างที่ท่านอาจารย์มั่นท่านเข่นเอา พอท่านเข่นเท่านั้นมันก็ออก พอออกเท่านั้น

มันก็รู้เรื่องรู้ราว ฆ่ากิเลสตัวนั้นได้ ตัดกิเลสตัวนี้ได้โดยลำดับๆ เกิดความตื่นเนื้อตื่นตัวขึ้นมา

'โธ่! เราอยู่ในสมาธิ เรานอนตายอยู่เฉยๆ มากี่ปีกี่เดือนแล้ว ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร'

คราวนี้ก็เร่งทางปัญญาใหญ่ หมุนติ้วทั้งกลางวันกลางคืนไม่มีห้ามล้อบ้างเลย แต่ผมมันนิสัยโลดโผนน่ะ ถ้าไปแง่ไหนมันไปแง่เดียว พอดำเนินทางปัญญาแล้ว มันก็มาตำหนิสมาธิว่า

'มานอนตายอยู่เปล่าๆ'

ความจริงสมาธิก็เป็นเครื่องพักจิต ถ้าพอดีจริงๆ ก็เป็นอย่างนั้น นี่มันกลับมาตำหนิสมาธิว่ามานอนตายอยู่เปล่าๆ กี่ปีไม่เห็นเกิดปัญญา..."

บ้าหลงสังขาร

โดยปกติท่านอาจารย์มั่นจะพูดกับท่านแบบธรรมดาคล้ายพ่อแม่พูดกับลูก แต่หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการภาวนาแล้ว จะไม่พูดแบบธรรมดาเลยแต่จะจริงจังเด็ดขาดและพูดอย่างคึกคักเต็มที่ ซึ่งถูกกับจริตนิสัยที่ผาดโผนจริงจังของท่านมาก คราวนี้ก็เช่นกัน หลังจากที่เพลินกับการพิจารณาทางด้านปัญญาถึงกับลืมหลับลืมนอน จนกระทั่งท่านอาจารย์มั่นต้องได้ใส่ปัญหาแก่ท่าน ดังนี้

"...เวลามันออกทางด้านปัญญาแล้วนะ

'โห! มันพิจารณาทั้งวันทั้งคืน ไม่ได้หลับได้นอน นี่ก็ไม่ได้นอนมา ๒ คืน ๓ คืนแล้ว มันหมุนติ้วๆ เลย ทั้งวันเลย'

'นั่นละ มันหลงสังขาร' ท่านอาจารย์มั่นว่า

จึงโต้เหตุผลกับอาจารย์มั่นว่า

'ไม่พิจารณามันก็ไม่รู้ ถ้าไม่พิจารณามันก็ไม่รู้'

'นั่นละ บ้าสังขาร บ้าหลงสังขาร' ..."

ทีแรกนี้ท่านไม่เข้าใจคำว่า **บ้าหลงสังขาร** เพราะท่านอาจารย์มั่นก็ไม่ได้อธิบายถึงความหมายไว้ให้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะท่านรู้ถึงอุปนิสัยของลูกศิษย์ว่าเป็นคนผาดโผน จึงได้ใส่ปัญหาแบบผาดโผนให้ ต่อเมื่อผ่านไปแล้ว ท่านจึงเข้าใจความหมาย ดังนี้

"...ความหมายท่านว่า ถ้าจะพูดให้พอเหมาะนะ คือ เราจะใช้ทางด้านแก้กิเลสก็ตาม เรื่องของมรรคก็ตาม เรื่องของสมุทัยก็ตาม จะต้องเอาสังขารนี้ออกใช้ แต่เวลานี้สังขารมันใช้จนเลยเถิด มันเกินประมาณ มันเป็นสมุทัย ให้ใช้พอเหมาะพอดีมันจึงเป็นมรรคฆ่ากิเลส นี่มันเลยเถิดแล้วจึงไม่ได้หลับได้นอน

เพราะงั้นท่านถึงบอกมันหลงสังขาร คือสังขาร มรรคที่แก้กิเลสนี้ มันเป็นสมุทัยอยู่ในตัวของมันนั้น นี่เราไม่รู้นี่ท่านเหนือกว่า ท่านรู้นี่ เราถึงได้เถียงกับท่าน

'ถ้าไม่พิจารณามันก็ไม่รู้'

'นั่นแหละมันหลงสังขาร บ้าหลง

สังขาร' ขนาบเลย ทิ้งหมดเลยปัญหานี้ท่านไม่เอาไว้เลยนะ ท่านโยนทิ้งหมด ให้เราหาใหม่..."

แบ่งพัก แบ่งสู้

ถึงตอนนี้ เมื่อท่านอาจารย์มั่นใส่ปัญหาให้ท่านได้ขบคิด ท่านจึงใคร่ครวญดูใหม่ พบว่า

"...จึงได้มายับยั้งชั่งตัว เวลามันไปเต็มเหนี่ยวของมันแล้วก็ลืมใต้จิต แล้วก็หลงสังขาร ก็เอาอันนั้นเข้ามาพิจารณาย้อนเข้ามา หักเอาไว้ เบรกเอาไว้ เบรกอย่างแรงเลย เมื่อมันไปเต็มเหนี่ยวแล้วมันเมื่อยมันเพลีย แต่จิตไม่ยอมสติปัญญาไม่ถอย รั้งเอาไว้ๆ ให้เข้าสู่สมาธิเพื่อความสงบพักงาน บีบบังคับให้เข้ามาๆ

จนกระทั่งเอาคำบริกรรม ***พุทโธ*** มาบริกรรม ***พุทโธ พุทโธ...*** ให้มาอยู่กับ ***พุทโธ*** ไม่ให้มันออกไปทำงานนี่มันจะเลยเถิดอีก ให้มันรั้งเข้ามา ให้มันอยู่กับความสงบคือสมาธิของเรานั่นแหละ สมาธิมันเต็มภูมิอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ใช้ เห็นว่าสมาธินี้เหมือนเรานอนตายว่างั้นเถอะ ติดสมาธินี้

ทีนี้มันก็หมุนสติปัญญา ที่นี้มันจะเลยเถิดอีก รั้งเข้ามา ที่นี้เวลาจิตมันเข้าสู่ความสงบนะ แน่ว โอ้โห เหมือนถอดเสี้ยนถอดหนาม สงบเย็น... แต่กระนั้นยังต้องบังคับไว้นะ ไม่งั้นมันพุ่งออกทำงานอีก งานมันยังเหนืออันนี้อีก ต้องบังคับไว้ แต่จับเงื่อนได้ว่า เมื่อเข้าพักสงบแล้ว มันมีกำลังวังชา แล้วออกไปทำงานได้ เหมือนกับเราทำการทำงานมามากแล้วเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า เราก็มาพักผ่อนนอนหลับหรือรับประทานอาหารเสร็จแล้วก็มาพักผ่อนนอนหลับซะ

ถึงจะเสียเวล่ำเวลาหน้าที่การงานไปในเวลานั้นก็ตาม แต่เสียไว้เพื่อสั่งสมกำลังในงานต่อไป อันนี้จิตของเรามันจะพุ่ง พุ่งเข้างานก็ตาม แต่การพักนี้เพื่อเป็นกำลังของจิตที่จะดำเนินงานต่อไป นี่มันถึงได้รู้

เวลาออกทางด้านปัญญานี่ โถ! ไม่มีในตำรา ว่างั้นเถอะ เราก็เรียนมาเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงกล้าพูดได้... ตามต้อนกิเลส กิเลสประเภทไหนเป็นยังไง สติปัญญานี้เหนือกว่าๆ ตามต้อนกันทัน เผากันไปเรื่อยๆ มันเป็นเอง นั่นละที่มันเพลิน มันไม่ได้หลับได้นอน มันเพลินฆ่ากิเลส เพราะมันเห็นภัยอย่างสุดหัวใจแล้ว ถึงขนาดที่ว่า

'ยังไงกิเลสไม่ตาย เราต้องตาย'..."

มวยคลุกวงใน

เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว ท่านว่ามันยิ่งเห็นโทษเห็นภัยของกิเลสอย่างหนัก ขณะเดียวกันก็เห็นคุณค่าของความหลุดพ้นมีน้ำหนักเท่าๆ กัน เมื่อเป็นเช่นนี้ การต่อสู้ห้ำหั่นระหว่างธรรมกับกิเลสจึงไม่มีวันที่จะยอมแพ้กันได้เลย ท่านเล่าอย่างถึงใจว่า

ทางจงกรม

“...เอาผ้าอาบน้ำมาพับครึ่ง แล้วก็มัดผูกบนศีรษะนี้ แล้วก็มาผูกใส่คาง เหลือแต่ตา เดินจงกรมกลางแจ้งทีเดียว...”

“...มันก็พุ่งน่ะสิ มีแต่ว่าตายเท่านั้น เรื่องแพ้ไม่พูดเลย แพ้ก็ต้องแบกหามลงเปลไปเลย ที่จะให้ยกมือยอมแพ้นั้นไม่มี ซัดกันขนาดนั้น...ถ้าได้ลงทางจงกรมแล้วมันไม่รู้จักหยุด ไม่ว่าเวล่ำเวลาร้อนหนาวมันไม่ได้สนใจ คือจิตมันอยู่ที่นี่ มันไม่ได้ออกนะ ออกไปตามดินฟ้าอากานี้ไม่ได้ ออกไปหาร่างกายนี้วันหนึ่งมันก็ไม่ได้ออก มันฟัดกันอยู่ภายในเหมือนนักมวยเข้าวงใน ว่างั้นเถอะนะ ใครจะไปสนใจเรื่องความเจ็บความปวด มันไม่สนใจนะ

อันนี้กิเลสมันเข้าวงในนะ ระหว่างธรรมกับกิเลสฟัดกันวงใน มันเป็นอย่างนี้ หมุนติ้วๆ เดินจงกรมตั้งแต่ฉันอาหารเสร็จแล้วจนกระทั่งถึงเวลาปัดกวาดตอนเย็นนะ มันเดินได้ยังไง คือมันไม่รู้เวล่ำเวลา

จนกระทั่งเวลาหยุดจากทางจงกรมแล้ว มองเห็นกาน้ำนี้มันจะตายเลย มันไม่ได้กินน้ำ โดดคว้ากาน้ำมารินนี้ กลืนนี่โห กลืนไม่ทัน สำลัก กั๊กๆ ๆ เวลามันฟัดกันนี่ไม่ได้สนใจกับสิ่งเหล่านี้นะ เวลาออกมาแล้วมาเห็นกาน้ำนี่สิ โอ้โห โดดใส่เลยเชียวนะ มันจะตาย แหม มันขนาดนั้นนะ

เราไม่ถึงฝ่าเท้าแตกแต่ออกร้อน โอ้โห เหมือนไฟลนแหละ พอมาถึงที่พักถึงรู้นะ ตอนนั้นไม่รู้ แดดก็ไม่รู้ร้อน มันไม่สนใจกับแดดกับฝนอะไร แต่ไม่ได้เคยตากฝนเดินจงกรม แต่ตากแดดนี่เคยแล้ว เราเอาผ้าอาบน้ำมาพับครึ่งแล้วก็มัดผูกบนศีรษะนี้ แล้วก็มาผูกใส่คางเหลือแต่ตา

เดินจงกรมกลางแจ้งทีเดียว บนไร่ร้างสวนร้างเขา เอากันอยู่นั่น ไม่มีร่มเลย ร่มไม่ร่มช่างหัวมัน ฟาดลงนั้นเลย ทำได้นะ ไม่สนใจกับร้อนกับหนาวอะไรเลย เพราะอันนี้มันรุนแรงภายในใจ

นี่...แล้วไม่ใช่เดินอยู่วันหนึ่งวันเดียว นั่นซี มันเป็นประจำของมันอย่างนั้น พอเข้าทางจงกรมแล้ว เท่านั้นแหละ ไม่มีเวล่ำเวลานาทีมายุ่งกวน มีแต่อันนี้ฟัดกันอยู่ภายใน หมุนติ้ว ๆ เราก็เดิน ก็เดินไปยังงั้นล่ะ แต่ทางนี้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

เดินสะเปะสะปะไปตามเรื่องของมัน ที่นี้เดินไม่หยุดสิ วันนี้ก็เดินวันหน้าก็เดิน เดินหลายวันต่อหลายวัน...

...เดินจงกรมไม่รู้จักหยุด... ไม่รู้ว่าเหนื่อยว่าอะไร เพราะมันหมุนติ้วๆ อยู่นี่งานอยู่นี้ เดินไปบางทีเดินจงกรมนี้ โน่นเซซัดเข้าไปในป่าโน่น โครมครามในป่าโน่น เพราะจิตมันไม่ออก ตาก็มืดมัวไปหมดละซี มีแต่ขาก้าวไปๆ ก็เข้าไปโน่น แล้วออกมาอีกที เอาอีกอยู่งั้น คำว่าน้ำท่าอะไรๆ ไม่สนใจทั้งนั้นเมื่อถึงขั้นตะลุมบอนกัน..."

มองดูคน...เนื้อหนังแดงโร่

ย้อนกล่าวถึงอุบายวิธีพิจารณาด้านปัญญาที่ท่านดำเนินเป็นลำดับมานี้ ท่านเคยกล่าวไว้ในคราวอบรมพระเณรเสมอๆ เพราะเป็นสิ่งที่ท่านเน้นหนักมาก เฉพาะอย่างยิ่งแก่นักบวช จะได้รู้จักวิธีพิจารณาอันนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นภายในใจ ดังนี้

"...ก็เร่งทางด้านปัญญา เร่งทางกายนี้ก่อน ตอนอสุภะ[๑] นี่สำคัญอยู่มากนะ สำคัญมากจริงๆ พิจารณาอสุภะนี่มันคล่องแคล่วแกล้วกล้า มองดูอะไรทะลุไปหมด ไม่ว่าจะหญิงจะชายจะหนุ่มจะสาวขนาดไหน

เอ้า พูดให้เต็มตามความจริงที่จิตมันกล้าหาญน่ะ ไม่ต้องให้มีผู้หญิงเฒ่าๆ แก่ๆ ละ ให้มีแต่หญิงสาวๆ เต็มอยู่ในชุมนุมนั้นน่ะ เราสามารถจะเดินบุกเข้าไปในที่นั่นได้โดยไม่ให้มีราคะตัณหาอันใดแสดงขึ้นมาได้เลย นั่น ความอาจหาญของจิตเพราะอสุภะ

มองดูคนมีแต่หนังห่อกระดูก มีแต่เนื้อแต่หนังแดงโร่ไปหมด มันเห็นความสวยความงามที่ไหน เพราะอำนาจของอสุภะมันแรง มองดูรูปไหนมันก็เป็นแบบนั้นหมด แล้วมันจะเอาความสวยงามมาจากไหนพอให้กำหนัดยินดี เพราะฉะนั้น มันจึงกล้าเดินบุก เอ้า ! ผู้หญิงสาวๆ สวยๆ นั้นแหละ บุกไปได้อย่างสบายเลยถึงคราวมันกล้า เพราะเชื่อกำลังของตัวเอง

แต่ความกล้านี้ก็ไม่ถูกกับจุดที่จิตอิ่มตัวในขั้นกามราคะ จึงได้ตำหนิตัวเอง

๑ กรรมฐานที่ยึดเอาซากศพเป็นอารมณ์ เพื่อพิจารณาให้เห็นความไม่งาม ความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร

เมื่อจิตผ่านไปแล้ว ความกล้านี้มันก็บ้าอันหนึ่งเหมือนกัน แต่ตอนที่ดำเนินก็เรียกว่าถูกในการดำเนิน เพราะต้องดำเนินอย่างนั้นเหมือนการตำหนิอาหารในเวลาอิ่มแล้วนั่นแล จะผิดหรือถูกก็เข้าในทำนองนี้

การพิจารณาอสุภะอสุภัง พิจารณาไปจนกระทั่งว่าราคะนี้ไม่ปรากฏเลย ค่อยหมดไปๆ และหมดไปเอาเฉยๆ ไม่ได้บอกเหตุบอกผล บอกกาลบอกเวลาบอกสถานที่บอกความแน่ใจเลยว่า ราคะความกำหนัดยินดีในรูปหญิงรูปชายนี้ได้หมดไปแล้ว ตั้งแต่ขณะนั้นเวลานั้นสถานที่นั้นไม่บอก จึงต้องมาวินิจฉัยกันอีก ความหมดไปๆ เฉยๆ นี้ไม่เอา คือจิตมันไม่ยอมรับ

ถ้าหมดตรงไหนก็ต้องบอกว่าหมด ให้รู้ชัดว่า หมดเพราะเหตุนั้น หมดในขณะนั้น หมดในสถานที่นั้น ต้องบอกเป็นขณะให้รู้ซิ ฉะนั้น จิตต้องย้อนกลับมาพิจารณาหาอุบายวิธีต่างๆ เพื่อแก้ไขกันอีก เมื่อหมดจริงๆ มันทำไมไม่ปรากฏชัดว่าหมดไปในขณะนั้นขณะนี้นะ

พอมองเห็นรูป มันทะลุไปเลยเป็นเนื้อเป็นกระดูกไปหมดในร่างกายนั่นไม่เป็นหญิงสวย หญิงงาม คนสวยคนงามเลย เพราะอำนาจของอสุภะมีกำลังแรงเห็นเป็นกองกระดูกไปหมด มันจะเอาอะไรไปกำหนัดยินดีเล่าในเวลาจิตเป็นเช่นนั้น ทีนี้ก็หาอุบายพลิกใหม่ว่า

'ราคะนี้มันสิ้นไปจนไม่มีอะไรเหลือนั้น มันสิ้นในขณะใดด้วยอุบายใด? ทำไมไม่แสดงบอกให้ชัดเจน'

*"...พอมองเห็นรูป
มันทะลุไปเลย
เป็นเนื้อเป็นกระดูกไปหมด
ในร่างกายนั่น
ไม่เป็นหญิงสวยหญิงงาม
คนสวยคนงามเลย..."*

จึงพิจารณาพลิกใหม่ คราวนี้เอาสุภะเข้ามาบังคับ พลิกอันที่ว่าอสุภะที่มีแต่ร่างกระดูกนั้นออก เอาหนังหุ้มห่อให้สวยให้งาม นี่เราบังคับนะ ไม่งั้นมันทะลุไปทางอสุภะทันทีเพราะมันชำนาญนี่ จึงบังคับให้หนังหุ้มกระดูกให้สวยให้งามแล้วนำเข้ามาติดแนบกับตัวเอง นี่วิธีการพิจารณาของเรา เดินจงกรมก็ให้ความสวยความงามรูปอันนั้นน่ะติดแนบกับตัวติดกับตัวไปมาอยู่อย่างนั้น

เอ้า มันจะกินเวลานานสักเท่าไร? หากยังมีอยู่มันจะต้องแสดงขึ้นมา หากไม่มีก็ให้รู้ว่าไม่มี..."

เหมือนว่าหมดกามราคะ

หลังจากเอาวิธีการนี้มาปฏิบัติได้ ๔ วันเต็มๆ ก็ไม่แสดงความกำหนัดยินดีขึ้นมาแต่อย่างใด ถึงจุดนี้ท่านกล่าวว่า

"...ทั้งๆ ที่รูปนี้สวยงามที่สุดมันก็

ไม่แสดง มันคอยแต่จะหยั่งเข้าหนังห่อกระดูก แต่เราบังคับไว้ให้จิตอยู่ที่ผิวหนังนี่ พอถึงคืนที่ ๔ น้ำตาร่วงออกมา บอกว่า *'ยอมแล้ว ไม่เอา'* คือมันไม่ยินดีนะ มันบอกว่า

'ยอมแล้ว'

ด้านทดสอบก็ว่า *'ยอมอะไร ถ้ายอมว่าสิ้นก็ให้รู้ว่าสิ้นซิ ยอมอย่างนี้ ไม่เอา ยอมชนิดนี้ ยอมมีเล่ห์เหลี่ยม เราไม่เอา'*

กำหนดไป กำหนดทุกแง่ทุกมุมนะ แง่ไหนมุมใดที่มันจะเกิดความกำหนัดยินดี เพื่อจะรู้ว่าความกำหนัดยินดีมันจะขึ้นขณะใด เราจะจับเอาตัวแสดงออกมา นั้นเป็นเครื่องพิจารณาถอดถอนต่อไป พอดึกเข้าไปๆ กำหนดเข้าไปๆ แต่ไม่กำหนดพิจารณาอสุภะนะ ตอนนั้นพิจารณาแต่สุภะอย่างเดียวเท่านั้น ๔ วันเต็มๆ เพราะจะหาอุบายทดสอบหาความจริงมันให้ได้

พอสัก ๓-๔ ทุ่มล่วงไปแล้วในคืนที่ ๔ มันก็มีลักษณะยุบยับเป็นลักษณะเหมือนจะกำหนัดในรูปสวยๆ งามๆ ที่เรากำหนดติดแนบกับตัวเป็นประจำในระยะนั้น มันมีลักษณะยุบยับชอบกล สติทันนะ เพราะสติมีอยู่ตลอดเวลานี่ พอมีอาการยุบยับก็กำหนดเสริมขึ้นเรื่อยๆ

'นั่นมันมีลักษณะยุบยับเห็นไหม จับเจ้าตัวโจรหลบซ่อนได้แล้วที่นี่ นั่นเห็นไหม มันสิ้นยังไง ถ้าสิ้นทำไมจึงต้องเป็นอย่างนี้'

กำหนดขึ้นๆ คือ คำว่ายุบยับนั้นเป็นแต่เพียงอาการของจิต แสดงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่ได้ทำอวัยวะให้ไหวนะ มันเป็นอยู่ภายในจิต พอเสริมเข้าๆ มันก็แสดงอาการยุบยับๆ ให้เป็นที่แน่ใจว่า

'เอ้อ นี่มันยังไม่หมด เมื่อยังไม่หมดจะปฏิบัติยังไง?'

ทีนี้ต้องปฏิบัติด้วยอุบายใหม่โดยวิธีสับเปลี่ยนกัน ทั้งนี้เพราะทางไม่เคยเดิน สิ่งไม่เคยรู้ จึงลำบากต่อการปฏิบัติอยู่มาก พอเรากำหนดไปทางอสุภะนี้ สุภะมันดับพึบเดียวนะ มันดับเร็วที่สุด เพราะความชำนาญทางอสุภะมาแล้ว

พอกำหนดอสุภะมันเป็นกองกระดูกไปหมดทันที ต้องกำหนดสุภะความสวยงามขึ้นมาแทนที่ สับเปลี่ยนกันอยู่นั้น นี่ก็เป็นเวลานานเพราะหนทางไม่เคยเดิน มันไม่เข้าใจก็ต้องทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ จนเป็นที่แน่ใจ จึงจะตัดสินใจลงทางใดทางหนึ่งได้ ทีนี้..."

หลังจากได้ลองทดสอบกำหนดอสุภะและสุภะสลับสับเปลี่ยนกันไปมาอยู่นั้น วาระสุดท้ายที่จะทำให้ท่านได้รู้ความจริงก็คือ

"...เวลาจะได้ความจริง ก็นั่งกำหนดอสุภะไว้ตรงหน้า จิตกำหนดอสุภะไว้ให้ตั้งอยู่อย่างนั้น ไม่ให้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด คือตั้งให้คงที่ของมันอยู่อย่างนั้นละ จะเป็นหนังห่อกระดูกหรือว่าหนังออกหมดเหลือแต่กระดูกก็ให้มันรู้อยู่ตรงหน้านั้น แล้วจิตเพ่งดูด้วยความมีสติจดจ่ออยากรู้อยากเห็นความจริงจากอสุภะนั้นว่า

เอ้า! มันจะไปไหนมาไหน กองอสุภะกองนี้จะเคลื่อนหรือเปลี่ยนตัวไปไหนมาไหน คือเพ่งยังไงมันก็อยู่อย่างนั้นละ เพราะความชำนาญของจิต ไม่ให้ทำลายมันก็ไม่ทำ เราบังคับไม่ให้มันทำลาย ถ้ากำหนดทำลายมันก็ทำลายให้พังทลายไปในทันทีนะ เพราะความเร็วของปัญญา แต่นี่เราไม่ให้ทำลาย ให้ตั้งอยู่ตรงหน้านั้นเพื่อการฝึกซ้อมทดสอบกันหาความจริงอันเป็นที่แน่ใจ

พอกำหนดเข้าไปๆ อสุภะที่ตั้งอยู่ตรงหน้านั้น มันถูกจิตกลืนเข้ามาๆ อมเข้ามาๆ หาจิตนี้ สุดท้ายเลยรู้เห็นว่าเป็นจิตเสียเองเป็นตัวอสุภะนั้นน่ะ จิตตัวไปกำหนดว่าอสุภะนั้นน่ะมันกลืนเข้ามาๆ เลยมาที่ตัวจิตเสียเองไปเป็น ***สุภะ*** และ ***อสุภะ*** หลอกตัวเอง จิตก็ปล่อยผลัวะทันทีปล่อยอสุภะข้างนอกว่าเข้าใจแล้วที่นี่เพราะมันขาดจากกัน มันต้องอย่างนี้ซิ

นี่มันเป็นเรื่องของจิตต่างหากไปวาดภาพหลอกตัวเอง ตื่นเงาตัวเอง อันนั้นเขาไม่ใช่ราคะ อันนั้นไม่ใช่โทสะ ไม่ใช่โมหะ ตัวจิตนี้ต่างหากเป็นตัวราคะ โทสะ โมหะ ทีนี้พอจิตรู้เรื่องนี้ชัดเจนแล้ว จิตก็ถอนตัวจากอันนั้นมาสู่ภายใน พอจิตแย็บออกไปมันก็รู้ว่า ตัวนี้ออกไปแสดงต่างหาก ทีนี้ภาพอสุภะนั้นมันก็เลยมาปรากฏอยู่ภายในจิตโดยเฉพาะ

กำหนดอยู่ภายในพิจารณาอยู่ภายในจิต ทีนี้มันไม่เป็นความกำหนัดอย่างนั้นน่ะซิ มันผิดกันมาก เรื่องความกำหนัดแบบโลกๆ มันหมดไปแล้ว มันเข้าใจชัดว่า มันต้องขาดจากกันอย่างนี้ คือมันตัดสินกันแล้ว เข้าใจแล้ว ทีนี้ก็มาเป็นภาพปรากฏอยู่ภายในจิต ก็กำหนดอยู่ภายในนั้น พอกำหนดอยู่ภายใน มันก็ทราบชัดอีกว่า ภาพภายในนี้ก็เกิดจากจิต มันดับมันก็ดับไปที่นี่มันไม่ดับไปที่ไหน

พอกำหนดขึ้นมนดับไป พอกำหนดไม่นานมันก็ดับไป ต่อไปมันก็เหมือนฟ้าแลบนั่นเอง พอกำหนดพั้บขึ้นมาเป็นภาพก็ดับไปพร้อมๆ กัน เลยจะขยายให้เป็นสุภะอสุภะอะไรไม่ได้ เพราะความรวดเร็วของความเกิดดับ พอปรากฏขึ้นพั้บ ก็ดับพร้อมๆ

ต่อจากนั้นนิมิตภายในจิตก็หมดไป จิตก็กลายเป็นจิตว่างไปเลย ส่วน

อสุภะภายนอกนั้นหมดปัญหาไปก่อนหน้านี้แล้ว เข้าใจแล้วตั้งแต่ขณะที่มันกลืนตัวเข้ามาสู่จิต มันก็ปล่อยอสุภะข้างนอกทันทีเลย รูป เสียง กลิ่น รส อะไรข้างนอกมันปล่อยไปหมด เพราะอันนี้ไปหลอกต่างหากนี่ เมื่อเข้าใจตัวนี้ชัดแล้ว อันนั้นไม่มีปัญหาอะไร มันเข้าใจทันทีและปล่อยวางภายนอกโดยสิ้นเชิง...”

อัศจรรย์จิต

ท่านเล่าถึงความอัศจรรย์ของจิตที่เกิดขึ้นในขณะนั้นต่อไปว่า

“...หลังจากภาพภายในดับไปหมดแล้ว จิตก็ว่าง ว่างหมดทีนี้ กำหนดดูอะไรก็ว่างหมด มองดูต้นไม้ภูเขาตึกรามบ้านช่อง เห็นเป็นเพียงรางๆ เป็นเงาๆ แต่ส่วนใหญ่คือจิตนี้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด แม้แต่มองดูร่างกายตัวเองมันก็เห็นแต่พอเป็นเงาๆ ส่วนจิตแท้มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด ถึงกับออกอุทานในใจว่า

‘โอ้โฮ! จิตนี้ว่างถึงขนาดนี้เชียวนา ว่างตลอดเวลา ไม่มีอะไรเข้าผ่านในจิตเลย’

“...มองดูต้นไม้ ภูเขา ตึกรามบ้านช่อง... เห็นเป็นเพียงรางๆ เป็นเงาๆ ... มันทะลุไปหมด ว่างไปหมด...”

ถึงมันจะว่างอย่างนั้นมันก็ปรุงภาพเป็นเครื่องฝึกซ้อมอยู่เหมือนกัน เราจะปรุงภาพใดก็แล้วแต่เถอะ เป็นเครื่องฝึกซ้อมจิตใจให้มีความว่างซ่ำซองเข้าไปจนกระทั่งแย็บเดียวว่างๆ พอปรุงขึ้นแย็บมันก็ว่างพร้อมๆ ไปหมด

ตอนนี้แหละ ตอนที่จิตว่างเต็มที่ความรู้อันนี้จะเด่นเต็มที่ที่นี่ คือ รูปก็ดีเวทนาก็ดี สัญญาก็ดี สังขารก็ดี วิญญาณก็ดี มันรู้รอบหมดแล้ว มันปล่อยของมันหมด ไม่มีอะไรเหลือ เหลือแต่ความรู้เดียว มันมีความปฏิพัทธ์ มันมีความสัมผัสสัมพันธ์อ้อยอิ่งอยู่อย่างละเอียดสุขุมมาก ยากจะอธิบายให้ตรงกับความจริงได้ มันมีความดูดดื่มอยู่กับความรู้อันนี้อย่างเดียว

พออาการใดๆ เกิดขึ้นพั้บมันก็ดับพร้อม มันดูอยู่นี่ สติปัญญาขั้นนี้ ถ้าครั้งพุทธกาลเรียกว่า ***มหาสติมหาปัญญา*** แต่สมัยทุกวันนี้ เราไม่อาจเอื้อมพูด เราพูดว่า ***สติปัญญาอัตโนมัติ*** ก็พอตัวแล้วกับที่เราใช้อยู่ มันเหมาะสมกันอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องให้ชื่อให้นามสูงยิ่งไปกว่า

นั้น มันก็ไม่พ้นจากความจริงซึ่งเป็นอยู่นี้เลย จิตดวงนี้ถึงได้เด่น ความเด่นอันนี้มันทำให้สว่างไปหมด..."

หลักเกณฑ์อันใหญ่หลวง

หลังจากที่จิตลงอยู่นานเป็นชั่วโมงๆ แล้วจึงค่อยถอนขึ้นมา เมื่อท่านกำหนดดูต้นไม้ภูเขา กุฏิ ศาลา กลับไม่เห็นเลย ว่างไปหมด แม้ลืมตาดูก็มองเห็นเป็นรางๆ แล้วว่างไปหมด ตามองเห็นวัตถุพอเป็นร่างๆ เงาๆ ส่วนใหญ่ของจิตมันทะลุไปหมดว่างไปหมดจนน่าอัศจรรย์ จากนั้นท่านก็นำเรื่องนี้ไปเล่าถวายท่านอาจารย์มั่น ท่านก็พูดร้องขึ้นทันทีอย่างขึงขังตึงตังว่า

"เอ้อ! ถูกต้องแล้ว เหมาะแล้ว ได้หลักพยานแล้ว ได้หลักได้เกณฑ์แล้วอย่างนี้ละ... ผมเป็นที่ถ้ำสาริกา เป็นอย่างท่านมหานี่ละ เอาเลยได้การ"

จากนั้นท่านอาจารย์มั่นเมตตาเล่าถึงความอัศจรรย์ของจิตที่เกิดขึ้นที่ถ้ำสาริกา นครนายก ให้ท่านฟังภายในห้องบนกุฏิที่วัดหนองผือ ท่านนำมาเล่าดังนี้

"...ท่านอยู่ถ้ำสาริกา นั่นเวลาท่านได้รับความทุกข์นะ นี่ละ คนเราเวลาจนตรอกจนมุมจริงๆ ช่วยตัวเองได้นะ ปัญญามาเอง ของท่านก็เหมือนกัน ท่านเป็นโรคท้อง ยานี้ก็เคยบำบัดกันได้เป็นระยะๆ ไปท่านว่า แล้วไปอยู่ในถ้ำสาริกาก็เป็นยาสมุนไพรมีอยู่ตามที่ท่านพัก เขาก็บอกแล้วก่อนที่ท่านจะขึ้นไปว่า

'พระตาย ๔ องค์แล้วถ้ำนี้'

เขาจึงถามว่า *'นี่ท่านจะตายองค์ที่ ๕ เหรอ?'* เขาบอกท่านไม่ฟัง ท่านบอกให้เขาพาไปส่งขึ้นถ้ำสาริกา *'นี่ท่านจะตายองค์ที่ ๕ เหรอ?'* เขาว่าอย่างนั้น

'โอ๊ย ที่ไหนก็ไม่ว่าแหละ' ท่านว่าอย่างนั้น *'ขอไปดู ควรอยู่ก็อยู่'* นั่นฟังซิท่านพูดถ่อมตนของท่าน *'ควรอยู่ก็อยู่ ควรลงก็ลง ให้ไปดูเสียก่อน'* ทางจิตท่านไม่ได้เป็นอย่างนั้น ท่านเล่าให้ฟัง *'ที่ไหนมันไม่ตายน่ะ'* ท่านว่าอย่างนั้นทีเดียวนะ

'ถ้ำหรือไม่ถ้ำ มันก็ตายทั้งนั้นนี่นะ ป่าช้ามีอยู่ทั่วไป' นั่นในใจของท่าน แต่เวลาพูดออกมา *'เข้าไปดูเสียก่อนมันควรอยู่ก็อยู่ ไม่ควรอยู่ก็ลงเสีย'*

ท่านว่าอย่างนั้น พอขึ้นไปแล้วโรคก็กำเริบใหญ่เลย *'นี่เรานี่จะเป็นองค์ที่ ๕ จริงๆ เหรอ?'* ท่านก็ว่าอย่างนั้น *'เอ้า ห้าก็ห้า'* ท่านไม่ได้ถอย *'เอ้า ห้าก็ห้า'* ว่างั้นเลย เอายาอะไรมาฉันก็ไม่มีน้ำยาเลยแหละ สุดท้ายท่านบอกว่ายากำอยู่นี้ปาเข้าป่า

'มันเป็นอะไร เอ้า! เป็นก็เป็น ตายก็ตาย'

ยาที่กำนี้เอามาต้มแล้วปาเข้าป่าเลย ทิ้งหมดเข้าในถ้ำเลย ถ้ำเล็กๆ เราไปดูหมดแหละ ที่ท่านบอกตรงไหน ไปดู ทีนี้เวลามันเอาจริงๆ มันก็หนักจริงๆ หนักก็ฟัดกันเลย... ทุกขเวทนา เอากันเต็มเหนี่ยว

“...มันจะเป็นบ้านะท่าน ผมไม่ได้สอนให้คนเป็นบ้า มันเป็นมันก็เป็นหนเดียวเท่านั้น ผมก็เป็นหนเดียวเท่านั้นแหละ ผมไม่เห็นเป็นบ้า...”

‘เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เอา สนามรบนี่เป็นป่าช้า สนามรบกับความทุกข์ความทรมาน กับกิเลสตัณหาที่เกิดความฟุ้งซ่านวุ่นวายต่างๆ ขึ้นในนั้น ฟัดกันในนั้นเลย

เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย’

พอได้ที่มันก็พรึบเลย พอลงได้จังหวะแล้วพรึบทันที ดับหมดเลยโลกธาตุสว่างจ้าไปหมดเลย ไม่มีอะไรปิดบังลี้ลับ สว่างจ้าไปหมดเลย

ที่เราพูดถึงเรื่องผีใหญ่ที่มันจะมาตีท่าน อย่างนั้นแล้วเห็นไหมล่ะ แบกเหมือนท่อนเหล็กจะมาตีท่าน ดังที่เขียนในหนังสือประวัติท่านอาจารย์มั่น นี่ละความจริง ปีพรรษา ๒๒ ท่านได้หลักเกณฑ์ไม่หวั่นไหวตรงนั้นละ ทั้งๆ ที่กิเลสมีอยู่นะ แต่ว่าหลักธรรมนี้เข้าสู่ใจแล้ว ไม่หวั่นไหวเลย เชื่อแน่ต่อมรรคผลนิพพาน กล้าหาญตั้งแต่นั้นมา ไปได้หลักเกณฑ์อันใหญ่หลวงที่ถ้ำสาริกา...”

เมื่อท่านได้เล่าถวายท่านอาจารย์มั่นแล้ว ท่านรู้สึกว่าจิตใจพองขึ้น และยิ่งท่านอาจารย์มั่นเมตตาเล่าเรื่องของท่านเองดังกล่าวเป็นสักขีพยานอันเป็นเอกด้วยแล้ว ใจของท่านก็ยิ่งพองขึ้นด้วยความปีติยินดี จากนั้นจึงเร่งภาวนาอย่างเต็มที่ด้วยตั้งใจจะให้ได้ผลอัศจรรย์ดังเดิม

ท่าน ภาวนาอย่างหนักอยู่ ๒-๓ วัน ก็ไม่ปรากฏผลว่าจะเป็นเช่นเดิมแต่อย่างใด จึงได้ขึ้นกราบเรียนถามท่านอาจารย์อีกครั้งหนึ่ง ท่านเลยขนาบเอาเสียอย่างหนักว่า

“มันจะเป็นบ้านะท่าน ผมไม่ได้สอนให้คนเป็นบ้า มันเป็นมันก็เป็นหนเดียวเท่านั้น ผมก็เป็นหนเดียวเท่านั้นแหละ ผมไม่เห็นเป็นบ้า นี่มาเป็นบ้าอะไรอีก ไม่ได้สอนคนให้เป็นบ้านี่นะ

มันเป็นแล้วก็ผ่านไปแล้วไปยุ่งกับมันทำไม พิจารณาในหลักปัจจุบันซิ มันจะเป็นอะไรก็ให้เป็น ขึ้นในหลักปัจจุบัน ท่านรู้นั้น ท่านรู้ในหลักปัจจุบันใช่ไหม นี้ไปคว้าหาที่ไหนอีก”

การพิจารณาอริยสัจ

กล่าวโดยสรุปถึงวิธีการพิจารณาอริยสัจ ท่านกล่าวไว้ ดังนี้

“...ปัญญานี้มีหลายขั้น ตั้งแต่ขั้น **อสุภะอสุภัง** ไปโดยลำดับจนกระทั่งถึง **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ทั้งส่วนหยาบส่วนกลางส่วนละเอียด ปัญญาจะเดินตลอดทั่วถึงไปหมด เช่น **รูปขันธ์** ที่เห็นว่าเป็นของสวยงามน่ารักใคร่ชอบใจน่า

กำหนัดยินดี นี่เป็นความสำคัญของกิเลสที่เสี้ยมสอนมาแต่กาลไหนๆ ทำสัตวโลกให้ตื่นให้หลงอยู่ไม่มีวันอิ่มพอ...

ปัญญาจึงต้องสอดแทรกเข้าไปตรงนั้น แก้ความที่ว่าสวยงาม มันสวยงามยังไง ดูให้เห็น... แต่เวลาพิจารณาเข้าไปที่ไหนๆ ที่ว่าสวยงาม ไม่มีปรากฏ มีแต่อสุภะอสุภังเต็มเนื้อเต็มตัว ทำไมจะทนต่อความจริงได้ ต้องยอมรับว่าหาความสวยงามไม่มีใน **สกนธ์กาย** นี้...

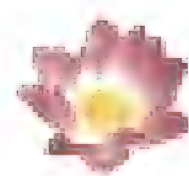
เมื่อเลื่อนจากรูปขันธ์นี้ไปแล้วมักจะพิจารณาเป็น **ไตรลักษณ์** เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เกี่ยวกับเรื่อง **สุภะ-อสุภะ** ซึ่งมีเฉพาะเรื่องของกายนี้เท่านั้น ที่สำคัญมั่นหมายไปต่างๆ จึงต้องแก้ความสำคัญมั่นหมายว่าเป็นของสวยงามนั้น ด้วยการพิจารณาอสุภะอสุภัง

พอขั้นนี้สมบูรณ์ภายในจิตใจคือประจักษ์กับปัญญาอย่างชัดเจนแล้ว ย่อมปล่อยวางทั้งสุภะคือความสำคัญว่าสวยว่างามด้วย ทั้งอสุภะที่สำคัญว่าไม่สวยไม่งามด้วย ไม่สนใจไม่ยึดในเงื่อนใดเงื่อนหนึ่ง พอตัวในการพิจารณาแล้วผ่านไปในท่ามกลางแห่งความพอดีของตัวเองนั่น ท่านเรียกว่า ปัญญา ผ่านไปนั้นแล้วไปพิจารณาอะไร ก็เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นั่นขันธ์ละเอียด... เรียกว่า **นามขันธ์**

นามขันธ์ นี่พิจารณาด้วยไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ก็ตาม ทุกขัง ก็ตาม อนัตตา ก็ตาม ขอให้มีความถนัดชัดภายในจิตใจ ถนัดใจ แน่ใจในอาการใด ชอบในอนิจจังก็ดี ในทุกขังก็ดี ในอนัตตาก็ดี พิจารณาอันนั้นส่วนใดส่วนหนึ่งได้ หากวิ่งถึงกันหมด

เพราะธรรมเหล่านี้เกี่ยวโยงกัน นี่เรียกว่า ปัญญา หยั่งทราบตามความเป็นจริงในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้แล้ว ย่อมปล่อยวางเช่นเดียวกันกับรูป คือรูปกายของเรานี้ แล้วก็ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทั้งห้านี้ เป็นอาการอันหนึ่งของจิตเท่านั้น ไม่ใช่จิต

นักภาวนาจะทราบเองโดยไม่ต้องสงสัย... นี่ทราบได้อย่างชัดเจนและปล่อยวางได้ตามเป็นจริง ลงได้ตามเป็นจริงของมัน..."

๘

ปรนนิบัติรับใช้ครูบาอาจารย์

เป็นที่ไว้ใจของครูบาอาจารย์

ท่านเคยกล่าวถึงอุปนิสัยในการบำเพ็ญภาวนาของท่าน โดยยกเอาเหตุการณ์สมัยอยู่วัดบ้านหนองผือมาเล่าดังนี้

"...มาอยู่บ้านหนองผืออย่างนี้ ผมจะเดินจงกรมให้หมู่เพื่อนเห็นไม่ได้โน่น ต้องเวลาสงัดสี่ทุ่มห้าทุ่มล่วงไปแล้ว หมู่เพื่อนเงียบหมดแล้ว ถึงจะลงเดินจงกรม กลางวันก็เข้าไปอยู่ในป่าโน่น ถ้าวันไหนออกมาแต่วัน เช่น ห้าโมงเย็นออกมาอย่างนี้ ก็เข้านั่งสมาธิเสียในกุฏิ จนกระทั่งหมู่เพื่อนเงียบไปหมดแล้วถึงจะลงทางจงกรม เป็นนิสัยอย่างนั้นมาดั้งเดิม

ไม่ให้ใครเห็นการประกอบความเพียรของเราว่ามากน้อยขนาดไหน แต่ธรรมดาใครก็รู้ ทางจงกรมจนเป็นขุมเป็นเหวไป (เดินมากจนทางจงกรมเป็นร่องลึก) ใครจะไม่รู้..."

เรื่องธุดงควัตรนี้ แม้ในช่วงที่ท่านอยู่บ้านหนองผือ ท่านก็ยังเข้มงวดจริงจังเสมอมาดังนี้

"... อยู่ที่ไหนก็ตามเรื่องธุดงควัตรนี้ เราจะต้องเอาหัวชนอย่างไม่ถอยเลย ยืนกระต่ายขาเดียวไม่ยอมให้ขาดได้เลย บิณฑบาตมาแล้วก็รีบจัดปุ๊บปั๊บ จะเอาอะไรก็เอาเสียนิดๆ หน่อยๆ เพราะการฉัน

ไม่เคยฉันให้อิ่ม ในพรรษาไม่เคยให้อิ่มเลย โดยกำหนดให้ตัวเองว่าเอาเพียงเท่านั้นๆ สัก ๖๐% หรือ ๗๐%... ซึ่งคิดว่าพอดี เพราะอยู่กับหมู่เพื่อนหลายองค์ด้วยกัน

ถ้าจะอดก็ไม่สะดวก เพราะการงานในวงหมู่คณะเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ เราเองก็เหมือนเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งอย่างลับๆ ทั้งที่ไม่แสดงตัว ทั้งนี้เกี่ยวกับการคอยดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่คณะภายในวัด พรรษาก็ไม่มาก สิบกว่าพรรษาเท่านั้นแหละ แต่รู้สึกว่าท่านอาจารย์มั่นท่านเมตตาไว้ใจในการช่วยดูแลพระเณรอย่างลับๆ เช่นกัน...

...พอบิณฑบาตกลับมาแล้ว มีอะไรก็รีบจัดๆ ใส่บาตร เสร็จแล้วก็รีบไปจัดอาหารเพื่อใส่บาตรท่านอาจารย์มั่น ห่อนั้นหรือห่อนี้ที่เห็นว่าเคยถูกกับธาตุขันธ์ท่าน เรารู้และเข้าใจก็รีบจัดๆ อันไหนควรแยกออก อันไหนควรใส่ก็จัดๆ เสร็จแล้วถึงจะมาที่นั่งของตน ตาคอยดู หูคอยสังเกตฟังท่านจะว่าอะไรบ้างขณะก่อนลงมือฉัน

บาตรเราพอจัดเสร็จแล้วก็เอาตั้งไว้ลับๆ ทางด้านข้างฝาติดกับต้นเสา เอาฝาปิดไว้อย่างดีด้วย เอาผ้าอาบน้ำปิดอีกชั้นหนึ่งด้วยเพื่อไม่ให้ใครไปยุ่งไปใส่บาตรเรา เวลานั้นใครจะมาใส่บาตรเราไม่ได้ กำชับกำชาไว้อย่างเด็ดขาด แต่เวลาท่านจะใส่บาตรเราท่านก็มีอุบายของท่าน เวลาเราจัดอะไรของท่านเสร็จเรียบร้อยแล้วมานั่งประจำที่ ให้พรเสร็จ

ตอนทำความสงบพิจารณาปัจจเวกขณะนั่นแล ท่านจะเอาตอนเริ่มจะฉัน ท่านเตรียมของใส่บาตรไว้แต่เมื่อไรก็ไม่รู้แหละ แต่ท่านไม่ใส่ซ้ำๆ ซากๆ นี่ ท่านก็รู้เหมือนกัน ท่านเห็นใจเรา บทเวลาท่านจะใส่ท่านพูดว่า

'ท่านมหาขอใส่บาตรหน่อยๆ ศรัทธามาสายๆ' ท่านว่าอย่างนั้น

พอว่าอย่างนั้นมือท่านถึงบาตรเราเลยนะ ตอนเราเอาบาตรมาวางข้างหน้าแล้ว กำลังพิจารณาอาหารนี่แหละ เราเองก็ไม่ทราบจะทำอย่างไรเพราะความเคารพ จำต้องปล่อยตามความเมตตาของท่าน เราให้ใส่เฉพาะท่านเท่านั้น นานๆ ท่านจะใส่ทีหนึ่ง ในพรรษาหนึ่งๆ จะมีเพียง ๓ ครั้งหรือ ๔ ครั้งเป็นอย่างมากท่าน ไม่ใส่ซ้ำๆ ซากๆ เพราะท่านฉลาดมาก คำว่ามัชฌิมาในทุกด้านจึงยกให้ท่านโดยหาที่ต้องติไม่ได้..."

การปฏิบัติต่อท่านอาจารย์มั่นนั้น ท่านก็พยายามใช้ความสามารถอย่างเต็มกำลังสติปัญญาทุกสิ่งทุกอย่างเฉพาะอย่างยิ่งในระยะ ๕ พรรษาสุดท้ายที่อยู่กับท่านอาจารย์มั่นที่บ้านหนองผือ

ในเรื่องนี้ **หลวงปู่หล้า เขมปัตโต**[๑] ซึ่งได้อยู่ร่วมจำพรรษากับท่านอาจารย์มั่นในช่วงนั้นด้วย ได้เคยเล่าเกี่ยวกับความเอาใจใส่และความเคารพบูชาของท่านที่มีต่อท่านอาจารย์มั่นว่า

"ในยุคบ้านหนองผือ พระอาจารย์มหา(หลวงตามหาบัว)...ลึกซึ้งมากทุกวิถีทาง หลวงปู่มั่นไว้ใจกว่าองค์อื่นๆ ในกรณีทุกๆ ด้าน ควรจะเปลี่ยนไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ดี หรือครบทั้งไตรก็ดีหรือสิ่งใดที่ควรเก็บไว้เป็นพิเศษ เฉพาะองค์หลวงปู่ก็ดี ในด้านจีวรและของใช้เป็นบางอย่าง ตลอดทั้งเภสัช เป็นหน้าที่ของท่านพระอาจารย์มหาทั้งนั้น เป็นผู้แนะนำให้คณะสงฆ์รู้ความหมายลับหลังหลวงปู่มั่นทั้งนั้น และหลวงปู่มั่นก็มิได้นัดหมายให้พระอาจารย์มหาบัวทำประโยชน์เพื่อองค์ท่านเองอย่างนั้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม ลึกหรือตื้นด้วยประการใดๆ เลย พระอาจารย์มหาเคารพลึกซึ้งเป็นเอง..."

เรื่องความละเอียดลออเกี่ยวกับการเฝ้าสังเกตการขบการฉันของท่านอาจารย์มั่นนั้น หลวงปู่หล้าก็ยังเคยกล่าวชื่นชมท่านไว้ว่า

"...พระอาจารย์มหา เวลาอยู่กับหลวงปู่มั่น คงจะนึกอยากจะเว้นอาหารอยู่ แต่มีเหตุผลในใจว่า เราเป็นพระผู้ใหญ่อยู่กับองค์ท่าน เราจะได้สังเกตองค์ท่านว่าวันหนึ่งๆ องค์ท่านฉันได้เท่าไร ข้าวหมดขนาดไหน กับอะไรหมดขนาดไหน เราจะได้สังเกตประจำวัน เพื่อจะจัดถวายได้ถูก เท่าที่มีมาโดยเป็นธรรม แม้องค์ท่านหยิบใส่บาตรเองก็ดี เราจะสงวนรู้ว่าหยิบอะไรบ้าง เพราะเราเป็นห่วงองค์ท่านมาก เมื่อองค์ท่านฉันได้บ้าง เราก็พลอยเบาใจ..."

และด้วยเหตุนี้เอง เมื่อมีโอกาสจำเป็นต้องลาองค์ท่านอาจารย์มั่นเพื่อไปธุระที่จังหวัดอุดรธานีชั่วคราว หลังจากเสร็จธุระแล้ว ขากลับท่านจะพยายามจัดหาเอาของใช้ของฉันที่อุดรธานี ที่ถูกกับธาตุกับขันธ์ขององค์ท่าน เพราะท่านคอยสังเกตอยู่ตลอด จนรู้ว่าอันใดองค์ท่านฉันได้สะดวกธาตุขันธ์ ท่านก็จะเอาใส่เข่งๆ เต็มเอี๊ยดเลย แล้วให้เณรแกงหม้อเล็กๆ ถวายองค์ท่านวันละหม้อเป็นประจำโดยมิให้ท่านอาจารย์มั่นทราบ ซึ่งต่อมาภายหลังท่านอาจารย์มั่นก็ทราบและได้ห้ามปราม แต่กระนั้นก็ตาม ด้วยความเคารพรักและเป็นห่วงในธาตุขันธ์ของครูบาอาจารย์ซึ่งล่วงเลยเข้าสู่วัยชรามากแล้ว ท่านก็หาอุบายวิธีทำถวายท่านอาจารย์มั่นจนได้

ท่านคอยใส่ใจคอยสังเกตถึงการขบการฉัน หยูกยา ผ้านุ่งผ้าห่ม บริขาร และเครื่องใช้ไม้สอยทุกสิ่งทุกอย่างของท่านอาจารย์มั่น อย่างตั้งใจจดจ่อด้วยความพินิจพิจารณาอย่างที่สุด เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่ธาตุขันธ์ร่างกายของท่านอาจารย์มั่นมากที่สุด

---

๑ ต่อมาท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ความเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียหรือทุกข์ยากลำบากส่วนตนนั้น ท่านไม่ถือเป็นประมาณหรือเป็นปัญหาอุปสรรคยิ่งกว่าการให้ครูบาอาจารย์ได้รับความสะดวก เรียกได้ว่ายามใดที่ท่านอยู่ ยามนั้นครูบาอาจารย์ก็เบาใจ

ช่วยดูแลหมู่คณะ

ท่านทุ่มเทสติปัญญาสุดกำลังในการดูแลอุปถัมภ์อุปัฏฐากท่านอาจารย์มั่น โดยในระยะแรกๆ ท่านจะเข้าถึงก่อนเพื่อน แต่นานเข้าๆ ท่านอาจารย์มั่นจึงบอกว่า

"พระที่มีอายุพรรษามากแล้ว ไม่ต้องมาเป็นกังวลกับการขนสิ่งขนของอะไรเราแหละ ผู้ใหญ่ก็เป็นแต่เพียงว่าคอยดูแลเท่านั้นแหละพอ"

จากนั้นมาท่านจึงคอยดูแลให้คำแนะนำเรื่องต่างๆ ว่า อันใดต้องทำ อันใดควรทำ อันใดต้องเว้น หรืออันใดควรเว้น เพื่อไม่ให้เป็นที่ขวางหูขวางตาขวางอรรถขวางธรรมแก่ท่าน นอกจากนี้แล้วท่านยังวางระเบียบแบ่งหน้าที่การงานตามธรรมให้สอดคล้องคล่องตัว ให้ประสานราบรื่นในงานด้วยความเข้าอกเข้าใจกันตามเหตุผลและเหมาะสมด้วยความเคารพตามอายุพรรษา ผู้ใดเคยดูแลบริขารชิ้นใดของท่านอาจารย์มั่น ก็ให้เอามาตามนั้น ไม่มีการก้าวก่ายกัน สำหรับตัวของท่านจะยืนอยู่บันไดหน้ากุฏิท่านอาจารย์มั่น คอยดูความเรียบร้อยของพระเณรที่ขนของลงไป

เมื่อท่านอาจารย์มั่นไม่เห็นท่านสักสองวันสามวันผ่านไป ท่านอาจารย์มั่นก็มักจะถามกับพระเณรเสมอๆ ว่า

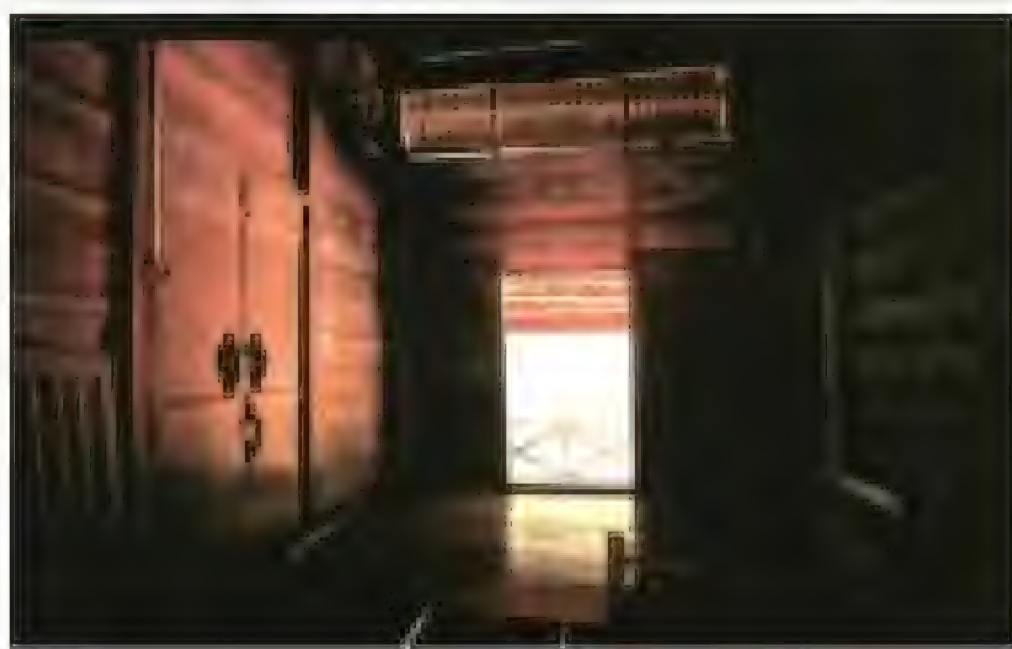
"ท่านมหามาไหม?" พระเณรก็ตอบว่า

"มาครับ อยู่ข้างล่างครับกระผม"

ท่านอาจารย์มั่นก็นิ่งไปเสีย พอเว้นห่างสองสามวันผ่านไปไม่เห็นอีก ท่านก็ถามขึ้นมาลักษณะเดิมอีก พระเณรก็ตอบแบบเดิม ท่านก็นิ่งอีก แม้ในช่วงที่ท่านอาจารย์มั่นเจ็บไข้ได้ป่วย ท่านก็ถาม

กุฏิท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
ณ วัดป่าบ้านหนองผือ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

ภายในกุฏิของท่านพระอาจารย์มั่น

กับพระเณรว่า

"ท่านมหาพิจารณายังไงละ? เราเจ็บไข้ได้ป่วยเอามากแล้วนะ ท่านมหาได้พิจารณาอย่างไร?"

พระเณรก็ตอบว่า *"ท่านจัดเวรดูแลเรียบร้อยแล้ว"*

คือให้มีพระอยู่ข้างบนสององค์นั่งภาวนาเงียบๆ อยู่ข้างล่างสององค์เดินจงกรมเงียบๆ สำหรับท่านเป็นผู้คอยควบคุมเวรอีกต่อหนึ่ง

บริหารสิ่งของ

ท่านอาจารย์มั่นให้ความไว้วางใจโดยมอบให้ท่านเป็นผู้จัดสรรจตุปัจจัยไทยทานตามความจำเป็นแก่พระเณรภายในวัด ในเรื่องนี้ท่านเคยเล่าไว้ว่า

"...อย่างของที่ตกมานี่ ท่านอาจารย์มั่นมอบเลยนะ

'ท่านมหาจัดการดูแลพระเณรนะ'

ท่านอาจารย์มั่นพูดเท่านั้น แล้วปล่อยเลยนะ เขามาทอดผ้าป่ากองพะเนินเทินทึก เราเป็นผู้ดูแลทั้งหมดเลย

องค์ไหนบกพร่องตรงไหน องค์ไหนบกพร่องอะไรๆ จัดให้ จัดให้ สำหรับเราไม่เอา ครั้นเวลาเราไม่อยู่บ้าง ท่านสืบถามพระนี่

'ท่านมหาท่านได้เอาอะไรไหม? ของที่เอามามอบให้ท่านจัดให้พระเณรท่านเอาอะไรไหม?'

พระตอบ *'ท่านไม่เอาอะไรเลย'* ท่านนิ่งนะ เฉย ท่านจับได้หมด พิจารณาแล้ว เราทำทั้งหมดด้วยความเป็นธรรมท่านรู้...

เราไม่เอาอะไรนี่ ขนาดท่านเอาผ้าห่มของท่านไปบังสุกุลให้เรา มีที่ไหน ไม่เคยมีนะ เพราะท่านเห็นเราไม่ใช้ผ้าห่มหนาวขนาดไหนเราก็ไม่เอา เราเด็ดของเราอยู่อย่างนั้นตลอด... ผ้าห่ม ถ้าเอาผ้าใหม่ให้ ท่านก็กลัวเราจะไม่ใช้ นั่นเห็นไหม อุบายของท่าน ต้องเอาผ้าของท่านที่ท่านห่มอยู่นั่น พับเรียบร้อยแล้วไปบังสุกุลให้เรา

เอาดอกไม้เอาเทียนไป โอ๊ย ทุกๆ อย่างท่านเป็นอาจารย์ ปรมาจารย์ชั้นเอกทุกอย่าง ไปก็ขึ้นไปวางไว้ที่นอนของเราเลย วางไว้กลางที่นอน มีดอกไม้มีเทียนวาง

ผ้าห่มเป็นผ้าที่ท่านห่มอยู่แล้ว ผ้าใหม่ท่านกลัวเราจะไม่ใช้ นั่นแหละท่านหาอุบายต้องเอาผ้าท่านเอง ว่างั้นเถอะ เราขึ้นไปแล้วไปดู โอ๊ย เรารู้ทันทีเลยว่า เราปฏิบัติอยู่ทุกวันกับผ้าท่าน ทำไมจะไม่รู้ นี่แสดงว่าให้ใช้ ให้ใช้หน่อยเถอะ ว่างั้น เพราะท่านเห็นนิสัยอย่างนั้น เอาจริงเอาจังทุกอย่าง..."

ออกรับความผิดพลาดแทนหมู่เพื่อน

เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระแก่ท่านอาจารย์มั่น ท่านจะคอยเป็นหูเป็นตา

กุฏิหลวงตามหาบัว สมัยศึกษาอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่น
ณ วัดป่าบ้านหนองผือ จ.สกลนคร

สอดส่องดูแลพระเณร คอยสังเกตอัธยาศัยใจคอพระเณรที่อยู่รวมกัน ทราบกันว่าในยามที่พระเณรมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นคราใท่านมักจะออกรับผิดกับท่านอาจารย์มั่นแทนหมู่เพื่อนชนิดยอมตัดคอออกรองเลยก็ว่าได้

ท่านจะรีบดึงปัญหานั้นเข้าหาตัวท่านเองทันทีเพราะเห็นหมู่เพื่อนพระเณรเกรงกลัวท่านอาจารย์มั่นมาก ทำให้ท่านรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจ อีกทั้งความจงใจทำผิดก็ไม่มี จะมีบ้างก็เพียงข้อผิดพลาดบางประการเท่านั้น สำหรับท่านเองก็พออดพอทนได้หากว่าท่านอาจารย์มั่นจะเคาะจะตีอะไรท่านก็อดทนเอา แต่เมื่อนานๆ ไป ความผิดพลาดมีบ่อยครั้งเข้าๆ ทุกครั้งก็มีแต่ท่านเป็นผู้ออกรับผิดอยู่เรื่อยๆ ท่านอาจารย์มั่นจึงดุเอาว่า

“ใครผิดหัววัดท้ายวัดก็มหา ใครผิดท้ายวัดหัววัดก็มหา

มันจะโง่ขนาดนั้นหรือมหานี่น่ะ หือ? หือ? ... เอะอะก็มหาผิด เอะอะก็มหาผิด...”

> *“...มันจะโง่ขนาดนั้นหรือ มหานี่น่ะ หือ? หือ? เอะอะก็มหาผิด เอะอะก็มหาผิด...”*

ในเรื่องนี้จริงๆ แล้วท่านอาจารย์มั่นท่านก็ทราบอะไรดีอยู่แล้ว เพราะนิสัยรวดเร็วและช่างสังเกตอยู่ตลอด จึงสามารถจับได้หมด

มีอยู่คราวหนึ่ง ท่านไม่สบายป่วยหนักจนลุกไม่ขึ้น ทั้งลมก็แรงตลอด ฝนก็ตกทั้งคืน ใบไม้จึงร่วงหล่นมากมาย พอเช้ามาท่านอาจารย์มั่นไม่ได้ยินเสียงปัดกวาดใบไม้เหมือนทุกๆ วัน รู้สึกผิดจากปกติมาก ท่านอาจารย์มั่นจึงถามขึ้นทันทีว่า

"หือ? ๆ พระเณรไปไหนหมด หือ? ท่านมหาไปไหน?" พระเณรตอบว่า

"ท่านอาจารย์มหาป่วย"

ท่านอาจารย์มั่นพูดแบบดุๆ ขึ้นทันทีว่า *"หือ?ๆ ท่านมหาป่วยเพียงองค์เดียว วัดร้างหมดเลยเชียวหรือ?"*

ที่กล่าวเช่นนี้เป็นเพราะโดยปกติประจำวัน ท่านจะคอยใส่ใจเป็นธุระนำหน้าหมู่คณะออกทำข้อวัตรต่างๆ ทุกชิ้นทุกอันอยู่เสมอ เมื่อมาเจ็บป่วยจนลุกไม่ขึ้นพระเณรจึงยังไม่ทันทราบ เลยไม่มีใครพาเริ่มต้นทำข้อวัตร ทำให้เช้าวันนั้นดูเงียบผิดปกติ

และในบางครั้งที่ท่านป่วยไข้อย่างหนัก มีอยู่เหมือนกันที่ท่านอาจารย์มั่นเมตตาเอายาไปให้ฉันด้วยตนเองเลยทีเดียว ท่านเล่าให้ฟังอย่างไม่มีวันลืมเหตุการณ์นี้ไปได้เลยดังนี้

"...ยาของท่าน ยามโหสถ ถ้าท่านเอาไปแล้วต้องได้ฉัน ยานี้ดีอย่างนั้นอย่างนี้ ท่านจี้เลย ให้เราฉัน ใครเอาไปให้ เราไม่ฉันนี่นะ

อันนี้ท่านก็รู้นิสัยเหมือนกันนะ ท่านจัดยาให้เขาเอาไปให้ ก็ไม่ฉัน ไม่เอาเลย สุดท้ายท่านเลยเอามาให้เอง..."

ญาณหยั่งทราบ ของท่านอาจารย์มั่น

ในระยะที่อยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่นนั้น ท่านคอยสังเกตดูทุกแง่ทุกมุมของท่านอาจารย์มั่น และเห็นว่าไม่เหมือนครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ ที่ท่านเคยประสบมา สำหรับท่านอาจารย์มั่นนั้นไม่ว่าท่านแสดงสิ่งใดออกมาย่อมสามารถเอาเป็นคติธรรมได้ทั้งนั้น ดังนี้

"...ดูทุกแง่ทุกมุม เราดูจริงๆ นะ เพราะเราตั้งใจไปศึกษากับท่านจริงๆ ... บางทีท่านก็พูดมีทีเล่นทีจริงเหมือนกันกับเราในฐานะลูกศิษย์กับอาจารย์ ก็พ่อกับลูกนี่แหละ แต่เรามันไม่ได้ว่าทีเล่นทีจริงนี่นะ มันเอาเป็นจริงทั้งนั้นเลย ท่านจะพูดแง่ไหน ท่านมีคติธรรมออกมาทุกแง่นะ ถึงแม้จะเป็นข้อตลกนี้ ท่านก็มีคติธรรมออกมา มีธรรมแทรกออกมา ไม่ได้เป็นแบบโลกนะ...

พูดถึงเรื่องความเลิศเลอที่สุดในภายในหัวใจก็ดี ภายนอกก็ดี การประพฤติปฏิบัติของท่านก็ดี รู้สึกว่าที่เราผ่านครูบาอาจารย์มานี้ไม่มีใครเหมือน ท่านพร้อมทุกอย่าง ยิ่งท่านเทศน์ถึงเรื่องเทวบุตร เทวดาแล้ว โอ๊ย ฟังแล้วเราพูดจริงๆ นะ เราเป็นจริงๆ นี่นะ ฟังแล้วน้ำตาร่วงเลยนะ พวกเทพ พวกเทวดา มาเยี่ยมท่าน มาฟังเทศน์ท่าน แต่ท่านจะพูดในเวลาเฉพาะ

นะ ท่านไม่ได้พูดสุ่มสี่สุ่มห้านะ นั่นแหละ เห็นไหม จอมปราชญ์

ท่านรู้หนักรู้เบา รู้ในรู้นอกนะ รู้ควรไม่ควร เวลามีโอกาสอันดีงามอยู่เพียง ๒-๓ องค์คุยกัน แล้วก็เสาะนั้นเสาะนี้ อยากรู้อยากเห็น ท่านก็ค่อยเปิดออกมาๆ ทางนี้ก็ค่อยสอดค่อยแทรกเข้าไป ครั้งนั้นบ้าง ครั้งนี้บ้าง หลายครั้งต่อหลายหน...

...นี่ท่านพูดถึงเรื่องเทวบุตรเทวดาอินทร์พรหมที่มาเยี่ยมท่าน ท่านบอกว่าท่านมาอยู่ที่สกลนครนี้ พวกเทวดามาเกี่ยวข้องน้อยมาก ท่านว่ายังงั้นนะ จะมาเป็นเวลา ว่างั้น คือมาในวันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันออกพรรษา นอกนั้นเทวดาไม่ค่อยมากัน หมายถึงเทวดาชั้นสูงนะ พวกสวรรค์ พวกภูมิเทวดามาห่างๆ เหมือนกันนะ

ส่วนไปอยู่เชียงใหม่ โห ต้อนรับแทบทุกวัน ท่านว่ายังงั้น ไม่มีเวลาว่างเลย เทวดาชั้นนั้นๆ ที่มาเป็นชั้น เป็นชั้นๆ มาเป็นลำดับลำดา...พวกเทวดา เช่น ดาวดึงส์นี้มา การแต่งเนื้อแต่งตัวนี้มีลักษณะไหน รูปร่างนี้จะหยาบไปอย่างนี้ ความละเอียดนะละเอียด เรื่องของเทพนั้นละเอียด แต่เมื่อเทียบกับเทพทั้งหลายแล้วจะละเอียดต่างกันเป็นชั้นๆ ๆ ๆ ขึ้นไป...

...นั่นละ เห็นไหม ญาณหยั่งทราบพวกตาดีท่านอย่างนั้น พวกตาบอดปฏิเสธวันยังค่ำว่าไม่มี... โห เวลานี้กำลังเริ่มลบล้างพวกเทวบุตรเทวดาว่าไม่มีแล้วนะ ก็ชาวพุทธเราเองนี่แหละ มันเป็นข้าศึกต่อพระพุทธเจ้าเสียเอง...”

คุณยายชรา ผู้มีญาณหยั่งรู้

ในหมู่บ้านหนองผือนั้น มีคุณยายนุ่งขาวห่มขาวคนหนึ่งอายุราว ๘๐ ปี เป็นนักภาวนาสำคัญคนหนึ่งที่ท่านอาจารย์มั่นเมตตาเป็นพิเศษเสมอมา คุณยายอุตส่าห์ตะเกียกตะกายไปศึกษาธรรมกับท่านที่วัดหนองผือเสมอ และหลานชายคนหนึ่งของคุณยายก็เป็นโยมอุปัฏฐากหลวงปู่มั่น คอยส่งบาตรทุกวันๆ พอองค์ท่านรับบาตรเสร็จแล้ว ก็จะสะพายบาตรไปส่งที่วัดทุกวันไม่เคยขาด

คุณยายท่านนี้สามารถรู้เรื่องความคิดจิตใจของใครต่อใครได้ จนบางครั้งท่านอาจารย์มั่นยังได้ถามคุณยายแบบขบขันว่า *“รู้เรื่องนั้นไหม?”* คุณยายก็ว่า *“รู้”* *“แล้วเรื่องนี้รู้ไหม?”* ก็ว่า *“ก็รู้อีก”* ท่านอาจารย์มั่นเลยลองถามว่า

“แล้วรู้ไหม? จิตของพระในวัดหนองผือนี้” คุณยายว่า *“ทำไมจะไม่รู้”* แถมพูดแบบขู่เลยว่า *“รู้หมดแหละ”* คุณยายเคยเล่าเรื่องภาวนาให้หลวงปู่มั่นฟังอย่างอาจหาญว่า

“มองมาวัดหนองผือแห่งนี้สว่างไสวทั่วหมดเลย มีแต่พระภาวนาดวงเล็กดวงใหญ่เหมือนดาวอยู่เต็มวัด”

เวลาเล่าถวายท่านอาจารย์มั่น คุณยายจะพูดแบบอาจหาญมากไม่กลัว

*“...จิตหลวงพ่อ
พ้นไปนานแล้ว
ฉันทราบจิตหลวงพ่อ
มานานแล้ว...”*

ใคร แม้พระเณรจำนวนร่วมครึ่งร้อย (รวมทั้งหลวงตามหาบัว) จะนั่งฟังอยู่เวลานั้นด้วยก็ตาม คุณยายก็จะพูดได้อย่างสบาย ไม่สนใจว่าใครจะคิดอะไร ที่เป็นพิเศษก็ตอนที่คุณยายทายใจท่านอาจารย์มั่นอย่างอาจหาญมาก และไม่กลัวว่าท่านจะดุจะว่าอะไรบ้างเลย คุณยายทายว่า

“จิตหลวงพ่อพ้นไปนานแล้ว ฉันทราบจิตหลวงพ่อมานานแล้ว จิตหลวงพ่อไม่มีใครเสมอ ทั้งในวัดนี้หรือที่อื่นๆ จิตหลวงพ่อประเสริฐเลิศโลกแล้ว หลวงพ่อจะภาวนาไปเพื่ออะไร?”

ท่านอาจารย์มั่นจึงตอบทั้งหัวเราะและเป็นอุบายสอนคุณยายไปพร้อมว่า

“ภาวนาไปจนวันตายไม่มีถอย ใครถอยผู้นั้นมิใช่ศิษย์ตถาคต”

คุณยายเรียนท่านว่า *“ถ้าไปได้ก็พอไป แต่นี่จิตหลวงพ่อหมดทางไปทางมาแล้ว มีแต่ความสว่างไสวและความประเสริฐเต็มดวงจิตอยู่แล้ว หลวงพ่อจะภาวนาไปไหนอีกเล่า ฉันดูจิตหลวงพ่อสว่างไสวครอบโลกไปหมดแล้ว อะไรมาผ่านหลวงพ่อก็ทราบหมด ไม่มีอะไรปิดบังจิตหลวงพ่อได้เลย*

แต่จิตฉันมันยังไม่ประเสริฐอย่างจิตหลวงพ่อ จึงต้องออกมาเรียนถามเพื่อหลวงพ่อได้ชี้แจงทางเดินให้ถึงความประเสริฐอย่างหลวงพ่อด้วยนี้”

ทุกครั้งที่คุณยายมา จะได้รับคำชี้แจงจากท่านอาจารย์มั่นทางด้านจิตตภาวนาด้วยดี ขณะเดียวกันพระเณรต่างองค์ต่างก็มาแอบอยู่แถวบริเวณข้างๆ ศาลาฉัน ซึ่งเป็นที่ที่คุณยายสนทนากับท่าน เพื่อฟังปัญหาธรรมทางจิตตภาวนา ซึ่งโดยมากเป็นปัญหาที่รู้เห็นขึ้นจากการภาวนาล้วนๆ เกี่ยวกับอริยสัจทางภายในบ้าง เกี่ยวกับพวกเทพพวกพรหมภายนอกบ้าง ทั้งภายในและภายนอกเมื่อคุณยายเล่าถวายจบลง ถ้าท่านเห็นด้วยท่านก็ส่งเสริมเพื่อเป็นกำลังใจในการพิจารณาธรรมส่วนนั้นให้มากยิ่งขึ้น ถ้าตอนใดที่ท่านไม่เห็นด้วย ก็อธิบายวิธีแก้ไข และสั่งสอนให้ละวิธีนั้น ไม่ให้ทำต่อไป

ท่านอาจารย์มั่นเคยชมเชยคุณยายท่านนี้ให้พระฟังว่า

“...แกมีภูมิธรรมสูงที่น่าอนุโมทนา พวกพระเรามีหลายองค์ที่ไม่อาจรู้ได้เหมือนคุณยาย...”

พลาด...เทศน์ครั้งสุดท้าย

ท่านกล่าวถึงตอนท่านอาจารย์มั่นเทศน์แบบฟ้าดินถล่ม คือเอาอย่างเต็มเหนี่ยวถึง ๓ ชั่วโมงที่วัดเจดีย์หลวง

ศาลาวัดป่าบ้านหนองผือ (ถ่ายเมื่อ ตุลาคม ๒๕๔๑)
สภาพศาลาฉันสมัยนั้น มุงด้วยหญ้าคา พื้นปูด้วยฟาก ขนาดประมาณ ๔ x ๕ เมตร

เทศน์ครั้งนี้เป็น*ครั้งสุดท้าย*ที่เชียงใหม่ซึ่งท่านมีโอกาสได้ร่วมฟังด้วย แต่ในคราวที่หนองผือ ท่านกลับพลาดโอกาสฟังเทศน์ครั้งนี้ของท่านอาจารย์มั่น ซึ่งเทศน์ชนิดฟ้าดินถล่มเช่นกัน ถึง ๔ ชั่วโมงเต็ม ที่สำคัญก็คือเป็นเทศน์ครั้งสุดท้าย จะเป็นด้วยสาเหตุใด ท่านเคยเล่าให้พระเณรฟังดังนี้

"...พูดง่ายๆ ว่าเป็นครั้งสุดท้ายเทศน์ที่หนองผือเหมือนกัน เราก็พูดกับท่านอย่างชัดเจนก่อนที่จะลาท่านไปเที่ยวมาทางวาริชภูมิ[๑]... จากอำเภอวาริชภูมิไปหาหนองผือทางตั้งพันกว่าเส้น

ท่านก็ถามว่า *'จะไปทางไหน?'*

'ว่าจะไปทางถ้ำพระทางโน้นทางบ้านตาดภูวง'

ก่อนจะไปท่านก็ให้ปัญหาถึง ๔ ข้อ ผมไม่ลืมนะ เพราะตามธรรมดาผมขึ้นไปหาท่าน ไม่ค่อยครองผ้าแหละ เพราะไม่มีผู้มีคน ก็มีแต่พระแต่เณรในวัด ไม่มีใครไปยุ่งกวนสงบสงัด ตอนเช้าจะไปหาท่านฉันจังหันเสร็จแล้วก็ขึ้นไป มีแต่ผ้าอังสะ เพราะท่านก็ไม่ได้ถืออะไรนี่มีแต่พวกกันเอง

วันนั้นผมครองผ้าไป พอขึ้นไป *'จะไปไหนนี่?'* ท่านว่าอย่างนั้นนะ เราก็เฉยไม่รู้จะว่าไง ขึ้นไปกราบแล้วท่านก็คุยไป ไม่ได้ปรารภถึงว่าเราจะไปไหนมาไหนเลย สักครู่ท่านก็ปรารภมา

'ถ้าอยู่ก็ได้กำลัง ไปก็ได้กำลัง อยู่ก็ดี ถ้าอยู่ไม่ได้กำลัง ไปได้กำลัง ไปก็ดี'

ท่านพูดของท่านไปเรื่อยๆ ก่อน จนนานพอสมควรแล้วก็เปิดโอกาสให้อย่างนี้ละ เราก็กราบเรียนถามถึงเรื่องการงานภายในวัด

'ถ้ามีอะไรที่จะจัดจะทำ กระผมก็จะได้ช่วยหมู่เพื่อนทำให้เสร็จเรียบร้อยทุก

---

๑ อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

อย่าง หากว่าไม่มีอะไร ก็อยากจะกราบนมัสการปรึกษาพ่อแม่ครูอาจารย์ไปภาวนาสักชั่วระยะหนึ่ง'

ท่านถาม *'จะไปทางไหนล่ะ?'*

'คราวนี้คิดว่าจะไปไกลสักหน่อย' คือตามธรรมดาผมไม่ค่อยไปไกล ไปประมาณสัก ๒๐-๓๐ กิโลเท่านั้นละ... ๔๕ กิโล

'คราวนี้จะไปไกลหน่อย ไปทางอำเภอวาริชภูมิ'

'เออดี ทางโน้นก็ดี' ท่านว่า *'สงบสงัดดี มีแต่ป่าแต่เขาทั้งนั้นแหละ'* ท่านว่า 'แล้วไปกี่องค์ล่ะ?'

'ผมคิดว่าจะไปองค์เดียว'

'เออดีละ ไปองค์เดียว' ท่านก็ชี้ไป *'ใครอย่าไปยุ่งท่านนะ ท่านมหาจะไปองค์เดียว'*

ทีนี้เวลาจะไปก็จำได้ว่า เดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ผมไม่ลืมนะ ก่อนจะไปก็ *'กระผมไปคราวนี้ คงจะไม่ได้กลับมาร่วมทำมาฆบูชาคราวนี้'* เราก็ว่าอย่างงั้น ไป ๙ วัน ๑๐ วันกลับมา ทางมันไกลนี่ เดินด้วยเท้าทั้งนั้นแหละ

'เอ้อ บูชาคนเดียวนะ มาฆบูชาคนเดียวจริงๆ นี่' ท่านว่าอย่างนั้นแล้วชี้เข้าตรงนี้นะ *'พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชาเป็นมาฆบูชาทั้งนั้นแหละ เอาตรงนี้นะ'*

จากนั้นก็ไป ทีนี้พอถึงวันมาฆบูชาสายๆ หน่อยประมาณสัก ๑๑ โมง ท่านถามพระ *'ท่านมหาไม่มารึ? เห็นท่านมหาไหม?'* พระว่า *'ไม่เห็นครับกระผม'*

'ไปไหนกันนา?' พอบ่าย ๒ โมง ๓ โมงเอาอีกถามอีก ตกเย็นเข้ามาอีกถามอีก

'เอ๊ มันยังไงท่านมหาไปยังไงนา?' เหมือนกับว่าท่านมีความหมายของท่านอยู่ในนั้น เหมือนกับว่าท่านจะเทศน์ให้เต็มที่ เพราะท่านจะป่วย ก่อนนั้นท่านไม่ได้ป่วยนี่นะ แต่ท่านทราบของท่านไว้แล้วเรื่องเหล่านี้ ตอนที่เราจะลาท่านไป ท่านก็ดีๆ อยู่นี่ พอถึงเวลาท่านลงมาศาลาหันหน้าปุ๊บมา

'หือ? ท่านมหาไม่ได้มารึ?'

'ไม่เห็นครับ' ใครก็ว่าอย่างงั้น

'เอ๊ มันยังไงนา? ท่านมหานี่ยังไงนา?' ว่าอย่างนี้แปลกๆ อยู่ ทั้งๆ ที่ได้ตกลงเรียบร้อยแล้ว ท่านมีอะไรของท่านอยู่ แล้วท่านก็เทศน์ตั้งแต่นั้นจนกระทั่งถึง ๖ ทุ่ม ฟาดวันมาฆบูชานี้ โอ๋ย เอาอย่างหนักเทียวนะ ๔ ชั่วโมง ตั้งแต่ ๒ ทุ่มถึง ๖ ทุ่มเป๋ง

เทศน์จบลงแล้ว *'โอ๊ย เสียดายท่านมหาไม่ได้มาฟังด้วยนะ'* ว่าอีกนะซ้ำอีก ก็เหมือนอย่างว่าเทศน์ครั้งสุดท้าย จากนั้นมาท่านไม่ได้เทศน์อีกเลยนะ

พอเดือน ๔ แรมค่ำหนึ่ง ผมก็มาถึง ผมไปเดือน ๓ ขึ้น ๓ ค่ำ ถึงเดือน ๔ ขึ้น ๓ ค่ำ ก็เป็น ๑ เดือนพอดี เดือน ๔ แรม ๑ ค่ำผมกลับมา ผมจำได้แต่ข้างขึ้นข้างแรม จำวันที่ไม่ได้ เหตุที่จะจำได้ก็เพราะว่าพอผมขึ้นไปกราบท่านตอนบ่าย พอท่านออกจากที่แล้วผมก็ขึ้นไปกราบ

'มันยังไงกันท่านมหานี่' ท่านว่าอย่างนี้ *'เทศน์เสียจนฟ้าดินถล่มก็ไม่มาฟัง*

กัน' นี่เราถึงได้ย้อนพิจารณา อ๋อ ที่พระท่านเล่าให้ฟังอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นเพราะเหตุนี้เอง

'เทศน์เสียจนฟ้าดินถล่ม นี่ผมเริ่มป่วยแล้วนะ เริ่มป่วยมาตั้งแต่วานซืนนี้' นั่นท่านว่า..."

คำเตือนล่วงหน้า

เมื่อท่านอาจารย์มั่นชราภาพมากแล้ว ท่านจะพูดเตือนพระเณรอยู่เสมอให้ตั้งอกตั้งใจ เพราะการอยู่ด้วยกันมิใช่เป็นของจีรังถาวร มีแต่ธรรมเท่านั้นเป็นสิ่งที่ควรยึดอย่างมั่นใจตายใจ ครูอาจารย์เป็นของไม่แน่นอน อย่านอนใจว่าได้มาอยู่กับครูกับอาจารย์แล้วท่านจะอยู่กับเราตลอดไป เมื่อนานเข้าๆ ท่านอาจารย์มั่นก็เปิดออกมาอีกว่า

"...ใครจะเข้มแข็ง ความพากเพียรอะไรก็ให้เข้มแข็ง มีความรู้ความเป็นอะไรภายในจิตใจ เอ้า ให้มาถามมาเล่าให้ฟัง ภิกษุเฒ่าจะแก้ให้...นี่เวลาภิกษุเฒ่าตายแล้วยากนะ ใครจะแก้เรื่องจิตใจทางด้านจิตตภาวนา นี่ไม่นานนะ"

ท่านย้ำลง *"ไม่เลย ๘๐ นะ...๘๐ ก็นี่มันนานอะไร พากันมานอนใจอยู่ได้เหรอ..."*

เมื่อท่านอาจารย์มั่นพูดเตือนดังกล่าว พระเณรทั้งหลายต่างสลดสังเวชใจ รีบตั้งหน้าตั้งตาเร่งปฏิบัติกัน สำหรับตัวท่านเองท่านเล่าถึงเหตุการณ์ตอนสำคัญนี้ให้พระเณรฟังว่า

"...เหมือนกับว่าจิตนี่มันสั่นริกๆ อยู่ พอได้ยินอย่างนั้นแล้วความเพียรก็หนัก เวลาครูบาอาจารย์ยังมีชีวิตอยู่เราก็ได้พึ่งพาอาศัยร่มเงาท่านแก้ข้ออรรถข้อธรรมที่สงสัย ก็เร่งความเพียรเข้าเต็มที่ๆ พอท่านย่างเข้า ๘๐ พับ ท่านก็เริ่มป่วยแหละ พอป่วยแล้วท่านบอกไว้เลยเชียว แน่ะฟังซิ ซึ่งท่านเคยป่วยเคยไข้มาไม่รู้กี่ครั้งกี่หน เป็นไข้มาลาเรียเป็นไข้อะไร ท่านไม่เคยพูดถึงเรื่องเป็นเรื่องตาย

แต่พอเป็นคราวนี้เพียงเริ่มเป็นเท่านั้น ไม่ได้มากอะไรเลย ท่านบอกว่า

'ผมเริ่มป่วยมาตั้งแต่วานซืนนี้นะ'

เพราะเราอยู่อำเภอวาริชภูมิ เราไปถึงวันค่ำหนึ่ง ท่านก็ป่วยขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ ผมจำได้ขนาดนั้นนะ วันค่ำหนึ่งเราก็ไปถึงท่าน

'ผมเริ่มป่วยตั้งแต่วานซืน' วานซืนก็หมายถึงวันขึ้น ๑๔ ค่ำ *'นี่ป่วยครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายนะ ไม่หาย ยาจากเทวดาชั้นพรหมไหนๆ ก็มาเถอะ'* ท่านว่า

'ไม่มียาขนานใดในโลกนี้จะมาแก้ให้หาย ไข้นี้จึงเป็นไข้สุดท้าย แต่ไม่ตายง่ายนะ เป็นโรคทรมาน เขาเรียกว่าโรคคนแก่ อย่าไปหาหยูกหายามาใส่มารักษา มันเป็นไปตามสภาพของขันธ์นี้แหละ' ท่านว่าอย่างนั้น

'เอามารักษาก็เหมือนกับใส่ปุ๋ยแล้วรดน้ำไม้ที่ตายยืนต้นแล้วนั่นแหละ จะให้มันผลิดอกออกใบออกผลเป็นไป ไม่ได้

*“...นี่ป่วยครั้งนี้
เป็นครั้งสุดท้ายนะ ไม่หาย...
ยาจากเทวดาชั้นพรหมไหนๆ
ก็มาเถอะ...”*

ยังแต่เวลาของมันเหลืออยู่ที่จะล้มลงจมแผ่นดินเท่านั้น...

...นี่ก็อยู่แต่มันยังไม่ล้มเท่านั้นเอง จะให้หายด้วยยาไม่หายนะ นี่เพียงเริ่มเป็นเท่านั้น' ท่านบอกแล้ว

แน่ไหม? ท่านอาจารย์มั่น ฟังซิ ผมถึงได้กราบสุดหัวใจผม ท่านเปิดออกมาอย่างนั้นไม่มีอะไรผิด

'ย่างเข้า ๘๐ ไม่เลย ๘๐ นา' ก็ฟังซิ

'โรคนี้เป็นไข้วาระสุดท้าย จะไม่หายจนกระทั่งตาย จะตายด้วยป่วยคราวนี้แหละ' ท่านว่า *'แต่ไม่ตายง่าย เป็นโรคทรมาน'* ก็จริง ตั้งแต่เดือน ๔ ถึงเดือน ๑๒ ฟังซิ ๗-๘ เดือนท่านเริ่มป่วยไปเรื่อยๆ เหมือนกับค่อยสุมเข้าไปๆ สุดท้ายก็เป็นอย่างว่านั้น...”

เทิดทูนท่านอาจารย์มั่นสุดหัวใจ

หมู่พระเณรที่บ้านหนองผือทราบกันดีว่า ช่วงเวลาที่ท่านอาจารย์มั่นป่วยหนักมากๆ นี้ ถ้าองค์ท่านไม่นอนทั้งคืน

ชั้นบนของกุฏิท่านพระอาจารย์มั่น
ณ วัดป่าบ้านหนองผือ

ท่านก็ไม่ยอมนอนทั้งคืนด้วยเช่นกัน และถึงแม้จะต้องได้นั่งอยู่กับที่นานมากเข้าๆ จนเริ่มรู้สึกเจ็บเอวมาก แต่ด้วยความเคารพรักท่านอาจารย์มั่น แม้จะเจ็บมากเพียงไรก็ตามก็ไม่ถือเป็นอารมณ์กับมันยิ่งกว่าการคอยเฝ้าดูแลองค์ท่านอาจารย์มั่นอย่างใจจดจ่อที่สุด

เมื่อองค์ท่านงีบหลับไปบ้าง ท่านก็ถือโอกาสนั้นออกไปเปลี่ยนอิริยาบถบ้าง ด้วยการไปเดินจงกรมในบริเวณใกล้เคียง โดยไม่ลืมที่จะให้พระที่ไว้ใจได้คอยดูแลองค์ท่านอยู่เงียบๆ ตลอดเวลาแทน ท่านบอกพระองค์นั้นไว้ด้วยว่า

“หากมีอะไรให้รีบบอกทันทีและคอยสังเกตดูว่า ถ้าองค์ท่านมีทีท่าว่าจะตื่นขึ้น ก็ให้รีบบอกทันทีเช่นกัน”

การที่พระผู้เฝ้าไข้องค์ท่านต้อง

กุฏิท่านพระอาจารย์มั่น ณ วัดป่าบ้านหนองผือ

“...เวลาท่านถ่าย เราก็เอามือรองที่-ทวารท่านเลย... ให้ท่านถ่ายลงกับมือ-เราเลย...”

คอยบอกท่านอยู่เสมอๆ เพราะต่างก็สังเกตพบว่า เวลาองค์ท่านตื่นขึ้น เมื่อลืมตาขึ้นมามักจะถามขึ้นว่า

“ท่านมหาไปไหน? ๆ”

พระผู้เฝ้าไข้ก็จะรีบวิ่งไปบอกท่านทันทีในจุดที่นัดหมายกันไว้แล้ว ท่านเองก็รีบมาทันทีเช่นกัน

ยามที่ท่านอาจารย์มั่นป่วยหนักเช่นนี้ ท่านจะเป็นผู้ทำธุระต่างๆ เกี่ยวกับองค์ท่านด้วยตัวเองทั้งหมด เฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายหนักถ่ายเบาขององค์ท่าน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ ท่านเมตตาอธิบายว่า

“...เราทำต่อท่านด้วยความจงรักภักดี เทิดทูนขนาดไหน ไม่ให้ใครเข้าไปยุ่งเลยและท่านก็ไม่เคยตำหนิอะไร เราทำกับท่านถึงจะโง่หรือฉลาด เราขอถวายทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ท่านไม่เคยตำหนิเรา จะถ่ายหนักถ่ายเบาอะไร เราจัดการเองหมด ไม่ให้ใครมายุ่ง กลัวใครจะไปคิดไม่ดีในเรื่องอะไรๆ ที่เป็นอกุศลต่อท่าน เพราะปุถุชนเป็นได้นี่นะ

เราถึงเป็นปุถุชนก็ตาม แต่เรามันไม่ใช่อย่างนั้น เรามอบหมดแล้วนี่ มันต่างกันตรงนี้นะ สติปัญญาที่เรานำมาใช้กับท่าน ก็เรียกว่า เต็มกำลังของเรา...

เวลาถ่ายหนักนี่สำคัญมาก ไม่ให้ใครเห็นด้วยนะ เราทำของเราไม่ให้ใครมองเข้าไปเห็นเลยนะ เอาร่างกายเอาตัวของเราบังไว้หมดเลย ทำคนเดียวของเราแต่ก่อนไม่มีถุงพลาสติก มีแต่กระโถนกับผ้าขี้ริ้ว ผ้าอะไร กระดาษก็มีแบบกระดาษห่อพัสดุ

เวลาท่านถ่าย เราก็เอามือรองที่ทวารท่านเลย หย่อนปั๊บใส่ปุ๊บ หย่อนปั๊บใส่ปุ๊บ เสร็จแล้วเอาผ้าคอยเช็ดตรงนั้น ให้ท่านถ่ายลงกับมือเราเลยนะ ไม่ให้ใครเข้าไปยุ่งเลย

เสร็จเรียบร้อยแล้ว เราทำความสะอาดเอง ทำเองเสร็จแล้ว เราก็วิ่งออกมา เพราะพระอยู่ข้างนอกเต็มหมด อยู่ในนั้นมีแต่เราคนเดียว...”

เป็นตายไม่ว่า ถ้าเพื่อพ่อแม่ครูอาจารย์

ในระยะที่ท่านอาจารย์มั่นไอด้วยโรควัณโรคซึ่งเป็นโรคติดต่อร้ายแรง หากมีผู้ที่เข้าไปใกล้ชิดติดพันด้วยแล้ว โอกาสที่จะได้รับเชื้อยิ่งสูงมากและอาจถึงขั้นเสียชีวิตได้โดยง่าย

เรื่องนี้เคยมีผู้ถามท่านอยู่เหมือนกันว่าไม่กลัวจะติดเชื้อวัณโรคนี้บ้างหรือ ท่านว่าท่านไม่ได้สนใจกับวัณโรคที่ร้ายแรงนี้เลย ยิ่งกว่านั้นยังได้อยู่คลอเคลียใกล้ชิดติดพันกับองค์ท่านอยู่ตลอด แม้เวลาองค์ท่านไอ ท่านก็เอาสำลีกว้านเสลดออกช่วยท่าน ยิ่งในเดือนสิบเอ็ดสิบสอง อากาศหนาวเย็นเข้ามา องค์ท่านก็จะไอหนักขึ้น ถ้าคืนไหนไม่ได้นอน ท่านก็ไม่นอนด้วย เพราะต้องช่วยกว้านอยู่ตลอดคืน ท่านว่าสำลีที่ใช้แล้วนี้ถึงกับล้นพูนกะละมังเลย เพราะต้องกว้านออกเรื่อยๆ เหตุการณ์ในตอนนี้ท่านก็เคยเล่าไว้ว่า

"...ถ้าวันไหนท่านไม่หลับ เราก็ไม่ได้หลับ ถ้าวันไหนท่านได้หลับบ้าง เราก็ออกไปเดินจงกรม กลางวันไม่ไอท่านจะอยู่สบาย ก็ให้พระที่พอไว้ใจได้องค์ใดองค์หนึ่งอยู่แอบๆ ท่าน อยู่ข้างๆ แต่ไม่ได้เข้ามุ้งกับท่าน เราก็ได้พักในตอนนั้น ถ้ากลางคืนนี้ เตรียมพร้อมตลอดเวลา

ถ้าพูดถึงพ่อแม่ครูอาจารย์มั่น เราเทิดทูนสุดหัวใจ เรามอบหมดทุกอย่าง ไม่มีอะไรเหลือติดเนื้อติดตัวเรา เรามอบหมดเลย ความลำบากลำบน เราไม่สนใจ เรามอบหมดเลย..."

ที่ท่านอาจารย์มั่นคอยถามถึงท่านมหาอยู่เสมอนี้ ไม่ใช่เพิ่งจะมีขึ้นในระยะนี้เท่านั้น ก่อนหน้านี้ก็มีและแม้ในคราวที่ท่านออกเที่ยววิเวกหลายต่อหลายวันเข้า องค์ท่านก็เริ่มถามกับพระเณรขึ้นแล้วว่า

"...เอ ท่านมหาไปไหนนา? ไปหลายวันแล้วนะ..."

ครั้นเมื่อท่านกลับมาถึงวัด องค์ท่านก็ไม่พูดอะไร แต่พระเณรก็แอบเอาเรื่องนี้ไปเล่าให้ท่านฟัง ท่านก็ทำเหมือนกับไม่รู้อะไร แต่พอท่านได้ออกเที่ยวอีกหลายวัน องค์ท่านก็ได้ถามพระเณรขึ้นอีกเช่นว่า

"เออ มหาไปหลายวันแล้วนะ ไม่เห็นนะ"

ความเมตตาอย่างน่าประทับใจที่ครูบาอาจารย์มอบให้นี้ ก็คงด้วยเพราะองค์ท่านล่วงรู้ถึงหัวใจของท่านที่ยอมมอบทุกอย่างชนิดไม่มีอะไรเหลือ เพื่อเทิดทูนเคารพบูชาคุณอย่างสุดหัวใจต่อองค์ท่านนั่นเอง

สลดสังเวช... ผู้มีพระคุณสูงสุดจากไป

ด้วยสมาธิที่แน่นหนา และด้วยความเพียรด้านปัญญาอย่างจริงจัง ทำให้ท่านสามารถถอดถอนกิเลสออกได้เป็น

ลำดับๆ ไป จนก้าวเข้าถึงความละเอียดอ่อนของจิต และเห็น **อวิชชา** ในจิตเป็นของอัศจรรย์ เป็นของน่ารักน่าสงวนน่าติดข้องน่าเฝ้ารักษาอยู่อย่างนั้นเป็นอัศจรรย์ทั้งวันทั้งคืน ระยะนี้อยู่ในช่วง ๔ เดือนก่อนหน้าที่ท่านอาจารย์มั่นจะมรณภาพ

ท่านมีโอกาสอยู่จำพรรษาร่วมกับท่านอาจารย์มั่นโดยลำดับดังนี้ บ้านโคก ๑ พรรษา บ้านนามน ๑ พรรษา บ้านโคกอีก ๑ พรรษา และแห่งสุดท้ายที่บ้านหนองผือ ๕ พรรษา สำหรับวันมรณภาพของท่านอาจารย์มั่น ตรงกับเวลา ๒ นาฬิกา ๒๓ นาที ของวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒ ณ วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร สิริรวมอายุได้ ๘๐ ปี ยังความสลดสังเวชแก่ท่านอย่างเต็มที่ด้วยเพราะท่านทราบดีว่า ถึงแม้สติปัญญาจะเป็นอัตโนมัติหมุนตลอดทั้งวันทั้งคืน หรือแม้จิตจะละเอียดเพียงใด แต่ยังมีภาระการงานทางใจอยู่ ยังต้องการครูบาอาจารย์ที่เป็นที่ลงใจและสามารถช่วยชี้แนะจุดสำคัญที่กำลังติดอยู่นี้ให้ผ่านพ้นไปได้ ท่านเล่าเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

"...วันท่านอาจารย์มั่นมรณภาพได้เกิดความสลดสังเวชอย่างเต็มที่จากความรู้สึกว่าหมดที่พึ่งทางใจแล้ว เพราะเวลานั้นใจก็ยังมีอะไรๆ อยู่ และเป็นความรู้ที่ไม่ยอมจะเชื่ออุบายของใครง่าย ๆ ด้วยเมื่อชี้ไม่ถูกจุดสำคัญที่เรากำลังติดและพิจารณาอยู่ได้อย่างท่านอาจารย์มั่นเคยชี้ ซึ่งเคยได้รับผลจากท่านมาแล้ว ทั้งเป็นเวลาเร่งความเพียรอย่างเต็มที่ด้วย

ฉะนั้นเมื่อท่านอาจารย์มั่นมรณภาพแล้วจึงอยู่กับหมู่คณะไม่ติด คิดแต่จะอยู่คนเดียวเท่านั้น จึงพยายามหาที่อยู่โดยลำพังตนเอง และได้ตัดสินใจว่าจะอยู่คนเดียวจนกว่าปัญหาของหัวใจทุกชนิดจะสิ้นสุดลงจากใจโดยสิ้นเชิง จึงยอมรับและอยู่กับหมู่เพื่อนต่อไปตามโอกาสอันสมควร..."

ความอาลัยอาวรณ์ถึงครูบาอาจารย์อย่างสุดหัวจิตหัวใจนี้ เป็นเพราะท่านมีความเคารพรักและเลื่อมใสท่านอาจารย์มั่นอย่างสูงสุด ขณะเดียวกันก็รู้สึกหมดหวัง หมดที่พึ่งทางใจระคนกันไป แต่แล้วท่านก็กลับได้อุบายต่างๆ ขึ้นมาในขณะนั้นว่า

"...วิธีการสั่งสอนของท่านเวลามีชีวิตอยู่ ท่านสั่งสอนอย่างไร ต้องจับเงื่อนนั้นแลมาเป็นครูสอน และท่านเคยย้ำว่า

งานประชุมเพลิงศพท่านพระอาจารย์มั่น ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
วันอังคารที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ (ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีขาล)

'อย่างไรอย่าหนีจากรากฐานคือผู้รู้ภายในใจ เมื่อจิตมีความรู้แปลกๆ ซึ่งจะเกิดความเสียหาย ถ้าเราไม่สามารถพิจารณาความรู้ประเภทนั้นได้ ให้ย้อนจิตเข้าสู่ภายในเสีย อย่างไรก็ไม่เสียหาย'..."

เมื่อการมรณภาพของท่านอาจารย์มั่นผ่านไป ผู้คนที่อยู่แวดล้อมเรือนร่างองค์ท่านอาจารย์มั่นก็เริ่มเบาบางลง โอกาสเช่นนั้น ท่านจึงเข้าไปกราบที่เท้าและนั่งรำพึงรำพันปลงความสลดใจสังเวชน้ำตาไหลนองอยู่ปลายเท้าเกือบ ๒ ชั่วโมง พร้อมทั้งพิจารณาธรรมในใจของตนกับโอวาทที่ท่านอาจารย์มั่นให้ความเมตตาอุตส่าห์สั่งสอนมาเป็นเวลาถึง ๘ ปีที่อาศัยอยู่กับท่านว่า

"...การอยู่เป็นเวลานานถึงเพียงนั้น แม้คู่สามีภรรยาซึ่งเป็นที่รักยิ่ง หรือลูกๆ ผู้เป็นที่รักของพ่อแม่อยู่ด้วยกัน ก็จะต้องมีข้อข้องใจต่อกันเป็นบางกาล แต่ท่านอาจารย์กับศิษย์ที่มาพึ่งร่มเงาของท่านเป็นเวลานานถึงเพียงนี้ ไม่เคยมีเรื่องใดๆ เกิดขึ้น

ยิ่งอยู่นานก็ยิ่งเป็นที่เคารพรักและเลื่อมใสหาประมาณมิได้ ท่านก็ได้จากเราและหมู่เพื่อนผู้หวังดีทั้งหลายไปเสียแล้วในวันนั้น **อนิจจา วต สังขารา** เรือนร่างของท่านนอนสงบนิ่งอยู่ด้วยอาการอันน่าเลื่อมใสและอาลัยยิ่งกว่าชีวิตจิตใจซึ่งสามารถสละแทนได้ด้วยความรักในท่านกับเรือนร่างของเราที่นั่งสงบกายแต่ใจหวั่นไหวอยู่ด้วยความหมดหวังและหมดที่พึ่งต่อท่านผู้จะให้ความร่มเย็นต่อไป

*"...ปัญหา
ทั้งหมดภายในใจ
ที่เคยปลดเปลื้องกับท่าน
บัดนี้... เราจะไปปลดเปลื้อง-
กับใคร? และใคร...
จะมารับปลดเปลื้อง
ปัญหาของเรา
ให้สิ้นซากไปได้
เหมือนอย่างท่านอาจารย์มั่น
ไม่มีแล้ว..."*

ทั้งสองเรือนร่างนี้รวมลงในหลักธรรม คือ **อนิจจา** อันเดียวกัน ต่างก็เดินไปตามหลักธรรม คือ **อุปปัชชิตวา นิรุชฌันติ** เกิด แล้วต้องตาย จะให้เป็นอื่นไปไม่ได้

ส่วนท่านอาจารย์มั่นท่านเดินแยกทางสมมติทั้งหลายไปตามหลักธรรมบทว่า **เตสัง วูปสโม สุโข** ท่านตายในชาติที่นอนสงบให้ศิษย์ทั้งหลายปลงธรรมสังเวชชั่วขณะเท่านั้น

ต่อไปท่านจะไม่มาเป็นบ่อแห่งน้ำตาของลูกศิษย์เหมือนสมมติทั่วๆ ไป เพราะจิตของท่านที่ขาดจากภพชาติเช่นเดียวกับหินที่หักขาดจากกันคนละชิ้นจะต่อให้ติดกันสนิทอีกไม่ได้ฉะนั้น..."

ท่านนั่งรำพึงอยู่ด้วยรู้สึกหมดหวังในใจว่า

"...ปัญหาทั้งหมดภายในใจที่เคยปลดเปลื้องกับท่าน บัดนี้เราจะไปปลดเปลื้องกับใคร? และใครจะมารับปลดเปลื้องปัญหาของเราให้สิ้นซากไปได้เหมือนอย่างท่านอาจารย์มั่นไม่มีแล้ว...

...เป็นกับตายก็มีเราคนเดียวเท่านั้น เช่นเดียวกับหมอที่เคยรักษาโรคเราให้หายไม่รู้กี่ครั้ง ชีวิตเราอยู่กับหมอคนเดียวเท่านั้น แต่หมอผู้ให้ชีวิตเรามาประจำวันก็ได้สิ้นไปเสียแล้วในวันนี้ เราจึงกลายเป็นสัตว์ป่าเพราะหมดยารักษาโรคภายใน..."

สติปัญญา อัตโนมัติ

หมู่เพื่อนแอบจดจ้อง

ย้อนมากล่าวถึงระยะที่ท่านอาจารย์มั่นเริ่มป่วย หลวงตาเล่าสภาวะจิตในระยะนั้นให้พระเณรฟังดังนี้

"...ตอนท่านอาจารย์มั่นเริ่มป่วย จิตเราก็เริ่มชุลมุนวุ่นวายของมันไม่มีวันมีคืนเลย ตั้งแต่นั้นมาเรื่อยๆ จิตเราก็ไม่ว่างเลย ท่านป่วยหนักเข้าเท่าไร เราก็ยิ่งต้องเป็นตัวตั้งตัวตีเกี่ยวกับการดูแลรักษา ตลอดถึงหมู่เพื่อนที่จะไปเกี่ยวข้องกับท่าน เราเป็นผู้คอยให้อุบายคอยแนะนำตักเตือน ไอ้เราเองก็หมุนติ้วๆ ซิ ลงจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม แน่ะ

พอออกจากทางจงกรมมาก็ขึ้นกุฏิท่าน นี่หมายถึงอยู่หนองผือ ออกจากกุฏิท่านก็เข้าทางจงกรม ปล่อยท่านก็ปล่อยไม่ได้ เป็นเรื่องสำคัญมากที่เราจะปล่อยไม่ได้ แม้หมู่เพื่อนจะมีมากก็ตาม แต่เราคอยแนะคอยให้อุบายคอยอะไรอยู่ตลอดเวลานั่นแหละ

พอมีเวลาบ้างนิดหน่อยก็เข้าทางจงกรม เพราะตอนนั้นจิตมันพิลึกพิลั่นจริงๆ ที่เรียกว่ามันเป็นของมันเอง ไม่มีใครบอกใครสอนไม่มีใครแนะใครนำแหละ หากเป็นในตัวของมันเองถึงวาระที่มันเป็นนี่ถ้าเราเรียกก็เรียกว่า ภาวนามยปัญญาอย่างว่า

“...ถ้าผมตาย
พวกท่านจะพึ่งใคร?...
เออ...ให้พึ่งท่านมหานะ
มหาฉลาด
ทั้งภายนอกภายในนะ...”

เมื่อก้าวถึงขั้นภาวนามยปัญญาแล้วต้องหมุนตัวไปเองเป็นอัตโนมัติ ไม่หยุดไม่ถอย มีแต่หมุนอยู่ตลอด หมุนกับกิเลสนั่นแหละไม่ใช่หมุนอะไร ลืมวันลืมคืนลืมปีลืมเดือนลืมเวล่ำเวลา ไม่ได้ส่งออกนอก มีแต่พันกันอยู่กับกิเลสอาสวะประเภทต่างๆ อยู่ภายในนั้น...”

ก่อนท่านอาจารย์มั่นจะมรณภาพและเป็นระยะที่ท่านยังอยู่ระหว่างการออกวิเวก ท่านอาจารย์มั่นได้เคยปรารภถามพระที่ขึ้นไปทำข้อวัตรอุปัฏฐากว่า

“ถ้าผมตาย พวกท่านจะพึ่งใคร?”

สักครู่หนึ่งท่านอาจารย์มั่นพูดขึ้นว่า *“เออ ให้พึ่งท่านมหานะ มหาฉลาดทั้งภายนอกภายในนะ...”*

ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีพระเณรหมู่เพื่อนต่างแอบจดจ้องท่านอยู่เงียบๆ และตั้งใจว่าเมื่อสิ้นท่านอาจารย์มั่นไป ก็ยังมีความหวังจะได้อาศัยท่านเป็นที่พึ่งที่แนะนำทางการภาวนาต่อไปได้

ดังนั้น เมื่อเสร็จงานพิธีศพท่านอาจารย์มั่น พระเณรหลายสิบรูปต่างคอย-

งานประชุมเพลิงศพท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
วันอังคารที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ (ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีขาล)

ติดตามท่านอยู่ตลอด แม้ท่านจะพยายาม-หลบหลีกปลีกตัวหนีไปทางอื่น ด้วยเพราะ-เป็นระยะที่ต้องการอยู่ลำพังคนเดียว แต่ก็-มีหมู่เพื่อนคอยสืบรอยติดตามไปตลอด-เวลา แทบจะทุกสถานที่ เพราะเพิ่งขาด-ร่มโพธิ์ร่มไทรใหญ่คือท่านอาจารย์มั่นไป-ไม่นานนี้ เดี๋ยวองค์นี้ตามมา สักเดี๋ยวองค์-นั้นตามมาอีกแล้ว เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดใน-ระยะนั้น ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ระยะนี้ว่า

"...ถึงระยะที่จะอยู่กับหมู่เพื่อนไม่ได้... มันอยู่ไม่ได้จริงๆ เสียเวล่ำเวลา-ใครมายุ่งไม่ได้นะ คิดดูซิไปบิณฑบาตที่-ไหน หมู่บ้านใหญ่ๆ ไม่อยู่ ไปหาอยู่บ้าน ๕-๖ หลังคาเรือน... บ้านใหญ่ไม่เอา ถ้ายิ่ง-บ้านไหนไปแล้วเขารุมมาหา โอ๋ย บ้านนี้ไม่-ได้เรื่องแน่ นั่น เขาจะมายุ่งเราจนหาเวลา-ภาวนาไม่ได้ ไม่เอา

หนีไปหาอยู่หมู่บ้าน ๓-๔ หลังคา-เรือน บิณฑบาตกับเขาพอมีชีวิตบำเพ็ญ-ธรรมให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่านั้น ไป-บิณฑบาตก็ทำความเพียรตลอด ยุ่งกับ-ใครเมื่อไร ทั้งไปทั้งกลับมีแต่เรื่องความ-เพียรเหมือนกับเดินจงกรม มันเป็นอยู่ใน-หลักธรรมชาติของมันเองเวลามันหมุน-ของมัน เห็นชัดๆ อยู่ในหัวใจว่า

'อยู่กับใครไม่ได้'

นี่มันก็รู้อยู่กับใจเราเอง ระยะหนึ่ง-มันบอกว่า *'อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องได้วิ่งหา-ครูหาอาจารย์ไม่งั้นจมแน่ๆ'*

มันรู้ชัดอยู่ ก็ต้องได้เข้าหาครูหา-อาจารย์ ถึงวาระที่จะอยู่คนเดียวนี่ จะอยู่-กับใครไม่ได้แล้วมันก็รู้อีก ใครติดตาม-ไม่ได้นะ โอ๋ย! ขโมยหนีจากพระจากเณร-เหมือนขโมย ขโมยใหญ่ๆ เลยนี่ โน่นหัว-โจรหัวโจกนั่น ขโมยหนีกลางคืน กลางวัน-หมู่เพื่อนจะเห็น

ถ้าพอไปกลางวันได้ก็ไป พอไป-กลางคืนได้ก็ไปกลางคืน ดึกดื่นไม่ว่านะ หนีจากหมู่เพื่อน มันไม่สบาย มันอยู่ไม่ได้ ก็งานของเราเป็นอยู่อย่างนี้มีเวลาว่างเมื่อ-ไร อยู่อย่างนี้ตลอด แล้วจะไปอ้าปากพูด-คุยกับคนนั้น อ้าปากพูดคุยกับคนนี้ได้ยัง-ไง งานเต็มมืออยู่นี่ นั่นถึงวาระมันเป็นใน-หัวใจรู้เอง..."

นางงามจักรวาล...อวิชชา

วันหนึ่งช่วงเดือนสามข้างแรมหลัง-เสร็จพิธีถวายเพลิงท่านอาจารย์มั่นแล้ว ท่านก็ไปภาวนาที่วัดดอยธรรมเจดีย์ ระยะ-นั้นท่านยังคงอัศจรรย์กับความสว่างไสว-ของจิต ดังคำปรารภกับพระตอนหนึ่งว่า

"...จิตของเรามันสว่างไสว ก็อย่างว่านั่นแหละ คนเป็นบ้าอัศจรรย์ตัว-เอง ไม่มีใครอัศจรรย์เท่าเจ้าของอัศจรรย์-บ้าในตัวเอง ไม่ใช่อัศจรรย์ธรรมแต่เป็น-อัศจรรย์บ้า ความหลงความยึดจิตอวิชชา มันจึงอัศจรรย์ตัวเอง เวลาเดินจงกรม-อุทานออกมาในใจว่า

'แหม...จิตเราทำไมสว่างเอานักหนา-นะ ร่างกายเรามองดูมันเห็นพอเป็นรางๆ เป็นเงาๆ เพราะความรู้ทะลุไปหมด'

สว่างไปหมดเลยก็อัศจรรย์ล่ะซิ เราถึงว่าอัศจรรย์บ้า..."

ท่านอดอาหารมาได้เพียง ๓ วัน เนื่องจากระยะนั้นอดนานมากไม่ได้แล้ว เพราะนับแต่เริ่มปฏิบัติมาจนขณะนี้เป็น-เวลา ๙ ปี ตอนนี้ก็พรรษาที่ ๑๖ แล้ว ท่านก็อดอาหารแบบสมบุกสมบันอย่างนี้-ตลอดมา วันนั้นท่านจึงตั้งใจจะฉันจังหัน

เนื่องด้วย **ท่านอาจารย์กงมา**[๑] อนุญาตให้ชาวบ้านมาใส่บาตรที่วัดทุกวันพระ พระเณรจึงไม่จำเป็นต้องออกไป-บิณฑบาตนอกวัด

ดังนั้นพอได้อรุณแล้ว เพื่อรอเวลา-ฉันอาหารท่านจึงออกจากกุฏิไปเดิน-จงกรมทางด้านตะวันตกของวัด ตั้งใจว่า-จะเดินอยู่จนกระทั่งได้เวลาบิณฑบาต ขณะที่ท่านเดินจงกรมไปมาอยู่นั้น เกิด-รำพึงขึ้นในใจว่า

"เอ...จิตนี่ทำไมอัศจรรย์นักหนา-นะ มันสว่างไสวเอามาก..."

พอรำพึงถึงเรื่องความอัศจรรย์-ของจิตจบลงเท่านั้น **อุบาย**ก็ผุดขึ้นมาใน-ขณะจิตหนึ่งเป็นคำๆ เป็นประโยคๆ อย่าง-ไม่คาดไม่ฝันว่า

"ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั้นแลคือตัวภพ"

ในตอนนั้นท่านเล่าว่าท่านงงเป็น-ไก่ตาแตกไปเลย เพราะยังไม่เข้าใจใน-อุบายที่ผุดขึ้น จึงได้แบกปัญหานี้ไปคน-เดียวในป่าในเขา ทางอำเภอบ้านผือ--ท่าบ่อ[๒]

ในช่วงนี้เอง ทีแรกท่านจำเป็นต้อง-ให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์[๓] พระอุปัชฌาย์-ของท่านร่วมเดินทางไปด้วย แต่กระนั้นก็-ตาม การสนทนาธรรมระหว่างท่านกับ-ท่านเจ้าคุณก็มีไม่บ่อยนัก เพราะกลัวจะ-ขาดการสืบต่อทางความเพียร จึงจำเป็น-ต้องได้เลี่ยงท่านเจ้าคุณอยู่เรื่อยๆ ส่วน-ท่านเจ้าคุณเองก็คงสังเกตเห็นได้ชัดเจน จนมีอยู่ครั้งหนึ่งท่านเจ้าคุณจึงได้กล่าว-ขึ้นว่า

"เธอเอ๊ย เรากลับไปแล้วเธอก็จะ-สบายหรอก เธอยุ่งเพราะเรา"

ถึงตอนนี้ท่านเคยให้เหตุผลว่า

---

๑ ท่านอาจารย์กงมา จิรปุญโญ เจ้าอาวาสวัดดอยธรรมเจดีย์ในขณะนั้น

๒ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

๓ เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ ท่านบวชตั้งแต่เป็นสามเณร ต่อมาได้เล่าเรียนปริยัติที่วัดเทพศิรินทราวาส กทม. ในสมัยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ พอเรียนจบตามต้องการแล้ว ท่านก็ยอมรับกลับไปเป็นพระปกครองเขต และจำพรรษาที่วัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี เพื่อรักษาพระกรรมฐานให้อยู่บำเพ็ญสมณธรรมได้โดยสะดวก เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์นี้ ท่านให้ความเคารพต่อท่านอาจารย์มั่นเป็นอย่างสูง ปีหนึ่งๆ ในตอนที่องค์ท่านอยู่ที่หนองผือ สกลนคร เจ้าคุณต้องเดินเท้าเปล่าไปกราบนมัสการเยี่ยมถึง ๒ ครั้ง ท่านเองที่เป็นผู้นิมนต์ท่านอาจารย์มั่นจากเชียงใหม่มาอยู่อีสานได้

ท่านไม่สะดวกจะอยู่ด้วยใครๆ ในเวลานั้นจริงๆ เพราะไม่อยากให้เสียเวลาขาดความเพียรเลย ท่านเจ้าคุณก็มีเรื่องจำเป็นต้องพูดคุยอยู่บ่อยครั้ง เวลาพูดคุยทำให้ชะงักไปบ้างในทางความเพียร อีกประการหนึ่งเมื่อท่านเจ้าคุณไปในที่ใดๆ คณะพระเณรฆราวาสลูกศิษย์ลูกหาก็มักมากราบมาเยี่ยมท่านอยู่ไม่ขาดสาย ดังนั้นเมื่อท่านเจ้าคุณจากท่านไป ความต่อเนื่องทางความเพียรจึงมีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

ความจำเป็นของครูอาจารย์

ท่านกล่าวถึง **อุบาย** ที่ผุดขึ้นในภายในจิตของท่านที่ว่า *"ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั้นแลคือตัวภพ"*

ในตอนนั้นท่านยังไม่เข้าใจความหมาย จึงได้แต่รู้สึกเสียดายเป็นอย่างยิ่งว่าหากท่านอาจารย์มั่นยังมีชีวิตอยู่ องค์ท่านจะสามารถแก้ปัญหานี้ให้ได้ทันที ดังนี้

"...หากท่านอาจารย์มั่นยังทรงธาตุทรงขันธ์อยู่ ท่านจะแก้อุบายนี้ได้ทันที และจิตอวิชชาดวงสว่างไสวน่าอัศจรรย์นี้ก็จะต้องพังทลายขาดสะบั้นลงไปในตอนนี้เลยทีเดียว แต่เพราะด้วยขณะนั้นปัญญายังไม่ทันกับอุบายที่ผุดขึ้น จึงไม่สามารถพังทลายได้ มิหนำซ้ำยังติดยังยึดมันเข้าเสียอีกด้วย..."

ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงพูดอย่างถึงใจอยู่เสมอว่า ครูบาอาจารย์ผู้รู้จริงนั้นมีความจำเป็นอยู่ทุกระยะดังนี้

"...ถ้าสมมุติว่านำปัญหานี้มาเล่าถวายท่านอาจารย์มั่นตรงนี้ปั๊บ... ท่านจะใส่ผางมาทันที ทีนี้จะเข้าใจปุ๊บเดียว จุดนั้นก็พังทลายไปเลย นี่มันไม่เข้าใจ ปัญหาก็บอกชัดอยู่แล้ว นี่ซิถึงได้ว่าความจำเป็นมีอยู่ทุกระยะนา...

เรื่องจิตนี่จึงสำคัญที่ครูที่อาจารย์ผู้ให้การอบรมสั่งสอน ผู้ที่ท่านรู้แล้วไม่ต้องพูดมากเลย ท่านใส่ปั๊บเดียวได้ความ ใครจะมาสุ่มครอบทั้งหนองทั้งบึงไม่ได้ จะโยนยาใส่กันทั้งตู้ทั้งหีบมันไม่ได้

เรื่องความจำเป็นกับครูอาจารย์มันจำเป็นอย่างนี้ไม่ว่าขั้นไหนๆ ความก้าวหน้าของเรามันช้าผิดกัน ปัญหาบางอย่างแก้กันอยู่ ๒ วัน ๓ วันแก้กันยังไม่ตก...ไม่ตกมันก็ไม่ถอย จะต้องแก้ให้ตกจนได้ นี่ซิมันจะตาย เพราะคำว่าแพ้นั้นมีไม่ได้ ถ้าจะแพ้ให้ตายเสียดีกว่า นอกจากต้องทะลุโดยถ่ายเดียว ถ้าไม่ทะลุก็ต้องเจาะกันอยู่อย่างนั้น หมุนติ้วๆ อยู่นั้น..."

พบปราชญ์ กลางป่าเขา

ราวปี ๒๔๙๓ ท่านได้ไปพักอยู่กับท่านอาจารย์หล้าในเขาลึกราวครึ่งเดือน ที่พักเป็นป่าเขา อาศัยอยู่กับชาวไร่ บิณฑบาตพอเป็นไปวันหนึ่งๆ เดินจากที่พักออกมาหมู่บ้าน กว่าจะพ้นจากป่าก็เป็นเวลา ๓ ชั่วโมง ๒๐ นาที ถึงหมู่บ้านก็ร่วม ๔ ชั่วโมง

ท่านได้มีโอกาสศึกษาเรียนถาม-

ธรรมกับท่านอาจารย์หล้า รู้สึกว่าซาบซึ้ง-จับใจท่านมาก ดังปรากฏอยู่ในตอนหนึ่ง-ของหนังสือ "ปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐาน" ว่า

"...ท่านอาจารย์หล้าอธิบายปัจจยาการคืออวิชชาได้ดี ละเอียดลออมาก ยาก-จะมีผู้อธิบายได้อย่างท่าน เพราะปัจจยา-การเป็นธรรมละเอียดสุขุมมาก ต้องเป็นผู้-ผ่านการปฏิบัติภาคจิตตภาวนามาอย่าง-ช่ำชอง จึงจะสามารถอธิบายได้โดย-ละเอียดถูกต้อง เนื่องจากปัจจยาการหรือ-อวิชชาเป็นกิเลสประเภทละเอียดมาก ต้องเป็นวิสัยของปัญญาวิปัสสนาขั้น-ละเอียดเท่าๆ กัน จึงจะสามารถค้นพบ-และถอดถอนตัวปัจจยาการคืออวิชชาจริง-ได้ และอธิบายได้อย่างถูกต้อง..."

ท่านอาจารย์หล้าเป็นศิษย์ผู้ใหญ่-ของท่านพระอาจารย์มั่น ภูมิลำเนาเดิมอยู่-เวียงจันทน์ ท่านไม่รู้หนังสือเนื่องจากไม่-เคยเรียนมาก่อน นับแต่อุปสมบทแล้ว ท่านอยู่ที่ฝั่งไทยตลอดมาจนวันมรณภาพ เพราะทางฝั่งไทยมีหมู่คณะและครูอาจารย์-ทางฝ่ายปฏิบัติมาก

ท่านอาจารย์หล้าเริ่มฉันหนเดียว และเที่ยวกรรมฐานอยู่ตามป่าตามเขา-กับท่านพระอาจารย์มั่นและท่านพระ-อาจารย์เสาร์มาแต่เริ่มอุปสมบท ไม่เคย-ลดละข้อวัตรปฏิบัติและความเพียรทางใจ-ตลอดมา

ท่านกล่าวถึงการบำเพ็ญสมณธรรม ของท่านอาจารย์หล้าไว้เช่นกันว่า

"...ท่านอาจารย์หล้ามีนิสัยเด็ด-เดี่ยวอาจหาญ ชอบอยู่และไปคนเดียว ท่านมีนิสัยชอบรู้สิ่งแปลกๆ ได้ดี คือพวก-กายทิพย์ มีเทวดา เป็นต้น พวกนี้เคารพ-รักท่านมาก ท่านว่าท่านพักอยู่ที่ไหนมักมี-พวกนี้ไปอารักขาอยู่เสมอ

ท่านมีนิสัยมักน้อยสันโดษมาก-ตลอดมา และไม่ชอบออกสังคมคือหมู่-มาก ชอบอยู่แต่ป่าแต่เขากับพวกชาวป่า-ชาวเขาเป็นปกติตลอดมา ท่านมีคุณธรรม-สูงน่าเคารพบูชามาก คุณธรรมทางสติ-ปัญญารู้สึกว่า ท่านคล่องแคล่วมาก...

...เวลาท่านจะจากขันธ์ไป ก็ทราบ-ว่าไม่ให้ใครวุ่นวายกับท่านมาก เป็นกังวล-ไม่สบาย ขอตายอย่างเงียบแบบกรรมฐาน-ตาย จึงเป็นความตายที่เต็มภูมิของพระ-ปฏิบัติ ไม่เกลื่อนกล่นวุ่นวาย..."

ป่วยหนัก...รักษาด้วยธรรมโอสถ

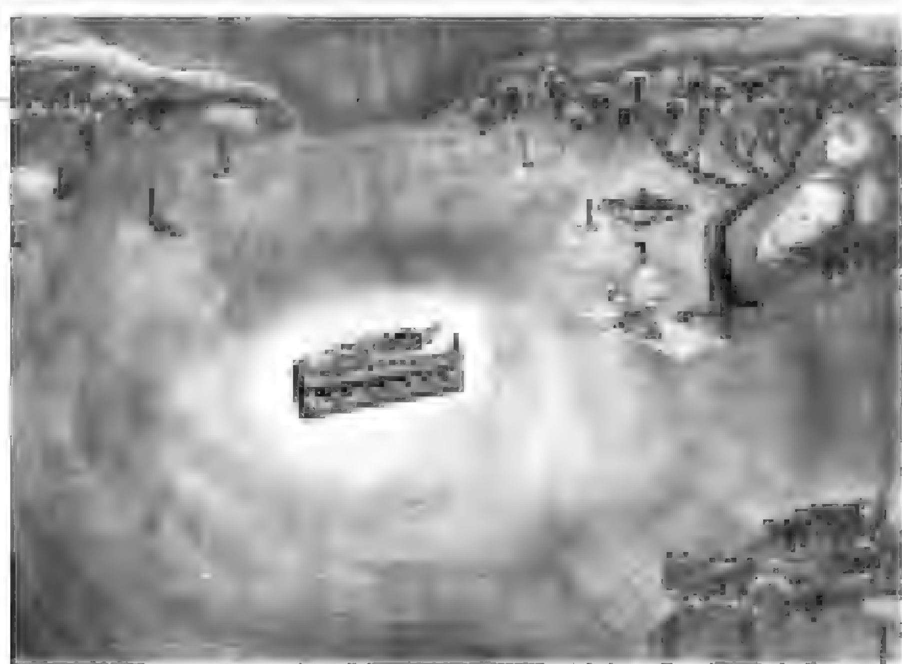
คราวหนึ่งท่านออกวิเวกโดยเดิน-ธุดงค์ไปทางบ้านกะโหมโพนทอง ซึ่งอยู่-ระหว่างอำเภอบ้านผือ กับอำเภอท่าบ่อ ต่อเขตต่อแดนกัน มีแม่น้ำทอนเป็นเขต-

แดน ชาวบ้านหมู่บ้านกะโหมโพนทองจำนวนมากต่างพากันล้มป่วยด้วย ***โรคเจ็บขัดในหัวอก*** ดาดาษกันไปหมดเหมือนโรคอหิวาห์หรือฝีดาษ ถึงขนาดที่ว่าวันหนึ่งๆ เป็นกันตายกันวันละ ๓-๔ คนบ้าง ๕ คนบ้าง บางวันก็มีถึง ๗-๘ คนบ้าง

ท่านพักอยู่ในป่า เขาก็ไปนิมนต์ท่านมาสวด **กุสลา มาติกา** ให้คนตายเพราะแถวนั้นไม่มีพระ วันทั้งวันเดี๋ยวมีคนนั้นตายแบกเข้ามาแล้ว สักพักเดี๋ยวแบกเข้ามาใหม่อีกแล้ว ท่านเลยจะไม่ได้หนีห่างจากป่าช้าเลย จนสุดท้ายโรคนี้ก็มาเป็นขึ้นกับตัวท่านเอง

อาการของโรคเจ็บเหมือนกับเหล็กแหลมหลาวทิ่มแทงประสานกันเข้าไปในหัวอกในหัวใจ จะหายใจแรงก็ไม่ได้ ยิ่งถ้าหากว่าจามด้วยแล้วแทบจะสลบไปในตอนนั้นเลยทีเดียว เมื่ออาการเกิดขึ้นเช่นนี้ทำให้ท่านทราบได้ทันทีว่า ถ้าขืนเป็นเช่นนี้แล้วไม่นานก็คงต้องตายอย่างแน่แท้ เพราะแม้แต่การหายใจก็จะไม่ได้ มันคับเข้าแน่นเข้าเรื่อยๆ หายใจแรงแทบไม่ได้เลย เมื่ออาการเช่นนี้ปรากฏขึ้นท่าน

“...ไม่อยากตายก็ต้องได้ตาย เมื่อถึงกาลมันแล้ว...ห้ามไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นคติธรรมดา ยุ่งไปทำไม...”

จึงบอกชาวบ้านว่าเป็นโรคแบบเดียวกันนี้แล้ว ต้องขอหลบตัว

จากนั้นท่านก็เก็บตัวพักอยู่ที่ป่าไผ่ตีนภู แล้วจึงพิจารณาว่า

“...คราวนี้เราจะไปตายเสียแล้วเหรอ ในเวลานี้เรายังไม่อยากไป เพราะในหัวใจถึงจะละเอียดขนาดไหนก็ตาม แต่ก็รู้อยู่ว่า จิตนี้ยังไม่ได้เป็นอิสระ ยังมีอะไรอยู่ในจิต หากว่าตายไปในตอนนี้ก็แน่ใจใน **ภูมิของจิตภูมิของธรรม** ว่า จะต้องไปเกิดในที่นั้นๆ ยังไงก็ต้องค้างอยู่ ยังไม่ถึงที่เหล่านี้ทำให้วิตกวิจารณ์ว่า

‘ยังไม่อยากตาย’

เพราะจิตยังจะค้างอยู่ในชั้นใดชั้นหนึ่ง ในความรู้สึกยังมีอาลัยอาวรณ์อยู่ แต่ไม่ใช่กับชีวิต เป็นความอาลัยอาวรณ์อยู่กับมรรคผลนิพพานที่ตนต้องการจะได้...”

แต่ด้วยเหตุที่โรคมันบีบบังคับตลอดเวลา ทำให้ท่านต้องหมุนกลับมาพิจารณาย้อนหลังว่า

“...ไม่อยากตายก็ต้องได้ตายเมื่อถึงกาลมันแล้วห้ามไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นคติธรรมดายุ่งไปทำไม เรื่องทุกขเวทนานี้ก็

เคยผ่าน เคยรบมาด้วยการนั่งหามรุ่งหาม-ค่ำ นั่งตลอดรุ่ง

แม้ทุกขเวทนามากแสนสาหัสก็-เคยได้ต่อสู้จนได้ความอัศจรรย์มาแล้ว โรคนี้ก็เป็นทุกขเวทนาหน้าเดียวกัน อริยสัจอันเดียวกัน จึงถอยไปไม่ได้...”

มีชาวบ้านยกทั้งบ้านพากันไป-เยี่ยมท่านเป็นร้อยๆ ท่านก็ให้เขากลับ-หมด ไม่ให้ใครมายุ่งเลย จะเหลืออยู่ก็แต่-ผู้เฒ่าคนหนึ่งเท่านั้น แกแอบซุ่มดูท่านอยู่-ตลอดทั้งคืนด้วยความเป็นห่วงที่กอไผ่ใน-ป่าใกล้ๆ กันนั้นโดยไม่ให้ท่านรู้ตัว

ท่านตั้งใจจะขึ้นเวทีต่อกรกันกับ-ทุกขเวทนาของโรคนี้ในคืนนี้ ชนิดจะให้ถึง-เหตุถึงผลถึงพริกถึงขิงถึงเป็นถึงตายเลยที-เดียว จากนั้นก็เข้าที่นั่งภาวนา โหมกำลัง-สติปัญญาหมุนเข้าพิจารณาทุกขเวทนา-ในจุดตรงกลางอกที่กำลังเจ็บเสียดแทงอยู่-นี้ ท่านเล่าไว้ดังนี้

“...พิจารณาทุกขเวทนาในหัวอก-นี้ว่าเป็นยังไง เกิดขึ้นจากอะไร เสียดแทง-อะไร เวทนาเป็นหอกเป็นหลาวเมื่อไรกัน มันก็เป็นทุกข์ธรรมดานี้เอง ทุกข์นี้ก็เป็น-สภาพอันหนึ่ง เป็นของจริง... ค้นกันไปมา-ไม่ถอย เป็นตายไม่สนใจ สนใจแต่จะให้รู้-ความจริงในวันนี้เท่านั้น

พิจารณาดังนี้จนกระทั่งถึง ๖ ทุ่ม-กว่า พอเต็มที่เห็นประจักษ์ เวลาถอนนี้ถอนอย่างประจักษ์เช่นเดียวกับทุกขเวทนา-จากการนั่งตลอดรุ่ง จิตรอบด้วยปัญญา ทุกขเวทนาถอนแบบเดียวกัน ถอนออกจน-โล่งหมดเลย หายเงียบไม่มีอะไรเหลือ ว่าง-ไปหมดเลย เหมือนกับร่างกายไม่มี พักอยู่-จนกระทั่งจิตมันพอตัวแล้วก็ยิบแย็บๆ ถอยออกมาๆ จิตก็ยังว่าง ร่างกายแม้จะมี-อยู่แต่ไม่มีเจ็บมีปวดมีเสียดแทงในหัวอก-อย่างที่เป็นอยู่ จึงแน่ใจว่าไม่ตายแล้วทีนี้ โรคนี้หาย แก้กันด้วยอริยสัจ

พอหลังจากนั้นแล้วก็ลงเดินจงกรม เขาเรียกตะเกียงอะไร แก้วครอบเล็กๆ ... ภาคอีสานเขาเรียกตะเกียงโป๊ะ... จุดไว้-ข้างนอกมุ้งโน้น... ตั้งแต่ต่อสู้กันอยู่โน้นนะ จุดไว้แล้วก็เข้าที่ละ มองเห็นไฟอยู่นอกมุ้ง-โน้น ไม่ได้เอาเข้ามาในมุ้ง จากนั้นก็ลงเดิน-จงกรม โอ๋ย เดินก็ตัวปลิวไปเลย หายเงียบ-ไม่มีอะไรเหลือ...”

ท่านเดินจงกรมจนตลอดรุ่ง คืนนั้นท่านจึงไม่ได้นอนเลย เมื่อแสงอาทิตย์-สว่างพอรำไร ผู้เฒ่าที่แอบอยู่ข้างกอไผ่ก็-ปุบปับออกมาด้วยความดีใจ ท่านเห็นผู้-เฒ่าจึงทักว่า

“เอ้า โยมมาทำไมล่ะ?”

“โห ผมนอนอยู่นี้ ข้างกอไผ่นี่” แกว่า

"เอ้า นอนทำไม? ก็บอกให้ไป-ตั้งแต่เมื่อคืนนี้"

"โอ๊ย ผมไม่ไป ผมกลัวท่านจะตาย ผมคอยแอบอยู่นี้ ผมก็ไม่ได้นอนเหมือนกัน-ทั้งคืน ไฟของท่านสว่างตลอดรุ่ง เห็นท่าน-มาเดินจงกรม ผมก็ดีใจบ้าง"

การพิจารณาทุกขเวทนาจากการ-ป่วยคราวนี้ ท่านเคยยกเอามาเป็น-ตัวอย่างสอนพระให้รู้หลักว่า

"...เวลาพิจารณาแล้วแก้ถอนกัน มันก็ถอนให้เห็นชัดๆ นี่นะ... มันแก้กันได้-ด้วยอริยสัจ ปัญญาพิจารณากองทุกข์ แยกแยะกันกับร่างกายของเราออกให้เห็น-อย่างชัดเจน ดังที่เราเคยปฏิบัติมาในสมัย-ที่นั่งหามรุ่งหามค่ำ ไม่ได้ผิดกันเลย

แต่เรื่องสติปัญญาต้องขึ้นสดๆ ร้อนๆ เราจะไปเอาเรื่องเก่าเรื่องที่เคยเป็น-มา มาปฏิบัติไม่ได้...เรื่องแก้กิเลส แก้อะไร-ทุกสิ่งทุกอย่าง แก้ทุกขเวทนานี้ มันต้อง-สดๆ ร้อนๆ...อย่าให้เกิดขึ้นมาด้วยการ-คาดการหมาย... มันถึงแก้สดๆ ร้อนๆ จริงๆ ..."

ผีปอบสาว

ปีพ.ศ. ๒๔๙๓ เดือนเมษายน เป็น-ช่วงที่ท่านพักที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัด-สกลนคร ที่นั่นท่านได้พบกับคุณหมอเจริญ[๑] ซึ่งกำลังเตรียมตัวจะบวชตามประเพณี

๑ คุณหมอเจริญ วัฒนสุชาติ ต่อมาเป็นผู้อำนวยการ โรงพยาบาลศรีธัญญา ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ

"...เหตุที่จะเป็นปอบ ก็เพราะแกไปสักว่าน เขาเรียกว่านกระจาย สักอยู่บนหัวนี่..."

วันหนึ่ง มีหญิงสาวผู้หนึ่งเข้ามา-สนทนากับหมอเจริญ หลังจากพูดคุยกัน-อยู่ครู่ใหญ่ เรื่องราวที่สนทนากันทำให้-หญิงสาวผู้นั้นถึงกับยอมเปิดเผยความใน-ใจว่าแกเป็นปอบ ตัวท่านเองก็อยู่ใน-เหตุการณ์ตอนนั้นด้วย ดังนี้

"...อย่างเขาว่าเป็นปอบเป็นผีก็เหมือนกัน คนนั้นเป็นปอบคนนี้เป็นปอบ มันมีผีมาสิงอยู่ในคนเขาเรียกปอบ เอ๊ ชื่อ-ว่าอะไรนาหญิงคนนี้ หมอเจริญซักเอาเสีย-จนตาแห้ง นั่งดูหญิงคนนั้น หมอเจริญน่ะ-เป็นนักเรียนแพทย์ปัจจุบัน อยากรู้ชัดๆ เป็นยังไงแน่ แกก็เล่าให้ฟังจริงๆ โห แกเล่า-อย่างอาจหาญนี่ นั่นเหมือนกับอ้าปาก-ด้วย ลืมตาไม่หลับด้วยอ้าปากด้วย คือแก-พูดมันน่าฟัง

ถ้าวันไหนมันหิวมันดิ้นอยู่ในนี่ เจ้าของจะรู้สึกรำคาญ ว่างั้น ปอบส่วน-มากมันจะออกทางตา แพล็บๆ ทางตา-แล้วก็ไปแล้ว ทางเจ้าของนี้ก็คอยร้อนใจ-ละซิกลัวว่ามันจะไปกินใครเข้า ถูกหมอ-เขาเก่งเขาไล่ติดตามผีมา ก็มาหาเราได้ ถ้าคนไล่ผีไม่เก่ง คนไล่ผีไม่รู้มันก็กินคน พอมันกินอิ่มแล้ว ก็กลับมาหาคน กลับมา-หาเจ้าของนั่นแหละ มาเข้าเจ้าของ เข้า-

ทางหูบ้างเข้าทางตาบ้างแว้บเดียว ทีนี้ก็จะ-รู้สึกง่วงนอนทั้งวัน ถ้ามันได้ไปกินอิ่มๆ มา-แล้วจะง่วงนอนทั้งวันเลย แต่ถ้ามันหิวแล้ว-เจ้าของก็จะรู้สึกกระวนกระวายคือมันกวน-อยู่ภายใน ครั้นถ้าออกไปกินเขาก็ถูกเขาไล่-ละซิว่า

'อีนี้เป็นปอบ อีนั้นเป็นปอบ'

เขาไล่ตามมาก็มาโดนเอาเราเข้า เหตุที่จะเป็นปอบก็เพราะแกไปสักว่าน เขาเรียก ว่านกระจาย สักอยู่บนหัวนี่... ให้เขาสักว่านให้ที่กระหม่อม แล้วอยู่ยงคง-กระพันด้วยนะ เมื่อสักว่านแล้ว แทงก็ไม่-เข้าฟันไม่เข้าปืนยิงไม่ออก... นั่นละเหตุที่-จะมาเป็นปอบก็เพราะว่านอันนี้คือรักษา-ไม่ได้

แกว่ามีวิชาที่ขัดกันกับสิ่งนี้ เช่น-กินของดิบอย่างนี้นะ ถ้าหากกินเนื้อดิบ-ปลาดิบอย่างนี้เข้าไปมันจะขัดกับวิชานี้ ถ้าขัดแล้วก็ทำให้เป็นปอบได้ ถ้าไม่ขัดก็ไม่-เป็นอะไร สิ่งที่ทำให้ขัดกันก็เช่น ไม่ให้กิน-เนื้อหรือไม่ให้กินปลาดิบ หรืออย่างลาบ-เลือด หรือเครือกล้วยก็ห้ามไม่ให้ไปลอด นี่ก็ไปลอดไม่ได้มันผิด นี่ละที่แกเล่าให้ฟัง

เราก็ฟังดูเหมือนกัน เอ๊ พิลึก ที่วัด-ป่าสุทธาวาสนี่ละ เรากำลังจะไปวัดดอย-ธรรมเจดีย์กับหมอเจริญ หมอเจริญกำลัง จะบวช ให้ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ไปบวช... แกบวชให้แม่ แม่ขอก็เลยบวชให้ ก็พอดี-ผู้หญิงคนนั้นแกมาคอยรถอยู่ที่หน้าวัด แต่ก่อนรถไม่ค่อยมีแหละ มาที่กุฏิ พวกนี้-ก็นั่งอยู่นั้น แกมาก็เลยพูดกันไปพูดกันมา-จึงได้รู้เรื่องรู้ราวว่าแกเป็นปอบ

'ทุกวันนี้ยังเป็นอยู่เหรอ?'

เป็นอยู่แกว่างั้นนะ *'ทุกวันนี้ก็ยัง-เป็นอยู่ยังแก้ไม่ตก เพราะว่านเขาสักไว้-กระหม่อมนี้ แล้วไปทำผิดเลยกลายเป็น-ปอบไป...'*

...ถ้าหมอเขาเก่งๆ มันไปกินใคร-อย่างนี้เขาไปขับผี พอจับมัดได้แล้ว เอา-เชือกนะมัดเขาเรียกเชือกระกำ เป็นเชือก-วิชา เมื่อเขามัดผูกนี้ไว้แล้วมันก็ออกไม่ได้ จากนั้นเขาก็ซักถามซิ

'เป็นใคร? มาจากไหน?'

เป็นนั้นชื่อว่าอย่างนั้นๆ *'แล้วใคร-เป็นเจ้าของ?'* มันก็ชี้บอกเจ้าของ

'ยายนี้แหละ' คนยังสาวๆ อยู่นะไม่-ใช่ยายอะไรแหละ หมอเจริญนี้เชื่อเลย...

โอ้โห! วิชามันแปลกนะ เอาไปคิด-แหละพวกหมอแผนปัจจุบันนี่นะ สิ่งเหล่า-นี้เขาไม่เชื่อว่ามี ทีนี้หมอเจริญนี่แหละเชื่อ ไปเห็นแล้วไม่เชื่อได้ยังไง เพราะเขาพูด-เป็นตุเป็นตะ พูดเป็นหลักความจริง หลัก-ฐานพยานก็สักอยู่บนกระหม่อมเขา ก็บอกว่าสักอยู่ตรงนี้ นี่ละตัวมันพาเป็น-เหตุ ก็มีหลักฐานพยานอยู่ทุกสิ่งทุกอย่าง-แล้วจะไม่เชื่อได้ยังไง มันกินคนเขาก็บอก-ว่ามันไปกินคน..."

๔. ผลสำเร็จสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา (ปฏิเวธ)

คืน...
แห่งความสำเร็จ

น้ำซับ น้ำซึม ด้วยสติปัญญา

ในระยะนั้นหลวงตากล่าวถึงความเพียรในการบำเพ็ญจิตตภาวนาของท่านว่าเป็นไปเองโดยไม่ต้องได้บังคับ ทั้งนี้เป็นผลมาจาก **ภาวนามยปัญญา** อันเป็นสติปัญญาที่หมุนตัวเองโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องมีการบังคับบัญชาในเรื่องความพากความเพียรเลย กลับต้องได้รั้งเอาไว้ มิเช่นนั้นแล้วสติปัญญานี้จะทำงานจนเลยเถิด ด้วยเพราะเห็นโทษแห่งวัฏจักรอย่างถึงใจนั่นเอง **ใจ** จึงมีกำลังมากที่จะถอนตัวออกจากทุกข์อย่างเต็มเหนี่ยว โดยไม่มีคำว่าเป็นว่าตายเลย ท่านกล่าวว่า

"...นี่สติปัญญาขั้นนี้ก้าวแล้ว ทีนี้เบิกกว้างๆ ออกเรื่อยๆ เรื่องกิเลสตัณหาวัฏจักรวัฏวนหมุนภายในดวงใจนี้ เหมือนกับว่ามันหดย่นเข้ามาๆ ทางเบิกกว้างที่จะหลุดพ้นจากทุกข์เบิกกว้างออกๆ สติปัญญาหมุนตัวเป็นธรรมจักร นี่เรียกว่าธรรมทำงาน ธรรมมีกำลัง ย่อมหมุนตัวกลับเหมือนกันกับกิเลสที่มันมีกำลังหมุนหัวใจของสัตว์เป็นวัฏจักรไปตามๆ กันหมด ไม่ว่ากิริยาใดของกิเลสที่มันแสดงตัวออกมา มันทำงานเพื่อวัฏจักรของมันทั้งนั้นๆ

ทีนี้เมื่อสติปัญญาอันเป็นฝ่ายธรรมมีกำลังแล้วหมุนกลับ ทีนี้หมุนกลับ

ท่านอาจารย์กงมา จิรปุญโญ

สภาพวัดดอยธรรมเจดีย์ (ถ่ายเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕)

ท่านอาจารย์แบน ธนากโร

ในระยะนั้น (พ.ศ.๒๔๙๓) ท่านอาจารย์กงมาเป็นเจ้าอาวาสวัดดอยธรรมเจดีย์
ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๔๒) ท่านอาจารย์แบน ธนากโร เป็นเจ้าอาวาส
วัดดอยธรรมเจดีย์อยู่ในเขตอำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

โดยอัตโนมัติเหมือนกิเลสมันหมุนอยู่ในหัวใจสัตวโลกเป็นอัตโนมัติของตัวเองนั้นแล พอถึงขั้นสติปัญญาขั้นนี้แล้ว เป็นหมุนกลับๆ ตลอดเวลา ไม่ว่ายืนว่าเดินว่านั่งว่านอนเว้นแต่หลับอย่างเดียวเท่านั้น นอกจากนั้นสติปัญญาขั้นนี้จะฆ่ากิเลสตลอดเวลาโดยอัตโนมัติ หมุนติ้วๆ กิเลสขั้นหยาบหมุนหนัก เรียกว่าปัญญาขั้นผาดโผนโจนทะยาน เหมือนว่าฟ้าดินถล่ม ปัญญาขั้นหยาบกับกิเลสขั้นหยาบๆ ฟัดกัน

พอจากนั้นแล้วสติปัญญาก็ค่อยเบาไปๆ เพราะกิเลสเบาลงๆ สติปัญญาก็ค่อยเบาไปตามๆ กัน หมุนไปตามๆ กันเป็นน้ำซับน้ำซึมๆ กิเลสซึมซาบไปไหนสติปัญญาขั้นอัตโนมัติก้าวเข้าสู่มหาสติมหาปัญญาแล้ว ซึมซาบไปตามๆ กันเลยเหมือนไฟได้เชื้อ เอ้า ละเอียดขนาดไหนสติปัญญานี้ก็ละเอียดตามกันไปๆ โดยอัตโนมัติ...”

เสียงบรรลือโลกธาตุ ชาติสิ้นแล้ว

ออกจากวัดป่าสุทธาวาสในตัวเมืองสกลนครแล้ว ท่านก็ย้อนกลับสู่ **วัดดอยธรรมเจดีย์** อีกครั้งหนึ่ง โดยพักอยู่กุฏิกระต๊อบหลังเล็กๆ อยู่บนยอดเขา เป็นกุฏิต่างจากครั้งก่อนที่เคยเกิดปัญหาธรรมผุดขึ้นในใจ

ระยะนั้นเป็นพรรษาที่ ๑๖ ในชีวิตการบวชของท่าน และเป็นปีที่ ๙ แห่งการออกปฏิบัติกรรมฐาน บนเขาลูกนี้ของคืนเดือนดับแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ เวลา

๕ ทุ่มตรง[๑] ด้วยความอดทนพากเพียรพยายามติดต่อสืบเนื่องตลอดมา นับแต่เริ่มออกปฏิบัติอย่างเต็มเหนี่ยวรวมเวลาถึง ๙ ปีเต็ม คืนแห่งความสำเร็จระหว่างกิเลสกับธรรมภายในใจของท่านจึงตัดสินกันลงได้

ตอนหนึ่งของการแสดงธรรมแก่พระภิกษุวัดป่าบ้านตาด ท่านเมตตาเล่าถึงสภาวะธรรมในคืนนั้นว่า

"...ก็พิจารณาจิตอันเดียว ไม่ได้กว้างขวางอะไร เพราะสิ่งต่างๆ ที่เป็นส่วนหยาบมันรู้หมด รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั่วโลกธาตุมันรู้หมดเข้าใจหมดและปล่อยวางหมดแล้ว มันไม่สนใจพิจารณาแม้แต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ยังไม่ยอมสนใจพิจารณาเลย

มันสนใจอยู่เฉพาะความรู้ที่เด่นดวงกับเวทนาส่วนละเอียดภายในจิตเท่านั้น สติปัญญาสัมผัสสัมพันธ์อยู่กับอันนี้ พิจารณาไปพิจารณามา แต่ก็พึงทราบว่าจุดที่ว่านี้มันยังเป็นสมมุติ มันจะสง่าผ่าเผยขนาดไหนก็สง่าผ่าเผยอยู่ในวงสมมุติ จะสว่างกระจ่างแจ้งขนาดไหนก็สว่างกระจ่างแจ้งอยู่ในวงสมมุติ เพราะอวิชชายังมีอยู่ในนั้น

อวิชชา นั้นแลคือ ตัวสมมุติ จุดแห่งความเด่นดวงนั้นก็แสดงอาการลุ่มๆ ดอนๆ ตามขั้นแห่งความละเอียดของจิตให้เราเห็นจนได้ บางทีก็มีลักษณะเศร้าหมองบ้างผ่องใสบ้าง ทุกข์บ้างสุขบ้างตามขั้นละเอียดของจิตภูมินี้ให้ปรากฏพอจับพิรุธได้อยู่นั่นแล สติปัญญาขั้นนี้เป็นองครักษ์รักษาจิตดวงนี้อย่างเข้มงวดกวดขัน แทนที่มันจะจ่อกระบอกปืนคือสติปัญญาเข้ามาที่นี่ มันไม่จ่อ มันส่งไปที่อวิชชาหลอกไปโน้นจนได้

อวิชชานี้แหลมคมมาก ไม่มีอะไรแหลมคมมากยิ่งกว่าอวิชชาซึ่งเป็นจุดสุดท้ายว่า ความโลภมันก็หยาบๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย แต่โลกยังพอใจกัน โลภ คิดดูซิ ความโกรธก็หยาบๆ โลกยังพอใจโกรธ ความหลง ความรัก ความชัง ความเกลียด ความโกรธอะไร เป็นของหยาบๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย โลกยังพอใจกัน

หลวงตามหาบัว
ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ พฤษภาคม ๒๔๙๓)

---

[๑] วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๓

อันนี้ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้น มันเลยมาหมด ปล่อยมาได้หมด แต่ทำไมมันยังมาติดความสว่างไสว ความอัศจรรย์อันนี้ ทีนี้อันนี้เมื่อมันมีอยู่ภายในนี้ มันจะแสดงความอับเฉาขึ้นมานิดๆ แสดงความทุกข์ขึ้นมานิดๆ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ไม่คงเส้นคงวา ให้จับได้ด้วยสติปัญญาที่จดจ่อต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา ไม่ลดละความพยายามอยากรู้อยากเห็นความเป็นต่างๆ ของจิตดวงนี้ สุดท้ายก็หนีไม่พ้น ต้องรู้กันจนได้ว่า จิตดวงนี้ไม่เป็นที่แน่ใจตายใจได้ จึงเกิดความรำพึงขึ้นมาว่า

'จิตดวงเดียวนี้ ทำไมจึงเป็นไปได้หลายอย่างนักนะ เดี๋ยวเป็นความเศร้าหมอง เดี๋ยวเป็นความผ่องใส เดี๋ยวเป็นสุข เดี๋ยวเป็นทุกข์ ไม่คงที่ดีงามอยู่ได้ตลอดไป

ทำไมจิตละเอียดถึงขนาดนี้แล้ว จึงยังแสดงอาการต่างๆ อยู่ได้'

พอสติปัญญาเริ่มหันความสนใจเข้ามาพิจารณาจิตดวงนี้ ความรู้ชนิดหนึ่งที่ไม่คาดไม่ฝันก็ผุดขึ้นมาภายในใจว่า

'ความเศร้าหมองก็ดี ความผ่องใสก็ดี ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี เหล่านี้เป็นสมมุติทั้งสิ้น และเป็นอนัตตาทั้งมวลนะ'

เท่านั้นแล สติปัญญาก็หยั่งทราบจิตที่ถูกอวิชชาครอบงำอยู่นั้นว่า เป็นสมมุติที่ควรปล่อยวางโดยถ่ายเดียว ไม่ควรยึดถือเอาไว้

หลังจากความรู้ที่ผุดขึ้นบอกเตือนสติปัญญาผู้ทำหน้าที่ตรวจตราอยู่ขณะ

> *"...แต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวก อยู่ที่ไหน? ...
> มาบัดนี้องค์สรณะที่แสน-อัศจรรย์มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ได้อย่างไร...โอ้โห..."*

นั้นผ่านไปครู่เดียว จิตและสติปัญญาเป็นราวกับว่าต่างวางตัวเป็นอุเบกขามัธยัสถ์ ไม่กระเพื่อมตัวทำหน้าที่ใดๆ ในขณะนั้นจิตเป็นกลางๆ ไม่จดจ่อกับอะไร ไม่เผลอส่งใจไปไหน ปัญญาก็ไม่ทำงาน สติก็รู้อยู่ธรรมดาของตนไม่จดจ่อกับสิ่งใด

ขณะจิต สติ ปัญญา ทั้งสามเป็นอุเบกขามัธยัสถ์นั้นแล เป็นขณะที่โลกธาตุภายในจิต อันมีอวิชชาเป็นผู้เรืองอำนาจได้กระเทือน และขาดสะบั้นบรรลัยลงจากบัลลังก์คือใจ กลายเป็น **วิสุทธิจิต** ขึ้นมาแทนที่ ในขณะเดียวกันกับอวิชชาขาดสะบั้นหั่นแหลกแตกกระจายหายซากลงไปด้วยอำนาจสติปัญญาที่เกรียงไกร

ขณะที่ฟ้าดินถล่มโลกธาตุหวั่นไหว(โลกธาตุภายใน) แสดงมหัศจรรย์บั้นสุดท้ายปลายแดนระหว่างสมมุติกับวิมุตติตัดสินความบนศาลสถิตยุติธรรมโดยวิมุตติญาณทัสสนะเป็นผู้ตัดสินคู่ความ โดยฝ่ายมัชฌิมาปฏิปทา มรรคอริยสัจเป็นฝ่ายชนะโดยสิ้นเชิง ฝ่ายสมุทัยอริยสัจเป็นฝ่ายแพ้น็อคแบบหามลงเปล

ไม่มีทางฟื้นตัวตลอดอนันตกาลสิ้นสุดลงแล้ว เจ้าตัวเกิดความอัศจรรย์ล้นโลกอุทานออกมาว่า

'โอ้โหๆ ... อัศจรรย์หนอๆ แต่ก่อนธรรมนี้อยู่ที่ไหนๆ มาบัดนี้ธรรมแท้ ธรรมอัศจรรย์เกินคาดเกินโลก มาเป็นอยู่ที่จิตและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับจิตได้อย่างไร ...

และแต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวกอยู่ที่ไหน? มาบัดนี้องค์สรณะที่แสนอัศจรรย์มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ได้อย่างไร...

...โอ้โห ธรรมะแท้ พุทธะแท้ สังฆะแท้ เป็นอย่างนี้หรือ'..."

การเวียนว่ายตายเกิด...มีจริง

ผลการปฏิบัติธรรมของท่านในคืนนั้นทำให้เกิดสลดสังเวชใจในความเป็นมาแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของตน ดังนี้

"...จนถึงคืนวันดับนั้นถึงได้ตัดสินใจกันลงได้ด้วยความประจักษ์ใจ หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างเรื่องภพเรื่องชาติ เรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เรื่องกิเลสตัณหาอาสวะทุกประเภทได้ขาดกระเด็นออกไปจากใจในคืนวันนั้น ใจได้เปิดเผยโลกธาตุให้เห็นอย่างชัดเจน เกิดความสลดสังเวชน้ำตาร่วงตลอดคืน

ในคืนนั้นไม่ได้หลับนอนเลย เพราะสลดสังเวชความเป็นมาของตน สลดสังเวชเรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะอำนาจแห่งกิเลสมันวางเชื้อแห่งกองทุกข์ฝังใจไว้ไปเกิดในภพนั้นชาตินี้มีแต่แบกกองทุกข์หามกองทุกข์ไม่มีเวลาปล่อยวางจนกระทั่งถึงตายไปแล้วก็แบกอีกๆ คำว่า *แบก* ก็คือใจเข้าสู่ภพใดชาติใดจะมีสุขมากน้อย ทุกข์ต้องเจือปนไปอยู่นั่นแล จึงได้เห็นโทษ เกิดความสลดสังเวช

แล้วก็มาเห็นคุณค่าแห่งจิตใจซึ่งแต่ก่อนไม่เคยคิดว่าจิตใจจะมีคุณค่ามหัศจรรย์ถึงขนาดนั้น การไม่นอนในคืนนั้นเพราะความเห็นโทษอย่างถึงใจและความเห็นคุณอย่างถึงจิตถึงธรรม ในตอนท้ายแห่งความละเอียดอ่อนของจิต เราก็เห็นว่าอวิชชาเป็นของดีและประเสริฐไปอย่างสนิทติดจมไปพักหนึ่ง...

...หลงอวิชชาอยู่เป็นเวลา ๘ เดือน ไม่เคยลืม เพราะรักสงวนอวิชชาซึ่งเป็นตัวผ่องใส ตัวสง่าผ่าเผย ตัวองอาจกล้าหาญ จึงรักสงวนอยู่นั้นเสีย ... ทั้งๆ ที่สติปัญญาก็มีเต็มภูมิแต่ไม่นำมาใช้กับอวิชชาในขณะนั้น เมื่อเวลาได้นำสติปัญญาหันกลับมาใช้กับอวิชชาอย่างเต็มภูมิ เรื่องอวิชชาจึงแตกกระจายลงไป ถึงได้เห็นความอัศจรรย์ขึ้นมาภายในจิตใจนั้นแหละ จึงเป็นความอัศจรรย์อย่างแท้จริง ไม่อัศจรรย์แบบจอมปลอมดังที่เป็นมา..."

เรื่องการเกิดตายของคนแต่ละคนๆ นี้ ท่านเคยเล่าให้ศิษย์พระเณรฟังอย่างถึงใจ เพื่อให้เห็นทุกข์เห็นโทษของการเกิด และรีบเร่งขวนขวายสร้างคุณงามความดีใส่ตนให้มาก ดังนี้

> *“...เพียงคนคนเดียวเท่านั้น ทั่วประเทศไทยเรานี้ หาที่กองศพไม่มีเลย...”*

“...การเกิดการตายนี้ เกิดตายทับถมกันมานี้ สักเท่าไรๆ แต่ละศพแต่ละคนๆ มันรู้ไปหมด เวลามันรู้นะ เอาให้มันจริงๆ จังๆ อย่างนี้เลยนะ มันจึงขยะแขยงโห มันผ่านของมันออกแล้ว มันก็ยังขยะแขยงอยู่นะ โถ! แต่เวลามันจมอยู่ มันไม่ขยะแขยงนะ บึนอยู่อย่างนี้ เวลามันผ่านออกมาแล้ว มันถึงได้เห็นโทษของมัน ขยะแขยงนะ...

...คนหนึ่งสัตว์ตัวหนึ่ง ๆ นี้ถ้าไม่มีบุญไม่มีกุศลแล้วไม่มีความหมายเลย วนเวียนตายเกิดตายสูงตายต่ำตายเกิดอยู่อย่างนั้นตลอด ตลอดมากี่กัปกี่กัลป์ คนหนึ่งๆ นี้ เอามากองประเทศไทยนี้ไม่พอกองศพของคนคนหนึ่งที่ตายเกิดๆ เป็นสัตว์ประเภทใดก็ตามมารวมกันนี้

เพียงคนคนเดียวเท่านั้น ทั่วประเทศไทยเรานี้ หาที่กองศพไม่มีเลย นานขนาดไหนกี่กัปกี่กัลป์ที่ตายเกิดตายทับกองกันอยู่นี่น่ะ เรียกว่าตายกองกัน ล้วนแล้วตั้งแต่จิตนี่ออกไปร่างนั้นแล้วเข้าสู่ร่างนี้เข้าสู่ร่างไหนก็ว่าเกิด ร่างไหนหมดสภาพก็ว่าตายๆ ว่าเกิดว่าตาย มันหากหมุนของมันอยู่อย่างนี้ตลอดเวลา นี่ละ...วัฏวนวัฏจักร...

...สิ่งที่มาแก้คืออะไร บุญกุศลเราสร้างมากน้อยเท่าไรๆ มารวมกัน แล้วค่อยแก้ไปแก้มา แก้มากเข้าๆ บุญกุศลมีมากเข้า ความหนาแน่นของการแก้ก็หนาแน่นเข้าๆ อันนี้ก็ค่อยจางไปๆ ก็สว่างจ้าออกสว่างจ้าก็ดีดผึงๆ เลย นี่ละพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์มองดูหัวใจสัตวโลก ที่เขาไม่มีศาสนาคือเขาไม่ได้มองดูหัวใจเลย เขาดูแต่วัตถุเท่านั้น...”

สลดสังเวช...อดีตชาติ เคยเป็นมา

ความรู้เห็นประจักษ์ใจบนดอยธรรมเจดีย์นี้เอง ทำให้ท่านถึงกับน้ำตาร่วงด้วยเหตุผลสองประการ ท่านเล่าไว้ดังนี้

“...ร่วงสองอย่าง ร่วงด้วยความสลดสังเวชภพชาติแห่งความเป็นมาของตนหนึ่ง เพราะความอัศจรรย์ในพระพุทธเจ้า สาวกทั้งหลายที่ท่านหลุดพ้นไปแล้ว ท่านก็เคยเป็นมาอย่างนี้หนึ่ง เราก็เป็นมาอย่างนี้ คราวนี้เป็นความอัศจรรย์ในวาระสุดท้ายได้ทราบชัดเจนประจักษ์ใจ เพราะตัวพยานก็มีอยู่ภายในจิตนั้นแล้ว แต่ก่อนจิตเคยมีความเกี่ยวข้องพัวพันกับสิ่งใดบัดนี้ไม่มีสิ่งใดจะติดจะพัวพันอีกแล้ว...

...เกิดความอัศจรรย์ในธรรมที่ปรากฏขึ้นโดยปราศจากสมมุติใดๆ เข้าไปเจือปนในจิตดวงนั้น ถึงกับทำให้เกิดความขวนขวายน้อย ไม่คิดจะสอนผู้หนึ่งผู้ใดได้เพราะคิดในเวลานั้นว่า สอนใครก็ไม่ได้ถ้าลงธรรมกับใจเป็นของอัศจรรย์เหลือล้น

บริเวณวัดดอยธรรมเจดีย์ (ถ่ายเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕)

ถึงขนาดนี้แล้ว ไม่มีใครที่จะสามารถรู้ได้เห็นได้ในโลกอันนี้ เพราะเหลือกำลังสุดวิสัยที่จะรู้ได้

เบื้องต้นที่เป็นทั้งนี้เพราะจิตยังไม่ได้คิดในแง่ต่างๆ ให้กว้างขวางออกไปถึงปฏิปทาเครื่องดำเนิน จึงได้ย้อนกลับมาพิจารณาทบทวนกันอีก ทั้งฝ่ายเหตุคือปฏิปทา ทั้งฝ่ายผลที่ปรากฏในปัจจุบันว่า ถ้าธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่สุดวิสัยที่คนอื่นๆ จะรู้ได้แล้ว เราทำไมถึงรู้ได้ เราก็เป็นคนๆ หนึ่งเหมือนกับมนุษย์ทั่วๆ ไป เรารู้ได้เพราะเหตุใด ก็ย้อนเข้ามาหาปฏิปทาพิจารณากระจายออกไป จนได้ความชัดเจนว่า...

'ถ้ามีปฏิปทาคือข้อปฏิบัติแล้วก็จะต้องได้รู้อย่างนี้'..."

ปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘ ทำให้พ้นจากทุกข์ได้จริง

ท่านกล่าวแสดงให้เห็นเป็นที่แน่ใจได้ว่า หากยังมีผู้พากเพียรดำเนินตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ด้วยข้อวัตรปฏิบัติอันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือมรรคมีองค์ ๘ อย่างจริงจังให้สมบูรณ์เต็มภูมิแล้ว ย่อมประจักษ์ผลเป็นความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากทุกข์ จากการเวียนว่ายตายเกิดได้ด้วยตัวของผู้นั้นเองอย่างแน่นอน ดังที่ท่านเคยแสดงไว้ดังนี้

"...ท่านผู้ใดบำเพ็ญวัตรปฏิบัติให้สมบูรณ์เต็มภูมิดังที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้แล้ว ธรรมชาตินี้ไม่ต้องมีใครมาบอก จะรู้เองเห็นเอง เพราะอำนาจแห่ง **มัชฌิมาปฏิปทา** เป็นเครื่องบุกเบิกทำลายสิ่งที่รกรุงรังพัวพันอยู่ภายในใจ จะแตก

*"...ใครจะเชื่อก็ตาม
ไม่เชื่อก็ตาม
ความรู้ความเห็นความเป็นนี้
ไม่ได้คลาดเคลื่อน
จากหลักความจริงไปเลย
เป็นความจริงล้วนๆ..."*

กระจายออกไปหมด เหลือแต่ธรรมล้วนๆ จิตล้วนๆ ที่เป็นจิตบริสุทธิ์ จากนั้นจะเอาอะไรมาเป็นภัยต่อจิตใจ

แม้สังขารร่างกายจะมีความทุกข์ ความลำบากแค่ไหน ก็สักแต่ว่าสังขารร่างกายเป็นทุกข์เท่านั้น ไม่สามารถที่จะทับถมจิตใจให้บอบช้ำให้ขุ่นมัวได้เลย เพราะธรรมชาตินั้นไม่ใช่สมมุติ ขันธ์ทั้งหมดนี้เป็นสมมุติล้วนๆ ธรรมชาตินั้นเป็น **วิมุตติ** หลุดพ้นจากสิ่งกดขี่ทั้งหลายซึ่งเป็นตัวสมมุติแล้ว แล้วจะเกิดความเดือดร้อนได้อย่างไร เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เรื่องของขันธ์สลายลงไปตามสภาพมันที่ประชุมกันเท่านั้น..."

ไตรโลกธาตุ...ชัดเจนประจักษ์ใจ

ท่านเมตตาเล่าถึงความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นบนยอดเขาวัดดอยธรรมเจดีย์ ด้วยความห่วงใยลูกหลานชาวพุทธ เกรงจะลืมเนื้อลืมตัวไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษนรกสวรรค์ว่าเป็นของมีจริง ดังนี้

"...จนกระทั่งกิเลสขาดสะบั้นลงไปจากใจ ไม่มีสิ่งใดเหลือเลย ก็ประจักษ์กับใจของเรา สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิเลสที่เรารู้ประจักษ์ใจของเราคืออะไร คือ นรก เปรต อสุรกาย บุญบาป เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม มีหรือไม่มี พระพุทธเจ้าท่านสอนว่าอย่างไร ยอมรับกราบอย่างราบเลย หาที่ค้านไม่ได้

เพราะสิ่งเหล่านี้มีมากี่กัปกี่กัลป์ นับไม่ถ้วนแล้ว มีมาดั้งเดิม พระพุทธเจ้าพระองค์ใดมาตรัสรู้ ก็มารู้เห็นสิ่งเหล่านี้ นอกจากเห็นกิเลส ฆ่ากิเลสจากพระทัยของท่านแล้ว ก็มารู้เห็นสิ่งที่เกี่ยวโยงกันกับความรู้ที่จะควรรู้ควรเห็นนี้เหมือนกันหมด

เพราะฉะนั้น การแสดงธรรมสอน

ธรรมแก่โลก ท่านจึงต้องสอนตามหลักความจริงว่า *บาปมี* เพราะบาปมีมาดั้งเดิม มาแต่กาลไหนๆ *บุญมี* บุญเคยมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ตั้งแต่กาลไหนๆ *นรกมี สวรรค์มี พรหมโลกมี นิพพานมี* ยอมรับว่ามีมาตั้งแต่กาลไหนๆ แล้ว

เมื่อความรู้ความเห็นซึ่งหยั่งเข้าไปสู่จุดเดียวกันแล้ว เห็นอย่างเดียวกันแล้ว จะเอาอะไรมาค้านกัน เห็นก็เห็นอย่างกระจ่างแจ้ง ไม่สงสัย รู้อย่างกระจ่างแจ้ง อย่างอาจหาญชาญชัยตามความจริงที่มีอยู่นั้น เวลานำมาพูดจะสะทกสะท้านที่ไหน ใครจะเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม ความรู้ความเห็นความเป็นนี้ไม่ได้คลาดเคลื่อนจากหลักความจริงไปเลย เป็นความจริงล้วนๆ

...อย่าพากันกล้าหาญต่อบาปนะ พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์เอก ทุกๆ พระองค์สอนว่า *บาปมี* อย่าทำบาป *บุญมี* ให้สร้างคุณงามความดีเพื่อบุญเพื่อกุศล *นรกมี* อย่ากล้าหาญชาญชัยต่อสู้พระพุทธเจ้า อวดดิบอวดดีเก่งกว่าพระพุทธเจ้า ไปลบล้างว่า *นรกไม่มี* ตายแล้วจะจมลงทันทีทันใด

ถ้าใครอาจหาญชาญชัยต่อพระพุทธเจ้า กล้าลบล้างว่า *บาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี* ผู้นั้นแลคือผู้หมดคุณค่าแล้ว ทั้งๆ ที่ลมหายใจยังฟอดๆ อยู่นั้น พอลมหายใจขาดแล้ว จะดีดผึงทันที ไม่ได้มีคำว่าใกล้ว่าไกล จากนี้ถึงแดนนรกกี่กิโลกี่เส้นกี่วา ไม่เคยมี พอใจขาดลมหายใจขาดสะบั้นลงไปแล้ว กรรมที่ทำชั่วช้าลามกทั้งในที่ลับทั้งในที่แจ้ง เป็นกรรมโดยแท้ไม่มีที่ลับที่แจ้ง มันแจ้งขาวดาวกระจ่างอยู่ภายในใจของผู้ทำนั่นแล...”

ยืนยัน...เทวดา อินทร์ พรหม เปรตผี สัตว์นรก...มีจริง

คนตาบอดไม่เชื่อคนตาดี ย่อมมีทางตกหลุมตกบ่อได้ฉันใด ผู้มีใจมืดบอดด้วยกิเลสตัณหาไม่เชื่อตาใจของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่าน ย่อมนำความล่มจมมาสู่ตนได้ฉันนั้นเหมือนกัน ท่านแสดงไว้ดังนี้

“...ความล่มจมจะมีแก่ผู้ไม่เชื่อนั้นแล นี่เรียกว่า **สวากขาตธรรม** ท่านตรัสไว้ชอบแล้ว นี้ประมวลเข้ามา เรายอมรับทุกประเภทที่พระองค์ทรงแสดงไว้แล้ว ตั้งแต่บาปแต่บุญ นรกสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน เทวบุตรเทวดา เปรตผีมี เรายอมรับร้อยเปอร์เซ็นต์ตั้งแต่ขณะที่กิเลสเปิดจากใจเท่านั้นสว่างจ้าขึ้นมาหมด ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็นว่าจะรู้จะเห็นก็เป็นขึ้นมาแบบอัศจรรย์ จึงได้อัศจรรย์ตัวเองว่า

‘เรารู้ได้ยังไง? เห็นได้อย่างไร?’

จิตดวงนี้แลตั้งแต่กิเลสครอบงำอยู่ มันก็เหมือนคนตาบอด อะไรจะมีอยู่มากน้อยเพียงไรมันไม่เห็น สีแสงวัตถุต่างๆ มองไม่เห็นแต่โดนเอาๆ นี่จิตที่มืดบอดก็เหมือนกัน มีแต่โดนความทุกข์

"...ไม่มีอะไร
ที่จะมากยิ่งกว่า
จิตวิญญาณของสัตวโลก
เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร
ใต้ดิน เหนือดิน
มีเต็มหมดเลย..."

ความทรมาน โดนบาปโดนกรรมเรื่อยมา แล้วขั้นบำเพ็ญมาๆ ก็ค่อยหูแจ้งตาสว่างออกไปๆ สุดท้ายเปิดโล่งหมดทั่วแดนโลกธาตุ สว่างจ้าครอบโลกธาตุ เกิดความอัศจรรย์ในตัวเองว่า

'รู้ได้อย่างไร? เห็นได้อย่างไร? สิ่งที่ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็น ก็เห็นก็เป็นขึ้นมาประจักษ์ใจเพราะสิ่งเหล่านั้นมีอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงว่าตาเรามันหลับด้วยกิเลสปิดบังเท่านั้น พอเปิดตาคือกิเลสออกจากใจแล้วสว่างจ้าขึ้นมา'

ก็ยอมรับ กราบพระพุทธเจ้าอย่างราบตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้..."

จิตวิญญาณ...มีจริง

เหตุนี้เองทำให้ท่านยืนยันเรื่องจิตวิญญาณว่าเป็นของมีจริง ดังนี้

"...จิตดวงนี้ไม่เคยตาย ไม่เคยฉิบหายแต่ไหนแต่ไรมา ถ้าพูดถึงเรื่องวัตถุต่างๆ ในแดนโลกธาตุนี้ว่าอันไหนมากกว่าอะไร ไม่มีอะไรที่จะมากยิ่งกว่าจิตวิญญาณของสัตวโลก เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร ใต้ดินเหนือดิน มีเต็มหมดเลย อันนี้มากที่สุดคือจิตวิญญาณของสัตวโลก เพราะมันไม่เคยสูญนั่นเอง มันเต็มอยู่นี่ ครอง **ภพ** ครอง **ชาติ** อยู่ทุกแห่งทุกหนตามเพศตามภูมิ

อย่างที่เราเป็นมนุษย์ก็เห็นกันอยู่ ไม่เป็นมนุษย์ เป็นสัตว์ก็เห็นกันอยู่อย่างงั้น เป็นไก่ เป็ด นก ปลา เป็นอะไรเราก็เห็นกันอยู่อย่างนั้น ที่ละเอียดกว่านั้นมันก็มีอยู่อย่างเดียวกันนี้เลย ไม่ได้ผิดกัน มันมีอยู่ตามสภาพของตนๆ เป็นแต่เพียงว่าเราสามารถสัมผัสสัมพันธ์รู้เห็นได้หรือไม่ได้เท่านั้นเอง นั่นก็เป็นอย่างนั้นละ

มันมีภพละเอียด หยาบ หยาบต่างกัน อย่างพวกเทวบุตรเทวดา อินทร์พรหม พวกเปรตพวกผีก็เหมือนกับเรานี่ มีภพมีชาติเป็นกำเนิดที่เกิดของตัวเองด้วยวิบากกรรมดีชั่วเหมือนกันหมด ไม่มีใครแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่ให้ประมาทกัน สัตวโลกที่เกิดขึ้นมาด้วยกัน อย่าตำหนิ

กันด้วยชาติชั้นวรรณะ สถานะสูงต่ำ อย่าไปตำหนิกัน...”

กิเลสหลอกว่า “ตายแล้วสูญ”

มีคนจำนวนมากยังเข้าใจว่า เมื่อสิ้นใจตายไปแล้วก็สูญสิ้นจบกันเท่านั้น แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนย้ำเสมอๆ ว่า

“...สัตว์ที่ว่าตายเกิดๆ มันไม่มีที่ไป เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่สูญ มันหากหมุนหากเวียนกัน ออกจากนี้ไปเป็นสัตว์ เป็นเทวบุตรเทวดา ไปเป็นอินทร์เป็นพรหมก็มี เป็นเปรตเป็นผีก็มี เปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติ เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาอยู่อย่างนี้ตั้งกัปตั้งกัลป์มาแล้ว จิตวิญญาณดวงนี้ตายไม่เป็น

เพราะฉะนั้นคำว่าตายแล้วสูญถึงขัดกันเอาอย่างมากทีเดียว เป็นกลมายาของกิเลสโดยตรงที่หลอกสัตวโลกให้ทำชั่ว เพราะถ้าว่าตายแล้วสูญแล้วไม่มีเงื่อนสืบต่อ อยากทำอะไรก็ทำ ความอยากทำคือทางเดินของกิเลสอยู่แล้ว ก็ทำตามความอยาก ตายลงไปแล้วไม่สูญละซิก็เสวยกรรมอยู่งั้น

อะไรจะมากยิ่งกว่าจิตวิญญาณของสัตวโลก เต็มอยู่ในโลกอันนี้ เพราะมันไม่สูญ หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงตามอำนาจของกรรม เกิดเป็นนั่นเกิดเป็นนี่อยู่อย่างนั้น ตายแล้วก็เกิดๆ ตายกองกัน พวกนี้พวกตายกองกัน กองทับเขากองทับเราอยู่นั้นไม่มีทางไป

เพราะจิตวิญญาณไม่สูญ มีเต็มท้องฟ้าอากาศ ที่ไหนเต็มไปหมด ไม่มีอะไรมากยิ่งกว่าธรรมชาติอันนี้ หนาแน่นที่สุด นี่ละเรียกว่ากรรมของสัตว์ คือพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ก็มากวาดเอาดวงวิญญาณเหล่านี้ ที่ว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นเทวบุตรเทวดาแล้ว ก็ถอดออกไปๆ พ้นไปๆ

ใครจึงให้สร้างความดีซิ ถ้าอยากพ้นไปตามพระพุทธเจ้าให้สร้างความดี มันเปลี่ยนเรื่อยนะจิตวิญญาณนี่ เปลี่ยนเป็นภพนั้นชาตินี้ตามอำนาจของกรรม หมดกรรมนี้แล้วก็มีกรรมนั้นต่ออีก ภพนั้นสืบภพนี้ไปเรื่อย กรรมหนักกรรมเบามีอยู่เรื่อยๆ อย่างนั้นละ...”

กราบพระพุทธเจ้าอย่างราบ

ความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่คืนอัศจรรย์บนวัดดอยธรรมเจดีย์เป็นต้นมา ทำให้ท่านกราบพระพุทธเจ้าอย่างราบ และกราบยอมรับยืนยันในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเมตตาแสดงไว้ทุกอย่าง ไม่มีที่คัดค้าน ไม่มีอะไรติดข้องภายในใจเลย ท่านกล่าว

อย่างเด็ดถึงขนาดว่า

"...หากว่าผู้ใดจะมาตัดคอเราถ้าเชื่อตามพระพุทธเจ้าว่าบาปนรกสวรรค์มีแล้วจะตัดคอ เรายอมให้ตัดเลย แต่ความเชื่อที่ประจักษ์หัวใจนี้ไม่ยอมตัด เราจะตายทั้งๆ ที่คอขาดก็ไม่เสียดาย เพราะเราได้รู้ได้เห็นอย่างนั้นจริงๆ นี่แหละศาสนาเปิดเผยมากี่กัปกี่กัลป์แล้ว สอนชาวเราทั้งหลาย กิเลสมันก็ปิดมากี่กัปกี่กัลป์แล้วให้สัตว์ทั้งหลายลุ่มหลงงกงันไปตามมัน ให้ได้รับความเดือดร้อนมากมาย...ให้เชื่อเถิด ถ้าไม่อยากจม ให้เชื่อพระพุทธเจ้านะ

ศาสนานี่เป็นศาสนาชั้นเอก ไม่มีอะไรเหมือนแล้ว พระพุทธเจ้าทรงรู้ทรงเห็น เป็นจิตที่บริสุทธิ์พุทโธสว่างจ้าครอบโลกธาตุแล้ว จึงมองเห็นได้หมด เรียกว่าโลกวิทู เมื่อจิตได้เข้าถึงขั้นบริสุทธิ์พุทโธแล้วจะสว่างจ้า แม้จะไม่ลึกซึ้งกว้างขวางเหมือนพระพุทธเจ้าก็ตาม

พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีใบดกใบหนาชุ่มเย็น แผ่กระจายกิ่งก้านสาขาออกไปอย่างกว้างขวาง แม้ต้นไม้อื่นๆ จะไม่กระจายกิ่งก้านสาขาออกไปกว้างขวางอย่างต้นไม้ของพระพุทธเจ้าก็ตาม แต่ก็เต็มกำลังแห่งกิ่งก้านสาขาของตนที่แผ่กิ่งก้านออกไปนั่นเอง

นี่ความรู้ของพระพุทธเจ้าเหมือนกับต้นไม้ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านออกไปสุดแดนโลกธาตุสุดแดนสมมุติ แต่ความรู้ความเห็นของพระสาวกผู้ที่มีความเชี่ยวชาญยังมีอีก ก็ลดกันลงมาๆ แต่จะปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ปฏิเสธไม่ได้เลย...กระจ่างแจ้งด้วยกันหมด นอกจากท่านจะพูดหรือท่านไม่พูดเท่านั้น นี่เป็นโอกาสที่ได้มาพูดให้พี่น้องทั้งหลายฟัง ก็เกี่ยวกับเรื่องการช่วยชาติ แต่ก่อนเราไม่เคยพูด รู้ก็รู้ เห็นก็เห็นประจักษ์มาตั้งแต่ที่กล่าวนั้นแหละ วัดดอยธรรมเจดีย์..."

แม้มืดเพียงใด
พากเพียรฝึกไป ก็สว่างได้

ความสำเร็จขั้นสูงสุดในชีวิตนักบวชของท่านในครั้งนี้ เกิดขึ้นมาจากความพากเพียรอุตสาหะอย่างแท้จริง ทั้งๆ ที่เมื่อครั้งเป็นฆราวาสอยู่นั้น ท่านไม่รู้จักเรื่องบุญกรรมมาก่อนแต่อย่างใด แต่ด้วยท่านมีนิสัยรักเคารพในเหตุผลอรรถธรรมเป็นพื้นฐานมาแต่เดิม ชีวิตของท่านจึงเปลี่ยนแปลงไป ท่านกล่าวไว้ดังนี้

"...เราอ่านเรา...ที่อ่านมาเพื่อเป็นคติสอนพี่น้องทั้งหลาย คือเราอ่านตัวเราเองมาโดยลำดับตั้งแต่เริ่มแรกเลย ไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย มันก็เห็นชัดๆ ในใจของเรา คือไม่รู้จักบุญจักบาป มีแต่ความอยากได้ สมมุติไปหากินนี้ ไปหาอะไรบ้างที่มันจะได้ เห็นสัตว์ฆ่าสัตว์ เห็นปลาเอาปลา เห็นไก่เอาไก่ เห็นอะไรเอาทั้งนั้นเพราะอยากได้

มันไม่ได้คำนึงถึงบาปถึงบุญ นั่นละ ดูพื้นฐานของจิต นี่เป็นพื้นฐานของจิตในขั้นนั้น ว่างั้นเถอะ คือว่าไม่ได้สงบเรื่อง

บาปเรื่องบุญอะไรเลย มีแต่ความอยาก ไปหาอะไรก็อยากได้อันนั้น ไปหากินมันก็ไม่พ้นที่จะฆ่าสัตว์ เห็นสัตว์ตัวใดเอาทั้งนั้นล่ะ

จากนั้นก็มาบวชเป็นพระ นี่ละ ความรู้สึกทางด้านจิตใจเริ่มเปลี่ยนแปลง ตอนมาบวชเป็นพระนะ แต่ก่อนเป็นธรรมดา แต่อันหนึ่งที่เป็นนิสัยจิตใจอยู่นั่น ความเคารพพระ เลื่อมใสพระและเชื่อศาสนา มันฝังอยู่ในจิตเลย เห็นพระคือไม่อยากพบ ไม่อยากเข้าไปหาใกล้ อายท่าน อายกับกลัวเป็นสิ่งอันเดียวกัน ไม่ค่อยจะเข้าไปหาพระ

ที่ไม่เข้าไปหา คืออายท่าน ลักษณะอายกับกลัวมันอยู่ด้วยกัน ถ้าไม่เจอหน้ากันจริงๆ แล้ว ไม่ค่อยได้พบพระ นอกจากจะไปเจออย่างจัง หลีกไม่ได้ ก็หมอบกราบสักที นี่พื้นใจนะ พื้นของจิตที่มันเป็นของมันในหลักธรรมชาติ ธาตุดั้งเดิมมันเป็นอย่างนั้น ไม่ค่อยคิดถึงเรื่องบาปเรื่องบุญอะไร นี่เป็นเรื่องความอยาก อยากได้อะไรก็ไปตามความอยาก ไม่ได้สนใจกับคำว่า "บาป" ว่า "บุญ" อะไร

ถึงวาระจะบวชล่ะ นี่ก็อ่านมาตลอด นี่ละคำว่า "สายบุญสายกรรม" มันเป็นที่แน่ใจเจ้าของ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วยจนว่ามันจะไปจริงๆ ก็มีนะ ป่วยบางครั้งหนักมาก แต่สติยังดีอยู่ เวลาเป็นไข้หนักนั่นล่ะ ตอนใกล้จะบวช พอหายป่วยแล้วก็ออกบวชปีนั้นล่ะ ป่วยหนักเสียด้วย จากนั้นมาประหวัดเกี่ยวกับเรื่องบวชหนักเข้านะ

'เอ...เราจะตายแล้วจริงๆ เหรอ? ยังไม่ได้บวชพอมีบุญติดเนื้อติดตัวเลยเหรอ?' เป็นคำนึกน้อมในใจว่า

'...ขอให้โรคนี้ หายโรคหายภัย ขอให้ได้บวช...'

แล้วมันก็แปลกนะ โรคนี้มันจะตายอยู่แล้วนะ มันก็หายวันหายคืน ทีนี้ออกมาบวช มันเหมือนกับว่ามีอะไรช่วยนี่ เวลาบวชก็ง่ายมาก ไม่มีอะไรเป็นอุปสรรคเลยเกี่ยวกับเรื่องการบวช อย่างอื่นขัดข้องหมด เกี่ยวกับเรื่องบวชโล่งไปเลย นี่อะไรน่าคิด...

เวลาบวชเราก็เป็นนิสัยอันนี้ด้วยจริงจังมาตลอด จะเป็นฆราวาสก็จริงตลอด เป็นพระมีหลักธรรมหลักวินัยเป็นเครื่องประกัน เป็นเครื่องยึดเครื่องเกาะ แล้วมันก็ยิ่งแน่น แม่นยำติดแน่นกับหลักธรรมหลักวินัย นี่เรียนหนังสือไปเรียนไปเอะใจไปเรื่อย เรียนหนังสือธรรมะ เรียนไปๆ เอะใจเรื่อย

'เอ๊ะนี่...ท่านตำหนิว่ายังงั้น เราก็เคยทำอย่างนั้นมาแล้ว'

เอ๊ะเรื่อยๆ นะ... ให้สะดุ้งเรื่อยไป แต่ในเรื่องภาวนาไม่ละนะ นี่อันหนึ่งมันแปลกอยู่ เลื่อมใสพระกรรมฐาน เราอยู่เรียนหนังสือ ถ้าเห็นพระกรรมฐานมาพักในวัดเรานี่ เราจะไปถึงก่อนใครล่ะ ไปคุยกับท่าน ท่านคุยน่าฟังนะ ติดใจ ชอบกรรมฐาน ภาวนาก็ไม่ลดละ ภาวนาอยู่เงียบๆ ไม่ให้ใครรู้ ทำอยู่แบบนั้นละ...

นี่อันหนึ่งฝังใจ ฝังนิสัย เรียนหนังสือ

อยู่กับพวกลิงพวกค่าง เขาไม่รู้ภาษีภาษาอะไร กิริยาท่าทางก็เป็นไปเหมือนเขา แต่ส่วนลึกในหัวใจเรานี้คือเรื่องภาวนานี้ เราไม่ละ "ธรรม" เป็นหลักใจ ไม่ลดละ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีคำว่าล่วงเกินสิกขาบทวินัยด้วยเจตนาอันลามก..."

คนเรานี้...ดีได้ด้วยการฝึก

ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าในธรรมดังกล่าวนี้ ทำให้ท่านสมัครใจที่จะเผชิญกับความทุกข์จากความเพียรฝึกฝนจิตอย่างหนัก ดังที่ท่านเคยกล่าวไว้อย่างเด็ดว่า

"...ทุกข์ใดๆ ที่โลกว่ากันว่าทุกข์หนักหนานั้น เราก็เคยผ่านโลกเห็นโลกมาก่อนพอสมควรถึง ๒๐ ปีเต็ม บางงานก็เหมือนกับว่าจะเหลือกำลังคือหนักมาก แต่เมื่อเทียบแล้วไม่มีงานใดที่จะหนักมาก

"...ตั้งแต่เรียนหนังสือ..
พอตื่นนี้ ดีดผึงๆ
แล้วไม่เคยนอนซ้ำอีกนะ..."

และทุกข์ยากลำบากยิ่งกว่างานต่อสู้กับกิเลส เพราะงานเหล่านั้นแม้จะหนักมากเพียงใด ก็ไม่เคยถึงขนาดสละชีวิตจิตใจกับงานนั้น แต่สำหรับงานฆ่ากิเลสนี้ ต้องยอมสละเป็นพื้นฐานเรื่อยๆ เลย..."

ตัวอย่างที่ชัดเจนอันหนึ่งของท่านก็คือการตื่นนอน ท่านก็ยังอุตส่าห์ฝึกหัดดัดนิสัยกันเสียใหม่อย่างเข้มแข็งจริงจังดังนี้

"...พอรู้สึกจะดีดผึงเลย ตั้งแต่เรียนหนังสือ ไม่เคยที่จะลุกขึ้นมาธรรมดา เพราะความตั้งใจ ความฟิตตัวเอง เป็นจริงเป็นจังกับตัวเอง พอตื่นนี้ ดีดผึงๆ ถ้ามีเพื่อนนอนอยู่ข้างด้วยนะ หมู่เพื่อนจะตื่นเพราะความสะดุ้งเวลาลุกตื่นนอน เรียนหนังสือก็เป็นแบบนั้น ตั้งแต่เป็นนาคเข้าเรียนก็เป็นแบบนั้นเรื่อยมา ฝึกเสียจนชินเป็นนิสัย...

ที่นี้ยิ่งออกปฏิบัติด้วยแล้วยิ่งเก่ง แล้วไม่เคยนอนซ้ำอีกนะ ถ้าลงได้ดีดผึงไปแล้วเท่านั้น เว้นแต่วันถ่ายท้องไม่ได้หลับไม่ได้นอน นั่นเราก็ยกเว้นให้เฉพาะ ไม่ให้ลุกลาม... มันถ่ายท้องก็ลุกขึ้นไปถ่าย แล้วก็กลับเข้ามานอน อย่างนี้เรายกให้ เป็นกรณีอย่างนี้ นอกจากนั้นเป็นไม่ได้เด็ดขาดนะ ว่างั้นเลย ที่นี้เมื่อทำตลอดตั้งแต่บวชมาจนกระทั่งออกปฏิบัติ จนมันชินต่อนิสัย ไม่ต้องตั้งใจลุกอะไรนะ พอรู้สึกนี้มันจะดีดผึงทันที

จนกระทั่งพรรษา ๑๘ เราไม่ลืมนะ ที่เรามาฝึกหัดนิสัยใหม่ เพราะมันเป็นนิสัยแล้วแก้ไม่ตกง่ายๆ นะ...พรรษาที่ ๑๗ ล่วงไปแล้ว เราก็มาแก้นิสัยใหม่ คือการตื่นนอนแบบนั้นก็ถูกต้องแบบหนึ่ง เพราะอยู่ในเวลาเร่งความพากความเพียร...ให้ตื่นเนื้อตื่นตัวตลอดเวลา ก็ยอมรับว่าถูกต้อง

แต่เวลานี้ควรจะต้องพักผ่อนธาตุขันธ์พอประมาณ ต่อไปนี้กำหนดสอนเจ้าของ รำพึงในเจ้าของ แล้วเวลาการตื่นนอนก็ควรจะให้รู้ทิศใต้ทิศเหนือที่นั่นที่นี่แล้วค่อยลุกขึ้นมาธรรมดา ด้วยความมีสติธรรมดา ต้องการอย่างนี้ ที่นี้เราจะฝึกให้มันพอรู้สึกตัวแล้วมองรู้ทิศทางแล้วลุกขึ้นธรรมดาเรียบๆ ไม่ให้ตื่นปึ๋งปั๋งอย่างนั้น พยายามฝึก...เราก็พยายามฝึกมาร่วมปี...ให้รู้สึกตัวแล้วลุกขึ้นมาธรรมดา ฝึกอยู่ร่วมปีจึงเปลี่ยนได้..."

ท่านกล่าวถึงจุดนี้ ทำให้ทราบชัดเจนว่า คนเรานี้ดีได้ด้วยการฝึก ฝึกหัด

"...ขึ้นเวที ไม่มีการให้น้ำ ถ้าว่าให้น้ำ ก็ให้เวลาหลับ นอกนั้นไม่มี..."

เช่นไรย่อมเป็นไปเช่นนั้น จะให้อยู่เฉยๆ แล้วดีขึ้นมาเอง ย่อมเป็นไปไม่ได้

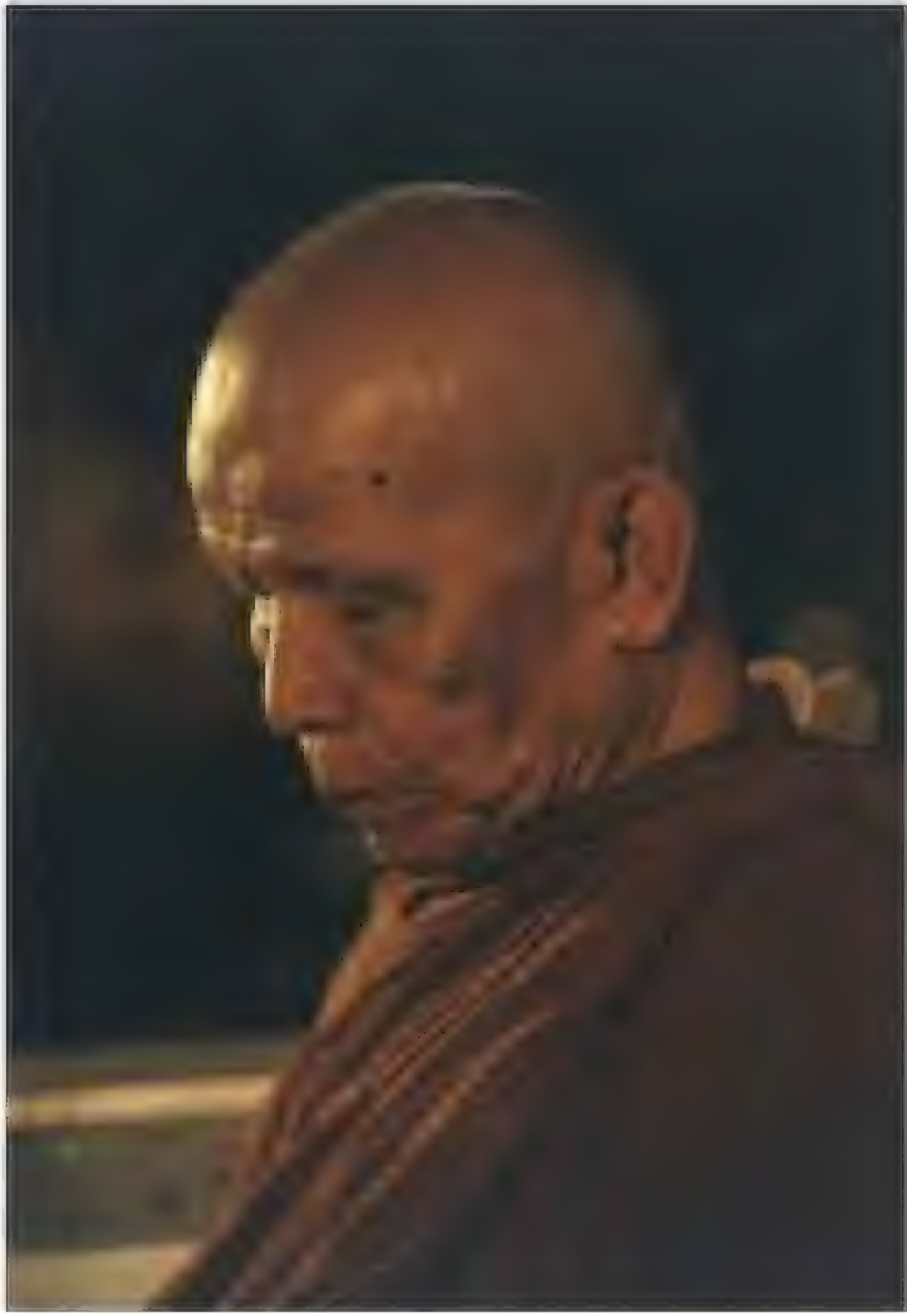
ท่านยังเล่าถึงความยากลำบากในการต่อสู้กับกิเลสถึงขนาดต้องยอมเสียสละได้แม้กระทั่งชีวิตของตนเพื่อแลกกับธรรมอันสุดประเสริฐ ดังนี้

"...เมื่อถึงคลื่นที่จะฟัดกับกิเลสอย่างเต็มเหนี่ยวแล้ว ชีวิตนี้ไม่มีความหมายเลย เรียกว่าตายก็ยอมตาย เสียสละเอาชีวิตเข้าแลกเลย

เพราะกิเลส ถ้ามันไม่เก่งจริงๆ แล้ว มันคงไม่สามารถครองหัวใจสัตว์โลกได้ตลอดมาทุกภพทุกชาติเช่นนี้ ครั้นพอจะต่อกรกับมัน มันก็เลยต้องฟัดกันให้เต็มเหนี่ยว เรียกว่าทุกข์แสนสาหัส..."

ท่านเคยเปรียบความทุกข์ยากลำบากนี้กับการติดคุกติดตะรางไว้ดังนี้

"...ตั้งแต่บัดนั้น...ขึ้นเวที ไม่มีการให้น้ำ ถ้าว่าให้น้ำก็ให้เวลาหลับ นอกนั้นไม่มี กรรมการไม่ต้อง ไม่มีกรรมการแยก มันจะตายช้าไป ใครเก่งให้อยู่บนเวที ใครไม่

แม้ทุกข์ยากลำบากเพียงใด ความพากเพียรเข้มแข็ง และใจมุ่งมั่นของท่านมีน้ำหนักมากกว่า คำกล่าวที่ว่า **ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น** จึงเป็นจริงขึ้น ปรากฏผลเป็นความบริสุทธิ์อยู่ในใจท่าน

เก่งให้ตกเวที ระหว่าง **กิเลส** กับ **ธรรม** ฟัดกันบนหัวใจเรา เอ้า ใครเก่งให้อยู่บนเวที ใครไม่เก่ง เอ้า ให้ตกเวที...ติดคุกติดตะรางนี้ เราสมัครเลยนะ

ความทุกข์ยากลำบากในการประกอบความพากเพียร เราหนักมากขนาดนั้น เขาว่าติดคุกติดตะรางนี้เป็นความทุกข์ความลำบาก เราจะสมัครไปติดคุกติดตะราง เพราะติดคุกติดตะรางกินข้าววันละ ๓ มื้อ จักตอกเหลาตอกได้วันละ ๕ เส้น ฆ่าเวลาไปวันหนึ่งๆ พอได้ถึงวันออก แต่ส่วนเราถ้ากิเลสไม่พังจากหัวใจเมื่อไรไม่มีวันออก ต้องเอากันจนเป็นจนตาย มันก็หนักมากละซิ...”

สมบูรณ์ด้วย ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

พระครั้งพุทธกาล บวชเพื่อนิพพานจริงๆ

หลวงตากล่าวถึงความจริงจังของพระในครั้งพุทธกาล ดังนี้

"...ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าเป็นองค์ประทานพระโอวาทแก่บรรดาพระผู้ปฏิบัติที่เข้ามาอบรมศึกษา และศึกษาเพื่ออรรถเพื่อธรรมเพื่อมรรคผลนิพพานจริงๆ ไม่ได้ศึกษาเพียงสักแต่ชื่อแต่นามเพราะความจดจำเพียงเท่านั้น และไม่ได้ศึกษาเพื่อเอาขั้นเอาภูมิดังปัจจุบันนี้

นอกจากท่านจะได้ยินได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าผู้สมบูรณ์แบบทุกอย่างในเรื่องมรรคผล ท่านยังได้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมในการชำระกิเลสอยู่ทุกกาลอีกด้วย โดยมักหลีกเร้นอยู่ในป่าเขาลำเนาไพร ไม่ค่อยพลุกพล่านวุ่นวายด้วยฝูงชน

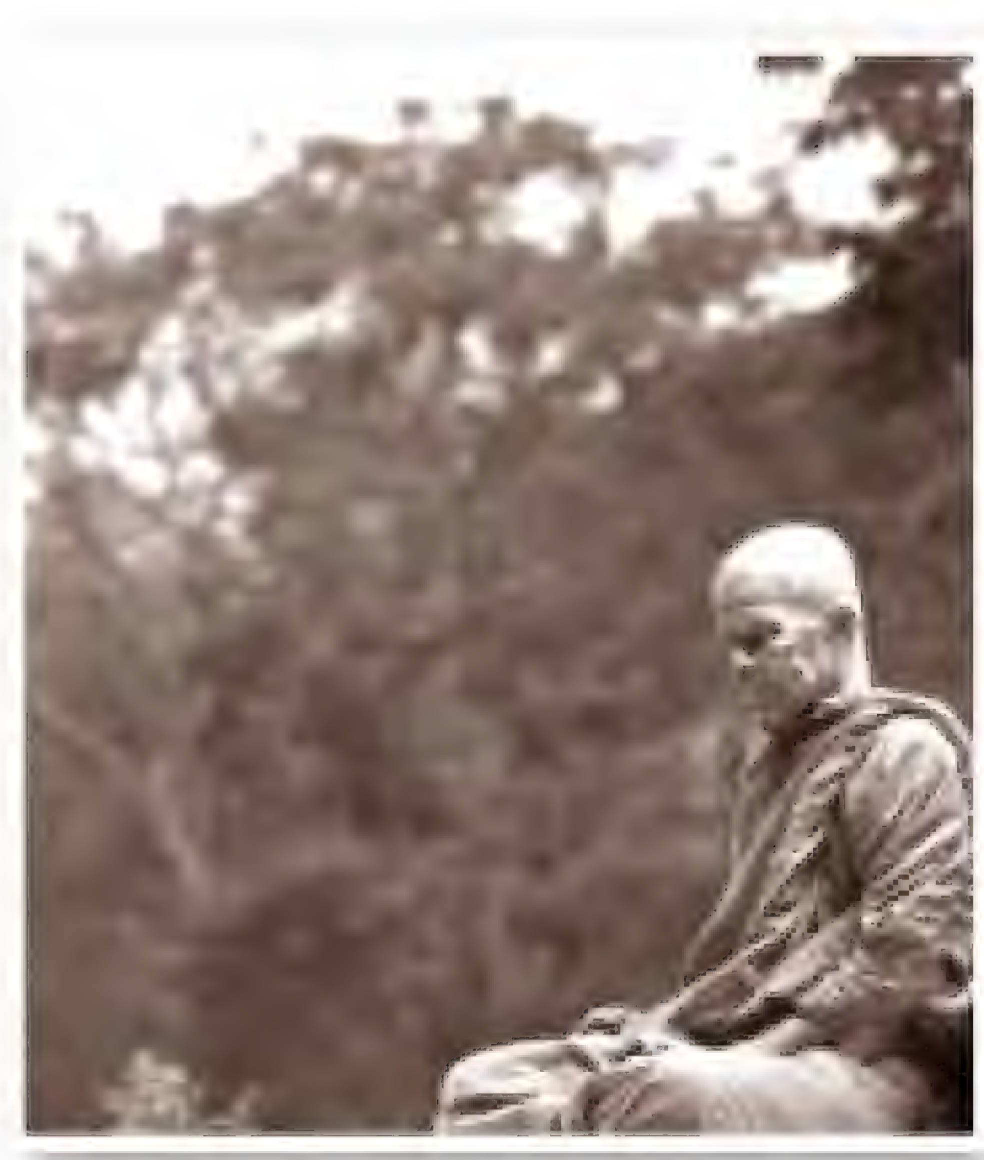
พระผู้มาศึกษาก็ล้วนแต่มีความมุ่งมั่นต่อมรรคผลต่อวิมุตติต่อความพ้นทุกข์จริงๆ โดยมีความพากเพียรเป็นพื้นฐานเพราะเห็นภัยจากการเวียนว่ายตายเกิด งานของพระในครั้งพุทธกาลจึงมีแต่เรื่องของงานเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ซึ่งก็คืองานฆ่ากิเลสโดยตรงนั่นเอง ฉะนั้นผลแห่งการปฏิบัติจึงมักบรรลุสมความตั้งใจ เกิด **พระอรหันต์ขีณาสพ** ขึ้นอย่าง

มากมายในสมัยนั้น...”

ย้อนกลับมาสู่ชีวิตของท่าน แรกเริ่มเดิมทีท่านก็มิได้ตั้งใจอยากบวชแต่อย่างใด ด้วยขนบประเพณีแต่โบราณทำให้พ่อแม่ปรารถนาจะได้บุญจากการบวชของลูก ใจในทีแรกแม้จะยังไม่พร้อม แต่ด้วยน้ำตาพ่อแม่ทำให้ท่านตระหนักเห็นความปรารถนาอย่างแรงกล้าของพ่อแม่ที่จะขออาศัยพึ่งใบบุญบวชจากลูกเพื่อเป็นทุนอุดหนุนชีวิตหลังสิ้นอายุขัยแล้ว ความกตัญญูรู้คุณทำให้ตัดใจได้ เมื่อเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ นิสัยทำอะไรทำจริงอันติดมาแต่ครั้งฆราวาส ทำให้มีความจริงจังต่อการศึกษาธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า จึงเริ่มเข้าใจจุดหมายแท้จริงของชีวิต

เมื่อเรียนปริยัติก็เรียนเพื่อเก็บหอมรอมริบข้อธรรมและวินัยหลายแง่หลายมุม โดยหวังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการออกปฏิบัติธุดงคกรรมฐานอย่างแท้จริง มิใช่หวังชั้นหวังภูมิยศศักดิ์แต่อย่างใด ความรู้นั้นทำให้พอมีเกณฑ์บรรทัดฐานในการเสาะหาครูอาจารย์ผู้รู้จริงเรื่องมรรคผลและข้อปฏิบัติที่ตรงทาง

จากนั้นเมื่อมีโอกาสเข้าศึกษาอบรมกับท่านอาจารย์มั่น จึงได้เร่งความเพียรอย่างเต็มสติกำลังความสามารถด้วยจิตตภาวนา จนสามารถหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสเข้าสู่แดนแห่งความพ้นทุกข์อันเกษม ชีวิตนักบวชของท่านจึงสมบูรณ์พร้อมด้วย*ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ*

พระไตรปิฎกใน : พระไตรปิฎกนอก, ผู้รู้จริง : ผู้รู้จำ

ท่านเปรียบเทียบความรู้จากการเรียนปริยัติกับความรู้จากการปฏิบัติไว้ดังนี้

“...*พระไตรปิฎกใน* คือ ผู้สิ้นกิเลสแล้ว เป็นผู้ทรงธรรมล้วนๆ ไว้บริสุทธิ์เต็มที่ *พระไตรปิฎกนอก* เป็นคนที่มีกิเลส ไปจดจารึกเอามา

แยกเข้าไปอีกว่า *พระไตรปิฎกตาดี* คือ ท่านผู้สว่างกระจ่างแจ้ง ทรงธรรมแท้ ทรงธรรมที่บริสุทธิ์พุทโธเต็มที่ไว้ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอรหันต์ท่าน นี่ออกจากหัวใจของท่านจ้าไปหมดครอบโลกธาตุ

พระไตรปิฎกตาบอด คือ เราเรียนเท่าไหร่ก็เรียน ฟาดจนจบพระไตรปิฎกก็ได้แต่ชื่อ ได้แต่นาม ได้แต่ความจำ ได้แต่ตำรับตำรา ไม่ได้ความจริงอย่างท่านมา

ก็เรียกว่า ผู้ไปจดจารึก หรือ ถ้าเป็นประเภทนั้นก็ตาม แล้วผู้ที่เรียนตามนั้นก็เป็นคนตาบอด คำว่า "บอด" นี้หมายความว่ากิเลสครอบงำหัวใจ ใจยังมืดมิดปิดตาอยู่แม้จะเรียนอรรถเรียนธรรม ก็มีแต่ชื่อแต่นามของอรรถของธรรม แต่ใจยังบอดอยู่..."

"ธรรม" รู้เห็นได้ ด้วย "การปฏิบัติจริง"

ด้วยเหตุข้างต้นนี้ท่านจึงเน้นภาคปฏิบัติมากที่สุด โดยให้เหตุผลไว้อย่างละเอียดลออดังนี้

"... พระพุทธศาสนาของเราตามตำรับ ตำราท่านก็มีไว้สมบูรณ์ ทั้งพระสุตตันตปิฎก พระวินัยปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ท่านบรรจุไว้เรียบร้อย เราก็เรียนมาตามนั้น เรียนตามที่ท่านจดจารึกเอาไว้ในปิฎกต่างๆ เข้าสู่หัวใจด้วยความจำ ในระยะนี้การเรียนทั้งหมดไม่ว่าจะเรียนปิฎกใดเข้าสู่ใจ เป็นเข้าสู่ด้วยความจำ ธรรมะที่ได้เห็นได้ยินได้ฟังได้ท่องบ่นสังวัธยายทั้งหมด รวมเข้ามาสู่ใจนี้เป็นธรรมะภาคความจำ ไหลเข้าสู่ใจด้วยความจำ ยังไม่เข้าสู่ใจด้วยความจริง

เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษามากน้อยจึงไม่พ้นความสงสัยในการดำเนินว่าจะดำเนินอย่างไรดี ดำเนินอย่างไรถูกหรืออย่างไรผิด ความสงสัยนี้จะต้องเป็นพื้นอยู่โดยดีในบรรดานักปริยัติทั้งหลายไม่ว่าท่านว่าเรา นี่พูดตามหลักความจริงซึ่งมีอยู่ในหัวใจของผู้ศึกษาเล่าเรียนมา

เราอยากจะพูดเต็มเม็ดเต็มหน่วยเลยว่า ทุกดวงใจเป็นอย่างนั้น เพราะจะเป็นเรื่องที่จะเป็นอย่างนั้นโดยแท้ เนื่องจากไม่มีผู้สันทัดจัดเจนในปฏิปทาเครื่องดำเนินและรู้เห็นจากการดำเนินนั้น อันเป็นฝ่ายผลมาก่อน แล้วมาชี้แจงแสดงบอก จึงทำให้ผู้ที่ศึกษามากน้อยยอดสงสัยไม่ได้ จำต้องสงสัยอยู่โดยดี นี่เป็นคตินิสัยของปุถุชนเราโดยทั่วๆ ไป

การพูดถึงก็พูดถึงแต่ภาคความจำ ไม่ว่าจะพูดถึงธรรมในปิฎกใด... พระวินัยปิฎกนั้นรู้แล้วว่าต้องอาศัยความจำเป็นหลักสำคัญที่จะประพฤติปฏิบัติตัว อันนี้ไม่พิสดารอะไรมาก ที่พิสดารมากก็คือพระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งเป็นธรรมที่พิสดารมากจริงๆ ...

ผู้ที่เรียนมาทั้งหลายนี้ไม่ได้มีความจริงเข้าสู่ใจแล้วจะเอาอะไรไปประพฤติปฏิบัติ จึงต้องแบกความสงสัยเต็มหัวใจอยู่นั่นแล เรียนก็เรียน รู้ก็รู้ใน

ภาคความจำ แต่วิธีปฏิบัติเมื่อไม่มีผู้ชำนิชำนาญพร้อมทั้งการทรงผลมาแล้วมาพาดำเนิน จึงเป็นเรื่องลำบากอยู่มาก ไม่สามารถที่จะปฏิบัติได้โดยถูกต้องดีงามและราบรื่นไปโดยสม่ำเสมอเลย ด้วยเหตุนี้ จึงต้องเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์อย่างสมัยปัจจุบันนี้ก็คือ หลวงปู่มั่นเป็นสำคัญ...”

ผู้ปฏิบัติจริงไม่ถกเถียงใคร... เพราะมองดูก็รู้หมด

ความรู้ที่เกิดจากการเรียนธรรมกับความรู้จากการปฏิบัติธรรมจนเห็นจริง ท่านเคยเปรียบให้มองเห็นภาพง่ายๆ ดังนี้

“...คนมีกิเลสไปอ่านพระไตรปิฎก ไปเรียนพระไตรปิฎก... ถกเถียงกันยุ่งไปหมด เห็นไหมนั่นเพราะคนมีกิเลส ธรรมเป็นของจริงแค่ไหนหัวใจไม่ได้จริง ใจปลอม มันก็ถกเถียงกันเพราะความปลอม ไม่ใช่เพราะความจริง ถ้าผู้ปฏิบัติแล้วมองดูที่ไหนก็รู้หมด เหมือน **ช้าง** ตัวหนึ่งนั่นละ อันไหนเป็นหางช้าง อันไหนเป็นงวงช้าง อะไรเป็นงา อะไรเป็นหู อะไรเป็นสีข้างมันก็รู้หมดคนตาดีๆ แต่คนตาบอดไปคลำ คลำตรงไหนก็ว่าช้างเหมือนนั้นเหมือนนี้ไป ก็อย่างนั้นแหละ...

...ตาบอดคนหนึ่งว่า *‘ช้างนี้เหมือนไม้กวาด’* เพราะไปคลำถูกหางช้าง ตาบอดอีกคนหนึ่งไปคลำถูกข้างของมันก็ว่า

‘ไม่ใช่นะ ช้างนี้เหมือนฝาเรือน’

อีกคนหนึ่งไปคลำถูกขาของมัน.. เถียงกันอีกละ *‘ไม่ ช้างไม่ใช่ฝาเรือน ช้างไม่ใช่ไม้กวาด ช้างมันคือต้นเสา’*

คนหนึ่งก็ไปคลำถูกหูมันอีกแหละ คลำช้างตัวเดียวกันนั่นแหละ คลำคนละแห่งๆ คนที่ไปคลำถูกหูนี้ก็มาค้านเอานี่

‘ช้างมันไม่ใช่ต้นเสา มันเหมือนกระด้งฝัดข้าว’

คราวนี้ผู้ที่มาคลำเอางวงของมันนี้ว่า *‘ช้างคือปลิง’* ก็เถียงกันอยู่อย่างนั้นละ และเถียงกันอยู่ใต้ร่มมะกอกด้วยนะ พอดีลมพัดมา มะกอกหล่นตูมใส่หัวตาบอดคนหนึ่ง แกก็ร้องขึ้นว่า

‘เฮ้ย กูพูดแต่ปากนะ มึงถึงขนาดถึงไม้ถึงมือ ตีกูถึงขนาดนี้เชียวเหรอ’

ว่าแล้วก็ซัดกันเลย ทีนี้ตาบอด ๖ คนฟัดกันนัวเลย เพราะมะกอกลูกเดียว อันนี้ก็เหมือนกัน คนนั้นว่างั้น คนนี้ว่าอย่างงี้นะ เวลานี้มะกอกกำลังจะหล่นลง หรือมันหล่นลงแล้วก็ไม่รู้นะ มะกอกหล่นลงในพวกนี้นะ พวกเราเหมือนตาบอดคลำช้างนั่นละ คลำไปถูกตรงไหนก็ว่า **ธรรม** นี้เหมือนนั้นๆ ไปหมดเลย

คนตาดีมองดูช้างมันเห็นหมด จะไปสงสัยอะไร ช้างทั้งตัวไม่สงสัย คนตาดีดูแป๊บเดียวรู้ นั่นแหละ พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่านดู **ธรรม** ท่านดูเหมือนคนตาดีดูช้าง พวกเราเรียนธรรมดูธรรมเหมือนตาบอดคลำช้าง เถียงกันวันยังค่ำ...

“...ไปโต้เถียงกัน
ให้เสียเวล่ำเวลาทำไม...
ถ้าไม่ใช่ตาบอดคลำช้าง...”

...มะกอกหล่นไปไหนแล้วไม่รู้ มะกอกไม่ได้สนใจใครหรอก.. แต่พวกนี้เลยซัดกันนัวเลย แทนที่จะชำระคดีมันก็เลยไม่ได้ชำระ มะกอกมาตีหัวแล้วซัดกันนัวเลย... ฟัดกันอยู่ในสนามตาบอด มันจะไม่เลิกนะ ทีนี้ไม่ทราบว่ามะกอกมาจากไหน มันก็หายากนะมะกอกที่จะมาหล่นตูมใส่หน้าผากพวกนี้ มันหายากนะ

สมัยทุกวันนี้จะไม่ค่อยมีแล้วนะมะกอก คือใครไม่ได้สนใจมะกอกยิ่งกว่าคลำช้าง แล้วมาเถียงกันตีกัน นั่นแหละ...พวกเรามันเรียน เรียนด้วยความจำ...

...ใครเรียนที่ตรงไหนก็ไปยึดกรรมสิทธิ์อวดอำนาจความรู้ความฉลาดของตนขึ้นจากความจำนั้น แฝงความจำไปอีกเป็นปลอมๆ ไปอีก เอามาโต้กันเสียเป็นบ้าน้ำลายโดยไม่รู้สึกตัว ถ้าหากปฏิบัติให้รู้ตามความจริงของธรรมที่ท่านสอนไว้...ก็จะไปถามใคร ไปโต้เถียงกันให้เสียเวล่ำเวลาทำไม ถ้าไม่ใช่ตาบอดคลำช้าง

ท่านให้ปฏิบัติซี ให้รู้ซี ใครรู้มากน้อยเท่าไรอาจหาญ ทำไมจะไม่อาจหาญ สัมผัสด้วยใจรู้ด้วยใจเพราะปฏิบัติด้วยใจนี่ ต้องรู้ทั้งกิเลสหยาบกลางละเอียด รู้ทั้งธรรมอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด

และอย่างละเอียดสุดสิ้นพ้นความละเอียดไปจนถึงความบริสุทธิ์ ไม่รู้ที่ใจอะไรจะเป็นผู้รู้...”

สายทางน้ำ...ไหลเข้าสู่มหาสมุทร : สายทางการปฏิบัติ...ไหลเข้าสู่มหาวิมุตติมหานิพพาน

ผลแห่งการบำเพ็ญของนักปฏิบัติแต่ละคนๆ เพื่อเข้าสู่แดนนิพพานนั้น ท่านเคยเปรียบไว้ดังนี้

“...แม่น้ำสายต่างๆ ไม่ว่าสายใดก็ตาม ไหลลงมาแล้วไปรวมลงในมหาสมุทรแห่งเดียวกัน แม่น้ำสายต่างๆ เราจะเรียกว่าแม่น้ำสายนั้นๆ เช่น แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน่าน แม่น้ำอะไรก็ตามนะ นี่เรียกว่าสายทางของน้ำไหลลง

พอเข้าถึงมหาสมุทรแล้วเป็นน้ำมหาสมุทรอันเดียวกันหมด แยกกันไม่ออก ไม่มีว่าแม่น้ำสายนั้นสายนี้ เมื่อเข้าสู่มหาสมุทรทะเลหลวงแล้วเรียกว่า แม่น้ำสมุทรอย่างเดียวกันหมด...

แม่น้ำสายต่างๆ เปรียบกับผู้บำเพ็ญในที่ต่างๆ อยู่ที่ไหนก็ตาม เมื่อบารมีแก่กล้าพอไหลเข้ามา ใกล้เข้ามาๆ สร้างคุณงามความดี นี่เรียกว่า แม่น้ำสายต่างๆ ไหลเข้ามาอย่างนี้ พอมากเข้า จวนเข้าๆ ก็ถึงแม่น้ำมหาสมุทรทะเล เนี่ยอันนี้ก็เข้าถึงมหาวิมุตติมหานิพพาน เมื่อเต็มที่แล้วก็ต้องถึงขั้นสุดยอดแห่งธรรมทั้งหลายได้เหมือนกันหมด

ไม่ได้เลือกว่าเป็นผู้หญิงผู้ชายนักบวชฆราวาสนะ สำคัญอยู่ที่การสร้างบารมีซึ่งเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่จะยกผู้บำเพ็ญให้ถึงความหลุดพ้นได้ ทีนี้เมื่อบำเพ็ญเต็มที่ๆ ก็เหมือนกับแม่น้ำสายต่างๆ ค่อยไหลเข้ามา ใกล้เข้ามาๆ บารมีแก่กล้าก็ใกล้เข้ามาๆ พอถึงกันปุ๊บ ก็เรียกว่า ถึงเต็มภูมิเป็นอรหัตตบุคคลขึ้นมา

นั่นละ มหาวิมุตติมหานิพพานเข้าถึงแล้วทีนี้ ผู้บรรลุธรรมนี้เข้าถึงมหาวิมุตติมหานิพพานแล้วเป็นมหาวิมุตติมหานิพพานเหมือนกันหมด ทีนี้แยกไม่ออกว่าผู้นี้รายนี้ รายนี้มาจากไหน มาจากไหนพูดไม่ออก เพราะเข้าถึงแล้ว เรียกว่าแม่น้ำสายต่างๆ ไม่มีความหมายละ เพราะเข้าในมหาสมุทรทะเลหลวงอันเดียวกัน

นี่ ผู้บำเพ็ญในคุณงามความดีประเภทต่างๆ ก็เป็นดุจแม่น้ำลำคลองแต่ละรายๆ ไหลเข้าๆ แล้วเข้าสู่จุดสุดยอดแห่งความพ้นทุกข์ ว่างั้นเลย เรียกว่าความพ้นทุกข์อยู่ที่จุดนั้น อยู่ที่มหาวิมุตติมหานิพพาน เนี่ย เข้าถึงนั้นแล้ว เป็นมหาวิมุตติมหานิพพานอันเดียวกันหมด

เพราะฉะนั้นท่านจึงว่า บรรดาผู้บรรลุธรรมถึงขั้นอรหัตตภูมิแล้ว นับแต่พระพุทธเจ้าลงมาถึงสาวกองค์สุดท้ายเป็นเหมือนกันหมด นั่นฟังซิ แยกกันไม่ออก... ไม่มีคำว่ายิ่งว่าหย่อนต่างกัน แยกกันไม่ออก...”

๑๒

ปฏิปทา
สายท่านอาจารย์มั่น

ระลึกพระคุณ...
ท่านอาจารย์มั่นไม่สร่างซา

หลวงตากล่าวกับพระเณรเสมอๆ ว่า ผลแห่งธรรมที่พากเพียรปฏิบัติมาจนประจักษ์ใจได้ก็ด้วยอุบายคำแนะนำสั่งสอนจากท่านอาจารย์มั่น ด้วยเหตุนี้ท่านจึงให้ความเคารพบูชา และระลึกบุญระลึกคุณต่อท่านอาจารย์มั่นอย่างสุดจิตสุดใจ ชนิดมอบกายถวายชีวิตแก่ท่านได้ ท่านเคยกล่าวยกย่องคุณธรรมและคุณสมบัติของท่านอาจารย์มั่นว่าเป็นผู้พรั่งพร้อมสมบูรณ์ทุกอย่าง ไม่มีสิ่งใดตกเรี่ยเสียหายเลย ไม่ว่าจะเรื่องหลักธรรมหลักวินัย ท่านอาจารย์มั่นสามารถเก็บหอมรอมริบได้หมด เรื่องญาณหยั่งทราบหรือความรู้ภายในก็สุดเลิศเลอ

ความเคารพบูชาอย่างสูงสุดของท่านที่มีต่อท่านอาจารย์มั่นนั้น ท่านเคยกล่าวไว้อย่างจับจิตจับใจผู้ฟังว่า

"...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นท่านเป็นทั้งพ่อเราทั้งแม่เรา ทุกอย่างรวมอยู่ในนั้นหมด ให้อรรถให้ธรรม ให้ข้อคิดเห็นที่จะเป็นสิริมงคล สิ่งใดไม่ดีปัดเป่าออกไปด้วยคำแนะนำสั่งสอนทุกแง่ทุกมุม จึงเป็นเหมือนกับพ่อกับแม่ของเรา เหมือนเรามีพ่อมีแม่นี่แหละ...

เราเคารพท่านสุดขีด ในหัวใจของ

เรานี้อยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นหมดเลย เราพูดจริงๆ ในบรรดาครูบาอาจารย์ทั้งหลาย เราไม่ได้ประมาทท่าน เราไม่ได้คบค้าสมาคมกับท่านสนิทติดจมจริงๆ ฝากเป็นฝากตายเหมือนพ่อแม่ครูอาจารย์มั่น นี่ทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่ กิ แต่ กา แต่ เอะ แต่ เอ เรื่อยไป ท่านสอนหมดในภาคปฏิบัติธรรมนะ

ส่วนภาคปริยัติเราก็เรียน เรียนไปแล้วแต่ไม่เป็นท่าเป็นทางอะไร เพียงแค่จดได้มา จำได้มาเฉยๆ ไม่รู้วิธีภาคปฏิบัติเป็นยังไง ท่านต้องบอก อันนี้ทำอย่างนี้ เครื่องมืออันนี้เอาไปทำอย่างนั้น เครื่องมืออันนี้ไปใช้อย่างนี้ๆ ที่เราเรียนมาเราจำได้ แต่ปฏิบัติไม่ถูก ปฏิบัติไม่เป็น อาศัยท่านพาปฏิบัติดำเนินการเรียนมานั้น เราจำได้ แต่ไม่รู้จักวิธีปฏิบัติ ท่านก็หยิบออกมา อันนี้ให้ทำประโยชน์อย่างนั้น อันนั้นให้ทำประโยชน์อย่างนั้นๆ เราก็ยึดก็จับเอาได้จากท่านเรื่อยมาจนเป็นภาคปฏิบัติ

ภาคปฏิบัติก็เอาอีกเหมือนกัน ต้องให้ท่านเป็นแม่เหล็ก เป็นเครื่องดึงดูด เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เราอยู่ใต้ร่มโพธิ์ร่มไทร เหมือนกับกาจับภูเขาทอง... เหลืองอร่ามไปเลย กิเลสมันกลัวเวลามาอยู่กับท่าน กิเลสมันก็หมอบ อยู่กับท่านสบายๆ นี่ก็เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรอันหนึ่ง เป็นแม่เหล็ก เครื่องดึงดูดเราให้มีแก่ใจประกอบความพากเพียรเอาเป็นเอาตายหนักเบาออกมาจากท่าน ได้รับการศึกษาจากท่าน ทุกสิ่งทุกอย่างท่านแนะนำเต็มภูมิ และพาปฏิบัติเต็มกำลังทุกด้าน... อันนี้ท่านสอนละเอียดลออมากทีเดียว..."

ความเคารพผูกพันระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ครูอาจารย์ที่แนบแน่นฝังจิตของท่านนั้น จะทราบได้ชัดเจนจากคำเทศน์ของท่านตอนหนึ่งว่า

"...ผมไปอยู่ที่ไหน ถ้าไม่ได้กราบท่านอาจารย์มั่นแล้วนอนไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน แม้ที่สุดจะเดินจงกรม ก็ต้องหันหน้าไปไหว้ท่านเสียก่อน

ถ้ามีรูปท่านเป็นที่หมายของสมมุติก็กราบไหว้รูปของท่าน หากไม่มีอะไรเลยก็เอาคุณธรรมของท่านประกอบเรื่องของสมมุติน้อมนมัสการไป

พระคุณของท่านไม่มีวันจืดจางประหนึ่งว่าท่านไม่ได้ล่วงลับไป ธรรมชาติอันหนึ่งเป็นอย่างนั้น เหมือนกับดูเราอยู่ตลอดเวลา..."

ลูกหลาน...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่น

ด้วยอุบายคำแนะนำสั่งสอนจากผู้

"...ผมไปอยู่ที่ไหน
ถ้าไม่ได้กราบ
ท่านอาจารย์มั่นแล้ว
...นอนไม่ได้...แม้ที่สุด
จะเดินจงกรมก็ต้องหันหน้า
ไปไหว้ท่านเสียก่อน..."

รู้จริงเห็นจริงเช่นท่านอาจารย์มั่นนี้เอง ทำให้บรรดาลูกศิษย์ลูกหาภิกษุบริษัทที่เข้ามาศึกษากับท่านอาจารย์มั่นมีเป็นจำนวนมากแตกกระจายอยู่ทั่วประเทศ เพราะได้หลักได้เกณฑ์ที่ถูกต้องจากท่านมาเป็นเครื่องดำเนินจนเป็นที่อบอุ่นใจ ท่านเคยเล่าให้พระเณรฟัง เกี่ยวกับปฏิปทาของท่านอาจารย์มั่นว่า

"...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่น ท่านพาดำเนินอย่างถูกต้องแม่นยำ ถือเอาธุดงควัตร ๑๓[๑] นี้เป็นพื้นเพในการดำเนินและการประพฤติปฏิบัติจิตใจของท่านก็เป็นไปโดยสม่ำเสมอ ไม่นอกลู่นอกทางทำให้ผู้อื่นเสียหาย และริจะทำเพื่อความเด่นความดังอะไรออกนอกลู่นอกทางนั้นก็ไม่มี เป็นแนวทางที่ราบรื่นดีงามมาก นี่ละเป็นที่นอนใจ เป็นที่ตายใจ ยึดถือไว้ได้โดยไม่ต้องสงสัย ก็คือปฏิปทาเครื่องดำเนินของท่าน

นี่ครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาของท่านก็มีจำนวนมากพากันดำเนินมายึดถือหลักนั้นแหละมาปฏิบัติได้แพร่หลายหรือกระจายออกไปแก่บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายเป็นแขนงๆ จนกระทั่งถึงพวกเรานี้ ก็มาจากสายของท่านนั่นเองเป็นที่แน่ใจไม่สงสัย คือไม่มีคำว่าแฝงๆ หรือแผลงๆ อะไรออกไป ให้เป็นที่สะดุดตาไม่แน่ใจอย่างนี้ไม่มี ท่านดำเนินอะไรเป็นที่เหมาะสมทั้งนั้น คือมีแบบมีฉบับเป็นเครื่องยืนยันไม่ผิดเพี้ยนไปเลย

นี่เพราะเหตุไร เพราะเบื้องต้นท่านก็ตะเกียกตะกายก็จริง แต่ตะเกียกตะกายตามหลักธรรมหลักวินัย ไม่ได้นอกเหนือไปจากหลักธรรมหลักวินัย หลักวินัยคือกฎของพระ ระเบียบของพระ ท่านตรงเปิ๋งเลย และหลักธรรมก็ยึดธุดงค์ ๑๓ ข้อนี้เป็นทางดำเนิน ไม่ได้ออกนอกลู่นอกทางนี้ไปอย่างทางอื่นบ้างเลย นี่จึงเป็นที่น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่งมาตั้งแต่ขั้นเริ่มแรกของท่าน

ต่อจากนั้นท่านก็ปรากฏเห็นผลขึ้นมาโดยลำดับลำดา ดังที่เคยเขียนไว้แล้วในประวัติของท่าน จนกระทั่งเป็นผู้ทรงมรรคทรงผลโดยสมบูรณ์ในหัวใจท่าน แล้วก็ประกาศสั่งสอนธรรมแก่บรรดาศิษย์

---

๑ ท่านกล่าวไว้ในหนังสือปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่นว่า
"...ธุดงค์ ๑๓ แต่ละข้อมีความหมายในการปราบปรามกิเลสทุกประเภทได้อย่างอัศจรรย์ยากที่คาดให้ทั่วถึงได้ดังนี้
๑ บิณฑบาตเป็นวัตร ๒ บิณฑบาตตามลำดับบ้าน
๓ ไม่รับอาหารที่ตามส่งทีหลัง ๔ ฉันในบาตร
๕ ฉันหนเดียวในวันหนึ่งๆ ๖ ถือผ้าสามผืน
๗ ถือผ้าบังสุกุล ๘ อยู่รุกขมูลร่มไม้ ๙ อยู่ป่า
๑๐ อยู่ป่าช้า ๑๑ อยู่กลางแจ้ง ๑๒ อยู่ในที่เขาจัดให้
๑๓ ถือไม่อยู่อิริยาบถนอน..."

ทั้งหลาย พร้อมทั้งปฏิปทาเครื่องดำเนินด้วยความองอาจกล้าหาญ ไม่มีคำว่าสะทกสะท้านแม้นิดหนึ่งเลย นี่เพราะความแน่ใจในใจของท่านเอง ทั้งฝ่ายเหตุทั้งฝ่ายผล ท่านเป็นที่แน่ใจทั้งสองแล้ว

พวกบรรดาลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลายที่เข้าไปศึกษาอบรมกับท่าน จึงได้หลักได้เกณฑ์จากความถูกต้องแม่นยำที่ท่านพาดำเนินมา มาเป็นเครื่องดำเนินของตนแล้วถ่ายทอดไปโดยลำดับลำดา ไม่มีประมาณ เฉพาะอย่างยิ่งภิกษุบริษัท มีกว้างขวางอยู่มากสำหรับลูกศิษย์ของพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นแตกกระจายออกไป การที่ได้ปฏิปทาเครื่องดำเนินจากท่านผู้รู้ผู้ฉลาดพาดำเนินมาแล้วเช่นนี้ เป็นสิ่งที่หาได้ยากมาก นี่ละ เป็นที่ให้ตายใจนอนใจอุ่นใจได้ ผิดกับที่เราเรียนมาโดยลำพังและปฏิบัติโดยลำพังเป็นไหนๆ

ยกตัวอย่างไม่ต้องเอาที่อื่นไกลที่ไหนเลย ผมเองนี่แหละเรียน จะว่าอวดหรือไม่อวดก็ตาม ก็เรียนถึงมหา แต่เวลาจะหาหลักหาเกณฑ์มายึดเป็นเครื่องดำเนินด้วยความอบอุ่นแน่ใจตายใจสำหรับตัวเอง ไม่มี จะว่ายังไง นั่น มันเป็นอย่างนั้น จิตเสาะแสวงหาแต่ครูบาอาจารย์อยู่ตลอดเวลา เฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ครูอาจารย์มั่น...”

มหานิกาย ธรรมยุต คือ “ศากยบุตร” อันเดียวกัน

วัดหรือสำนักใดก็ตามที่มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ท่านก็ให้ความเคารพนับถือเข้ากันได้อย่างสนิทใจโดยไม่ถือในเรื่องกลุ่มก้อนหมู่เหล่า ไม่ถือเรื่องชาติเรื่องภาษาเรื่องชั้นวรรณะ ไม่ถือเรื่องชื่อเรื่องนิกายเป็นประมาณยิ่งกว่าธรรมวินัย ดังตัวอย่างคราวหนึ่งท่านปรารภเรื่องนี้กับพระทางมหานิกายใจความว่า

“...พระครั้งพุทธกาล ท่านมีแต่ **ศากยบุตร** เท่านั้น ท่านไม่มีนิกายนั้นนิกายนี้ นิกายนี้ตั้งเป็นชื่อเป็นนามไม่เห็นสำคัญอะไร ตั้งฟากจรวดดาวเทียมก็ไปตั้งชื่อนักโทษซิ มันอยู่ในเรือนจำ แต่ชื่อมันอยู่ฟากจรวดดาวเทียม ใครนับถือไหมนักโทษคนนั้น นี่เขา ชื่อเขาสูงนะนักโทษคนนี้นะ เขามาติดคุกต่างหาก แต่ชื่อเขาอยู่ฟากจรวดดาวเทียมนี้ คนจะยอมรับนับถือเขาไหม นั่น ศากยบุตรของพระพุทธเจ้าก็เหมือนกัน ถ้าลงมาประพฤติปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องตามหลักธรรมวินัย ก็เรียกว่าลดคุณค่าของตัวลงโดยลำดับ

ชื่อนามไม่เกิดประโยชน์ ชื่อตั้งไว้ยังงั้นละ ตั้งแต่เป็ด แต่ไก่ หมู หมา เขาก็มี

ชื่อ พระก็ตั้งไว้อย่างนั้น หลักใหญ่คือ **ศากยบุตร** ขอให้ปฏิบัติตามหลักธรรม หลักวินัย นั่นแลคือผู้จะทรงมรรคทรงผล และผู้ทรงมรรคทรงผล ชื่อนามเฉยๆ นั้น ตั้งไว้ยังงั้นแหละ ไม่ใช่ผู้ทรงมรรคทรงผล... โลก...ประเพณีเป็นมาอย่างนั้น... อย่างพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นเรานี้ เป็นผู้พูดซะเองนะ

...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นท่านไม่ได้สนใจกับชื่อนะ ท่านสนใจกับหลักธรรมหลักวินัยศากยบุตรต่างหาก ฉะนั้นเวลาลูกศิษย์ผู้ใหญ่ของท่านที่เป็นพระฝ่ายมหานิกายมาขอญัตติ[๑] กับท่าน ท่านอาจารย์มั่นนี่เองพูดให้เราฟังนะ เราถึงได้พูดได้อย่างอาจหาญ ท่านว่า

'ท่านเหล่านี้ท่านเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เราเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวมจำนวนมาก และท่านเหล่านี้จะมาขอญัตติกับเรา'

ท่านว่า *'ไม่ต้องญัตติ'* ท่านพูดตรงๆ อย่างนี้เลย...ท่านสั่งเลยนะ

*'**มัคคาวรณ์ สัคคาวรณ์**[๒] ไม่มี เพศก็ตั้งขึ้นแล้ว ทางสังคมยอมรับกันทั้ง **ธรรมยุต** และ **มหานิกาย** นี่เป็นความยอมรับทั่วหน้ากันแล้วในสังคม ส่วนธรรมวินัยก็เป็นที่เปิดทางให้แล้วสำหรับผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ไม่มีคำว่านิกายนั้นนิกายนี้ ขอให้เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเท่านั้น เป็นศากยบุตรของพระพุทธเจ้าได้เสมอหน้ากันหมด'* นี่หลวงปู่มั่นท่านแสดง

'ผมสงสารเพื่อนฝูงของท่าน มีจำนวนมาก ถ้าท่านทั้งหลายญัตติเสียแล้ว หมู่เพื่อนก็จะเข้ากันไม่ติด ไม่ต้องญัตติแหละ'

คำว่าเพื่อนฝูงได้แก่ ธรรมยุต มหานิกาย ที่เขาตั้งชื่อกันอย่างนั้น...เพราะโลกเขาถือสมมุติ

'ถ้าญัตติแล้วก็เป็นฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ นี่คณะของท่านมีเป็นจำนวนมาก ควรจะได้รับประโยชน์จากท่านทางด้านอรรถธรรมบ้าง จึงไม่ให้ญัตติ'

ท่านบอกอย่างเด็ดขาดไปเลยทางด้านปฏิบัติ **สัคคาวรณ์ มัคคาวรณ์** ไม่มีต่อผู้ปฏิบัติดี แต่ผู้ปฏิบัติไม่ดีนี้ไม่มีหวัง ว่างั้นเลยนะ อยู่กับข้อปฏิบัติ... ท่านเล็งผลประโยชน์ โน่นนะ ท่านไม่ได้เล็งนิกายนั้นนิกายนี้นะ

'พอเวลาญัตติแล้วเขาก็จะถือว่าเป็นคณะนั้นคณะนี้ไปเสีย ผู้ที่ไม่เข้าใจในอรรถในธรรมมันก็เข้าไม่ถึง ผลประโยชน์ก็ขาดไป' ว่างั้น

'เมื่อพวกท่านได้กระจายออกไปทางด้านธรรมะนี้แล้ว เวลาไปที่ไหน พวกท่านทั้งหลายนี้มีพวกมากเสียด้วย ก็ยิ่งกระจายมาก ผลประโยชน์ก็มาก จึงไม่ต้องญัตติ ดี'

ท่านว่า *'ผลประโยชน์มากกว่าญัตติ'*

ท่านพูดตรงๆ เลยละ ท่านเล่าให้ฟังนะ พูดถึงลูกศิษย์ลูกหาของท่านผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ท่านไม่ได้ว่าธรรมยุตหรือมหานิกาย ใครปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ท่านชมเชยทั้งนั้น นั่นละ ผู้เป็นธรรมเป็นอย่างนั้น...

---

๑ บวชญัตติจากมหานิกายเป็นธรรมยุต
๒ สิ่งกีดขวางสวรรค์ นิพพาน

เอาหลักธรรมหลักวินัยนั่นละ เป็นหลักของพระ อันนี้เป็นหลักที่แน่ใจ ตัวเองก็อบอุ่น ไปที่ไหนเย็นล่ะ เพราะพระมีธรรม มีวินัยมีเมตตาไปพร้อม เย็นไปหมด ไม่มีธรรมไม่มีวินัยใจดำน้ำขุ่นตีบตันอั้นตู้ ดูไม่ได้ พระใจดำน้ำขุ่นตีบตันอั้นตู้หาเมตตาไม่ได้ เป็นฟืนเป็นไฟในตัวเองก็ไปเผาบ้านเผาเมืองต่อไปอีกละ เนี่ย ไม่ดี

ไปที่ไหนเย็น ดูจิตเจ้าของตลอดนี่ละ ผู้ปฏิบัติธรรมต้องดูจิตเป็นสำคัญ ศีลก็ดี สมาธิปัญญาวิมุตติหลุดพ้นออกไปจากจิต สติปัญญารักษาจิตบำรุงจิตใจให้ดี... อยู่ไหนเย็นสบายไปหมด นี่ละ มรรคผลนิพพานอยู่ที่นี่ ไม่ได้อยู่ที่คนนั้นคนนี้ชื่อนั้นชื่อนี้ นิกายนั้นนิกายนี้นะ อันนั้นตั้งไว้โก้ๆ ไปอย่างงั้นแหละ... ”

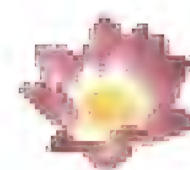
“ชื่อ” นั้น ไม่สำคัญเท่ากับ “ธรรมวินัย”

ในเรื่องนี้ แม้ท่านก็ไม่ได้สนใจว่าจะเป็นนิกายใด ขอให้เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเท่านั้น ท่านพอใจและเข้ากันได้อย่างสนิททันที ท่านพูดอย่างเด็ดย้ำกับบรรดาพระเณรคณะดังกล่าวอีกว่า

“...พูดถึงลูกศิษย์ลูกหา
ของท่านอาจารย์มั่น
ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ...
ท่านไม่ได้ว่าธรรมยุต
หรือมหานิกาย...
ใครปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ...
ท่านชมเชยทั้งนั้น นั่นละ
ผู้เป็นธรรมเป็นอย่างนั้น...”

“...พระผู้มุ่งธรรมมุ่งวินัยด้วยกันแล้วไปที่ไหนสนิทกันหมด ไม่ได้เหมือนโลกนะ ไม่มีนิยมนิกายนั้นนิกายนี้ ขอให้ปฏิบัติดีเข้ากันได้สนิททันทีเลย...สำหรับหลวงตาบัวเอง ใครจะว่าบ้าก็ตาม ไม่มีชื่อ ตั้งไว้อย่างนั้นโก้ๆ ไปอย่างนั้นละ ธรรมยุตมหานิกายใครก็ตาม ถ้าปฏิบัติไม่ดีแล้ว จะเป็นเทวดามาจากฟ้าก็ไม่เป็นประโยชน์อะไรแหละ...

...แม้จะเป็นนิกายเดียวกัน ชื่อเดียวกันก็ตาม ถ้าปฏิบัติไม่ดีแล้วไม่เข้าหน้านะ ไม่อยากมองดูจนกระทั่งหน้าจะว่าอะไร ธรรมวินัยเป็นเครื่องบังคับหรือเป็นเครื่องยืนยันว่า จะเข้ากันได้สนิทหรือไม่สนิทเพราะอะไร ถ้าธรรมวินัยการปฏิบัติเข้ากันได้แล้ว เป็นศากยบุตรเหมือนกันหมด...”

๕

ประโยชน์ตนสมบูรณ์แล้ว...ยังประโยชน์ผู้อื่นต่อไป

๕. ประโยชน์ตนสมบูรณ์แล้ว...ยังประโยชน์ผู้อื่นต่อไป

๑๓

สอนตนให้ได้ก่อน จึงค่อยสอนผู้อื่น

เลี่ยงไม่ได้ จึงเทศน์

ความสมหวังในชีวิตการบวชของหลวงตา เป็นผลจากความจริงจังของท่านที่มุ่งฝึกสอนแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นมาให้ได้ก่อน ในเรื่องการเทศน์สอนผู้อื่นนั้น ท่านไม่ถือเป็นอารมณ์หรือไม่สนใจเลยก็ว่าได้ ผลแห่งการปฏิบัติจึงเจริญขึ้นๆ เป็นลำดับไป หากจะมีการเทศน์อยู่บ้างก็เป็นเพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้นด้วยความจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ที่ต้องได้เทศน์ตอนหนึ่งว่า

"...นี่บวชดูเหมือนจะเป็นพรรษาที่ ๒ นะ พอออกพรรษาแล้ว พวกญาติโยม

เขามานิมนต์ไปทำบุญ ที่ลานข้าวเขา อันนี้ท่านพระครูให้เราเป็นหัวหน้าไปสวดมนต์ เราก็ได้หนังสือพกเล่มหนึ่ง เวลาจำเป็นก็จะเอาอันนี้เทศน์ ว่างั้น... พอฉันเสร็จเรียบร้อยแล้ว เขาก็นิมนต์เทศน์ เราก็เอาหนังสือนี้มาอ่าน พอรอดตัวไปได้ จบแล้ว สักเดี๋ยวตาม

ท่านเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท)
วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร

หลังกันมาอีกคณะหนึ่ง เขามาขอฟังเทศน์ เขาว่า

'จะยากอะไร ท่านฉันเสร็จแล้วนี่ ท่านก็เทศน์ให้ฟังได้'

แต่เรามันแค่นเสียแล้ว หัวอกมันคับแล้ว จะเอาอะไรมาเทศน์ละทีนี้ มันไม่มีอะไรแล้ว กูตายนี่...

พอหลังจากนั้นแล้ว เขาก็นิมนต์ให้เทศน์ทีนี้ มันก็อยู่กับหัวหน้า จะให้เขาเทศน์มันก็ไม่ได้นี่นา...ตกลงก็ต้องเป็นเราเทศน์ โถ หนาวๆ นี่ แต่ก็เหงื่อแตกหมดเลยนะ แต่มันก็ไปได้นะก็แปลกอยู่ เวลาจนตรอกมันไปได้นะ เทศน์ไปได้นี่นะ แต่ว่าอกนี้จะแตก มันก็พอบีนรอดตัวไปได้ ว่างั้นเถอะนะ

พอกลับมา หมู่เพื่อนมาพูดแหย่แล้วทีนี้ *'โฮ้ ! เทศน์ดีนะ'* เราเลยว่า

'อย่ามาพูดนะ กำลังโมโหนะ ยังไม่อยากตาย อย่ามาพูดนะ' ..."

ท่านเล่าพลางหัวเราะพลางด้วยขบขันตนเองในระยะแรกๆ ของการบวช จากนั้นพอกลับมาถึงวัด ท่านก็เอากัณฑ์เทศน์ **ท่านเจ้าคุณอุบาลี** มาท่องใหญ่เลย เลือกดูว่ากัณฑ์ไหนเหมาะก็เอาอันนั้นมาท่องจนคล่องเหมือนปาฏิโมกข์เลย ท่านคิดในใจว่า

'คราวนี้ไม่ตายแล้ว ถ้าเผื่อมีเหตุจำเป็นต้องได้เทศน์ที่ไหนอีก ก็จะเอากัณฑ์ที่อุตส่าห์ท่องจนขึ้นใจนี้ออกเทศน์เลย'

แต่การณ์กลับเป็นว่า นับแต่นั้นมาท่านกลับไม่เคยได้เทศน์ในลักษณะนั้นอีกเลยจนบัดนี้ หนนั้นเป็นหนหนึ่งที่ประทับใจท่านไม่เคยลืม ท่านให้เหตุผลว่า

"...เพราะเป็นการเทศน์แบบจนตรอกจริงๆ ไม่มีทางไปเลย แต่ก็ต้องบีนเอา เอาตายสู้เลย จากนั้นมาก็พอเทศน์ได้ธรรมดา ไม่อั้นตู้เหมือนตอนนั้น เพราะเรียนหนังสือไปด้วย จะมีเทศน์บ้างก็ยามจำเป็นจริงๆ หากไม่จำเป็นไม่เทศน์..."

สอนตนตลอดเวลา

เมื่อเรียนจบเป็นมหาเปรียญ แล้วออกปฏิบัติ ท่านเล่าว่าเคยต้องได้เทศน์ด้วยความจำเป็นเช่นกันดังนี้

"...พอออกปฏิบัติแล้ว ทีนี้มันก็เป็นมหาแล้วล่ะ การเทศนาว่าการก็ไม่ได้เป็นอารมณ์...ไม่เคยสนใจกับการเทศน์ให้ใครฟัง นอกจากเทศน์สอนเจ้าของอย่างเดียว แต่ก็หากมีที่จำเป็นจนได้นั่นแหละ บางทีไปก็ไปพักอยู่บ้านใดบ้านหนึ่ง เขามีงานในบ้านของเขา เขาต้องมานิมนต์เราไปเทศน์ เราบอกว่า *'เทศน์ไม่เป็น'*

เขาไม่ยอมเชื่อเลย เขาว่า *'เป็นมหาแล้ว โอ๊ย อย่าว่าเลยว่าเทศน์ไม่เป็น'* เขาว่านะเนี่ย มหาก็ฆ่าตัวเองได้เหมือนกันนะ เขาไม่ยอมเชื่อเลย *'ลงเป็นมหาแล้วเทศน์ไม่เป็นไม่มี'* เขาว่าเลย... อันนั้นก็ไปเทศน์

เวลาจำเป็นจริงๆ หากมีเป็นบางแห่งๆ เพราะเราเที่ยวไปหลายแห่ง ไปบางทีก็มีงานในหมู่บ้านของเขา เขาก็นิมนต์เรามาเทศน์ มันก็จำเป็นต้องได้มานานๆ ที นอกนั้นไม่เอาไหนละ ไม่เทศน์นะ เทศน์สอนใครไม่เทศน์เลยละ

จากเรียนมาเข้าด้านปฏิบัติแล้วยิ่งไม่สนใจเลย นอกจากจำเป็นอย่างที่ว่านี้ เราก็เทศน์ให้ฟังเสียบ้างเท่านั้น นอกนั้นไม่เอาเลยๆ จากนั้นมามันก็เกี่ยวข้องกับเพื่อนกับฝูง กับประชาชนญาติโยม ก็ต้องได้เทศน์ไปเรื่อยละ เรื่อยมาจนกระทั่งป่านนี้

เทศน์สอนเรานี่มันยากนะ เทศน์สอนเรานี่มันเอาจริงเอาจังทุกอย่าง มัดกันทุกแง่ทุกมุม จึงเรียกว่าสอนละซิ เทศน์สอนประชาชนเขาจะเก็บได้หนักเบามากน้อย มันก็เป็นกำลังของเขา แต่เทศน์สอนตัวเองนี่มันเอาจริงเอาจังทุกอย่าง ว่ายังไงต้องอย่างงั้นนะ บังคับเลยนะ เรียกว่าสอนตัวเอง บีบกันตลอดเลย

นี่ละมันยากกว่าสอนประชาชนนะ ...หนักมากอยู่นะ เพราะสอนเพื่อเอาจริงเอาจัง ไม่ได้สอนสักแต่ว่าฟังไป ผู้สอนก็สอนธรรมดา ผู้ฟังก็แล้วแต่จะได้มากน้อยเพียงไร แต่เวลาเราสอนเรา เราสอนจริงๆ จังๆ ไม่ปล่อยไม่วาง มัดกันตลอดเวลา..."

เพื่อกำลังใจ

หลังจากผ่านเหตุการณ์ในยามดึกของคืนฟ้าดินถล่มบนวัดดอยธรรมเจดีย์แล้ว รุ่งเช้าวันแรม ๑๕ ค่ำเดือนหก ท่านก็ลงจากวัดดอยธรรมเจดีย์มาถึงวัดป่าสุทธาวาส ด้วยความเมตตาต่อพระที่ติดสอยห้อยตามท่านมาเป็นเวลานาน อีกทั้งระยะที่ท่านอาจารย์มั่นยังมีชีวิตอยู่ที่วัดป่าบ้านหนองผือ ในตอนนั้นพระท่านนี้ยังเป็นสามเณรอยู่ และเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งอดทนและใส่ใจต่อหน้าที่การงานดี ทำให้ท่านคิดสงสารว่า

"...หากมีโอกาสได้ฟังธรรมอัศจรรย์ครั้งนี้ จะเป็นกำลังใจให้ขันแข็งในการ

(จากซ้าย) หลวงตา ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร ท่านอาจารย์บุญเพ็ง เขมาภิรโต
ในระยะที่หลวงตาศึกษาอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่นที่วัดป่าบ้านหนองผือ ในตอนนั้นท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นพระพรรษาน้อย
ท่านอาจารย์บุญเพ็งยังคงเป็นสามเณร เมื่อท่านอาจารย์มั่นมรณภาพแล้ว ท่านอาจารย์ทั้งสองได้ติดสอยห้อยตาม
เพื่อขออยู่ศึกษากับหลวงตาหลายปี

บำเพ็ญเพียรยิ่งขึ้น และจะเป็นที่แน่ใจตายใจว่ามรรคผลนิพพานนั้นมีจริง...”

ด้วยเมตตาดังกล่าวนี้เอง ท่านจึงเล่าให้ฟังว่า

“นี่ จะเล่าอันหนึ่งให้ฟังนะ ท่านเคยติดสอยห้อยตามผมมาเป็นเวลานานแล้ว แล้วคำที่ผมจะพูดเวลานี้ท่านเคยได้ยินได้ฟังไหม?”

จากนั้นท่านก็เล่าเรื่องบนวัดดอยธรรมเจดีย์ในคืน ๑๔ ค่ำให้ฟังจนจบ แล้วท่านพูดขึ้นว่า

“...พอฟังแล้วเป็นยังไงคำนี้ ท่านเคยอยู่กับผมมาเป็นเวลานาน เคยได้ยินไหม? ผมเคยพูดให้ฟังไหม?”

พระผู้นั้นตอบด้วยความตื่นเต้นปีติในใจเป็นล้นพ้นว่า *“โห กระผมไม่เคยฟังอย่างนี้มาก่อนเลย”*

จากนั้นท่านเมตตาสอนต่อไปว่า

“นั่นละ ให้ตั้งใจหนา อย่างนี้ละธรรมพระพุทธเจ้าเป็น ***อกาลิโก*** *มีเป็นพื้นฐานประจำตลอดเวลา เป็นปัจจุบัน เอาให้จริงนะ นี่ได้เห็นเสียแล้ว หายสงสัยทุกอย่าง หายสงสัยพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ หายหมดเลย เป็นอันเดียวกันหมด*

แล้วเราว่าอย่างนี้ เราไม่สงสัยพระพุทธเจ้าอยู่ตรงไหนๆ พระธรรม พระสงฆ์อยู่ตรงไหน จิตกับธรรมนี้เป็นอันเดียวกันแล้ว กับพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นอันเดียวกันแล้ว ไม่แยก ไม่มีแยก เป็นอันเดียวกัน...”

ต่อมาภายหลัง พระอาจารย์ผู้ฟังธรรมะจากท่านกล่าวถึงความรู้สึกในขณะฟังธรรมครั้งสำคัญนั้นว่า

"...ตั้งใจรับฟังด้วยความเคารพบูชาอย่างสูงสุด ถึงแม้ว่าในระยะนั้นจะยังไม่เข้าใจในอรรถธรรมที่ลึกซึ้งละเอียดลออได้ตลอดก็ตามที แต่ก็ได้เก็บคำสอนที่ออกมาจากเมตตาธรรมของท่านไว้เป็นข้อระลึกและเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญสมณธรรมอย่างมิรู้ลืมตลอดมา..."

สอนเพราะเห็นแก่หัวใจ

ท่านไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะมาเป็นครูเป็นอาจารย์ของใคร เพราะอุปนิสัยของท่านชอบที่จะอยู่คนเดียวตลอดมา ดังคำปรารภของท่านกับพระเณรดังนี้

"...จังหวะที่หลวงปู่มั่นมรณภาพ เผาศพท่านแล้วออก เป็นจังหวะที่หมู่เพื่อนขาดที่พึ่ง เกาะพรึบเลย ตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้ หลบหลีกปลีกตัวหนีไปอยู่ในป่าในเขาลูกไหนลูกไหนก็ตาม ขโมยนี้สุดยอด คำว่าขโมยจากหมู่เพื่อนนี้ คำว่าสุดยอดคือยังไง

กลางคืนเงียบๆ ดึกๆ ก็ไป เพราะหมู่เพื่อนไปรุมนี่ เรารำคาญเราไม่อยากอยู่ ที่นี้พอเงียบๆ ก็เดินดู เห็นหมู่เพื่อนบางองค์เดินจงกรม บางองค์นั่งสมาธิ นี่เรียกว่าไปดูลาดเลา เราเตรียมของไว้เรียบร้อยแล้ว พอมาปั๊บ หนีหมู่เพื่อนออกทางนี้นะ สะพายบาตรหนีกลางคืน เงียบ ไปเลย พอตื่นเช้ามา หมู่เพื่อนยุ่งไปหมดเลย เหมือนฟ้าดินถล่มละ

'ไปแล้ว ไม่ทราบไปทางไหนละ'

หายเงียบ พอประมาณสัก ๒ อาทิตย์นะ เพราะพวกนี้เก่งนี่นะ... จมูกพระนี่ติดตามถึงเขาลูกไหน ถ้ำไหน ตามถึงหมด... ตามจนกระทั่งถึง ไม่ว่าจะไปอยู่ป่าไหน เขาลูกไหน ถ้ำไหน รู้หมดเลย โอ๋ เราจึงว่าให้

"...จมูกพระนี่ติดตามถึงเขาลูกไหน ถ้ำไหน ตามถึงหมด..."

"...ผมไม่ได้เคยคิดว่า ได้เป็นครูเป็นอาจารย์ ใครทั้งนั้นแหละ เพราะนิสัยไม่มีทางนั้น... อยู่คนเดียวสบายดีๆ ไม่มีอะไรมากวน..."

'จมูกหมานี้สู้จมูกพระไม่ได้นะ'

เราว่าถึงยังงี้ว่าขนาดไหนก็เฉย ขอให้ได้อยู่ด้วยก็เอา อย่างนั้นละนะ ว่าขนาดไหนก็เฉยเหมือนไม่มีหูมีตาไม่มีจิตมีใจนะ เฉย คือหมายความว่า เราได้ที่แล้วจะว่ายังไงว่าเถอะ ทีนี้เอาอีกนะ พอเผลอเอาอีก บางทีกลางวันแสกๆ หมู่เพื่อนเดินจงกรมอยู่ในเขาในป่านี่ว่ะ ไปเดินฉากนู้นฉากนี้ดู เราเตรียมของไว้แล้ว ไปเดินดูนั้นดูนี้ เห็นองค์นั้นเดินจงกรมอยู่บ้าง องค์นี้นั่งสมาธิอยู่บ้าง ไปเอาของที่เตรียม ออกทางนี้นะทางที่ไม่มีใครนี่ ไปเลยๆ อยู่ยังงั้นไม่ทราบว่ากี่ครั้งกี่หน สุดท้ายมันก็พ้นไปไม่ได้นะ..."

ยอมทนเพื่อผู้มุ่งธรรม

ต่อมาเมื่อมีพระเณรติดตามขอรับคำแนะนำสั่งสอนจากท่านมากขึ้นๆ ทุกที ด้วยความเห็นใจว่าท่านเองก็เคยเสาะแสวงหาครูบาอาจารย์เช่นนี้มาก่อน เหตุนี้ทำให้ท่านยอมรับภาระเทศน์สอนในที่สุด

"...ผมไม่ได้เคยคิดว่า ได้เป็นครูเป็นอาจารย์ใครทั้งนั้นแหละ เพราะนิสัยไม่มีทางนั้น มีแต่จะเอาๆ เรื่องของเจ้าของโดยเฉพาะๆ เหมือนไม่เคยที่จะไปสนใจไปสอนผู้ใดเลย เวลาปฏิบัติก็มุ่งต่ออรรถต่อธรรมอย่างเดียว ทีนี้เวลาพอลืมหูลืมตาได้บ้าง มันก็ไม่สนใจที่จะสอนใครเสียอยู่อย่างนี้สบายดี ว่างั้น

เพราะฉะนั้นเวลาหมู่เพื่อนรุมไปกับผม ผมจึงขโมยหนีเรื่อยนะซิ อยู่คนเดียวสบายดีๆ ไม่มีอะไรมากวน สบายดีๆ มันเป็นอย่างนั้น ทีนี้มันมากต่อมาก รุมเข้าๆ ก็เลยเป็นอย่างนี้ อย่างที่เห็นนี่ แต่ไม่ได้เป็นกับนิสัยของเจ้าของนะ

ก็อยู่ไปอย่างนั้นแหละ เพราะเห็นหัวใจแต่ละดวงๆ นี้มีคุณค่า คิดถึงเรื่องเราเวลาเสือกคลาน เกิดขึ้นมาเจอพ่อเจอแม่อยู่แล้ว ครูอาจารย์เราได้วิ่งหาแทบล้มแทบตาย ไปที่ไหนมันก็ไม่เหมาะเจาะในหัวใจ มันก็ต้องผ่านไปๆ จนกระทั่งไปถึงที่เหมาะเจาะแล้วมันถึงทุ่มกันลง หมู่เพื่อนแสวงหาครูบาอาจารย์ก็คงเป็นอย่างเดียวกันนี้ นี่แหละเอามาบวก มาลบ คูณ หารกันดูแล้ว เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้นะ...

...เราก็ทนเพื่อหมู่เพื่อเพื่อนเพราะหัวใจอยู่กับหมู่กับเพื่อนเท่านั้น ด้วยความเมตตาสงสาร เพราะการดำเนินทางด้านจิตใจนี้เราเห็นโทษมาพอแล้วสำหรับเราเอง เราเห็นคุณค่าของครูบาอาจารย์ที่คอยแนะนำสั่งสอนด้วยความถูกต้องแม่นยำ

จากนั้นก็เอาเรื่องเหล่านี้แหละมา

พิจารณาเทียบเคียงถึงเรื่องหมู่เพื่อนทั้งหลาย จึงทนนะนี่นะ ผมทนเอาเฉยๆ ถ้าเป็นตามนิสัยของผมแล้ว นิสัยหมายถึงความชอบใจนะ เราไม่ได้ชอบใจเกี่ยวกับหมู่เพื่อนมีมากๆ นี่นะ นิสัยของเราเป็นมาแต่ไหนแต่ไรอยู่แล้วเรื่องความอยู่คนหนึ่งคนเดียว ตั้งแต่ปฏิบัติเราก็ปฏิบัติอย่างนั้น...เรื่อยมาอย่างนั้น จนกระทั่งพ่อแม่ครูอาจารย์มรณภาพไปแล้ว หมู่เพื่อนรุมเกาะเรานี่ซิ..."

"...เห็นหัวใจแต่ละดวงๆ นี้มีคุณค่า คิดถึงเรื่องเรา เวลาเสือกคลาน... ครูอาจารย์เราได้วิ่งหา แทบล้มแทบตาย... เราทนอยู่ด้วยเหตุนี้นะ... ทนเพื่อหมู่เพื่อเพื่อน..."

เมื่อต้องสอน ก็สอนจริงๆ

เมื่อพระเณรผู้แสวงธรรมมาขออยู่ศึกษากับท่านดังกล่าว ด้วยความเมตตาของท่านอยากให้เกิดผลในการปฏิบัติ ท่านจึงให้ความใส่ใจอย่างจริงจังต่อการแนะนำสั่งสอน

"...ให้พากันจำไว้ให้ดี ผมสอนจริงๆ สอนหมู่สอนเพื่อน ขอให้เห็นใจ รับไว้แต่ละองค์ๆ นี้ผมรับไว้จริงๆ ด้วยเหตุด้วยผล สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มภูมิความสามารถที่จะสั่งสอนได้ การดูหมู่เพื่อนภายในวัดนี้ซึ่งเป็นเสมือนอวัยวะของผม ผมดูอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกอย่าง เต็มสติกำลังความสามารถของผม ที่อื่นๆ ผมไม่ได้สนใจ

ผมเคยพูดเสมอ พอออกนอกวัดไปแล้ว ใส่แว่นตาดำไปเลย ไม่สนใจเพราะไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบ เราไม่ใช่ผู้ที่จะให้โอวาทสั่งสอนใครๆ นี่ เป็นเรื่องของเขา สมบัติของใครของเรา แต่นี้หมู่เพื่อนน้อมกายวาจาใจเข้ามาเพื่อให้เราเป็นภาระ ***อาจริโย เม ภันเต โหหิฯ***[๑] นี่ก็รับด้วย ***โอปายิกัง ปฏิรูปัง ปาสาทิเกน สัมปาเทหิ***..."

---

๑ คำกล่าวขอร้องต่อพระอาจารย์ ขอให้ท่านเป็นที่พึ่งที่อาศัยของตน ทำหน้าที่ปกครองสั่งสอนให้การศึกษาอบรมต่อไป

๑๔

ไปถิ่นไหน... ร่มเย็นถิ่นนั้น

บ้านหนองผือนาใน จังหวัดสกลนคร

ในครั้งนั้น หลวงตาพักอยู่วัดป่าสุทธาวาสเพียง ๒-๓ คืน จากนั้นก็ไปทางภูเขาแถบอำเภอวาริชภูมิ เดิมทีคิดจะจำพรรษาที่นั่น แต่เมื่อทราบข่าวจากโยมคนหนึ่ง ซึ่งเป็นลูกศิษย์วัดหนองผือและเพิ่งจะไปเยี่ยมบ้านหนองผือมา แกเล่าว่า

"...เข้าไปวัดหนองผือ มีแต่พระหลวงตา ๒-๓ องค์อยู่ที่นั่น ไปเห็นแล้วรู้สึกสลดสังเวช เพราะแต่ก่อนเคยเป็นตลาดพระยั้วเยี้ยๆ เต็มไปหมดในวัดในวา แต่ไปคราวนี้กลับไม่ค่อยมีพระดูเหมือนกับเป็นวัดร้าง ไปเห็นแล้วสลดสังเวชเหลือเกิน..."

เมื่อแกมาเล่าให้ท่านฟัง ท่านก็รู้สึกสลดใจอย่างมาก ท่านให้เหตุผลว่า

"...วัดหนองผือเป็นวัดที่ท่านอาจารย์มั่นจำพรรษาในวาระสุดท้ายของชีวิต และบ้านหนองผือเองก็เป็นบ้านที่มีบุญมีคุณต่อพระกรรมฐานมากมาย พระเณรมาเท่าไรๆ สามารถเลี้ยงพระได้ทั่วถึงหมด ทั้งๆ ที่มีบ้านเพียง ๗๐ หลังคาเรือนเท่านั้น บัดนี้จะกลายเป็นวัดร้าง เหมือนไม่มีใครเหลียวแล คล้ายกับว่าบ้านนี้เป็นเหมือนผ้าขี้ริ้ว มันสมควรแล้วเหรอ? ดูมันเกินเหตุเกินผลไป..."

ด้วยเหตุนี้เอง ท่านเลยตัดสินใจย้อนกลับมาจำพรรษาที่นี่อีก ทั้งๆ ที่เหลือ

เวลาเพียงแค่ ๗ วันก็จะถึงวันเข้าพรรษาอยู่แล้ว (ตรงกับวันขึ้น ๘ ค่ำเดือน ๘ ปี ๒๔๙๓) บรรดาพระเณรที่หวังพึ่งหวังได้รับคำแนะนำ รับข้ออรรถข้อธรรมข้อวัตรปฏิบัติจากท่านก็เลยต่างย้อนกลับมาจำพรรษาที่นี่ด้วยกัน เลยกลายเป็นว่าในพรรษานั้น กลับมีพระเณรอยู่ด้วยกันถึง ๒๘ องค์เป็นที่อบอุ่นเย็นใจแก่ชาวบ้านหนองผือเหมือนเดิม

พ่อตาย พ่อยัง

ย้อนกลับมากล่าวถึงคุณยายผู้มีญาณหยั่งรู้ที่มักมาสนทนาธรรมกับท่านอาจารย์มั่นบ่อยๆ ที่บ้านหนองผือแห่งนี้ แกยังคงมีชีวิตอยู่แต่ก็ชราภาพมากแล้ว เวลามาวัดแกจะค้ำด้วยไม้เท้า มาครั้งหนึ่งๆ ต้องพักถึง ๕ หน ทั้งๆ ที่บ้านของคุณยายก็อยู่ไม่ไกลจากวัดนัก คือประมาณ ๑๐ เส้นกว่า

คุณยายแกสงสารหลานชายซึ่งเคยอุปัฏฐากท่านอาจารย์มั่นมาก่อน เกรงจะไม่ทราบถึงคุณธรรมของท่าน (หมายถึงหลวงตา) และอาจปรนนิบัติรับใช้ท่านไม่ดีเท่าที่ควร แกเลยแอบบอกหลานชายว่า

"นี่น่ะ กูจะกระซิบให้มึงรู้ มึงต้องรู้นะ มึงรู้แล้วยังว่าวัดหนองผือนี้ พ่อตายแล้วพ่อยัง มึงรู้ไหมพ่อตายแล้วพ่อยัง"

จากนั้นแกก็ชี้ไปที่ท่าน แกเรียกท่านว่า ท่านมหา แกกระซิบหลานต่อว่า

"ท่านมหาบัวครองวัดแทน ครองธรรมแทนแล้ว ครองทุกอย่างสมบูรณ์เต็มที่แล้วนะ ให้มึงเคารพเหมือนกันกับหลวงปู่มั่นนะ มึงอย่าปล่อยอย่าวางนะ ให้มึงคอยแอบปฏิบัติอุปัฏฐากท่านนะ ไม่มีใครรู้ละ กูกระซิบให้มึง มึงอย่าไปบอกใครนะ"

> *"...ให้มึงเคารพเหมือนกันกับหลวงปู่มั่นนะ มึงอย่าปล่อยอย่าวางนะ ให้มึงคอยแอบปฏิบัติอุปัฏฐากท่านนะ..."*

พระเณรที่วัดหนองผือระยะนั้นต่างเห็นว่า คุณยายแกออกมาหาท่านอาจารย์มั่นอย่างไร แกก็ออกมาหาท่านแบบเดียวกันเหมือนกับสมัยที่ท่านอาจารย์มั่นยังคงมีชีวิตอยู่ไม่ผิดกัน ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นว่า

"...หลวงปู่มั่นเสียไปแล้ว เราไปจำพรรษาที่นั่น แกก็ออกมาจากบ้านมาหาเราตอนเช้า จึงถามแกว่า

'มานี่พักกี่หน?'

แกตอบว่า *'๕ หน'*

'แล้วมาทำไม?'

'ก็มันอยากมานี่'

แกพูดอย่างนั้นแหละ นิสัยแกพูดอย่างตรงไปตรงมา *'มาอะไร?'* เราว่า

'ก็มันอยากมานี่ ก็มาแหละ'

แกมาเรื่อยมาหาเรา...พอฉันเสร็จแล้วแกก็มา ขึ้นมาคุยธรรมะลั่นเลย สนุกนะ

แกพูดธรรมะ พูดด้วยความรู้ คนไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน หนังสือตัวเดียวก็ไม่ได้นี่ แกพูดนี่ร่าเริงมาก พระเณรนี่รุมเลย เวลาแกพูดมันน่าฟังทั้งนั้นนี่ พูดด้วยความรู้ออกในแง่ต่างๆ รู้พวกอินทร์พวกพรหม พวกเทวบุตรเทวดา...”

ด้วยนิสัยของหลานชายที่ปิดความลับไว้ไม่อยู่ คำกระซิบของคุณยายจึงเป็นที่รู้กัน และเป็นเรื่องที่น่าขบขันที่หลานชายคนนี้ยังแอบเอาความนี้มาบอกแม้กระทั่งตัวท่านเอง

รู้เรื่อง “ตาย”

ในพรรษานี้วันหนึ่งมีโยมมาจากในเมืองได้นำยาถ่ายท้องมาถวายให้พระเณรในวัดฉัน จะด้วยเหตุผลใดนั้นท่านลืมเลือนไปเสีย พระเณรองค์อื่นๆ เมื่อได้ฉันยานี้แล้วต่างก็ถ่ายท้องกันแบบปกติตามฤทธิ์ยาถ่ายทั่วไปที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้ จึงไม่มีอะไรผิดแปลก

แต่สำหรับท่านเอง หลังจากฉันไปได้ไม่นาน ผลปรากฏว่าท่านต้องถ่ายท้องอย่างหนักถึง ๒๕ ครั้ง อาเจียน ๒ ครั้ง ความรุนแรงถึงขนาดที่ว่าเศษอาหารนี้พุ่งออกมาติดข้างฝาเลยทีเดียว จนร่างกายอ่อนลงๆ อย่างรวดเร็ว แม้ว่าท่านจะฉันยาแก้กันแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถ แก้ฤทธิ์ยาขนานนี้ได้

หลังจากนี้ไม่นานก็เกิดทุกขเวทนาอย่างหนักชนิดเฉียดฉิวต่อความตายหรือจะเรียกว่าตายไปแล้วก็ไม่น่าจะผิดไป เพราะถึงกับหมดความรู้สึกรับรู้ทางส่วนร่างกายทั้งหมด เหตุการณ์ตอนนี้เกิดขึ้นในขณะท่านอยู่ในห้องส้วม อย่างไรก็ตาม แม้จะเกิดทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัส แต่เพราะท่านเคยพิจารณาเรื่องเหล่านี้มาก่อนแล้วจึงไม่อาจทำให้ท่านรู้สึกสะทกสะท้านหวั่นไหวแต่อย่างใด ท่านเล่าถึงอาการในขณะนั้นดังนี้

“...ที่ว่าถ่ายถึง ๒๕ ครั้ง อาเจียน ๒ ครั้งนั่นน่ะ มันจะไปจริงๆ ๙๙% ไม่เห็นมันเผลอนี่ ไม่เห็นมันกลัวตายเลย

‘หือ? จะไปเดี๋ยวนี้เชียวเหรอ? เอ้าไปก็ไป’

แน่ะ มันสนุกพิจารณากันสบายเลย ตอนมันจะไปจริงๆ ความรับผิดชอบในส่วนร่างกายนี้มันหดมาพร้อมๆ กัน ข้างล่างก็หดขึ้นมาอยู่กลางหัวใจนี่ ข้างบนก็หดลงไป ข้างซ้ายข้างขวาหดเข้ามาพร้อมกันเลย

จากนั้นแล้วร่างกายก็หมดความหมาย คือร่างกายเป็นเหมือนท่อนไม้ท่อนฟืนไปแล้ว หูนี้เลยหนวก ไม่ใช่หนวกไม่ใช่บอด เสียแล้ว เลยนั้นไปแล้ว เป็นท่อนไม้ท่อนฟืน ทุกขเวทนาก็ดับหมด นี่จึงได้เชื่ออย่างแน่ใจว่าคนเราเวลาจะตาย ถ้ามีสติทราบเรื่องของตัวเองอยู่อย่างชัดเจนแล้วขณะจะตายนั้นเวทนาต้องดับหมด อันนี้มันดับ ขณะที่เวทนาดับหมด

ทั้งๆ ที่ทุกขเวทนาอย่างสาหัส พอถึงขั้นจะไปจริงๆ แล้ว ความรับผิดชอบใน

“...คนเราเวลาจะตาย ถ้ามีสติทราบเรื่องของตัวเองอยู่อย่างชัดเจนแล้ว ขณะจะตายนั้น เวทนาต้องดับหมด...”

ความรู้สึกนี้มันหดตัวเข้ามา วูบเดียวเท่านั้นพร้อมกันหมดเลย เข้าไปอยู่ตรงกลางนี้ ตรงกลางนี้ก็สักแต่ว่ารู้นะ จะว่าเป็นจุดเป็นต่อมแห่งผู้รู้อย่างนั้นอย่างนี้ไม่มี พูดได้แต่ว่าสักแต่ว่ารู้เท่านั้น แล้วทุกขเวทนาดับอะไรดับ ร่างกายดับหมดจากความรู้สึกของกายเองและความรู้สึกของทางประสาท จิตก็เป็นจิต ทุกขเวทนาก็ดับพร้อมกันเลย นั่นตอนนั้นตอน ๙๙% นี่วิตก

‘จะไปเดี๋ยวนี้เชียวเหรอ? เอ้า ไปก็ไป’

กำหนดจิตขยับเข้าอีกเหมือนกับจะช่วยให้มันไป มันก็เลยเป็นพลังอันหนึ่งด้วยอำนาจพลังของจิตที่กำหนดจะไปนี้ เลยเป็นพลังทำให้จิตมันซ่านออกไปอีก ให้รับรู้ในสิ่งต่างๆ ในส่วนต่างๆ ของร่างกาย

‘หือ? ไม่ไปหรือ? ไม่ไปก็อยู่ซิ’

แน่ะ เป็นอย่างนั้นไม่ลืมนะ ความรู้สึกของเจ้าของเป็นอย่างนั้นจริงๆ คิดอย่างนั้นด้วยเวลาจะไป จะไปจริงๆ เหรอ เอ้าไปก็ไปซิ กำหนดปั๊บเพื่อจะช่วยให้มันไปเสีย คือไปอย่างหายห่วงพูดง่ายๆ ไม่ได้สงสัยอะไรนี่ ระยะนั้นเราก็ไม่ได้สงสัยอะไรแล้ว...

หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว พูดตามความจริง เวลานั้นมันจะมาประกาศความจริงให้เราเห็นอยู่ซิ ตอนจะตายนี่ก็ไม่เห็นมันกลัวอะไร มันตามรู้กันทุกระยะๆ จนกระทั่งถึงว่าหมดทุกขเวทนาที่เป็นอย่างสาหัสขนาดถึงขั้นจะตาย มันก็รู้ของมันอยู่ตลอดเวลา ไม่พลั้งไม่เผลอ จนทุกขเวทนาในร่างกายนี้ที่เป็นสาหัสดับจนหมด เพราะความรับผิดชอบของจิตมันหดตัวเข้ามาวูบเดียวเท่านั้น ทุกข-เวทนาก็เป็นอันว่าดับไปพร้อมกันกับความรับผิดชอบทางด้านร่างกาย

‘เอ้าจะไปเดี๋ยวนี้เชียวเหรอ? เอ้าไปก็ไป’

ยังเหลือแต่ความรู้เท่านั้น กำหนดปั๊บเข้าจุดความรู้นั้น ไม่ถึงนาทีนะมันซ่านออกไปอีก พอซ่านออกไป หูก็ได้ยิน ตาฝ้าฟางก็เหมือนกับมองเห็น ความรู้สึกทางส่วนร่างกายก็รู้ ทีนี้ทุกขเวทนาก็เริ่มขึ้น ก็สาหัสเหมือนอย่างที่เคยเป็น สาหัสมันก็สาหัสในส่วนร่างกายต่างหาก ไม่ได้สาหัสในจิต ไม่ได้เข้าถึงจิต จิตเป็นปกติอยู่อย่างนั้นธรรมดาๆ ...”

จากนั้นอาการป่วยของท่านก็ค่อยทุเลาลงๆ กำลังวังชาก็เริ่มฟื้นตัวขึ้นเป็นลำดับและกลับคืนจนเป็นปกติในที่สุด

บ้านห้วยทราย จังหวัดมุกดาหาร

หลังท่านอาจารย์มั่นได้มรณภาพ ท่าน(หลวงตา) จำพรรษาที่บ้านหนองผือได้ ๑ พรรษา จากนั้นท่านก็ไปจำพรรษาที่บ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร อยู่ถึง ๔ ปี (จนถึงปี ๒๔๙๗) พระเณรก็หลั่งไหลติดตามไปอยู่ด้วยมากมาย ตามบ้านเล็กบ้านน้อยแถบนั้น แต่ที่อยู่ในสำนักของท่านเจริงๆ มี ประมาณ ๑๐ กว่าองค์

ท่านก็ให้ความเมตตาสงเคราะห์พระเณรด้วยการเทศนาอบรมสั่งสอนด้วยความเอาใจใส่จริงจัง เข้มงวดทั้งธรรมวินัยทั้งข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ และเทศน์ให้กำลังใจในการบำเพ็ญเพียร จนพระเณรหลายองค์รวมทั้งฆราวาสเกิดผลประจักษ์ใจขึ้นเป็นลำดับ

เข่นหนัก ด้วยอรรถธรรม

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง[๑] เป็นองค์หนึ่งที่ได้อยู่จำพรรษาในระยะนี้ด้วย ในหนังสือ "ประวัติย่อ" ท่านอาจารย์สิงห์ทองได้กล่าวถึงความจริงจังของหลวงตาต่อพระเณรยุคบ้านห้วยทรายว่า

"...ท่านพระอาจารย์มหาบัวท่านเข้มงวดกวดขันกับพระเณรที่ไปปฏิบัติกับท่านมาก ยามค่ำคืนท่านอาจารย์มหาบัวจะลงเดินตรวจพระเณรในวัดโดยไม่ใช้ไฟฉาย ว่าพระเณรองค์ไหนทำความเพียร

หลวงตากับท่านอาจารย์สิงห์ทอง
ณ ศาลาวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๓)

อยู่หรือเปล่า ถ้ามองเห็นจุดไฟอยู่ท่านก็จะไม่เข้าไป ถ้าองค์ไหนดับไฟท่านจะเข้าไปเข้าไปจนใต้ถุนกุฏิแล้วฟังเสียงว่าจะนอนหลับหรือเปล่า หรือนั่งภาวนา เพราะคนที่นอนหลับส่วนมากเสียงหายใจจะแรงกว่าธรรมดาที่ไม่หลับ

ถ้าหากว่าองค์ไหนนอนหลับก่อน ๔ ทุ่มแล้ว พอตอนเช้าประมาณตี ๔ ท่านจะเดินตรงไปที่กุฏิองค์นั้นแหละ และถ้ายังไม่ตื่น ตอนเช้าลงศาลาจะเตรียมบิณฑบาต ท่านจะเทศน์ว่าให้พระเณรองค์นั้น ถ้าท่านได้เตือนถึง ๓ ครั้งแล้วไม่ดีขึ้น ท่านจะ

---

๑ ในระยะต่อมา ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากหลวงตามหาบัวมาก มักได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่บางอย่างแทน เช่น ให้เป็นประธานด้านบรรพชิตในการดำเนินงานศพของหลวงปู่บัว สิริปุณโณ ณ วัดป่าหนองแซง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งทานก็สามารถทำหน้าที่ได้เรียบร้อยทุกประการ

หลวงตาเคยกล่าวกับท่านอาจารย์สิงห์ทองว่า "นี่เวลาผมตายนะให้ท่านเผาศพผม ใครอย่ามายุ่ง ผมจะมอบศพผมให้ท่านทำเวลา ท่านตายผมจะเผาศพท่าน" ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อท่านพระอาจารย์สิงห์ทองได้ถึงแก่มรณภาพไปก่อนหลวงตาจึงต้องมาเป็นประธานจัดงานศพให้...

ขับไล่ออกจากวัด ให้ไปอยู่วัดอื่น โดยพูดว่า

'ผมสอนท่านไม่ได้แล้ว นิมนต์ออกไปจากวัดเสีย'

ฉะนั้น พระเณรยุคบ้านห้วยทราย ภายใต้การนำของท่านจึงมีความพากเพียรในด้านการทำสมาธิภาวนาเป็นอย่างมาก ต่างองค์ต่างลักกัน (แอบปฏิบัติ) คือ บางองค์เวลาหมู่เดินจงกรมจะขึ้นกุฏิแล้ว ไม่จุดไฟ ทำท่าเหมือนกับว่านอน แต่ความจริงนั่งภาวนา เวลาหมู่ขึ้นจากทางจงกรมหมดแล้วจึงค่อยลงเดินก็มี

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง เคยเล่าให้ฟังว่า สมัยนั้นเหมือนกับว่าพระเณรในวัดนั้นจะไม่ค้างโลกกัน พอตื่นนอนขึ้นมา มองไปเห็นแต่แสงไฟโคมสว่างไสวตามกุฏิของพระเณรเหมือนกับไม่นอนกัน

เรื่องอาหารการกิน เขามีกบหรือเขียดตัวเดียวอย่างนี้ เขาก็แบ่งใส่บาตรได้ ๔ บาตร ๔ องค์ก็มี ในคราวที่อดอยาก มะเขือลูกเดียวอย่างนี้เขาจะผ่าใส่บาตรได้ ๔ องค์ ทั้งนี้เนื่องจากทางอีสานนั้นกันดารน้ำ โดยเฉพาะหน้าแล้งบางแห่งต้องได้กินน้ำในสระ พร้อมทั้งไปตักเอาไกลด้วย เป็น ๒-๓ กิโลเมตรก็มี เพราะขุดบ่อไม่มีน้ำ ถึงจะมีบางแห่งน้ำก็เค็ม กินไม่ได้ และสิ่งที่ตามมาด้วยก็คือ ความอดอยากเรื่องอาหารการกิน

อาศัยแก่นไม้ รากไม้ ใบไม้มาต้มฉัน นานๆ จะมีน้ำอ้อยก้อนทีหนึ่ง... ก้อนเดียวแบ่งกันฉัน ๓-๔ องค์ก็ยังพอ... บางปีพระเณรป่วยเป็นไข้มาลาเรียเกือบหมดทั้งวัด ยังเหลือแต่ท่านพระอาจารย์มหาบัว และพระอีกองค์หนึ่งก็มี เป็นผู้ทำกิจวัตรประจำวัน เช่น ปัดกวาดลานวัด และตักน้ำใช้น้ำฉัน..."

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต วัดภูจ้อก้อ จังหวัดมุกดาหาร เป็นองค์หนึ่งที่อยู่ร่วมจำพรรษาด้วยในระยะนี้เช่นกัน หลวงปู่หล้าเล่าถึงบรรยากาศยุคบ้านห้วยทรายไว้อย่างน่าประทับใจดังนี้

"...สมัยนั้น เดือนพฤษภาคมข้างแรม หลังวิสาขบูชา ๒๔๙๖ แล้ว... ปีนั้นมีพระ[๑] ๑๑ รูป สามเณร ๔ องค์ คือ พระอาจารย์ผู้เป็นหัวหน้า(อาจารย์มหาบัว) พระอาจารย์สม พระอาจารย์สิงห์ทอง หลวงพ่อนิล ข้าพเจ้า(หลวงปู่หล้า) คุณเพียร คุณสุพัฒน์ คุณเพ็ง คุณสีหา คุณลี คุณสวาส และ เณรน้อย เณรน้อย (อีกองค์) เณรบุญยัง เณรโส

ปฏิปทาของหลวงปู่มหาพาทำเหมือนสมัยยุคหนองผือหลวงปู่มั่น เพราะสมัยห้วยทรายแขกโยมยังไม่มาก...ประวัติยุคห้วยทราย ก็เป็นยุคที่พระอาจารย์มหาตีและเข่นพระเณรโดยมิได้เลือกหน้าเหมือนกัน แต่อย่าลืมว่าสมัยบ้านห้วยทรายในยุคนั้น ในศาลาโรงฉันยังได้ใช้กระโถนกระบอก

---

๑ ภายหลังต่อมาคือ...
ท่านอาจารย์เพียร วัดป่าหนองกอง อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี, ท่านอาจารย์สุพัฒน์ สุขกาโม วัดป่าประสิทธิ์สามัคคี อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร, หลวงปู่บุญเพ็ง เขมาภิรโต วัดถ้ำกลองเพล หนองบัวลำภู, หลวงปู่ลี กุสลธโร วัดภูผาแดง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

หลวงปู่หล้ากล่าวว่า "...พวกลูกศิษย์ที่ได้ไปหุ้มหลวงปู่บ้านตาด ในยุคปัจจุบันนั้น องค์ท่านอนุโลมที่สุด อย่าว่าองค์ท่านดุเลย..."

หลวงปู่หล้ามากราบเยี่ยม ที่วัดป่าบ้านตาด

ไม้ไผ่บ้านอยู่นะ แม้อยู่ตามกุฏิเป็นส่วนมากก็เหมือนกัน น้ำมันก๊าดก็มีเพียงปีละสองปี๊บ ผ้าที่จะทำไตรจีวรก็เหลืออยู่หมดวัดเพียงปีละไม้สองไม้เท่านั้น มูลค่าในวัดทั้งหมดรวมกันในวัด บางทีก็ร้อยสองร้อยเท่านั้น

ปรารภไว้เพื่อให้กุลบุตรสุดท้ายคำนึง จะได้ไม่ลืมตัวในสมัยวัตถุนิยมหรูหรา เพราะเกรงกิเลสจะหรูหราขึ้น

ด้านเสนาสนะก็กั้นใบตองและฟางเป็นส่วนมาก พระอาจารย์มหาก็ยังอยู่กุฏิฟากและมุงหญ้า ประตูหน้าต่างก็ทำเป็นงวงฝาแถบตองผลักไปมา หรือเวิกออกแล้วก็ค้ำเอา

ด้านทำความเพียรมีเวลามากกว่าทุกวันนี้ คราวหนุ่มอยู่หลวงปู่มหายิ่งประเปรียวกว่านี้มาก พวกลูกศิษย์ที่ได้ไปหุ้มหลวงปู่บ้านตาดในยุคปัจจุบันนั้น องค์ท่านอนุโลมที่สุด อย่าว่าองค์ท่านดุเลย..."

อัศจรรย์...ความเด็ดเดี่ยว องค์หลวงปู่มหา

ด้วยเหตุที่หลวงปู่หล้าท่านเห็นถึงปฏิปทาความจริงจังของหลวงตาตั้งแต่สมัยที่ปฏิบัติต่อสู้กับกิเลส กระทั่งถึงระยะที่เป็นครูบาอาจารย์สอนสั่งพระเณรหลายรุ่นต่อหลายรุ่นด้วยกันมานี้

ดังนั้น เมื่อหลวงปู่หล้าท่านตั้งวัดภูจ้อก้อขึ้นมา มีพระเณรเข้ามาอยู่ศึกษากับท่าน เพื่อให้พระเณรลูกหลานที่อยู่ในการปกครองได้เห็นคติแบบฉบับอันงดงาม การแสดงธรรมของท่านจึงมักต้องได้กล่าวถึงหลวงตาอยู่เสมอๆ

ดังบันทึกฉบับหนึ่งที่หลวงปู่หล้าท่านเขียนเป็นจดหมายทิ้งไว้เพื่อเป็นอุบายสอนพระ ดังนี้

วัดบรรพตคีรี (ภูจ้อก้อ)
บ.แวง ต.หนองสูงใต้ อ.หนองสูง
จ.มุกดาหาร

๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๖

กราบเท้าทูลเรียนถวาย องค์หลวงปู่ ที่เกล้าเคารพจนเกล้าสิ้นภพสิ้นชาติ

ในระหว่าง ๔-๕ วันหลังที่ล่วงมา เกล้าได้กราบเท้าทูลถวายฝากมุ้งมาทูลถวายองค์หลวงปู่กับพวกครูโรงเรียน ที่เขาปรารภว่าจะมากราบเท้าองค์หลวงปู่ พร้อมทั้งมีจดหมายอยู่ในที่นั้นด้วย ถ้าหากว่าองค์หลวงปู่ได้รับพร้อมกันแล้ว จงทรงพระมหากรุณาให้พระเลขาตอบจดหมายให้เกล้าทราบด้วยเทอญ เพื่อจะได้หายกังวล **เกล้าเมื่อพิจารณาขณะจิตก็ได้นึกถึงองค์หลวงปู่อยู่เป็นอาหารของใจอย่างเคารพสูงยิ่ง และองค์หลวงปู่ทรงปฏิปทาเด็ดเดี่ยวสมต้นสมปลายเป็นธรรมอันหาได้ยากในสมัยปัจจุบันนี้** เรื่องนอกๆ ที่เกล้าวิจารณ์ตามประสาอารมณ์บ้าของเกล้าที่เป็นบ้านั้น เกล้าได้พิจารณาลึกลงไปกว่านั้นมาแต่ไรๆ แล้ว และไม่มีที่จะแซงองค์หลวงปู่อันใดได้เลย **ถ้าผู้หนักไปในทางธรรมแล้วก็จะได้อัศจรรย์องค์หลวงปู่ที่เด็ดเดี่ยวเป็นทิฏฐานุคติของอนุชนรุ่นหลังอย่างยอดเยี่ยม**

การกราบเท้าทูลเรียนถวายจดหมายองค์หลวงปู่ ถ้าเขียนน้อยก็ไม่สมเจตนาของเกล้า ถ้าเขียนมากองค์หลวงปู่ก็จะน่าเบื่อ ไม่รู้ว่าความพอดีอยู่ในระดับใด ต้องยอมบกพร่องยกธงขาวต่อองค์หลวงปู่อยู่เสมอๆ ผูกขาดจองขาดจนเกล้าสิ้นภพสิ้นชาติ

กราบเท้าทูลเรียนถวายมาด้วยความเคารพสูงยิ่งจนเกล้าสิ้นภพสิ้นชาติ

เกล้า
(พระหล้า เขมปตฺโต)

จดหมายถึงองค์หลวงปู่มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

จากหนังสือ "ผู้บรรลุแดนเกษม" รวมธรรมเทศนาของ หลวงปู่หล้า เขมปัตโต หน้า ๑๒๕

คุณแม่ชีแก้ว ผู้รอบรู้พิสดาร

ที่บ้านห้วยทรายแห่งนี้มีนักปฏิบัติธรรมหญิงท่านหนึ่งนามว่า **คุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ** เวลาภาวนามักจะมีความรู้แปลกพิสดารมาก เมื่อท่านมาจำพรรษาอยู่ที่บ้านนี้ จึงได้มีโอกาสสนทนาและให้อุบายทางจิตตภาวนาอันสำคัญยิ่งต่อคุณแม่ชีแก้ว

หลวงตาเล่าถึงชีวิตการปฏิบัติธรรมอันน่าอัศจรรย์ยิ่งของคุณแม่ชีแก้วไว้ดังนี้

"...แม่ชีแก้วที่อยู่บ้านห้วยทรายนี้เป็นลูกศิษย์ดั้งเดิมของท่านอาจารย์มั่นมาตั้งแต่เป็นสาวโน่นนะ แกภาวนาเป็นตั้งแต่เป็นสาวโน่น ถ้าวันไหนภาวนาแปลกๆ พอท่านอาจารย์มั่นบิณฑบาตมาถึงนั้นท่านจะว่า

'วันนี้ออกไปวัดนะ'

เพราะท่านหยั่งทราบทุกอย่าง... ทีนี้พอท่านจะจากที่นั่นไป ท่านก็บอกตรงๆ เลย บอกว่า *'นี่ถ้าเป็นผู้ชายแล้วเราจะเอาไปบวชเป็นเณรด้วย'*

อายุตอนนั้นราว ๑๖-๑๗ ปี

'นี่เป็นผู้หญิงมันลำบากลำบน ไม่เอาไปแหละ อยู่นี่แหละ จะเป็นบ้าครอบครัวเหมือนโลกเขา ก็แล้วแต่เถอะ...'

ว่าดังนี้แล้วท่านก็ไป ก่อนจะไปท่านสั่งว่า *'แต่อย่าภาวนานะ'*

นี่สำคัญ ท่านสั่งไว้จุดนี้แหละ คือนิสัยแกผาดโผนมาก เรื่องภาวนานี้นิสัยผาดโผนมากจริงๆ เหาะเหินเดินฟ้าดำดิน

คุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ
ณ สำนักชีบ้านห้วยทราย อ.คำชะอี จ.มุกดาหาร
(ถ่ายเมื่อ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๗ - อายุ ๘๓ ปี)

บินบนในหัวใจมันออกรู้ออกเห็นหมด เทวบุตรเทวดาอินทร์พรหมเปรตผีนี้มันไปรู้ไปหมด นั่นซิ ทีนี้เวลาไม่มีครูมีอาจารย์คอยแนะคอยบอก กลัวมันจะเสีย ท่านจึงห้ามไม่ให้ภาวนา

'เราไปนี้ไม่ต้องภาวนาแหละ ต่อไปมันก็จะมีครูมีอาจารย์สอนเหมือนกันนั่นแหละ'

ท่านว่าอย่างนี้ ท่านว่าผ่านๆ ไปอย่างนี้แหละ... ทีนี้นานเข้าๆ หนักเข้ามันอดไม่ได้ มันอยากภาวนาอยู่ตลอด แกก็เลยภาวนา ก็พอดีเป็นจังหวะที่เราไปที่นั่นพอเหมาะดีเลยเทียว

พอเราไปถึง แกก็มาเล่าให้ฟัง ตอนที่เราไปนั้นเราไปจำพรรษาบนภูเขา ให้หมู่เพื่อนจำพรรษาข้างล่าง เรากับเณรหนึ่งไปจำพรรษาอยู่บนภูเขา บ้านห้วยทรายนั่นแหละ

"...ไปหาเราก็ภาวนาพูด ตั้งแต่เรื่องความรู้ความเห็น ไปโปรดเปรตโปรดผี โปรดอะไรต่ออะไร นรกสวรรค์แกไปได้หมด รู้หมด..."

พอวันพระหนึ่งๆ พวกเขาจะไป ไปพร้อมกันไปละ ไปทั้งวัดเขาเลยแหละ พวกแม่ชีแม่ขาวหลั่งไหลกันไป ขึ้นบน ภูเขา หาเราตอนบ่าย ๔ โมง ๔ โมงเย็นเขาก็ไป ตอนจวน ๖ โมงเย็นเขาก็กลับลงมา พอไปถึงแกก็เล่าให้ฟัง ขึ้นต้นก็น่าฟังเลยนะ พอแกขึ้นต้นก็น่าฟังทันที

'นี่ก็ไม่ได้ภาวนา เพิ่งเริ่มมาภาวนานี่แหละ ญาท่านมั่นท่านไม่ให้ภาวนา'

แกว่าอย่างนั้น *'ท่านห้ามไม่ให้ภาวนา'*

เราก็สะดุดใจกึ๊ก มันต้องมีอันหนึ่งแน่นอน ลงหลวงปู่มั่นห้ามไม่ให้ภาวนานี้ต้องมีอันหนึ่งแน่นอน จากนั้นแกก็เล่าภาวนาให้ฟังนี้ โถ ไม่ใช่เล่นๆ พิสดารเกินคาดเกินหมาย เราก็จับได้เลยทันที

'อ๋อ อันนี้เองที่ท่านห้ามไม่ให้ภาวนา'

พอไปอยู่กับเรา...ไปหาเราก็ภาวนาพูดตั้งแต่เรื่องความรู้ความเห็น ไปโปรดเปรตโปรดผีโปรดอะไรต่ออะไร นรกสวรรค์แกไปได้หมดรู้หมด แกรู้ที่นี่เวลาภาวนามันก็เพลินแต่ชมสิ่งเหล่านี้ ครั้นไปหาเรานานเข้าๆ เราก็ค่อยห้ามเข้าหักเข้ามาเป็นลำดับลำดา ห้ามไม่ให้ออก ต่อไปห้ามไม่ให้ออกเด็ดขาด นี่แหละ เอากันตอนนี้ ทีแรกให้ออกได้

'ให้ออกก็ได้ไม่ออกก็ได้ ได้ไหมเอาไปภาวนาดู?' ครั้นต่อมา *'ไม่ให้ออก'* ต่อมาดัดเลยเด็ดเลย *'ห้ามไม่ให้ออกเป็นอันขาด'*

นั่นเอาขนาดนั้นนะทีนี้ ให้แกรู้ภายใน อันนั้นเป็นรู้ภายนอกไม่ใช่รู้ภายใน ไม่ใช่รู้เรื่องแก้กิเลส จะให้แกเข้ามารู้ภายในเพื่อจะแก้กิเลส แกไม่ยอมเข้า เถียงกันแกก็ว่าแกรู้ แกก็เถียงกันกับเรานี่แหละ ตอนมันสำคัญนะ พอมาเถียงกับอาจารย์ อาจารย์ก็ไล่ลงภูเขา ร้องไห้ลงภูเขาเลย

'ไป...จะไปที่ไหน...ไป สถานที่นี่ไม่มีบัณฑิตนักปราชญ์ มีแต่คนพาลนะ ใครเป็นบัณฑิตนักปราชญ์ให้ไป ลงไป...'

ไล่ลงเดี๋ยวนั้น ร้องไห้ลงไปเลย เราก็เฉย น้ำตานี้ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร เราเอาตรงนั้น ไล่..ลงไป

'อย่าขึ้นมานะ แต่นี้ต่อไปห้าม' ตัดเด็ดกันเลย ไปได้ ๔-๕ วัน โผล่ขึ้นมาอีก

'...ขึ้นมาอะไร !!!...'

'เดี๋ยวๆ ให้พูดเสียก่อน เดี๋ยวๆ ให้พูดเสียก่อน' แกว่า

'มันอะไรกัน นักปราชญ์ใหญ่' เราว่าอย่างนั้นนะ ว่านักปราชญ์ใหญ่ แกว่า *'เดี๋ยวๆ ให้พูดเสียก่อนๆ'* แกจึงเล่าให้ฟัง คือไปมันหมดหวัง แกก็หวังจะพึ่ง ก็พูดเปิดอกเสียเลย แกหวังว่า

'จะพึ่งอาจารย์องค์นี้ ชีวิตจิตใจมอบไว้หมดแล้วไม่มีอะไร แล้วก็ถูกท่านไล่ลงจากภูเขา เราจะพึ่งที่ไหน?

แล้วเหตุที่ท่านไล่ ท่านก็มีเหตุมีผลของท่านว่า เราไม่ฟังคำท่าน ท่านไล่นี่ถ้าหากว่าเราจะถือว่าท่านเป็นครูเป็นอาจารย์แล้วทำไมจึงไม่ฟังคำของท่าน เพราะเราอวดดี แล้วมันก็เป็นอย่างนี้ ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร

ทีนี้ก็เลยเอาคำของท่านมาสอนมาปฏิบัติ มันจะเป็นยังไง? เอาว่าซิ มันจะจมก็จมไปซิ'

คราวนี้แกเอาคำของเราไปสอนบังคับไม่ให้ออกอย่างว่า นั่นแหละ แต่ก่อนมีแต่ออกๆ ห้ามขนาดถึงว่าไล่ลงภูเขา แกไม่ยอมเข้า มีแต่ออกรู้อย่างเดียว พอไปหมดท่าหมดทางหมดที่พึ่งที่เกาะแล้ว ก็มาเห็นโทษตัวเอง

'ถ้าว่าเราถือท่านเป็นครูเป็นอาจารย์ ทำไมไม่ฟังคำท่าน ฟังคำท่านซิทำลงไปแล้วเป็นยังไงให้รู้ซิ'

เลยทำตามนั้น พอทำตามนั้นมันก็เปิดโล่งภายในซิ ทีนี้ จ้าขึ้นเลยเชียว นี่ก็สรุปความเอาเลย นี่แหละที่กลับขึ้นมากลับขึ้นมาเพราะเหตุนี้ ทีนี้ได้รู้อย่างนั้นๆ ละทีนี้ รู้ตามที่เราสอนนะ

'เออ เอาละ ทีนี้ขยำลงไปนะตรงนี้ ทีนี้อย่าออก อย่ายุ่ง ยุ่งมานานแล้วไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร เหมือนเราดูดินฟ้าอากาศ ดูสิ่งเหล่านั้นน่ะ

ดูเปรตดูผีดูเทวบุตรเทวดา มันก็เหมือนตาเนื้อเราดู สิ่งเหล่านี้ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร ถอน กิเลสตัวเดียวก็ไม่ได้ นี่ตรงนี้ตรงถอนกิเลส'

เราก็ว่าอย่างนี้ *'เอ้าดูตรงนี้นะ'*

แกก็ขยำใหญ่เลย เอาใหญ่เลยลงใจ ไม่นานนะก็ผ่านไป แกบอกแกผ่านมานานนะ... พ.ศ.๒๔๙๔ เราไปจำพรรษาที่ห้วยทราย ในราวสัก ๒๔๙๕ ละมัง แกก็ผ่าน..."

คำกล่าวอีกตอนหนึ่งของท่านเล่าถึงเรื่องความรู้พิสดารของคุณแม่ชีแก้วดังนี้

"...ความรู้ของคุณแม่แก้วแปลกพิสดารมาก สำคัญที่สุดที่เรียกว่า ไม่พลาดเลย เวลาเราไปไหนมาไหนนี่นะ ไม่มีพลาดเลย แม่นยำ ไม่มีเคลื่อนเลย พอเราออกจากวัด

'อ้าวญาท่านไปแล้วนะวันนี้นะ' ว่าอย่างนั้นนะ *'ไปแล้ว'*

ที่เราไปไหนมาไหนนิสัยเราก็อย่างนี้ มันไม่เคยพูดไม่เคยบอกใคร มันเป็นนิสัยอย่างนั้นแต่ไหนแต่ไร ทางนี้ก็รู้แล้วเริ่มแล้วนะนี่

'อบอุ่นเข้าแล้ว ค่อยอบอุ่นเข้ามาๆ'

พอถึงที่ก็ว่า *'ถึงแล้ว'* ตอนเช้าก็ได้หุงข้าว แล้วเตรียมหมากทุกวันไม่มีพลาด เราถึงได้ถามนะสิ

'นี่เตรียมมาทุกวันหรือ? หมากนี่ข้าวเนี่ย'

หุงข้าวเล็กวันละหม้อมาให้ทุกวัน ตอนเราอยู่นั่นน่ะ บอกเท่าไหร่ก็ไม่ฟัง หุงข้าวเตรียมหมาก แกคอยจัด ตัวแกเองไม่มาหรอก แต่ให้แม่ชีมาจังหัน แม่ชีก็เอามาส่วนแกนานๆ จะเอามาทีหนึ่ง ถามแม่ชีเรื่องหุงข้าว แม่ชีตอบว่า

'เพิ่งหุงตอนญาท่านมานี่แหละ'

เขาเรียกญาท่าน เป็นความเคารพของเขานะ *'หมากนี่เพิ่งทำ ตอนญาท่านไม่อยู่ ข้าวนี่ก็งดหมด'*

'แล้วทำไมถึงรู้ว่าจะทำ?'

แม่ชีตอบว่า *'ก็คุณแม่บอกให้ทำไปเถอะ ญาท่านมาแล้ว'*

นี่แหละ อันนี้ไม่พลาดนะ สำคัญไม่มีพลาด...กับตอนที่พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นมรณภาพ โอ๊ย แกแม่นยำของแกขนาดนั้น..

'ญาท่านเสียแล้ว...เมื่อคืนนี้'

แกเล่าว่า *'ญาท่านมาบอกว่า มานี่มา ไปดูเสียซากเรา เห็นแต่ซากแล้ว ญาท่านว่า พ่อไปแล้วนะ'*

พอพูดคุยกันยังไม่เลิกเลย ไอ้หลานมันก็ไปคำชะอี ไปได้ข่าวเขาออกวิทยุตอนเจ็ดโมงเช้า ประกาศลั่นว่า

'หลวงปู่มั่นเสียแล้ว'

มาถึงมันก็วิ่งถึงวัดเลย วิ่งกระหืดกระหอบมา *'อะไร?'*

'โอ๊ย ญาท่านเสียแล้ว' นั่นเห็นไหม...เห็นไหม เสียในเวลาเท่านั้นเท่านี้ เขาประกาศลั่น นี่ก็แม่นยำมาก..."

ศิษย์คนสำคัญอีกท่านหนึ่งในระยะที่พักอยู่บ้านห้วยทรายแห่งนี้ คือ **ตาปะขาวชื่อ คำตัน**[๑]

ซึ่งระยะต่อมาไม่นาน ตาปะขาวก็ได้บวชเป็นพระภิกษุ หลวงตาเมตตาเป็นผู้จัดหาบริขาร เครื่องบวชให้ด้วยตนเอง ดังคำกล่าวของท่านว่า

"...หลวงพ่อตันนะ องค์หนึ่งนะ อันนี้ก็ เราบวชให้เลยนะ เป็นตาปะขาว แกภาวนาดี แกเล่าภาวนาให้ฟัง เข้าท่านี่ว่ะ

เราเลยให้ไปบวชมุกดาหาร เราไม่ไปแหละ แต่ให้โยมพาไป ให้พระพาไป บริขารเราเตรียมพร้อมเสร็จแล้ว ให้ไปบวชแล้วมาอยู่กับเรา หลวงพ่อตันนี่องค์หนึ่ง..."

ตอบแทนพระคุณบิดามารดา

ระยะต่อมา ด้วยความระลึกถึงพระคุณของโยมมารดา อยากให้โยมมารดารู้เห็นและพบความสุขจากธรรมนี้บ้าง ท่านจึง จากบ้านห้วยทรายมาที่บ้านตาดเหตุการณ์ในระยะนี้หลวงปู่หล้าบันทึกไว้ว่า

"...พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ออกพรรษาแล้วจีวรกาลเสร็จ องค์ท่าน (หมายถึงหลวงตามหาบัว) จะได้ไปเอามารดา

---

๑ หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม
วัดป่าดานศรีสำราญ อ.พรเจริญ จ.หนองคาย

"...พอได้เวลาแล้ว
ก็จดหมายมาบอกโยมแม่...
จะเอาโยมแม่บวชทันที
โยมแม่ก็พอดี
เตรียมพร้อมไว้แล้ว
มาก็จับบวชเลย..."

บวชขาว องค์ท่านก็คิดละหวนทวนไปมาว่า ถ้าบวชแล้วจะเอาโยมมารดามาอยู่ห้วยทราย คุณชีแก่ๆ อายุมากตลอดทั้งหนุ่มก็มีอยู่มากแล้ว เกรงจะมาทับถมให้ภาระหนักขึ้นแก่ผู้ที่ท่านบวชก่อน เพราะเป็นโยมมารดาของผู้เป็นเจ้าอาวาส ก็ต้องจะได้ให้เกียรติให้คุณเป็นพิเศษ เกรงจะหนักใจแก่ท่านผู้มีอายุมากและพร้อมทั้งบวชก่อน จึงตกลงใจว่าบวชโยมมารดาแล้ว จำจะหาที่อยู่ใหม่ องค์ท่านจึงปรึกษากับคณะสงฆ์ว่า

'...ผมจะได้ไปบวชโยมมารดา ส่วนจะกลับนั้นบอกไม่ถูกเสียแล้ว ส่วนที่จะไปกับผมนั้น จะไปหมดก็ไม่ถูก เวลาอยู่เราก็แย่งกันอยู่ เวลาไปเราก็แย่งกัน มันเป็นเรื่องไม่งามแก่ฝ่ายปฏิบัติ จะเสียวงศ์ตระกูลฝ่ายปฏิบัติ

ฉะนั้นขอให้คุณสม...จงพาหมู่อยู่นี้บ้างในพรรษาต่อไปนี้ ทีนี้ส่วนผู้ที่จะไปกับผมคนนั้นคนนี้ผมก็ไม่ว่า ส่วนจะอยู่นี่ก็ เหมือนกัน ถ้าไปกับผมมากก็ลำบากอีก เพราะไม่ทราบว่าจะได้อยู่ที่ใดแน่ จึงเป็นของน่าควรคิดมากแท้ๆ ในเรื่องนี้'..."

โยมมารดาของหลวงตา

เมื่อถึงบ้านตาดแล้ว ท่านจึงจัดการบวชชีให้โยมมารดา และให้การอบรมปฏิบัติจิตตภาวนา ปีนั้นโยมมารดามีอายุครบ ๖๐ ปีพอดี เหตุการณ์ในระยะนั้นท่านเล่าว่า

"...พอได้เวลาแล้วก็จดหมายมาบอกโยมแม่ว่า

'จะมาจากห้วยทรายประมาณวันที่เท่านั้น ให้เตรียมพร้อมไว้'

ตั้งใจว่าเมื่อมาแล้วจะเอาโยมแม่บวชทันที พอมาถึง โยมแม่ก็พอดีเตรียมพร้อมไว้แล้วก็จับบวชเลย มีผู้เฒ่าแม่แก้ว (คุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ) ที่ติดตามมา ๓ คนนี้มาเพื่อโยมแม่นี่เอง ถ้าไม่อย่างนั้นโยมแม่จะไม่มีเพื่อนฝูงอยู่ เพราะพวกนั้นก็เห็นคุณเรานี่... ทีนี้เราจะมาบวชโยมแม่นี้ เขาก็ติดตามมาเพื่อมาเป็นเพื่อนฝูงของโยมแม่นั่นละ...พอมาก็จับบวชเลยทันที คล่องตัวเลย ..."

จะขอกล่าวถึงโยมบิดาของท่าน นับเป็นเวลาหลายปีก่อนที่โยมบิดาของท่านจะเสียชีวิต ท่านได้พยายามเขียนจดหมายมาขอร้องบิดาอยู่หลายครั้ง ให้เลิกฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จนในที่สุดพ่อก็ยอมเชื่อ และไม่ฆ่าสัตว์ใดๆ อีกเลย

บิดาของท่านได้เสียชีวิตไปก่อนหน้านี้หลายปีแล้ว(ตั้งแต่ปี ๒๔๘๗) รวมอายุได้ ๕๕ ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกันกับที่ท่านกำลังภาวนาอยู่ในป่าในเขา

ทราบกันว่า พอตอนเช้าวันเดียวกันกับที่โยมบิดาของท่านสิ้นใจ ท่านได้บอกกับพระเณรที่พักอยู่กับท่านในระยะนั้นว่า

"...เออ โยมพ่อนี่เสียแล้วล่ะ เมื่อคืนนี้แหละ น้องของพ่อมาบอกว่า *'พ่อเสียแล้ว'* คอยฟังข่าวนะว่า มันจะหลอกหรือจะจริง..."

พระเณรจึงจดวันเวลาที่ท่านบอกไว้ เมื่อผ่านไปได้สักเกือบ ๒ อาทิตย์ ท่านก็ได้รับจดหมายจากญาติพี่น้องทางจังหวัดอุดรธานีว่า

"โยมบิดาสิ้นแล้ว"

เมื่อพระเณรลองตรวจสอบวันเวลาที่จดบันทึกไว้กับในจดหมาย ก็ปรากฏว่าตรงกันพอดี เป็นที่อัศจรรย์กันทั่วหน้า

จังหวัดจันทบุรี

เมื่อท่านพาโยมมารดาบวชแล้ว เพื่อไม่ให้ต้องมีสัญญาอารมณ์กับลูกกับหลานญาติพี่น้อง ท่านจึงพาโยมมารดาไปอยู่ที่จังหวัดจันทบุรีในปี พ.ศ. ๒๔๙๘

ครั้งแรกก็ไปพักอยู่ที่บ้านยางระหง ต่อมาท่านอาจารย์เจี๊ยะ จุนโท เป็นผู้นิมนต์ท่านมาพักและสร้างวัด ขึ้นในที่ดินของโยมพี่สาว บริเวณสถานีทดลองกสิกรรมพริ้ว อำเภอแหลมสิงห์

ท่านอาจารย์เจี๊ยะเป็นผู้ดูแลในการจัดสร้างเสนาสนะให้ได้รับความสะดวกครบถ้วนใช้เป็นที่พักจำพรรษาได้เป็นอย่างดีมีขอบเขตบริเวณเป็นส่วนเป็นสัด

ซ้ายสุดคือคุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ โยมมารดาของหลวงตาเป็นคนที่ ๓ จากซ้าย
ณ วัดป่าบ้านตาด (ถ่ายเมื่อ ๓ เมษายน ๒๕๐๓)

ชัดเจนทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายอุบาสิกา

การเกี่ยวข้องสังคมกับประชาชนของท่านนั้น ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนที่จังหวัดจันทบุรีนี่เอง

ท่านเล่าถึงความมั่นคงเหนียวแน่นทางพุทธศาสนาของชาวจันทบุรีไว้ดังนี้

"...ไปทางจันท์ได้เทศน์ออกสังคม ก็ไปเทศน์ที่เมืองจันท์ เทศน์เหล่านั้นก็เทศน์ แต่ไม่ได้อะไรนัก

เมืองจันท์นี่ โห เหนียวแน่นมากนะ ศรัทธาสำคัญมากนะ วันเสาร์วันอาทิตย์วันพระนี้ คนเต็มอยู่นู่น สถานีทดลองฯ ไปฟังเทศน์เต็มอยู่

เขายังมาพูดอวดท่านพ่อลี[๑] เขาไม่รู้ว่า เรากับท่านพ่อลีคุ้นกันมาตั้งแต่เมื่อไร เขาไปแล้วก็เอามาคุยโม้กับท่านพ่อลี ระยะนั้นท่านพ่อลี ท่านอยู่วัดป่าคลองกุ้ง เขาไปเล่าให้ท่านฟังว่า

'ท่านพ่อเดี๋ยวนี้ได้พระองค์สำคัญองค์หนึ่งแล้ว มาอยู่ที่วัดสถานีทดลอง'

'สำคัญอะไร?' ท่านก็ว่าซิ ความจริงคุ้นกันมาตั้งแต่เมื่อไรเขาไม่รู้ เขาว่า

'ท่านอาจารย์มหาบัว อู๊ย เทศน์น้ำไหลไฟสว่างไปเลย' ว่าอย่างงั้น แล้วก็คุยให้ท่านฟังนะ

'มันต้องอย่างงั้นซิ' เวลาท่านตอบ *'มันต้องอย่างงั้นซิ'* ความจริงรู้กันมาตั้งแต่เมื่อไรเขาจะไปรู้อะไร

เพราะฉะนั้นเวลามาพูดคุยโม้ให้ท่านฟัง ท่านก็อดหัวเราะไม่ได้ ท่านก็ว่า *'มันต้องอย่างงั้นซิ'* ท่าน ก็ว่าเท่านั้นละ..."

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ชาวจันทบุรี
ศิษย์ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

ดูคน...บ่งลักษณะนักเลงโต

ที่จันทบุรีแห่งนี้ ในพรรษานั้นเองมีเรื่องหนึ่งทำให้ท่านอาจารย์สิงห์ทอง[๒] อัศจรรย์ความสามารถของท่านอย่างยิ่งในการดูลักษณะคน แม้เพียงเล็กน้อยแต่สามารถทราบถึงอุปนิสัยใจคอได้ถนัดชัดเจน คือขณะที่พระเณรกำลังทำงานร่วมกันอยู่ ท่านก็บอกให้ดูคนๆ หนึ่งแล้วจึงพูดขึ้นว่า

"พวกท่านดูคนๆ นี้เป็นยังไง มาใกล้ชิดติดพันอยู่กับวัดนี่หน่ะ"

---

๑ ต่อมาท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ จนถึงแก่มรณภาพ

๒ ท่านอาจารย์สิงห์ทอง เคยอยู่จำพรรษากับท่านอาจารย์มั่นที่บ้านหนองผือ ต่อมาติดสอยห้อยตามหลวงตาไปจำพรรษาที่บ้านห้วยทราย จ.มุกดาหาร, จ.จันทบุรี และที่บ้านตาด จ.อุดรธานี

พระเณรทั้งหลายต่างพากันแปลกใจในคำถามของท่าน เพราะก็ไม่เห็นว่าชายผู้นี้จะมีอะไรผิดปกติไปกว่าคนอื่นๆ แต่อย่างใด ท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงได้ตอบไปว่า

"จะว่ายังไง? ก็เป็นคนดีๆ นี่"

ท่านว่า *"ใช่เหรอ? ดูให้ดีนะ"*

ท่านอาจารย์สิงห์ทองพูดอย่างมั่นใจว่า *"จะดูให้ดีอะไร ก็ดูมาดีแล้ว"*

"ให้พิจารณาเสียก่อนนะ" ท่านย้ำ

จากนั้นท่านก็ได้อธิบายในฉากหลังของชายผู้นั้นว่า *"นี่เป็นนักเลงโตนะ สามารถฆ่าคน ๕ คนได้โดยไม่รู้ตัว เพราะมีลักษณะทุกอย่างพร้อมหมดเลย"*

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง รู้สึกแปลกใจและยังไม่เชื่อคำพูดของท่าน จึงได้แอบตามไปสืบประวัติเบื้องหลังของชายผู้นั้นอย่างจริงจังชนิดจะเอาให้รู้ความจริงให้ได้ เมื่อซักไซ้ไล่เรียงกันอย่างหมดไส้หมดพุงในจุดที่สงสัยแล้ว ผลปรากฏว่าเป็นจริงตามนั้นทุกประการ จึงกลับมาพูดกับท่านว่า

"โอ๊ย อัศจรรย์ ท่านอาจารย์ดูคนดูยังไง ทำไมอาจารย์อยู่ๆ ก็พูดขึ้น ทั้งๆ ที่เขาก็ไม่มีอะไรกับท่านอาจารย์ให้จับพิรุธได้เลย ทั้งๆ ที่เขาก็ดิบก็ดีมาตลอด ผมดูเขามาตลอด ยอมท่านอาจารย์เลย"

ท่านเคยยกย่องท่านอาจารย์สิงห์ทองให้พระเณรที่วัดป่าบ้านตาดฟังเสมอว่า *"ท่านสิงห์ทองนี้เด็ด! เป็นคนไม่ยอมใครง่ายๆ และหากไม่ยอมแล้ว จะสู้เลย หากยอมแล้วจะยอมจริงๆ"*

หลวงตาที่จันทบุรี
(ถ่ายเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๔๙๗)

เหตุการณ์ครั้งนั้นจึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มักถูกนำมาเล่าต่อๆ กันในวงลูกศิษย์พระเณรแม้ทุกวันนี้

เมื่อออกพรรษาแล้วท่านได้พาโยมมารดามาพักที่บ้านสามผาน อำเภอท่าใหม่ แม้กระนั้นญาติโยมทางสถานีทดลองก็ยังได้ตามมาฟังธรรมและนิมนต์ขอให้ท่านกลับไปอยู่เนืองๆ จนบางครั้งเป็นเหตุให้ญาติโยมทางบ้านสามผานชักรู้สึกอึดอัดขัดเคืองอยู่ไม่น้อย เพราะก็เคารพรักท่านเหมือนกัน ไม่อยากให้กลับไป อยากจะให้ท่านอยู่ที่นั่นนานๆ หรือหากเป็นไปได้ก็อยากให้อยู่ตลอดไปเลย

พอดีในตอนนั้นโยมมารดาก็ป่วยมาก จำเป็นจะต้องได้พากลับมาที่บ้านตาด อุดรธานี อีกทั้งโรคของโยมมารดาก็บังเอิญถูกกับยาสมุนไพรของหมอที่นั่น

จึงเป็นอันต้องจากจันทบุรีมาด้วยความอาลัยทั้งสองฝ่าย

เพราะเหตุที่ท่านไปจังหวัดจันทบุรีในคราวนั้นเอง จากนั้นมาชาวจันทบุรีก็ได้ตามมาศึกษาปฏิบัติธรรมกับท่านที่วัดป่าบ้านตาดไม่เคยขาดและท่านเองหากมีโอกาสก็จะไปเยี่ยมพี่น้องชาวจันทบุรีอยู่เสมอเช่นเดียวกัน

เสาหลัก กรรมฐาน

> “...ตั้งวัดทีแรก
> แถวนี้ยังเป็นป่าเป็นดง
> กระท้อนเต็มไปหมด...
> แต่ก่อนเป็นป่าทั้งนั้น
> จนถึงทางแยก...
> เป็นป่าเป็นดง
> จนกระทั่งเข้าถึงหมู่บ้าน...
> ตะวันออกนี่ดงทั้งหมด
> เดี๋ยวนี้ไม่มีเหลือเลย
> ป่าเปลี่ยนไปหมดแล้ว...”

ตั้งวัดป่าบ้านตาด

ด้วยเหตุที่โยมมารดาล้มป่วยด้วยโรคอัมพาต ท่านจึงพากลับมารักษาตัวที่บ้านตาด หมอที่รักษาโรคอัมพาตใช้อ้อยดำผสมในสูตรยาด้วย ท่านจึงหาอ้อยดำมาปลูกไว้ข้างๆ กุฏิของโยมมารดา หมอทำการรักษาอยู่ถึง ๓ ปี โรคจึงหายขาด

จากการที่ต้องอยู่พยาบาลโยมมารดาเป็นเวลานาน ทั้งโยมมารดาก็มีอายุมากแล้ว การจะหอบหิ้วไปอยู่ด้วยกันในสถานที่ทุรกันดารตามอัธยาศัยเดิมของท่านที่ชอบหลีกเร้นแต่ผู้เดียวนั้น ก็มีแต่จะสร้างความลำบากให้กับโยมมารดามาก

กำลังจัดอาหารถวายหลวงตา บนศาลาวัดป่าบ้านตาด ๑๑ มกราคม ๒๕๐๘

เนื่องจากโยมมารดาของท่านนั้นมิได้ฝึกหัดอ่านเขียนหนังสือมา เพราะสมัยก่อนการศึกษายังไม่เจริญดังเช่นปัจจุบันนี้ จึงต้องอาศัยลูกหลานช่วยอ่านหนังสือที่ท่านเป็นผู้เขียนขึ้น เช่น ประวัติท่านอาจารย์มั่น ให้ฟังทุกวัน รวมทั้งท่านจะให้การอบรมธรรมแก่โยมมารดาของ

วัดป่าบ้านตาดสมัยแรกๆ

ความคิดก่อตั้งวัดป่าบ้านตาดจึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลนี้เอง

ประจวบกับเวลานั้นชาวบ้านตาดก็ได้ยินกิตติศัพท์กิตติคุณของท่านมานานแล้ว มีความประสงค์อยากให้ท่านตั้งวัดขึ้นเช่นกัน จึงได้พร้อมใจกันถวายที่ดิน **วัดป่าบ้านตาด** จึงเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นต้นมา

เมื่อได้อยู่เป็นที่เป็นฐาน ทำให้พระเณรต่างหลั่งไหลมาอยู่กับท่านมากขึ้น ในระยะแรกๆ ท่านจำกัดจำนวนไว้เพียงแค่ ๑๗-๑๘ องค์ และคงจำนวนไว้เช่นนั้นอยู่หลายปีคือ ตั้งแต่ ๒๔๙๙ มาจนกระทั่งถึง ๒๕๑๙-๒๕๒๐ อย่างไรก็ตาม เมื่อครูบาอาจารย์องค์สำคัญๆ ต่างล่วงลับไป พระเณรจำนวนมากไม่มีที่เกาะที่ยึด ท่านก็ค่อยอนุโลมให้เพิ่มขึ้นๆ จนกระทั่งปี ๒๕๔๑ มีพระเณรในพรรษาทั้งสิ้น ๔๗ องค์

หลวงตาขึ้นตรวจดูความเรียบร้อยด้วยตนเองก่อนการฌาปนกิจศพโยมมารดา บริเวณหน้าศาลาวัดป่าบ้านตาด

โยมมารดาได้ตอบว่า
“...ร่างกายเจ็บไข้ได้ป่วยก็จริง แต่ใจนั้นใสสว่างกระจ่างแจ้งอยู่ตลอดเวลา...”

โยมมารดาของหลวงตา

ท่านโดยสม่ำเสมอ ความซาบซึ้งในธรรมจึงมากยิ่งขึ้นทุกวัน ความเพียรก็เข้มแข็งจึงสามารถปฏิบัติภาวนาได้เป็นอย่างดีและก้าวหน้าไปโดยลำดับเต็มความสามารถของท่าน โยมมารดาของท่านเคยเล่าว่า

“ได้ฟังท่านแสดงธรรมครั้งใดไม่เคยพลาดเลย จิตจะรวมลงแน่วทุกครั้งไป”

ป่วยเพียงกาย ใจแจ้งกระจ่าง

ในวาระสุดท้ายก่อนหน้าที่โยมมารดาจะจากโลกไป ท่ามกลางทุกขเวทนากล้าที่พร้อมจะให้สิ้นชีวิตได้ทุกเมื่อ ท่านได้เข้าไปเยี่ยม และถามว่าอาการเป็นอย่างไรบ้าง โยมมารดาได้ตอบว่า

“Ãè§i ÒÂà¨ç ä¢é ä´é»èÇÂ¡ç¨ÃÔ§ áµèã¨ นั้นใสสว่างกระจ่างแจ้งอยู่ตลอดเวลา”

จึงเป็นที่เชื่อได้ว่า โยมมารดาของ

ท่านได้ประสบสุคโต นับว่าสมเจตนารมณ์ของท่านอย่างยิ่งที่ได้ทดแทนพระคุณโยมมารดาอย่างเต็มที่ สมดังที่พระบรมศาสดาทรงสรรเสริญไว้ว่า

"ผู้ใดทำมารดาบิดาให้ตั้งอยู่ในคุณความดี มีศรัทธา ศีล ปัญญา เป็นต้น ผู้นั้นชื่อว่าได้สนองคุณท่านเต็มที่"

โยมมารดาได้จากโลกนี้ไปด้วยอาการอันสงบเมื่อมีอายุย่างเข้า ๙๓ ปี ตรงกับวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๕ และด้วยเหตุนี้เองในทุกๆ ปีของวันที่ ๓๐ พฤษภาคม (วันทำบุญโยมมารดา) ท่านไม่เคยละเว้นและไม่ลืมที่จะทำบุญระลึกถึงพระคุณโยมมารดา สิ่งนี้ย่อมแสดงถึงความซาบซึ้งในบุญในคุณของโยมมารดาแบบไม่สร่างซา

หลวงตา (ถ่ายเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๐๐)

งานฉลองกึ่งพุทธกาล

ย้อนมากล่าวถึงท่านพ่อลี วัดอโศการาม ซึ่งชาวจันทบุรีเคยเอาเรื่องการเทศน์น้ำไหลไฟสว่างของท่านไปเล่าให้ท่านพ่อลีฟัง ความเป็นจริงแล้วท่านทั้งสองเคยรู้จักกันมาก่อนแล้วสมัยที่ท่านอาจารย์มั่นยังมีชีวิตอยู่ ดังคำกล่าวของท่าน (หลวงตา) ว่า

"...ท่านพ่อลีมีนิสัยเด็ดเดี่ยวอาจหาญชาญชัยมากในการประพฤติปฏิบัติ และท่านเคยเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่นมาตั้งแต่เริ่มแรกโน้น จนกระทั่งได้พลัดพรากจากกันทั้งหลวงปู่มั่น และองค์ท่านเองก็เคยไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

เท่าที่ได้สังเกตในเวลาท่านไปกราบนมัสการหลวงปู่มั่นที่วัดบ้านหนองผือนั้น รู้สึกว่าหลวงปู่มั่นท่านแสดงอากัปกิริยาเต็มไปด้วยความเมตตาอย่างมากมายเห็นได้อย่างชัดเจน แม้ท่านจะไม่ได้พักอยู่วัดป่าหนองผือเป็นเวลานานก็ตาม แต่สถานที่ให้พักสำหรับท่านพ่อลีเรานี้ท่านเป็นผู้สั่งเองว่าให้ไปจัดที่นั่นๆ คือในป่านอกบริเวณรั้ววัด ให้ท่านลีได้พักสบายๆ เพราะสงัดดีกว่าที่อื่นๆ

คำว่าที่นั่นๆ นั่นหมายถึงในป่าลึกๆ โน้น แล้วก็สั่งเราเองนี้ให้เป็นผู้ไปดูและจัดสถานที่ที่จะให้ท่านพัก หลังจากนั้นท่านยังตามไปดูสถานที่พักนั้นอีกด้วย นี่ก็เป็นเหตุให้ประทับใจไม่ลืม และการให้โอวาทสั่งสอนใน ๒-๓ คืนที่ท่านพักอยู่นั้น

ท่านพ่อลี กับศิษยานุศิษย์

รู้สึกว่าประทับใจอย่างมากทีเดียว

เพราะครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านและเป็นที่เมตตาเป็นที่ไว้วางใจของท่าน นานๆ จะได้ไปพบกับท่าน กราบนมัสการท่านครั้งหนึ่งและได้สนทนาธรรมกัน ท่านจึงได้สนทนากันอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มอรรถเต็มธรรมทุกขั้นตอน ซึ่งยากที่จะหาฟังได้ในเวลาอื่นๆ

นี่ก็เป็นเหตุการณ์ที่ลืมไม่ได้ เพราะหลวงปู่มั่นนั้นแสดงอาการอันใดออกมาย่อมเต็มไปด้วยเหตุด้วยผลด้วยความหมายที่จะยึดเป็นคติได้ตลอดไป ไม่สักแต่ว่ากิริยาที่แสดงออกมาเท่านั้น แต่เต็มไปด้วยความหมาย นี่ท่านพ่อลีก็เป็นลูกศิษย์องค์สำคัญองค์หนึ่งของหลวงปู่มั่นเรา...”

จากคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า ท่านพ่อลีรู้จักคุ้นเคยกับท่านตั้งแต่สมัยอยู่บ้านหนองผือแล้ว

ต่อมาเมื่อท่านเริ่มสร้างวัดป่าบ้านตาดได้ไม่นาน ปีนั้นเป็นปี ๒๕๐๐ ครบกึ่งพุทธกาล ท่านพ่อลีจึงได้จัดเตรียมงานฉลองพระพุทธศาสนาขึ้นที่วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ ความตั้งใจของท่านพ่อลีในทีแรกคิดจะจัดงานนาน ๒ อาทิตย์ แต่ก็มีเหตุให้ขยายวันเพิ่มออกไป

เป็นปกติธรรมดา เมื่อทำกิจการงานใด ปัญหาในงานนั้น ย่อมเกิดมีขึ้นไม่มากก็น้อย หากต้องอาศัยคนหมู่มากเข้าร่วมงานกันด้วยแล้ว การตกลงกันในงานเพื่อจะให้มีทิศทางเดียวกัน ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นมากยิ่งขึ้นไปอีก มิฉะนั้นปัญหายุ่งๆ พอให้รำคาญใจย่อมจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย แม้ในคราวจัดงานบุญครั้งนี้ก็เช่นกัน

พอเริ่มงานได้ประมาณอาทิตย์หนึ่ง ก็เริ่มมีปัญหาบางประการเกิดขึ้น คือจำนวนแม่ครัวมีไม่เพียงพอ ปัญหาเท่านี้คงไม่ใหญ่โตอะไร แต่เมื่อขยายผลมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ อันเป็นกิ่งก้านสาขาตามมาจนเป็นเหตุให้เกิดการโต้เถียงกันในที่สุด เนื่องจากยังหาจุดลงตัว ไม่ได้

ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดอโศการาม จำลองงานกึ่งพุทธกาล

ท่านพ่อลีสั่งว่า "...บอกให้มหาบัว เท่านั้นนะ ไปชำระเรื่อง ที่ครัว คนอื่นไปไม่ได้ โดยเด็ดขาด ห้ามไม่ให้ ใครแทนเป็นอันขาด..."

งานส่วนรวมจึงเกิดชะงักงันขึ้น กลาย เป็นปัญหาใหญ่โต แม้จะมีพระภิกษุครูบาอาจารย์พยายามไปพูดคุยช่วยแก้ปัญหา แต่ก็ยังไม่เป็นผลดีขึ้นแต่อย่างใด บางทีอาจซ้ำร้ายลงไปอีก

ดังนั้นเมื่อเรื่องนี้ทราบถึงท่านพ่อลีแล้ว ท่านจึงรีบสั่งเด็ดขาดกับท่านอาจารย์เจี๊ยะ[๑] ให้ไปตามท่าน(หลวงตา) ซึ่งพอดีอยู่ในงานครั้งนั้นมาช่วยแก้ปัญหาให้ ท่านอาจารย์เจี๊ยะรับคำสั่งจากท่านพ่อลีให้ไปบอกท่านว่า

"...บอกให้มหาบัวเท่านั้นนะไปชำระเรื่องที่ครัว คนอื่นไปแทนไม่ได้โดยเด็ดขาด... ห้ามไม่ให้ใครแทนเป็นอันขาด..."

ด้วยความจำเป็นอันเลี่ยงไม่ได้เช่นนี้ ท่านจึงเข้าซักถามปัญหากับแม่ครัวว่ามีต้นสายปลายเหตุเช่นไร หนักเบามากน้อยเพียงใด เมื่อเข้าใจเหตุผลแล้ว ท่านก็ชี้ถึงปัญหาและวิธีแก้ไขอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ทุกคนรู้สึกถึงใจในเหตุผล และช่วยขวนขวายคนละไม้ละมือจนปัญหาต่างๆ หมดไป งานฉลองครั้งนั้นจึงผ่านไปได้ด้วยดี ไม่มีเรื่องหนักอกหนักใจใดๆ อีก คำพูดอย่างจริงจังเข้มข้นของท่านในครั้งนั้นโดยย่อๆ มีว่า

"...เวลานี้พวกเราทั้งหลายมากันในนามลูกศิษย์ของท่านพ่อนะ... วาสนาบารมีของท่านพ่อเป็นยังไง เราถึงมาทำอย่างนี้... เพราะเราทุกๆ คน ก็มาในนามลูกศิษย์ แล้วทำไมถึงจะปฏิบัติต่อกันไม่ได้ละ?

ทำไมถึงกระทบกระเทือนถึงท่านพ่อ หากว่าท่านพ่อมาว่าแบบนี้จะว่ายังไงละ ท่านพ่อจะไม่พูดกี่คำนะ จะพูด ๒-๓ คำแล้วพวกเราจะแก้ได้ไหม?... เอ้า ท่านพ่อจะเดินฉากมานู้น

'อาตมาจะไปแล้วนะ อาตมาไม่มีวาสนาบำเพ็ญพาลูกศิษย์ลูกหา พาทำงานคราวนี้ก็ไม่ได้'

ท่านพ่อจะไปละนะ ท่านก้าวออกจากวัดไปนี้ เอ้า ใครจะติดตามไปเอาท่าน

---

๑ หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ต่อมาท่านเป็นเจ้าอาวาส วัดป่าภูริทัตตปฏิปทาราม อ.สามโคก จ.ปทุมธานี

มาได้ไหม? ถ้าหากว่าพวกเราไม่รีบแก้ไขตั้งแต่บัดนี้... เวลานี้ก็อยู่ในฐานะที่จะควรแก้ไขได้ ปฏิบัติกันไม่ได้เหรอ?...”

พอพูดถึงจุดนี้ คนที่ท้อกับปัญหาหาทางแก้ไม่ออกก็เหมือนถูกกระตุกใจให้ระลึกถึงบุญถึงคุณของท่านพ่อลีที่อุตส่าห์เมตตาแนะนำสั่งสอนให้รู้ผิดชอบชั่วดีพอเป็นผู้เป็นคนขึ้นมา ต่างมีแก่ใจแข็งขันคิดสู้กับปัญหานั้นให้หมดให้จางไป ไม่เห็นแก่เรื่องขัดอกขัดใจเล็กๆ น้อยๆ เป็นเรื่องใหญ่ยิ่งกว่ากิจการงานของครูบาอาจารย์ ต่างขันอาสารับปากรับคำท่านขึ้น คนนั้นก็ว่า “ได้” คนนี้ก็บอกว่า “ได้” คนนั้นรับอาสาจะไปติดต่อครัวนั้นให้ คนนี้ก็จะไปติดต่อโรงนั้นๆ ต่างคนต่างจะไปเอามาให้ได้ทั้งนั้น สามัคคีคือพลังกลับคืนมาอีกครั้งดังเดิม

เมื่อได้จุดลงตัวแล้ว ความสมานกลมกลืนกันในงานก็เกิดใหม่อีกครั้งแต่เข้มแข็งกว่าเดิม ปัญหานั้นก็หมดสิ้นไปกลับกลายเป็นพลังสามัคคีช่วยกันชนิดท่วมท้นเลยทีเดียว คือพอประมาณ ๒ ทุ่ม แม่ครัวก็ประกาศขึ้นมามีถึง ๒๐๐ คน ครั้นพอ ๓ ทุ่ม มีถึง ๓๐๐ คน

พอล่วงถึงตอนเช้าขึ้นถึงได้ ๓๐๐ กว่าคน และด้วยความพร้อมเพรียงเช่นนี้เอง ท่านพ่อลีเลยสนองตอบน้ำใจลูกศิษย์ด้วยการขยายเวลาออกรวมถึง ๓ อาทิตย์ โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งใด ๆ เกิดขึ้น เรื่องต่างๆ ก็สงบเรียบไปหมด

คงเพราะเหตุการณ์จุดนั้นด้วยส่วนหนึ่ง เป็นผลให้ท่านพ่อลีสงวนท่านไว้ ไม่ยอมให้ท่านไปไหนตลอดระยะงานฉลองครั้งนั้น เมื่อท่านพ่อลีเจอหน้าท่านครั้งใดมักจะพูดขึ้นด้วยความเมตตาแบบคนสนิทสนมคุ้นเคยกันว่า

“...มหาบัวไปไหนไม่ได้นะ ยังไม่เสร็จ... มหาบัวไปไหนไม่ได้นะ งานยังไม่เสร็จ...”

จากนั้นท่านพ่อลีก็พาท่านเดินไปดูที่นั่นที่นี่ในตอนเช้าเวลาเลี้ยงอาหารกันบ้างหรือดูเรื่องอื่นๆ บ้าง ทำให้ทุกคนในงานครั้งนั้นต่างเห็นถึงความเมตตาสนิทสนมที่ท่านพ่อลีมีต่อท่านอย่างเป็นกรณีพิเศษทีเดียว

มหาบัว เอ้า ! พิจารณา

อีกครั้งหนึ่งที่วัดอโศการามแห่งเดียวกันนี้ มีการประชุมสงฆ์เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งท่านได้เข้าร่วมประชุมด้วย ครั้งนั้นมีแต่พระเถรานุเถระครูบาอาจารย์องค์สำคัญๆ ทั้งนั้น(รวมทั้งท่านพ่อลี) เข้าร่วมประชุมอยู่ด้วย ทราบกันว่า ระหว่างการประชุมซึ่งยังหาจุดลงเอยไม่ได้นั้น ท่านพ่อลีได้บอกท่านให้ร่วมพิจารณาแสดงความคิดเห็นด้วย โดยพูดขึ้นในที่ประชุมว่า

"มหาบัว เอ้า ! พิจารณา"

ด้วยความจำเป็นและเคารพต่อท่านพ่อลี ท่านจึงร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย นิสัยจริงจังเป็นพื้นเดิมของท่านทำให้การพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องนั้น เป็นไปอย่างเต็มเหนี่ยวเต็มเหตุเต็มผล

ผลปรากฏว่า คณะสงฆ์ต่างเห็นดีและยอมรับตามคำวินิจฉัยของท่านด้วยกันหมด วาระการประชุมที่มีลักษณะเหมือนว่าจะหาที่จบลงได้โดยยาก จึงกลับกลายเป็นอันตกลงยอมรับตามนั้นได้อย่างรวดเร็วถึงใจ การประชุมสิ้นสุดลงได้ด้วยดี

ความเมตตาที่ท่านพ่อลีมีต่อท่านอีกเรื่องหนึ่งนั้น เป็นระยะที่สุขภาพของท่านพ่อลีเริ่มไม่ค่อยดีนัก ท่านพ่อลียังอุตส่าห์เมตตาเขียนจดหมายด้วยตนเองมาถึงท่าน มีใจความโดยย่อคือ

"...ให้ท่านไปจำพรรษาที่วัดอโศการามด้วย..."

แต่ในระยะนั้นท่านเองก็เพิ่งเริ่มสร้างวัดป่าบ้านตาดขึ้นใหม่ๆ เช่นกัน ทั้งพระเณรที่วัดก็มีมากพอสมควร ท่านจึงกราบเรียนท่านพ่อลีไปว่า ไม่สามารถไปจำพรรษากับท่านพ่อลีได้

ขบขัน...พระป่าเข้าเมือง

เหตุการณ์ระหว่างท่านกับท่านพ่อลีอีกครั้งหนึ่ง ท่านเคยเล่าแบบขบขันเต็มที่ถึงความเชยของตัวท่านเองดังนี้

"...มันขบขันตอนที่ท่านมารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลบุคคโลนะ พระปิ่นเกล้านั่นละ เราไปเยี่ยมท่าน แล้วมันมีออดอยู่อันหนึ่ง (ออดสำหรับคนป่วยไว้เรียกแพทย์พยาบาลในยามฉุกเฉิน) เขาเอาวางไว้นี่ เราก็คุย ก็มันวางอยู่ข้างเรานี่ เราก็ไปนั่งคุย คุยกับท่าน เห็นออดมันวางอยู่ เราไม่รู้ว่ามันเป็นออดนี่นะ

มันขบขันดีนะ ขบขันตรงนี้ละ ตรงพระป่ามันเซ่อ ไม่รู้เรื่องอะไร ไปเห็นออดมันวางอยู่ มันติดอยู่ข้างนี่ เราก็จับมาเห็นมันอ่อน ๆ เราก็เลยบีบดูเสีย เราไม่รู้ว่ามันเป็นออดนี่นะ พอบีบทางนี้ มันก็ไปกวนพวกหมอและพยาบาลนี่นะ พวกที่อยู่ข้างล่างก็เลย โฮ้ เลยแตกฮือขึ้นเลย รุมขึ้นมา

'เอ๊ะ ท่านพ่อเป็นอะไร? เป็นอะไร?'

ท่านพ่อว่า *'จะเป็นอะไร แล้วเป็นอะไรกันเนี่ย?'*

'ก็ได้ยินเสียงออดทางนู้น'
ท่านพ่อว่า *'ออดที่ไหนหน่ะ?'*
ท่านก็ไม่รู้ว่าเรากด มันขบขันตรงนี้ละ ไอ้เราเองยังไม่รู้นะ เขามาทางนู้นเราก็ยังไม่รู้ว่าอันนี้คือออด เสียงออดมันไปกวนของเขา ก็เราบีบเล่นธรรมดา อ๊อดๆ นั่นซีเขาก็รุมขึ้นมา

'เอ๊ ท่านพ่อเป็นอะไร? ท่านพ่อเป็นอะไร?' เขามาแบบตาลีตาลานนะ มาแบบรีบด่วนจริงๆ...ก็มันนุ่มๆ เรากดเล่น เราถามเขาว่า

'หือ? อันนี้เหรอ? ที่ว่าได้ยินเสียงออด นี่อันนี้เหรอ?'

'อันนี้แหละ'

'โอ๋ แล้วกันละ เราบีบเล่นอยู่นี้'

ท่านพ่อว่า *'หุ้ย ทำไม่เข้าเรื่อง'*

ท่านว่าอย่างนั้นนะ ท่านพูดเท่านั้นหละ *'ทำไม่เข้าเรื่อง'* เขาก็แตกฮือลงไปละนะ พอรู้เรื่องว่าเพราะอันนี้เอง เราว่า

'โอ๊ย นี่กระผมแหละบีบเล่น นึกว่าอะไรไม่รู้เรื่อง' ท่านพ่อว่า *'ทำไม่เข้าเรื่อง'*

...พอเขารู้เรื่องแล้วต่างคนต่างหัวเราะกันลั่น"

ประนีประนอม ยอมธรรม

การประชุมปรึกษาหารือกันในงานใดก็ตาม ไม่ว่าฝ่ายฆราวาสหรือภิกษุสงฆ์ เป็นธรรมดาที่มักมีทางเลือกที่เหมาะสมอยู่หลายทาง การตัดสินใจเลือกทางใดทางหนึ่งจำต้องประกอบด้วยเหตุผลอันแน่นหนาและเป็นธรรม หลายครั้งหลายคราที่ต้องรู้จักประนีประนอมยอมกันระหว่างทางเลือกหลายๆ แบบให้เป็นที่ลงใจและเกิดประโยชน์โดยรวมร่วมกันสูงสุด เกิดการกระทบกระเทือนทางความคิดเห็นน้อยที่สุด

เรื่องเหล่านี้เป็นที่ทราบกันดีในหมู่สมาชิกที่เคยร่วมประชุมกันทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสว่า ครั้งเมื่อท่านเข้าร่วมประชุมด้วย ท่านเคยทำหน้าที่ทั้งซักถาม ทั้งวินิจฉัย พิจารณา และเสนอการตัดสินใจให้ผู้ร่วมประชุมได้คัดค้านหรือลงมติอย่างเข้มข้นตามอุปนิสัยจริงจังของท่าน และผลปรากฏเสมอๆ ว่า ที่ประชุมร่วมลงมติยอมรับการตัดสินทางเลือกนั้นๆ ชนิดอุ่นหนาฝาคั่ง เป็นที่พอใจกันถ้วนหน้า ดังเช่นครั้งหนึ่งมีการประชุมกันที่วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี

ครั้งนั้นเป็นระยะที่เจ้าคุณธรรมเจดีย์พระอุปัชฌาย์ของท่านมรณภาพแล้ว ที่ประชุมมีเรื่องปรึกษาปรารภเกี่ยวกับบริขารเครื่องใช้ของเจ้าคุณธรรมเจดีย์ ผู้ร่วมประชุมมีทั้งเจ้าคณะภาค เจ้าคณะ

จังหวัด พระเถระหลายรูป ฝ่ายฆราวาสก็มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานเข้าร่วมประชุมด้วย

ประชุมอยู่ถึง ๒ วัน ก็ไม่สามารถจะหาข้อตกลงที่เหมาะสมได้ จึงเป็นที่หนักอกหนักใจแก่กรรมการผู้เข้าร่วมพิจารณาไม่น้อยทีเดียว เหมือนไฟอยู่ในอกเพราะหาจุดตัดสินไม่ได้ แต่กาลเวลาล่วงเลยไปมากแล้ว เกรงจะไม่ทันการณ์

ด้วยเหตุนี้เอง ท่านเจ้าคณะจังหวัดอุตส่าห์เขียนจดหมายด่วนให้เณรเดินมาส่งถวายท่านถึงวัดป่าบ้านตาด เพราะสมัยนั้นรถราไม่มี จดหมายนั้นมีใจความสำคัญว่า

"...ขอนิมนต์ท่านอาจารย์ไปดับไฟที่วัดโพธิ์ให้ด้วย... มองเห็นแต่ท่านอาจารย์องค์เดียวเท่านั้น ขอนิมนต์ไปโดยด่วน..."

หลังจากอ่านจดหมายฉบับนี้แล้ว ท่านรู้สึกเห็นอกเห็นใจคณะผู้ร่วมประชุมเป็นอันมาก ทั้งวัดนี้และเรื่องที่ประชุมอยู่นี้ก็เป็นเรื่องของพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของท่านเองด้วย ทั้งพระสงฆ์ฆราวาสผู้เข้าร่วมประชุมก็ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายที่ดีที่จะให้งานบรรลุผลสำเร็จด้วย เพราะต่างก็เป็นลูกศิษย์ลูกหาของเจ้าคุณธรรมเจดีย์ด้วยกันทั้งนั้น

ท่านจึงสะพายบาตรออกเดินจากวัดป่าบ้านตาดลัดไปทางสนามบินจนถึงชานเมืองอุดรธานีจึงจะมีสามล้อให้ขึ้นต่อไปได้ พระผู้เข้าร่วมประชุมคราวนั้นกล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นอย่างถึงใจในความเด็ดของท่านว่า

"...เมื่อท่านไปถึงที่ประชุม ท่านก็เริ่มไล่ซักถามเรื่องราวต่างๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกแง่ทุกมุมจนจบครบถ้วน และตอบโต้ในจุดแห่งปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผลจนผู้ซักถามเป็นที่ลงใจ หมดข้อสงสัยใดๆ อีกต่อไปโดยประการทั้งปวง ใช้เวลาทั้งสิ้นเพียง ๔๕ นาทีเท่านั้น ในตอนท้ายก่อนจบการประชุม ท่านกล่าวต่อที่ประชุมว่า

'ใครมีข้อพิจารณาคัดค้านในจุดเหล่านี้บ้างหรือไม่ อย่างไร?'

ปรากฏว่าไม่มีใครค้านแต่อย่างใด ทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสต่างตกลงเห็นดีเห็นงามและพร้อมกันเซ็นรับรองข้อยุตินั้นร่วมกันด้วยความเรียบร้อย และขอให้ท่านร่วมเซ็นชื่อเป็นเกียรติด้วย แต่ท่านก็ไม่ได้เซ็นชื่อแต่อย่างใด..."

ในเรื่องนี้ท่านให้เหตุผลว่า

"...เราไม่ได้มาเพื่อการลงเอาชื่อ แต่มาเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่างหาก เมื่อวาระสงบเรียบร้อย เราก็พอใจแล้ว..."

ด้วยอุปนิสัยของท่านที่มีเหตุมีผลและมีความจริงจังเด็ดขาด ไม่หวั่นเกรงต่อสิ่งใดหรือคนใดยิ่งกว่าธรรมนี้เอง ท่าน

จึงมักถูกขอให้เป็นหลักในการประชุมสำคัญๆ อยู่เสมอ อีกทั้งการแสดงความคิดเห็นของท่านจะพยายามหาจุดพอเหมาะพอดีในการตัดสินใจ เรื่องที่เป็นปัญหาอยู่นั้นจึงมักไม่มีสิ่งกระทบกระทั่ง หากมีก็น้อยที่สุด แต่ก็ด้วยถือเอาเหตุผลและธรรมเป็นใหญ่ การประชุมครั้งสำคัญในที่ต่างๆ จึงยอมรับตกลงกันได้ง่าย และสงบเรียบร้อย

นอกจากการประชุมที่ท่านเข้าร่วมวินิจฉัยด้วยดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ท่านก็ยังมีโอกาสเข้าร่วมประชุมครั้งสำคัญๆ อื่นๆ อีกมาก เช่น ที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นต้น

ที่ปรึกษาแห่งวงกรรมฐาน

แม้ในสมัยหลังๆ นี้ก็เช่นกัน ท่านมักได้รับคำขอร้องจากลูกศิษย์ทั้งบรรพชิตและฆราวาสอยู่เสมอๆ ให้เป็นประธานคอยให้คำปรึกษาแนะนำและตัดสินใจในงานสำคัญต่างๆ ที่มักมีแง่มุมข้อปลีกย่อยมากมายอันเป็นเหตุให้มีเรื่องต้องถกเถียงหาเหตุผลกันอยู่เนืองๆ

ครั้นเมื่อมีประธานที่ปรึกษาที่เด็ดขาดจริงจังและประกอบด้วยเหตุผลอรรถธรรมเช่นท่านเป็นผู้ตัดสินใจร่วมอยู่ด้วยแล้ว งานนั้นๆ มักผ่านไปได้อย่างราบรื่นทุกครั้งทุกคราไป เป็นที่อบอุ่นเย็นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

หลวงตา ณ วัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๑)

ด้วยความเมตตาและเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว ทำให้ท่านยอมเหน็ดเหนื่อยแบกภาระมาเกี่ยวข้องรับผิดชอบในเรื่องสำคัญๆ เสมอมา ตัวอย่างเช่น เรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งวัดกรรมฐานในจังหวัดต่างๆ ทุกภาค เพราะมีเจ้าศรัทธา คิดอยากถวายที่ดินท่านอยู่จำนวนมาก

เรื่องการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และเจดีย์สถานของครูบาอาจารย์พระอริยสงฆ์องค์สำคัญๆ เรื่องสุขภาพการเจ็บป่วยการรักษาพยาบาลครูบาอาจารย์องค์สำคัญที่อาพาธหนัก ไปตลอดกระทั่งถึงเรื่องงานพระราชทานเพลิงศพของครูบาอาจารย์ท่านนั้นๆ เช่น หลวงปู่ขาว หลวงปู่ฝั้น ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ท่านอาจารย์สุพัฒน์ หลวงปู่บุญจันทร์ ท่านอาจารย์สีทน หลวงปู่คำตัน หลวงปู่หล้า และงานอื่น ๆ อีกหลายวาระด้วยกัน

มีตัวอย่างหนึ่ง แสดงถึงน้ำใจของท่านที่คอยให้คำปรึกษาและเอื้อเฟื้อต่อหมู่เพื่อนที่เคยปฏิบัติธรรมร่วมกันมา นั่นคือ **หลวงปู่บุญจันทร์ กมโล** แห่งวัดป่าสันติกาวาส อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

หลวงปู่บุญจันทร์เป็นศิษย์ท่านอาจารย์มั่นอีกองค์หนึ่ง มีพรรษาน้อยกว่าหลวงตามหาบัวเพียง ๒ พรรษาเท่านั้น แต่ท่านให้ความเคารพนับถือในธรรมแก่กันและกันเป็นอย่างสูง ซึ่งนับวันจะหาดูได้ยากยิ่งในปัจจุบันนี้

"...ย่างเข้าเดือนที่ ๕ พ.ศ.๒๕๑๕ เมื่อท่านอาจารย์สิงห์ทองได้ทราบข่าวว่าหลวงปู่บุญจันทร์ป่วยหนัก จนฉันข้าวแค่วันละช้อน ๒ ช้อนเท่านั้น ท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงเดินทางจากวัดมาเยี่ยมหลวงปู่

พอขึ้นไปถึงหลวงปู่ที่กุฏิ ท่านก็พูดเป็นเชิงเย้าเล่นตามนิสัยขี้เล่นของท่านว่า *'เอ้า! ป่วยมานอนตายอยู่ที่นี้ทำไม?'* หลวงปู่ตอบ *'ไม่นอนตายยังไง คนเดินไม่ได้'* *'ทำไมไม่ไปหาหมอ?'* คราวนี้หลวงปู่เงียบ... ไม่ตอบว่าอะไร ท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงกราบขอนิมนต์หลวงปู่ไปหาหมอที่โรงพยาบาลเพื่อให้หมอตรวจรักษา หลวงปู่ว่า

'ถ้าจะให้ไปหาหมอ ให้ไปกราบเรียนพ่อแม่ครูจารย์บ้านตาดเสียก่อนว่าท่านจะเห็นสมควรอย่างไร? จึงค่อยปฏิบัติตาม...'

ได้โอกาสอย่างนั้น จึงให้โยมพาไปวัดป่าบ้านตาดในวันนั้นเลยทีเดียวเพื่อกราบเรียนท่านพระอาจารย์มหาบัวเกี่ยวกับเรื่องป่วยของหลวงปู่ให้ท่านฟัง ท่านพระอาจารย์มหาบัวจึงสั่งว่า *'ให้ไปบอกท่านบุญจันทร์ว่า เดี๋ยวนี้หมอเขามี ไปให้หมอเขาตรวจดูก่อน ถ้าเขารักษาไม่ได้ค่อยกลับมาคอยวันตายที่วัด'* แล้วท่านพระอาจารย์มหาบัวก็พาท่านอาจารย์สิงห์ทองเข้ามาในเมืองอุดรเพื่อจัดแจงตั๋วโดยสารไปกรุงเทพฯ ให้หลวงปู่ได้เดินทางไปหาหมอที่ร.พ.ศิริราช พร้อมกับสั่งให้ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นผู้ติดตามไปด้วย... เมื่อรับคำสั่งจากท่านพระอาจารย์มหาบัวแล้ว ก็กลับมากราบเรียนให้หลวงปู่บุญจันทร์ทราบในเย็นวันนั้น... เมื่อหลวงปู่ได้ทราบคำสั่งของครูบาอาจารย์ก็ยอมปฏิบัติตาม...

เมื่อเดินทางมาถึงกรุงเทพฯ ก็มีคุณหมอเจริญ วัฒนสุชาติ มาคอยรับอยู่ก่อนแล้ว เพราะท่านพระอาจารย์มหาบัวเมตตาเป็นธุระทุกอย่างทั้งเรื่องรถรับและเรื่องหมอที่ร.พ.ศิริราช... พอรถถึงโรงพยาบาล... ก็มี ศ.นพ.อุดม โปษะกฤษณะ และ ศ.นพ.โรจน์ สุวรรณสุทธิ มาคอยรับหลวงปู่เช่นกัน

ในตอนนั้นท่านอาจารย์สิงห์ทองจึงได้ยื่นจดหมายให้อาจารย์หมอทั้งสอง ซึ่งเป็นจดหมายของท่านพระอาจารย์มหาบัวฝากพระอาจารย์บุญจันทร์ที่อาพาธให้อยู่ในความดูแลของอาจารย์หมอทั้งสองด้วย...หลังจากหมอตรวจดูแล้วจึงทราบว่าหลวงปู่ป่วยเป็นโรควัณโรคในกระดูก(ทำให้กระดูกข้อสะโพกผุ) หมอบอกว่า

'โรคนี้เป็นโรคที่รักษาให้หายได้ ถ้ามาหาหมอช้ากว่านี้อีก ๒ เดือน กระดูกจะขาด ต้องตัดขาขวาทิ้ง...'

หลังการผ่าตัด หมอให้พักฟื้นอยู่จนถึงเดือนธันวาคม ๒๕๑๕ เมื่อเห็นว่าหลวงปู่แข็งแรงขึ้นและแผลผ่าตัดก็หายแล้ว หมอจึงอนุญาตให้หลวงปู่กลับได้... ท่านพระอาจารย์มหาบัวทราบว่า หมออนุญาตให้ออกโรงพยาบาลได้ จึงไปเยี่ยมหลวงปู่ในห้องผู้ป่วยและปรารภว่า

'เราเป็นผู้ส่งท่านบุญจันทร์มารักษา และได้มอบให้หมอเป็นผู้ดูแลรักษา เราคอยฟังข่าวจากหมอเป็นระยะๆ อยู่ เราจึงไม่มารบกวน เมื่อทราบว่าอาการป่วยดีขึ้น และหมออนุญาตให้กลับได้แล้ว เราจึงมาเยี่ยมดู เราเป็นผู้ส่งท่านมา เราจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในการรักษาทั้งหมด ทั้งค่าห้องค่ายา ให้ทางโรงพยาบาลคิดรวบรวมดูซิ เป็นราคาเท่าไร อาจารย์จะเป็นผู้จ่ายให้'

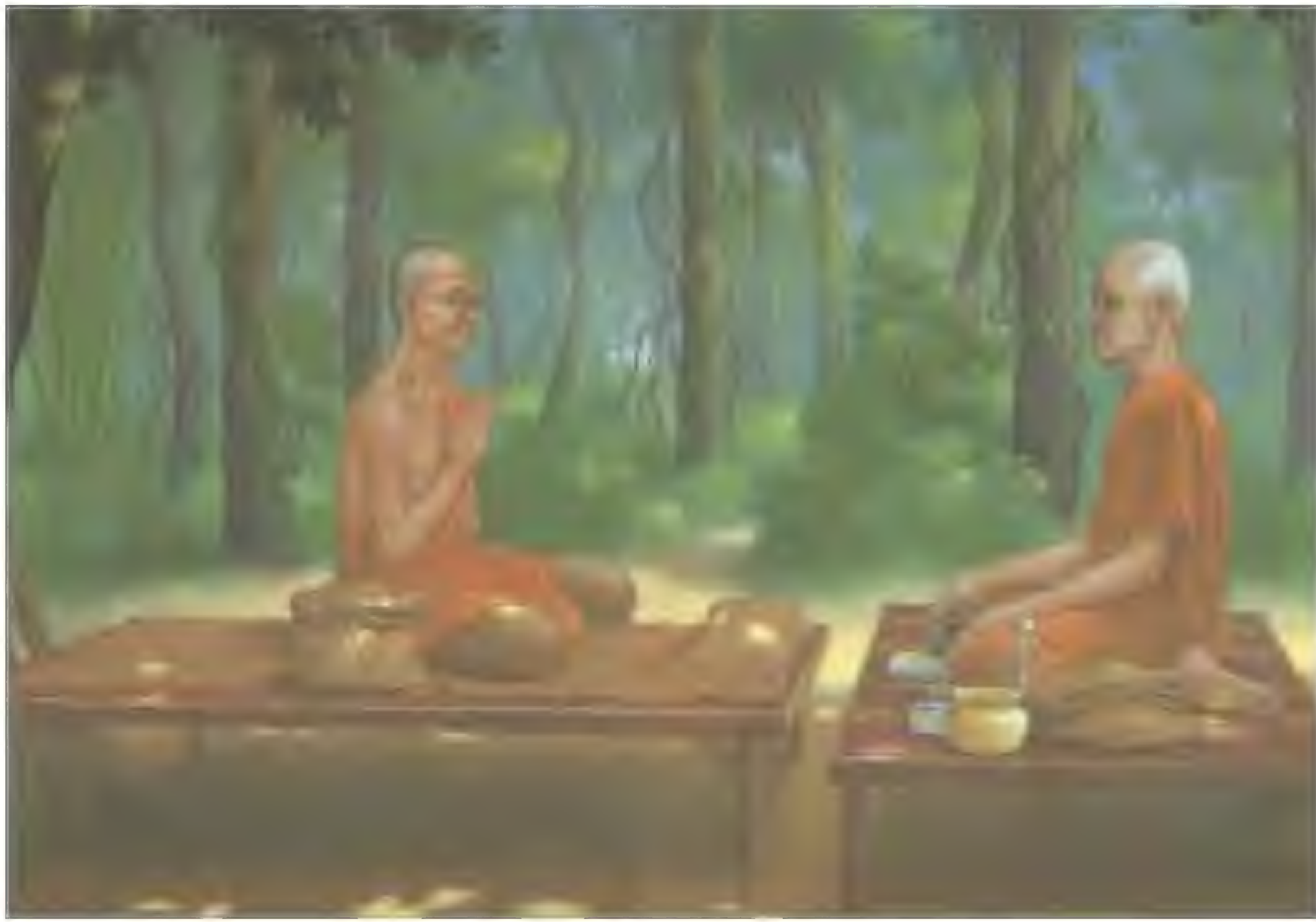
คุณหมอกราบเรียนว่า *'สำหรับค่าหมอที่รักษา... อาจารย์หมอนทีขอยกถวายทั้งหมด ไม่คิดค่ารักษา สำหรับค่าห้องค่าอาหาร... ที่เข้ารับการรักษาเป็นเวลา ๖ เดือน ทางโรงพยาบาลไม่คิด ขอยกถวายทั้งหมด...'*

การที่หลวงปู่อาพาธในครั้งนี้ นับว่าเป็นการอาพาธครั้งใหญ่หลวง เกือบจะเป็นครั้งสุดท้ายก็ว่าได้ แต่ด้วยบารมีแห่งเมตตาธรรมของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ คือท่านพระอาจารย์มหาบัว ท่านได้ช่วยเหลือทั้งภายนอกและภายใน **ภายนอก** ท่านได้ช่วยเรื่องการติดต่อฝากฝังกับหมอให้ดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ทั้งการเดินทางไปและกลับและค่ารักษาพยาบาล... **ภายใน** คือเรื่องธรรมที่หลวงปู่มีความเคารพในองค์ท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ยอมไปรักษาตามคำสั่งของท่าน

หลวงปู่ได้เล่าให้ฟัง หลังจากกลับมาถึงวัดแล้วว่า '**การป่วยครั้งนี้ เราได้เตรียมปล่อยวางทั้งหมดแล้ว ถ้าไม่ใช่พ่อแม่ครูจารย์บ้านตาดสั่งแล้ว เราไม่ไปเลย**'

หลวงปู่ได้เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ศิษย์ได้พึ่งพาอาศัยต่อมาอีกเป็นเวลาถึง ๒๓ ปีจึงได้ละขันธ์ไป..."

จากหนังสือประวัติและพระธรรมเทศนาพระครูศาสนูปกรณ์ (หลวงปู่บุญจันทร์ กมโล)

ภาพจำลองเหตุการณ์คราวเยี่ยมอาพาธหลวงปู่บุญจันทร์ ณ วัดป่าสันติกาวาส

คราวที่หลวงตามหาบัวท่านเยี่ยมอาการอาพาธของหลวงปู่บุญจันทร์ก่อนมรณภาพไม่นานนัก ท่านกล่าวกับหลวงปู่บุญจันทร์ก่อนกลับว่า

"เอาละนะ จะกลับล่ะ ไม่มีอะไรจะเตือนกันหรอกนะ กรรมฐานใหญ่เหมือนกัน"

จากนั้น ท่านหันไปพูดกับญาติโยมที่เข้ามากราบท่านในขณะนั้นว่า

"ตั้งใจมาเยี่ยมอาจารย์บุญจันทร์ แต่ก่อนในคราวออกปฏิบัติ ท่านก็ออกปฏิบัติ เราก็ออกปฏิบัติ ได้เจอกัน ทุกข์ยากลำบากด้วยกัน เอาละกลับล่ะ เยี่ยมคนป่วยไม่รบกวนนานหรอก"

วาระสุดท้ายขณะที่หลวงปู่ท่านจวนเจียนมรณภาพเต็มทีแล้ว เป็นเวลาเดียวกันกับที่หลวงตาท่านเดินทางไปถึงพอดี ท่านไปอย่างรีบเร่งแล้วเข้าไปในห้องอาพาธของหลวงปู่ ท่านขยับไปยืนอยู่ใกล้ ๆ ทางศีรษะแล้วท่านเอามือเปิดผ้าที่ปิดหน้าผากหลวงปู่ออกดู พร้อมกับพูดว่า

"วันนี้บวมมากกว่าวานนี้"

ในขณะนั้นหลวงปู่ได้หายใจเบาลงเหมือนกับจะขยิบตาเล็กน้อย แล้วหลวงปู่ก็หยุดหายใจ ละธาตุขันธ์ไปในที่สุดเมื่อเวลา ๑๐.๕๒ นาฬิกา ของวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๘ จากนั้นท่านจึงถอยไปนั่งเก้าอี้แล้วมองดูหลวงปู่ พร้อมกับพูดว่า

"เอ้า หยุดหายใจแล้ว"

ภายหลังต่อมา ท่านพูดถึงเรื่องนี้กับพระว่า *"ท่านบุญจันทร์คอยเรา พอเรามาถึง เข้าไปเยี่ยม ท่านก็ไปเลย"*

ระยะที่หลวงปู่บุญจันทร์อาพาธอย่างหนักเช่นนี้ ท่านก็ยังคงเป็นที่พึ่งคอยให้คำแนะนำปรึกษาทุกสิ่งทุกประการในวิสัยของท่านแก่คณะศิษย์ของหลวงปู่อย่างอบอุ่นอยู่ทุกระยะจวบจนวาระสุดท้ายของหลวงปู่ เลยทีเดียว ความเมตตาของท่านที่รับเป็นธุระใส่ใจอย่างเต็มที่ต่อคำกราบเรียนปรึกษาของคณะศิษย์หลวงปู่บุญจันทร์ในวาระต่างๆ ดังนี้

“ลูกอยากจะนิมนต์ให้หลวงปู่บุญจันทร์ลงไปรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ท่านอาจารย์จะมีความเห็นว่าอย่างไร?”

“ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ ขณะนี้หลวงปู่บุญจันทร์หยุดการรับรู้ภายนอกแล้ว เหลือแต่เพียงลมหายใจเข้าออกเท่านั้น และหมอได้หยุดถวายการรักษาใดๆ ทั้งหมดแล้ว แต่ถ้าจะถวายการหยอดน้ำเป็นครั้งคราวจะสมควรหรือไม่?”

“กราบเรียนเรื่องจัดการสรีระศพหลวงปู่ และขอถวายให้องค์หลวงปู่มหาบัวเป็นประธานในการนี้ด้วย”

“ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ จะให้เอาไว้กี่วัน?”

“กราบอาราธนานิมนต์ ขอให้องค์หลวงปู่มหาบัวเป็นองค์แสดงธรรมในวันพระราชทานเพลิงศพของหลวงปู่ด้วย”

“เห็นสมควรให้สร้างเจดีย์อนุสรณ์สถานของหลวงปู่บุญจันทร์หรือไม่?”

พระเพชรน้ำหนึ่ง...
ธาตุขันธ์ยามอาพาธหนัก

หลวงตามักได้เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจครั้งสำคัญๆ เกี่ยวกับธาตุขันธ์ยามอาพาธหนักของครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เช่นคำปรารภของท่านคราวหนึ่งดังนี้

“...พระลูกศิษย์หลวงปู่บุดดาได้ไปหาเราที่สวนแสงธรรม เราก็ได้ถามถึงอาการของหลวงปู่ท่านว่า...

‘แต่ก่อนธาตุขันธ์ของท่านเป็นคุณเป็นประโยชน์ ทำประโยชน์ให้โลกมามากต่อมาก นานแสนนาน จนกระทั่งอายุถึงปูนนี้ และได้เข้ามาอยู่ศิริราชแล้วเวลานี้เพื่อจะลาขันธ์ไปเพราะขันธ์นี้ใช้ไม่ได้แล้ว

นอกจากใช้ไม่ได้แล้วยังเป็นโทษรอบตัวอีก ไม่มีช่องว่างของขันธ์ที่จะไม่เป็นโทษต่อท่าน แล้วยังจะเอาท่านไว้อย่างนั้นอยู่เหรอ?... สมควรแล้วหรือ? ให้ลูกหลานไปพิจารณานะ’

นี่อาจารย์ชาก็เป็นอย่างนี้ละ เราบอกตรงๆ เลย อาจารย์ชาก็เกี่ยวกับเราอีกเหมือนกัน คุ้นกันมาสักเท่าไรแล้ว แล้วนี่หลวงปู่บุดดาก็เหมือนกัน คุ้นกันมานานสนิทสนมกันมากทั้งสององค์นี่กับเรานะ

หลวงปู่บุดดา ถาวโร วัดกลางชูศรีเจริญสุข
อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี

หลวงปู่บุดดาท่านเป็นเหมือนปู่เรานี่จะว่าไง พอเราไปกราบที่ตักท่าน ท่านก็ อู๊ย จับโน้นลูบนี้ จับนั้นจับนี้เรานะ ท่านทำด้วยความเมตตาจริงๆ แหละ...

ท่านยังยกยอต่อลูกศิษย์ลูกหาของท่านเองด้วย เขาเอาเทปเราไปเปิดให้ท่านฟัง กัณฑ์เด็ด ๆ เสียด้วยนะ... ลูกศิษย์มาเล่าให้ฟัง ท่านพูดเวลาเทศน์จบลงแล้วท่านว่า

‘ได้ยินชื่อท่านมานานแล้วแหละ ท่านมหาบัวนี่ คุ้นกันมาสักเท่าไรแล้วยังไม่รู้อยู่เหรอว่าคุ้นกัน... จะมาเล่าอะไรให้ฟังอีกล่ะ’

ทีนี้เมื่อพระมาหาเรา... เราก็ฝากข้อคิดไปว่า *‘เวลานี้ขันธ์ไม่เป็นประโยชน์อะไรกับท่านแล้ว ลูกศิษย์จะหวังชื่นชมยินดีเพราะไฟคือธาตุขันธ์เผาไหม้ท่านอยู่อย่างนี้สมควรแล้วเหรอ?... เวลานี้ไฟขันธ์เผาตลอดไม่มีว่างเลย...ให้ไปพิจารณานะ’*

อาจารย์ชาเป็นลักษณะนี้มาหลายปี ถามทีไรก็เป็นอย่างนี้ ก็พอดีพระหนองป่าพงไปหาเราที่สวนแสงธรรม เอากันใหญ่เชียวคราวนั้น เปรี้ยงทีเดียวอัดเทปเอาไว้เสร็จ

พอเสร็จแล้วเขาก็เอาเทปไปเปิดเมืองอุบลฯ เลย เอาไปตั้งกึ๊กลงที่วัดหนองป่าพงเลย บรรดาลูกศิษย์ลูกหาท่านมารวมนั้นหมด ผู้ว่าฯเป็นผู้นำเทปไปเปิด

‘เอ้า ใครทีนี้ฟังนะ เทศน์นี่เทศน์อาจารย์มหาบัว ท่านอาจารย์มหาบัวกับท่านอาจารย์ชาสนิทกันมานานสักเท่าไรแล้ว ฟังท่านจะพูดวันนี้นะ’

พอว่าอย่างนั้นก็เปิดทันที... ได้เห็นผิวๆ เผินๆ ได้เห็นท่านอยู่นั้นก็พอใจท่านจะมาห่วงอะไรในธาตุในขันธ์อันนี้เมื่อเห็นว่าเป็นไฟพอแล้วยังจะมาห่วง

ท่านอาจารย์ชา สุภัทโท วัดหนองป่าพง
อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

คราวเยี่ยมอาพาธหลวงปู่ขาว อนาลโย ณ วัดถ้ำกลองเพล จ.หนองบัวลำภู

อะไรอีก ห่วงไฟเผาเจ้าของนั้นมีอย่างเหรอ... ท่านพร้อมอยู่แล้วที่จะดีด ตั้งแต่ระยะช่วยตัวเองไม่ได้แล้วนั่น... ครูบาอาจารย์จะตายแล้วไม่ยอมให้ไป ไม่ให้ตาย เอาไฟจี้ไว้อย่างงั้น ระโยงระยางเต็มหมด ออกซิเจนช่วยลมหายใจ ช่วยลมหายใจอะไร ช่วยไฟเผาว่างั้นจึงถูกนะ

ถ้าเอาอันนี้ออกแล้วไฟก็หยุดเผา ท่านก็ดีดออกแล้ว นั่นคุณก็เห็นอยู่อย่างชัดๆ โทษก็เห็นอยู่ชัดๆ อย่างงั้น ถ้าอันนี้จ่อไว้อยู่ตลอด ก็เผาอยู่ตลอดอยู่นั้นจะว่าไง พอเปิดออกนี้ก็ดีดออกแล้ว นั่นเห็นชัดๆ อยู่

ถ้าพูดถึงเรื่องของหมอ เขาก็ทำตามหลักวิชาของหมอ เหตุผลเรามียังไง อรรถธรรมมียังไง ปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ก็ควรชี้แจงให้เขาทราบ ควรปล่อยก็ปล่อยซี เอาไว้ให้ใคร มันไม่เกิดประโยชน์ยังไม่แล้ว ยังเป็นโทษเอาอย่างหนักหนาทีเดียว

“...ขนาดหลวงปู่ขาวแล้ว ท่านจะมีปัญหาอะไร ว่างั้นเลย จะตายท่าไหนก็ตายซิ ท้าทายก็ได้ เอหิปัสสิโก ท้าทายธรรมของจริงได้ ...ดีดผึงเดียว ไปเลย... มันก็หมดแล้วนะนี่ พระประเภทเพชรน้ำหนึ่งๆ หมดไปๆ ...”

ใครจะเอาไฟมาเผามาจี้ไว้อย่างนี้ทั้งวันได้เหรอ นี่ไม่ทราบว่าทั้งวันทั้งคืนทั้งปีอะไรจี้เผาหมดรอบตัวๆ

เรื่องธาตุเรื่องขันธ์ก็รู้กันอยู่แล้ว ตั้งแต่ยังไม่ตายก็รู้อยู่แล้ว ก็เครื่องมือใช้เฉยๆ มีจิตเป็นผู้บงการ พอจิตหดตัวเข้ามาเสียแล้วสิ่งเหล่านี้ก็เป็นท่อนไม้ท่อนฟืน

ไปเท่านั้น เกิดประโยชน์อะไร ก็เหมือนกับเครื่องมือเราทิ้งเกลื่อนอยู่รอบตัวนี้ ก็ไม่เกิดประโยชน์เมื่อเจ้าของใช้การใช้งานอะไรไม่ได้แล้ว... นั่นแหละเรียนจิตให้เห็นอย่างนั้นซิ เห็นชัดเจนแล้วจะถามใคร... ประจักษ์อยู่ในหัวใจเจ้าของแล้วพอทุกอย่าง...

นี่เอาศพท่านกลับคืนไปโน้นนะ วัดกลางชูศรี ท่านเป็นพระเพชรน้ำหนึ่งนะนี่ หลวงปู่บุดดานี่เพชรน้ำหนึ่ง อาจารย์ชาก็เหมือนกัน ท่านเหล่านี้เพชรน้ำหนึ่ง แล้วจะมาหวงมาห่วงอะไร ธาตุขันธ์เป็นไฟนั่น...

เรายังไม่ลืมหลวงปู่ขาวท่าน เวลาท่านกำลังเพียบ คือท่านไม่ให้ใส่ออกซิเจน ท่านไม่ให้เอาใส่ แล้วพวกนั้นก็เอาไว้ข้างนอก คือท่านห้ามไม่ให้เอาใส่ เราเห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์ ไปยุ่งกับท่านทำไม ทีนี้พอเอาเข้าไปจ่อไปถูกท่าน... ทั้งๆ ที่ท่านก็เพียบอยู่แล้วนะ ท่านยังปัดมือปั๊บออกเลย

ขนาดหลวงปู่ขาวแล้วท่านจะมีปัญหาอะไร ว่างั้นเลย จะตายท่าไหนก็ตายซิ ท้าทายก็ได้ **เอหิปัสสิโก** ท้าทายธรรมของจริงได้... ดีดผึงเดียวไปเลย ว่าจะไม่อยู่แล้วไม่อยู่ มันก็หมดแล้วนะนี่ พระประเภทเพชรน้ำหนึ่งๆ หมดไปๆ..."

หลวงตาเป็นประธาน ในงานพระราชทานเพลิงศพ
หลวงปู่ขาว อนาลโย

สนิทใจได้ด้วย "ธรรม"

สายสัมพันธ์ในธรรมของท่านมิได้จำกัดไว้ในหมู่บรรพชิตเท่านั้น มีฆราวาสจำนวนมากที่สนใจประพฤติปฏิบัติธรรม และสำหรับผู้ที่มีความมุ่งมั่นจริงจังไม่ว่าเพศภูมิใด ย่อมประจักษ์ผลแห่งธรรมภายในใจขึ้นเป็นลำดับๆ ไป นักภาวนาหญิงหรือชายนั้นจะให้ผลแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร หลวงตาเคยให้เหตุผลว่า

"...การปฏิบัติไม่มีเพศ เรื่องมรรคผลนิพพานแล้วไม่มีเพศ เหมือนกับกิเลสไม่มีเพศ มีได้ด้วยกันทั้งนั้น ความโลภก็มีได้ทั้งหญิงทั้งชาย ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหา มีได้ด้วยกัน

มัชฌิมาปฏิปทา จึงมีได้ทั้งหญิงทั้งชายเป็นเครื่องแก้กิเลสทั้งหลาย แก้ได้ด้วยกันทั้งนั้น ด้วยอำนาจความสามารถของตนแล้ว มีทางหลุดพ้นได้เช่นเดียวกัน..."

ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อโอกาสอำนวย ท่านจะไปเยี่ยมเยียนถึงสำนักผู้ปฏิบัติธรรมเหล่านั้น เช่น สำนักชีบ้านห้วยทรายของคุณแม่ชีแก้ว เสียงล้ำ สำนักปฏิบัติธรรมเขาสวนหลวงของอุบาสิกากี นานายน ในตอนนี้จะขอกล่าวถึงคราวที่ท่านแวะเยี่ยมสำนักปฏิบัติธรรมเขาสวนหลวง ดังนี้

ท่านเคยได้ยินกิตติศัพท์ชื่อเสียงของคุณยาย ก. เขาสวนหลวงมานานแล้วว่าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบควรแก่การเคารพกราบไหว้ แต่มีข้อน่าประหลาดใจอยู่อย่างหนึ่ง คือ เขาว่ากันว่าคุณยายเป็นคนไม่เอาพระ คือไม่ต้อนรับพระ สิ่งนี้เองทำให้หลวงตาอยากรู้ว่าจะเป็นจริงหรือ? หรือว่ามีเหตุผลด้วยประการใดกันแน่ เพราะหากเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจริงๆ แล้ว ลักษณะเช่นนี้ไม่น่าจะมีทางเป็นได้ ท่านจึงไม่ค่อยอยากจะเชื่อข่าวลือนี้นัก

เหตุนี้เอง เมื่อจังหวะมาถึงในคราวท่านไปกรุงเทพฯ เพื่อดูแลอาการอาพาธของท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่านเองที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อได้โอกาสอันควร ท่านจึงเข้าไปเยี่ยมเยียนคุณยายถึงสำนักฯเขาสวนหลวงราชบุรีด้วยตนเองเลยทีเดียว

พอเข้าในสำนักเท่านั้น ไม่นานก็มีเสียงระฆังเคาะดังกังวานขึ้น เรียกให้บรรดา สตรีนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายพากันหลั่งไหลมากราบท่าน และให้การปฏิสันถารต้อนรับเป็นอย่างดี โดยมีคุณยาย ก. เป็นหัวหน้าอยู่ ณ ที่นั้นด้วย

หลังจากสนทนาพูดคุยกันได้ไม่นาน คุณยายกราบอาราธนาขอนิมนต์ให้ท่านแสดงธรรมแก่เหล่าอุบาสิกานักปฏิบัติทั้งหลาย ท่านจึงเมตตาแสดงธรรมโดยเน้นเรื่องจิตตภาวนาเป็นสำคัญ

ทราบว่า หลังการแสดงธรรมจบสิ้นลง คุณยายถึงกับประกาศขึ้นด้วยความอาจหาญในธรรมปฏิบัติของคุณยายเองแก่บรรดาลูกศิษย์ในสำนักว่า

"...ธรรมที่ท่านอาจารย์ได้แสดงให้พวกเราฟังนั้น สามารถยึดถือเป็นหลัก

ประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องไม่มีผิดพลาดแม้เปอร์เซ็นต์เดียว....”

เหตุการณ์ในครั้งนั้น เป็นที่ประจักษ์แก่ตัวท่านเอง ดังคำกล่าวที่ท่านเล่าให้ผู้มากราบเยี่ยมคณะหนึ่งฟังว่า

“...ที่ว่าคุณยายไม่ต้อนรับพระนั้น หมายถึงพระประเภทโกโรโกโสไม่ได้เรื่องได้ราวต่างหาก

ถ้าเป็นพระเคารพธรรมเคารพวินัย คุณยายท่านก็ไม่เป็น... จะว่าอะไร แม้แต่เราเองก็ไม่ต้อนรับพระประเภทนั้นเหมือนกัน...”

ท่าน ก. เขาสวนหลวง

การเทศนา สอนโลก

ธาตุขันธ์...เครื่องมือธรรม

หลวงตาเทศนาอบรมพระโดยแยกออกจากกันกับฆราวาส เนื่องจากพระและฆราวาสมีชีวิตความเป็นอยู่และความมุ่งมั่นต่างกัน เนื้อธรรมที่แสดงจึงต่างกันออกไป หากแสดงธรรมรวมๆ กันแล้วผลย่อมไม่เต็มที่

ท่านเคยเปรียบเหมือนกับการปรุงแกงหม้อใหญ่ให้คนจำนวนมากได้รับประทาน จะให้ถูกปากทุกๆ คนย่อมเป็นไปไม่ได้ จากนั้นถ้ามีเวลาเหลือพอ ท่านจึงจะแสดงธรรมเพื่อชนกลุ่มน้อยด้วย เพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงกัน ความสะดวกในธาตุขันธ์เป็นสิ่งสำคัญต่อการเทศน์ ดังท่านเคยกล่าวว่า

"...เทศน์ของเราเวลาหนุ่มนี้...ไหลเลย...เวลาอัดเทปนี้...กำลังเร่งๆ พอดีลมหายใจหมด เนื้อธรรมยังไม่หมด เลยต้องรีบสูดลมหายใจดังฟี้ว ฟี้ว เลยนะ เสียงมันติดอยู่ในเทปนะ ถึงขนาดนั้นนะ

เดี๋ยวนี้ โอ๊ย ตายเลย... นี่ละมันต่างกันนะธาตุขันธ์ มันเป็นยังงั้นจริงๆ นี่เทศน์แต่ก่อน มันไหลออกมา

ยิ่งเทศน์ธรรมะขั้นสูงเท่าไรยิ่งฟังจนแทบไม่ทัน มันเป็นจริงๆ นะ มันพุ่ง พุ่งเลย เพราะธรรมะออกจากนี้ล้วนๆ ล้วนๆ ไม่ได้ไปคว้าคัมภีร์นั้นคัมภีร์นี้นี่ ออกจากนี้

ในอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร
(ถ่ายเมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๐๘)

ทุกวัน...

นั่นละ เริ่มเทศนาละ ถึงไม่เข้มข้นก็ตาม ก็เรียกว่าเริ่มเทศน์ละ จากนั้นมาก็ค่อยไปเรื่อยๆ หากอยู่ในเกณฑ์ระวังโรคหัวใจนี้อยู่ตลอด มันจึงไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ที่จะเทศน์เด็ดๆ เผ็ดๆ ร้อนๆ เหมือนแต่ก่อน โอ๋ไม่ได้ ว่างั้นเลย จึงต้องลดลง นี่ก็เรียกว่าเป็นกรรมอันหนึ่งเหมือนกัน

หากว่าร่างกายนี้มันพร้อมมาตลอดแล้ว การเทศน์นี้ รู้สึกว่าจะกว้างขวางมาก เพราะเทศน์ไม่มีหยุดนี่นะ ที่หยุดก็หยุดเพราะโรคต่างหาก โรคบีบบังคับ หยุดไปสักพักหนึ่ง ถึงมาเริ่มออก...

ณ วัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๑)

ธรรมะสูงเท่าไร มันยิ่งเด็ดๆ ๆ ยิ่งเร็วมันยิ่งพุ่ง เทศน์นี้เร่งจนกระทั่งถึงว่า เป็นปืนกลไปเลย...นี่ละเวลายังหนุ่มน้อย

แต่มันก็เป็นกรรมอันหนึ่งเหมือนกัน พอจากนั้นมาแล้วเป็นโรคหัวใจ ตั้งแต่ ๐๖ มาเลย นั่นละ ล้มไปเลย เทศน์นี้หยุดหมด จนกระทั่ง ๒๕๑๒-๑๓ พอพูดได้บ้างเล็กน้อย จาก ๒๕๐๖ ไปถึง ๒๕๑๑-๑๒ นี้ไม่ได้พูดเลย แม้แต่ต้อนรับแขกก็ไม่เอา หลบหลีกปลีกตัวไปหาอยู่ในป่าในรกไปซุ่มๆ ซ่อนๆ รับแขกไม่ได้

พอ ๒๕๑๓-๑๔ ไปแล้ว ก็มีเทศน์ได้บ้างเล็กน้อย จนกระทั่งถึง ๒๕๒๐...ที่ลงหนังสือเล่ม*ธรรมชุดเตรียมพร้อม*และหนังสือ*ศาสนาอยู่ที่ไหน*...ที่ออกมาเนี่ยเทศน์สอน...ตั้งเกือบร้อยกัณฑ์ เทศน์สอน

เทศน์แต่ก่อน จริงๆ พูดได้จริงๆ เพราะเราเทศน์อย่างนั้นจริงๆ มันเป็นในนิสัยจิตใจของเราเองนี่ เทศน์ออกมานี้ไม่ได้บีบไม่ได้บังคับ มันหากเป็นของมันเอง ยิ่งเทศน์ภาคปฏิบัติด้วยแล้ว มันยิ่งไหลเลยนะ คล่องที่สุดเลย พุ่ง พุ่ง พุ่งเลย...”

สัญญา...ไม่เที่ยง

นับแต่ปี ๒๕๓๙ เป็นต้นมาท่านจึงงดเทศน์อบรมพระเณรในวัด และการนิมนต์ไปเทศน์ข้างนอกนั้นท่านงดมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ท่านเคยกล่าวไว้ว่า

“...ไปเทศน์ที่นู่นก็เทศน์ลำบากมาก ไปก็ไม่ได้พักทั้งวัน...เหนื่อย แล้วความจำ เทศน์ไปก็หลง อ้าว ไปถึงไหนแล้วล่ะ ว่าอย่างนี้แล้ว อยู่บนธรรมาสน์นั่นลืมแล้ว ไม่ทราบเทศน์เรื่องอะไรมา เอ้าตั้งใหม่ๆ อย่างงั้นนะเดี๋ยวนี้ ความจำไม่เป็นท่า มันไม่เอาไหนแล้วความจำ

ขันธ์ ๕ เป็นทั้งเครื่องมือของกิเลสด้วย เป็นทั้งเครื่องมือของธรรมด้วย เวลากิเลสเป็นเจ้าของมันก็เอาเป็นเครื่องมือสนุกฟัดเหวี่ยงกัน ทีนี้มาเป็นเครื่องมือของธรรม ธรรมก็นำมาใช้ซี ก็ใช้ขันธ์อันเดียวกันนี้ เป็นแต่เพียงว่าธรรมท่านไม่ยึดเท่านั้นเอง กิเลสมันยึดเป็นของมัน ขันธ์ ๕ ทั้งหมดเป็นของกิเลสทั้งหมด

กิเลสยึดแต่ธรรมท่านไม่ยึด ใช้

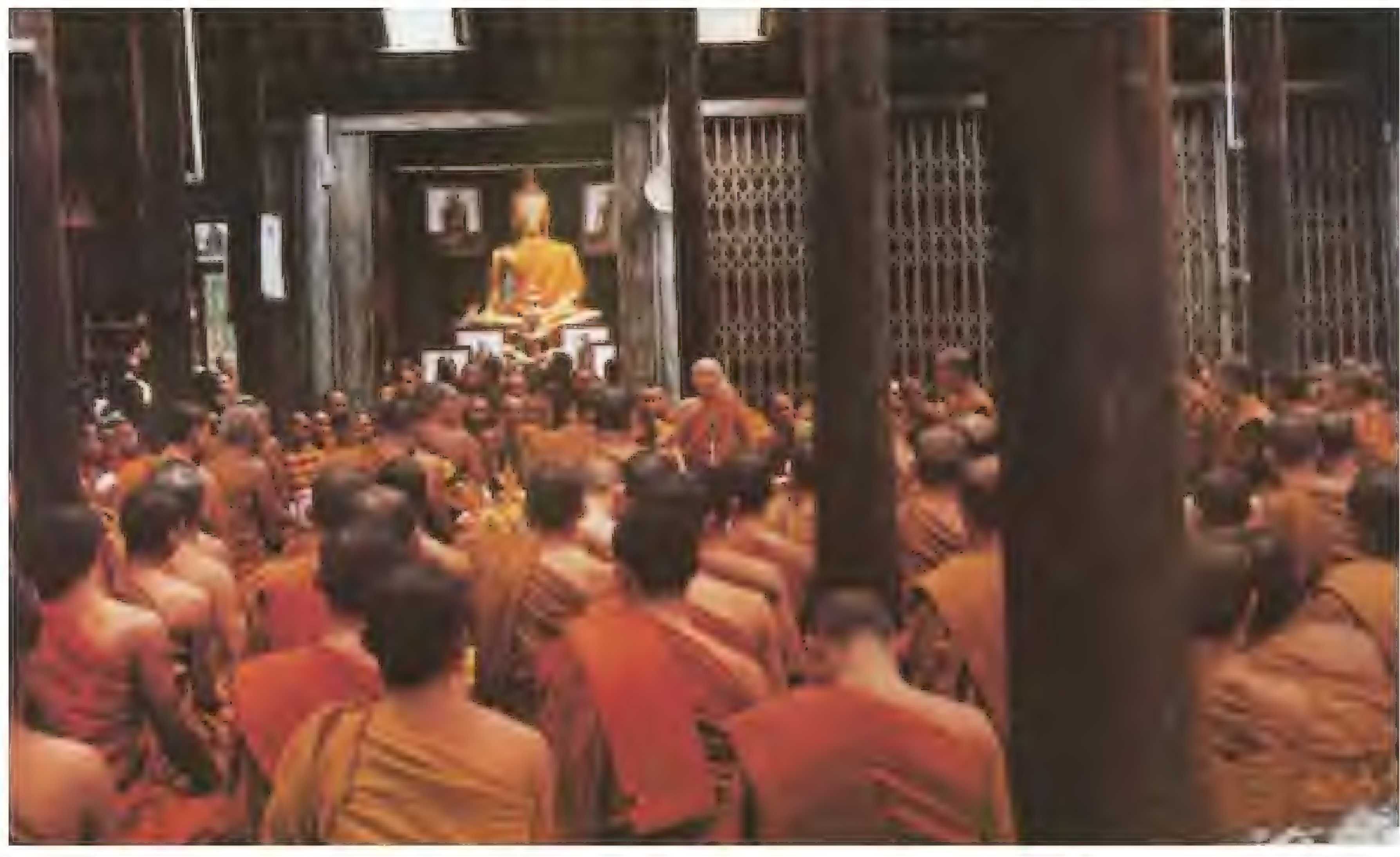
เป็นเครื่องมือเฉยๆ ต่างกันเท่านั้นเอง แต่ต้องเอาขันธ์ ๕ เทศน์ มันชำรุดตรงไหนก็ไม่สะดวกตรงนั้นแหละ อย่างเช่นความจำนี้ เทศน์ไปๆ มันหลงลืมไปแล้วจะเอาอะไรมาเทศน์ต่อกันไป

เมื่อเงื่อนต้นหลงลืมไปแล้วจะต่อไปหาเงื่อนปลายยังไงได้ จำไม่ได้ก็ตั้งใหม่มันก็เป็นแบบใหม่ไปอีก.. เทศน์ที่ไหนๆ เขานิมนต์ไปที่ไหนไม่เอาแล้ว เทศน์ลำบาก...เหนื่อย ทั้งความจดจำก็ยิ่งเลวลงทุกวันๆ ...”

อบรม...พระเณร

ทหารสู่สมรภูมิรบ

ท่านกล่าวถึงพระที่มาขออยู่ศึกษากับท่านดังนี้

ศาลาวัดป่าบ้านตาด

"...พระมาอยู่สถานที่นี้ทั่วประ เทศไทย มีทุกภาค ปริญญาตรีก็มี โทก็มี เอกก็มี และนายพันนายพลมาบวชอยู่นี้ก็มี... พระมาอยู่ที่นี่ท่านมาเพื่ออะไร ท่านมาเพื่อประพฤติปฏิบัติ ศึกษาปรารภจากครูบาอาจารย์จริงๆ ...

ดูภาคกลางจะมากกว่าเพื่อน ที่นี่ภาคอื่นๆ ก็มีหมดทุกภาคเลยนะ... วัดนี้ไม่มีภาคไหนต่อภาคไหน เป็นชาติไทยด้วยกันด้วย เป็นลูกศิษย์ตถาคตศากยบุตรด้วย

จึงไม่มีคำว่าชาติชั้นวรรณะภาคนั้นภาคนี้ เป็นลูกชาวไทยอันเดียวกัน เป็นลูกชาวพุทธอันเดียวกัน... ท่านมาเพื่อศึกษาปรารภตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เราก็ได้อุตส่าห์พยายามสั่งสอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มสติกำลังความสามารถ

...ที่ว่าโรคของเรากำเริบ กำเริบทางหัวใจนี้ เราก็ยังมีความแน่ใจอยู่ว่าคงเกี่ยวกับเรื่องการแนะนำสั่งสอนนี้เองเป็นสำคัญอันหนึ่ง เพราะการสั่งสอนพระย่อมใช้กำลังวังชาสุ้มเสียงดัง เน้นหนัก เผ็ดร้อนมากกว่าการสอนใคร ๆ ในบรรดาประชาชนและพระเณรทั้งหลาย

เพราะเหตุไร... เพราะพระที่มาสู่วัดป่าบ้านตาดนี้ ส่วนมากมีแต่พระกรรมฐานตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ

ถ้าเราจะเทียบแล้วก็เหมือนกับทหารที่เข้าสู่แนวรบแล้ว การยื่นศาสตราวุธหรืออุบายวิธีการต่างๆ ให้ทหารที่เข้าสู่แนวรบ ย่อมจะยื่นแต่สิ่งสำคัญๆ อาวุธก็เป็นอาวุธที่ทันสมัย อุบายก็เป็นอุบายที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่จะได้ชัยชนะมาสู่บ้านเมือง อันนี้ก็เหมือนกัน

ธรรมะ อุบายต่างๆ ที่จะแสดงให้บรรดาพระทั้งหลายที่มาจากที่ต่าง ๆ เข้ามาสู่สถานที่นี้ได้ยินได้ฟังก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น การพูดการเทศนา

ว่าการต่างๆ ตลอดถึงสุ้มเสียงโวหารสำนวนต่างๆ จึงมีแต่ความเผ็ดร้อนไปตามๆ กันหมดเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์...”

น้ำธรรมไหลพุ่ง

ด้วยการสอนที่จริงจัง บางครั้งทำให้ผู้มาใหม่เข้าใจว่าท่านดุด่า ในเรื่องนี้ท่านเองเคยประสบมาก่อนสมัยอยู่กับท่านอาจารย์มั่นดังนี้

“...พอไปถึงหลวงปู่มั่น มันหาที่ค้านไม่ได้...อยู่นานเข้าๆ มันรู้ เวลาท่านดุด่าพระเณร ดุใครก็ตามนะ ดุมากดุน้อยธรรมะจะออกล้วนๆ ๆ มากน้อย เด็ดเท่าไร ธรรมะยิ่งพุ่งๆ ก็หาที่ต้องติว่าเป็นตัณหาประเภทใดไม่ได้ เด็ดเท่าใดธรรมะยิ่งออกพุ่งๆ แล้วเราก็ปรับตัวของเราตลอดเวลา ปรับตัวของเราอยู่เรื่อยๆ จึงค่อยเข้ากันได้ เข้าใจเรื่องของท่าน

สุดท้ายถ้าท่านไม่อยู่มันเหมือนกับขาดอะไร ถ้าเป็นอาหารก็ขาดอะไรยังงั้นนะ มันไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ถ้าได้ยินเสียงเปรี้ยง ดังเปรี้ยงปร้าง เอาละซิ ถ้าเป็นฝนก็ฟ้าร้องแล้ว เตรียมหาอะไรมารองรับ

อันนี้เด็ดเท่าไร ธรรมะยิ่งไหลออกมาเลย มันก็ยิ่งอบอุ่นนะ ท่านดุยังงี้มันไม่ใช่ดุ เลยย้อนหลังกลับมา มันมีแต่กำลังของธรรมล้วนๆ นี่เป็นความเมตตาล้วนๆ ไม่ใช่ท่านดุนะ มันก็จับได้เลย

คือกิริยาท่านแสดงเอาขันธ์นี้ใช้ขันธ์นี้เป็นเครื่องมือของกิเลสมาดั้งเดิม

> *“...ท่านดุยังงี้มันไม่ใช่ดุเลย...*
> *มีแต่กำลังของธรรมล้วนๆ*
> *นี่เป็นความเมตตาล้วนๆ...”*

พอกิเลสมุดมอดไปหมดแล้ว ธรรมก็เอาขันธ์นี้เป็นเครื่องมือ กิริยาท่าทางขึงขังตึงตังจึงเป็นเหมือนกับกิเลส เพราะมันมีเครื่องมืออันเดียวกัน แต่อันนี้มันเป็นพลังของธรรม เด็ดเท่าไร ยิ่งมีแต่เรื่องของธรรมล้วนๆ ออกมา กิริยาคล้ายคลึงกัน

เมื่อมันรู้แล้วมันก็ยอมรับน่ะซิว่าอ๋อ เราก็เลยเทียบได้เลยว่า เหมือนกับถังน้ำ ๒ ถังนี้ ถังนี้เต็มไปด้วยน้ำที่สกปรกน้ำเต็มแต่สกปรกทั้งถัง ถังนี้น้ำสะอาดเต็มที่ มาเปิดน้ำทั้ง ๒ ถังนี้ออกดูสิ ที่นี้เวลาเปิดแรงเท่าไร สมมุติเราเปิดถัง

สกปรกก่อนนะ เราเปิดน้อยออกน้อย เปิดมากออกมาก เปิดเท่าไรมันก็พุ่งๆ ออกไปเท่าไร มันก็มีแต่น้ำสกปรก กว้างขวางขนาดไหนมีแต่สกปรกเลอะเทอะไปหมดเลย ที่นี้เปิดถังน้ำที่สะอาด เปิดขนาดไหนเปิดเต็มที่มันก็ออกเต็มที่เหมือนกัน แต่เป็นน้ำที่สะอาดทั้งหมดนะ แน่ะ มันต่างกันต่างกันอย่างงั้นนะ...”

การอบรมพระเณรภายในวัดป่าบ้านตาด
มีธรรมะจุดสำคัญที่ท่านจะเน้นย้ำเสมอๆ ดังนี้

เน้นเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา

“...พระเราไม่มีความสงบเลยไม่มีความหมาย ว่างั้นเลยนะ...สมบัติทางโลกเขา คือ เงินทองข้าวของตึกรามบ้านช่อง สมบัติของพระก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มรรคผลนิพพาน นั่น สมบัติของพระเป็นอย่างนั้นนะ นี่มันมาแย่งงานของโลกมาใช้ในวัดในวาในพระในเณร เวลานี้ธรรมจึงหมดความหมายไปทุกวันๆ นี่ล่ะ ที่เรียกว่า กิเลสมันเก่ง ดูเอาซิ... ไม่มีใครคิดนะว่า กิเลสเข้าตีตลาด ตีแบบไหน เวลานี้มันกำลังตีแหลกหมด ไม่เลือกว่าวัดว่าวาประชาชนญาติโยม ตีแหลกไปตามๆ กันหมด ไม่ได้ยกโทษ พูดตามหลักความจริง...

...เพราะแบบแผนตำรับตำราเครื่องยืนยันกันมีอยู่ นั่น เอาอันนั้นออกมากางซี ออกนอกลู่นอกทางของหลักธรรมที่ชอบธรรมแล้ว มันก็รู้ทันทีๆ ในตำรับตำราท่านโห ท่านเอาจริงเอาจังเน้นหนัก งานของพระไม่มีอะไรเกินการอยู่ในป่าในเขา เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา ที่อยู่ของพระผู้มุ่งต่อมรรคผลนิพพานตามทางศาสดาจริงๆ ท่านสอนอย่างนั้นนี่นะ เราเห็นได้ตามตำราเนี่ย มีมากต่อมาก พูดตั้งแต่เรื่องการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ชำระกิเลส พอพระเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้า จะรับสั่งทันทีเลย เป็นยังไงไปอยู่ที่นั่น นั่นหมายถึงว่าที่ภาวนานะ ไปอยู่ที่นั่น ภาวนาเป็นยังไง จิตใจเป็นยังไง...จากนั้นพระองค์ก็ประทานพระโอวาท...”

พูดคุยกัน เป็นอรรถเป็นธรรม

"...นี่เป็นงานของพระพุทธเจ้า งานของสาวกที่เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างงั้น เรื่องอรรถเรื่องธรรมล้วนๆ ไม่มีอะไรเข้ามาเจือปนเลย ถ้าสมัยปัจจุบันก็หลวงปู่มั่น นี่ก็เหมือนกัน ตรงเป๋งเลยเชียว ไม่มีจะพูดเรื่องโลกเรื่องสงสาร ไม่เคย พูดอะไรๆ ก็มีแต่พูดเรื่องอรรถเรื่องธรรม เรื่องป่าเรื่องเขา เรื่องที่ทำความพากความเพียร ท่านพูดกันอย่างนั้น คุยกันกี่ชั่วโมงก็ตาม มีแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรมล้วนๆ ฟังแล้วรื่นเริงๆ นั่นมันต่างกันอย่างนั้นนะ นี่ละธรรม ธรรมออกก้าวเดิน เป็นอย่างนั้น กิเลสออกก้าวเดิน กิเลสออกตีตลาด คำพูดคำจาจะเป็นเรื่องของกิเลส ของการบ้านการเมือง ความได้ความเสีย การซื้อการขาย เรื่องหญิงเรื่องชายไปหมด นี่คือกิเลสออกตีตลาด

งานของพระที่ว่าให้ทำอย่างนั้น ก็กลายเป็นงานก่อสร้างไปหมด นั่น หรูหราฟู่ฟ่าฟุ่มเฟือยแล้วเอามาแข่งขันกัน วัดนั้นสวย วัดนี้งาม วัตถุเครื่องก่อสร้างต่างๆ สวยงามเท่าไรยิ่งเป็นที่เกรงขาม บ๊ะ ฟังซิน่ะ กิเลสมันเอาให้เป็นที่เกรงขามไปได้นะ มันแทรกเข้าไปอยู่ในนั้นละ ยิ่งหรูหราฟู่ฟ่าสวยงามเท่าไรยิ่งเป็นเครื่องประดับวัดวาอาวาส นี่ละ กิเลสเข้าไปประดับร้าน ทั้งภายนอกทั้งภายใน ไม่เพียงประดับร้านเฉยๆ ข้างนอกนี่หลอกไว้แบบหนึ่ง ข้างในก็หลอกไว้อีกแบบหนึ่ง มันเต็มวัดเต็มวาเต็มพระเต็มเณร ส่วนฆราวาสเขาไม่ต้องพูดหละ เขาไม่มีแบบมีฉบับ พระเรานี้มีแบบมีฉบับ ควรจะได้แบบฉบับอันดีงาม มาประดับตนและสั่งสอนประชาชน มันกลับได้เรื่องเขาเรื่องเราพอๆ กันเสีย อันนี้ก็ไม่ทราบจะสอนกันได้ลงคอยังไง เขาเหมือนเรา เราเหมือนเขา จะไปสอนกันได้ลงคอยังไง... ผู้ฟังจะมาเอาความแน่ใจมาจากไหน มันก็พอๆ กัน..."

ไม่ก่อสร้างวัตถุ แต่สร้างหัวใจ

"...เพราะฉะนั้น เราจึงได้ขู่เข็ญวงกรรมฐานเรา ขนาดนั้นมันยังรอดออกไปได้นะ โถ มันเร็ว บางทีชี้หน้าเลยขนาดนั้น เอาอย่างหนัก เกี่ยวกับเรื่องการก่อการสร้างยุ่งเหยิงวุ่นวาย นี่มันเป็นการสร้างความกังวล ไม่ได้สร้างความสงบ เมื่อเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร สติปัญญาความคิดความอ่านไตร่ตรอง ความกังวลวุ่นวาย ความก่อกวนมันจะเข้ามาพร้อมๆ กัน นั่นคือสร้างความวุ่นวาย ปลูกกุฏิขึ้นเพียงหลังหนึ่งเท่านั้น ก็สร้างความวุ่นวายให้เท่าไร ยิ่งสร้างศาลาขึ้นหลังใหญ่ๆ ทั้งหลังๆ มันจะก่อกวนมากน้อยเพียงไร

ทั้งวุ่นวายทั้งก่อกวน เลยกลายเป็นศาสนากวนบ้านกวนเมืองไป กวนเอาห้าเอาสิบเขามาสร้างนั่นเอง เนี่ย ที่ให้เกามันไม่ยอมเกา มันเถลไถลออกไปข้างนอก มันยิ่งไปใหญ่ ที่นี้เลยกลายเป็นศาสนากวนบ้านกวนเมือง แทนที่จะให้เป็นความร่มเย็นแก่โลกแก่สงสาร กลับเป็นความร้อนยิ่งกว่าโลกไปซะอีก กวนโลกกวนสงสารเขาไปอีก นี่ละกิเลสมันเข้าตีตลาด ตีอย่างนี้ ไอ้เราไม่รู้ ประดับตกแต่งอะไร มีแต่เรื่องของกิเลส..."

กินอยู่เรียบง่าย หรูหราด้วยธรรม

"...ธรรมท่านประดับอะไร ประดับที่หัวใจด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ประดับเข้าไป ๆ ชำระสิ่งสกปรกโสมมออกไปๆ น้ำอรรถน้ำธรรมที่สะอาดชะล้างเข้าไปๆ นั่น ท่านชำระภายในสะอาดภายใน ท่านไม่ได้มาสะอาดกับสิ่งภายนอกอย่างนี้ ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสล้วนๆ สะอาดภายนอกสกปรกภายในคือเรื่องของกิเลส เรื่องของธรรมแล้วสะอาดทั้งภายนอกสะอาดทั้งภายใน ภายนอกความประพฤติหน้าที่การงานของท่านนี้เรียบ... เดินตามหลักธรรมหลักวินัย นี่เรียกว่าสะอาดภายนอกด้วยความประพฤติ สะอาดภายในคือชำระจิตใจของตนให้มีความสงบผ่องใสเยือกเย็นสว่างกระจ่างแจ้งขึ้นโดยลำดับๆ นั่น สะอาดภายใน เพราะการชำระสะสางอยู่ด้วยความเพียรท่าต่างๆ เรียกว่าสะอาดภายใน

ทีนี้เมื่อภายในมีหลักมีเกณฑ์ มีความสง่างามแล้ว อยู่ที่ไหนก็สง่างามหมด อดบ้างอิ่มบ้างก็ไม่เป็นทุกข์ ท่านไม่เป็นกังวล ใครจะอดอยากขาดแคลนยิ่งกว่ากรรมฐานผู้มุ่งต่ออรรถต่อธรรมไม่มี ถ้าเป็นเรื่องของผู้มุ่งต่ออรรถต่อธรรมแล้ว ต้องเป็นผู้ได้รับความทุกข์ต่างๆ จากปัจจัย ๔ คือที่อยู่ที่อะไร คือท่านไม่สนใจ ท่านไม่เอา เพราะไม่ใช่ทาง เพียงอยู่อาศัยวันหนึ่งๆ ไปเท่านั้นพอ ภายในนี้ท่านสนใจมาก..."

โปรดชาวต่างชาติ...ผู้ใฝ่ธรรม

รับชาวต่างชาติ

ประมาณปี ๒๕๐๖ เป็นต้นมา เริ่มมีพระชาวต่างชาติมาขออยู่ศึกษาธรรมะจากท่าน

แรกเริ่มเดิมทีท่านยังไม่อยากรับไว้ ด้วยไม่ทราบถึงนิสัยใจคอว่าเป็นอย่างไร เขาเองก็ยังไม่คุ้นเคยกับศาสนาพุทธ ยังไม่คุ้นเคยกับอาหารการกินชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยๆ เฉพาะอย่างยิ่งชนบททางภาคอีสาน เกรงจะเป็นที่ลำบากไม่สะดวกด้วยประการต่างๆ

แต่ด้วยความมุ่งมั่นอดทนและใฝ่ใจในการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง ท่านจึงเมตตารับไว้ ท่านเคยเล่าถึงความพากเพียรของท่านอาจารย์ปัญญาซึ่งเป็นพระฝรั่งองค์แรกที่มาขออยู่ด้วย

ท่านเล่าเรื่องนี้อย่างเมตตาแกมขบขัน ด้วยเพราะท่านอาจารย์ปัญญาอยู่กับท่านมานาน ดังนี้

"...ท่านปัญญานี้สุขุมมาก ท่านมาอยู่กับเราตั้งแต่ปี ๐๖ ท่านมาขออยู่กับ

เราถึง ๕ หนนะนั่นหน่ะ ไม่ใช่เล่นๆ นะ มาขอ ทีแรกก็ทางฝ่ายปฏิบัติของเราก็ไม่เคยมีพระกรรมฐานฝรั่ง เราก็ยังไม่อยากรับไว้ก่อน...

ประการหนึ่งก็ยังไม่ทราบนิสัยใจคอของฝรั่งนี้เป็นยังไง เพราะเขาไม่เคยศาสนาพุทธเรา เราจึงยังไม่รับ แล้วมาขออีก เราก็ยังไม่ให้ ถึงครั้งที่ ๓ ที่ ๔ มาขอ เราก็ยังไม่ให้ พอครั้งที่ ๕ ท่านมาแผนใหม่ เราหลงกลของท่าน เมื่อเห็นว่าไม่ได้จริงๆ แล้ว

ท่านก็บอกว่า *'ไม่ได้พักนานก็ตาม ขอมาพักชั่วคราว'* ท่านว่าอย่างนี้นะ เราก็เลยหลงกลนะซี ตั้งแต่ต้นปี ๐๖ เดือนกุมภาพันธ์ วันที่ ๖ เราไม่ลืมนะ... ตั้งแต่นั้นจนกระทั่งบัดนี้ กี่ปีแล้ว ท่านอยู่ชั่วคราวนะ มาอยู่ชั่วคราวเรื่อยมาจนบัดนี้ละ...

...จากนั้นมาก็เลยรับพระฝรั่งมาเรื่อยๆ สังเกตมาเรื่อยๆ ก็รู้สึกว่า พระฝรั่งที่มาอยู่ด้วยนั้นดีทุกองค์ ดีกันคนละทางๆ ทางภาคปฏิบัติหลักธรรมวินัยดีด้วยกัน พระฝรั่งจึงมีอยู่เป็นประจำ แต่เราไม่รับมากนะ เราเอาแค่นั้นละ ถ้าหากว่าจะรับมากก็จะมากกว่านั้น จะกลายเป็นสวนฝรั่งไปหมดเลย(หัวเราะ)...

พระชาวสหรัฐองค์หนึ่ง อังกฤษมีองค์หนึ่ง แคนาดาองค์หนึ่ง และเยอรมันองค์หนึ่ง... เวลานี้ ดีทุกองค์...มีพระฝรั่งอยู่นั้น ๔ องค์ (หมายถึงปี ๒๕๔๑ บางปีเช่น ปี ๒๕๒๒ มีพระฝรั่งถึง ๖ องค์จาก

องค์ขวาคือท่านอาจารย์ปัญญา หรือพระปัญญาวัฑโฒ เดิมชื่อ ปีเตอร์ จอห์น มอร์แกน เป็นวิศวกรชาวอังกฤษ (ถ่ายเมื่อ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๓)

พระเณรทั้งหมด ๒๑ องค์) ที่ผ่านมา รู้สึกว่าพวกฝรั่งนี่เขามีกฎมีระเบียบดี... "

จากนั้นมาก็มีพระและฆราวาสชาวต่างชาติทั้งหญิงและชาย มาขออยู่ศึกษาทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในจำนวนนี้มีหลายเชื้อชาติด้วยกัน เช่น อังกฤษ แคนาดา สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เยอรมัน โปแลนด์ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน เกาหลี อินโดนีเซีย มาเลเซีย ศรีลังกา ฯลฯ

โปรดฝรั่งชาวพุทธที่อังกฤษ

กลางปี ๒๕๑๗ (๗-๒๒ มิถุนายน) พุทธศาสนิกชนชาวอังกฤษได้กราบนิมนต์ท่านไปอธิบายและตอบคำถามธรรมะที่ธัมมปทีปวิหาร กรุงลอนดอน

ท่านอาจารย์ปัญญา
(ถ่ายเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๘)

เป็นพิเศษให้ท่านด้วย เช่น ในเรื่องอาหาร และที่อยู่

ท่านให้เหตุผลว่า "...ท่านปัญญามาฉันอาหารคนไทยได้อย่างไรตลอดเวลา ๑๒ ปีที่อยู่กับท่าน ท่านก็ฉันอาหารฝรั่งได้เช่นเดียวกัน..."

ในช่วงที่อยู่อังกฤษ มีชาวฝรั่งสนใจปฏิบัติธรรมจำนวนมาก ต่างสนใจที่จะถามปัญหาธรรมะจากท่าน ฝรั่งผู้สนใจเหล่านี้มีตั้งแต่พวกที่ได้ฝึกสมาธิมานานแล้ว ผู้สนใจเริ่มฝึก ผู้ที่เคยฝึกสมาธิจากอาจารย์อื่นๆ นักศึกษามหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ตลอดจนผู้เพิ่งจะเริ่มหันมาสนใจพุทธศาสนา ต่างเข้ามาสนทนาธรรมกับท่านด้วยความสนอกสนใจต่อการปฏิบัติจริงๆ

ซ้าย คือท่านอาจารย์เชอรี่ (อภิเจโต) ชาวแคนาดา บวชแล้วมาขอศึกษาอยู่กับหลวงตาในช่วงเวลาเดียวกับท่านอาจารย์ปัญญา
ขวา คือท่านอาจารย์ดิค ชาวสหรัฐอเมริกา

ครั้งนั้นมีผู้ติดตามท่านไป ๔ ท่าน คือ

๑. ท่านอาจารย์ปัญญา
๒. ท่านอาจารย์เชอรี่
๓. ศ.นพ.อวย เกตุสิงห์
(อาจารย์หมอศิริราช)
๔. ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี

อากาศที่อังกฤษในยามที่หลวงตาเดินทางไปนี้ แม้เป็นฤดูร้อนแต่ก็ยังจัดว่าหนาวมากสำหรับคนไทย แต่ท่านก็มิได้ลำบากยากใจแต่อย่างใด ท่านคงอยู่อย่างง่ายๆ มีการออกบิณฑบาต ฉันมื้อเดียวในบาตรตามปกติ และไม่ต้องการให้จัดอะไร

ฆราวาสทั้งชาวอังกฤษและชาวไทยที่นี่ต่างก็มาใส่บาตรกันอย่างปลื้มปีติด้วยศรัทธาทุกวันในเวลา ๙.๐๐ น. อีกทั้งมีลูกศิษย์หนุ่ม ๒ คนชาวอังกฤษ คนหนึ่งตอนปิดภาคเรียนของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์เคยมาบวชเณรที่วัดบวรนิเวศวิหาร แล้วไปฝึกปฏิบัติที่วัดป่าบ้านตาดอยู่กับท่านมาก่อน อีกคนเป็นนักศึกษามาฝึกปฏิบัติธรรมที่ธัมมปทีปวิหารแห่งนี้อยู่ จึงพอรู้วิธีปฏิบัติต่อพระสงฆ์ แล้วคอยช่วยเหลือท่านได้อย่างเรียบร้อย คล่องแคล่วงดงาม แม้คนไทยเองก็ยังชมเชย

ฝรั่งมีเหตุผล...เข้ากับ "ธรรมวินัย"

แม้ท่านจะกลับมาเมืองไทยแล้ว แต่ชาวอังกฤษผู้สนใจจำนวนมากอยากนิมนต์ให้ท่านเดินทางไปแสดงธรรมอีก ท่านพูดในเรื่องนี้ว่า ท่านก็ชราภาพมากแล้ว ไม่สะดวกต่อการเดินทางเหมือนก่อน ท่านรู้สึกชื่นชมฝรั่งชาวอังกฤษว่าเขามีความสนใจใคร่รู้ในเรื่องจิตตภาวนาและพยายามปฏิบัติกันจริงๆ ท่านเล่าเพิ่มเติมว่า

"...คราวที่ไปประเทศอังกฤษ ทีแรกก็ไม่ค่อยมามากนะ ชาวอังกฤษ คนไทยก็มามาก ชาวอังกฤษก็ไม่มากนัก ไปๆ มาๆ ก็หนาเข้าๆ สุดท้ายเลยมีแต่พวกฝรั่งเต็มหมดเลย เวลามานั่งอยู่นี้ เหมือนผ้าพับไว้นะ... ใครก็เหมือนกันหมด เราก็เสียดาย เราไม่ได้ภาษาอังกฤษ ก็ต้องผ่านล่าม

> *"น่าสงสารเหมือนกันนะ ฝรั่งร้องไห้..มีเหรอ เรายังไม่เคยเห็น ร้องไห้เรื่องอรรถ เรื่องธรรมนะ..."*

ท่านปัญญาเป็นล่าม เวลาเขาถามปัญหามา เราก็ตอบ ท่านปัญญาก็ตอบแทนเรา ไปดูแล้วน่าสงสารมาก มาทุกวัน พอ ๖ โมงเย็นเขาก็เริ่มมา เราก็พานั่งสมาธิ ๓๐ นาทีทุกวันๆ จากนั้นเราก็อบรมอีกประมาณ ๓๐ นาที

ตอนนั้นยังหนุ่มอยู่ ปี ๒๕๑๗ น่าสงสารมาก บางรายเขามาแรกๆ เขามาสังเกตการณ์ ที่นี่ไม่ได้... เลยมาอยู่ไม่ได้ คำว่าสังเกตการณ์เลยหายหมดเลย ไม่ได้มาอยู่ไม่ได้ อยากมาเป็นกำลัง ก็เลยสนใจทางด้านธรรมะไปเลย...

...พูดความจริงพวกฝรั่งเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอังกฤษนี้ รู้สึกมีเหตุมีผล มีหลักมีเกณฑ์ กับธรรมวินัยนี้เข้ากันได้เป๋งเลยทีเดียว อย่างที่เราไปอยู่นั้นไม่นานนัก โถ น่าสงสารเหมือนกันนะ

ฝรั่งร้องไห้มีเหรอ เรายังไม่เคยเห็นร้องไห้เรื่องอรรถเรื่องธรรมนะ นี่เห็นแล้ว เห็นต่อหน้าต่อตา ก้มหน้าปั๊บนี่น้ำตาร่วงๆ พอครูบาอาจารย์จะจากไป มานี่หนาแน่นขึ้นทุกวันๆ เก้าอี้นี่ไม่มีความ

หมายนะ นั่งแทรกกันเต็มไปได้หมด เลยไม่ถือกัน เอ้า นั่งยังไงนั่งเลย แทรกกันไปหมด...เต็ม

...นี่ถ้าหากว่า ศาสนาพุทธเรานี้เป็นผู้มีหลักศาสนาจริงๆ ประจำใจทั้งภายนอกภายในแล้ว ชาวอังกฤษนี่ละ ดีไม่ดีจะเป็นเจ้าของศาสนาพุทธเราด้วยซ้ำไป เพียงไปเท่านั้นก็รู้ ศาสนาแน่นขึ้นทุกวันๆ ไม่ใช่ธรรมดา หนาแน่นขึ้นทุกวันๆ เขาพอใจในการตอบปัญหา คนหนึ่งเป็นคนถาม ... เราก็ตอบจนหายข้องใจ เขาพอใจการตอบปัญหามาก

ชาวอังกฤษก็หัวเราะเก่งเหมือนกันนะ ...หัวเราะไม่ใช่เล่นเหมือนกันนะ... อย่าว่าฝรั่งร้องไห้ไม่เป็น ฝรั่งหัวเราะไม่เป็น ฝรั่งร้องไห้เป็นหัวเราะเป็น เห็นแล้วเราเห็น เวลาปัญหาใส่ปั๊บนี่ คือมันถูกอย่างถนัดว่างั้นเถอะ ใส่ปั๊บนี่หัวเราะเอิ๊กอ๊าก มันถูกใจ เข้าใจหรือเปล่า ตอบปัญหา... มันหากมีแหละ ปัญหา ก็เหมือนกันกับเรา เพราะความเป็นอยู่ของจิตมันเหมือนกัน

ที่เรียกว่าชาตินั้นชาตินี้ มันเอาชื่อเอานามไปตามลักษณะเฉยๆ รูปร่างกลางตัวลักษณะอย่างนั้นชื่อว่าชาตินั้นๆ เฉยๆ ก็ **คน** หลักของคนหลักของกรรมมีอยู่เสมอกันหมด อันนี้ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน คำว่า **คน** เท่านั้นก็ครอบไปหมดแล้ว หลักของกรรม กรรมดีกรรมชั่วมีเหมือนกันหมด..."

ประกาศศาสนาต่างแดน... ด้วยธรรมภายใน

ในระยะหนึ่งเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว มีการคัดเลือกพระธรรมทูตเพื่อออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ด้วยเหตุที่ท่านมีพระชาวต่างชาติอยู่ศึกษาอบรมด้วยนี้ ทำให้ท่านได้รับนิมนต์ให้เป็นกรรมการคนหนึ่งในการคัดเลือกพระธรรมทูตในครั้งนั้นด้วย ท่านกล่าวว่า

"...ต่างประเทศเขาก็มีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่มาก ดูได้จากมีตำรับตำรามากมาย เขาก็สนใจร่ำเรียนกัน แต่สำหรับภาคปฏิบัตินั้นยังไม่เป็นที่แพร่หลายกว้างขวางนัก เพราะยังขาดผู้มีหลักเกณฑ์ทั้งภายนอกภายในมาให้คำแนะนำสั่งสอนแก่เขา..."

ในเรื่องนี้ท่านเคยอธิบายถึงคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่ง ของผู้ที่จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดนว่า

"...ถ้าหากไปเป็นแบบเป็นฉบับมีหลักมีเกณฑ์ภายในภายนอกพร้อม ไปแล้วจะเป็นประโยชน์จริงๆ พูดออกไปก็มีเหตุมีผลมีอรรถมีธรรมภายในจิตใจเอาไปโชว์เขาบ้าง...ทางด้านวัตถุเขาเจริญกว่าเราเท่าไร เอาอะไรไปโชว์ ไม่มีอะไรไปโชว์ ต้องเอาธรรมเข้าโชว์ ต้องเอาธรรมภายใน

ออกโชว์พระพุทธเจ้าประกาศสอนโลกด้วย-ธรรมภายใน...”

เทศน์นอกสถานที่

ในระยะที่ธาตุขันธ์ของท่านยังพอเป็นพอไป ท่านเมตตารับนิมนต์ไปแสดงธรรมตามหน่วยงานต่างๆ ตามที่เขานิมนต์มา เช่น วัด หน่วยราชการ ทหาร ตำรวจ สถาบันการศึกษาต่างๆ ฯลฯ ตามเหตุผลความจำเป็นมากน้อย

ต่อเมื่อชราภาพมากเข้า ท่านจึงงดเว้นการออกไปแสดงธรรมนอกสถานที่ หากมีอยู่บ้างโดยมากเป็นงานเนื่องด้วยมรณกรรมของพระกรรมฐานครูบาอาจารย์องค์สำคัญๆ เช่น หลวงปู่ชอบ หลวงปู่ชา หลวงปู่คำดีน หลวงปู่หล้า เป็นต้น

“...จะมาเว้า
แต่เจ้า บ่ พบข้อย
ข้อยก็ บ่ ได้พบเจ้า
คือกันตั๊ว
มันก็เท่ากันแล้ว...”

เทศน์คณะที่มาเยี่ยม

ท่านให้ความเมตตาต่อคณะผู้มาเยือนกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ จากทางใกล้ทางไกลทั้งในและนอกประเทศที่มาขอเยี่ยมพบท่านตลอดมา แต่เมื่อกำลังอ่อนลง การต้อนรับย่อมมีข้อจำกัดเพิ่มขึ้น คราวหนึ่งท่านเล่าแบบขำขันถึงคณะกลุ่มใหญ่ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดเพื่อจะขอเข้ากราบท่าน ดังนี้

“...ควรรับขนาดไหนๆ ... มันสมควรขนาดไหน เมื่อเพียบเต็มที่แล้วมันจะไปได้เหรอ ก็ต้องหยุดพักเครื่องน่ะซี... มาตลอดทั้งวัน เรานั่งตลอดคนเดียว แล้วไม่ใช่วันหนึ่งวันเดียวด้วย นั่งมาตั้งเมื่อไร มันตายได้มนุษย์เรา ชีวิตหดสั้นย่นเข้ามาเรื่อยๆ ...

เขาว่าไม่ต้อนรับ ไปกี่ครั้งกี่หนไม่ได้พบท่าน ว่าอย่างนั้น ถ้าเราจะตอบ ก็ว่า

‘เฮาก็ไม่ได้พบเจ้าคือกันแล้ว ก็เว้าจั่งซั้นจะเป็นหยังแม่นบ่ จะมาเว้าแต่เจ้าบ่พบข้อย ข้อยก็บ่ได้พบเจ้าคือกันตั๊ว มันก็เท่ากันแล้ว’

ยากอีหยังตอบคน มันสุดวิสัย ก็เคยรับอยู่แล้ว ... วันนั้นเรารับแขกทั้งวัน เราจะตาย จนไม่มีลมจะพูดแล้ว กำลังจะมืด พระก็มาบอกว่า คณะญาติโยมมาจากนู้นๆ เราก็เล็งดู จากโน้นจากนี้ก็ไกล ก็ทน

'เอ้า ให้เข้ามา' แน่นเอี้ยดกุฏิเรา... มา เราก็เลยทำท่าละทีนี้ มันทำได้ทุกอย่าง พลิกสันก็ได้คมก็ได้ อย่างนี้ก็ได้ๆ จะว่าไง ...พอมา เราก็ทำท่าขึงขัง ใจเราอดหัวเราะไม่ได้นะ แต่ทำท่าขึงขัง

'แม่นหมู่เจ้า มาอีหยังกะด้อกะเดี้ยแท้ เดี๋ยวนี้ว่ะ' ..ขู่ ... เขาตอบว่า

'มาชมบารมีหลวงพ่อ'

'บารมีรแมอีหยัง คนกำลังจะตาย ฮู้จักบ่' ขู่แล้ว... *'เอ้า ไป.... ลง.....'* พอเท่านั้นละ หลั่งลงไปลิดๆ ...

'บารมีรแมอีหยังคนกำลังจะตาย'

จั่งซั่นแล้ว บัดจะเฮ็ด เฮ็ดจั่งซั่นแล้ว โกรธก็โกรธ เคียดก็เคียดก็ตาม ทำท่าคึกคักขึ้นโลด ของทำได้แม่นบ่ ตั้งแต่เขาเล่นลิเกละครเขายังทำได้ใช่ไหม ถึงบทหัว...หัว ถึงบทไห้...ไห้ บ้าทั้งนั้นละพวกนี้

จั่งซั่นแล้วก็เฮ็ดได้...

ระยะนี้มานี้เราเพียบเต็มที่หนักมากมาเป็นประจำๆ เมื่อวานนี้เป็นวันสุดท้ายจนรับไม่ได้ ว่างั้นเถอะ หมดกำลัง ลุกเดินจะไม่ได้ ขาก็ขัดอะไรก็ขัดไปหมด ก้นก็จะแตกจะว่าไง โถ นั่งทั้งวันๆ แขกไม่ใช่คณะหนึ่งคณะเดียว มาทั้งแผ่นดินนี่ คณะนั้นเข้าคณะนี้ออก อยู่อย่างนั้น แล้วรับคนเดียวๆ ..."

เทศน์ปกิณกะ

ด้วยความเมตตาของท่านต่อคณะต่างๆ ในแต่ละสถานที่นี้เอง ธรรมะจึงมีหลายแบบหลายฉบับ มีทั้งเป็นจริงเป็นจัง เป็นเหตุเป็นผล แบบขำขัน แบบดุเด็ดเผ็ดมัน หรือบางครั้งก็สอนโดยไม่ใช้การพูด ได้คัดมาแสดงบ้างดังนี้

หญิง...ผู้คิด "ฆ่าตัวตาย"

คณะหนึ่งขึ้นมากราบหลวงตาที่กุฏิ บทสนทนาเริ่มขึ้นโดยหญิงคนหนึ่ง ได้กล่าวกับหลวงตาถึงความทุกข์ที่กำลังประสบอยู่ และตั้งใจที่จะ "ฆ่าตัวตาย" ตามสามีด้วยหวังว่าคงจะได้ประสบพบความสุขความสมหวังในโลกหน้า และไม่ทุกข์อย่างที่เป็นอยู่เวลานี้ ความหวังของหญิงผู้นี้จะเป็นดังที่คาดไว้หรือไม่อย่างไร หลวงตาได้เมตตาชี้แนะให้ฟังดังนี้

ฆ่าตัวตาย...หนีทุกข์ได้จริงหรือ ?

หลวงตา ความคิดอยากตายในเวลาเกิดทุกข์ทรมานก็ดี ในเวลาใดๆ ก็ดี ไม่ใช่จะเป็นความคิดที่ถูก และจะพาให้ผู้คิดได้รับความสุขความสมหวัง แต่เป็นความคิดที่สั่งสมทุกข์เพิ่มให้แก่ตัวและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ตามปกติโลก ไม่มีใครคิดอยากตาย แต่เป็นเพราะห้ามไม่ได้ แก้ไม่ตก ก็จำต้องปล่อยไปตามกฎของธรรมชาติ แม้คุณผู้ชายของคุณเองก็ไม่คิดอยากตาย แต่ก็จำต้องยอมเมื่อถึงคราว ส่วนคุณทำไมคิดอยากตาย หรือคุณว่าการตายเป็นของดียิ่งกว่าการมีชีวิตอยู่ ถ้าเช่นนั้นคุณก็ไม่ควรคิดและเป็นทุกข์เพราะการตายแห่งสามีของคุณ เพราะเป็นของดีแล้ว แต่คุณทำไมคิดจนเกิดทุกข์แก่ตนแทบทนไม่ไหว สมมุติว่าลูกชายของคุณก็คิดอยากตาย ลูกหญิงของคุณก็คิดอยากตาย ตลอดคนในบ้านทุกคนก็คิดอยากตาย เพราะคุณเป็นต้นความคิด คุณจะพอใจกับความคิดของคนเหล่านั้นไหม...(ไม่พอใจค่ะ)

เมื่อเป็นเช่นนั้นคุณทำไมคิดอยากตาย ส่วนคนอื่นไม่อยากให้เขาตาย ถ้าเห็นว่าเป็นของดีก็ควรประกาศให้โลกทราบทั่วกัน เพื่อจะได้พร้อมกันตายเสียให้หมดทั้งแผ่นดิน อย่าให้ยังมีใครเหลือเศษทนทุกข์อยู่กับโลกอันแสนโสมมและทรมานนี้ต่อไป ถ้าเห็นว่าไม่ดีก็ควรงด ไม่ควรคิดเพื่อก่อไฟเผาตนและผู้อื่นให้เดือดร้อนไปด้วย รีบแก้ไขความคิดที่เป็นพิษเป็นภัย ทำใจให้สบาย คนในบ้านก็จะหลับตาสนิทบ้าง ไม่พะวักพะวน ทั้งกับคนที่ตายไปแล้ว และคนที่กำลังมีชีวิตอยู่ซึ่งกำลังจะพยายามฆ่าตัวตาย คุณเคยเห็นโลกไหนบ้านเมืองใดและคนใดไม่ประสบกับความพลัดพรากจากสิ่งที่รักและพึงใจมาแล้ว ความรักก็เคยรัก รักจนแทบทนไม่ไหว ใจจะขาดในเวลารักนั้นให้ได้ก็มี แต่ก็ยังรอดตัวมาได้ เพราะไม่พยายามจะฆ่าตัวตายเพราะความรักเป็นผู้ชักชวน แม้ใจจะรักก็ยอมให้มันรักเพราะต้านทานไม่ไหว แต่ไม่พยายามฆ่าตัวเหมือนคุณ จะว่าตำหนิ อาจารย์ก็ยอมรับ เพราะคุณคิดและพยายามในสิ่งที่น่าตำหนิ จะฝืนชมไป โลกต้องวินาศ การฆ่าตัวตายไม่มีประโยชน์ นอกจากจะมีโทษซ้ำเติมเข้าอีกเท่านั้น...

ทำลายตนแล้วผลจะเป็นอย่างไร ?

หลวงตา สำหรับคุณ เวลานี้ยังควรแก่การที่จะแก้ไขดัดแปลงสมบัติอันมีค่า คือตัวของเราให้เหมาะสมแก่ตนและหน้าที่การงาน เพื่อเป็นที่อบอุ่นแก่ลูกๆ หลานๆ ตลอดวงศ์คณะญาติ ซึ่งคอยพึ่งอาศัยเราอยู่เป็นจำนวนมาก แม้แขนข้างขวาขาดไป คือคุณผู้ชายของคุณจากไป แต่แขนข้างซ้ายยังมีอยู่ คือคุณยังมีชีวิตดำรงอยู่ ลูกๆ หลานๆ ยังจัดว่ามีที่พึ่งอันอบอุ่นอยู่ ก็พอมีทางหายใจระบายทุกข์ออกได้บ้าง

หากว่าคุณพยายามฆ่าตัวตายตามสามีไปเสีย ก็เท่ากับทำลายตัวโดยตรง และทำลายลูกหลานวงศ์ให้ไร้ญาติขาดมิตรปลิดที่พึ่งไปด้วย ก็ยิ่งจัดว่าเป็นผู้ทำลายล้างผลาญทั้งของเก่าและของใหม่ ให้ขาดสะบั้นหั่นแหลกไปตามๆ กัน ต้องจัดว่าคุณสร้างกรรมหนักไว้เพื่อหมู่ชน แล้วผลจะเป็นอย่างไรบ้าง โปรดคิดดูให้ดี...

คัดย่อจากหนังสือ "คำถามคำตอบปัญหาธรรม" โดยท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

ชานหมาก

โยม หลวงตาครับ ขอชานหมาก

หลวงตา อย่ายุ่งๆ ของไม่เป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นประโยชน์เราสอนแล้ว นั่น มาขออะไร ของเศษๆ เดนๆ ของทิ้ง...ศาสนาพุทธเราเป็นศาสนาที่เลิศ เราคอยแต่จะเอาของปลอมๆ เข้าไปแทรก

...ชานหมากนี่หน่ะของปลอม...

เทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ ??

มีเรื่องขบขันคราวหนึ่งในช่วงที่ท่าน(หลวงตามหาบัว) มีธาตุขันธ์แข็งแรงดีอยู่ และเป็นระยะที่ **ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์**[๑] ยังมีชีวิตอยู่นั้น หากมีเหตุให้ท่านไปแสดงธรรมที่วัดโพธิสมภรณ์ ท่าน

๑ ท่านเจ้าคุณฯ เป็นพระอุปัชฌาย์ของท่าน และเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธิสมภรณ์ อุดรธานี

“...บัว เจ้าเทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ? บัวๆ ข้อยบ่เคยได้ยินเจ้าเทศน์อย่างนี้...”

เจ้าคุณฯ มักจะเดินรอบบริเวณและประกาศว่า

“...ใครอย่าพูดนะ เราจะฟังเทศน์มหาบัวนะ... เราจะฟังเทศน์มหาบัวนะ... ใครอย่าพูดเป็นอันขาดนะ...”

ในบริเวณนั้นจึงเงียบหมด จากนั้นท่านเจ้าคุณฯ ก็กลับมาประจำที่และตั้งใจฟังเทศน์แบบกรรมฐาน คือ หลับตาฟังด้วยความเคารพในธรรม โดยไม่ถือตัวว่าเป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของท่านมาก่อนแต่อย่างใดเลย มิหนำซ้ำท่านเจ้าคุณฯ ยังชมเชยลูกศิษย์บ่อยๆ ด้วยว่า

“...ข้อยพูดตามความจริงนะบัว... เจ้าเทศน์ แหม ! มันถึงใจข้อยเหลือเกิน ว่าไม่อึ๊ ไม่อ๊ะ ไหลไปเลย...

แต่ถ้าหากไม่มีปัญหา เทศน์ข้อยยกให้เจ้านะบัว แต่ถ้ามีปัญหาแล้ว การตอบปัญหาเจ้าเป็นที่หนึ่ง มันถึงใจข้อยเหลือเกินนะบัว...

ตอบรวดเร็วที่สุด... ปั๊บเลย ใส่ปั๊บๆ...”

ทราบกันว่าพระอุปัชฌาย์เคยแต่ฟังเทศน์ของท่านแบบกรรมฐานเท่านั้น ไม่คาดคิดมาก่อนเลยว่า ท่านจะเทศน์ธรรมะแบบมีเรื่องขบขันได้ด้วย

คราวหนึ่ง พระอุปัชฌาย์เอาตัวท่านไปเทศน์ที่อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ผู้ฟังโดยมากชอบเล่นบัตรเล่นเบอร์กัน การเทศน์จึงต้องมีตลกขบขันบ้างตามลักษณะผู้ฟัง ท่านเล่าแบบขบขันให้พระเณรฟังดังนี้

“...อะไรก็ไม่ขบขันเหมือนเอาผมไปเทศน์ที่ท่าอุเทนนั่นแหละ ผมเคยพูดให้หมู่เพื่อนฟัง ตั้งแต่นั้นมาพอท่านเจอหน้าผมทีไร ท่านจะต้องเอาเรื่องนั้นขึ้นทักทายก่อน เพราะท่านไม่เคยได้ยินผมเทศน์อย่างนั้น เทศน์เริ่มตั้งแต่ต้นจนจบไม่มีอะไร เทศน์ให้ขบให้ขัน พวกนี้หัวเราะกันลั่นตลอดกัณฑ์เลย ท่านเจ้าคุณฯ นี้หัวเราะจนแทบล้มแทบตายจริงๆ นะ ผมจบเทศน์แล้วเขาก็ขอร้อง

‘โอ๊ย ! อย่าด่วนจบๆ’

ก็มันหมดดินระเบิดแล้ว บั้งไฟมันก็ลงเรื่อยๆ มันก็จบของมัน... ลงมาจาก

ธรรมาสน์แล้ว ท่านเจ้าคุณฯ ยังหัวดิ้นล้มดิ้นตายอยู่ซิ พอลงมา ผมกราบพระแล้ว ท่านก็ยังหัวอยู่

'บัว เจ้าเทศน์อย่างนี้ก็เป็นหรือ? บัวๆ ข้อยบ่เคยได้ยินเจ้าเทศน์อย่างนี้'

หัวร่อแทบล้มแทบตาย ตั้งแต่นั้นมาเจอผมทีไร *'มหาบัวเทศน์อย่างนี้ก็เป็นๆ'* พวกนี้มันชอบบัตรชอบเบอร์เล่นบัตรเล่นเบอร์ เราก็เทศน์เรื่องบัตรเรื่องเบอร์เทศน์มีตลกขบขันซี..."

ใครว่า "หลวงตาบัวดุ"?

บางคณะที่เพิ่งมาฟังธรรม ยังไม่เข้าใจถึงอุบายวิธีการสอนของท่าน หลายครั้งท่านสอนอย่างเข้มข้นตรงไปตรงมา ผู้ฟังจึงมักพูดกันว่าท่านดุ วันหนึ่งท่านมีเมตตายกนิทานให้เป็นข้อคิดดังนี้

...เวลาแสดงธรรมอยู่นี้ ใครเห็นหลวงตาดุไหม? ถ้ายังสงสัยว่าหลวงตาดุอยู่ หลวงตาบัวจะเล่านิทานย่อๆ ให้ฟัง คือผู้หญิงมันใจน้อย แล้วได้สามีมา สามีพูดอะไรก็ว่าแต่สามีดุ ว่าแต่สามีดุ เพราะผู้ชายมันเสียงดังใช่ไหมล่ะ ผู้หญิงมันเสียงแหลม เวลาผัวพูดอะไรก็ว่าแต่ผัวดุๆ

(สามีคิดว่า) เอ๊จะทำยังไงนะ เมียเรานี่ พูดยังไงก็ว่าแต่เราดุ จะทำยังไงน้ำเราจะทำแบบอ่อนๆ ทีเดียวหล่ะ ว่าแล้วไปก็กระซิบ แม่หนู วันนี้จะไม่ดุไม่ด่าอะไรละนะ วันนี้จะกระซิบกระซาบแล้วนะ

ภรรยา เอาว่ามา

สามี วันนี้จะไป ขอแต่งงานเมียใหม่ได้ไหม?

ภรรยา โอ้ย ไม่ได้ ไม่ได้

สามี แม่อีหนู รู้สึกเก่าแก่แล้ว มีแต่ว่าดุว่าดุ คำนี้เป็นคำไม่ดุ คำนิ่มนวลอ่อนหวาน ว่าจะไปหาเมียใหม่มาจะได้ไหม?

ภรรยา โอ้ย ไม่ได้ ไม่ได้

สามี จะทำยังไงเนี่ย พูดอ่อนก็ว่าดุ พูดแข็งก็ว่าดุ พูดอ่อนนิ่มที่สุดเวลานี้ ก็ว่าดุ เราจะทำยังไง?

ภรรยา ก็อย่าไปหาใหม่สิ ของเรายังมีอยู่นี่หน่ะ

สามี ถ้าอย่างนั้นก็หยุดแล้วนะ ต่อไปนี้ก็ยังจะดุเหมือนเก่านั่นแหละ

ภรรยา ดุก็ดุไปเถอะ ดุไม่หาเมียใหม่ไม่ว่าอะไรละ อย่าไปหาเมียใหม่ก็แล้วกัน...

เปิดกิเลสตัวแอบแฝง

ในบางครั้งท่านจะมีวิธีการสอนที่เปิดเผยตัวกิเลสที่แอบแฝงมากับธรรมให้เห็นอย่างชัดๆ ดังในกิจนิมนต์ไปแสดงธรรมที่วัดแห่งหนึ่ง

"...โอ้โห เขาเตรียมต้อนรับหลวงตาบัวไว้อย่างหรูหราฟู่ฟ่า พอจะก้าวเข้าสู่โบสถ์ เขาปูเสื่อปูพรมเข้ามาเลย พอเราไปถึงที่นั่น เราก็จับเสื่อจับพรมฟาดเข้าป่าให้เห็นต่อหน้าเลยนะ ปูเป็นแถวเลยนะ

พอเราไป เราก็จับนี่ฟาดเข้าป่า จับนี่ฟาดเข้าป่า แล้วก็เดินไปจับนี่ฟาดเข้าป่า ต่อหน้าคนมากๆ นะ เพราะมันขวางตาเหลือเกิน กิเลสทำไมมันจึงมีอำนาจมากนัก...

...เขาทำอย่างนั้น เราก็ไม่ตำหนิว่าผิดนะ แต่ให้มีธรรมแทรกบ้างเป็นข้อคิด เพราะฉะนั้น เราจึงจับนี่ฟาดเข้าป่าให้เป็นข้อคิดต่างหากนะ เราไม่ได้ทำประชดอะไร เข้าใจไหม? มันมีความหมายอยู่ในนั้น ปาเข้าป่า ปาเข้าป่า อะไรหรูหราฟาดเข้าป่าหมดเลย...

ทำให้เป็นข้อคิดเสียบ้าง ความหมายว่าอย่างนั้น มิฉะนั้นจะมีแต่กิเลสปิดหูปิดตา ไม่ให้มองเห็นอะไรยิบๆ แย็บๆ เลย ก็เปิดเสียบ้างสิ..."

เหรียญหลวงตา

โยม หลวงตาขา ไม่ทราบหลวงตามีเหรียญแจกหรือเปล่าคะ?

หลวงตา มีเหรียญเดียว ดูเอานี่...ออกสนามก็เหรียญนี้ ขึ้นเทศน์ก็เหรียญนี้ เหรียญอื่นไม่เห็นมี เหรียญไหนเก่งเอามาแข่งสิ เหรียญไหนเก่งเอามาแข่งเหรียญนี้น่ะ ถ้าเก่งก็ไม่ต้องเอาเหรียญ สู้เหรียญนี้ไม่ได้ ว่างั้นเถอะ

โยม ... ????? ...

การ์ตูน "ปู่สอน"

"...เขาออกการ์ตูนวันหนึ่งก็อดคิดไม่ได้ แล้วก็อดที่จะนำมาเล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังไม่ได้ เพราะเป็นคติดี ฟัง! ฟังให้ดีนะขึ้นแล้วการ์ตูน

มันมี...เขาเรียกศาลพระภูมิหรืออะไร แล้วมีต้นไม้ใหญ่แล้วมีศาลพระภูมิโอ๊ย ทำเหมือนจริงๆ นะพวกนี้พวกตลกทำได้เหมือนจริงๆ แล้วก็มีคนคนหนึ่งนั่งพนมมือแต้ แล้วคนหนึ่งไม่ทราบมาจากไหน...นี่บอกมาจากสูงๆ นั่นแหละ บอกมาจากศาลว่า

"โยมมีความยุ่งยากใจอะไร?"

"ยุ่งยากใจ... ที่ปฏิบัติตามปู่นั่นแหละ"

"แล้วปู่สอนอย่างไรถึงต้องเป็นความยุ่งยากอย่างนั้นล่ะ?"

"ปู่สอนให้มีความปรารถนาน้อย" ว่าอย่างนั้น

"แล้วเราไปปรารถนาอย่างไร? มันถึงได้ลำบากยุ่งยากใจเรา"

"ไปมีเมียน้อย" (หัวเราะ)

...นั่นซิ ฟังซิ มันน่าฟังไหมล่ะ มันแฉลบไปนั่นน่ะ ไอ้เรื่องกิเลสมันเป็นอย่างนั้น เราสอนให้เป็นอย่างนี้ มันแฉลบไปนั่น บอกให้มีความปรารถนาน้อย... ก็คือว่าถ้าเป็นฆราวาสให้มีผัวเดียวเมียเดียวเท่านั้น แต่นี่มันกลับไปเอาเมียน้อยมาอีก ...

ปู่ท่านสอนว่าอย่างไร ท่านสอนให้มีความปรารถนาน้อย เราโดดไปคว้าเอาเมียน้อยมา

เออ! กองทุกข์ ให้รู้เสียนั่นกองทุกข์ หลักของชาวพุทธเรา กาเมสุมิจฉาจารนี้เป็นข้อบังคับอย่างตายตัวเลย

นี่แหละ ข้อบังคับเพื่อให้เป็นทองแท่งเดียวกันระหว่างสามีภรรยาจนกระทั่งถึงลูกเต้าหลานเหลนผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดจะได้รับความอบอุ่นจากธรรมข้อนี้..."

นิทาน "คนเลี้ยงม้า"

"ผู้เลี้ยงม้าน่ะขาเขยก ม้าก็เดินตามหลังคนเลี้ยงไปทุกวัน คนเลี้ยงเดินเขยกๆ ม้าขาดีๆ ก็เขยกๆ ตาม"

คิดดูม้ามันยังศึกษาเอาได้จากคนขาเขยก อันนี้คนแท้ๆ ทำไมจะไม่ศึกษาจากพ่อจากแม่ที่เป็นคนเขยก เข้าใจหรือเปล่า?...

พ่อแม่ต้องระวังให้มีแบบมีฉบับบ้าง สอนลูกสอนเต้ายังไงกัน ตื่นขึ้นมาตั้งแต่เช้ายันค่ำมีแต่ทะเลาะให้เด็กฟัง เด็กก็ได้ศึกษานั้นแหละ แล้วไปเที่ยว

ทะเลาะกับหมู่เพื่อน และกลับมาก็ทะเลาะกับพ่อแม่ ทะเลาะไปหมดทั้งบ้านเลย เพราะได้ศึกษาวิชาผีบ้าจากพ่อจากแม่ ...

...ให้สอนเด็กไว้แต่เล็กแต่น้อย พ่อแม่เข้าวัดเข้าวา พาเป็นคนดี ลูกย่อมเป็นคนดีเพราะลูกเต้าที่เกิดมาจากพ่อจากแม่ คือพ่อแม่เป็นครูเป็นอาจารย์ในหลักธรรมชาติ

เป็นพ่อเป็นแม่แล้วยังไม่แล้ว ยังเป็นบุพพาจารย์ คือต้องสั่งสอนก่อนอื่นก่อนใครทั้งนั้น คำว่าสั่งสอนไม่จำเป็นจะต้องให้โอวาทสั่งสอนอย่างเดียว ความเคลื่อนไหวของพ่อแม่ผู้ใกล้เคียงจะเป็นการสอนเด็กอยู่ในตัวหมด..."

ด้วยเมตตาธรรมที่ท่านมีต่อคนหลายกลุ่มหลายคณะดังกล่าวทำให้คำสอนของท่านจึงมีตั้งแต่ธรรมะที่ลึกซึ้งละเอียดแหลมคม สำหรับผู้มุ่งฝึกฝนจิตตภาวนาเพื่อมุ่งสู่แดนนิพพานโดย

เฉพาะ หรือแม้แต่ธรรมะสำหรับเด็ก ผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน ผู้มีหน้าที่การงาน ตลอดจนธรรมะสำหรับครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ซึ่งจะได้คัดหลักธรรมสำคัญๆ มาแสดงในหัวข้อต่อๆ ไป

สื่อ...ธรรม

หนังสือ-เทปธรรมะ ไม่ซื้อขาย

หนังสือธรรมะของท่านมีทั้งจากงานเขียนหรือถอดเทปจากการเทศน์อบรมพระและฆราวาส ทั้งในวัดและนอกสถานที่ บางเล่มเป็นการรวบรวมคำตอบปัญหาธรรมจากจดหมายของพระเณร ฆราวาส ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ท่านเริ่มแจกหนังสือธรรมะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๑๕ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ การจัดพิมพ์แต่ละครั้งๆ เป็นจำนวนหลายแสนเล่ม และพิมพ์มาตลอด หาก ต้องมีการประมาณจำนวนเล่ม ก็น่าจะหลาย ล้านเล่มแล้ว เพราะมีผู้ต้องการจำนวน มาก ทั้งมาด้วยตนเองที่วัด ทั้งที่เขียนจดหมายขอจากที่ต่างๆ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกวันๆ

หนังสือที่มีผู้สนใจมากที่สุด คือ หนังสือ *ประวัติท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต* และ *ปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐาน สายท่านอาจารย์มั่น* แต่มาในระยะหลังนี้ ผู้สนใจอยากทราบชีวิตของหลวงตามีมากขึ้นทุกวันๆ ขณะที่ท่านเองก็ไม่เคยเล่าชีวประวัติหรือเขียนชีวิตความเป็นมาของท่านเลย จะมีเรื่องเล่าสั้นๆ บางตอนจากท่านบ้างก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้นในที่ต่างๆ กัน เฉพาะอย่างยิ่งช่วงท้ายของการเทศน์อบรมพระ เช่นว่าท่านเล่าถึงความพากเพียรในการปฏิบัติธรรมของท่านพอให้เป็นกำลังใจแก่พระเณร

จ่าย...เพื่อหัวใจโลก

มีคนเป็นจำนวนมากที่ห่วงเรื่องค่าใช้จ่ายในการแจกหนังสือและเทป เกรงว่าอาจทำให้ท่านต้องลำบาก ท่านให้เหตุผลในเรื่องนี้ ดังนี้

"...หนังสือของเรานี้ไม่มีการซื้อการขาย มีแต่การให้ฟรีๆ ส่งให้ฟรีด้วย บางคนเขามาถาม เขาคงวิตกถึงเรื่องการส่งของเรา เขาถามเฉพาะเรื่องส่ง

'เรื่องส่งคงจะหมดมากนะหลวงพ่อ ส่งหนังสือนี้'

'โอ๊ย อย่ามาถาม' เราบอกตรงๆ เลย

ถ้าเราจะมาวิตกวิจารณ์กับเรื่องการได้การเสียแล้ว เราทำไม่ได้ เราไม่ทำจริงๆ เราทำไม่ได้จริงๆ เช่น ค่าส่งนี้มันก็เป็นแสนๆ ล้านๆ จะว่าไง ค่าส่งหนังสือนี้วันหนึ่งๆ ส่งมากขนาดไหน บางวันรถ

ปิ๊กอัพเต็มเลย ส่งมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ แล้ว ส่งใกล้ส่งไกลขนาดในเมืองไทยไม่ต้องพูดแหละ โน่นเมืองนอกยังส่งออกไป ทั้งเทปทั้งหนังสือ

เวลานี้เทปดูจะมากกว่าหนังสือด้วยซ้ำ ขอมานี้เป็นเหมือนกับไฟลามทุ่งเลยเชียว ต้องให้พระท่านพักเครื่อง ไม่งั้นพระตาย ไม่ไหว อัดให้ไม่ทัน เครื่องอัดเทปนี้เราก็หามาให้นะ ด้วยความสงสารทั้งนั้นแหละ..."

ผู้รับธรรมะผ่านสื่อ

มีหลายท่านที่ได้อ่านหนังสือธรรมะแล้วเขียนจดหมายกลับมาถึงท่านว่า

"...แต่เดิมนั้นคิดสิ้นหวังแล้วในเรื่อง... มรรคผลนิพพานและพระพุทธศาสนา เข้าใจว่าเป็นของที่มีแต่เพียงในตำรับตำราเท่านั้น ปัจจุบันนี้คงจะหมดสิ้นไปแล้ว ผู้ทรงมรรคทรงผลก็คงหาไม่ได้แล้ว..."

บางรายก็เคยคิดขนาดว่า

"...ศาสนานี้หมดหวังแล้ว มีแต่ตัวหนังสือ มีแต่ชื่อ ดูพระดูเณรผู้ปฏิบัติมีแต่เรื่องที่ดูไม่ได้เลย เป็นที่สลดสังเวชใจมาก..."

ต่อเมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนั้นๆ ไปแล้ว กลับพลิกขึ้นมาเลย เหมือนกับว่าได้เกิดชาติใหม่ นักปฏิบัติธรรมหลายท่านเช่นกันเมื่อได้อ่านหนังสือหรือฟังเทปแล้วเกิดความซาบซึ้งในธรรมคำสอน

ของพระพุทธเจ้าอย่างน่าอัศจรรย์ใจก็มีอยู่ไม่น้อย

จดหมายที่ส่งมาถึงท่านมีเป็นจำนวนมากตลอดมา และเพิ่มขึ้นทุกวันๆ ส่วนใหญ่เป็นการทำบุญปกติธรรมดา แต่บางรายก็มีปัญหาทางธรรมตั้งแต่พื้นฐานทั่วๆ ไป จนถึงเรื่องจิตตภาวนา ท่านก็ให้ความเมตตาตอบจดหมายสอนสั่งแนะนำเรื่อยมา ขอยกตัวอย่างผู้ได้รับสื่อธรรมประเภทต่างๆ มาแสดงบ้างดังนี้

หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ
วัดป่าเขาน้อย จ.บุรีรัมย์

หลวงปู่สุวัจน์ เป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นอีกองค์หนึ่ง และท่านยังเป็นศิษย์หลวงปู่ฝั้นที่สกลนครอีกด้วย ท่านเคยจำพรรษาอยู่สหรัฐอเมริกาหลายปี ต่อมาจึงได้กลับเมืองไทย

หลวงปู่สุวัจน์ท่านเคยบอกกับลูกหลานพระเณร ทั้งที่วัดป่าบ้านตาดและวัดของท่านเองเสมอๆ ว่า ที่ท่านเคารพนับถือหลวงตามหาบัวก็เพราะได้อ่านหนังสือของท่าน เฉพาะอย่างยิ่งในคราวที่หลวงตาแสดงธรรม ณ วัดอโศการาม

เทศน์ครั้งนั้นมีตอนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องราคะตัณหาและวิธีแก้ เมื่อหลวงปู่สุวัจน์อ่านแล้วรู้สึกเผ็ดร้อนถึงใจขึ้นทันที ท่านเล่าว่าพออ่านแล้วมันสะดุดใจปุ๊บ จากนั้นจับเงื่อนได้ทันที ทีนี้จิตก็หมุนติ้วในธรรม มีแก่ใจที่จะเร่งความพากความเพียรตลอดเวลา ท่านได้กำลังครั้งใหญ่ก็ด้วยเหตุที่ได้อ่านหนังสือในตอนนั้นนั่นเอง...

หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ

หลวงปู่สุวัจน์กล่าวถึงความเจริญของประเทศสหรัฐอเมริกาว่า

"...แต่สำคัญว่า จิตของเราอย่าไปหลงความเจริญของบ้านเมืองของเขา ถ้าไปเอาอันนั้นมานี้แล้วเสร็จ ธรรมะหายไปหมดเลย แต่จิตใจของคนมันไม่อัศจรรย์เลย แม้แต่เขาจะวิเศษยังไง มันไม่อัศจรรย์เลย

อัศจรรย์แต่พระพุทธเจ้า พระธรรม คือพระองค์สามารถที่จะพ้นทุกข์ ความสุขจนขนาดเทวดานี่พระองค์ยังเห็นโทษ ขนาดที่นั่งฌานสงบ ที่เรานั่งสงบมีความสุขพอใจในความสุขอันนั้น แต่พระองค์ก็ยังเห็นโทษ ไม่ติด ขนาดทำลายรูป มีแต่อากาศ มีแต่วิญญาณ แต่พระองค์ก็ยังเห็นทุกข์เห็นโทษจนพ้นได้

อันนี้มันอัศจรรย์ ปัญญาเรานะมันไปไม่ได้นะ เราต้องอาศัยพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น การปฏิบัติมันต้องยึดหลักพระองค์ แล้วก็เร่งทำความเพียร เพราะทำแล้วจะต้องรู้

นอกจากพระพุทธเจ้าและครูบาอาจารย์ที่เราใกล้ชิดที่เห็นปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันผมก็ยึดหลวงปู่บ้านตาด เพราะนิสัยชอบท่านมาก การพิจารณาการพลิกแพลงอะไรต่าง ๆ นิสัยเราชอบหลวงปู่บ้านตาดกับหลวงปู่ฝั้นเหมือนกันนะ... เรื่องพลิกแพลงสติปัญญาที่ท่านแนะนำมาน่ะ ผมชอบ..."

จากหนังสือ "ตามรอยธรรม" เรื่อง "อริยมรรค อริยผล" โดย หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ หน้า ๑๐๓
ในคราวเทศน์อบรมพระ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๙ ณ วัดป่าเขาน้อย จ.บุรีรัมย์

นักภาวนาชาวกรุง[๑]

หลวงตากล่าวถึงสตรีท่านหนึ่ง เธอใช้ชีวิตที่ไม่แตกต่างอะไรจากคนทำงานทางโลกทั่วไป เนื่องจากมีครอบครัวมีบุตรธิดาถึง ๓ คน ยิ่งกว่านั้นยังมีภาระหน้าที่การงานที่จะต้องบริหารและรับผิดชอบ แต่ด้วยจิตใจที่รักและเห็นคุณประโยชน์อันใหญ่หลวงของงานด้านจิตตภาวนา เธอจึงพยายามเจียดเวลาเพื่อเดินจงกรมและนั่งสมาธิภาวนาอย่างจริงจัง ฝึกสติอบรมปัญญาไปพร้อมๆ ควบคู่กับการงานโดยมิยอมให้เสียงานทางโลกแต่อย่างใด

ยิ่งกว่านั้นยังทำให้ความคิดความอ่านในหน้าที่การงานดีขึ้นแจ่มชัดขึ้นอีกด้วย เพราะเต็มพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะความคิดความอ่าน... จึงไม่วู่วามตามอารมณ์หรือตามความฟุ้งซ่านส่ายแส่ของจิตใจเหมือนในขณะที่ยังควบคุมจิตได้ไม่ดีพอ

เธอปฏิบัติเช่นนี้ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมาหลายปีด้วยความพากเพียร กระทั่งเห็นผลแห่งการปฏิบัติพอเป็นแรงจูงใจให้เพียรยิ่งๆ ขึ้น ครั้งหนึ่งเธอมีโอกาสได้เข้ากราบสนทนาธรรมกับหลวงตาที่สวนแสงธรรมในคราวท่านลงไปกรุงเทพฯ และได้เล่าผลอัศจรรย์ของจิตที่เกิดจากจิตตภาวนาถวายหลวงตาเป็นที่รื่นเริงในธรรมทั้งอาจารย์และศิษย์

กาลผ่านไป เมื่อหลวงตาท่านกลับวัดป่าบ้านตาด อุดรธานีแล้ว ตอนเช้าวันหนึ่งปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๘ หลังจังหันหลวงตาท่านแสดงธรรมได้ระยะหนึ่ง เนื้อธรรมที่แสดงนั้นได้ไปสัมผัสกับเรื่องที่ท่านได้สนทนากับสตรีท่านนี้ ท่านจึงได้เมตตาเล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า **มีพยาน**แล้ว ดังคำเทศน์ต่อไปนี้

“...พอพูดอย่างนี้ ก็ไปสัมผัสเรื่อง **หญิงคนหนึ่ง** แกภาวนาอยู่ตามประสีประสาของแก สุดท้ายเอาจริงเอาจัง... เป็นเข้าจริงๆ เวลาเป็นเข้าจริงๆ แล้วเห็นโทษของกิเลสนี้ แหม...แกว่าอย่างนั้นนะ

‘ทำไมมันถึงร้ายแรงเอานักหนา กิเลสนี่ รุนแรงมาก ทั่วสามแดนโลกธาตุ กิเลสขยำคน’

ฟังซิ แกไม่ได้เรียนนะ แกไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนทางอรรถทางธรรม ออกจากภาคปฏิบัติล้วนๆ

‘มองไปที่ไหนดูมีแต่กิเลสขยี้ขยำหัวสัตวโลกเต็มบ้านเต็มเมือง ไม่ว่าสัตว์เดรัจฉาน ไม่ว่ามนุษย์ ไม่ว่าชาติชั้นวรรณะใด มีแต่กิเลสขยำเอาโงหัวไม่ขึ้นเลย สลดสังเวช บางทีก็กระซิบบอกเพื่อนฝูงบ้าง บางคนพวกคลังกิเลสมันก็ไม่พอใจ

สุดท้ายจะทำภาวนาก็ต้องหลบๆ ซ่อนๆ ไปทำอยู่ตามป่าตามอะไร เพราะทำงานอยู่ตลอดเวลา สติไม่ได้เผลอตลอดเวลา มันเป็นเองของมัน’

---

๑ พนักงานสตรี ระดับบริหาร (สายงานวิศวกรรมศาสตร์) รัฐวิสาหกิจ กรุงเทพฯ

คำพูดอย่างนี้ไม่เป็นจริงเอามาพูดได้เหรอ ต้องออกมาจากภาคปฏิบัติรู้จริงเห็นจริง

'สตินี้ดี ดีจริงๆ ไม่ใช่ธรรมดา ไม่หวั่นไหว ไม่ว่าจะทำการทำงานอะไร สติจ่อ แล้วทำงานก็ทำไปตามเรื่อง ทำงานทางโลกก็ทำ ภายในก็ทำ หมุนติ้ว'

นั่นเห็นไหม ได้ยินแต่หลวงตาบัวว่า หมุนติ้วๆ นี่ มีพยานแล้วนะ

เพื่อนฝูงเขาสงสาร พอทราบว่าเราไป เพราะแกอยากพบครูบาอาจารย์ อยากพบเราแกก็อยากพบ พอดีแกก็มาจริงๆ คนมากๆ ก็ใส่เปรี้ยงเลย นั่นละ ขึ้นเวทีแชมเปี้ยนแล้วไม่ใช่เวทีธรรมดา ซัดกันใหญ่เลย แกก็ออกมาอย่างกระจ่างเลยนะ เปรี้ยงๆ ๆ นั่นละ ความรู้ความเห็นที่เป็นขึ้นจากจิตใจไม่สะทกสะท้านนะ แกก็ใส่มาเปรี้ยงๆ ทางนี้ก็ใส่กันเลย

'ก็ทำกำดำกำขาวไปอย่างนั้นละ แต่จิตมันดูดดื่มอยากทำตลอดไป แต่ที่นี้ก็ไม่ทราบว่าผิดหรือถูกประการใด'

บอกแกว่า *'ถูกแล้ว เอ้า เอาเลยนะ รวมตัวแล้ว ทีนี้ฟาดลงไป ถลุงมันตรงนั้นๆ ชี้แจงเป็นระยะๆ เข้าไป'*

แกก็พอใจเอาอย่างมาก *'ทีนี้เป็นที่ตายใจแล้ว'*

เราว่า *'ตายใจน่ะถูกต้องแล้ว ที่ปฏิบัติมานี่ถูกต้องแล้ว'*

แกนั่งภาวนาได้ถึง ๑๓ ชั่วโมงก็มี ๙ ชั่วโมง ๑๐ ชั่วโมง ๑๓ ชั่วโมงก็มี พิจารณาทุกขเวทนา ทุกขเวทนาเป็นของจริงทุกส่วน เป็นของจริงแล้วไม่มีกระทบกระเทือนกันเลย จะนั่งตั้งกัปตั้งกัลป์ก็ได้ อย่าว่าแต่เพียง ๑๒-๑๓ ชั่วโมงเลย ลุกออกมาเฉยๆ นี่แหละ จะนั่งตั้งกัปตั้งกัลป์ก็ได้

> *"...กิเลสเป็นโทษแก่โลก-ขนาดไหน เวลาเข้าถึงตัวมันจริงๆ แล้วจนสลบไสล..."*

'ไม่มีอะไรที่จะเข้ามากระทบกระเทือนจิตใจได้เลย เมื่อต่างอันต่างจริงแล้ว ไม่คละเคล้ากัน'

นั่นฟังซิแกพูด พูดอาจหาญเสียด้วยนะ เราก็รื่นเริงเห็นผลของการปฏิบัติธรรม นี่ละ ธรรมของพระพุทธเจ้าพอปรากฏขึ้นในใจ

'เห็นโทษของกิเลสเห็นจริงๆ เห็นจนสลดสังเวช มองไปไหนๆ พิจารณาไปไหน แหม มีแต่กิเลสอย่างเดียวครอบงำสัตวโลกให้ดิ้นล้มดิ้นตายกันอยู่ ไม่ว่าชาติชั้นวรรณะใด แล้วโลกก็ไม่รู้ด้วยนะ น่าสงสารอันหนึ่ง' แกว่า

'โลกก็ไม่รู้ด้วยนะ มันขยี้ขยำจนจะตายก็ยังดิ้นเพลินกันอยู่' คนมากนะวันนั้น วันที่แกมาหา เพราะไม่มีเวลาที่จะพูดโดยเฉพาะ

'ไม่ต้องเฉพาะ ฟาดเลย'

เราว่าอย่างนี้แหละ แกเห็นโทษของกิเลสจริงๆ เราไม่ตายให้กิเลสตาย

มีสองอย่าง ขั้นนี้ขั้นเห็นโทษของกิเลสเห็นเต็มหัวใจ เห็นคุณค่าของธรรมก็เห็นเต็มหัวใจ ทั้งสองอย่างนี้บรรจุเข้าสู่ใจแล้วเอาชีวิตเข้าแลกเลย ไม่มีความสะทกสะท้านเรื่องกับความตายหมุนติ้วๆ

นี่ละคนหนึ่งจะไปได้ ไม่นานละแน่แล้ว เป็นผู้หญิงนะ มีลูก ๓ คน แกก็เคยส่งปัจจัยมาวัดนี้ประจำเดือน แกเล่าให้ฟัง คนฟังนี่ โห อ้าปากไม่งับแหละ ลืมตาหลับไม่ลงเพราะขึ้นตามหลักธรรมชาตินี่ หมุนติ้วๆ แกพูดเปรี้ยงๆ เอ้า เปิดๆ ให้หมด เราว่าอย่างนั้นนะ เราก็หิวอยากฟังนี่นะ มันมีแต่พูดคนเดียว เป็นบ้าอยู่พูดตลอดเวลา เพราะไม่มีใครรู้ใครเห็นด้วยเหมือนบ้าพูดคนเดียว เดี๋ยวเขาจะหาว่าเราเป็นบ้า พอดีได้ผู้หญิงคนนี้มาเป็นพยาน

'เอ้าพูดๆ เลย เอาให้เต็มที่นะ'

เราอยากฟังเหลือเกินธรรมะประเภทนี้ พูดอย่างนี้แหละว่า *'ไม่เคยได้ฟัง เพิ่งจะมาได้ฟังนี่แหละ เอ้า เปิดเลย'* พอแกเปิดแล้วตรงไหนเป็นจุดที่ควรจะแนะ ก็แนะแกๆ ไม่ใช่แนะธรรมดานะ ตีเปรี้ยงๆ ลงไปเลย

'เอาจุดนี้ๆ เอ้าๆ'

นี่ละจวนจะไป ไม่อยู่แล้ว เป็นธรรมชาติแล้ว เป็นอัตโนมัติแล้วหมุนเรื่อยจิตเข้าถึงขั้นนี้แล้วหมุนเรื่อย เห็นโทษของกิเลสเห็นจนจะสลบไสล กิเลสเป็นโทษแก่โลกขนาดไหน เวลาเข้าถึงตัวมันจริงๆ แล้วจนสลบไสล โทษของมันทำให้เจ็บให้แสบให้เข็ดให้หลาบให้กลัว จนไม่รู้จักเป็นจักตาย หลบกิเลสหนีกิเลส ตายก็ตาย ให้ได้พ้นจากกิเลสก็แล้วกัน ให้พ้นๆ มันก็บีนละซิ

พระพุทธเจ้าสอนเล่นเมื่อไร พวกเราไม่เห็นนั่นซี จึงได้ว่ากิเลสแหลมคมมากนา แกพูด แกก็เปิดเต็มที่เหมือนกัน แกพูดด้วยความตื่นเต้น และแกก็ไม่มีผู้ใดที่จะตอบรับแกอย่างนั้น เราก็ตอบรับเต็มภูมิเลย เพราะหิวกระหายอยากฟังมานาน

ธรรมะประเภทนี้มีแต่ประเภทความจำ จำได้ก็มาบ้าน้ำลายกันเหมือนนกขุนทอง แก้วเจ้าขาๆ เรียนจบพระไตรปิฎก กิเลสตัวเดียวหนังไม่ถลอกเลย เห็นแต่อย่างนั้นเต็มบ้านเต็มเมือง

นี่แกเอาจริงเอาจังแน่แล้ว... คนนี้ไม่นานด้วยนะ เมื่อมีผู้แนะจุดสำคัญนี้แล้วมันจะพุ่ง ไม่ลูบไม่คลำเมื่อมีผู้แนะความที่ดำเนินมาแล้วก็ว่าถูกต้องแล้วก็หายห่วง จุดไหนที่กำลังดำเนินก็ชี้บอกทางนี้ก็พุ่งๆ เลย

เป็นเรื่องอัศจรรย์เหมือนกันนะ คนไม่เคยกับศาสนาเวลามาปฏิบัติมันเป็นขึ้น นี่ละความรู้จากภาคปฏิบัติกระจายอย่างนี้เอง ความรู้ในหนังสือที่ท่านจดจารึกมาในตำรับตำราในพระไตรปิฎกพอประมาณเท่านั้นนะ ไม่ได้ซอกแซกซิกแซ็กกระจายไปทุกแห่งทุกหนเหมือนภาคปฏิบัติ... เรียกว่า ทั่วท้องฟ้ามหาสมุทรเลย..."

นับแต่เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นต้นมา สตรีท่านนี้ยังไม่มีโอกาสเข้ากราบหลวงตาอีกเลย จนกระทั่งต้นเดือนเมษายน ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ ณ สวนแสงธรรม ถนนพุทธมณฑล สาย ๓ กรุงเทพมหานคร จึงได้เข้ากราบหลวงตาและสนทนาธรรมอีกครั้งหนึ่งใช้เวลาสนทนาเล็กน้อย ดังนี้

หลวงตา เวลานี้พิจารณาอะไรอยู่

สตรีนักภาวนา การปฏิบัติของลูกอาจจะไม่ได้ถูกร่องรอยที่หลวงตาสอนให้พิจารณานะเจ้าคะ เพราะว่าการปฏิบัติของลูกตลอดเวลาตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอนมีสติสัมปชัญญะตามรักษาจิต ใช้วิธีนี้อย่างเดียวเจ้าค่ะ ตามรักษาจิตนี้ ลูกไม่ต้องกลับมาพิจารณาเลย ทุกขณะนี้พอลูกไล่ไปเรื่อยๆ เอาให้อยู่กับปัจจุบันธรรมชัดๆ เลย อยู่กับจิตว่าง อยู่กับปัจจุบันธรรมก็จะเห็นความเกิดดับของสัญญา ความเกิดดับของสิ่งที่รู้ทั้งหมด รู้แล้วดับ ถ้ารู้แล้วไม่หลง รู้แล้วดับหมด

พอทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ มันก็ชัดขึ้นมาว่า มันไม่ใช่ตัวตน มันเป็นสิ่งซึ่งไม่ใช่ตัวตนใดๆ ทั้งสิ้น มันเป็นธรรมชาติที่เกิดดับ เกิดดับเท่านั้นเอง เท่านั้น หลังจากช่วงนั้นแล้วก็เลิกถูกต้ม เลิกถูกจิตต้มอีกต่อไป

หลวงตา มันต้มยังไง?

สตรีนักภาวนา ถ้าเมื่อก่อนนี้การที่จะระมัดระวังเฝ้ารักษาจิตนี้ ต้องสติตามดูตามรู้ กิเลสถึงจะไม่เกิดนะเจ้าคะ แต่ถ้ามีสติสัมปชัญญะแล้วรู้เท่าทันสัญญา สติตั้งมั่นไม่หลงอารมณ์ ทุกอย่างดับหมด ดับหมด เพราะอย่างนั้นถ้าครั้งไหนเกิดเพลินเผลอไป แล้วหลงอารมณ์ไปคว้าอารมณ์ก็ปล่อยได้เลย เพราะว่ารู้ว่ามันโง่ไปแล้ว

เพราะฉะนั้น ลูกกราบรายงานหลวงตาว่า การรักษาจิตของลูกนี้มิได้พิจารณาเลยเจ้าค่ะ แต่การรู้ที่เห็นขึ้นเป็นขึ้นในขณะที่อยู่กับปัจจุบันธรรมตลอดเวลา แล้วทุกๆ วันนี้สิ่งที่ปฏิบัติอยู่ของลูกนี้ แม้แต่ฟังหลวงตา แม้จะอยู่ในหมู่ผู้คน ลูกเหมือนกับมีตาอีกตาหนึ่งเห็นจิตตลอดเวลา เฝ้าดูจิตตลอดเวลาตั้งแต่ลืมตาจนเข้านอน

ฉะนั้น การภาวนาของลูกนี้ ความเผลอเพลินในการทำงานมีบ้างที่จิตส่งออก แต่นอกนั้นแล้วจิตจะอยู่รักษาข้างในหมด จะไม่ออกไปเพ่นพ่าน เพราะรู้ดี รู้เช่นเห็นชาติหมดว่ามันออกไปมันเอามาแต่อะไรแล้วเข็ดหลาบเบื่อหน่ายเจ้าค่ะ เพราะฉะนั้นวันทั้งวันจะมีสติตามรักษาจิตโดยไม่ต้องมีใครมาบอกเลย

หลวงตา เข้าใจ เอาอยู่จุดนั้นละนะ เราจะไม่เร่งไม่บอกอะไรละ ให้เอาปัจจุบันนี้เป็นหลักนะ เร่งก็เร่งอยู่ในปัจจุบัน ไม่เร่งก็อยู่ในปัจจุบัน ไม่นอกปัจจุบันแล้วไม่ผิด เข้าใจไหม ให้อยู่ในปัจจุบัน จิตในลักษณะในธรรมชาตินี้เป็นยังงั้น

คุณก็มีครอบครัวเหย้าเรือน มีงานมีการอยู่ จึงไม่ค่อยเร่งให้ ปล่อยให้เจ้าของเร่งเจ้าของเอง เข้าใจ? ถ้าเป็นนักบวชนักปฏิบัติแล้วไล่ตีหลงทิศไปเลย มันเป็นขั้นเป็นตอน

สตรีนักภาวนา แต่จิตที่ดูเหมือนไม่เร่ง แต่มันก็ไม่ยอมปล่อยนะ

หลวงตา เราเข้าใจ พูดอย่างนี้เข้าใจทันทีทันทีเลย ยังบอกให้ไปตามหลักธรรมชาติปัจจุบันๆ อย่างนั้นละ มันไม่มีอะไรละ มันอยู่กับปัจจุบันนั้นหมดเลย พอเรียนจบปัจจุบันแล้วละ ไม่ต้องถามแล้ว ปัญหาอะไรไม่มีละ ทีนี้เอาละ ดูปัจจุบันของเจ้าของเป็นยังไง เท่านั้นละ

สตรีนักภาวนา ถ้ามีคนถามว่าลูกจะถามอะไรหลวงตา ลูกก็ไม่รู้จะถามอะไร เพราะว่าลูกเฝ้าแต่ปัจจุบันตลอดเวลา ถ้าอยู่กับปัจจุบันเมื่อไหร่เกิดดับก็มาตลอดสายเจ้าค่ะ

หลวงตา ก็ยังงั้นแล้ว นี่ก็ไม่ถามอะไร เพราะงั้นจึงว่าปัจจุบันนี้พิจารณายังไงเท่านั้นเอง แน่ะ ก็เข้าปัจจุบันแล้วใช่ไหมล่ะ ถามตรงนั้นแหละ ตรงปัจจุบันสำคัญมาก นี้มันลงปัจจุบันแล้ว

สตรีนักภาวนา เมื่อก่อนลูกตื่นตี ๓ นะเจ้าคะ รู้สึกว่าเวลามันน้อยไป เดี๋ยวนี้ลูกขยับมาเป็นตี ๒ ครึ่งทุกวันเจ้าค่ะ ลูกเดินจงกรมทุกวัน ลูกจะอยู่กับปัจจุบันเจ้าค่ะ อยู่กับปัจจุบัน เพราะฉะนั้น มันไม่มีความกลัวตายไม่มีความกลัวอะไรเลย เพราะรู้ว่าทุกๆ ขณะจิตถ้าตายลงในขณะใดนี่ มันอยู่พื้บเลยเจ้าค่ะ มันไม่มีสิทธิ์เลยที่จะหลุดไปไหนเจ้าค่ะ

(การสนทนาธรรมจบลงเพียงเท่านี้)

นักภาวนาชาวจันทบุรี

นักภาวนากลุ่มนี้รับสื่อธรรมะ โดยเขียนจดหมายกราบเรียนถามปัญหาข้อข้องใจเรื่องภาวนาจากหลวงตาเสมอๆ และท่านเองก็เมตตาให้การอบรมทางจดหมายอย่างต่อเนื่องตลอดมา เฉพาะที่รวบรวมได้ตั้งแต่วันที่ ๙ มีนาคม ๒๔๙๙ จนกระทั่ง ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ มีจำนวนถึง ๕๗ ฉบับ ส่วนมากท่านตอบที่วัดป่าบ้านตาด มีนอกเหนือนั้นบ้างเป็นบางครั้งที่ท่านลงไปธุระที่กรุงเทพฯ หัวจดหมายจึงเป็นที่วัดบวรนิเวศวิหาร และวัดเทพศิรินทราวาส

หลวงตาตอบ...(ฉบับที่ ๓๙)

วัดป่าบ้านตาด อุดรฯ

๖ กันยายน ๒๕๐๕

การภาวนาจะดีหรือไม่ดี ละเอียดหรือไม่ละเอียด จงถือเป็นกิจจำเป็นประจำอิริยาบถและประจำวัน เราเป็นศิษย์พระตถาคต บุกหน้าเรื่อยไป ไม่ต้องถอยหลัง

ความตายไม่เคยไว้หน้าคน และถอยหลังให้ผู้ใดได้เยาะเย้ยเขา จงตั้งหน้ารับความตายด้วยความเพียรของเรา จะมีชัยชนะไปเป็นลำดับ ทางอื่นไม่มีท่าจะสู้ความตายได้ ใครก็ใครเถอะ ถ้าเว้นความดีแล้ว ต้องหมอบราบต่อเขาแน่

โลก เราทุกคนได้เคยผ่านมาแล้ว ความสุขทุกข์ในทางโลกใครโกหกกันไม่ได้ เพราะใครก็มีเครื่องรับ(อายตนะ)เหมือนกัน และสุขทุกข์จะต้องผ่านอายตนะ ด้วยกัน รู้ด้วยกัน เห็นสุขทุกข์ด้วยกัน ที่สุดของสุขทุกข์ก็แค่ตายเท่านั้น ไม่มีใครสามารถเลยไปได้

ถ้าผู้มีบุญอันได้สร้างไว้แล้ว ผู้นั้นแลจะมีโอกาส ได้เห็นสุขแลทุกข์เยี่ยมกว่าโลกเขาเป็นชั้นๆ ขึ้นไป จนสามารถข้ามแดนแห่งทุกข์ถึงบรมสุขคือพระนิพพานได้แน่

ฉะนั้น **ทาน ศีล ภาวนา** จึงเป็นทางข้ามแดนแห่งทุกข์ได้โดยสวัสดี ขอได้พากันอุตสาหะพยายามตามรอยพระพุทธเจ้าเสด็จไป จะเห็นแดนแห่งความอัศจรรย์ในวันหนึ่งแน่ เอวํ.

บัว

จดหมายทุกฉบับพิมพ์ไว้ในหนังสือ "ธรรมคู่แข่งขัน" หรือหนังสือ "ธรรมะในลิขิต"

ฆราวาสหญิงผู้มีโรคร้าย

ฆราวาสหญิงผู้นี้มีอายุ ๓๘ ปี มีบุตรหญิง ๒ คน คนโตอายุ ๑๓ ปี คนเล็กอายุ ๙ปี ได้เคยมากราบนมัสการหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาดหลายครั้ง และเธอได้เขียนจดหมายมากราบเรียนปรึกษาหาหลักใจ เพื่อให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติธรรมท่ามกลางการถูกรุมเร้าอย่างหนักด้วยโรคภัย ดังนี้

จดหมาย

ลูกได้เคยมากราบนมัสการฟังธรรมจากท่านอาจารย์ และเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๖ อันเป็นวันเปิดตึก "รวมเมตตามหาคุณ" โรงพยาบาลอุดรฯ ก็ได้มาร่วมในพิธี ลูกดีใจมากที่ได้มีโอกาสโดยสารขบวนการสร้างกุศลกับหลวงตาที่ลูกกราบเคารพนบไว้เป็นครูอาจารย์ด้วยดวงใจแท้จริง มาบัดนี้ลูกได้รับทุกขเวทนาจากโรคชนิดหนึ่ง... ซึ่งเป็นโรคที่ค่อนข้างจะร้าย คือภาษาแพทย์เรียกว่า โรคเลือด (เม็ดเลือดขาวมีจำนวนน้อยลง)...

ต่อมาในวันที่...นี้เองก็มีอาการผิดปกติ คือมีเลือดออกทางช่องจมูกโดยผิดปกติคือออกวันหนึ่งหลายหนและหยุดยาก จึงต้องไปพบแพทย์ทางเลือด เจาะตรวจ นับเม็ดเลือดดูปรากฏว่า เม็ดเลือดขาวลดลงผิดปกติ...ขณะนี้มีอาการเหนื่อย หอบ เพลีย ราวกับคนแก่อายุ ๘๐ ปี จะเดิน จะยืน จะทำอะไร แม้แต่จะพูดก็เหนื่อย

ลูกคิดถึงท่านและธรรมเป็นที่สุด ได้อาศัยหนังสือ "แว่นดวงใจ" กับ "ธรรมชุดเตรียมพร้อม" เป็นหลักยึดในใจขณะนี้ เพราะได้ทราบอยู่ตลอดมาว่า คนเราไม่พ้นตาย แต่ก็ไม่มีใครอยากตาย ลูกเอารูปหลวงตา...ไว้บูชา พร้อมกับทำสมาธิภาวนาอบรมจิตให้สงบอยู่ขณะนี้...

ลูกอยากกราบเรียนหลวงตาให้ทราบทุกอย่างว่าในหัวใจนี้คิดอะไร ปรารถนาอะไร ลาภ ยศ เงินทอง สรรเสริญ ไม่อาจช่วยใจให้สงบได้ ดังที่ท่านพร่ำสอนจริงแท้แน่เหลือเกิน ถ้าขณะนี้ลูกไม่ได้พบพระ ไม่ได้คติธรรมจากท่าน...

แน่นอน การป่วยเจ็บครั้งนี้ ย่อมนำมาซึ่งความวุ่นวายโศกเศร้า และทุกข์ทรมาน อาการที่ลูกเป็นนี้ วงการแพทย์ไม่อาจให้ยาใดบำบัดได้ ลูกได้ธรรมโอสถเท่านั้นมาช่วยบำบัด

(ต่อ)

จดหมายจากฆราวาสหญิงผู้มีโรคร้าย (ต่อ)

ขณะที่เขียนจดหมายนี้ อาการที่ทราบว่าแย่ลงก็คือ เหนื่อย หายใจขัด อึดอัดในร่างกาย เพลีย ต่อเมื่อได้ทำสมาธิภาวนา พุท-โธ ทั้งเวลานอนพักแล้ว จะพอมีกำลังบ้าง คิดถึงธรรมจากปากท่านอาจารย์เทศน์ให้ฟังเหลือเกิน ใคร่ได้ยินได้ฟังอีก การเดินทางไกลๆ เป็นอุปสรรคต่อสังขารขณะนี้มาก ถ้ามาได้ จะพยายามมาหาธรรมเพื่อบำรุงใจให้เข้มแข็งสู้กับมรณภัยให้ได้...

ยามป่วยนี้ลูกเห็นคุณค่าของโรงพยาบาลยิ่ง คนจนป่วยมันแย่กว่าคนมีป่วยแน่นอน คนมีก็มีสถานบำบัดทันสมัย หมอดี ยาดี แต่โรคสมัยใหม่ก็เร็วจนตามไม่ทัน ดังที่ลูกกำลังประสบอยู่ แม้มีสมบัติล้นฟ้าก็มิอาจจะนำพายาหรือหมอใดมารักษาไข้หนักๆ ให้หายหรือให้คนรอดตายได้

ขอกราบเท้าท่านอาจารย์ที่ลูกเคารพสูงยิ่งมาด้วยดวงใจระลึกในธรรม และ ระลึกใน สังฆัง สรณัง คัจฉามิ ตลอดมาและตลอดไปตราบเท่าชีวิต

ลูกพยายามตัดห่วงคือบุตรและพ่อบ้าน หากแต่เจ้าความสงสารมันคอยตีอยู่เสมอ การป่วยครั้งนี้ ถ้าไม่อาจจะหยุดการลดลงของเม็ดเลือดขาวได้ ก็หมดทางรักษา...ขอเมตตาจากท่านช่วยแนะนำให้ลูกได้ลดสงสารกับความห่วงลงให้หมดด้วยเถิด...พระคุณเจ้าขอพึ่งธรรมของพระบรมศาสดาเพียงทางเดียว...จะอบรมจิตให้สงบได้

ขอกราบเท้านมัสการท่านอาจารย์ด้วยความเคารพสุดดวงจิตดวงใจ

ป.ล. ขอท่านอาจารย์โปรดรักษาสุขภาพท่านด้วยเจ้าค่ะ

คำตอบของหลวงตา

จ.ม. ทราบแล้วด้วยความสงสารมาก กรุณายึดธรรมเป็นเส้นชีวิตทั้งเป็นทั้งตาย อย่ายึดสังขารเป็นเส้นชีวิตหวังพึ่งเขาถ่ายเดียวโดยไม่มีคติธรรมเข้าแทรก ผู้ยังปกติกับผู้ที่เจ็บป่วยก็คือผู้จะเจ็บป่วยและตายด้วยกันทั้งโลก เป็นเพียงก่อนและหลังกันบ้างเท่านั้น

จงนำปัญญาออกกางเป็นตาข่ายรอบสังขารไว้เสียแต่บัดนี้ แม้ถึงคราว จิตที่มีปัญญาย่อมไม่มัวกอดสังขารที่กำลังจะพังอยู่แล้วเป็นแน่ จะรักษาตัวได้ด้วยความแคล้วคลาดปลอดภัย ธรรมะในหนังสือทุกเล่มบอกความจริงล้วนๆ ไว้แล้ว กรุณาอ่านตรอง และย้อนดูจิตดวงไม่เคยตายนี้ว่า ยังกลัวตายกับสังขารอันเป็นสิ่งแตก-ตายอยู่อย่างไม่มองดูธรรมบ้างหรืออย่างไร

ใจไม่เคยตาย ธรรมไม่เคยตาย เป็นคู่เคียงกัน แต่สังขารแล้ว แตก-ตายทั้งสิ้น กรุณาพิจารณาแยกจิตดวงไม่ตายออก อย่าให้กอดกองเพลิงคือสังขารร่างกายที่กำลังก้าวหน้าหาความตายอยู่ทุกนาทีเดือนปี กรุณาทำใจให้สงบด้วยธรรมบทใดบาทใดก็ได้ ใจเรามิได้ป่วยไข้กับสังขารร่างกาย แต่อย่าคว้าเอาสังขารมาเป็นใจ ใจเป็นสังขาร จะแผดเผาใจให้วุ่นวายไปตาม

จับให้มั่นในคำว่า ใจไม่เคยตาย ใจไม่มีป่าช้าเหมือนร่างกาย ใจเป็นอมตะโดยหลักธรรมชาติแม้ยังมีกิเลสอยู่ เป็นแต่ท่องเที่ยวในภพต่างๆ เท่านั้น ใจเป็นสมบัติของเราแท้ จงรักษาใจให้สงบเย็นอยู่โดยลำพังในท่ามกลางขันธ์ที่กำลังถูกไฟไหม้อยู่ขณะนี้ เอาละเหนื่อยขันธ์แล้ว ขอให้คุณได้ชัยชนะมารในขันธ์

จากความเมตตาที่ท่านแสดงธรรมให้แก่ผู้ป่วยที่ต้องการการเยียวยาทางด้านจิตใจและเป็นธรรมโอสถ ให้รู้จักพิจารณาทุกขเวทนาที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้สามารถรวมเล่มอยู่ในหนังสือ "**ธรรมชุดเตรียมพร้อม**" ซึ่งเนื้อหาเหมาะกับผู้ปฏิบัติธรรมจริงจัง ผู้ปฏิบัติสูงขึ้นๆ ผู้ต้องการต่อสู้กับทุกขเวทนาจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือผู้ต้องการฝึกจิตเพื่อเตรียมสู้และเตรียมรับมรณภัย

๑๗

ประสบการณ์จากพระธุดงค์

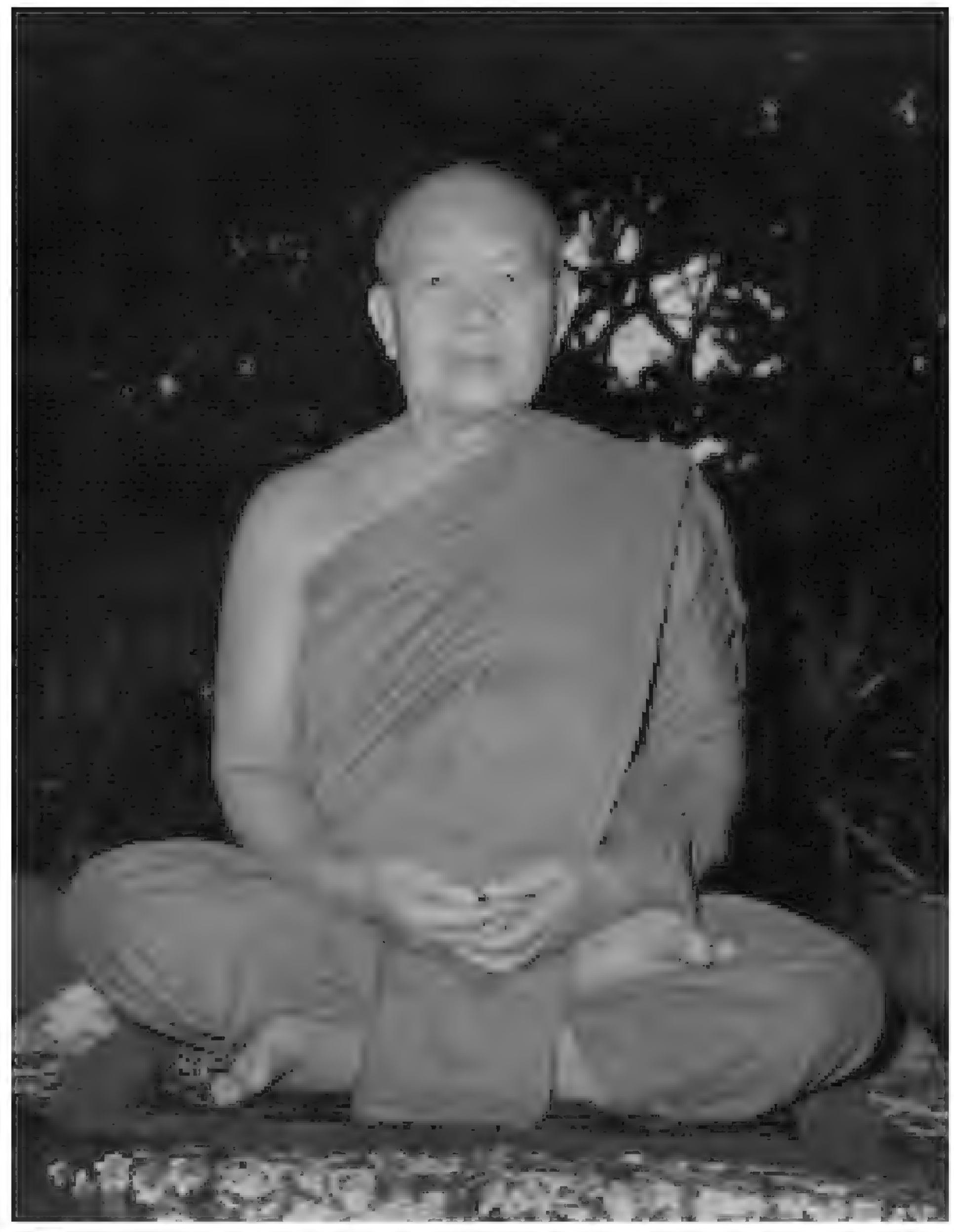
หลวงตาเล่าเรื่องจากประสบการณ์

หลังเสร็จสิ้นภัตตาหารเช้า หลวงตาจะแสดงธรรมหลายแบบหลายฉบับตามเหตุผลหรือเรื่องที่เข้ามาสัมผัส ผู้ฟังธรรมประจำวันส่วนใหญ่จะเป็นนักปฏิบัติธรรมหรือมาจากในเมือง การเทศนาของท่านจึงเป็นแบบกันเองระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ลูกหา จึงมีทั้งเรื่องจิตตภาวนาล้วนๆ เรื่องจากประสบการณ์การปฏิบัติธรรมของท่านเองในช่วงชีวิตต่างๆ กัน หรือเรื่องเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่เป็นคติเตือนใจ

ชีวิตการออกธุดงคกรรมฐานของครูบาอาจารย์แต่ละองค์แต่ละท่านนั้นทำให้ท่านได้มีโอกาสสัมผัสสัมพันธ์กับเรื่องต่างๆ มากมาย ทั้งเรื่องความอัศจรรย์ของจิต ทั้งเรื่องที่พบเห็นขณะท่องเที่ยวอยู่ในป่าเขาลำเนาไพร เรื่องสิงสาราสัตว์ชนิดต่างๆ เรื่องคนป่าคนเมืองหลากหลายท้องถิ่น ฯลฯ

ประสบการณ์หลายต่อหลายเรื่องจึงเป็นสิ่งที่บรรดาเราๆ ท่านๆ อาจไม่รู้ไม่เห็นมาก่อนเลย เพราะไม่มีโอกาสที่จะใช้ชีวิตผจญภัยหรือโยกย้ายไปมาในถิ่นต่างๆ เหมือนกับท่าน และบ่อยครั้งเมื่อครูบาอาจารย์เหล่านี้ท่านมีโอกาสได้พบปะกัน เรื่องราวต่างๆ เหล่านั้นจึงถูกถ่ายทอดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน หลวงตาท่านก็

“...ศาสนาอัศจรรย์ ที่ไหน? หือ?... มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน? หือ?...เห็นหรือยัง? ...ผมดูท่านทั้งคืนนะ เมื่อคืนนี้...”

หลวงปู่ฝั้น อาจาโร

เคยนำประสบการณ์หลายเรื่องที่ได้รู้ได้เห็นหรือได้ฟังมาเล่าถ่ายทอดแก่ลูกหลาน ซึ่งล้วนเป็นข้อคิดคติเตือนใจเป็นอย่างดี ดังได้คัดมาแสดงบ้าง ดังนี้

ท่านอาจารย์มั่น รู้วาระจิตหลวงปู่ฝั้น

ท่านอาจารย์ฝั้น อาจาโร แห่งวัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร ศิษย์ท่านอาจารย์มั่นองค์สำคัญองค์หนึ่ง เคยเล่าให้หลวงตาฟังเมื่อหลายสิบปีก่อน ท่านจึงนำมาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ลูกหาได้ฟังดังนี้

“...ท่านอาจารย์ฝั้นออกจากโคราชนี้ไปหาหลวงปู่มั่นที่เชียงใหม่ ท่านอาจารย์มั่นอุตส่าห์ออกมาต้อนรับเลยนะ เห็นไหม เก่งไหม ที่วัดเจดีย์หลวง ท่านรู้ภายในข้างในนี้ ท่านอุตส่าห์ออกมาเมื่อท่านอาจารย์ฝั้นไปถึงนั่น

วันหนึ่งหรือ...ตอนเช้าวันที่สอง ตอนสายๆ ท่านอาจารย์ฝั้นเห็นท่านอาจารย์มั่นมาหาหน้ากุฏินั้นเลย พอมองเห็นก็คิดอยู่ในใจ

‘โอ๊ย ท่านอาจารย์มั่นนี่’ จึงรีบโดดลงจากกุฏิเลย ท่านเดินกึ๊กกั๊ก กึ๊กกั๊กมา

‘โอ้ครูอาจารย์มายังไง? ยังไง?’

‘ก็มารับท่านนั่นหละ’

นั่นเห็นไหม บอกว่า *‘มารับท่าน’* แล้วก็พาไปเลยเชียว นั่นท่านทราบไว้แล้ว เก่งไหม บอกว่า *‘ก็มารับท่านนั้นแหละ’*

พอไปอยู่กับท่านอาจารย์มั่นแล้ว ท่านก็พูดถึงเรื่องสถานที่นั่น ดีอย่างนั้น ที่นี่ดีอย่างนี้ ทางท่านอาจารย์ฝั้นก็เลยคิดอยากไปอยู่ที่นั่นที่นี่ แต่ในตอนนั้นท่านอาจารย์มั่นไม่เห็นอะไรสมควรยิ่งกว่าอยู่กับท่านในขณะนั้น สมกับเหตุผลที่ท่านมารับเอง

ตอนกลางคืน ท่านอาจารย์ฝั้นก็คิดถึงเรื่องที่จะไปที่นั่นที่นี่ พอโผล่ออกมา

ท่านอาจารย์มั่นว่า

‘ไหนจะไปไหน?’

ว่าอย่างนั้นเลยนะ นั่นเห็นไหมล่ะ *‘จะไปที่ไหนอีก?’* เปิดประตูออกมาตอนเช้า ท่านอาจารย์ฝั้นจะคอยรับบริขารท่าน พอเปิดประตูออกมา *‘หา ? จะไปที่ไหน?’* ว่าอย่างนั้นเลยนะ

‘ที่นี่ดีกว่า’ ทางอาจารย์ฝั้นนั้นก็ปิดปากเลย เงียบไป แต่ก็ไม่นานละ ก็คิดอีก ท่านอาจารย์ฝั้นเล่าเองแหละ คิดอีกว่าจะไปที่นั่น ท่านก็เอาอีก...

พอวันหนึ่ง จิตท่านลงอย่างนั้นหละ จิตท่านอาจารย์ฝั้นนะ นั่งภาวนานี่จิตลงอย่างอัศจรรย์เลยสว่างจ้าครอบโลกธาตุ ท่านว่าอย่างนั้นนะ

‘พอมองไปหาท่านอาจารย์มั่นทีไร เห็นท่านนั่งจ้องดูเราอยู่อย่างนี้’

ท่านว่าอย่างงั้นนะ มองไปทีไร มองจิตส่งจิตไปทีไร ท่านนั่งจ้องเราอยู่แล้ว หมอบกลับมา พอตื่นเช้าขึ้นมาก็เปิดประตูเท่านั้นแหละ ประตูกระต๊อบนะ ไม่ใช่กุฏิอะไรใหญ่โตนะ กระต๊อบๆ ทั้งนั้น พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นอยู่ มีแต่กระต๊อบๆ ทั้งนั้นนะ หรูหราที่ไหน นั่นแหละสถานที่อยู่ของธรรม หรูหราไหม สถานที่อยู่ของธรรมดวงเลิศ ผู้เลิศมักจะอยู่อย่างนั้น และอยู่อย่างนั้น

ทีนี้พอเปิดประตูออกมา ท่านอาจารย์ฝั้นก็ไปรอ เปิดประตูออกมานี่ยืนกึ๊กเลยเชียวนะ

‘เป็นยังไง เห็นหรือยังศาสนา ทีนี้?’

เอาล่ะนะ แทนที่ท่านอาจารย์มั่นจะให้เข้าไปจับ ไปขนบริขาร(เพื่อเตรียมออกบิณฑบาต) ไม่ให้ไปนะ ท่านไปยืนกันอยู่ที่ประตูเลย ทางนั้นก็คุกเข่าหมอบนั่นอยู่

‘เป็นยังไง? เห็นหรือยังศาสนาทีนี้? หือ? หือ?’ ขึ้นเลย

‘ศาสนา อัศจรรย์ที่ไหน? ศาสนาอยู่ที่ไหน? มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน? เห็นหรือยัง?’ ว่าอย่างนั้นนะ ยืนจ้อซัดอยู่ที่นั่นเลย เสียงเปรี้ยง เปรี้ยง

‘เจริญที่ไหน เห็นหรือยังทีนี้?’

คือกลางคืนนั้นจิตสว่างจ้านี่นา ก็ท่านอาจารย์มั่นดูอยู่แล้วนี่ พอออกมาท่านถึงใส่เปรี้ยงเลย

‘เห็นหรือยัง ศาสนาเจริญที่ไหน? หือ? มรรคผลนิพพานเจริญที่ไหน? ผมดูท่านทั้งคืนนะ เมื่อคืนนี้ ผมก็ไม่ได้นอน’

มันก็ยอมรับเลย พอท่านอาจารย์ฝั้นจ่อจิตไป ส่งจิตไปทีไร ท่านจ้องดูอยู่แล้ว มันก็หมอบ ถอย ถอย ดูทีไรจ่ออยู่

‘ผมก็ไม่ได้นอนทั้งคืน เมื่อคืนนี้ดูท่านนี่แหละ’ ว่าอย่างนั้นนะ เพราะฉะนั้นถึงว่า ไหน... ศาสนาเจริญที่ไหน จ้อเข้าเลยสิ นั่นเห็นไหม ท่านมาเล่าให้ฟัง ท่านบอก โอ้ย ขนลุกเลย ไม่ทราบมันเป็นยังไงทั้งปีติยินดีในจิตอัศจรรย์ ปีติยินดีล้นพ้นและอัศจรรย์ท่านอาจารย์มั่นก็อัศจรรย์ล้นพ้น ท่านว่าอย่างนั้นนะ ชมความอัศจรรย์ทั้งวันทั้งคืนเลย นั่นแหละ ธรรมหาอย่างนั้นแหละ ธรรมอยู่ที่นี่แหละ ชี้เข้ามาที่ใจเท่านั้นรับธรรม ใจเท่านั้นรับมรรคผลนิพพาน สิ่งอื่นใดในโลก ไม่มีอะไรรับได้...”

ท่านพ่อลี ธัมมธโร

พลังจิต...ท่านพ่อลี

...ท่านเล่าถึงพลังจิตของท่านอาจารย์ลี แห่งวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ ดังนี้

"...พูดถึงเรื่องจิต... อย่างสมัยปัจจุบันนี้นะ... คือทำไมถึงทราบกันได้ ก็ทราบในวงปฏิบัติด้วยกันนะสิ! พระกรรมฐานประสานกันอยู่ตลอดเวลา พวกเราฆราวาสไม่ค่อยทราบกัน... ภาคปฏิบัติทางด้านจิตตภาวนา องค์ไหนเป็นอย่างไรๆ ท่านจะทราบกันอยู่อย่างลึกลับอยู่ภายในของท่านนะ ในระหว่างพระกรรมฐานด้วยกัน แต่คนภายนอกนั้นไม่ทราบ เพราะท่านไม่พูด...

เวลาไปไหน พระกรรมฐานเป็นผู้มุ่งอรรถมุ่งธรรมจริงๆ เราจะไม่ทราบเลย เหมือนกับว่าผ้าขี้ริ้วห่อทอง ท่านไม่ได้มุ่งพูดอะไรต่ออะไร... นั่นละ ถ้าความเป็นธรรมจริงๆ แล้ว จะไม่มีโลกามิสเข้าไปเคลือบไปแฝงเลย... แต่ในวงปฏิบัติด้วยกันแล้ว อย่างไรก็ปิดไม่อยู่ อะไรก็ต้องเปิดสู่กันฟัง เพื่อจะได้แก้ไขกัน มีอะไรๆ ขัดข้องตรงไหน พอองค์นั้นเล่าให้ฟังแล้ว ขัดข้องตรงไหนองค์นี้จะแก้ให้ทันที แก้ให้แล้วเปิดทางโล่ง... นั่น เรื่องของจิตเป็นอย่างนั้น

หลวงปู่มั่น นานๆ ท่านจะยกองค์นั้นมา ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านทั้งนั้นละ ทีนี้ยกมาคราวใดจะต้องมีจุดสำคัญๆ ที่ท่านจะนำออกมา อย่างท่านอาจารย์ลีนี้ท่านก็ว่า

'ท่านลีนี้นะ กำลังใจดีมาก'

ฟังสิกำลัง พลังของใจ นี่จะยกตัวอย่างให้ประกอบกับคำว่าพลังของธรรม **ท่านเฟื่อง**[๑] เป็นคนเล่าให้ฟัง เราไม่ได้อยู่ที่นั่นด้วยละ ท่านอาจารย์ลีนั่งอยู่ ท่านเฟื่ององค์หนึ่งและเด็กชื่อมนูญคนหนึ่ง อยู่นี่ แล้วท่านก็นั่ง ตอนนั้นก็คุยธรรมะกันเล็กๆ น้อยๆนะ

'เอ้อ เราจะพานั่งสมาธิ'

ท่านอาจารย์ลีว่าอย่างนั้น *'เอ้าเข้าที่'* (นั่งขัดสมาธิ) ท่านว่าอย่างนี้นะ ท่านอาจารย์เฟื่องเล่าให้ฟัง พอว่าอย่างนั้นองค์ท่านอาจารย์ลี ท่านไม่ได้นั่งหลับตานี่ ท่านไม่ได้นั่งเข้าที่ ท่านนั่งธรรมดา

'เอ้านูญ! เข้าที่"

---

๑ ท่านอาจารย์เฟื่องชาวจันทบุรี เป็นอีกองค์หนึ่งซึ่งเคยอยู่ศึกษากับท่านอาจารย์มั่น

“เอ้า เราจะให้ตัวลอยนะ เอ้าๆ ขึ้น...ขึ้น...ขึ้น...”

พอนั่งปุ๊บปั๊บ เด็กเข้าที่นั่งสมาธิ ท่านคงเคยสอนมา ท่านอาจารย์เฟื่องนั่งอยู่ทางนี้

‘เอ้า เราจะให้ตัวลอยนะ’

ท่านอาจารย์ลีกล่าว นี่ละ ที่ว่าพลังของจิต *‘เราจะให้ตัวลอยนะ’* พอว่าอย่างนั้น *‘เอ้า ขึ้น...ขึ้น...’* แล้วดูมือท่านนะ อาจารย์เฟื่องดู ท่านว่า ท่านทำมือด้วย

‘เอ้าๆ ขึ้น...ขึ้น...ขึ้น...’

ท่านอาจารย์ทำมืออย่างนี้ ขึ้นจริงๆ เด็กคนนั้นนะ ตัวลอยขึ้นๆ ... แต่สูงขนาดนี้ ... นี่ละพลังของจิตที่ท่านอาจารย์มั่นว่า *‘พลังของจิตท่านลีนี่ดีมาก’* ... ฟังสิ! พลังของจิตดีมาก นี่ละ พลังเป็นอย่างนี้ แล้วพอเด็กนี้ลงแล้ว ทางท่านอาจารย์เฟื่องก็คิดมั่นใจว่า

‘ยังไงท่านก็จะให้เราขึ้นคราวนี้ เราจะไม่ยอมขึ้น วันนี้ฝืนกัน’

แล้วก็จริงๆ สักเดี๋ยวท่านอาจารย์ลีก็ว่า *‘เอ้า เฟื่อง’* ท่านเฟื่องปรารภในใจ *‘ว่าแล้ว’* ทางท่านอาจารย์ลีนั้นว่า *‘เอ้าๆ ขึ้นๆ’* ท่านอาจารย์เฟื่องว่า

‘มันจะขึ้นจริงๆ หว่า! สู้ท่านไม่ได้ เราไม่ให้ขึ้นนะสิ แต่มัน...อันนี้มันโยกแล้ว มันแปลกๆ แล้ว’ ท่านว่า

‘เราก็สู้ๆ แต่สู้อย่างไรก็...’

อย่าให้พูดเถอะ(ขำ) ไอ้เรื่องแพ้อย่ามาพูดเลย คือเรื่องแพ้ท่านอาจารย์ลี ท่านเฟื่องว่า

‘อีกนิดหนึ่งนะ... ลงเลยนั่น หัวคะมำ ถ้าสมมุติว่าก้นเราไม่ขึ้น หัวเราต้องคะมำ’

ท่านว่าอย่างนั้น นั่นนะ เห็นไหม นั่นไม่ใช่เล่นนะ พอเสร็จแล้ว แล้วท่านก็ยืนอยู่นะ พอเห็นทางนั้นขยุกขยิกๆ มันจะขึ้นแต่ไม่ขึ้นนี่นะ พอเสร็จแล้วท่านก็หยุด พอหยุดแล้วก็นั่งละ

‘โอ้ย ดื้อ’ (หลวงตาพูดอย่างขบขัน) ท่านอาจารย์ลีพูดอย่างนี้ ท่านไม่พูดมาก *‘เฮ้ย ดื้อ’* (ขำ) ผมยังไม่ลืมอยู่นะ ท่านเฟื่องว่าท่านอาจารย์ลีมียิ้มอยู่บ้างนิดหนึ่ง

นี่ละเรื่องพลังจิต อันนี้ก็จะเป็นได้บางราย...เพราะเป็นเรื่องภายนอก ใช้ภายนอกต่างหาก ตามแต่จริตนิสัยของใครที่จะใช้ในทางไหน ไม่ใช่หลักของศีล สมาธิ ปัญญา มรรคผลนิพพานจริงๆ อันนั้นเป็นหลักเพื่อจะละจะถอนกิเลส...

กำลังจิตอันนี้มันเป็นเครื่องใช้แล้ว แต่ใครจะมีนิสัยวาสนาหนักไปทางไหน เช่น เหาะเหินเดินฟ้าดำดินบินบน ที่ท่านแสดงไว้ในอภิญญา ๖ หรือวิชชา ๓ ...”

วิชาขี่เสือ

“...วิชาขี่เสือนี้เป็นวิชาไสยศาสตร์อันหนึ่ง เขาร่ายมนต์เรียกเสือมา เสือก็มาจริงๆ อย่างที่พวกเขาขี่เสือ มีนะ นี่ละ ไสยศาสตร์ขี่เสือได้นะ ขี่เสือป่านี่ขี่เสือได้

ที่บ้านหนองแวงนี่ก็มีคนหนึ่ง เราเกิดไม่ทันผู้เฒ่าตายเสียก่อน เขาเรียก**พรานป้อ** คนเตี้ยๆ ขี่เสือมาเรื่อย ไปในป่า พอไปเหนื่อยๆ แล้วขี่เสือออกมา เขามีวิชาจับเสือขี่ อันนี้ก็มีคนหนึ่งอยู่ทาง **บ้านมาย อำเภอบ้านมาย** หรืออำเภอบ้านม่วง มีเสือ...ดงใหญ่ คนนี้ก็ขี่เสือได้ ไปเรียนวิชามาจากฝั่งลาว ไปเรียนกับพวกโซ่พวกข่าเขา เรียนวิชาขี่เสือ

ว่าไปด้วยกัน ๕ คน ครูนำหน้าไป พอไปตั้งทัพลงตรงนี้ปั๊บ แล้วก็นั่งร่ายมนต์เรียกเสือมา เสือตัวไหนอยู่ใกล้มันก็มา มาก็มานอนอยู่ตามนี้ เสือ เสือโคร่งนะ คนร่ายมนต์ ทีนี้เสือก็มา ลูกศิษย์นี้ต่างพากันกลัวจนตัวสั่นแหละ อาจารย์เป็นคนร่ายเสือมา

ทีนี้ พอมันมาแล้วก็สั่งคนนั้นไปขี่เสือมานี่ คือมันมานอนอยู่ตามอย่างนี้ ให้ขี่เสือตัวนั้นเข้ามาหาครูนี่ ครูนั่งอยู่นี่ ทดลองในขั้นนี้ก่อนนะ ทดลองเป็นขั้นๆ จนกระทั่งใจกล้าหาญเชื่อวิชาตัวแล้วทีนี้ก็ปล่อย อันนี้ก็สั่งคนนี้ให้ไปขี่เสือ ไม่ยอมไป กลัวเสือกินหัวมัน อาจารย์ไล่ไม่ยอมไป เสือก็นอนดาดาษอยู่ มันดงเสือนี่นะ ตัวไหนอยู่ใกล้ก็มาก่อน ตัวไหนอยู่ไกลก็มา บางทีจนคนจะเลิกแล้วค่อยมาถึงก็มี

ทีนี้ พอถึงคนที่ห้านี้ตัดสินใจเลย ตายก็ตาย ถ้าครูไม่เก่งจริงจะเรียกเสือมาไม่ได้ เอากันตรงนั้นตัดสิน ถ้าครูไม่เก่งจริงแล้วเรียกเสือมาไม่ได้ ครูต้องเก่ง นี่ครูเป็นคนบอกเองให้เราไปขี่เสือมาหาครูนี้จะเป็นอะไรไป

‘เอ้า ตายก็ยอมตาย’

ไป... ก้าวขาจะไม่ออก มันแข็งไปหมดว่างั้น เอ้าๆ ไปบังคับให้ไป ไปก็ไปขี่เสือมาหาครู พอขี่ตัวนี้มาแล้ว ไปๆ ขี่เสือมาอีก ขี่ตัวนี้มานอนอยู่นี้ นอนอยู่หน้าคนนี่ละไสยศาสตร์เขาเก่งไหม ก็ขี่ตัวนั้นมาขี่

“...อีตาคนนี้ แกขี่เสือ คนบ้านมายนี่ เขาเห็นกันหมดทั้งบ้าน ปฏิเสธได้ยังไง...”

ตัวนี้มา กล้าหาญละ นี่เป็นครั้งหนึ่งแล้วนะ ทดลองพักแรก พักที่สองครูนั่งอยู่ที่นี่ ให้ลูกศิษย์ไปนั่งอยู่โน้น ห่างๆ จากครูไป ให้ลูกศิษย์เป็นคนร่ายมนต์เรียกเสือมา มาหาแล้วก็ขี่เสือมาหาครู เขาทำหลายพักนะ เขาทดลอง คือทีแรกเรียกมาหาครูเสียก่อน ให้ลูกศิษย์คนนี้ไปขี่เสือเข้ามาหาครู ไปขี่เสือตัวนั้นเข้ามา จากนั้นแล้วก็ให้ลูกศิษย์นี่ไปอยู่นอกๆ โน้นไกลๆ แล้วก็ไปร่ายมนต์เรียกเสือมา แล้วขี่เสือมาหาครู ทีนี้พอชำนาญแล้วถามลูกศิษย์ว่าแน่ใจแล้วไม่กลัวแล้วก็ปล่อยละ

อีตาคนนี้แกขี่เสือ **คนบ้านมาย** นี่เขาเห็นกันหมดทั้งบ้านปฏิเสธได้ยังไง ทีนี้จึงรู้ว่าเสือสติมันดี รู้กันตามนี้ว่างั้น แกขี่เสือไปนี้ไปตามด่านในดง คนมาทางโน้นเสือมันดิ้นแล้วทางนี้ คนมาไม่ใช่คนธรรมดา คนธรรมดาก็เป็นอย่างหนึ่งพูดกันจอแจมา แต่นายพรานมานั่นซิ นายพรานเขาไม่ได้จอแจนี่ เขามาจ้อเลยหายิงเนื้อล่าเนื้อ นายพรานก็รู้ พอนาย พรานมาข้างหน้าโน้น ทางนี้ดิ้นแล้ว จะออก จากทางพอเห็นท่าไม่ดีก็ปล่อย ปล่อยก็วิ่งเลยเข้าป่าปั๊บ สักเดี๋ยวนายพรานก็มา

คือสติมันดีอย่างนั้นนะว่างั้น รู้ได้เร็วมาก ไอ้ที่จะไปเจอกันจริงๆ ไม่ได้เจอง่ายๆ แหละ มันดุกดิกๆ แล้ว พอจวนเท่าไรมันดิ้นจะไป พอปล่อยปั๊บนี้วิ่งเลยเข้าป่า สักเดี๋ยวนายพรานก็มา บางทีเวลานอนกลางคืนเหมือนกับว่าเอาเสือเป็นหมา เจ้าของนอนอยู่กลางคืนพอตื่นขึ้นมานี้เสือมานอนอยู่ด้วยแล้ว มานอนอยู่กับคนมันไม่กลัวคนเพราะเป็นครูเขานี่ครูเสือนี่ละเรียกไสยศาสตร์...

...คนนี้ก็ขี่เสือเก่ง คนนี้ก็เหมือนกัน ขี่เสือ อยู่บ้านแวง บ้านธรรมลี[๑]อยู่นี่แหละ ผาแดง เขาเรียก **พรานป้อ** คนเตี้ยๆ ขี่เสือมาเรื่อย คนเจอเรื่อย ครูเขามีนะ ถ้าผู้ขี่เสือไปไม่ให้เจอคน ถ้าเจอคนเสือมันจะตะปบเจ้าของ โฮก ทีเดียว ตะปบเจ้าของแล้ววิ่งหนีเลย เจ็บ เสือมันตะปบเจ็บ เลยต้องไปลับๆ เงียบๆ

พอจะมีคนต้องปล่อยเสือไป เสือมันบอกก่อนแหละ เสือสติมันดีมันบอกก่อนเลย ที่จะไปเจอคนธรรมดานี้ไม่เคยมีแม้นายพรานก็ตาม เขาไปอย่างด้อมๆ มองๆ นายพรานเขาไปนี้เขาไปด้อมๆ มองๆ หายิงสัตว์ แม้อย่างนั้นเสือมันก็รู้จนได้ หากมันทำท่าดิ้นไปดิ้นมา แสดงว่านี่มีคนมาแล้วข้างหน้า พอปล่อยนี้มันจะวิ่งเข้าป่าปั๊บ สักเดี๋ยวก็เจอคนมา นี่เขาเรียกไสยศาสตร์

เพราะสิ่งเหล่านี้มีอยู่ทั่วโลกดินแดน ใครเสาะแสวงหายังไงก็เจออย่างนั้น เพราะของมีอยู่ด้วยกัน พวกผีพวกอะไรๆ จิตวิญญาณอะไรมันเข้าสิง

วิชานี่มีวิญญาณอยู่ในนั้นในหลักวิชา อย่างพวกที่เขาทำคนก็เหมือนกันนั่นแหละ พวกนี้ทางเขมรมีมากนะ เขมรมีมาก วิชาอย่างนี้ พวกโซ่พวกข่ามีมาก อยู่ฝั่งลาวไปทางโน้น

---

๑ "ธรรมลี" หมายถึง หลวงปู่ลี กุสลธโร วัดภูผาแดง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

แต่ก่อนเขาใช้วิชาอันนี้ทำคนให้ตายก็ได้ ทำคนให้รักกันเขาเรียกทำเสน่ห์อะไรอย่างนั้นก็ได้ ทำคนให้ตายเลยก็ได้ ทำได้ทุกแบบวิชาพวกนี้ นี่เขาเรียกไสยศาสตร์ ถ้ามีผู้เรียนผู้รักษาอยู่ สิ่งเหล่านี้ก็มีก็ปรากฏอยู่ ถ้าไม่มีผู้เรียนไม่มีผู้รักษามีก็เหมือนไม่มีเพราะใครไม่ได้สัมผัสมัน ถ้ามีวิชา วิชานั่นแหละไปเกี่ยวโยงกันกับสิ่งเหล่านี้มาอยู่กับเจ้าของ...”

พระป่าผจญผีสาว

ท่านเล่าถึงความกล้าหาญของพระป่าองค์หนึ่งให้พระเณรฟัง ดังนี้

“...เขาถือเป็นอย่างยิ่งไม่ว่าภาคไหนในเมืองไทยเรานี้ เมื่อคนตายแล้วต้องเกี่ยวกับพระ พูดถึงเรื่องนี้ก็ทำให้ระลึกถึงพระองค์ที่ว่ากล้าหาญเต็มที่ ขี้ขลาดเต็มตัวจนจะตาย ท่านไปภาวนาอยู่ในถ้ำ อดอาหาร เที่ยวไปนั่งอยู่ตามทางเสือ ทางอะไรนั่นแหละ น่าเสียดายนะ พระองค์นี้ถ้าหากว่าจิตใจได้เหนี่ยวรั้งครูอาจารย์ไว้เป็นหลักเป็นเกณฑ์จริงๆ ก็จะไม่เสีย นี้สึกไปแล้ว ทราบว่าสึก แต่ผมไม่เห็น ได้ทราบว่าสึก

แต่ก่อนแกเคยเป็นนักเลง จิตใจอู๋ย! เด็ดมาก สมเป็นนักเลง ว่าไป...ไป ว่าอยู่...อยู่ จริงจังมากทีเดียว ตอนแกปฏิบัติตัวเอง แกก็จริงจัง กลัวผีนี้เป็นเบอร์หนึ่ง เวลาจะแก้ แก้จนกระทั่งกล้าหาญเบอร์หนึ่งเหมือนกันในตัวเอง ไม่มีสะทกสะท้านเลยเรื่องผี ไปที่ไหนอยู่ได้หมด เพราะการแก้ได้ไม่ใช่มันหายไปเฉยๆ หายด้วยอุบายวิธีแก้ด้วยธรรม มีความรู้แปลกๆ เหมือนกันพระองค์นี้เวลานั่งภาวนา กลางคืน เขาตายในบ้านท่านก็รู้แล้ว

‘เออ ! วันพรุ่งนี้จะมายุ่งเราอีกแล้ว นี่คนตายแล้วในบ้าน’

นั่นท่านรู้นะ แล้วก็มีจริงๆ แถวนั้นก็ไม่มีพระ สถานที่อยู่ ถ้ำกับป่าช้าห่างกันเท่าไร กี่กิโล ตั้งห้าหกกิโล ลงไป ข้าวก็ไม่ได้กิน แทบล้มแทบตาย เมื่อยล้าก็ต้องได้ไป นี่แหละเรียกว่ามันแยกกันไม่ออกอย่างนี้ คนตายรายใดเป็นรู้ แปลกอยู่นะ พระองค์นี้ท่านบอกนะ มันรู้ และแน่นอนด้วย ถ้าสมมุติว่าเป็นแบบโลกๆ ก็ว่าพนันกันได้เลย บ้านนี้เขาตายแล้วคืนนี้เขาจะมานิมนต์เราแล้ว บางทีก็มีเทพ พวกเทพมานะ ท่านก็พูดถึงเรื่องเทพดีเหมือนกัน เทวดาที่อาศัยอยู่ตามถ้ำ ไม่ใช่เป็นรุกขเทวดา รักษาดินว่างั้น อันนี้แกไม่มีเรียนมากนะ มันเป็นขึ้นตามนิสัย

อย่างนี้แหละจิตเมื่อมีความสงบเข้าไปแล้ว ไอ้เรื่องนิมิตต่างๆ ที่จะมาปรากฏตามจริตนิสัยหรือไม่ปรากฏนั้นก็เป็นตามจริตนิสัยด้วยกัน ไม่ต้องเรียน อันนี้เป็นขึ้นมาเอง เมื่อเป็นขึ้นมาแล้วนั้นแหละ ต้องเรียนวิธีการปฏิบัติต่อสิ่งนั้นให้ถูกต้อง ไม่อย่างนั้นผิดได้ เพราะอันนี้ไม่ใช่ของดีโดยถ่ายเดียว ถ้าหากเราได้รู้วิธีปฏิบัติกันโดยถูกต้องแล้ว ก็เป็นเครื่องมือได้ดี อันนี้พวกนักปฏิบัติรู้แปลกๆ ต่างๆ

สมัยที่ปฏิบัติอยู่ด้วยกันนี้ก็เคยเล่าสู่กันฟังสนุกสนานดีเหมือนกัน ที่เราเขียนในหนังสือปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่นหรืออะไรนั้น มีแต่ความจริงทั้งนั้นนะ เช่น บางองค์อย่างนี้ เขียนเรื่องราวขององค์ไหนออกมา หากแต่เราไม่ระบุเท่านั้นแหละ เอาเรื่องของท่านองค์นั้นๆ ออกมาเลย เป็นความจริงๆ เป็นบางรายก็ไปอยู่ ความรู้รู้เหมือนกัน นี่ก็ค้านกันไม่ได้ เอ้า องค์หนึ่งไปอยู่ถ้ำนั้น ...เอ้าองค์หนึ่งไปอยู่ถ้ำนั้นได้ ๓ คืน เผ่นมาแล้ว มาหากัน

'โอ๊ย อยู่ไม่ได้ ไม่ทราบเป็นยังไงมันผีหรืออะไรก็ไม่รู้แหละ ***ผีกาม*** *มาลาก มันเอาศีรษะห้อยลงเพดานถ้ำนี่ มันหย่อนลงมานี้*

ต้องขออภัยนะ มันเอานมมาใส่ตัวเรา เอาหัวหย่อนมานี่...แผ่กุศลธรรมอะไรมันก็ไม่ยอมรับว่างั้น เจริญเมตตามันไม่รับ มันจะรับแต่กามกิเลส อยู่นี่ ๓ คืนไม่ได้หลับได้นอนเลย มันมาแสดงอยู่อย่างนั้นก็เลยลงไป ไปหาเพื่อนอีก ก็เล่าเรื่องให้ฟัง'

"...แผ่กุศลธรรมอะไรมันก็ไม่ยอมรับ ว่างั้น
เจริญเมตตามันไม่รับ
มันจะรับแต่กามกิเลส..."

'เอ้า ถ้างั้นอยู่ถ้ำนี้ผมไปเองนะ'

พระองค์นั้นก็รู้เหมือนกัน มีความรู้ทางนี้เหมือนกัน ไปอยู่นั่นก็เหมือนกันได้ ๒ คืน เผ่นมาเลย

'โอ๊ย ! จริงๆ เอ๊ มันเทวดาอะไร? พวกนี้มันผีอะไร? ทำไมมันกรรมหนักกรรมหนาเอานักหนานะ ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น มีแต่จะเอาท่าเดียว เรื่องกิเลสกับเรื่องกาม กามราคะ ทำอะไรก็ไม่ยอมรับ เรียกว่าพวกนี้พวกหนาแบบบอกบุญไม่รับ'

ไม่ค้านกันนะ รู้จริงๆ ทำแบบเดียวกันแหละว่างั้น ทีแรกองค์นี้เล่าให้ฟังก่อน

'เอ้า ผมลองดูหน่อย มันเป็นยังไงว่ะ'

เป็นที่รู้กัน พอไปเข้าก็ โอ๊ย ยอมรับอย่างนั้นละถ้ามันเห็นเหมือนกันรู้เหมือนกันค้านกันได้ยังไง เพราะเรื่องเหล่านี้ไม่ได้เป็นสัญญาอารมณ์ ปุ๊บปั๊บท่านเคยรู้เคยเห็นมาแล้ว เคยเป็นมาแล้วนี่เข้าใจแล้ว เข้าใจวิธีปฏิบัติ

สัญญาอารมณ์ไปหลอกเจ้าของก็มี เช่น บอกไปอย่างนั้น แล้วไปเป็นสัญญาอารมณ์ขึ้นมาก็มี แต่นี้เป็นผู้มีพื้นเพทางนี้อยู่แล้วด้วยกัน เข้าใจด้วยกัน

เคยพูดเรื่องนั้นเรื่องนี้เกี่ยวกับเรื่องภูตผีปีศาจอะไรต่ออะไรให้กันฟังจนเคยชิน หรือเป็นที่แน่ใจต่อกันและกันแล้ว เหมือนอย่างว่า

'มีอะไรอยู่นั้นน่ะผมถึงได้มาที่นี่'

'เอาเถอะท่านไปดูซิ'

'โอ้ ใช่' แน่ะ ตาเรามีเราก็มองเห็น *'อ๋อ ใช่'* แน่ะเป็นอย่างนั้นจะว่าไง หูเรามีก็ได้ยิน ภายในมันก็เป็นเหมือนกัน..."

พญานาค

ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์มั่น ต่อมาจึงได้มาอยู่ศึกษาอบรมกับหลวงตา ท่านมีนิสัยกล้าหาญไม่กลัวอะไรง่ายๆ แต่คราวนี้ท่านไปพบเหตุการณ์อันน่าสะพรึงกลัวอย่างหนึ่งเข้า ท่านจึงบอกท้าพวกที่ไม่เชื่อว่าผีมีจริงให้ไปลองพิสูจน์ดู หลวงตาเล่าเรื่องนี้ไว้ว่า

"...แล้ว **ท่านสิงห์ทอง** ยังอยากจะให้พวกนักวิทยาศาสตร์เก่งๆ ว่าไม่มีผีไม่มีอะไรให้ไปอยู่ภูเขาลูกนั้น ภูเขาลูกนั้นเราก็เดินผ่านไปผ่านมาอยู่ มันเป็นตีนเขา ข้างบนมีถ้ำอยู่ ๒ ถ้ำ มีหลวงตาองค์หนึ่งอยู่ทางนั้นถ้ำหนึ่ง แล้วเป็นซอกเขาลงมา น้ำไหลลงมาตรงนี้แล้วมีอีกถ้ำหนึ่ง ครั้นเวลามีพระมาใหม่มาเยี่ยมมาพักอยู่ถ้ำนี้ ผีนั้นก็ลงมาจากโน้นนะ จากภูเขา

บนหลังเขานั้นมีแอ่งน้ำอยู่ ไหลอยู่ทั้งแล้งทั้งฝนหากไม่มากนะ หากไหลอยู่...ทั้งแล้งทั้งฝน เขาเขียนประกาศติดไว้ว่าไม่ให้ผู้หญิงลงอาบน้ำนั้น ถ้าผู้หญิงลงอาบน้ำนั้นจะเหม็นคลุ้งไปหมดเลย เขาห้ามเขาเขียนประกาศติดเอาไว้ ถ้าต้องการก็ให้ตักเอามาดื่มมากินมาอาบ ห้ามไม่ให้ลงไปอาบ นั่นละเป็นความจริงถึงขนาดนั้นละ น้ำเป็นอย่างนั้นจริงๆ ถ้าผู้หญิงลงไปอาบน้ำนี้เหม็นคลุ้งไปหมดเลย

มีพญานาคอยู่ที่นั่น... หลวงตาองค์นั้นท่านอยู่นั้นเป็นประจำ ท่านชินกับสัตว์ตัวนี้พอแล้ว มันลงมาจากภูเขาเหมือนกับเราลากต้นตาลทั้งต้น เอาต้นตาลทั้งต้นลากลงมาเสียงซ่าๆ ลงมา มันค่อยลงนะซ่าๆ ลงมาซอกเขานี่ หลวงตาองค์นั้นอยู่ทางด้านนั้น ท่านอยู่ถ้ำนั้นเป็นประจำ แล้วถ้ำนี้คนมาพักบ่อยๆ พระน่ะ

ถ้าใครมาพัก พระมาใหม่ไม่ว่าพระองค์ไหนมาจากไหนก็ตามเถอะ ตัวนี้

เขาจะลงมาถามข่าว ทีนี้หลวงตาก็เลยสั่งบอกไว้ กลัวว่าพระจะกลัว คือกลัวว่าท่านสิงห์ทองจะกลัว ท่านสิงห์ทองเป็นพระขี้ดื้อ นิสัยกล้าหาญขี้ดื้อ จึงได้หมอบราบกับผีนั้นละซี พูดท้าทายเลยเทียวนะ ใครเก่งว่าผีไม่มีแล้วให้มาตรงนี้ถ้าไม่อยากเผ่นกลางคืน ทีนี้พอมาถึง ผู้เฒ่าก็บอก

'คุณหลานเอ๊ย พี่น้องจะลงมาเยี่ยมนะตอนค่ำวันนี้ เพราะคุณหลานมาใหม่เป็นพระอาคันตุกะ เป็นแขกมาเยี่ยม แล้วไอ้ตัวอยู่ข้างบนเขามันจะลงมาถามข่าวถามคราว ไม่ต้องกลัวนะ เขาจะลงมาธรรมดา

แต่เวลาเขาลงมาก็เหมือนลากต้นตาลทั้งต้น ลากลงมาซ่าๆ เวลาเขาขึ้นก็ซ่าๆ ลงไปตีนเขาแล้วหายเงียบนะ พอไปแค่นั้นเงียบ เวลาขึ้นมาก็ซ่าๆ เวลาขึ้นมาไม่ทำก็มี แล้วแต่เขาจะทำ เขาจะทำแบบไหน เขาทำได้'

พอดีท่านสิงห์ทองมาเหนื่อยๆ เดินทางมาไม่มีรถยนต์ พอมาถึงที่นั่นก็เข้าพัก ผู้เฒ่าก็สั่งเสียไว้เรียบร้อยกลัวผีนั้นละ ทางนี้เข้าใจแล้วก็นอนประมาณ ๓ ทุ่ม

คนจะตายเดินทางทั้งวันเหนื่อยมากเลยนอนเสียก่อน ถึงจะลุกขึ้นเดินจงกรม พอนอนหลับไปเสียงฮ่อๆ อยู่หัวเตียง งูเหมือนงูใหญ่เรานี่ขนาดเท่าต้นเสานี่แหละ เสียงมันฮ่อๆ อยู่บนหัวเรานี่ ทางท่านสิงห์ทองนั้นก็เรียก

'หลวงพ่อๆ'

'แม่นหยัง'

'มันเสียงงูใหญ่มาอยู่นี่แล้ว'

'มันบ่แม่น เสียงที่บอกนั่นละอย่าไปกลัว'

'บ่กลัวยังไงมันจะงับผมอยู่เดี๋ยวนี้' เสียงดังฮ่อๆ น่ะซิ *'มันจะงับผมอยู่เดี๋ยวนี้ มันจะกลืนผม'*

'ไม่กลืนไม่ต้องกลัว มันเคยอย่างนั้นละ จะเป็นไรไป เชื่อหลวงพ่อเถอะ เพราะหลวงพ่อเคยอยู่นั้นมานานแล้วนี่นะ'

'จะเชื่อได้ยังไงมันจะกินคนนี่'

เลยเรียกให้พระมาด้วยองค์หนึ่งนอนอยู่ทางโน้น ถ้ำมันยาวนอนอยู่ทางโน้น เรียกพระองค์นั้นให้จุดไฟใส่โคมมาแขวนมา แล้วเอาไม้ยาวๆ มา จะหิ้วมานี้ไม่ได้เดี๋ยวจะมาเหยียบงู เอาไม้ยาวๆ แล้วเอาโคมไฟห้อยมาถือมายาวๆ คนไปเรื่อยฉายไปเรื่อย พอคนมาถึงเตียง มันก็หายเสียเงียบเลยเสียงฮ่าๆ ไม่ได้ยินอะไร หายเงียบ คนจึงกลับไป พอกลับไปสักเดี๋ยวขึ้นมีเสียงขึ้นอีกแล้ว

'...มาอีกแล้ว...'

คนนั้นเลยจุดไฟมาหางูทั้งคืน จุดไฟมาแบบนั้นละ กลัวจะมาโดนงูเข้าเพราะเสียงใหญ่เสียงโตมากนี่นะ พอมาก็ไม่เห็นมีอะไร อยู่ได้คืนเดียวเท่านั้นละ ท่านสิงห์ทอง *'ทำไมล่ะ?'*

'กลัวละซิ ยอมรับว่ากลัว กลัวจริงๆ โห เหมือนมันจะกลืนเราทั้งคนนี่นะ ตัวมันจะขนาดเท่าลำตาล'

งูตัวนี้ "พญานาค" พอตื่นขึ้นมาไปลาหลวงตา *'ว่าอย่างไรล่ะลูก?'*

'โอ๊ย กลัวงูอยู่ไม่ได้แล้ว'

'ไปกลัวมันทำไม? หลวงพ่ออยู่นี่มานานแสนนานรู้เรื่องของมันหมด ไม่มีอะไรแหละ อย่าไปกลัวเลย'

'โอ๊ย กลัวๆ ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว'

ใครเก่งว่าผีไม่มีให้มา ถ้าไม่อยากเผ่นกลางคืน เอาจริงๆ นี่ นั่นละ เสียงมันเป็นอย่างนั้นเวลามันแสดง...พญานาคมาเล่าให้อาจารย์หมออวย[๑]ฟัง โอ๊ย ตั้งใจฟังสนใจฟังอยากจะไปด้วยนะ อยากจะไปดูสภาพเป็นยังไง อยากไปดูเป็นกำลัง แต่ไม่มีเวลาพอที่จะไปดูได้ ไปดูถึงที่เลย ไปดูเหตุการณ์จริงๆ เป็นยังไง ไปดูก็เห็นจริงๆ นั่นแล้ว เพราะเป็นอย่างนั้นมาเป็นประจำ ว่าขอแต่แขกคนมาที่นั่น พอตกกลางคืนเขาจะลงมา เขาก็ไม่ทำไมละ ลงมาถามข่าวธรรมดา

แต่เสียงมัน...ทำได้แปลกๆ นะแบบงูก็ได้ แบบเสือก็ได้ แบบไหนได้หมดไม่ใช่มีแบบเดียว ที่มันน่ากลัวคือมันหลายแบบนั่นเอง บางทีเหมือนเสือ เห่อๆ ใกล้ๆ ข้างถ้ำ เสือมายังไงว่าอีกละ มันไม่ใช่เสือ อันนั้นละ ว่าอันนั้นก็เข้าใจกัน

อาจารย์หมออวยอยากไปเป็นกำลัง โฮ้ ซักท่านสิงห์ทองใหญ่เลยเทียวนะ ท่านสิงห์ทองเล่าให้ฟัง ทีนี้ท่านสิงห์ทองก็เป็นพระกล้าหาญด้วยไม่ใช่เป็นพระออดแอดพระโกโรโกโสนะ ท่านพูดมันน่าฟัง เราเองก็เชื่อเพราะเราเชื่ออยู่ก่อนนั้นแล้วเรื่องเหล่านี้

'โห มันน่ากลัวจริงๆ นะ' ท่านว่า *'ตัวมันขนาดเท่าลำตาลแล้วมันขู่ฟ่อๆ อยู่บนหัวเราใกล้ๆ ฝ่ามือเดียวเท่านั้น มันเหมือนจะกลืนเอาเลย เสียงฮ่อๆ แต่มองหาตัวไม่เห็น ครั้นเวลาจุดไฟมาหาไม่เห็น ไปไหนก็ไม่รู้ พอดับไฟสักเดี๋ยวขึ้นอีกแล้ว'*

เขาเรียกภูทอก เราเคยผ่านไปผ่านมา เราเที่ยวกรรมฐาน แต่ไม่เคยขึ้นพักถ้ำที่ว่า...."

เสือกลัวหลวงปู่ตื้อ

หลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม เป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นองค์หนึ่ง มีจิตใจกล้าหาญชาญชัยมาก ท่านมีอายุพรรษามากกว่าหลวงตา ในเรื่องที่ว่าเสือเกรงกลัวท่านนั้น หลวงตาเล่าถึงที่มาดังนี้

"...อย่างหลวงปู่ตื้อ ดังที่ผู้เฒ่าเล่าให้ฟัง คือคาถาของผู้เฒ่าเป็นคาถาที่ทำให้เสือใจอ่อน กลัว ใจไม่มีกำลังจะต่อสู้ คาถามันครอบเอา อำนาจของคาถาครอบเอาไว้ เสือใจอ่อนลงไปเลย ทำอะไรไม่ได้ ท่านมีคาถาขู่เสือ เป็นครูเสือก็ได้ ขู่เสือก็ได้...หากครูแบบหนึ่งเป็นครูแบบพระ ไม่ได้ขี่เสือ

หลวงปู่ตื้อ บ้านข่า สามผง เราเคยไปพักอยู่เหมือนกัน แต่ก่อนไปภาวนา เสือชุมมากแถวนั้น หลวงปู่ตื้อท่านมีคาถาเป็นครูเสือ ไปอยู่ไหนเสือมักมานอนเฝ้าอยู่รอบๆ ข้างๆ ที่พักท่าน ท่านไปอยู่แม่ฮ่อง

---

๑ ศ.นพ.อวย เกตุสิงห์ อาจารย์แพทย์ศิริราช

หลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม

สอน ไปอยู่ในป่า เสือก็มาอยู่ด้วย เสือโคร่งใหญ่นะมันมาแอบอยู่ด้วย

ผู้เฒ่าไม่ได้สนใจกลัวมันแหละ เพราะเป็นครูมัน คนอื่นนั่นซิ พระไปอยู่ด้วย พอดีกลางคืนพระปวดเบาจะออกมาเบา ออกมาเสือมันนอนอยู่ข้างๆ เสือฮ่าๆ ใส่ เสียงร้องจ้าวิ่ง

'มันไม่มีอะไร มันจะเป็นอะไร มันไม่เป็นไรแหละ' หลวงปู่ตื้อบอก *'ไม่เป็นไรมันตื่นบางทีมันอาจทักทายเฉยๆ ก็ได้'*

ท่านว่าอย่างนั้น มันโฮกๆ ใส่ท่าน พระก็โดดเข้ากุฏิ กุฏิพังกระมัง พระองค์นั้นมาอยู่ได้คืนเดียววันหลังเผ่นเลย กลัวเสือ *'โอ๊ย อยู่ไม่ได้แล้ว'*

'ไม่เป็นไรแหละ อยู่จะเป็นไรไป มันก็อยู่กับคน ดีแล้วนี่' ท่านว่างั้นนะ

มันอยู่แอบๆ อยู่นี้ไม่ออกมาหาคนแหละ บางทีก็เห็นตัว บางทีไม่เห็น มันอยู่ในป่า คนอยู่อย่างนี้ แต่ถ้ามีคนแปลกหน้ามามันคำรามนะท่านว่า ให้มันทำมันไม่ทำแหละ เพราะมันเป็นหมาของพระว่างั้นเถอะ รักษาเจ้าของ ใครมาแปลกๆ หน้านี่ไม่ได้ มันขู่คำราม ว่างั้น

'...อย่าไปขู่เขานะ...'

พอท่านว่ายังงั้น มันก็เงียบเลย เวลาท่านไปไหนมาไหน เสือมักจะตามไปรักษาท่าน รักษาเงียบๆ นะ มันอยู่ในป่าแหละ เสือ ท่านไปพักภาวนานี่ เสือมักจะมาอยู่ข้างๆ ถ้ามีคนแปลกหน้ามาเราถึงจะรู้ว่ามีเสือนะ ถ้าไม่มีคนแปลกหน้ามาก็เหมือนไม่มีเสือ มันไม่แสดงตัว มันอยู่รอบๆ ข้างๆ ถ้ามีคนแปลกหน้ามา พระแปลกหน้ามา มันคำรามใส่ บางทีขู่คำรามเฮ่อๆ ใส่ พระเลยตกใจร้อง *'เสือๆ'*

หลวงปู่ตื้อบอกไปว่า

'โอ๊ยไม่เป็นไรแหละ มันรักษาพระมันอยู่นี้เป็นประจำ ไม่เป็นไรไม่ต้องกลัวมัน'

นี่หลวงปู่ตื้อเป็นอย่างนั้นนะ ท่านว่าข้ามไปเที่ยวตั้ง ๕ อำเภอ มันยังตามไปนะเสือตัวนี้ อันนี้เรายังไม่เล่าให้ฟังถึงเรื่องเจ้าคณะอำเภอเขาจะมาขับไล่ท่าน อันนี้ขบขันดีนะ

ตอนกลางคืน แต่ก่อนไม่มีไฟฟ้า มีแต่ตะเกียงเจ้าพายุ เจ้าคณะอำเภอเห็นท่านไปอยู่ในป่าจะมาขับไล่ท่าน จุดตะเกียงเจ้าพายุหิ้วมากลางคืน จะมาขับไล่ท่าน พอมาถึงวัด เสือตัวนั้นออกมาคำรามใหญ่เลย เฮ่อๆ ทางนี้เปิดเลยตะเกียงเจ้าพายุคงจะตกฟากแม่น้ำโขงไป

ใหญ่เลย

ตกลงเสือขับเสียก่อน พระนั้นยังไม่ได้มาขับหลวงปู่ตื้อแหละ ถูกเสือขับเสียก่อนแล้ว เผ่นใหญ่เลย ไปใหญ่เลย แตกทั้งญาติทั้งโยมทั้งพระแตกไปด้วยกัน ฮือๆ เลย เสือมันคำรามใส่ มันยังไม่ทำอะไรแหละ มันก็เหมือนกับหมามีเจ้าของ ก็คาถาท่านครอบไว้นี่ มันกลัวใจมันลง มันไม่ถือเป็นข้าศึก ถือเป็นเหมือนเจ้าของ...”

เณรระลึกชาติ

“...ท่านกล่าวไว้ในมหาวิบาก นรกมีถึง ๒๕ หลุม ตั้งแต่ใหญ่ๆ ขึ้นมาเรื่อยๆ นี่นรกเมืองผีมีถึง ๒๕ หลุม แล้วจากนั้นก็มาปลีกย่อย ถ้าไปลงนรกอเวจีแล้วกี่กัปกี่กัลป์ก็ไม่ได้พ้นแหละ จมอยู่นั้น ถึงจะเป็นกฎอนิจจังก็กี่กัปกี่กัลป์ถึงจะเปลี่ยนมา

กรรมของสัตว์ประเภทนี้พวกฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ ฆ่าพระอรหันต์ ทำลายพระพุทธเจ้า ยุยงให้สงฆ์แตกจากกัน ๕ ประการ ท่านเรียกอนันตริยกรรม แปลว่ากรรมนี้หนักมาก แล้วพวกนี้แหละพวกลงไปนั่น นี่มีนิทานสดๆ ร้อนๆ อันหนึ่งที่จะนำมาพูดให้พี่น้องทั้งหลายฟัง เราเป็นคนซักด้วยปากของเราเองอันนี้ คือเอากันต่อหน้าเลย ซักเลย

มี เณรองค์หนึ่ง อยู่บ้านน้ำก่ำ อำเภอพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม เณรนี้ระลึกชาติได้ ระลึกชาติถอยหลังได้ ชาติเจ้าของนั่นเอง แต่ก่อนเขาชื่อว่าบัวเหมือนกับชื่อหลวงตาบัวนี่แหละ เขาอยู่บ้านโคกเลาะ ชื่อเขาพูดถูกหมดนะ เหตุที่จะมีการยืนยันรับรองกันคืออาจารย์ของเขาเอง เราพบกับเณรนี้แล้วก็ไปพบกับอาจารย์ ชื่ออาจารย์ทอง อาจารย์ของพระบัวนี่

พระบัวนี่เป็นหนุ่มแล้วไปฟังเทศน์แล้วเกิดความเลื่อมใส ท่านอาจารย์ทองท่านไปทางเมืองอุบล ไปโน้น แนะนำสั่งสอนประชาชนเขาเกิดความเคารพเลื่อมใส นายบัวนี่ก็มาขอบวชกับท่าน บวชแล้วก็ติดสอยห้อยตามท่านมา มาอยู่บ้านสามผง พอดีมาเป็นไข้ป่าที่สามผงตาย ปีนั้นพระตาย ๓ องค์ นี่ท่านอาจารย์ทองท่านเล่าเอง ปีที่ตาย ๓ องค์นี่นะ แต่พระบัวนั้นบอกแต่ว่ามาตายที่บ้านสามผงเท่านั้น ไม่ได้บอกว่าตายเท่านั้นองค์เท่านี้องค์

พอตายแล้ว นี่เราสรุปเอาเลย แบกกลดสะพายบาตรดูเขาเผาศพเรา คนทั้งหลายเต็มอยู่มาเผาศพ ก็ยืนดูศพอยู่ สะพายบาตรแบกกลดอยู่ดูเขาเผาศพ เขาไม่สนใจกับเราเลยคนเป็นร้อยๆ เต็มอยู่นั่น เขาไม่สนใจกับเราสักคนเดียวเลย เราก็ไปยืนดูศพของเรา

พอเสร็จแล้วก็ออกไปทางด้านตะวันออก ศพเรานี่ก็ถูกเผาเป็นเถ้าเป็นถ่านขนาดนี้แล้วจะหวังเอาอะไรอีก เราไปแล้วไม่ห่วงใยแล้ว แล้วก็ไป พอไปก็ไปถึงศาลาใหญ่หลังหนึ่ง ศาลานั้นใหญ่มากทีเดียว นี่เป็นเณรนี้เล่าให้ฟังนะ

เหตุที่จะได้ซักถามเณรนี้เพราะมีพระมาเล่าให้ฟังเกี่ยวกับเรื่องเณรนี้ระลึก

"...รถทิพย์ รถทิพย์ พูดอะไรพูดไม่ได้ แต่มันประจักษ์กับตา ... เป็นสิ่งามอร่ามตา อะไรนี้ เราพูดไม่ถูก..."

ชาติได้ แล้วพอดีมางานศพหลวงปู่มั่นเรานี่ เณรนี้ก็จะมา เราก็นัดกับพระไว้ว่าถ้าเณรนั้นมาให้มาหาเรา พอดีเณรนั้นมาก็ให้มาหาจริงๆ แต่ส่วนมากแกไม่อยากเล่าเรื่องระลึกชาติได้

'เล่าทีไรเป็นไข้ทุกที' ว่าอย่างนั้น *'เข็ด พอเล่าเรื่องชาติหลังย้อนหลังแล้วไข้ทุกทีไม่เคยพลาด'*

'เอ้า คราวนี้ไม่ให้ไข้' เราก็ว่าอย่างนั้นแหละ *'เอ้า เล่ามาให้หมดนะคราวนี้ไม่ให้ไข้ มาเล่ากับเรานี่ไม่ให้ไข้'* ก็ไม่ไข้จริงๆ นะ แปลกอยู่นะ มีหนเดียวรายเดียวนี่ไม่ไข้ พอมาก็ซักถามกันถึงเรื่องตายแล้วไปที่ว่านี่ ไปศาลาใหญ่หลังหนึ่ง

ศาลาหลังนั้นเจ้าหน้าที่ พวกยมบาลอะไรเหล่านี้เต็มอยู่นั่น สมุดบัญชีมีเป็นสองกอง กองใหญ่เบ้อเร่อเทียวกองหนึ่งเล็ก แล้วกองใหญ่นั้นสำหรับบัญชีคนทำชั่ว กองเล็กนี้สำหรับบัญชีคนทำดี พระองค์นั้นก็สะพายบาตรแล้วไปยืน แล้วพวกนักโทษพูดง่ายๆ นักโทษทำกรรมหนักทำกรรมเบา กรรมอะไรก็ตามเขาแยกไว้เป็นประเภทๆ เต็มศาลา

ทีนี้เขาเรียกชื่อ พอเรียกชื่อนายนั้นๆ พอเรียกชื่อปั๊บต้องมาถึงปุ๊บเลย อำนาจแห่งกรรมมันบีบบังคับขนาดนั้น จะอืดอาดไม่ได้ พอเรียกชื่อปั๊บจะมาปุ๊บๆ เลย มีกี่คนโทษประเภทนี้ มีหัวหน้า ๒ คนเท่านั้นแหละ หัวหน้าน่ากลัวมาก คนหนึ่งนำหน้าคนหนึ่งตามหลัง พอเรียกชื่อเสร็จแล้วไล่ลง พวกนี้ไปแล้วเรียกพวกนั้นมาอีกเป็นคณะๆ จนกระทั่งหมด นี่พูดสรุปเอาให้พอดีกับเวลา

พอหมดแล้วก็ยังเหลือแต่ยายคนหนึ่งนั่งอยู่นั่น ยายคนนั้นเป็นคนเหมือนคนวัดเรานี่แหละ เหมือนคนแต่งตัวไปวัดเรานี่ไปถือศีลถือธรรม มีผ้าเฉวียงบ่านุ่งผ้าซิ่นเราธรรมดาไปวัดนี่ แกนั่งอยู่ทางโน่น เขาเรียกคุณแม่นะ สำหรับยายคนนี้เขาเรียกคุณแม่ นอกนั้นเขาเรียกนายนั้นนายนี้ๆ ลงเลยๆ นี่เขาเรียกคุณแม่

พอพวกสัตว์นรกไปหมดแล้วเขา

เรียกเชิญคุณแม่มาที่นี่ ถ้าคุณแม่อยากไปสวรรค์ให้ลงที่นี่เลย คุณแม่จะไปสวรรค์ชั้นไหนก็ไปได้ให้ลงไปนี้ แล้วรถเขาจะมารถทิพย์จะมา ลงไปสระน้ำนี้แล้วก็ไปเปลื้องผ้านี้ออก ลงจากสระนี้แล้วก็เดินบุกน้ำไป

รถจะมาทางฟากสระทางนั้นแล้วก็ขึ้นรถ ประดับตกแต่งใหม่หมด เครื่องประดับประดาตบแต่งเขาจัดเอามาพร้อมรถเลย พอไปแล้วลงน้ำนี่ปั๊บก็ขึ้น เขาก็เชิญเลยจูงขึ้น แต่งตัวเรียบร้อยแล้วก็เหาะบึ่งขึ้นเหมือนสำลี...รถทิพย์ รถทิพย์พูดอะไรพูดไม่ได้แต่มันประจักษ์กับตาอยู่ว่างั้น

เป็นสีงามอร่ามตาอะไรนี้เราพูดไม่ถูก...รถทิพย์ แต่ก็ไม่ได้ถามว่ารถทิพย์นี้มาจากชั้นไหนจะไปชั้นไหน เป็นแต่เพียงว่าผู้หญิงคนนี้จะไปสวรรค์ พอเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ยังเหลือแต่พระองค์เดียวยืนอยู่นั่นคือพระบัวที่ตายไปนั่นแล

เจ้าหน้าที่เหล่านั้นเขาก็ไม่ได้มาสนใจกับเราแหละ พอเขาส่งยายคนนั้นเสร็จแล้วเขาก็ทำงานของเขาอยู่บนโต๊ะ

'แล้วอาตมาเล่าจะให้ไปไหน? ไม่เห็นเรียกอาตมา'

'โห ท่านน่ะถ้าตั้งใจจะไปเกิดเมืองมนุษย์ก็ให้กลับหลัง ย้อนหลังนี้ไป ถ้าจะไปสวรรค์ก็ให้ลงไปนี้ ท่านไปได้ทั้งไปสวรรค์ทั้งไปเมืองมนุษย์ ถ้าท่านจะไปสวรรค์ก็ให้ลงนี้ เหมือนกับยายคนนั้นลงแล้วรถทิพย์จะมาเอง'

'อาตมาไม่ไปแหละอาตมาหิวน้ำจะไปหาฉันน้ำก่อน'

ลงจากนั้นก็ลงไปๆ จนถึงบ้านน้ำก่ำนี่แหละ บ้านเขาอยู่ริมทุ่งนา เขามาตักน้ำก็ไปขอบิณฑบาตฉันน้ำกับเขา เขาบอกว่าให้ไปบ้านหลังนี้นะ เขาจะตักน้ำแล้วให้ไปที่นั่น ไปรออยู่บ้านหลังนั้น เขาชี้บอกเห็นบ้านชัดๆ อยู่บ้านหลังนั้น บ้านหลังจะเกิดเข้าใจหรือเปล่า พอไปที่นั่นรู้สึกเคลิ้มๆ จะหลับ เหนื่อยเพลียมาก เคลิ้มๆ แล้วหลับไปเลย เลยยังไม่ทันได้ฉันน้ำ

พอตื่นขึ้นมาที่ไหนได้เกิดแล้ว นั่นละที่นี่แกระลึกชาติของแกได้ตลอดนะ ระลึกชาติย้อนหลังๆ ได้ตลอดเลย นี่เวลาเราซักถาม ทีนี้พอดีอาจารย์ทองของเธอมา เราก็กราบเรียนถามเล่าเรื่องนี้ให้ฟังแล้ว โห ท่านตกตะลึงนะ ท่านตกใจ

'ใช่แล้วนี่พระบัว'

ท่านก็อธิบายให้ฟังตลอดหมดเลย ไปสามผงไปตายด้วยกัน ๓ องค์อะไรๆ พระองค์นี้ชื่อบัว ไล่ผีเก่งนะพระองค์นี้แต่ไม่เห็นไล่ผีเจ้าของได้ ท่านพูดเราก็ยังไม่ลืม นี่พูดถึงเรื่องระลึกชาติได้

คำว่าระลึกชาติได้นี้กับพระพุทธเจ้าระลึกชาติได้มันต่างกันนะ พวกนี้สลบไสลพวกนี้ตาย การระลึกนั้นระลึกนี้รู้นั้นรู้นี้มันอาจเคลื่อนคลาดเพราะคนกระเสือกกระสน กระวนกระวาย ไม่ได้เหมือนพระญาณหยั่งทราบของพระพุทธเจ้าที่ระลึกชาติย้อนหลัง เช่น ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติย้อนหลังได้

เฉพาะชาติของพระองค์นี้มีกี่ภพกี่ชาติทรงทราบได้ตลอดทั่วถึง ตลอดถึงภพชาติของสัตว์ทั้งหลายรู้ได้หมดด้วยพระญาณหยั่งทราบ ไม่ได้ด้วยการสลบไสลเหมือนอย่างโลกทั้งหลายเขาเป็นกัน คนนั้นตายฟื้นกลับคืนมาแล้วระลึกชาติได้อย่างนั้นอย่างนี้แล้วมาฮือกันเป็นบ้าไป

พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระญาณหยั่งทราบ ประกาศธรรมสอนโลกมานี้กี่ปีแล้ว ไม่เห็นตื่นกันบ้าง มันเป็นบ้าหรือยังไง มนุษย์เรานี่มันอยากว่าอย่างงั้นนะ เราไปตื่นกับเรื่องแบบบ้าอย่างงั้น พวกคนสลบไสลตายฟื้นกลับคืนมาแล้วมาระลึกชาติได้ แล้วตื่นกันฮือฮาๆ

พระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นคนสลบไสล ตรัสรู้ขึ้นมาเป็นอรรถเป็นธรรมเป็นศาสดาเอกของโลก รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลาย ประกาศธรรมสอนไว้ทำไมถึงไม่ตื่นกันบ้าง ให้ตื่นนะไม่ตื่นไม่ได้นะ จมจริงๆ นะ ฟังซิว่านรกเดือดพล่านๆ ไม่มีวันมีคืนมีปีมีเดือนมีอย่างนั้นตลอดเวลา พวกสัตว์นรกนี้ก็แน่นอัดๆ เพราะสัตว์ทั้งหลายทำแต่กรรมชั่วนั่นซิ ทางสวรรค์นี้เบาบาง ทางนรกนี้แน่นหนามั่นคงมากทีเดียวตั้งแต่เรื่องกรรมของสัตว์ๆ นี่ละให้จำให้ดีให้สดๆ ร้อนๆ ...”

เทวดาคุ้มครอง

“...เรื่องเทวบุตรเทวดา เลยพูดให้ฟัง พระผู้ท่านเชี่ยวชาญท่านชำนิชำนาญในสมัยปัจจุบันนี้เองยังมีอยู่แต่เหมือนท่านไม่รู้ พระท่านรู้เหมือนไม่รู้ ไม่เหมือนฆราวาสไม่เหมือนคนทั้งหลาย พระท่านรู้ก็เหมือนไม่รู้ เห็นเหมือนไม่เห็น ธรรมด๊าธรรมดา อันใดจะเป็นประโยชน์แก่ใครก็หยิบออกมาพูดๆ เมื่อวานนี้พูดเกี่ยวกับเรื่องเทวดาว่า

พระท่านอดข้าวภาวนา อดไปหลายวัน เทวดากลัวท่านหิวกลัวท่านตาย เทวดาองค์นั้นเคยเป็นแม่ของพระองค์นั้น นั่นท่านรู้ขนาดนั้นนะ มาขออุปถัมภ์อุปัฏฐาก มองเห็นกันเดินไปเดินมา เห็นอยู่อากัปกิริยาแสดงอะไรเห็นอยู่เหมือนคน เห็นอยู่ชัดๆ ในเวลาเงียบๆ นั้น

ทางพระก็ตกใจซี ตาลืมอยู่ก็เห็นอยู่ หลับตาก็เห็นลืมตาก็เห็น เห็นอยู่อย่างนั้นชัดๆ เหมือนคนธรรมดา จึงพูดไปว่า

‘โอ๊ย อย่างนี้ไม่ได้นะเดี๋ยวเขาโจมตี

“...บางทีก็รู้ขึ้นภายในตัวเอง บางทีเทวดามาบอกว่า...คนตายแล้ว...”

พระแหลกนะ' เทวดาว่า *'โจมตียังไง'*

'ก็มองเห็นกันอยู่นี้ ผู้หญิงกับพระอยู่ด้วยกันได้ยังไง เทวดาก็เป็นผู้หญิง หลักธรรมหลักวินัยมีอยู่มิใช่เหรอ'

'โอ๊ย ก็ทำให้เห็นแต่ท่านเท่านั้นแหละคนอื่นมีกี่หมื่นกี่แสนคนก็ไม่เห็น ให้เห็นเฉพาะท่านเท่านั้น นอกนั้นไม่ให้เห็น'

เอาอาหารทิพย์มาให้ดื่ม พูดกันด้วยภาษาใจไม่ได้พูดกันอย่างภาษาเรานะ เอาอาหารทิพย์มาให้กิน พระท่านบอกว่า

'กินไม่ได้ เวลานี้ไม่กินข้าว อดอาหารภาวนา'

บางทีก็นำอาหารทิพย์มาหากลางคืน นี่เวลานี้กลางคืนไม่กินก็อ้างไปเสียแล้วเวลากลางวันก็ว่าเวลานี้อดอาหารก็พลิกไปเสีย เทวดากลัวทุกข์ยากลำบากกลัวเป็นกลัวตาย

'ถ้าอย่างนั้นแม่จะเอาข้าวมา เอาข้าวทิพย์แหละมาทามาถูตามร่างกายให้ซึมเข้าไป ให้ข้าวซึมเข้าไป'

'ไม่เอาถ้ากลัวตายไม่ต้องอด' พระท่านก็แก้ของท่านไปอย่างนั้น

กลางวี่กลางวันก็มารออยู่ที่สูงๆ บนถ้ำ รักษาความปลอดภัยให้ลูก ลูกอยู่คนเดียว มารักษาความปลอดภัยให้ ไม่ให้อะไรมาที่นี่ ถ้าเทวดาว่าไม่ให้มา สัตว์เสือช้างก็มาไม่ได้ ไม่ว่าช้างว่าเสือว่าอะไร เทวดาไม่ให้เข้ามาในบริเวณนี้ พวกสัตว์พวกเปรต พวกผีอะไรไม่ให้เข้ามา เทวดารักษาอยู่ นี่อย่างนี้ก็มี ฟังเอา แต่พวกเทวดานี้ร่างกายเหมือนสำลีนะ... เบา เบาเหมือนสำลี ลงมาเหมือนสำลีปลิวลงมาขึ้นก็เหมือนสำลี เดินแบบธรรมดาเรานี้ก็ได้ ได้ทุกแบบ แบบสำลีมาก็มี แล้วแต่อาการแบบไหนที่ควรจะใช้ยังไงๆ อิริยาบถใดควรจะใช้ยังไงใช้ได้ทั้งนั้น

ที่แปลกประหลาดมากก็เวลาคนตาย พระไปอยู่ในถ้ำไกลๆ จากบ้าน บ้านในป่าในเขาไม่ค่อยมีพระละซิ ในป่าในเขาไม่ค่อยมีพระ ครั้นเวลาคนตายก็มานิมนต์

พระท่านไปกุสลาให้ใครตายก็ตามในหมู่บ้าน เขาต้องมานิมนต์ท่านไป **กุสลาธัมมา** ทีนี้พอคนตาย ทางพระนี้รู้แล้วนี่

'โห แล้วกัน พรุ่งนี้ต้องไปอีกแล้ว'

ตอนนั้นท่านไม่ได้ฉันข้าวนะ เป็นช่วงเวลาที่พระท่านอดอาหารภาวนาอยู่ ก็เลยต้องเดินทางไปกุสลาให้เขาในหมู่บ้านนู่น *'เอาอีกแล้วคนตายแล้ว'* ตายในบ้านโน้น ท่านรู้แล้วทางนี้

'คนตายในบ้านอีกแล้ว' บางทีก็รู้ขึ้นภายในตัวเอง บางทีเทวดามาบอกว่า

'คนตายแล้วนะ' อย่างนั้นก็มี มีได้หลายทาง มาจากเทวดาก็มี ออกจากความรู้เจ้าของก็มี บอกอะไรก็จริงทั้งนั้น พอประมาณสัก ๑๐ โมงเช้า เขาขึ้นภูเขา

'มาแล้ว'

'มาอะไรล่ะ?' คอยฟังคำตอบ

'มานิมนต์ไปโปรดสัตว์'

แน่ร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่มีผิดไม่มีเคลื่อนเลย พอตื่นนอนขึ้นมาเอาแล้ววันนี้ เตรียมกุสลาแล้ววันนี้ พอ ๙ โมงเช้าหรือ ๑๐ โมงเช้า คนโผล่ขึ้นไปแล้ว

'อะไรล่ะโยม?'

'โอ๊ย นิมนต์ไปโปรดสัตว์'

พวกเรามันพวกตาบอดไม่เห็น ท่านผู้ตาดีท่านเห็นธรรมดาเหมือนเราตาดีเห็นอะไรนี่ ท่านผู้ตาดีภายใน นี่ละสิ่งเหล่านี้พระพุทธเจ้ากล่าวไว้ทั้งหมดผิดที่ตรงไหน นี่ละเครือของศาสนา กิ่งก้านของศาสนา มีอยู่หมดเลย ตั้งแต่อริยสัจเป็นต้นเป็นแกน ขยายกิ่งก้านสาขาออกไปหาพวกเปรต พวกนรก สวรรค์ พรหมโลก นิพพาน พวกเปรตพวกผีพวกอะไรๆ นี้เป็นกิ่งก้านของ อริยสัจในวงศาสนา..."

ช้างประสานเสียงพระ

มีเรื่องขบขันเรื่องหนึ่งที่ท่านมักจะได้เล่าอยู่เสมอ แม้เหตุการณ์จะผ่านมาหลายปีแล้วเกี่ยวกับพวกช้างภายในบริเวณวัดป่าดานศรีสำราญ อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นวัดที่หลวงปู่คำตันท่านพักอยู่ ดังนี้

"...ขบขันที่ว่า ในบริเวณนั้นเป็นหินดาน แล้วก็พวกช้างพากันมาเล่นน้ำอยู่บริเวณหินดานที่มีน้ำเต็มอยู่แถวนั้น ตั้ง

แต่สมัยคนยังมีน้อยๆ โน้น คนมีอยู่ไม่มาก นะ พระท่านไปภาวนาอยู่ที่นั่น พวกหมู่เพื่อนเดียวกันเล่าให้ฟัง เราเองก็เคยเล่าให้ญาติโยมฟังขบขันจะตายแหละ

พระธุดงคกรรมฐานท่านไปปักกลดอยู่บริเวณนั้น แถวๆ บริเวณหินดาน ซึ่งมีน้ำมาก รอบๆ บริเวณหินดานที่พระท่านไปพักนั้น โขลงช้างก็มาเล่นน้ำที่นั่นละซิ เล่นน้ำทีมากันเป็นโขลงๆ เล่นจนกระทั่งคนรำคาญ เสียงมันอึกทึก บางคืนจวนสว่างจึงพากันหนีไป ไม่ทราบว่าเขากินอะไรกัน เพราะเล่นน้ำอยู่นั่นเกือบตลอดคืนแต่ละครั้งๆ

วันหลังมา พระท่านก็นัดแนะกันติดต่อชาวบ้านให้เขาเอาปี๊บแตกมาสำหรับเคาะไล่ช้าง และชาวบ้านก็นำปี๊บแตกมาให้จริงๆ ตั้งหลายลูก พอถึงเวลากลางคืนช้างก็พากันมาเล่นน้ำที่บริเวณหินดานนั้น พระพักอยู่ตรงไหนๆ ก็เอาปี๊บแตกๆ ไปไว้ที่ตรงนั้น เวลาโขลงช้างมาเล่นน้ำที่นั่นก็เคาะขึ้นพร้อมกัน เสียงเคาะปี๊บแต่ละองค์ดังเป๊กๆ ขึ้นทุกทิศทุกทางรอบบริเวณนั้น

โขลงช้างก็ตื่น...วิ่ง ผู้เคาะปี๊บก็มีแต่เคาะท่าเดียว ไม่คิดหน้าอ่านหลัง เคาะ

เป๊กๆ ช้างต่างตัวก็ต่างกลัวและต่างตัวต่างวิ่งหนี ไปทางโน้น ก็เป๊กๆ ไปทางนั้น ก็เป๊กๆ วิ่งมาทางนี้ ก็เป๊กๆ ช้างก็ต่างตัวต่างวิ่งไปมา และวิ่งไปชนเอากุฏิพระที่อยู่บนหินดานใส่เข้าเปรี้ยง กุฏิพระที่ตั้งอยู่บนหินดานก็ล้มครืนลง

พระที่นั่งอยู่ในกุฏินั้นก็ร้องลั่นขึ้นที่นั่น ช้างก็วิ่งไปใหญ่ เอาตัวรอดเพราะมันวิ่งหนีตายนี่ กุฏิก็ไม่ใช่กุฏิฝังดิน เป็นกุฏิตั้งอยู่บนหินดาน ชนปั๊งเข้า กุฏิก็หงายล้มลงไป พระก็ร้อง ช้างก็ร้อง

ส่วนช้างทั้งร้องทั้งเผ่นหนี แต่พระนั่นร้องอยู่ในกุฏิที่ถูกช้างล้มลงไป ตื่นเช้ามา หัวเราะกันลั่นเลย แถวนี้แลที่หลวงพ่อตันอยู่..."

๖

สายใยแห่งธรรม

๖. สายใยแห่งธรรม

๑๘

ธรรมสากัจฉา ตามกาล

เคล็ดลับ...ภูมิจิตภูมิธรรม

เทศนาอบรมพระตอนหนึ่งของหลวงตากล่าวว่า

"...ในหนังสือที่มีอยู่ในธรรมบทที่กล่าวว่า กัลยาณชนไม่สามารถตอบปัญหาของพระโสดาบันได้ พระโสดาบันไม่สามารถตอบปัญหาของพระสกิทาคามีได้ พระสกิทาคามีไม่สามารถตอบปัญหาของพระอนาคามีได้ พระอนาคามีไม่สามารถตอบปัญหาของพระอรหันต์ได้

แม้พระอรหันต์ก็ไม่สามารถตอบปัญหาของพระโมคคัลลาน์พระสารีบุตรได้ ถึงพระสารีบุตรโมคคัลลาน์ก็ไม่สามารถตอบปัญหาของพระพุทธเจ้าได้ คือความสามารถต่างกัน พอถึงขั้นอรหัตก็พอแล้ว

ส่วนที่ว่าพระสารีบุตร โมคคัลลาน์ไม่สามารถตอบปัญหาพระพุทธเจ้าได้นั้น หมายถึง ความกว้างแคบลึกตื้นแห่งความรู้นั้นต่างกัน นอกจากความบริสุทธิ์ไปแล้ว ยังมีความลึกตื้นต่างกัน กว้างแคบต่างกัน ภูมิของพระพุทธเจ้าเป็น *พุทธวิสัย* ภูมิของพระสารีบุตรโมคคัลลาน์เป็น *สาวกวิสัย* จึงต่างกัน

สามัญวิสัย กับ *อริยวิสัย* ก็ผิดกัน แต่ละขั้นละภูมิมีเคล็ดลับประจำขั้นภูมินั้นๆ ถามเคล็ดปั๊บก็ติด ดังพระเรียนจบพระไตรปิฎกครั้งพุทธกาล แต่ลืมเนื้อลืมตัว

ดูถูกเหยียดหยามพระปฏิบัติ หาว่านั่งหลับหูหลับตาไม่ทำประโยชน์อะไรให้แก่โลกเลย จะเอาปัญหามาถามพระปฏิบัติท่าน

พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงเสด็จมาท่ามกลางสงฆ์ที่กำลังสันนิบาตนั้นว่า พวกนี้กำลังจะมาทำลายลูกศิษย์เราตถาคต แล้วมันจะไปตกนรกกันทั้งหมด ท่านไม่ได้กลัวพระปฏิบัติจะเสีย ท่านว่าพวกนี้จะตกนรกกันทั้งหมด

พอเสด็จถึง พระองค์ทรงตั้งปัญหาขึ้นปั๊บถามพวกใบลานเปล่าตอบไม่ได้ รับสั่งถามพระปฏิบัติปั๊บ ตอบได้ผึง ยกปัญหาขึ้นปั๊บถามพวกนั้น นิ่งเหมือนคนตายแล้วตอบไม่ได้ วกกลับมาถามพระปฏิบัติ ตอบได้ปุ๊บๆ ตลอด จากนั้นพระพุทธเจ้าก็แสดงธรรมขนาบเสียอย่างเต็มที่ว่า

'...พวกเธอนั้นน่ะ เหมือนกับลูกจ้างเลี้ยงโคให้เขา ได้ค่าจ้างเพียงรายวันๆ เท่านั้น ไม่เหมือนลูกของเรา หมายถึงพระปฏิบัติซึ่งเป็นเจ้าของโค โคก็เป็นสมบัติของตัว น้ำนมโคก็ได้ดื่มเต็มเม็ดเต็มหน่วยตามความต้องการ

พูดเรื่องธรรมก็เป็นเจ้าของธรรม เป็นธรรมสมบัติเป็นมหาสมบัติ พวกเธอนี้เพียงแต่เรียนและจดจำมาเฉยๆ ธรรมสมบัติอันแท้จริงยังไม่เคยได้ดื่มบ้างเลย ส่วนลูกเราตถาคตทั้งได้ปฏิบัติทั้งได้ดื่มธรรมรสโดยสมบูรณ์ จึงไม่ควรประมาท...'

ปัญหาที่พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งถามเป็นปัญหาทางด้านจิต พอมาถามพวกปฏิบัติตอบได้ผึงๆ เลย..."

สนทนาธรรม เป็นธรรม เพื่อธรรม

คำกล่าวตอนหนึ่งของท่านเกี่ยวกับการสนทนาธรรมภาคปฏิบัติของพระผู้มุ่งอรรถมุ่งธรรมควรมีแนวทางต่อไปนี้

"...การสนทนาธรรมะกันในทางภาคปฏิบัติ ผู้นั้นปฏิบัติอย่างนั้นๆ มีความรู้ความเห็นอย่างนั้นๆ ... ความรู้ความเห็นอันเป็นผลเกิดแปลกๆ ต่างๆ กันมา มันเป็นคติเครื่องพยุงจิตใจซึ่งกันและกันอยู่มาก...

ก็เพราะท่านมุ่งเพื่อยึดคติจากธรรมของกันและกันจริงๆ ไม่มีทิฐิมานะเข้าแฝงเลย แม้ต่างคนต่างยังมีกิเลสด้วยกัน... ท่านสนทนาตามภูมิจิตภูมิธรรมที่ปรากฏขึ้นจากจิตตภาวนาซึ่งตนบำเพ็ญมา... และสงสัยก็ศึกษาไต่ถามกันเป็นระยะไป ท่านที่เข้าใจก็อธิบายให้ฟังตามลำดับแห่งความสงสัยจนอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ...

การสนทนาธรรมที่เกิดจากความรู้ภายใน แม้ผู้มาเล่าและเรียนถามปัญหาจะมีพรรษาอ่อนกว่ากันอยู่มาก แต่การเล่าและการไต่ถามนั้นแฝงอยู่ด้วยความอาจหาญมั่นใจในความรู้และปัญหาของตน ไม่พรั่นพรึงหวั่นไหวหรือประหม่ากลัวท่านจะซักหรือทักท้วงแต่อย่างใด พูดไปและถามไปตามความรู้สึกของตนและยอมรับกันโดยทางเหตุผลของแต่ละฝ่าย

ถ้าตอนใดเหตุผลยังลงกันไม่ได้ ก็ซักซ้อมกันอยู่ในจุดนั้นจนเป็นที่เข้าใจ

แล้วค่อยผ่านไปโดยไม่มีฝ่ายใดสงวนศักดิ์ศรีดีชั่วของตนอันเป็นลักษณะโลก แฝงธรรมให้นอกเหนือจากความหวังเข้าใจต่อกัน...

ต่างมีความสนใจเอื้อเฟื้อต่อธรรมของกันโดยสม่ำเสมอแต่ต้นจนอวสานแห่งปัญหาธรรม ไม่แสดงความอิดหนาระอาใจ ไม่แสดงความดูถูกเหยียดหยามด้วยภูมิจิตภูมิธรรมของกันและกัน ต่างสนทนากันด้วยความบริสุทธิ์ใจ หวังความรู้และความอนุเคราะห์จากกันจริงๆ...”

ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕)

การสนทนาธรรมภาคปฏิบัติของหลวงตานั้น ท่านมีโอกาสพบปะพูดคุยกับครูบาอาจารย์องค์สำคัญๆ หลายองค์ในวาระต่างๆ กัน ครูบาอาจารย์บางท่านมีพรรษามากกว่า บางท่านก็น้อยกว่า บางท่านเป็นลูกศิษย์ บางท่านเป็นถึงครูบาอาจารย์ของหลวงตาสมัยเรียนปริยัติ หรือแม้กระทั่งองค์สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว.ชื่น นพวงศ์) ที่หลวงตาให้ความเคารพนับถือเสมอมาแม้จนทุกวันนี้ ท่านก็ยังมีโอกาสเข้ากราบด้วย

การเข้ากราบสมเด็จพระสังฆราชในครั้งนั้น เป็นที่ฉงนสนเท่ห์แก่หมู่เพื่อน

ในพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร (ถ่ายเมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๐๘)

ของท่านอยู่มาก เพราะโดยปกติจะไม่มีพระเณรองค์ใดเข้ากราบสมเด็จฯ แบบเดี่ยวๆ เช่นนี้ นอกจากนี้แล้วการสนทนายังใช้เวลานานจนถึงกับทำให้บรรดาพระเณรต่างรู้สึกประหลาดใจอยู่ไม่น้อยทีเดียว

สำหรับการสนทนาธรรมกับครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ นั้น ขอยกมาแสดงเพียงบางท่าน ดังนี้

หลวงปู่ขาว อนาลโย

หลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

หลวงปู่ขาวเป็นลูกศิษย์องค์สำคัญของท่านอาจารย์มั่นองค์หนึ่ง ในสมัยหนุ่มท่านมีนิสัยอาจหาญทรหดอดทนและจริงจังในการบำเพ็ญเพียรมาก ท่านเที่ยวธุดงค์ไปทั้งทางภาคอีสานและเหนือ กระทั่งได้กำลังครั้งสำคัญที่จังหวัดเชียงใหม่ หลวงตาเป็นผู้เรียบเรียงประวัติของหลวงปู่ขาวขึ้น เพราะมีโอกาสได้ซักถามพูดคุยข้ออรรถธรรมที่ลึกซึ้งกับท่านคราวหนึ่งของการเทศน์อบรมพระภายในวัด ท่านพูดถึงการสนทนากันในครั้งนั้นว่า

"...หลวงปู่ขาวนี่ เคยพูดกันตั้งแต่นู้น นี่ก็ไม่เคยพูดกันอีกนะ ตั้งแต่ไปอำเภอหนองบัวลำภู คุยกันสนุกสองต่อสอง... ๒ ทุ่มเริ่มจนกระทั่ง ๖ ทุ่ม... ท่านให้เราพูด เราก็พูดให้ฟัง ท่านเป็นผู้ฟังนี่นะ เริ่มแต่ ก.ไก่ ก.กา เรื่อย ทุกกิทุกกีเป็นยังไงๆ ว่าไปโดยลำดับๆ จนกระทั่งหมดความสามารถของเราแล้ว เราก็มอบถวายท่านเลย บอกว่า

'ท่านอาจารย์อย่าผูกเป็นความเกรงใจกระผม ฉะนั้นขัดข้องตรงไหน มันไม่ถูกตรงไหน ขอให้ท่านอาจารย์บอกกันอย่างตรงๆ เอา ฟาดให้เต็มที่เลย

ผมหมดความสามารถเท่านี้แหละ ถ้าติดก็ติดแบบว่าไม่สนใจจะแก้เลย ขนาดนั้นแหละ หลงก็หลงขนาดนั้นแหละ'

แต่ท่านก็ไม่พูดมากนะ เราก็ไม่ลืมนี่สรุปเอาเลยนะนี่นะ คุยกันมาตั้งแต่ ๒ ทุ่มจนกระทั่งถึง ๖ ทุ่ม เราเดินมาถึง ๕ ทุ่มเรื่องของเรา เรื่องของท่านมีเพียงชั่วโมงเดียว ไม่ถึงชั่วโมง

พอพูดของเราเสร็จลงแล้ว มอบ

ลงแล้ว ไม่ให้ท่านผูกเป็นความเกรงอกเกรงใจไว้ว่าผมเป็นมหาเปรียญ หรือได้เคยปฏิบัติกับครูบาอาจารย์มาเป็นยังไง ไม่เป็นปัญหาที่จะมากีดกันท่านอาจารย์ให้พูดด้วยความสะดวกไม่ได้ ไม่ต้องเอาเป็นอุปสรรค ท่านอาจารย์พูดเลยว่า

'ยอมรับทุกอย่างล่ะ สิ่งที่มันสุดวิสัยผม แล้วไปแล้ว'

'ผมก็พูดกราบเรียนได้เพียงเท่านี้ แค่นี้ล่ะ ถ้าหากว่าติดก็ติดแบบเจ้าของไม่มีความสนใจจะแก้ ไม่รู้ขนาดนั้นล่ะ ไม่รู้จนกระทั่งมันไปถึงไหนนั่นแหละ ติดติดอยู่ตรงไหนนั่นแหละ ไม่รู้เลย ถ้าว่านอนตาย ก็นอนซะเลยเหตุเลยผลโน่นแหละ'

จากนั้นท่านก็พูดมา ท่านพูดเอาเฉพาะเคล็ดนะ

'เออ การปฏิบัติทางจิตนี้ มันก็มี ๒ เคล็ดที่สำคัญ กามราคะ ๑ อวิชชา ๑ ท่านมหาก็พูดมาหมดแล้ว ไม่มีที่ข้องใจสงสัย เป็นอันว่าถูกต้องเข้ากันได้ทุกอย่าง'

ท่านก็เลยรวบเอาเลย

'ผมก็เป็นอย่างนั้นละ ท่านมหา ไม่มีอะไรเป็นข้อขัดแย้งกัน อุบายวิธีพิจารณากว้างแคบนั้น มันเป็นแต่อุบายของแต่ละคนๆ แต่ว่าสำคัญที่จิตที่รวมมันเหมือนกัน'

ท่านสรุปเอาอย่างงั้นเลย จากนั้นท่านก็เล่าให้ผม ถึงสถานที่ที่ท่านเป็น...”

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์
(สนั่น จันทปัชโชโต ป.ธ.๙)
วัดนรนารถสุนทริการาม กทม.

สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ เป็นพระมหาเถระอีกรูปหนึ่งที่หลวงตานำมาเล่าเป็นตัวอย่างสอนแก่พระเณรว่า ครั้งหนึ่งท่านกับท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์[๑] มีธุระไปเยี่ยมท่านเจ้าคุณสมเด็จฯที่วัดนรนารถฯ

เมื่อไปถึงกุฏิของเจ้าคุณสมเด็จฯ ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ก็ผลักประตูห้องเข้าไปตามแบบคนที่สนิทสนมกันมานาน พบว่าท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ กำลังนั่งสมาธิอยู่ เจ้าคุณสมเด็จฯ แสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่เห็นว่าเจ้าคุณธรรมเจดีย์อุตส่าห์เมตตามาเยี่ยมเยียน จากนั้นจึงได้สนทนากันอยู่พักใหญ่ ตอนหนึ่งของการสนทนา ท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ พูดขึ้นว่า

“...ผมเองแม้อยู่กรุงเทพฯ ก็ไม่ได้ฉันอาหารดิบๆ ดีๆ นะ ก็ฉันของแห้งๆ ไปอย่างนั้นแหละ ฉันของดีจริงๆ ภาวนาไม่ดี...”

เมื่อเจ้าคุณสมเด็จฯ กล่าวถึงจุดนี้ ทำให้หลวงตารู้สึกถึงใจกับความเป็นนักภาวนาและนักต่อสู้สังเกตใจของท่าน เพราะหลวงตาท่านทราบดีว่าผู้บำเพ็ญจิตตภาวนาจำต้องมีการระมัดระวังและคอยควบคุมสิ่งที่จะทำให้ขัดขวางต่อการภาวนาได้ ด้วยเหตุนี้เองทำให้หลวงตาให้ความเคารพต่อท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ เสมอมา

---

๑ เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์(จูม พันธุโล) เป็นพระอุปัชฌาย์ของหลวงตา

หลวงตากับสมเด็จพระมหามุนีวงศ์

สำหรับท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ เองก็เช่นกัน สังเกตว่าท่านก็ได้ให้ความเมตตาและให้เกียรติต่อองค์หลวงตาอยู่ไม่น้อย ทุกๆ ปีหากมีการทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันเกิดของเจ้าคุณสมเด็จฯ ท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ จะต้องได้นิมนต์หลวงตาไปแสดงธรรมอยู่เสมอ

ทุกครั้งที่หลวงตามีโอกาสไปกราบเยี่ยมเยียน เจ้าคุณสมเด็จฯ ท่านจะคึกคักขึ้นทันที ดังเหตุการณ์ซึ่งสมเด็จฯ กำลังนอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล ครั้นพอทราบว่าหลวงตามาเยี่ยม ท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ อุตส่าห์รีบลุกขึ้นรับทันที ดูท่าว่าตื่นเต้นดีใจแบบรื่นเริงในธรรม พร้อมกับกล่าวยกย่องหลวงตาว่า

"...เศรษฐีธรรมมาแล้ว เศรษฐีธรรมมาแล้ว นับวันจะหายาก แต่เศรษฐีเงินนี้มีเกลื่อน..."

หลังจากวันนั้นไม่นาน ท่านก็หายอาพาธอย่างรวดเร็วจนเป็นที่ประหลาดใจแก่แพทย์ผู้ให้การรักษา ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าความปีติรื่นเริงในธรรม จัดว่าเป็นธรรมโอสถรักษาโรคชั้นเลิศ

ความเคารพบูชาในธรรมและความสนใจใคร่ต่อการปฏิบัติกรรมฐานของท่านเจ้าคุณสมเด็จฯ ดังกล่าวนี้เอง ทำให้หลวงตาต้องได้กล่าวยกย่องให้พระเณรฟังเสมอๆ ว่า

"...เจ้าประคุณสมเด็จพระมหามุนีวงศ์ นอกจากท่านจะเป็นนักปริยัติแล้ว ท่านยังเป็นนักปฏิบัติ นักภาวนา เวลาพบปะสนทนากับเจ้าประคุณสมเด็จฯ ท่านจะสนทนาแต่เรื่องการปฏิบัติธรรมเกี่ยวกับสมาธิภาวนาด้วยทุกครั้ง

ท่านจะไม่พูดถึงเรื่องโลกๆ ภายนอกอันเป็นสิ่งสกปรกโสมมเลย พระเณรเราควรที่จะประพฤติ ปฏิบัติ รักษาตามแบบอย่างที่ท่านเคยปฏิบัติเอาไว้

หลวงตากับหลวงปู่แหวน สุจิณโณ

โดยเฉพาะเจ้าอาวาสนี้สำคัญมากนะ เพราะเป็นผู้นำคน ปกครองคน...”

หลวงปู่แหวน สุจิณโณ
วัดดอยแม่ปั๋ง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

คราวหนึ่งท่านมีโอกาสเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้เข้ากราบหลวงปู่แหวน ซึ่งท่านก็เป็นศิษย์รุ่นใหญ่องค์หนึ่งของท่านอาจารย์มั่นเช่นกัน จากการสนทนาในครั้งนั้นทำให้ท่านกล่าวถึงหลวงปู่แหวนด้วยความเคารพบูชาว่า

“...ท่านอาจารย์แหวนองค์หนึ่งสามารถแก้ได้ตลอดทั่วถึงทางด้านจิตใจ เดี๋ยวนี้ท่านก็ไม่เอาเรื่องกับใครแล้ว ประการหนึ่งก็ไม่มีใครไปเล่าให้ท่านฟัง ท่านขี้เกียจยุ่งกับเรื่องขี้หมูราขี้หมาแห้ง ท่านก็อยู่สบายๆ

ลองมีผู้มีภูมิจิตภูมิธรรม มีความรู้ความเห็นต่างๆ ทางด้านปฏิบัติไปเล่าให้ท่านฟังดูซิ ไม่ต้องสงสัยว่าเสียงท่านจะไม่ขึ้นปึ๋งปั๋งๆ เพราะท่านอยู่กับธรรมเท่านั้น ถึงไม่ติดธรรม ท่านก็อยู่กับธรรม เป็นเครื่องรื่นเริงระหว่างขันธ์กับจิตที่ครองตัวอยู่...”

การเข้ากราบหลวงปู่แหวนคราวนั้น ท่านมีโอกาสฟังธรรมะป่าแบบเผ็ดร้อนเข้มข้นถึง ๒ วาระ วาระแรกนาน ๑๐ นาที สำหรับวาระที่ ๒ นี้ หลวงปู่แหวนท่านดูคึกคักตึงตังยิ่งกว่าครั้งแรกเสียอีก ท่านแสดงธรรมด้วยน้ำเสียงอันดัง เนื้อตัวผิวพรรณมีสีแดงสดใสเปล่งปลั่ง ลักษณะของท่านในวันนั้นรู้สึกว่าดูรื่นเริงมากเป็นพิเศษ ครั้งหลังนี้ท่านพูดธรรมะนานถึง ๔๕ นาทีเลยทีเดียว เมื่อหลวงปู่แหวนกล่าวธรรมะจบลงแล้ว ท่านก็พูดกับหลวงตาว่า

“เอ้า...ท่านมหาค้านนะ ถ้าผิดตรงไหน ค้านนะ”

ด้วยความเคารพบูชาในธรรมะป่าของท่าน ซึ่งจะหาโอกาสฟังเช่นนี้ได้ยากยิ่ง ท่านจึงกล่าวขึ้นด้วยความซาบซึ้งในธรรมว่า

"...กระผมไม่ค้าน กระผมหาฟังอย่างนี้แหละ..."

หลวงปู่คำดี ปภาโส
วัดถ้ำผาปู่ อ.เมือง จ.เลย

หลวงปู่คำดีเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นอีกองค์หนึ่งที่น่าเคารพบูชากราบไหว้อย่างสูงสุด ในสมัยบำเพ็ญเพียรท่านก็เป็นพระที่มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับกิเลส สมัยต่อมาเมื่อท่านเป็นครูบาอาจารย์แล้ว ท่านก็เป็นพระที่มีเมตตาสูง ไม่ถือเนื้อถือตัว ด้วยท่านเคารพบูชาในอรรถธรรมสูงส่งยิ่งกว่าสิ่งใด

ท่านมีอายุพรรษามากกว่าหลวงตาหลายปี พระเณรลูกศิษย์ลูกหาของท่านมักจะได้ยินท่านพูดปรารภถึงหลวงตาอยู่เสมอๆ กระทั่งแม้ว่าบางคราวหลวงปู่คำดีจะพูดขู่ขนาบพระเณรในวัดของท่านเองบ้าง ท่านก็ยังมักชอบที่จะยกเอาหลวงตาขึ้นขู่พระเณรเสมอๆ เช่นพูดว่า

"พระวัดนี้นะ ถ้ากับท่านมหาบัวพวกนี้แตกกระเจิงหมดเลยนะ อยู่กับท่านไม่ได้นะ" หรือ

"ลองไปอยู่กับท่านมหาซิ พระเณรพวกนี้หน่ะ" เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้เองลูกหลานพระเณรที่วัดถ้ำผาปู่ จึงมีความรู้สึกเคารพสนิทสนมและผูกพันกับหลวงตาเสมือนหนึ่งครอบครัวเดียวกันโดยปริยาย และแม้สำหรับหลวงตาเอง ท่านก็ให้ความเมตตาต่อลูกหลานพระเณรที่วัดถ้ำผาปู่นี้ด้วยเช่นกัน เมื่อโอกาสอำนวยคราวใด ท่านไม่เคยลืมที่จะแวะไปเยี่ยมเยียน พร้อมขนเครื่องจตุปัจจัยไทยทานข้าวสารอาหารต่างๆ ไปให้ และเทศนาสั่งสอนพระเณรเพื่อเป็นกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่เสมอๆ เป็นระยะๆ ไป

ที่น่าแปลกใจคือ หลวงปู่คำดีท่านจะกล่าวถึงหลวงตาไม่เพียงเฉพาะกับพระเณรเท่านั้น ศิษย์ฆราวาสผู้หลักผู้ใหญ่กระทั่งอย่าง ฯพณฯดร.เชาวน์ ณ ศีลวันต์ องคมนตรี หลวงปู่ก็ยังเคยปรารภฝากความระลึกถึงกับท่านดร.เชาวน์ไปถึงหลวงตาด้วยว่า

"ฝากความระลึกถึง...ไปถึงท่านมหาบัวด้วยนะ..." พร้อมกับยังกล่าวเชิงยกย่องในคุณธรรมของหลวงตาฝากไปกับท่านดร.เชาวน์ในวาระเดียวกันนี้อีกด้วย

ทราบกันว่าหลวงปู่คำดีและหลวงตาท่านเคยมีโอกาสได้สนทนาพูดคุยธรรมะกัน ท่านทั้งสองจึงมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมาก มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ท่านได้พบปะพูดคุยกันท่ามกลางความแปลกใจแก่พระเณรในวัดถ้ำผาปู่อยู่มาก ก็ด้วยเหตุที่หลวงปู่คำดีท่านสั่งพระไว้อย่างเข้มงวดว่า

"ถ้าวันนี้มีครูบาอาจารย์องค์ใดเข้ามาให้รีบบอกเราทันทีนะ"

หลวงปู่คำดี ปภาโส

พระที่รับคำสั่งนี้มา จึงจดจ่อคอยเฝ้าสังเกตอยู่ตลอด เพื่อดูว่าวันนี้จะมีใครมาหรือไม่ พอตกตอนบ่ายปรากฏว่ามีรถเข้ามาที่วัดจริงๆ และก็พบว่าเป็นหลวงตามหาบัวนั่นเอง พระที่คอยดูอยู่ตลอดวันจึงรีบไปกราบเรียนหลวงปู่คำดีทันที และพอหลวงปู่คำดีทราบว่าหลวงตามาท่านก็รีบออกจากที่พักและเรียกหลวงตาทันทีเช่นกัน แล้วยังพูดด้วยว่า

"โฮ้ มาเร็วดีนะ" เหตุการณ์คราวนั้นเป็นที่แปลกใจแก่พระเณรอยู่มาก เหมือนหลวงปู่จะทราบล่วงหน้าไว้แล้ว

ภายหลังต่อมา จึงทราบเหตุผลว่าในครั้งนั้นท่านตั้งใจเดินทางเพื่อไปพักค้างคืนโดยเฉพาะ ไม่ใช่เพียงแค่การไปเยี่ยมเยียนแล้วก็กลับธรรมดาๆ ครั้งนั้นพระเณรได้บอกเล่าต่อๆ กันว่า ครูบาอาจารย์ทั้งสองท่านได้พูดคุยสนทนาธรรมกันอยู่ตลอด มีการเขียนข้อความใส่กระดาษเพื่อซักถามสนทนากันและกันด้วย ทั้งนี้คงเป็นเพราะหลวงปู่คำดีท่านหูไม่ค่อยได้ยิน

มีเทศนาอบรมพระของหลวงตาอยู่บางตอนที่ท่านกล่าวพูดยกย่องถึงคุณธรรมและความกล้าหาญของหลวงปู่คำดีในสมัยปฏิบัติ คราวหนึ่งของการแสดงธรรมท่านพูดถึงเหตุการณ์ในระยะก่อนๆ นั้น ได้เคยพบกับหลวงปู่คำดีอยู่เรื่อยๆ ในที่ต่างๆ ที่นั่นบ้างที่นี้บ้าง จากนั้นหลวงตาก็เล่ามาถึงเรื่องที่หลวงปู่คำดีเคยกล่าวชมเชยท่านในการแสดงธรรมเรื่องการแจงขันธ์ ๕ ดังนี้

"...การพบกับท่าน (หลวงปู่คำดี) เคยพบกันอยู่เรื่อยๆ ท่านมาอยู่วัดหนองแซงนี่ก็เคยพบกันอยู่เรื่อย ท่านเลยพูดถึงเรื่องว่าการแจงขันธ์ ๕ นี้ไม่มีใครแจงได้ละเอียดลออมากยิ่งกว่าท่านมหา ท่านอ่านหนังสือ **แว่นดวงใจ**[๑] จบหมดเลย..."

ตอนท้ายของเทศนากัณฑ์นี้หลวงตาพูดถึงการที่ท่านไปวัดถ้ำผาปู่ในครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์บังเอิญพอดีกับที่หลวงปู่คำดีได้จุดธูปนิมนต์ขอให้ท่านเดินทางมาที่วัดถ้ำผาปู่ หลวงตากล่าวในตอนท้ายของเทศนาอบรมพระว่า

"...มันแปลกอยู่นะ คือท่าน (หลวงปู่คำดี)เดินจงกรมอยู่ พอตี ๔ ท่านลงมาเดินจงกรม ปัญหามันขวางใจท่าน

๑ "แว่นดวงใจ" เป็นหนังสือธรรมเทศนา บรรยายโดย หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

ทำยังไงก็แก้ไม่ตกๆ มองหาใครไม่เห็น... จึงออกจากทางจงกรมไปจากนั้นก็ไปจุดธูปเทียนเลย หลังจุดธูปจุดเทียนไหว้พระเสร็จแล้ว... ก็กล่าวว่า

'ขอนิมนต์ท่านมหามา'..."

เรื่องนี้ภายหลังทราบจากคนรถที่คอยอุปัฏฐากรับใช้หลวงตาว่า เหตุการณ์ครั้งนั้น แกได้รับคำสั่งด่วนจากหลวงตาให้รีบเข้าไปที่วัดป่าบ้านตาดในเวลา ๕ โมงเช้าวันนี้ เมื่อขับรถไปถึงวัดแล้ว หลวงตาก็ให้รีบพาไปวัดถ้ำผาปู่ จังหวัดเลย โดยเร็ว ตอนเที่ยงวันพอดีจึงได้ออกเดินทาง

หลวงตาเล่าถึงเหตุการณ์ที่ได้สนทนากันในวันนั้นด้วยว่า

"...คือเราไปถึงวัดถ้ำผาปู่ พอทราบว่าท่าน(หลวงปู่คำดี)พักแล้ว บอกพระว่า

'อย่าไปกวนท่านนะ วันนี้ผมจะพักไม่กลับ ผมจะค้างกับท่าน

อย่าไปกวนท่านนะ ผมจะไปหาที่พักก่อน พอได้เวลาแล้วจะมาหาท่าน เวลานี้ท่านยังพักอยู่'

เขาปิดประตูเงียบ พอเรามานี่พระองค์นั้นแอบไปทางด้านหลัง ไปบอกหลวงปู่คำดี พอทราบท่านจึงรีบออกมาโดยเปิดประตูเหล็กเลื่อน เรียก

'ท่านมหา ท่านมหาอยู่นี่เหรอ?'

โบกมือเรียก เราเลยดุพระว่า *'ไปรบกวนครูบาอาจารย์ทำไม? ท่านองค์นี้นี่น่ะ ก็จะคุยอยู่แล้วนี่นะ'* พอไปถึงแล้ว ท่านพูดว่า

'โฮ้ มาเร็วดีนะ'

'เร็วอะไร? แล้วท่านอาจารย์จะมีเรื่องคุยอะไรกัน?'

เวลาจะคุยกัน ต้องได้ปิดประตูเลยนะ ตั้งแต่ยังไม่ถึง ๖ โมงถึง ๒ ทุ่ม ให้ท่านเล่าวิถีจิตของท่านเป็นยังไงสองต่อสอง จนกระทั่ง ๒ ทุ่ม เมื่อถึงจุดสำคัญ... เหมือนกับหอกกับหลาวทิ่มนะ เหมือนกับว่า...ถอดหลาวออก ทีนี้ก็พุ่งเลย รู้ช่อง

'เออๆ ๆ ...'

มันสะดุดใจท่านมาก *'เออ เอาละทีนี้ รู้ช่องแล้ว'* จากนั้นท่านจึงเล่าให้ฟังว่าท่านจุดธูปมานิมนต์เรา เราเลยตอบท่านว่า

'ผมก็มาสะเปะสะปะมาประสาบ้าของผมละ'

'เอาละ ประสาอะไรช่างเถอะนะ สดๆ ร้อนๆ นี้เอาละ'

คือพอเวลาเที่ยงเราก็ออกจากวัดป่าบ้านตาดไปเลย มันก็เหมือนกับว่าสดๆ ร้อนๆ นั่นละ มันบันดลบันดาลอะไรเราก็ไม่เคยไปเลย บอกสั่งรถให้เขามาโดยด่วน แปลก ..."

ครั้งนั้น เวลาที่ท่านจะสนทนาธรรมกัน เนื่องจากหลวงปู่คำดีท่านหูไม่ค่อยได้ยิน การพูดคุยกันจึงอาจต้องใช้เสียงที่ดังเกินไป ทำให้ไม่สะดวกนัก อีกทั้งในขณะนั้นก็มีแขกคนไปมาอยู่เรื่อยๆ ท่านจึงแก้ปัญหาด้วยการเขียนจดหมายสื่อความกัน

การสนทนาธรรมครั้งอัศจรรย์ของครูบาอาจารย์องค์สำคัญคราวนี้ จึงเป็นหัวข้อปัญหาให้พระเณรได้สนทนาเล่าต่อ

กันอย่างไม่รู้จบ และเป็นกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติธรรมแก่พระกรรมฐานรุ่นลูกรุ่นหลาน

หลวงพ่อบัว สิริปุณโณ
วัดป่าหนองแซง อ.หนองวัวซอ
จ.อุดรธานี

หลวงพ่อบัวเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นองค์หนึ่ง มีอายุพรรษาน้อยกว่าหลวงตา สถานที่ของการสนทนาธรรมในครั้งนี้ คือบ้านชุมพล ในปีนั้นหลวงปู่ขาว อนาลโย ได้พักจำพรรษาอยู่บ้านนี้ด้วย การแก้ปัญหาธรรมในครั้งนี้ ทำให้หลวงพ่อบัวเคารพนับถือและซึ้งใจในคำแนะนำของหลวงตาเป็นอย่างสูง

เหตุที่ท่านทั้งสองจะได้พบกันนั้น มีเหตุมาจากฆราวาสท่านหนึ่ง มานิมนต์หลวงตาไปบ้านชุมพล(อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร) หลวงตาท่านถามทันทีว่า

“ไปนิมนต์หลวงพ่อบัวหรือเปล่าล่ะ?”

แกตอบว่า *“นิมนต์ครับกระผม”*

หลวงตาท่านว่า *“ถ้าหลวงพ่อบัวไป เราจะไป เรายังมีอะไรๆ ยิบๆ ยิบๆ อยู่กับหลวงพ่อบัว พูดอะไรมันมีอะไรอยู่ข้องๆ ใจ เอานิมนต์ให้ได้นะ บอกด้วยว่าเราก็จะไปนะ”*

จากนั้นฆราวาสคนเดิมนี้ ก็ไปนิมนต์หลวงพ่อบัวถึงที่วัดของท่านเหมือนกัน หลวงพ่อบัวก็ถามเหมือนกันว่า *“ได้นิมนต์อาจารย์มหาหรือเปล่า?”*

หลวงพ่อบัว สิริปุณโณ

แกตอบว่า *“ผมนิมนต์ท่านมานี้แล้ว ท่านก็ถามถึงเหมือนกันว่า หลวงพ่อบัวจะไปหรือเปล่า?”*

หลวงพ่อบัวกล่าวขึ้นทันทีว่า

“โอ๋ย ถ้าท่านอาจารย์มหาไป เราไป ไป ไป ไป” ว่าแล้วท่านก็ไป

หลวงพ่อบัวท่านเป็นคนสั่งจัดกุฏิเองเลยทีเดียว โดยท่านพักอยู่หลังหนึ่ง และให้หลวงตาพักอีกหลังหนึ่งซึ่งอยู่ติดกับรั้วและอยู่ใกล้ๆ กัน เพราะศาลาอยู่ลึกๆ ตรงกลางวัด กุฏิในวัดที่ติดเขตรั้วก็มีเพียงกุฏิ ๒ หลังนี้เท่านั้น

เมื่อครูบาอาจารย์ทั้งสองท่านเสร็จธุระส่วนตัวแล้ว หลวงตาจึงเริ่มซักไซ้ไล่เลียงหาเหตุผลเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้องภายในของหลวงพ่อบัวดังนี้

หลวงตาเริ่มพูดก่อนว่า *“ผมมามุ่งหลวงพ่อนะนี่ ผมไม่ได้มางานใดๆ นะ”*

หลวงพ่อบัวตอบว่า *“ผมก็มามุ่งครูจารย์เหมือนกันแล้ว”* หลวงตาว่า *“เอ้า เล่าเป็นยังไง? เอ้า เล่ามาตั้งแต่เริ่มปฏิบัติทีแรก จนกระทั่งปัจจุบัน อย่าปิดบัง เล่ามาโดยลำดับ เอ้า ผมจะฟังให้ตลอดวันนี้ ผมไม่ได้สนิทใจนักกับหลวงพ่อนะ ผมพูดตรงๆ นะ”*

จากนั้นหลวงพ่อบัวท่านก็เล่ามาโดยลำดับๆๆ จนถึงจุดปัจจุบัน พอถึงจุดนี้หลวงตาบอกทันทีว่า

“เอ้า เล่าไปซี” ตอบว่า *“พอ”* หลวงตาบอกอีก *“เล่าไปซี”* ตอบว่า *“หมดเท่านี้”* หลวงตาเลยถามว่า *“แล้วความเข้าใจว่ายังไง?”* ตอบ *“หมดเท่านี้”*

ท่านถามอีกว่า *“แล้วความเข้าใจว่ายังไงละ? เอ้า ว่าซิ”*

“เข้าใจว่าสิ้นแล้ว” ท่านถามต่อว่า

“แล้วเป็นอย่างนี้มานานเท่าไรแล้ว?”

“เป็นมาได้ ๑๐ กว่าปีแล้ว”

จากนั้น หลวงตาท่านก็เริ่มอธิบายในจุดที่ละเอียดให้ฟัง

“เอ้า ทีนี้ให้พิจารณาอย่างนั้นๆ นั้นนะ เอาเลย ต่อจากนั้นให้เลย จับให้ดีนะ... อธิบายให้ฟัง เต็มที่ แล้ววันนี้ไม่ต้องไปสวดมนต์ ไม่ต้องไปในงานนู้น ให้ภาวนา เอาให้มันได้วันนี้ รู้วันนี้ละ มันเข้าวงแคบแล้วนี่น่า”

พอพูดกันจบเรียบร้อยแล้วท่านกล่าวต่อว่า *“ไป ลงไป เริ่มภาวนาตั้งแต่บัดนี้ไปนะ ทำยังงั้นล่ะ”*

การอธิบายกันในคราวนั้นใช้เวลานานพอสมควร เมื่อจบการอธิบาย จากนั้นหลวงพ่อบัวท่านก็กลับกุฏิไปภาวนา ส่วนหลวงตาไปสวดมนต์ที่ศาลา เมื่อถึงตอนเช้า ขณะที่หลวงตากำลังนั่งภาวนาอยู่ ยังไม่ทันออกจากที่ภาวนาเลย ก็มีเสียงกุ๊บกั๊บๆ ดังขึ้นในเวลาใกล้สว่างของวันใหม่ หลวงตาถามขึ้นทันทีว่า

“ใครนี่?” ตอบ *“ผมครับ”* ถาม *“หลวงพ่อบัวเหรอ?”* ตอบ *“ใช่ครับ”* หลวงตาบอก *“เออ ขึ้นมาๆ”*

จากนั้นหลวงพ่อบัวท่านก็เล่าถึงการภาวนาในคืนนั้นให้ฟังว่า

“จับอุบายท่านอาจารย์ เข้าปุ๊บเลย... เพราะแต่ก่อนมันไม่รู้เนี่ย ได้แต่เฝ้ากันอยู่นั้นเสีย แสดงว่าสำเร็จเสร็จสิ้นก็อยู่งั้นเสีย พอมาถึงที่นั่นแล้วก็เอาอุบายท่านอาจารย์เข้าใส่ ปุ๊บๆ โห ไม่นานเลย ปรากฏเหมือนกับ...คานกุฏิขาดยุบลงทันที เหมือนกับว่าก้นกระแทกดิน แต่ไม่เจ็บ เหมือนกับคานกุฏิขาดลง ตูมลงพื้นเลย

ฮึบ ทีเดียวเลย แต่จิตมันก็ไม่กังวลนะ เพราะมันไม่รู้สึกเจ็บปวดอะไรนี่ในขณะนั้น พอพึบลงไปนั่น ทีเดียวเท่านั้น นิ่ง...พอมันหายจากขณะนั้นแล้ว จิตก็รู้ตัว ออกมาข้างนอก มาก็มารู้ว่า

‘ฮื้อ ว่าคานกุฏิ ถ้าขาดแล้วมันก็ลงกันทั้งพื้นนี้ ลงไปถึงดินนั่น ทำไมมันถึงดีๆ อยู่นี่’ มันก็รู้กันทันทีนะว่า

‘โห นี่มันคานอวิชชาขาด’

โอ้โห เวลานั้นมัน มันพูดไม่ถูก

เลย...พอขณะนั้น ทำงานกันไปเสร็จสิ้นไปแล้ว ทีนี้มันเหมือนกับว่า เป็นคนละโลกเลยเชียว ผมเลยไม่นอนทั้งคืน เมื่อคืนนี้...”

หลวงพ่อบัวกล่าวกับหลวงตาอย่างซาบซึ้งจับจิตจับใจว่า

“...ผมกราบท่านอาจารย์ทั้งคืนเลย มันไม่ทราบเป็นยังไง มันกราบพระพุทธเจ้า กราบพระธรรม กราบพระสงฆ์ กราบท่านอาจารย์ตลอดคืนเลย ผมไม่นอนจนกระทั่งเดี๋ยวนี้นะ โฮ้ มันอะไรเหมือนกับ ถ้าพูดภาษาพระพุทธเจ้าว่าเสวยวิมุตติสุข มันอะไรพูดไม่ถูก

อัศจรรย์ครูบาอาจารย์ พระธรรมเห็นคุณของท่านอาจารย์ ฮู้ย เห็นจริงๆ เด่นจริงๆ ถ้าไม่ใช่ท่านเราจมไปแล้ว ไม่ไปถึงไหนแล้ว เดชะจริงๆ กราบ...กราบอยู่อย่างนั้น...”

ตอนหลังหลวงตาท่านเคยปรารภถึงเรื่องนี้ว่า นับแต่นั้นมาก็ไม่ได้พูดคุยอะไรกับหลวงพ่อบัว วัดหนองแซงกันอีกเลย จนกระทั่งหลวงพ่อบัวท่านมรณภาพไป ท่านเคยบอกเหตุผลเหมือนกันว่าถึงจุดนี้แล้วไม่จำเป็นต้องมีอะไรเพิ่มเติมให้เป็นประโยชน์อีกแล้ว เพราะมันพออยู่ในตัวแล้ว หมดปัญหาแล้ว ไม่จำเป็นต้องเอาอะไรมาพูดอีกแล้ว

แสงธรรม ส่องทาง

นับแต่ปี ๒๔๙๓ เป็นต้นมา หลวงตาเมตตาอบรมธรรมปฏิบัติเฉพาะอย่างยิ่งจิตตภาวนา แก่พระเณรและฆราวาสเสมอมา บรรดาลูกศิษย์ลูกหาผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ได้รับแสงธรรมของพระพุทธองค์เป็นลำดับ ไม่จำกัดว่าเป็นพระหรือฆราวาส ไม่จำกัดว่าเป็นหญิงหรือชาย พยานในธรรมก็ย่อมประจักษ์ขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติเป็นลำดับไปเช่นกัน ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

"...ภาคปฏิบัติก็คืองานอันหนึ่งของเรา ทำไมงานเรามีด้วยการประพฤติปฏิบัติ ผลทำไมจะไม่มีได้เล่า เหตุกับผลเป็นของคู่เคียงกันมาแต่ไหนแต่ไร ทำไมเราทำมันจะไม่มีผล เมื่อเหตุเป็นไปสมควรแก่ผลจะพึงเกิดขึ้นได้อยู่แล้ว..."

ฉะนั้นเมื่อท่านเหล่านี้ต่างเพียรสร้างเหตุให้สมบูรณ์ขึ้นทุกขณะ ผลอันควรย่อมเกิดขึ้นได้ และนำมาซึ่งความสงบร่มเย็นในจิตใจของท่าน กระทั่งไม่เห็นวัตถุสิ่งของเงินทองลาภยศบริษัทบริวาร หรือยศถาบรรดาศักดิ์ใดๆ เป็นของประเสริฐเลิศเลอยิ่งกว่า "**ธรรม**" สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงเครื่องอาศัย เครื่องอำนวยความสะดวกแก่ร่างกายให้พอเป็นพอไปเท่านั้น แต่เรื่องของ "จิตใจ"นั้น ท่านถือเป็นสมบัติอันล้ำค่า อย่างหาประมาณมิได้เลย

พระภิกษุที่อยู่ศึกษากับหลวงตา บนศาลาวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๑๑ มกราคม ๒๕๐๘)

ธรรมเทศนาที่หลวงตาแสดงแก่พระเณรผู้เข้ามาศึกษาอบรม... รุ่นแล้วรุ่นเล่ามิได้แตกต่างกัน คือท่านจะย้ำอยู่เสมอว่า

"...การทำความเพียรเพื่อความพ้นทุกข์ จะยากลำบากเพียงไร ก็ให้ถือว่าเป็นงานอันตนจะพึงทำ หลีกเลี่ยงไปไม่ได้ ถ้าต้องการพ้นจากทุกข์ซึ่งกีดขวางกดถ่วงจิตใจอยู่ตลอดเวลานี้ ให้จิตใจเป็นอิสระอย่างพึงท้อถอยทางความเพียร อย่าไปคำนึงว่าวาสนามากวาสนาน้อยในขณะที่จะทำความดี มีการเดินจงกรมนั่งสมาธิเพื่อมรรคผลนิพพาน เป็นต้น

ถ้าจะคิดว่าอำนาจวาสนาน้อย ในขณะที่จิตเลื่อนลอยเผลอตัวออกไป พอระลึกได้ก็ให้ทราบว่านี่เป็นการสั่งสมในการตัดทอนนิสัยวาสนาของตนให้ด้อยลงไปโดยลำดับ ถ้ามากกว่านี้นิสัยวาสนาก็จะขาดสูญไป เพราะความชั่วเป็นสิ่งทำลายหรือเผาผลาญให้วอดวายไป

การทำความดีอยู่ตลอดเวลาก็คือการสร้างอำนาจวาสนาขึ้นภายในจิต เพื่อจะปราบปรามสิ่งที่เป็นข้าศึกมีอยู่ภายในใจให้หมดสิ้นไปนั่นแล ใครจะไปสร้างวาสนาที่ไหนถ้าไม่สร้างที่ใจ วาสนาจะมากน้อยเพียงไรก็เกิดขึ้นที่ใจเป็นผู้สร้างได้

เราอย่าเข้าใจว่ามรรคผลนิพพานจะเหินห่าง จะอยู่ห่างกันจากปฏิปทาคือข้อปฏิบัติ เช่นเดียวกับบันไดมีความเกี่ยวเนื่องกันกับบ้านเรือน ตึกรามบ้านช่องจะสูงเพียงไรบันไดต้องติดแนบไปทุกๆ ชั้นของบ้านของเรือน คำว่า ธรรมะ จะสูงขั้นไหนซึ่งเป็นฝ่ายผล ...ธรรมฝ่ายเหตุคือข้อปฏิบัตินี้จะพึงติดแนบกันไปทุกขั้นทุกภูมิ เพราะผู้ที่จะก้าวเข้าถึงธรรมขั้นนั้นๆ ก็ต้องเป็นไปตามธรรมขั้นเหตุ คือ ทางดำเนิน..."

พระภิกษุครูบาอาจารย์ที่เคยได้รับอุบายคำสอนจากหลวงตา มีเป็นจำนวนมาก ขอนำคติธรรมของครูบาอาจารย์ มาแสดงเพียงบางท่าน ดังนี้

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร

(๑๒ ก.ค. ๒๔๖๗ - ๒๗ เม.ย. ๒๕๒๓)

เคยอยู่ศึกษากับหลวงปู่มั่นที่บ้านหนองผือ หลังจากหลวงปู่มั่นมรณภาพ ท่านได้ติดตามหลวงตาไปในที่ต่าง ๆ ตลอดมา เช่น บ้านห้วยทราย จันทบุรี และวัดป่าบ้านตาด ตามลำดับ ต่อมาท่านจึงย้ายไปอยู่ที่วัดป่าแก้วชุมพล อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร และอยู่ที่นั่นจวบจนวาระสุดท้าย

หลวงตาเคยกล่าวยกย่องว่า ท่านอาจารย์สิงห์ทองเป็น *"ผ้าขี้ริ้วห่อทอง"* และ *"...เราเสียดายท่านสิงห์ทอง ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่...ท่านจะทำประโยชน์ให้แก่พระศาสนาได้อย่างมากทีเดียว..."*

ท่านอาจารย์สิงห์ทองมรณภาพวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๒๓

"...การชำระใจ การพิจารณาธรรมะ พิจารณาไปๆ จนใจรู้แจ้งแทงตลอดในเรื่องของธรรม ก็หมดทางที่จะรักษา หมดทางที่จะแก้ไข เหมือนกันกับปากกาของเราหมดหมึก ถึงเราจะเขียนต่อไปก็เขียนได้ แต่ว่าหมึกไม่มี มันไม่ติดกระดาษ มันเป็นอย่างนั้น

ความคิดความปรุงของท่านที่เสร็จกิจทางศาสนาก็ทำนองเดียวกัน รูป... เวทนา... สัญญา...สังขาร...วิญญาณ... ก็ยังมีอยู่ พระพุทธเจ้าหรือสาวกท่านก็ยังมีสิ่งเหล่านี้อยู่ แต่สิ่งเหล่านี้ไม่มีอุปาทาน สิ่งเหล่านี้เป็นขันธ์ธรรมดา ไม่มีอุปาทานเข้าไปยึด เหมือนไม่มีหมึก... เพราะทราบตามเป็นจริงของมัน...

สิ่งเหล่านี้เมื่อยังมีจิตมีขันธ์อยู่ก็ต้องใช้มันไป แต่จะหลงใหลยึดถือนั้น เป็นไปไม่ได้ ท่านจึงบริสุทธิ์อยู่ตลอดกาลตลอดสมัย..."

ท่านอาจารย์สิงห์ทอง ธัมมวโร

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

วัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ท่านศรัทธาในกรรมฐานมาแต่ครั้งเป็นฆราวาสแล้ว ก่อนบวชเคยมีลูกมีครอบครัว ต่อมาภรรยาได้เสียชีวิตลง จึงเกิดความสลดสังเวช จากนั้นไม่นานก็ออกบวชและมาอยู่ศึกษากับหลวงปู่มั่นที่บ้านหนองผือ เมื่อหลวงปู่มั่นมรณภาพลง ท่านจึงมาอยู่กับหลวงตาที่บ้านห้วยทราย หลายปีต่อมาท่านจึงตั้งวัดภูจ้อก้อขึ้น และอยู่ที่นั่นตลอดมา

ท่านมรณภาพวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๓๙

“...อนัตตาฝ่ายบาป เป็นฝ่ายเว้นในเบื้องต้น อนัตตาฝ่ายบุญ เป็นฝ่ายเจริญทำให้เกิดให้มี เมื่อสุดท้าย อนัตตาบุญก็ดี อนัตตาบาปก็ดี ก็ส่งคืนหมด ไม่เข้าไปยึดถือสอดแทรกเอาเป็นเจ้าของส่วนกุศลผลบุญ

พระอนาคามียังจัดเป็นกุศลผลบุญอยู่ เพราะติดอยู่ในบุญ ยังข้ามบุญไม่ได้ เพราะบุญยังไม่เต็ม

ส่วนพระอรหันต์นั้น บุญเต็มแล้ว บาปก็ละพอแล้ว เว้นพอแล้ว เหตุฉะนั้น เหตุที่จะละบาปจึงไม่มีในท่าน เหตุที่จะละบุญจึงไม่มีในท่าน เหตุที่จะสร้างบุญจึงไม่มีในท่าน เหตุจะละบาปก็ไม่มีในท่าน...”

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

หลวงปู่ลี กุสลธโร
วัดภูผาแดง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

หลวงปู่ลีท่านบวชในวันประชุมเพลิงศพหลวงปู่มั่น จากนั้นติดสอยห้อยตามหลวงตาตลอดมา แม้หลวงตาจะหนีออกวิเวกไปทางไหน หรือจะดุจะว่าจะไล่ให้หนีไปอย่างไร หลวงปู่ลีก็อดทนติดตามไปทุกหนทุกแห่งไม่เลิกไม่ราไม่ท้อถอย หวังให้ท่านช่วยอบรมสั่งสอนให้ สุดท้ายหลวงตาก็ยอมรับเป็นศิษย์

หลวงปู่ลีเคยจำพรรษากับท่านที่บ้านห้วยทราย จันทบุรี และวัดป่าบ้านตาด ท่านมีอุปนิสัยพูดแต่น้อย รักการอยู่ป่าตลอดมา ไม่ติดสถานที่ แต่เมื่อท่านมีอายุมากเข้า ประจวบกับพระเณรขออยู่ศึกษากับท่านมากขึ้น ท่านจึงยอมอยู่เป็นที่เป็นฐานแน่นอน

(จากซ้าย) หลวงตา หลวงปู่บุญมี ปุริปุณโณ และหลวงปู่ลี กุสลธโร ณ วัดป่าบ้านตาด (ถ่ายเมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๑๔)

“...บ่ทันนาน คั่นจิตเป็นปัจจุบันอยู่ฮั่น บ่เห็นหนึ่งต้องแนวหนึ่งหละ มันซิเกิด

เฮ็ดให้มันเป็นปัจจุบัน อดีตที่ล่วงมาแล้ว ก็อย่าไปคำนึงเลย มันก็ออกไปจากปัจจุบันนั่นหละ อนาคตคือกัน มันออกไปจากปัจจุบันนี่ละ อย่าไปคำนึงมันเลย คุมมันเข้า

เบิ่ง ให้เบิ่งหัวใจเจ้าของนั่นละ อย่าไปเบิ่งหัวใจผู้อื่น...คั่นคุมเจ้าของแท้ๆ ต้องเห็น

คั่นพิจารณาสภาพร่างกายก็พิจารณาอยู่ฮั่น แต่พื้นเท้ามาศีรษะ แต่ศีรษะลงมาพื้นเท้า ให้พิจารณาอยู่ฮั่น รอบอยู่ฮั่น เอาแหมะ ๒๔ ชั่วโมงนี่ บ่ให้มันปากมาเลย

ต้องเกิดแน่... อันนี่หัวใจมันแลนอยู่นำโลกนำสงสารพุ่น มันบ่ปักมั่น แล้วซิเห็นหยังฮั่น คือกินข้าวเนี่ย กินนอนอยู่ ย้ายไปนั่น นอนอยู่ก็ไปฮั่น นอนก็ไปนี่ เลยบ่อิ่มจักที นี่เรื่องมัน

เอ้า พิจารณามันซี คั่นคุมเข้าแท้ๆ มันซิต้องจับได้เงื่อน เดี๋ยวมันซิเกิดอันนั้นเกิดอันนี่โลดนี่เฮ็ดจริงทำจริงมันต้องรู้จริง... ไอ้ พิจารณาโตนี่ละ โตสำคัญ

ถ้าหากว่าได้จับจุดได้ละ เออ มันซิออกอุทานบัดทีนี้

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อริยสัจทั้งนั้น...

คั่นตีแตกอริยสัจนี่ได้แล้ว ฮ่วย ! กราบพระพุทธเจ้ากราบครูบาอาจารย์ โอ๊ย มันก็กราบอยู่จังซั่นหละ หมดคืนหละ นี่ เพิ่นเว่าจริงเฮ็ดจริง

มันซิประมวลมาหมดดอก อันพระพุทธเจ้าเพินเห็นนะ

มันซิมาเกิดจากใจเฮานี่ละ...

ให้พากันเร่งความพากความเพียร...”

หลวงปู่ลี กุสลธโร

หลวงตากับครูบาอาจารย์ที่เคยติดสอยห้อยตาม
หรือเคยอยู่ศึกษากับหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาดในระยะต้นๆ
(ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗)

หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม
วัดป่าดานศรีสำราญ
อ.พรเจริญ จ.หนองคาย

ก่อนบวชท่านเป็นตาผ้าขาว ปฏิบัติจิตตภาวนาแล้วเกิดผลดี หลวงตาจึงเมตตาจัดหาบริขารบวชให้จนครบ และให้บวชที่มุกดาหาร และมาอยู่กับหลวงตาในช่วงที่อยู่บ้านห้วยทราย อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ท่านมรณภาพ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐

“...หมดแนวนี้หมด หมดเฮานี้
โลกอันนี้ มีแต่เรื่องสมมติทั้งนั้นแหละ...
*...สู้ **พุทโธ** ไม่ได้ดอก*
เฮาเฮ็ดแนวใด๋ ก็สู้อันนี้ บ่ ได้ดอก ในโลกนี้...”

หลวงปู่คำตัน ฐิตธัมโม

ท่านอาจารย์วันชัย วิจิตโต
วัดป่าสังฆาราม บ้านกุดหมากไฟ
อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

อดีตนักเรียนเตรียมทหารรุ่น ๘ และจปร.รุ่น ๑๙ ท่านได้ทำงานราชการทหารอยู่ระยะหนึ่ง จากนั้นจึงออกบวช ได้พบกับหลวงตาครั้งแรกที่มูลนิธิพระอาจารย์มั่น ฝั่งธนบุรี กทม.หลังจากได้รับคำแนะนำจากหลวงตาว่า

"ไม่ควรอยู่เร่ๆ ร่อนๆ ควรจะอยู่กับครูบาอาจารย์..."

จากนั้นไม่นานท่านจึงเดินทางไปอุดรธานี เพื่อขออยู่ศึกษากับหลวงตาที่วัดป่าบ้านตาด

"...ถ้าเป็นน้ำก็แหวกลงไป แหวกจอกแหวกแหนลงไป เห็นแล้วน้ำใสสะอาดซ่อนอยู่หลังความหมายมั่นสำคัญผิดนี่เอง แหวกความสำคัญทั้งหลายออก ออกให้หมด ธรรมทุกประเภท อนิจจังก็แล้ว ทุกขังก็แล้ว อนัตตาก็แล้ว แหวกออกๆ จนไม่มีอะไรจะแหวก ถึงน้ำใสบริสุทธิ์ ถึงจิตดั้งเดิม ตัวจริงของจิตเป็นแบบนี้ ใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีอะไรเลยเจือปน ใสแท้

เห็นธรรม บรรลุธรรม เห็นกายก็จริง เห็นเวทนาก็จริง เห็นจิตจริงๆ ...ทุกสิ่งทุกอย่างจริงไปหมด... ฝึกแล้วฝึกเล่า ภาวนาแล้วภาวนาเล่า ทุกข์แล้วทุกข์เล่า

พยายามแหวกสิ่งที่คนทั้งหลายเขาละเลย ท่านเห็นอะไรท่านก็พินิจพิจารณาเป็นธรรม ได้ยินอะไรท่านก็พินิจพิจารณาเป็นธรรม ได้กลิ่นลิ้มรส ได้สัมผัสอะไรก็พินิจพิจารณาอยู่อย่างนั้น ถึงเอียงซ้ายเอียงขวามันก็ไม่เอียง ต้องปรับให้มันตรงอยู่เรื่อย ตรงความจริงอยู่เรื่อย

ในที่สุดก็แหวกออกหมด เหลือแต่ความจริงของจิต... ทางภาคปฏิบัติ ปฏิบัติไปๆ เหมือนกับจะไม่เห็นฝั่งเห็นฝาอะไรเลย เหมือนกับไม่มีวันถึงไหน...

***ถึง ต้องถึง**... นักปฏิบัติไม่หยุดไม่ถอย ยังไงมันก็ต้องถึง เหมือนกับมืดสนิทจะไม่มีวันสว่างเลย เหมือนกับโง่ดักดานจนไม่มีวันรู้เลย...**ไม่ใช่**...*

มันค่อยเปลี่ยนแปลงไปๆ จากการประพฤติปฏิบัติของเรา เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด จากชั่วเปลี่ยนไปดี จากมืดเปลี่ยนไปสว่างไปเรื่อย จากขุ่นมัวเปลี่ยนเป็นผ่องใสไปๆ จากกิเลสก็เปลี่ยนเป็นธรรมขึ้นมา..."

ท่านอาจารย์วันชัย วิจิตโต

หลวงตาเทศน์ให้กำลังใจแก่ศิษย์ พระเณรและฆราวาสในคราวที่เกิดความทุกข์ความลำบากท้อแท้ใจในการปฏิบัติธรรมว่า

"...ยากลำบากไม่ใช่อะไรพาให้ยากนะ ถ้าว่าจะสร้างความดีนี้มันหากมีเครื่องขัดเครื่องข้องขึ้นภายในใจ นั่นแหละคือกิเลสมันกีดมันขวางเรา ไม่ใช่ธรรมกีดขวางไม่ให้ทำ

ขึ้นชื่อว่าความดีแล้วมันไม่อยากให้ทำ นั่นคือกิเลสมันขวางไว้ๆ ... ถ้าเราได้ทำตามใจของเราแล้ว ฝืนมันทำแล้ว ต่อไปก็ไม่ได้ฝืน กำลังมันอ่อนลงๆ ทีนี้ไม่ได้ทำอยู่ไม่ได้ แน่ะ อำนาจของความดีมีอย่างนั้น...

นี่เกิดมาชาตินี้ไม่ดีแล้ว เกิดแก้มืออีกไม่ได้นะ กรรมของเรามียังไงก็ต้องไปนี่พอเหมาะเป็นจังหวะที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว และพร้อมกับได้พบพุทธศาสนา พุทธศาสนาคือศาสนาเอก ผู้สิ้นกิเลสเป็นเจ้าของศาสนา พระพุทธเจ้าของเราเป็นผู้สิ้นกิเลส ไม่มีศาสนาใดที่เป็นผู้สิ้นกิเลสครองศาสนาสั่งสอนสัตวโลก มีศาสนาพุทธ พุทธๆ นี่เท่านั้น ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใดขึ้นชื่อว่าพุทธศาสนาแล้ว ต้องเป็นศาสนาของท่านผู้สิ้นกิเลส...

ไม่ใช่ศาสนาจะมีตลอดไปนะ มีเป็นวรรคเป็นตอน เช่นเวลานี้ก็พุทธศาสนาของเรายังมี พอหมดจากนี้แล้วกว่าจะไปถึงศาสนาพระอริยเมตไตรยนี้ นั่นแหละท่านเรียกว่าสุญญกัป... ไม่มีคำว่าบาปว่าบุญในหัวใจสัตวโลก ทั้งๆ ที่บาปบุญคุณโทษนรกสวรรค์มีอยู่ดั้งเดิมก็ตาม แต่ใจสัตวโลกยังไม่ยอมรับ สิ่งที่ยอมรับ คือความอยากความทะเยอทะยาน ความเกรี้ยวกราด อะไรทุกอย่างขึ้นชื่อว่าความชั่วแล้วมันไปรวมนั้นหมด ให้ดูดให้ดื่มให้พอออกพอใจ มองเห็นหน้ากันมีแต่กัดแต่ฉีกกันทั้งนั้น...

ถ้าเกิดเช่นนั้นแล้วเรียกว่ากรรมผู้ที่มีกรรมหนาที่สุดจึงต้องไปเกิดในย่านนั้น... ก็ไม่มีที่จะได้สร้างบุญสร้างกุศลเพราะไม่มีใครแนะนำสั่งสอนรู้ได้ สิ่งที่สัตว์ทั้งหลายทำอยู่ทุกวัน ทำอยู่ด้วยความดูดดื่มก็มีแต่ความชั่วช้าลามก มีแต่ฟืนแต่ไฟอันเป็นผลเผาไหม้ ไม่มีส่วนดีเลยนี่เราไม่ได้เกิดในช่วงสุญญกัป เราเกิดในช่วงพุทธกัป คือกัปพระพุทธเจ้าอยู่เวลานี้จึงให้พากันขวนขวาย...

เวลานี้เราได้เกิดมาพบพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นบุญลาภของเรา **กิจโฉ มนุสสปฏิลาโภ** การเกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นบุญลาภอันประเสริฐ แน่ะ ออกจากนั้นก็ **กิจฉัง สัทธัมมัสสวนัง** ยังได้ยินได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าอีก ก็เป็นบุญลาภอีกอันหนึ่ง เพียงเท่านี้ก็พอแล้วเรา ท่านว่า **กิจโฉ พุทธานมุปปาโท** เพราะการเกิดขึ้นแห่งพระพุทธเจ้านั้นเป็นบุญลาภอันประเสริฐสุดของสัตวโลก นี่คำสอนของท่านที่เป็นองค์แทนศาสดามีอยู่ ให้ได้ยึดคำสอนของท่าน นี้แลคือองค์แทนศาสดาจะไม่ผิดพลาด ให้พากันอุตส่าห์พยายาม..."

๗
สงเคราะห์โลก

๗. สงเคราะห์โลก

๒๐

อยู่อย่างพอดี

"...พอตื่นขึ้น... สิ่งแรกที่คิดถึงก่อนอื่นก็
คือเรื่องการช่วยโลก ไม่มีแม้แต่น้อยที่คิดถึงเรื่อง
ตัวเอง... พระช่วยโลกไม่ได้ ใครเล่าจะช่วยได้..."

พระช่วยโลกไม่ได้...ใครเล่าจะช่วยได้

ความเมตตาสงสารของหลวงตาที่มีต่อโลก ไม่ปรากฏเพียงแค่การเทศนา หรือการอบรมสั่งสอนซึ่งเป็นหลักสำคัญที่สุดอย่างเดียวเท่านั้น ความเมตตาของท่านยังแผ่ขยายไปในแง่วัตถุสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค โดยเฉลี่ยเผื่อแผ่สงเคราะห์ช่วยเหลือแบบเงียบๆ อย่างทั่วถึงทั้งคนทุกข์คนจน คนประสบภัยตามภาคต่างๆ โรงพยาบาล โรงเรียน วัดวาอาราม หน่วยงานราชการ สถานสงเคราะห์ต่างๆ ไปตลอด ทั่วถึงแม้กระทั่งสัตว์พิการ ดังคำกล่าวของท่านตอนหนึ่งว่า

"...เรามีแต่ให้ แต่ให้ตลอด อำนาจความเมตตานะไม่ใช่อะไร เมตตานี้ครอบตลอด เป็นธรรมชาตินะ จิตกับเมตตาเหมือนกับว่าเป็นอันเดียวกัน มันอ่อนนิ่มไปหมด ไม่ได้ถือว่าสูงว่าต่ำอะไร มันไปด้วยกัน พร้อมเลยนะความเมตตาสงสารนี่หน่ะ ไม่ว่าจะ

เล่นกับสัตว์ประเภทใด ความเมตตาอยู่นั้นนะ ไม่ใช่เล่นแบบโลกๆ เขาเล่น

...มันเป็นเหมือนอากาศนี่นะครอบไปหมดเลย อำนาจความเมตตามันเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง คือ เหนือเรื่องความคิดจะโกรธจะเคียดจะแค้นให้ใครมันไม่มีอันนั้นมันครอบไว้เสียหมดเลย

ใครจะตำหนิก็ตาม ใครจะชมอะไรก็ตาม เมตตามันเหนือไปเสียทุกอย่าง เกินกว่าที่จะคิดเรื่องเหล่านี้ ว่างั้นเถอะนะ เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องขี้หมาไปซะ พูดตรงๆ อย่างนี้...

ถ้าจะเทียบอย่างว่า พ่อแม่กับลูกนะ ลูกมันตัวเล็กๆ มันออดมันอ้อน มันจะกัดจะข่วนอะไรก็แล้วแต่ พ่อแม่มีแต่โอ๋ โอ๋ ใช่ไหมล่ะ เพราะความรักความเมตตานี่แหละ ในขั้นของปุถุชนก็เป็นอย่างนี้ เมตตาของปุถุชนมันเหนือที่จะไปถือสีถือสากับเด็กใช่ไหมล่ะ อันนี้ก็แบบเดียวกัน..."

หลวงตาให้การช่วยเหลือเป็นทานเป็นการสงเคราะห์ตลอดมาตั้งแต่ตั้งวัดป่าบ้านตาด[๑] ถ้าคิดมูลค่าเป็นตัวเงินน่าจะเป็นหลักหมื่นล้านขึ้นไป ความเมตตาในส่วนนี้ของท่านเคยกล่าวไว้ดังนี้

"...ไปดูที่ไหนๆ เราดูจริงๆ ช่วย จริงๆ ... ถ้าเรายังไม่ตายแล้วเราจะช่วยตลอดไป ไม่ว่าโรงพยาบาลไหนๆ ช่วยทั้งนั้น โรงร่ำโรงเรียนก็ปลูกให้เป็นหลังๆ ขาดอุปกรณ์อะไรๆ บ้าง ให้ ให้ ให้ไม่ว่าแต่โรงพยาบาลสถานสงเคราะห์ ต่างๆ เราก็ให้ ..."

๑ เริ่มตั้งวัดป่าบ้านตาด ปี พ.ศ.๒๔๙๙

ด้วยเหตุนี้เอง วัตถุสิ่งของจตุปัจจัยไทยทานมากน้อย หากพอเพียงกับพระเณรและความจำเป็นในวัดแล้ว ท่านจะหมุนออกช่วยโลกอยู่เรื่อยมา ไม่มีส่วนที่สั่งสมไว้เพื่อตัวของท่านแม้แต่น้อย ดัง คำกล่าวของท่านกับพระเณรในวัดป่าบ้านตาดตอนหนึ่งว่า

"...ไม่ว่าการสงเคราะห์สงหา สิ่งใดที่มีอยู่ในวัดนี้ไม่ต้องมาขอ บอกว่าเป็นของทุกคน ผมไม่เคยที่จะสั่งสมอะไรแม้สักนิดหนึ่งภายในจิตใจเลย พูดตรงๆ อย่างนี้เพื่อหมู่เพื่อคณะทั้งนั้น เรารับด้วยเหตุนี้เอง รับหมู่เพื่อน ถ้าพูดถึงเรื่องรัก เรื่องสงวนก็เหมือนอวัยวะของผมเอง..."

กุฏิ ศาลา...พออาศัย

หากจะกล่าวว่า วัดของท่านเป็นเสมือนหนึ่ง*ทำนบน้ำอันกว้างใหญ่* พร้อมเสมอที่จะให้บุคคลได้อาบดื่มใช้สอยและเพื่อกิจการประโยชน์อื่นใดได้ทุกขณะก็คงไม่ผิดไป เมื่อมีจตุปัจจัยเข้ามามากน้อยเพียงใด ท่านไม่เคยหวงแหนเก็บงำไว้เพื่อตัวของท่านหรือเพื่อวัดของท่านเลย มีแต่มุ่งทำประโยชน์ช่วยโลกเรื่อยมา

เหตุนี้เองภายในวัดป่าบ้านตาดจึงไม่มีสิ่งก่อสร้างสวยสดงดงามหรูหราแต่อย่างใด ดังนี้

"...เงินวัดนี้เงินเพื่อโลก เราไม่ได้เก็บสำหรับวัดนี้ ใครจะมาสร้างอะไรให้ เราไม่เอา นี่ดูซิ ศาลาของหลวงตาบัวนี้... **ศาลา**

กุฏิกระต๊อบของหลวงตา ที่วัดป่าบ้านตาด สมัยต้นๆ

หลังนี้ก็ ๔ หนแล้วนะ เขามาขอสร้าง...ขอรื้อสร้างใหม่ กุฏิเรา ๘ หนมาขอปลูกใหม่ให้ขอรื้อใหม่ปลูกใหม่ ถ้าไม่ให้รื้อก็ปลูกใหม่ เราไม่เอาทั้งนั้น หนที่ ๘ ก็ขนาบกันใหญ่ซิ ถึงได้หยุดมา...

เราไม่ให้สร้าง สร้างไปหาประโยชน์อะไร สร้างหัวใจซิ ที่ประเสริฐเลิศโลกอยู่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่กับอิฐกับปูนกับหินกับทราย ไปสร้างมันหายุ่งหาอะไร ถ้าไม่ใช่หมาขี้เรื้อนหาเกาในที่ไม่คัน ฟาดกิเลสตัวมันดิ้นมันดีด ให้เกาเอาตรงนั้นซิ ไปที่ไหนก็เลยเป็นทำเล เขาเรียกรีสอร์ตรีแสดไปหมดแล้ว เดี๋ยวนี้วัดต่างๆ กลายเป็นรีสอร์ตรีแสดไปละเป็นอย่างนั้นนะ...

ศาสนธรรมเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากยิ่งกว่าวัตถุ เครื่องก่อสร้างให้ความกังวลวุ่นวาย เราคำนึงถึงเรื่องนั้นต่างหากนะ **กุฏิ** หลังที่สร้างขึ้นนี้เขาส่งเงินมา ก็บอกตรงๆ เลย เขาเห็นเราอยู่กระต๊อบสูงแค่เข่า พื้นก็สับไม้ไผ่เป็นฟากปู สร้างด้วยฟาง มุงด้วยหญ้า

เราอยู่นั้นพังไป ๓ หลัง หลังที่ ๔ ถึงได้ปลูกหลังนี้ขึ้นมา(กุฏิหลังปัจจุบัน) เพราะปลวกกินต้นเสาล้มลงปลูกใหม่ ช่างพอทราบว่าเป็นกุฏิของเราก็มาต่อว่าเราที่ศาลา คนก็ยังอยู่มากๆ นี้เขามาต่อว่าเรายังร้องไห้อีกด้วย บอกว่า

'ครูบาอาจารย์ชื่อเสียงโด่งดังทั่วประเทศไทยมาดูกุฏิแล้วหลังเท่ากำปั้นจะอยู่ได้ยังไง?'

'เอ้า ตั้งแต่อยู่ในท้องของแม่นี้เป็นยังไง? ท้องของแม่กับกุฏิหลังนี้อะไรใหญ่กว่ากัน กุฏิหลังนี้ ยืนได้เดินได้ นั่งได้นอนได้อย่างสะดวกสบาย ไปมาได้ ในท้องแม่ไปไหนได้ไหม? คับแคบยิ่งกว่านี้ยังอยู่ได้ ตั้ง ๙ เดือน ๑๐ เดือน อันนี้ขนาดนี้แล้วทำไมจะอยู่ไม่ได้ ถ้าต้องการกว้างๆ ก็ไปอยู่ทุ่งอยุธยานั่นซิ...'

หน้าพระประธาน บนศาลาวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๘ กรกฎาคม ๒๕๐๔)

เขาไม่ยอมซิ กลับไปเขาส่งเงินตูมมา ทีนี้เราไม่ได้มีข้อสั่งเสียหรือมีข้อแม้อะไรเอาไว้ จะส่งกลับคืนก็เหมือนประชดกันนี่ เลยได้ฝืนปลูกนะ...

จากนั้นเราก็สั่งเลยเทียว ใครจะส่งสิ่งส่งของเงินทองมาให้เกี่ยวกับการก่อสร้างในวัดป่าบ้านตาดนี้แล้ว ต้องให้เราทราบเสียก่อน ถ้าส่งมาสุ่มสี่สุ่มห้าก่อนหน้าอย่างนั้นไม่ได้ ถ้ายังไม่ได้ตกลงกันแล้ว ส่งมาเท่าไรก็ไม่สำเร็จ ต้องบอกอย่างนั้นเลย เราก็ถือปฏิบัติอย่างนั้นมา ใครจะมาสร้างหากไม่ได้ขออนุญาตให้เป็นที่ตกลงใจกันเสียก่อน เราไม่ให้ทำ...

ที่อยู่พออยู่ๆ ไป แต่ทางจงกรมให้เป็นเหวไปเป็นไร (เดินจงกรมมากกระทั่ง

"...ศาสนธรรมเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากยิ่งกว่าวัตถุเครื่องก่อสร้างให้ความกังวลวุ่นวาย เราคำนึงเรื่องนั้นต่างหากนะ..."

ทางเดินเป็นร่องลึก) นั่นละ ธรรมเจริญ พระพุทธเจ้าพระสาวกท่านดำเนินอย่างนั้น ท่านไม่ได้เอาวัตถุออกหน้าออกตาอะไร นี่อยู่ที่ไหนมีแต่เรื่องก่อสร้างถือเป็นใหญ่เป็นโต เป็นหลักศาสนาใหญ่โตเชียว เห่อแข่งขันโน่น จะว่าอะไร...

ศาลานี่ เขาก็อยากจะมาทำใหม่ให้เราก็ไม่เอา ตีเพดานให้ เราก็ไม่ให้ตี นั่นนี้มันเหมาะแล้ว พอดีแล้ว โก้หรูไปอะไรเรื่องโลกๆ ให้โก้หรูอยู่ภายในหัวใจซิ ใสสว่างกระจ่างแจ้งอยู่ภายในใจ นั่น ของอัศจรรย์อยู่ตรงนั้นต่างหาก ไม่ได้อยู่กับหินกับทรายกับอิฐกับปูนกับเหล็กหลาอะไรนี่ อยู่กับธรรมต่างหาก ธรรมกลมกลืนกับใจแล้ว ใจกับธรรมต่างหากประเสริฐหรูหรา ทำพออยู่ได้พอ..."

ขรัวตา...วาสนาน้อย

ท่านกล่าวกับพระเณรเมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ว่า

"...มีเจ้าศรัทธาท่านหนึ่ง[๑]จะถวายเงินเพื่อสร้าง **โบสถ์** ทั้งหลัง เรายังไม่อาจรับได้ เคยมีบ้างไหมในประเทศไทย และ

๑ เป็นบุคคลสำคัญระดับประเทศ

องค์ไหนที่มีผู้ถวายเงินสร้างโบสถ์ทั้งหลังแล้วไม่รับ นอกจากขรัวตาวาสนาน้อยนี้เท่านั้น จึงไม่อาจรับได้

ที่ไม่อาจรับได้นั้นก็มีเหตุผลเหมือนกัน... ความจริงหลักธรรมที่เราเล็งอยู่ยึดถืออยู่ กราบไหว้บูชาเป็นขวัญใจและเทิดทูนสุดจิตสุดใจอยู่ตลอดเวลานั้น เป็นสิ่งที่ใหญ่โตมากยิ่งกว่าสิ่งใดในโลกธาตุ สิ่งเหล่านั้นเราไม่ได้เทิดทูนเหมือนธรรม เพราะเป็นเพียงปัจจัยเครื่องอาศัยไปเป็นวันๆ เท่านั้น ส่วนธรรมเป็นเรื่องใหญ่โตมากที่ต้องรักสงวน

เรื่องการสร้างโบสถ์สำหรับวัดนี้ยังไม่มีความจำเป็น สิ่งใดที่จำเป็นก็ทำสิ่งนั้น เช่น จิตตภาวนาเป็นงานจำเป็นอย่างยิ่ง การทำอุโบสถสังฆกรรมทำที่ไหนก็ได้ ตามร่มไม้ชายเขาที่ไหนก็ได้ ไม่ขัดข้องอะไร ตามหลักพระวินัยจริงๆ แล้ว ไม่มีอะไรขัดข้อง การสร้างโบสถ์สร้างวิหารควรให้เป็นที่เป็นฐานที่เหมาะที่ควร ไม่ใช่จะสร้างดะไปหมด

...การสร้างโบสถ์หลังหนึ่งเป็นยังไง นับตั้งแต่เริ่มแรกตกลงกับช่างในการสร้างโบสถ์เป็นยังไง ถนนหนทางเข้าไปในวัดจนถึงบริเวณที่จะสร้างโบสถ์จะต้องเปิดโล่งตั้งแต่บัดนั้นจนกระทั่งถึงวันสร้างโบสถ์สำเร็จ ต้องบุกเบิกไปหมดยิ่งกว่าโรงงาน คนงานก็ต้องมีทั้งหญิงทั้งชายจำนวนมากมายที่จะเข้ามานอนกองกันอยู่นี้ ทั้งช่างทั้งคนงานไม่ทราบมาจากแห่งหนตำบลใด

บางรายหรือส่วนมากก็ไม่เคยรู้เลยว่าศาสนาเป็นอย่างไร พระเณรในวัดท่านปฏิบัติอย่างไร แล้วเขาจะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยพอเป็นความสงบงามตาแก่พระเณรในวัดได้ยังไง มันต้องเหมือนกับเอายักษ์เอาเปรตเอาผีเข้ามาทำลายวัดนั่นเอง

ในขณะที่เปิดโอกาสตกลงกันเรียบร้อยแล้วนั้นน่ะ ไม่ว่าผู้คนหญิงชายรถราต่างๆ ต้องเข้าต้องออกกันตลอดเวลา ประตูวัดปิดไม่ได้เลย และสถานที่ที่จะสร้างโบสถ์ขึ้นมาให้เป็นของสง่างามแก่วัดแก่พระสงฆ์ในวัด แต่พระเณรกลับตายกันหมดจากจิตตภาวนา จากมรรคผลนิพพานที่ควรจะได้จะถึงจากสมณธรรม... คือ จิตตภาวนา แล้วจะเอาอะไรมาเป็นความสง่างามอร่ามตา

บริเวณวัดป่าบ้านตาด
(ถ่ายเมื่อ ๑๗ เมษายน ๒๕๐๙)

> *"...ทุกสิ่งทุกอย่าง*
> *เราคิดด้วยเหตุผลทั้งนั้น*
> *ไม่ว่าจะอนุญาต*
> *ไม่ว่าจะห้าม ...*
> *เอ้า! ให้ค้านมา ว่างั้นเลย*
> *ถ้าเหนือนี้เรายอมรับ*
> *ไม่ว่าใครก็ตาม*
> *ถ้าไม่เหนือแล้ว*
> *...เราไม่ทำนะ..."*

'ลองพิจารณาดูซิ นี่เราคิดอย่างนั้นและพูดอย่างนี้นะ จะเป็นความคิดผิดพูดผิดหรือถูกประการใดบ้าง?'..."

เครื่องใช้ไม้สอยตามเหตุผล

คำกล่าวของท่านเกี่ยวกับเครื่องใช้ไม้สอยอันเหมาะสมแก่บรรพชิต

"...เขาจะถวาย **รถยนต์** เอามาทำไมรถเต็มแผ่นดิน... เรามีเหตุมีผลทุกอย่างที่ห้ามอะไร พระหามาอะไรหารถ ไม่ใช่ฆราวาสนี่

... อันนี้เป็นเรื่องของโลกเขาใช้กัน พระเป็นเพียงอาศัยความสะดวกไปกับเขาเท่านั้น จะมาเป็นเนื้อเป็นหนังเป็นตัวของตัว เป็นเจ้าของรถของราขึ้นมามันก็เหมือนโลกเขาน่ะซิ...

ไฟฟ้า เขาจะเอาเข้ามาเราก็ห้ามมานานแล้ว นี่ถ้าเอาไฟเข้ามา ลองดูซิ สิ่งที่แอบแฝงเข้ามา ที่จะตามเข้ามาให้วัดเสียมาฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมกันเต็มวัดวาเลอะๆ เทอะๆ ไปหมด ไม่ทราบว่าวิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น จะแอบตามกันมา...

โทรศัพท์ ก็จะมาติดขึ้นอีก... มาขอ ๒ ครั้งแล้วนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดมาติดต่อเรา จะขอตั้งโทรศัพท์ที่วัด เพื่อการติดต่อสะดวก... นี้เราก็ไม่เอา เพราะผลประโยชน์ที่จะได้มีเพียงนิดเดียว ผลเสียที่ตามมานี้มากต่อมาก พรรณนาไม่จบไม่สิ้นเลย

สมควรแล้วเหรอจะเอาช้างแลกแมว มันจะกริ๊งกร๊างๆ ทั้งวันทั้งคืนไม่มีเวลาเลย ทางไหนก็โทรมา ผู้รับสายหนีไปไหนไม่ได้แหละ...

วันหนึ่งๆ จะเข้ามาเท่าไร แม้แต่มาจังหันมาวัดมาวาก็โทร เข้ามา... อย่าว่าแต่ข้างนอกจะโทรเข้ามาเลย ข้างในนี้ก็เป็นบ้า

“...รักษาศาสนาก็ต้อง
รักษาด้วยเหตุด้วยผล
อะไรที่จะเข้ามาเกี่ยวข้อง
กับวัดกับวาศาสนาพระเณร
ก็ต้องมีเหตุผลซิ
ทำแบบสุ่มเดาได้เหรอ...”

ไปเลยแหละ โทร แหลก นั่นฟังซิ

เราก็ให้เหตุผลกับผู้ว่าฯ ไป ก็อุดรฯ กับวัดนี้ไม่เห็นไกลกัน มีเหตุผลอะไรมีความจำเป็นอะไร รถวิ่งไปหาครู่เดียวก็ได้... ความมีโทรศัพท์เป็นความเสียหายมากมาย แล้วพระเณรจะคึกคะนองขึ้นอีก เราว่ายังงี้เลย จึงไม่ยอมให้ตั้ง

‘ทุกสิ่งทุกอย่าง เราคิดด้วยเหตุผลทั้งนั้น ไม่ว่าจะอนุญาต ไม่ว่าจะห้าม... เอ้า! ให้ค้านมา ว่างั้นเลย ถ้าเหนือนี้เรายอมรับ ไม่ว่าใครก็ตาม ถ้าไม่เหนือแล้วเราไม่ทำนะ...

ไม่ใช่เรามีทิฐิมานะไม่ให้ทำนะ เราต้องการเหตุผลนี่ รักษาศาสนาก็ต้องรักษาด้วยเหตุด้วยผล อะไรที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับวัดกับวาศาสนาพระเณร ก็ต้องมีเหตุผลซิ ทำแบบสุ่มเดาได้เหรอ...”

วัดมุ่งปฏิบัติ ในถิ่นทุรกันดาร

ด้านธรรมะและจตุปัจจัยไทยทาน

หลวงตาท่านให้ความใส่ใจต่อวัดในถิ่นทุรกันดารที่มุ่งปฏิบัติจิตตภาวนาอันเป็นงานโดยตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ท่านจึงคอยให้ความช่วยเหลือด้านจตุปัจจัย ไทยทานตามความเหมาะสมและความจำเป็นแก่สมณเพศ เพื่อไม่ให้เป็นข้อกังวลในการบำเพ็ญเพียรและจะได้ใช้เวลาเร่งสร้างสติปัญญาให้กล้าแกร่งจนสามารถก้าวข้ามทุกข์ภายในใจได้

วัดที่ท่านให้ความช่วยเหลือจึงมักมีสภาพเป็นป่าเป็นเขา บรรยากาศเอื้อต่อความสงบสงัด เช่น วัดที่อยู่ในแถบภูวัว แถบภูเขาในอำเภอหนองวัวซอ ภูหลวง ภูลังกา น้ำหนาว แนวเทือกเขาภูพาน เป็นต้น

เมื่อมีโอกาสท่านจะนำเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นไปสงเคราะห์ช่วยเหลือ และพร้อมๆ กันนี้ท่านจะแอบสังเกตอยู่เงียบๆ เพื่อดูข้อวัตรปฏิบัติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพระเณรไปด้วย

ที่ท่านเน้นย้ำคือ ดูว่าสำนักนั้นมีทางจงกรมหรือไม่ มีร่องรอยการเดินจงกรมของพระเณรหรือไม่ เพราะท่านถือว่าทางจงกรมนี้คือที่ทำงานของพระ ทางฆราวาสเขายังมีโต๊ะทำงาน ทางพระเณรก็ต้องมี

ทางจงกรมเป็นสถานที่ทำงานเช่นกัน ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงคำพูดเด็ดขาดของท่านต่อวัดที่ท่านให้การสงเคราะห์และเยี่ยมเยียน ดังนี้

"...ไปวัดนั้นวัดนี้ ผู้ที่มีหิริโอตตัปปะ ผู้มีศีลมีธรรมประพฤติตัวเป็นคนดี เป็นพระดีเพื่อมรรคเพื่อผลแล้ว เราติดตามแนะนำสั่งสอนดุด่าว่ากล่าว

ถ้าแบบเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู.แล้วไม่เล่นด้วย ไม่ไปเหยียบจนกระทั่งวัด...ไม่ไป ไปอะไร เกิดประโยชน์อะไร ไม่ไปเสริม มันหดเข้า ด้วนเข้าๆ นี่นะ"

ความจริงจังในการสงเคราะห์พระเณรผู้มุ่งปฏิบัติธรรมนี้จะเห็นได้ชัดเจนจากคำสั่งของท่านคราวหนึ่งต่อพระอาจารย์ผู้เป็นหัวหน้าวัดแถบภูวัว ใจความว่า

"...เรื่องข้าวสารอาหารสดแห้งของขบฉันที่จัดส่งให้อยู่เป็นประจำทุกเดือนนี้ ถ้าไม่เพียงพอให้บอกทันที จะจัดเพิ่มเติมให้...สถานที่นี้เป็นที่สงบสงัด เหมาะแก่การบำเพ็ญจิตตภาวนาอยู่มาก หากมีพระเณรผู้ตั้งอกตั้งใจปฏิบัติมาอยู่ด้วยมากน้อยเพียงใด ผมจะเป็นผู้รับเลี้ยงเองทั้งหมด

แต่ถ้าเป็นพระเณรประเภทหมูขึ้นเขียง คือไม่สนใจต่อการภาวนา ขี้เกียจขี้คร้าน มีแต่กินแล้วนอนนั้น ให้ไล่หนีทันทีเลยนะ..."

นอกจากท่านจะสงเคราะห์วัดปฏิบัติในถิ่นทุรกันดารต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ด้วยระลึกถึงบุญถึงคุณเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ พระอุปัชฌาย์ ท่านจึงได้ให้ความช่วยเหลือด้านจตุปัจจัยไทยทานแก่วัดโพธิสมภรณ์ ซึ่งเป็นวัดของพระอุปัชฌาย์ของท่านเองเป็นประจำทุกเดือนตลอดมาหลายสิบปี กระทั่งทุกวันนี้ไม่เคยขาดตกบกพร่องเลย

อีกวัดหนึ่งคือ วัดป่าสุทธาวาส ในตัวจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นสถานที่ประชุมเพลิงและเป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อของท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ผู้มีพระคุณสูงสุดแก่ท่าน ท่านจึงหาโอกาสเข้ากราบไหว้รูปสมมุติของท่านอาจารย์มั่นอยู่เสมอมา ไม่ห่างเหินลืมเลือนแต่อย่างใดเลย

ทุกครั้งที่ไป ท่านจะนำจตุปัจจัยไทยทานต่างๆ ไปสงเคราะห์ช่วยเหลือวัดด้วยทุกคราว คุณธรรมดังกล่าวของท่านนี้ทำให้ลูกศิษย์ พระเณร ฆราวาส รู้สึกซาบซึ้งใจเพราะเห็นท่านเปี่ยมล้นด้วยแบบฉบับอันงดงามในกตัญญูกตเวทิตาคุณต่อผู้มีพระคุณ

ทางจงกรมที่สงบสงัด

“...๕ อย่างนี้..เป็นตัวทำลายศาสนาอยู่เวลานี้ วัดวาอาวาสเราเลยจะรกร้างไปหมด ...ก็เมื่อเห็นความอุจาดบาดตาของพระเณรไม่มียางอาย แล้ว ประชาชนญาติโยม เขาก็หมดศรัทธา...”

เตือนพระเณร...ระวังมหาภัย ๕ อย่าง

ในคราวท่านไปแจกของและเยี่ยมเยียนสำนักที่ตั้งใจปฏิบัติ ท่านจะย้ำเตือนพระเณรลูกหลานอยู่เสมอๆ ด้วยความเมตตาสงสารถึงมหาภัย ๕ อย่างดังนี้

“พระเราเป็นเพศที่หนึ่งที่จะสามารถครองมรรคครองผลได้ เพราะมีโอกาสอันดีงาม ทุกสิ่งทุกอย่างอำนวยหมด ให้พากันตั้งใจ เราเป็นห่วงเป็นใยพระลูกพระหลาน

กุฏิพระในป่า

ของเรา กลัวจะเลินเล่อเผลอสติเป็นบ้ากับโลกกับสงสารเขา ทุกวันนี้เรื่องของกลมายาของกิเลสนั้นมีมากนะ วันนี้จะพูดให้บรรดาพระลูกพระหลานทั้งหลายของเราได้ทราบเสียว่าจุดใหญ่มหาภัยคืออะไร

เริ่มตั้งแต่ **หนังสือพิมพ์** เป็นข่าวเป็นคราว พระเราไม่จำเป็นต้องหาข่าวหาคราว หลีกข่าวหลีกคราวทั้งนั้นถึงถูก อย่างพระพุทธเจ้าไล่เข้าป่า... เพื่อหลีกข่าวหลีกคราวทั้งหลาย อันเป็นเรื่องยุ่งเหยิงวุ่นวายของกิเลสมันบีบบี้สีไฟนั่นเอง

จากนั้นก็ **วิทยุ** ให้ตัดออก อันนี้ก็เป็นเรื่องข่าวเรื่องคราว เรื่องยุยงก่อกวนจิตใจให้ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมไปตามมัน

เทวทัตโทรทัศน์ วิดีโอ นี่เป็นตัวสำคัญมาก อันนี้อันหนึ่ง

แล้ว **โทรศัพท์มือถือ** นี้สุดยอดได้เลย จับโทรศัพท์ขึ้นใส่หูปั๊บ นี้คุยกับอีสาวได้สบายเลยนัดกันไปห้องไหนหับไหน ที่ไหนๆ ม่านรูดม่านรีดไม่สำคัญ นัดกันได้ถึงที่สุดเลย

นี่แหละ ๕ กษัตริย์นี้เองเป็นตัวทำลายศาสนาอยู่เวลานี้ วัดวาอาวาสเราเลยจะรก

จะร้างไปหมดเพราะสิ่งเหล่านี้เข้าไปทำลายตามวัดตามวา จะไม่มีเหลือพระเณรอยู่ในวัดแล้ว

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ก็เมื่อเห็นความอุจาดบาดตาของพระเณรไม่มียางอายแล้ว ประชาชนญาติโยมเขาก็หมดศรัทธา ไม่มีความเคารพเลื่อมใส เขาก็ไม่ใส่บาตรให้กินล่ะซิ เมื่อเขาไม่ใส่บาตรให้กินแล้ว... พระเณรจะทนอยู่ได้ยังไง วัดก็กลายเป็นวัดร้างไปได้

นี่ละตัวมหาภัย จึงได้เผดียงให้พระลูกพระหลานทั้งหลายทราบ อย่าได้คุ้นอย่าได้ชินกับมัน อย่าเห็นว่าเป็นสิริมงคล นี้คือตัวภัยสำหรับพุทธศาสนา

สำหรับพระเณรของเรา ให้พากันระมัดระวังให้มาก ใครกล้าหาญชาญชัยก็คือเป็นเทวทัตต่อสู้พระพุทธเจ้านั่นแล นี่เป็นจุดสำคัญมาก ขอให้พากันระมัดระวัง... อย่าไปสนิทสนมกับมันถ้าไม่อยากจม นี่เป็นข้าศึก

แม้แต่ไม่มีสิ่งเหล่านี้ จิตใจของเรายังเสาะยังแสวงหายุ่งเหยิงวุ่นวายตลอดเวลา จนหาเวลาว่างหาความสงบไม่ได้ ก็เพราะจิตหาอารมณ์หาข่าว... ให้เอาข่าวแห่งพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์... ข่าวภาวนาลงไปสู่จุดนี้ ระงับดับข่าวนั้นให้หมดไป ให้เหลือแต่ข่าวพุทโธ ธัมโม สังโฆ ข่าวอรรถข่าวธรรมอยู่ภายในใจ ใจของเราจะได้มีความสงบเยือกเย็น ข่าวธรรมกับข่าวโลก คือข่าวกิเลสกับข่าวธรรมนี้ต่างกันมากนะ..."

รักษาป่า ต้นไม้ ต้นน้ำลำธาร

ท่านเมตตาช่วยเหลือราษฎร และฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมบริเวณพื้นที่ป่าลุ่มน้ำป่าสัก เขตบ้านดงคล้อ บ้านน้ำเที่ยง บ้านสามแยก ตำบลวังกวาง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นภูเขาสูงชัน เป็นต้นน้ำลำธาร

*"...สงวนป่าเอาไว้
สำหรับลูกหลาน
ต้นน้ำลำธารจะไม่มีเหลือ
ถ้าไม่สงวนป่าเอาไว้
อันนี้มันอยู่รอบ
ของต้นน้ำลำธารด้วย
ซื้อครอบไว้หมด..."*

ของแม่น้ำสำคัญหลายสาย ได้แก่ น้ำเลย น้ำฟอง ฯลฯ ซึ่งสภาพพื้นที่บริเวณดังกล่าวในขณะนั้น ถูกบุกรุกแผ้วถางป่าทำไร่เลื่อนลอย จนสภาพป่าถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง ในเรื่องนี้ท่านให้เหตุผลว่า

"...ที่ดินเวลานี้ (มิถุนายน ๒๕๓๗) ก็ ๑๐ กว่าล้านแล้วที่ซื้อ เนื้อที่ดูเหมือนได้ ๗ พันกว่าไร่แล้ว หลายแห่ง ทางด้านเพชรบูรณ์ก็มี ที่เราซื้อไว้นี้ ไว้เพื่อชาติบ้านเมืองนะ เราไม่ได้ซื้อโดยลำพังเราเองนะ มันเป็นต้นน้ำลำธาร เช่น ต้นน้ำจังหวัดเลย นี่ที่ผ่านมาทางอำเภอวังสะพุงนี้แหละ น้ำหมดได้ ๒ แล้งนี้แล้ว ต้นน้ำ มันอยู่ตรงนั้น เราเลยซื้อครอบไว้หมดเลย เวลานี้ก็มีโครงการพระราชดำริประสานงานเข้ามาในเรา เราบอกเอาเลยให้เลย เพราะเราซื้อนี้ซื้อไว้เพื่อชาติ

หลวงตาบัวไม่มีอำนาจวาสนาอะไรมากนัก วาสนาของพระอำนาจของพระไปเรื่องของพระ ไม่ใช่เป็นเรื่องแบบโลก ทีนี้เมื่อทหารมาขอประสานงานเกี่ยวข้องด้วย ทหารเป็นผู้มีอำนาจเป็นผู้รักษาได้ เราก็ยกให้ทหารเป็นผู้รักษาแทนเราไปเลย รู้สึกสะดวกดีทุกอย่าง...อยากจะปลูกป่าก็เอาช่วยกันปลูก รักษาตรงไหนๆ ที่มันจะมีความแน่นหนามั่นคงต่อชาติแล้ว เอาเลย เราก็มอบให้ทางทหารเลยเวลานี้ เราเบาใจมากแล้วเป็นแต่เพียงว่าซื้อให้ๆ ให้ทางทหารเป็นผู้ดูแล..."

คุณค่าของต้นไม้ป่าเขาต่อการบำเพ็ญจิตตภาวนา เป็นสิ่งที่ท่านพูดอยู่เสมอๆ ว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนพระให้อยู่ป่า การอยู่ให้อยู่ด้วยการพิจารณา อยู่แบบอรรถแบบธรรม ไม่ใช่ไปอยู่ป่าแบบสัตว์ เพราะ

สถานที่เช่นนี้เป็นที่ชั้นเอกในการบำเพ็ญเพียร ไม่มีคนไปยุ่งกวน วัดที่ท่านให้การช่วยเหลือส่วนใหญ่จึงพยายามรักษาสภาพที่เป็นธรรมชาติป่าเขาแหล่งต้นน้ำลำธารไว้ให้มากที่สุด พระเณรกุลบุตรสุดท้ายภายหลังจะได้มีสถานที่สงบสงัดในการบำเพ็ญเพียร ในเรื่องนี้ท่านเคยกล่าวว่า

"...วัดดงศรีชมภู[๑] เป็นวัดประเภทที่หนึ่ง ภูวัวประเภทเอก ไล่เลี่ยกัน วัดดอยธรรมเจดีย์[๒] ภูเสิงเคิง-สังโฆ[๓] เป็นประเภทที่หนึ่ง ผาแดง[๔]เหล่านี้ที่หนึ่งทั้งนั้น อยู่ภาวนาได้ทั่วไป หลบหลีกไปหาที่ภาวนาได้สะดวกสบาย สงวนไว้ แล้วก็ยังที่ที่ซื้อไว้ที่ น้ำหนาว[๕] นั่นก็เป็นประเภทที่หนึ่งๆ เพราะดงกว้าง ซื้อครอบไว้หมดเลย พระอยู่ ๓ ย่านด้วยกัน สงวนป่าเอาไว้สำหรับลูกหลาน ต้นน้ำลำธารจะไม่มีเหลือถ้าไม่สงวนป่าเอาไว้ อันนี้มันอยู่รอบของต้นน้ำลำธารด้วย ซื้อครอบไว้หมด

น้ำฝนตกมาจากเขามันชุ่มเย็น ไหลลงมา แม้แต่แม่น้ำเลยนี้ก็มาจากนั้นนะ แม่น้ำเลยวังสะพุงนี่ มาจากที่เราซื้อครอบไว้โน้นหมด มีอยู่ ๒-๓ สายแม่น้ำที่ไหลมาจากที่เราซื้อครอบเอาไว้ ตอนนี้พักทางโน้นก่อน ทำประโยชน์อย่างอื่น หมุนไปทางอื่น เรื่องหมุนนี่ไม่ถอยแหละ หมุนไม่หยุด

หมุนเรื่อยๆ ช่วยทางโน้นช่วยทางนี้จะทำยังไงความทุกข์ความจนไม่โดนใครเข้าก็ดูดี ถ้าโดนเข้าเท่านั้นก็พอแล้ว หงายไปเลย ใครจะอยากโดน โดนทุกข์ ไม่มีกินอยู่ได้หรือมนุษย์เรา จะปลูกของอะไรพืชผลต่างๆ ปลูกไม่ได้ น้ำไม่มี แผ่นดินไม่ชื้นแห้งผากอย่างนี้ปลูกอะไรก็ไม่ขึ้น ถ้าแผ่นดินมันชื้นแล้วปลูกมันก็ขึ้น..."

---

๑ วัดดงศรีชมภู อ.โซ่พิสัย จ.หนองคาย
๒ วัดดอยธรรมเจดีย์ อ.โคกศรีสุพรรณ จ.สกลนคร
๓ วัดป่าสังฆาราม อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี
๔ วัดภูผาแดง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี
๕ อ.น้ำหนาว จ.เพชรบูรณ์

สัตว์ป่าปลอดภัย

ความสงบสงัดของป่ามีผลดีต่อพระด้านการฝึกจิต สำหรับสัตว์ป่าเองก็มีความคุ้นเคย วางใจและอบอุ่นใจได้ง่ายกับพระ ซึ่งต่างกันอยู่มากกับฆราวาส เรื่องนี้ท่านกล่าวว่า

"...กลางคืนดึกๆ สงัด ฟังเสียง ***นกยูง*** ร้อง กลางวี่กลางวันไม่เคยเห็นตัวมันนะ เราเห็นสักครั้งสองครั้งเท่านั้นมั้ง นกยูงนะ ไม่เจอมันบ่อยนักเหมือนสัตว์อื่นๆ พวกหมูพวกอีเก้งนี้เจอบ่อย บางทีมันก็จุ้นจ้านๆ มาทางจงกรม มันไม่กลัวคน มันมาอาศัยคน มาอยู่รอบๆ คน เดินจงกรมอยู่มันก็มาหากิน พวกหมูพวกอีเก้งนี้คุ้นง่ายนะ คุ้นง่ายมากเทียว มันมาเหมือนสัตว์บ้านมาหาเรา หาขุดอะไรกินซู้ดๆ ซี้ดๆ มา เราก็เดินจงกรมเฉย...เขาก็ไปของเขาทั้งๆ ที่เขาก็เห็นเราอยู่ เขาไม่สนใจนะ

นั่นเห็นไหม พระกับโยมผิดกัน ต่างสีกัน ผ้าเหลืองเป็นผ้าที่ครองโลกมานาน พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ครองผ้าเหลืองทั้งนั้น ผ้ากาสาวพัสตร์ สัตว์เหล่านั้นเคยเกิดเป็นมนุษย์ เคยบวชเป็นพระเป็นเณรมาในศาสนานั้นๆ มาตั้งมากมาย เพราะฉะนั้นเวลาเห็นพระมันถึงตายใจเลยๆ ..."

เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ป่าอีกเรื่องหนึ่งท่านเล่าว่า

"...เรื่อง **ลิง** นี้เรายังไม่ลืมนะ เขาจะออกหากินเวลากลางคืน คือกลางวันคน

"...พระพุทธเจ้าทุกๆ
พระองค์ครองผ้าเหลือง
ทั้งนั้น...
...สัตว์เหล่านั้นเคยเกิดเป็น-
มนุษย์ เคยบวชเป็นพระ
เป็นเณรมาในศาสนานั้นๆ
มาตั้งมากมาย เพราะฉะนั้น
เวลาเห็นพระ
มันถึงตายใจเลยๆ ..."

ทำลายเขา เขาไม่ออก กลางวันเงียบเลย กลางคืนเขาออกหากิน เราเดินจงกรมอยู่กลางคืนเงียบๆ เดือนหงายๆ เราไม่ได้จุดไฟนี่ เดือนหงายๆ ในดงนะ ดงหนาป่าทึบ ฟังเสียงเขามานี่โถ! เสียงลั่นมาเลยเพราะเป็นฝูงใหญ่ ใหญ่มากนะลิง เขามีหัวหน้าพามา มันมีต้นไม้ต้นหนึ่งที่บนทางจงกรมเรานี่ ผลไม้มันสุกเต็มเลยเขามากินนี้ทุกคืน แต่ทุกคืนเราไม่ให้เขาเห็น

คืนนั้นเราลองแสดงตัวให้เขาเห็นว่าเขาจะตาดีไหมในเวลากลางคืนนะ โอ๊ย! ลิงนี่ตาดีนะ กลางคืนนะ ออกคืนวันที่เราจะแสดงตัวให้เขารู้เรื่องของเขานั่น เรานิ่งๆ อยู่ข้างต้นไม้นี่วะ นิ่ง! เขามาเต็มไปหมด แต่เวลาเราจะกระดุกกระดิกพลิกอะไรนี้ ต้องกะว่าเขากินอิ่มก่อนนะ ไม่งั้นเดี๋ยวเขาเผ่นไม่ได้กินอิ่มล่ะ เราต้องกะระยะพอดีเขากิน พอมีตัวไปบ้างก็มี...

ทีนี้เราก็กระดุกกระดิกนี่ พอหัวหน้าร้องจิ๊กทีเดียวเท่านั้นนะ นอกนั้นเงียบหมดเลยนะ เงียบเหมือนไม่มีลิงสักตัวเดียวแหละ ลิงทั้งฝูงใหญ่ๆ นะ นั่นน่ะเพราะมีหัวหน้า มีหัวหน้าเตือนเอา เราเลยนิ่งอีกละ จนกระทั่งนานแล้วก็มีเสียงหัวหน้าด็อกๆ แด็กๆ แต่พอได้ยิน เสียงตัวหนึ่งดังขึ้น ตัวหนึ่งก็ดัง ทีนี้ออกนะ ออกต่างตัวต่างไปเลยนะ แสดงว่าเขาก็อิ่มแล้ว เพราะเราทำนั้น ทำเวลากะว่าเขาอิ่มแล้วเขาไป

เขามีหัวหน้าเหมือนกัน **ลิง** ฝูงลิงมีเยอะนะ กลางวันนี้ไม่เห็นแหละ เขาไม่ออก คือพวกมนุษย์นี้มันยักษ์นี่นะ ยักษ์หูสั้น มันกินดะไปเลยมนุษย์นี่ ลิงก็ไม่เลือก นี่กลางวันเขาจะไม่ออกหากินนะ ตอนกลางคืนเงียบๆ ดึกๆ เขาถึงจะออกนะ กลางวันนี้ไม่เห็นแหละ เขาไม่ออก ต้องสองทุ่มไปแล้วถึงจะออก

*“...การทำลายกัน
ไม่ใช่ของดี แม้แต่สัตว์
เขาก็ไม่ต้องการ
เขาไม่ประสงค์
ความตายนี้ไม่ต้องมีใคร
เรียนที่ไหนล่ะ
มันหากรู้เองในหลัก
ธรรมชาติของตัวเอง
กลัวตายด้วยกันทั้งนั้น...”*

นี่มาคิดถึงเรื่องความปลอดภัยของสัตว์นี้ละ ลำบากมากกว่ามนุษย์เรามากนะ มนุษย์เราไปที่ไหนเป็นอิสระสบายๆ สัตว์นี้ไปไหนหลบๆ ซ่อนๆ ไม่งั้นตายจริงๆ อย่างนกนี้ดูซินี่ ถ้าไม่มีคนรักษาไม่ได้นะนี่ ฉิบหายหมดเลย การทำลายกันไม่ใช่ของดี แม้แต่สัตว์เขาก็ไม่ต้องการ เขาไม่ประสงค์ ความตายนี้ไม่ต้องมีใครเรียนที่ไหนล่ะ มันหากรู้ในหลักธรรมชาติของตัวเอง กลัวตายด้วยกันทั้งนั้น สัตว์ทุกประเภท...”

๒๒

โรงเรียน

ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค

หลวงตาเมตตาสงเคราะห์สนับสนุนทางการศึกษาทั้งในแง่ตึกอาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในงานธุรการบ้าง ด้านสื่อการเรียนการสอนและอื่นๆ แก่โรงเรียนต่างๆ หลายแห่ง

ตัวอย่างประเภทที่ท่านช่วยเหลือ เช่น ช่วยสร้างอาคาร ธรรมสถาน ตึกเรียน อาคารเรียน โต๊ะเก้าอี้ อุปกรณ์ทางการเรียนการสอน ค่าอาหารกลางวันเด็กนักเรียนยากจน เป็นต้น

สำหรับตัวอย่างโรงเรียนที่ท่านเมตตาสงเคราะห์ โดยมากอยู่ในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียงที่พอจะอยู่ในข่ายความรับผิดชอบในสายตาของท่าน เพื่อดูเหตุผลดูความจำเป็นมากน้อยในการสงเคราะห์ เช่น โรงเรียนสตรีราชินูทิศ โรงเรียนบ้านตาด โรงเรียนอุดรธรรมานุสรณ์ โรงเรียนหนองแสงวิทยา โรงเรียนบ้านดงเมือง โรงเรียนบ้านหนองตุ โรงเรียนค่ายประจักษ์ศิลปาคม ฯลฯ

ด้านธรรมะที่ใช้ในการเรียน

ด้วยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนของชาติ จะได้มีความรู้ติดเนื้อติดตัวอัน

จะเป็นประโยชน์แก่ตน แก่ครอบครัว และชาติบ้านเมือง ท่านจึงเน้นเสมอให้เด็กรู้จักรับผิดชอบชีวิตตนเองตามวัยอันควรเป็นอย่างมีหลักเกณฑ์เหตุผล เช่นคราวหนึ่งท่านสอนคณะนักเรียนดังนี้

> *"...ให้พยายามเรียนและท่องเสมอจนจำได้...ที่ไหนไม่เข้าใจให้ศึกษาไต่ถามครูเพื่อความเข้าใจ..."*

ขยันเรียน...รอบคอบ...คบเพื่อนดี

"...จงพยายามตั้งใจศึกษาเล่าเรียนทุกคน อย่าขี้เกียจ อย่าเถลไถล อย่าเห็นการเล่นดีกว่าการเรียน จงเห็นการเรียนดีกว่าการเล่น จะภาคภูมิใจในตัวเอง เวลาสอบก็อาจหาญ ไม่สะทกสะท้าน และสอบได้คะแนนสูง เพราะความขยันเรียนย่อมได้คะแนนดีเสมอ

ผิดกับคนขี้เกียจเรียนอยู่มาก อย่าเอามาเป็นตัวอย่างจะเสียใจภายหลัง รีบเตรียมตัวในเวลาเรียนและก่อนสอบอย่าให้บกพร่องในหลักวิชาที่เรียน...

...เวลาสอบตก เราจะตำหนิครูก็ไม่ได้ เพราะเราขี้เกียจ บกพร่อง ข้อสำคัญการชอบเที่ยวนั่นละทำให้เราสอบตก เมื่อสอบตกแล้วทำให้เกิดความขี้เกียจขี้คร้านเข้าอีก และชอบคบค้าสมาคมกับเพื่อนฝูงที่เลวทราม เราก็ยิ่งมีใจต่ำทรามไปเรื่อยๆ มองเห็นครูเห็นอาจารย์เกิดความกระดากอาย กลัวครูจะซักจะถามนั่นนี่ ไม่อยากเข้าหน้าเสียแล้ว เพราะจิตใจมันเสียมันเลวลง เพื่อไม่ให้เป็นดังที่กล่าวนี้ จงรีบดัดแปลงตนแต่ปัจจุบันคือขณะนี้บัดนี้ตลอดไป...

ตรงไหนที่ยากลำบากให้พยายามเรียนและท่องเสมอจนจำได้ ข้อใดที่ครูบอกหรือครูสั่ง ให้ท่องจำให้ได้ จงท่องให้ได้ติดปากติดคอจริงๆ... อันไหนเป็นความไม่เข้าใจ ก็ท่องให้เข้าใจจริงๆ ที่ไหนไม่เข้าใจให้ศึกษาไต่ถามครูเพื่อความเข้าใจ

อย่าเก็บเอาไว้ด้วยความอายครูและเพื่อนฝูง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะปิดทางเพื่อความเข้าใจของตนในเวลาจำเป็น เช่นเวลาสอบเราระลึกไม่ได้ ทั้งๆ ที่สิ่งนี้เราสงสัยควรจะถามครูอยู่แล้ว แต่ไม่ถาม

เวลาข้อสอบออกมาก็มาถูกจุดที่เราไม่รู้ที่เราสงสัยนั้น ก็เลยขาดผลขาดประโยชน์ที่ไม่ควรจะขาดไปเสีย และถูกตัดคะแนนลงไปเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง กลายเป็นคนเดินซ้ำล้าหลังไม่ทันเขา

…ดังนั้น จึงต้องพยายามศึกษา ให้เข้าอกเข้าใจทุกแง่ทุกมุมไม่สะเพร่ามักง่าย ควรพยายามฝึกหัดตนให้เป็นคนละเอียดรอบคอบไปด้วยเป็นการดี เวลาสอบจะไม่พรวดพราดและมักได้คะแนนต่ำและสอบตกเสมอ…”

หนังสือที่ควรอ่าน

นอกจากตำราเรียนที่นักเรียนต้องรับผิดชอบในการศึกษาหาอ่านแล้ว ควรรู้จักค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมจากหนังสือประเภทอื่นด้วย ในเรื่องนี้หลวงตาเมตตาให้คำแนะนำแก่ลูกหลานไว้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการเลือกสรรหนังสือที่ควรอ่าน ดังนี้

“…เราเห็นคุณค่าของการอ่าน ***หนังสือทางด้านธรรมะ*** เป็นสำคัญ ***อ่านทางโลก*** มันมีฉากหน้าฉากหลัง สุดท้ายก็ฉากหลังนั่นแหละทำลาย

ฉากหน้าเป็นเครื่องล่อหูล่อตาล่อใจไปหน่อยๆ ฉากหลังนี่สำคัญ แทงเข้าไปเลย เสียมากต่อมาก แต่เมื่อไม่มีใครคิดทางเรื่องเสียแล้วก็ มันจะเสียขนาดไหนก็ไม่สนใจ มีแต่บึนหน้าเรื่อยๆ ความฉิบหายก็ไปเรื่อยๆ เหมือนไฟลามทุ่ง

ส่วนที่เป็นสารประโยชน์ก็มี ไม่ได้ปฏิเสธ แต่ผู้ที่อ่านส่วนมาก มักอ่านด้วยความเพลิดเพลินละซิ ไม่ได้อ่านเพื่อหาสารประโยชน์อะไรนักนะ ยิ่งเป็นเด็กหนุ่มเด็กสาวด้วยแล้ว คึกคะนองนี้ โอ๊ย เป็นบ้าไปเลยเทียว บ้าสด ๆ ร้อน ๆ

ยิ่งเห็นโป๊ๆ เป๊ ๆ ด้วยแล้ว ยิ่งไปใหญ่เลยนะ ลืมนุ่งซิ่นนุ่งผ้านั่นแหละ วิ่งเป็นบ้าเหมือนหมา

นี่ละ อำนาจของกามตัณหา มันใช่เล่นเมื่อไร มันเคยทำลายโลกมามากต่อมากแล้ว อันไหนก็ไม่รุนแรงเหมือนอันนี้ อันนี้รุนแรงมาก ไม่ว่าสัตว์ว่าคน ถ้าลงอันนี้ได้บีบหัวใจแล้ว อยู่ไม่ได้ ต้องดิ้นเทียว...

ท่านจึงให้มี “น้ำ” คือ ธรรมะ อ่านธรรมะ ฟังธรรมะ อบรมธรรมะ เพื่อดับไฟในใจ เพราะสิ่งที่ทำให้เพลิดเพลินนั้นเป็นสิ่งที่มีพิษภัยและความโศกเศร้าแฝงอยู่ในนั้น จึงนำธรรมะเข้าไปชะล้างในจุดนั้น เปิดออกเพื่อเห็นโทษของมัน…”

ด้านศีลธรรมและความประพฤติ

เมื่อมีกลุ่มนักเรียนนิสิตนักศึกษาและคณาจารย์จากสถาบันการศึกษาต่างๆ มาทำบุญใส่บาตร ท่านมักแสดงความห่วงใยถึงศีลธรรมและความประพฤติของเด็กและเยาวชน ดังนี้

ข้อควรปฏิบัติต่อพ่อแม่

"...ให้สมบัติเงินทอง ข้าว น้ำ อาหารคาวหวาน เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย... ให้การพยาบาลรักษาในเวลาเจ็บไข้ได้ทุกข์... ประคับประคองท่านในเวลาแก่ชรา ยืนเดินนั่งนอนหรือไปมาไม่สะดวก... รักษาน้ำใจไม่ให้ได้รับความกระทบกระเทือนบอบช้ำจากการแสดงออกของบุตร ธิดาแต่ละอย่างๆ...

บำรุงท่านด้วยวัตถุ หรือด้วยมรรยาทอัธยาศัย ไม่ฝ่าฝืนดื้อดึง... ช่วยเตือนด้วยอุบายต่างๆ ในทางที่ชอบ.. ปลอบโยนให้รื่นเริงใจในเวลาที่ท่านเกิดความหงุดหงิดไม่สบายใจในบางเวลา..."

ข้อควรระวังกับพ่อแม่

"...เวลาพ่อแม่ว่าอะไรก็อย่าถกอย่าเถียง อย่าโต้อย่าอวดรู้อวดฉลาด ว่าตนนี้ได้เรียนรู้ความรู้วิชาในชั้นนั้นชั้นนี้ พ่อแม่ไม่ได้เรียนอะไร จะเรียนอะไร พ่อแม่เลี้ยงลูกมาจนเกือบตาย จะให้เรียนอะไรอีก เข้าใจหรือเปล่าล่ะ ทั้งให้ไปเรียนอีก

ทั้งเลี้ยงลูกอีก มันตายละพ่อแม่คน นี่ เราโตขึ้นมาเราไปเรียนหนังสือ แล้วเอาความรู้นี้ไปอวดพ่อแม่ คนนั้นเป็นคนโง่คนพาลสันดานหยาบ ไม่ดี คนอกตัญญู คนนั้นไปทำอะไรไม่เจริญนะ ดีไม่ดีลูกเกิดขึ้นมาก็มาเป็นภัยต่อพ่อแม่ มาเป็นข้าศึกต่อพ่อแม่ เพราะพ่อแม่คือใคร ก็คือเรา เราไม่รู้จักบุญจักคุณของพ่อแม่ฉันใด ลูกก็จะไม่รู้จักบุญจักคุณของเราฉันนั้น...

...อะไรก็ตามเถอะ อย่าได้ลืมคุณของพ่อของแม่ อันนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่ใหญ่โตมาก ใครประมาทพ่อแม่แล้วคนนั้นไม่เจริญเลย ไปไหนก็ไปเถอะ มันหากเป็นอยู่ในนั้นแหละ เพราะพ่อแม่นี้เป็นเรื่องที่หนักมาก ถ้าว่าบุญก็บุญมาก กุศลมาก ปฏิบัติถูกต่อพ่อแม่แล้ว ท่านว่าได้บุญมาก ทักขิเณยยบุคคลของบุตร คือ พ่อกับแม่ เทียบกับพระอรหันต์องค์หนึ่ง ไม่ใช่เล่นๆ นะ ถ้าทำผิดก็เป็นพิษอย่างร้ายแรง..."

อ่อนน้อมต่อครูอาจารย์-ผู้อาวุโส

หลวงตาเมตตาสอนลูกหลานที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนเสมอๆ ดังนี้

"...เวลาไปพบครูอาจารย์สถานที่ใด ให้ยกมือไหว้และทำความเคารพอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนจริงๆ อย่าทำตัวแข็งกระด้างและเฉยเมยไป เหมือนความรู้วิชาของเราเกิดขึ้นมาจากดินจากหญ้า ไม่เกิดขึ้นมาจากความอุตส่าห์พยายามน้ำพักน้ำแรง ความเมตตาสงสารของครู

ให้เราคิดถึงครูอาจารย์ว่าเป็นผู้มีคุณค่าอยู่บนหัวใจของเรา หรืออยู่บนกระหม่อมจอมขวัญของเราเสมอ อย่าได้ลืม อย่าได้ลบหลู่ดูหมิ่น เราจะเป็นผู้เจริญในอนาคต ไม่อับเฉาเศร้าหมอง เวลาเราเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นครูอาจารย์คน ย่อมมีคนเคารพสนองตอบความดีของเรา...

...เราเป็นนักเรียนศึกษาเล่าเรียนให้เข้าอกเข้าใจ ให้เคารพครูเคารพอาจารย์ กลับไปบ้านไปเรือน เคารพพ่อเคารพแม่ เคารพวัยวุฒิ คุณวุฒิ เคารพคนเฒ่าคนแก่ เคารพท่านผู้มีบุญมีคุณ...

เพราะนี้ ปราชญ์ทั้งหลายเทิดทูนกันมากมานาน จงพากันรักษามรดกนี้ไว้ อย่าทำให้เสื่อมทรามและสูญหายไป..."

ความรัก

"...สมมติว่าเรามีความรักความชอบในผู้ใดก็ตาม ความรักนั้นยอมรับว่ารัก เพราะอยู่ภายในใจใครห้ามไม่ได้ แต่สิ่งที่เราจะบังคับไม่ให้เป็นไปตามความรักเสียทุกอย่างนั้น เป็นเรื่องของใจจะต้องบังคับ สติปัญญาจะต้องบังคับตน ไม่ให้แสดงออกในสิ่งที่ไม่น่าดู และในสิ่งที่เสียหาย

จนกว่าเวล่ำเวลาได้อำนวยถูกต้องทุกประการแล้วนั้น โลกยอมรับกัน เพราะฉะนั้นโลกนี้จึงมีผัวมีเมียมีลูกมีเต้าเหล่ากออยู่เต็มบ้านเต็มเมือง ก็ไม่มีใครตำหนิกัน เพราะเป็นไปด้วยความถูกต้องดีงาม เป็นไปด้วยขนบประเพณีที่มนุษย์ยอมรับกัน..."

"วัยเรียน" ไม่ใช่ "วัยลิง"

"...อย่าเที่ยวเตร็ดเที่ยวเตร่ เวลานี้ไม่ใช่เวลาเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อน ถึงเวลาจะควรเป็นหากค่อยเป็นไปเอง เรื่องอารมณ์คึกคะนองก็เหมือนกัน ชอบสนุกเฮฮา ชอบเกาะชอบเกี้ยว ชอบเลี้ยวโน่นเลี้ยวนี่ไม่ดี เช่น นักเรียนผู้หญิง นักเรียนผู้ชาย ก็อย่าไปสนิทกันในทางกามารมณ์ อันเป็นทางเสียหาย ทางเผาบ้านเรือนก่อนปลูกยังไม่เสร็จ มันฉิบหาย

ในระยะนี้ในวัยนี้เป็นวัยเรียนไม่ใช่วัยเล่นเลยขอบเขต อย่ากลัวโลกตาฝ้าตาฟางนี้จะสูญหายไปไหน มันไม่สูญหายไปไหนแหละ เพราะมันมีอยู่กับเรากับท่านทุกเวลานาที นอกจากได้ตีกระบาลมันไว้

ไม่ให้คนเป็น **ลิง** ไปเท่านั้น ไม่งั้นลิงจะมาแย่งเอามนุษย์ไปกินหมด...

...มนุษย์เราสืบพันธุ์มาตั้งแต่ต้นจนอวสานปัจจุบันนี้ และยังจะมีต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด เรื่องหญิงกับชายแล้วไม่สูญพันธุ์ เรื่องนี้ไม่ต้องศึกษาเล่าเรียนให้เพิ่มโรคบ้ากามเข้าไปอีก ไม่ต้องมีโรงร่ำโรงเรียนสอนกัน โรคกามก็พร้อมจะเจริญอยู่แล้ว ดังสัตว์เดรัจฉานเขาก็ไม่สูญพันธุ์ เพราะเรื่องกามกิเลสนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในหัวใจสัตว์ทั้งตัวผู้ตัวเมียทั้งหญิงทั้งชาย มีอยู่ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีคำว่าบกพร่องเพราะไม่ได้เรียนไม่ได้ส่งเสริมมัน..."

อย่าเป็น "หญิงใจง่าย ชายไร้ศักดิ์ศรี"

"...เวลานี้ไม่ใช่เวลาที่เราจะไปสนใจกับสิ่งเหล่านี้ อันจะเป็นการทำลายการศึกษาเล่าเรียนและทำลายอนาคตของเราให้กุดด้วนเข้ามา เรามีหน้าที่ที่จะศึกษาเล่าเรียนและรักนวลสงวนตัวทั้งหญิงทั้งชาย

ผู้ชายก็รักเกียรติของตัวว่าเป็นชาย ผู้หญิงก็สงวนศักดิ์ศรีอันดีงามของตนว่าเป็นกุลสตรี ตามประเพณีของมนุษย์ผู้มีสมบัติผู้ดีของเมืองไทยเราถือกันมาอย่างนั้น เพราะเป็นหลักประเพณีอันดีงามมาแต่ดึกดำบรรพ์ ไม่เคยล้าสมัยและมีปมด้อยร่อยหรอแก่ประเพณีของชาติใดในโลก... ยิ่งเราเป็นนักเรียนด้วยแล้วเรียนความรู้ก็ให้รู้ ความประพฤติก็ให้ดีการสงวนตัวรักษาตัว ก็ให้ต่างคนต่างรักษาให้ดีมีศักดิ์ศรีทั้งหญิงทั้งชาย ผู้ชายก็อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัวจัด มีช่องว่างตรงไหนเข้าทำลาย ซึ่งเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของตัวนั่นแล

การทำเช่นนั้นเป็นความเลวทรามของตัวเอง เป็นผู้ชายแบบลิงไว้ใจไม่ได้ สุภาพชนรังเกียจติเตียน ทั้งเสียเกียรติแห่งความเป็นผู้ชาย ผู้หญิงที่ชอบปล่อยตัวเป็นคนใจง่ายขายคล่อง เป็นคนขายก่อนซื้อ สุกก่อนห่าม นั่นคือหญิงเลวทราม บทถึงเวลาเอาจริงเอาจังไม่มีใครซื้อ ใช้ไม่ได้ และไม่มีใครนับหน้าถือตาอยากนำมาเป็นศรีสะใภ้ กลัวเกรงจะเป็นสกุลขายทอดตลาด..."

ติดยาเหมือนปลาติดเบ็ด...เลือดสาด

"...ยาเสพย์ติด...เวลานี้มีระบาดอยู่ทุกแห่งทุกหน แม้แต่ในโรงเรียน มหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ ก็มีเยอะ... ลูกหลานให้รู้จักวิธีรักษาตัว อย่าให้หลวมตัวเข้าไป

ทีแรกก็คิดว่าเป็นเรื่องสนุก เมื่อติดเข้าไปแล้วก็เหมือนกับปลาติดเบ็ดนั่นแหละ มันมีเหยื่ออยู่นิดเดียวที่ปลายเบ็ดนั้นน่ะ พอกินเข้าไปเท่านั้น ถูกเบ็ดเกาะปาก

ทีนี้ดิ้นไม่หลุดแกะไม่ออกแหละ เบ็ดเกาะติดเลย แล้วก็ตาย ยาเสพย์ติดก็เหมือนกัน เมื่อเสพเข้าไปแล้วก็ติด ติดแล้วไม่ได้เสพ ไม่ได้ดื่ม ไม่ได้กิน อยู่ไม่ได้ ทุรนทุราย เงินทองข้าวของไม่มี ตัวก็ได้ติดยา

“...กลัวเท้าสกปรก
มากกว่าหัวใจสกปรก
หัวใจสกปรกมอมแมม
เท้าสะอาด
ใช้ไม่ได้...”

เข้าไปแล้วทำอย่างไร หาทางบริสุทธิ์ไม่ได้ก็หาทางทุจริตเที่ยวฉกเที่ยวลัก เที่ยวปล้นเที่ยวจี้ กดขี่ข่มเหงใครได้เป็นเอาทั้งนั้น คำว่ายางอายไม่มีในหัวใจ...

...ถ้าติดเข้าไปแล้วจนกระทั่งวันตายก็ไม่มีทางหาย ไม่เหมือนโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย รักษาด้วยหยูกยายังมีเวลาหาย แต่ยาเสพย์ติดนี้ถ้าลงได้ติดเข้าในรายใดแล้ว รายนั้นต้องเขียนใบตายให้เลย เขียนใบว่าหมดคุณค่า ตายทั้งเป็นไว้ให้เลยทีเดียวทั้งที่ยังไม่ตาย...”

เวลาใส่บาตร...ไม่เหยียบบนรองเท้า

“...พระพุทธเจ้าเสด็จออกทรงผนวช ไม่เห็นมีใครไปราดยางให้พระพุทธเจ้า มีไหมในตำราว่า พระพุทธเจ้าไปที่ไหนราดยางไปพร้อมๆ ไม่เห็นมี

ต่อไปนี้ เราจะต้องได้ถือไม้ติดตัวไปด้วย ไปบิณฑบาตต้องถือไม้ติดตัวไปด้วย เราบอกให้ถอดรองเท้า พอถอดปั๊บปุ๊บขึ้นเหยียบแล้ว ขึ้นเหยียบอยู่บนรองเท้านะ พวกเพื่อนๆ ละบอกให้ถอดรองเท้า ถอดปั๊บ ขึ้นเหยียบปุ๊บอยู่ข้างบน ไม่ยอมลงนะตีขาน่ะซี

ตรงนั้นน่ะ มันพิลึกกึกกือ กลัวเท้าสกปรกมากกว่าหัวใจสกปรก หัวใจสกปรกมอมแมม เท้าสะอาด ใช้ไม่ได้...”

ไหว้พระก่อนนอน

"...นี่สอนให้บรรดาลูกหลานมีหลักใจ โดยอาศัยหลักธรรมเข้าเป็นเครื่องสนับสนุน เป็นเครื่องป้องกันตัว เป็นเครื่องรักษาตัว เป็นธรรมอบอุ่นใจ เวลาก่อนนอนอย่างน้อยให้ไหว้พระ

อิติปิโสฯ สวากขาโตฯ หรือ

อรหังฯ สวากขาโตฯ สุปฏิปันโนฯ

แล้วเวลาจะนอนให้ระลึกถึงคำบริกรรมภาวนา เพื่อให้เป็นพลังของจิต เช่น **พุทโธ พุทโธ**... เป็นต้น

เรานั่งภาวนา อย่างน้อยได้สัก ๕ นาที ให้นั่งนึกอยู่กับ **พุทโธ พุทโธ** ... ที่นี้เวลานอนลงไปก็ให้นึก **พุทโธ พุทโธ**... จนกระทั่งหลับ นี่ จิตใจเราก็แช่มชื่นเบิกบาน หลับฝันไปก็ไม่ฝันร้ายฝันน่ากลัวต่างๆ จิตใจก็มีพลัง..."

"คุณธรรม" นำ "ความรู้"

ศีลธรรมและความประพฤติของผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน เป็นสิ่งที่เราจะเพิกเฉยไม่ใส่ใจไม่ได้โดยเด็ดขาด แต่ต้องพยายามขวนขวายเข้าประดับตนให้มาก ท่านให้เหตุผลว่า เราจะมีแต่วิชาความรู้เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมี **ธรรม** เข้าแทรกเสมอ ด้วยการพินิจพิจารณาใคร่ครวญว่าผิดหรือถูกประการใด ในการคิด การพูด และการกระทำของตนเอง เปรียบเสมือน *รถมีเบรกห้ามล้อ* คือ มี ***"ธรรม"*** นั่นเอง โทษของการศึกษาเพียงอย่างเดียว โดยไม่หมั่นฝึกฝนอบรมใจให้เจริญขึ้น มีโทษดังนี้

"...เรียนมาเท่าไรก็เป็นเครื่องมือของความชั่วช้าลามกไปเสียทั้งสิ้นๆ เวลานี้เป็นอย่างนั้นนะ ถ้าไม่มีธรรมแล้ว ยังไงโลกนี้จะพินาศฉิบหายจริงๆ

ขอให้ลูกหลานทั้งหลายจำเอาไว้คำนี้อย่าได้ลืม ฝังให้ลึกด้วย... เพียงความรู้ทางโลกที่เรียนมา... ความรู้อันนี้มันเป็นเครื่องส่งเสริมกิเลสตัณหา ให้เอาไปใช้ได้อย่างคล่องตัวๆ ผู้ที่ล่มจม ก็คือเราๆ ผู้เรียนมานั้นแหละ... มันพาให้โลภให้โกรธให้หลง

พาให้ส่งเสริม ราคะตัณหามากขึ้นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นฟืน เป็นไฟทั้งสิ้น...“

ท่านเล่าว่า บางคนมาคุยโวโอ้อวดลืมตัวว่าตัวเก่งทางนั้นเด่นทางนี้ มีหลายครั้งที่ท่านเมตตาตักเตือนให้เป็นคติเครื่องเตือนใจว่า

“...เขามาพูดเรื่องว่า จบด้านนั้น ...เด่นทางนี้...เด่นทางไหนๆ...ใช้วิชาความรู้เด่นทางความชั่วช้าลามก เด่นทางความลืมเนื้อลืมตัว... เด่นทางมี ๑๐ เมีย ๒๐ ผัว ใช้ความรู้ความสามารถเด่นทางนักเลงโต...เด่นทางนักเลงสุรา...ทางโกโรโกโสเด่นทางทำลายชาติ...เรียนมาเท่าไรมาโก้มาอวดหน้าร้านอยู่เฉยๆ ตัวล่มจมๆ ประพฤติเหลวแหลกแหวกแนว

ความรู้สูงเท่าไรยิ่งหยิ่ง ยิ่งจองหองพองตัว แล้วทำลายชาติ ทำลายตัวเองไปในตัว...ใครอย่าอวดว่าใครเรียนเก่ง มีความรู้ชั้นนั้นชั้นนี้...เรียนมาให้เป็นเครื่องประดับโลกประดับสงสาร ประดับบ้านประดับเมืองให้เป็นสรณะแก่นสารแก่ชาติไทยของเรา สมความรู้ที่เรียนมามากน้อยมันถึงถูก...”

ถึงแม้ว่าจบ “การศึกษา” ก็อย่าเลิกรา “การศีลการธรรม”

แม้จะประสบความสำเร็จทางการศึกษาขั้นสูงเพียงใดก็ตาม เช่น จบปริญญาเอกหรือดอกเตอร์ “**ธรรม**” ก็ต้องมีความจำเป็นสำหรับผู้นั้นยิ่งขึ้นไปอีก ท่านเคยอธิบาย

“...ดอกเตอร์มีแต่ความรู้วิชาเอามาอวดโลกกันเฉยๆ แต่เจ้าของทำความล่มจมแก่โลก ดอกเตอร์นี้ใช้ไม่ได้...”

เหตุผลย้ำอย่างเด็ดว่า

“...ดอกเตอร์มีแต่ความรู้วิชาเอามาอวดโลกกันเฉยๆ แต่เจ้าของทำความล่มจมแก่โลก ดอกเตอร์นี้ใช้ไม่ได้ นั่น เห็นไหมละ ฟังซิ เราพูดนี้เสียหายไปตรงไหน มันมีอย่างนั้นได้นี่ พูดตามความมีความเป็น แล้วแก้ไขความเป็นอย่างนี้ด้วยการสั่งสอนอย่างนี้ ...เขาไม่เป็นดอกเตอร์ เขาครองตัวดี เขาประพฤติตัวดี นั่นเป็นคนดีนะ ไม่ได้สำเร็จความดีด้วยดอกเตอร์แต่ไม่มีธรรมภายในใจนะ

ดอกเตอร์มีธรรมในใจถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นดอกเตอร์ก็ดี ถ้าเป็นดอกเตอร์ก็ยิ่งดี นั่นแหละ ยิ่งเป็นผู้สง่างามในปวงชนนะ เรียนมาความรู้สูงมาเป็นตัวอย่างเป็นแบบพิมพ์ที่ดีของโลก ดอกเตอร์ประเภทนี้เป็นดอกเตอร์ที่ร่มเย็น ให้ความชุ่มเย็นแก่โลกสมชื่อสมนามว่าเป็นดอกเตอร์มีความรู้ชั้นสูง ความประพฤติปฏิบัติดีงามทุกสิ่งทุกอย่างสูงไปตามๆ กันกับความรู้ที่เรียนมา นี้เรียกว่า ดอกเตอร์ประดับชาติ ถ้าอยู่ในชาติไทยของเรา ก็ประดับชาติไทยของเรา ประดับสังคม ประดับทุกแง่ทุกมุม...”

ท่านจึงเปรียบดอกเตอร์เป็น ๒ ประเภท คือ ดอกเตอร์เพื่อทำลายชาติบ้าน

"...ความรู้ของผู้อยู่ใต้อำนาจของกิเลส จะรู้ขนาดไหน กิเลสต้องครอบงำอยู่นั่นแล..."

เมืองหนึ่ง และดอกเตอร์ที่ให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนและชาติหนึ่ง ท่านกล่าวถึงประเภททำลายชาติก่อน ดังนี้

"...ไม่มีคำว่าอ่อนข้อในเรื่องทำความชั่วช้าลามก ในเรื่องความลืมเนื้อลืมตัวไม่มีใครเกินดอกเตอร์เหล่านี้ เพราะเรียนวิชาความลืมตัวมาตลอด ตลอดเพราะกิเลสคือความทำคนให้ลืมตัวนี่นะถ้ามีธรรมแทรกเข้าไป จะเป็นเหมือนมีสติมีเครื่องยับยั้ง มีเบรกห้ามล้อ จะรู้เนื้อรู้ตัวผิดถูกชั่วดีประการใดแล้ว เอาความรู้นี้พาดำเนินไปเพื่อความสงบร่มเย็นแก่ชาติบ้านเมือง เนี่ย

ดอกเตอร์ที่มีธรรมเป็นผู้ให้ความร่มเย็นแก่โลกได้มากที่สุด ไม่มีใครเกินผู้ที่มีความรู้มากละ และมีธรรมในใจ ผู้นี้แหละเป็นผู้ให้ความร่มเย็นแก่โลกมากที่สุด ตั้งรากฐานบ้านเมืองได้ ก็คือผู้นี้นำชาติบ้านเมืองให้ขึ้นจากความล่มจมได้ทุกประเภทก็คือผู้นี้..."

คำสอนของท่านดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ประจักษ์ว่า การศึกษาหาความรู้ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน เบื้องต้นกลาง ตลอดจนถึงระดับสูงสุดก็ตาม ความจำเป็นแห่งการฝึกฝนอบรมจิตใจให้พรั่งพร้อมด้วยคุณธรรมก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นตามกัน

ผู้ที่ตระหนักและเห็นคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ในเรื่องดังกล่าวชัดแจ้ง จึงย่อมมีความเคารพบูชาและเทิดทูนในท่านผู้รู้ผู้สอนและผู้สนใจใคร่ต่อการปฏิบัติธรรม เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สามารถปฏิบัติได้อย่างที่ได้สอนผู้อื่น และเห็นผลแห่งการปฏิบัติจนสามารถเป็นสักขีพยานยืนยันถึงสาระคุณแห่งธรรมได้อย่างถึงใจ

ด้วยเหตุนี้เองท่านผู้มีธรรม แม้ท่านจะมีความรู้วิชาทางโลกสูงล้นฟ้าเพียงใดก็ตาม ท่านย่อมไม่ประมาทธรรมและไม่ประมาทผู้ประพฤติธรรม แต่กลับให้ความเคารพและถือท่านเป็นสรณะที่พึ่งที่ควรเข้าปรึกษาปรารภเพื่อความเจริญในธรรมยิ่งขึ้น และย่อมไม่ลืมตัวเผลอไผลยกเอาวิชาความรู้แบบโลกของตนเข้าข่มท่านผู้รู้ในธรรมปฏิบัติผู้ขจัด อาสวะ

กิเลสให้สิ้นจากใจได้ เพราะวิชาความรู้แบบโลกนั้นจะสูงต่ำล้ำลึกเพียงใดก็เป็นเพียงความรู้ของนักโทษในเรือนจำ ท่านเคยอธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังนี้

ความรู้เหนือโลก-ความรู้แบบโลก

"...ดูใจเจ้าของ แน่นอนไหมเวลานี้ ตั้งแต่มหาเศรษฐี กุฎุมพี สูงสุดมา คนที่กิเลสครอบงำนี้เป็นความรู้ความเห็น ความเป็นอยู่ด้วยอำนาจของกิเลสครอบงำหัวใจทั้งนั้น... เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในวงของกิเลส เป็นความรู้ของผู้อยู่ใต้อำนาจของกิเลส จะรู้ขนาดไหน กิเลสต้องครอบงำอยู่นั่นแล... เป็นความรู้ของนักโทษเรือนจำคือวัฏจักร...

วัฏจักรนี้ เหมือนเรือนจำครอบความรู้อันนี้ไว้ กิเลสเป็นผู้บงการทุกอย่างๆ ... มันวิเศษที่ไหน ความรู้ของพระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นความรู้แบบนี้นี่นะ เหนืออันนี้หมดแล้ว... ดูหัวใจเจ้าของนั่น เวลามาเกิด มันก็ไม่รู้สถานที่เกิด เกิดมาจากไหน เกิดมากี่กัปกี่กัลป์ เกิดตายมานี้กี่กัปกี่กัลป์

พระพุทธเจ้าท่านเห็นหมดนี่ แทงทะลุข้างหลังหมด พวกเราแทงไปไหน จะว่ายังไง เกิดมาจากชาติใดภพใด ตกนรกหมกไหม้หรือไปสวรรค์ชั้นพรหมที่ไหนมา มันก็ไม่รู้สถานที่มาของตัวเอง โง่หรือไม่โง่ ปัจจุบันนี้จะไปไหนมันก็ไม่ได้แน่หัวใจนะ ถ้าใจไม่มีหลักเกณฑ์ด้วยธรรมซะอย่างเดียวเท่านั้น ไม่แน่ทั้งนั้น ใครก็ใครเถอะอย่ามาคุย อย่ามาอวดธรรมของพระพุทธเจ้าเลย อย่ามาแข่งธรรมของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่อยากจม...

ใจพระพุทธเจ้า ใจพระอรหันต์ท่านกับใจของพวกเราที่เป็นคลังกิเลสนี้ต่างกันอย่างไรบ้าง ต่างกันอย่างพูดไม่ได้เลย จึงเรียกว่า ***โลกุตรธรรม*** แปลว่า ธรรมเหนือโลก มองดูโลกเห็นหมดทุกอย่าง แต่โลกดูธรรมโลกมองไม่เห็น เห็นแต่กิเลส..."

ท่านยกตัวอย่างเทียบว่า นักโทษในเรือนจำ จะมีความรู้ขนาดไหนก็ไม่สามารถนำความรู้นั้นไปเป็นกฎเกณฑ์ปกครองบ้านเมืองให้สงบร่มเย็นได้ มีแต่พวกที่มีความรู้นอกเรือนจำต่างหาก ที่เป็นผู้ตั้งกฎหมายปกครองบ้านเมืองให้ร่มเย็น อันนี้ก็เปรียบได้เช่นกัน ***โลกุตรธรรม*** คือ ธรรมเหนือ

โลก คือความรู้เหนือโลกนี้ต่างหาก ที่จะทำโลกให้ร่มเย็น ไม่ใช่ความรู้ที่ถูกกิเลสครอบหัวไว้

พุทธศาสตร์ : วิทยาศาสตร์

ท่านเคยกล่าวว่า พุทธศาสนาเป็นศาสตร์ที่ลึกลับมากที่สุด แต่ไม่มีใครสนใจศึกษาปฏิบัติ จึงไม่มีใครรู้เห็นถึงความอัศจรรย์และความเลิศเลอของศาสตร์แขนงนี้ ผู้ที่เรียนจบวิชานี้จะเรียกว่าเรียนจบไตรภพ หรือจบความรู้ทั่วสามแดนโลกธาตุก็ไม่ผิด ดังท่านได้ขยายความเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

"...วิทยาศาสตร์เป็นอันหนึ่ง พุทธศาสตร์เป็นอันหนึ่ง วิทยาศาสตร์นี้ไปทางด้านวัตถุไม่ใช่เหรอ ส่วนพุทธศาสตร์นี้ไปได้ทั้งวัตถุ ไปได้ทั้งนามธรรม คือ จิตใจล้วนๆ ... พุทธศาสตร์เป็นศาสนาที่สังหารได้จริงๆ ในเรื่องทุกข์ทั้งมวลที่เกิดกับสัตว์ทั้งหลาย สังหารออกจากจิตใจได้จริง ๆ ไม่มีอะไรเหลือ เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันต์ เป็นผู้หายขาดโดยสิ้นเชิงเมื่อแก้อันนี้ตก เมื่อแก้อันนี้ไม่ตกสามแดนโลกธาตุนี้จะเป็นป่าช้าของสัตว์ทั้งนั้นเลย เกิดตายๆ กองกัน ทุกข์ถมกันอยู่อย่างนี้ตลอดไปเลย เนี่ย วิชาธรรมจึงเลิศเลอ ไม่มีใครตามได้ แก้ได้ คาดได้ เรื่องภพเรื่องชาติ ธรรมเท่านั้นที่จะแก้ได้ นอกนั้นไม่ได้

อันนี้เป็นความลึกลับมากของภพของชาติ ความเปิดเผยคือการเกิดตายอย่างนี้ด้วยกัน เห็นชัดเจน แต่สาเหตุของมันที่จะพาให้มาเป็นอย่างนี้ เป็นยังไงนี้ ไม่มีใครรู้ได้ ไม่มีใครเรียนรู้ได้เลยละ นอกจากทางด้านจิตตภาวนาพุทธศาสนา...

> *"...อันนี้เป็นความลึกลับมาก*
> *ของภพของชาติ*
> *สัตว์โลกมองไม่เห็นเลย*
> *แม้ที่สุด...*
> *เป็นหมอก็มองไม่เห็น ..."*

โลกนี้เป็นโลกที่ลึกลับมาก สัตวโลกมองไม่เห็นเลย แม้ที่สุด เป็นหมอก็มองไม่เห็น หมอที่เรียนแพทย์เรียนอะไรนี้ เป็นวิชาทางส่วนร่างกายกับโรคต่างหาก ไม่ได้เรียนวิชาทางด้านจิตใจ

เรียนแพทยศาสตร์เพื่อเป็นวิชาแก้โรคแก้ภัยไปหมด ไม่ใช่แก้กิเลส มันต่างกันอย่างนั้นนะ ทีนี้ **วิทยาศาสตร์ทางพุทธศาสตร์** นี้เพื่อแก้กิเลส โดยตรงๆ ไปเลยเชียว...จนเข้าถึงจิตศาสตร์ หมดร่างกายนี้เข้าสู่จิต เรียนทะลุถึงจิตเลย แต่ **วิทยาศาสตร์ทางแพทย์** นี่เขาเรียนจบเพียงแค่นี้ เขาไม่ได้เข้าไปถึงขั้นนั้นนะ

วิทยาศาสตร์อันนี้ใครพูดไม่ได้ด้วย พุทธศาสตร์นี่เข้าถึงขั้นจิตศาสตร์นี้แล้ว ไม่มีใครรู้ได้ด้วย ถ้าไม่ได้ทำทางภาคปฏิบัติรู้ไม่ได้เลย บอกว่าไม่ได้เลย ตีบตันขนาดนั้นถ้าเป็นทางด้านจิตตภาวนาเรียกว่าทำทาง

ด้านจิตศาสตร์ล้วนๆ แล้วรู้ ตามไปจนถึงถอนรากถอนโคนมันออกได้หมด ไม่เหลือไม่มีเหลือเลยนะ อย่างพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่านถอน ท่านเรียนจบแล้ว เอาอันนั้นมาสอนโลก

ที่ควรจะพูดขั้นนั้น ท่านก็ลงถึงขั้นนั้นเลย ผู้ที่ยังไม่ควรได้ขั้นไหน ก็ให้อยู่ตามขั้นภูมิของตนๆ ไป... ที่ควรจะไปได้ก็ถอนไปเลย นี่ท่านเรียนจบ อันนั้นละ พุทธศาสนา เราจึงไม่มีอะไรเลิศเลอเกิน *เรียนจบไตรภพ* ว่างั้นเลยนะ ... จึงเป็นวิชาที่ลึกลับมากที่สุด ไม่มีใครเรียนละ

ใครจะเรียนที่ไหนก็ตามเรื่องโลก โลกเรียนมาจบชั้นไหนภูมิใด มันก็เป็นวิชาของกิเลส วิชาของวัฏจักร มันไม่ใช่วิชาของวิวัฏจักร ถอดถอนภพชาติออกได้เหมือนวิชาธรรม อันนี้สำคัญมากนะ...”

คอมพิวเตอร์กรรม

“...คอมพิวเตอร์ของธรรมมีมาดั้งเดิมแล้ว กรรมของสัตว์ที่ทำลงไปเป็นคอมพิวเตอร์แล้ว พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์สอนแบบเดียวกันหมด...คอมพิวเตอร์ของกรรม... พากันจำเอานะ...

คอมพิวเตอร์ของบาปของกรรมมันละเอียดยิ่งกว่าคอมพิวเตอร์ที่เขาใช้กันอยู่นี้นะ... เป็นหลักธรรมชาติๆ คอมพิวเตอร์ธรรมชาติจดจารึกกันไปในตัวๆ เสร็จ คอมพิวเตอร์หลักธรรมชาติที่มีอยู่ประจำสัตว์เกี่ยวข้องกับดีกับชั่วอันนี้มีประจำอยู่ภายในนั้นแล้ว

ธรรมชาติเป็นคอมพิวเตอร์อยู่ในตัวแล้วในก ารสร้างดีสร้างชั่วบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ต่างๆ บรรจุคอมพิวเตอร์อยู่ในตัวของมัน จดเข้าอยู่ในหัวใจๆ เรียบ! แล้วยมบาลจะหาที่ไหนคอมพิวเตอร์บอกโดยหลักธรรมชาติแล้วตายก็ตูมเลยๆ นี่ นี้หลักธรรมชาติ ไม่ขึ้นกับใคร ใครจะลบล้างไม่ลบล้าง ไม่มีปัญหาไม่มีความหมายทั้งนั้นละ

ใครอย่าเก่งนะ! ว่ามีอำนาจวาสนา บุญญาภิสมภารป๋าๆ เถื่อนๆ เอาเวลาตายไป ขาดลงไปปั๊บ ถึงทันทีเลย ไม่มีนะกิโลกี่กิโลจากนี่ถึงนรกหลุมนั้นๆ กี่กิโล...ผึงเดียวเท่านั้นถึงเลย เพราะการสร้างในหัวใจเจ้าของมีกิโลที่ไหนเล่า พอตายแล้วก็ตูมเลย ถ้าลงนรกลงต่ำก็ตูม ถ้าไปสวรรค์ทางดีก็ดีดผึงเลย...กิเลสตัณหานี่มันพาให้สร้างความชั่ว หิริโอตตัปปะไม่มีในหัวใจนะ ไม่รู้ตัวนะว่าไปสร้างความชั่วเพราะอันนี้เป็นเหตุ

ให้ **ธรรม** จับเข้าไป มันรู้ทันที เห็นหมด...มันจะออกมาแง่ไหนแงใด มันรู้หมด

...ปิดไม่อยู่ๆ เพียงแต่จิตแย็บออกมา บอกชัดเจนแล้ว บาปออกมาพร้อมกันแล้ว ผู้ทำหลับตาทำอยู่นั้นไม่รู้ว่าบาปว่าบุญ เป็นยังไง หลักธรรมชาติ คือ คอมพิวเตอร์บอกไว้แล้ว

ทำดีก็เหมือนกัน ไม่จำเป็นจะต้องทำที่แจ้งที่ลับที่ไหนๆ คอมพิวเตอร์มันไม่มีคำว่าที่แจ้งที่ลับ....คอมพิวเตอร์จะบอกในนั้นเสร็จๆ เลย ทำมากี่ครั้งกี่หนไม่ต้องไปหานับ คอมพิวเตอร์จะบอกในตัวเสร็จหมดเลย...

อัศจรรย์ธรรมพระพุทธเจ้า แหมไม่เคยจืดจางเลย ยิ่งไปเห็นคนทำความชั่วช้าลามก ยิ่งสลดใจนะ ถ้าจะเรียกภาษาโลกเรียกว่า หดหู่ ไม่อยากดู เพราะว่าเขาจะไปทำกรรมของเขาอีกขนาดไหน มันเห็นชัดๆ อยู่ คอมพิวเตอร์มันบอกอยู่นั้น

คอมพิวเตอร์ในตัวของเขาเองที่ทำมันบอกอยู่ตลอดเวลาๆ ไม่ได้สนใจกับใครละ คอมพิวเตอร์หลักธรรมชาตินี้เป็นอย่างนั้นตลอดเวลา ใครเชื่อไม่เชื่อก็ตาม...”

หน่วยราชการ

ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค

หลวงตาให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือหน่วยราชการหลายหน่วยในด้านต่างๆ กัน เพราะท่านเห็นว่าเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความสะดวก ให้บริการช่วยเหลือแนะนำในการประกอบอาชีพ สารทุกข์สุกดิบบำบัดทุกข์บำรุงสุข รวมทั้งสวัสดิการต่างๆ แก่ประชาชนเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

เมื่อหน่วยราชการต่างๆ มาขอความช่วยเหลือ หากเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและสมเหตุผล ท่านก็เมตตาอนุเคราะห์ให้ ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน เครื่องอุปโภคบริโภค รถยนต์กลไก เครื่องไม้เครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำงาน สิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในหน่วยราชการ ฯลฯ

หน่วยราชการที่ท่านเคยให้ความช่วยเหลือโดยมากอยู่ในจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ๒๔ ค่ายเสนีย์รณยุทธ ตำรวจทางหลวง สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ตำรวจสันติบาล สถานีรถไฟ เรือนจำกลาง เป็นต้น

ในที่อื่นๆ ได้แก่ ทัณฑสถานหญิง กรมราชทัณฑ์ สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอภูพาน ฯลฯ

ด้านธรรมะสำหรับชีวิตและการงาน

ท่านเมตตาให้ธรรมะเป็นข้อคิดเตือนใจแก่คณะผู้ใหญ่ผู้น้อยของหน่วยงานต่างๆ ที่มากราบเยี่ยมท่านเสมอๆ ให้รู้จักนำศีลนำธรรมมาเป็นหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ ไม่ให้เผลอเพลินลืมเนื้อลืมตัว

อย่าบ้า...ลาภยศสรรเสริญ

คราวหนึ่งท่านแสดงธรรมอย่างเป็นกันเองแบบลูกหลาน โปรดคณะนายทหารชั้นผู้ใหญ่ร่วมกับนักธุรกิจจำนวนเกือบ ๕๐ คน ดังนี้

"...*'นี่มาจากทางไหนกันบ้างนี่'*

'มาจาก... มาดูงานทางภาคอีสาน ก็เลยมากราบครับ'

'เหรอ มาดูงานเหรอ... เคยมาวัดป่าบ้านตาดแล้วยังละ? เหล่านี้เคยมาแล้วยัง?'

'ครั้งแรก ไม่เคยมาเลยครับ'

'ไม่เคยมา แต่โรงลิเกละครระบำรำโป๊พวกบ้าๆ นั่นไปทั้งนั้นใช่ไหม?... หือ?'

ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วเลวที่สุดนะ มองไม่ทัน ถ้าเป็นหมา จับหางดึงไว้ หางขาดยังบืน(คืบคลาน)ไปได้นะ ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว

ถ้าเป็นเรื่องศีลเรื่องธรรม นี่ก็เอาไสเข้าไปเท่าไรก็ไม่ยอมไปนะ เวลานี้โลกกำลังสกปรกมาก สกปรกจริงๆ สายตาของธรรมจนดูไม่ได้นะเวลานี้ แต่กิเลสมัน แหม มันเพลิน มันไม่รู้จักเป็นจักตายนะ... เรื่องมั่วสุมกับกิเลส ความโกรธราคะตัณหา นี้ตัวสำคัญ สกปรกรกรุงรังก่อฟืนก่อไฟเผาไหม้โลกคือตัวเหล่านี้เอง แต่โลกชอบกันมากที่สุด ที่จะแยกออกนี้ไปเพื่อศีลเพื่อธรรม มันไม่อยากแยกนะ มันดีดมันดิ้นอยู่เนี่ย

*"เหล่านี้เคยมาแล้วยัง?...
แต่โรงลิเกละครระบำรำโป๊
พวกบ้าๆ นั่น
ไปทั้งนั้นใช่ไหม?...หือ?"*

พระพุทธเจ้าก็พระองค์มาตรัสรู้ ลากไปเท่าไรมันไม่ยอมไป มันสู้ส้วมสู้ถานไม่ได้ มันเป็นอย่างนั้นนะ สวรรค์นิพพานไม่ได้เลิศเลอยิ่งกว่าส้วมกว่าถาน เวลานี้กิเลสมันดึงลงไปขนาดนั้นนะ ให้เพลินในส้วมในถานไป มันไม่ค่อยเห็นเรื่องมรรคเรื่องผล เรื่องคุณงามความดีที่เลิศเลอยิ่งกว่านี้

ขนาดไหน มันไม่ยอมให้เห็นนะกิเลส เราไม่ได้ตำหนิใครนะ กิเลสมันอยู่ใน หัวใจคน เราก็ตำหนิเข้าไป มันก็ต้องโดนคนจนได้นั่นแหละ จะว่าไง

พระพุทธเจ้า เวลาตรัสรู้แล้ว ทั้งๆ ที่ทรงปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า... นานขนาดไหน... เพราะเกิดยากแสนยากที่สุดเนี่ย ท่านมาสั่งสอนสัตวโลก เมื่อเวลาได้บรรลุธรรมถึงขั้นพระอรหัตภูมิเต็ม เต็มตัวแล้ว เป็นศาสดาเต็มองค์แล้ว แล้วมองสัตวโลก ทั้งๆ ที่ปรารถนาเพื่อสั่งสอนสัตวโลก ตรัสรู้เพื่อสั่งสอนสัตวโลก

พอตรัสรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว มองดูสัตวโลกแล้ว มืดแปดทิศแปดด้าน ทรงท้อพระทัย จะสั่งสอนไปได้ยังไงเมื่อมันเป็นอย่างนี้แล้ว...

เห็นไหมขนาดนั้นหละ ท่านดูพวกเรา เรายังมัวเมาเกาหมัดกันอยู่ตลอดเวลา ไม่ลืมหูลืมตา รื่นเริงบันเทิงกับมูตรกับคูถตลอดเวลา มันน่าสลดสังเวชไหม

เวลานี้ยังโอ่อ่าฟู่ฟ่าอยู่นะ เป็นบ้ากับยศกับลาภกับสรรเสริญเยินยอ ให้เขานับหน้าถือตา อวดมั่งอวดมีอวดดีอวดเด่นอ๊วด...ไปอย่างไม่มี ลมๆ แล้งๆ หาเหตุหาผลหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ คือกิเลส หลอกคนให้เป็นบ้ากับอันนี้ มันไม่มองดูธรรมนะ ธรรมเป็นของจริง เลิศเลอขนาดนี้กี่เท่าพันทวี สิ่งเหล่านี้ก็เป็นอย่างที่เราดูฝูงหนอนมันอยู่ในส้วมนั่นล่ะ เพียงเราดูลงไปเท่านั้น มันเป็นยังไง วิสัยหนอนกับเรา

ทีนี้ *วิสัยแห่งธรรม* กับ *วิสัยของกิเลส* ที่สกปรกสุดยอด วิสัยแห่งธรรมที่สะอาดสุดยอดดูกัน เป็นยังไง ก็เห็นกันอย่างงั้นชัดเจน... นั่นล่ะ

นี่โลกมันถึงไม่อยากมองดูนั้น มันมัวดูแต่ส้วมแต่ถานตลอดเวลา ไม่ว่าเขาว่าเรานะ อย่าไปตำหนิใครนะ หมายถึงหัวใจแต่ละดวงๆ มีแต่ฟืนแต่ไฟเผาไหม้อยู่ตลอดเวลา ถ้ากิริยาท่าทางออกมาแสดงประดับร้านว่าสวยว่างามว่าโอ่อ่าฟู่ฟ่ามีบ้านมีเรือนมีสมบัติเงินทองข้าวของมากน้อย มีบริษัทบริวารมาก นี้เอามา

“...เห็นไหม...ท่านดูพวกเรา
เรายังมัวเมาเกาหมัด...
ไม่ลืมหูลืมตา รื่นเริงบันเทิง
กับมูตรกับคูถตลอดเวลา
มันน่าสลดสังเวชไหม...”

โอ่อ่าฟู่ฟ่าประดับร้าน แต่ภายในหัวใจเป็นไฟด้วยกันหมด ฟังซินะ

เอาธรรมจับเข้าไปมันก็เห็นนะสิ... ดูหัวใจดวงใดมันมีแต่ฟืนแต่ไฟ ด้วยความโลภ ความโกรธ ราคะตัณหา ความตระหนี่ถี่เหนียว ความเห็นแก่ตัว ความรีดความไถ ความเอารัดเอาเปรียบ มันเป็นฟืนเป็นไฟเผาไหม้ตลอดเวลา..."

ความเสียสละ

"...การเสียสละนี้เป็นบุญเป็นกุศล เป็นคุณแก่ตนเอง ให้ไปโน้น ย้อนกลับมาหาเจ้าของ เหมือนเราเปิดประตูอากาศเข้ากับอากาศออกประสานกันทันทีๆ การให้ไปกับการได้มาประสานกันทันที นี่แหละการเสียสละ เปิดออก เปิดประตูเสียสละ เปิดออกกว้างก็ออกได้กว้าง เข้าก็เข้าได้มาก เวลาเราเปิด เปิดแคบ ออกก็ออกได้น้อย เข้าก็เข้าได้น้อย

สมมุติว่าอากาศก็ดี น้ำก็ดี ถ้าเปิดประตูน้ำเป็นส่วนน้อยก็เข้าน้อยออกน้อย เปิดมาก เข้ามากออกมาก ปิดเลยไม่ให้มันออก ทีนี้มันเลยไม่เข้า...

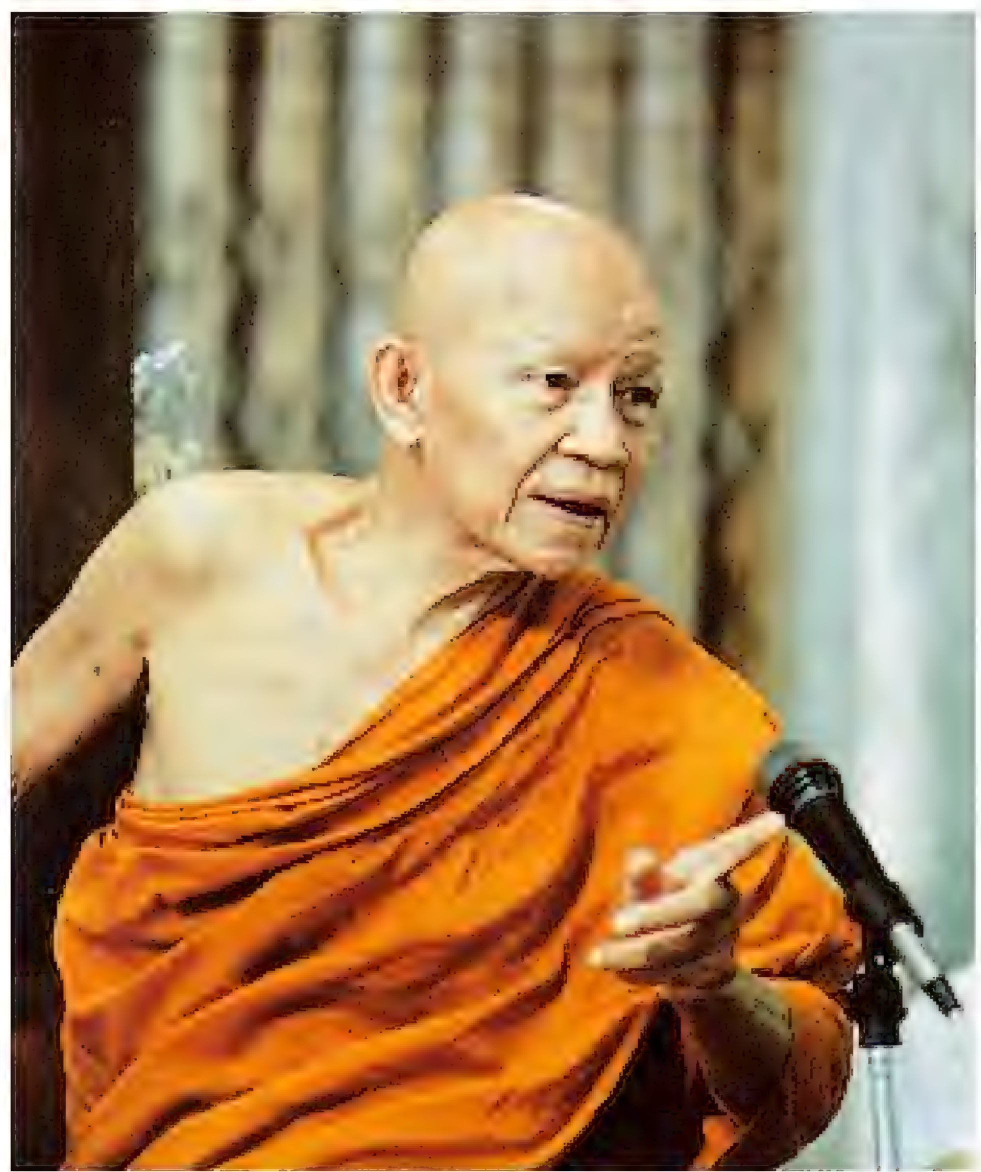
...คนเป็นนักเสียสละ คนมีแก่ใจไปไหนเย็น มีเพื่อนมีฝูงก็มาก มีคนเคารพนับถือ ถ้าเป็นเด็กก็เป็นเด็กน่ารัก เป็นผู้ใหญ่ก็น่าเคารพบูชา น่าคบค้าสมาคม ความใจกว้างขวาง ไปที่ไหนเป็นอย่างนี้ ถ้าคับแคบปิดตัน ไปที่ไหนตีบตันอั้นตู้ไปหมด เวลาจะตายก็ไม่มีใครไปกุสลามาติกาในงานศพให้ เห็นแต่หมาเดินด็อกๆ แด็กๆ ในงานศพ มันมาหากินเศษอาหาร ไม่ได้กินข้าว หมาจวนจะตายเพราะความตระหนี่ของคน มันตระหนี่ถี่เหนียว ตายแล้วไม่มีใครไปเผาศพ หมาจะมากินเศษอาหารก็ไม่ได้กิน ทุกข์ทั้งหมา ทุกข์ทั้งคน

คนใจคอกว้างขวางไปไหน เพื่อนฝูงก็มาก เวลาตายนี่ คนเต็มไปหมดใน

หลวงตาเมตตาจัดสร้าง "เรือนบัวกรุณา"
ใช้เป็นสถานที่อภิบาลเด็กแรกเกิดในทัณฑสถานหญิง

"...เริ่มต้นตั้งแต่ช่วยสงเคราะห์คนทุกข์คนจน โรงร่ำโรงเรียน สร้างให้เป็นหลังๆ จากนั้นก้าวเข้าสู่โรงพยาบาล แม้ที่สุดในเรือนจำก็ยังมี เราไปสร้างให้ตึกใหญ่ๆ เช่น อย่างลาดยาวอย่างนี้..."

"...คนนี้แบบนี้คนนั้นแบบนั้นๆ ถ้าไม่ได้ใต้โต๊ะเหนือโต๊ะเสียก่อนเป็นขัดเป็นแย้ง เป็นหาอุบายเท่านั้นเท่านี้อยู่จนได้ นี้ซิที่มันน่าเกลียดเอาเหลือเกินนะ..."

งานศพ บอกอย่างชัดเจนว่า คนนี้มีอัธยาศัยกว้างขวาง ใครก็มาด้วยความเต็มอกเต็มใจ ด้วยความเคารพนับถือ ด้วยความรักความสนิทสนมกัน ความเสียดาย ไม่เหมือนคนตระหนี่ถี่เหนียว ตายนะ คนไม่มีในงานศพ หมาเลยหิว อย่าทำนะแบบหมาหิว เข้าใจไหม?..."

อย่า...กินบ้าน กินเมือง

ท่านมีความเมตตาสงสารและห่วงใยชาติบ้านเมืองเป็นพื้นในจิตใจตลอดมา ดังนั้นเมื่อมีโอกาสสั่งสอนตักเตือนกลุ่มข้าราชการงานเมือง ท่านก็มักจะแสดงธรรมอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเช่นเดียวกับคราวนี้

"...นี่ละ วัดหนึ่งๆ ครอบครัวหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับหัวหน้าครอบครัว ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้ว่าฯ ขึ้นไปเป็นลำดับลำดา ให้มีศีลธรรมเป็นเครื่องกำกับตัวเองอยู่เสมอ อย่าปล่อยเนื้อปล่อยตัว เวลานี้เราปล่อยให้กิเลสเข้าไปตีตลาดตามโรงงานต่างๆ นี้มีแต่กิเลสตีตลาดทั้งนั้น แหลกเหลวไปหมด ศีลธรรมเข้าใกล้ไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้น บ้านเมืองถึงเหลวแหลก เหลวแหลกดังที่เห็นอยู่นี้แหละ ไม่ใช่เหลวแหลกแบบไม่มีคน คนตายฉิบหาย มันเหลวแหลกด้วยความประพฤติ เหลวแหลกด้วยความเป็นอยู่ด้วยกันอย่างนี้แหละ หาความไว้วางใจกันไม่ได้เพราะไม่มีศีลธรรมเป็นที่ไว้วางใจ

ไปที่ไหนก็เหมือนกับลิง คอยกิน...กิน คอยคด...คด คอยโกง...โกง คอยจะได้โอกาสอันไหนนี้ รีดไถทุกแบบทุกฉบับ สุดท้ายข้าราชการเลยเป็นผีตัวหนึ่ง เป็นยักษ์ตัวหนึ่ง แก่ชาติบ้านเมือง เขาก็เอือมระอาซิ

เงินทุกบาททุกสตางค์ได้มาจาก-

ประชาชนราษฎรทั้งนั้นเป็นภาษีอากรเข้ามา เพื่ออุดหนุนประเทศชาติบ้านเมืองให้มีความแน่นหนามั่นคง กลับเป็นเปรตเป็นผีให้เปรตให้ผีไปกินเสียหมด มันก็ใช้ไม่ได้

วงราชการแต่ละวงเลยกลายเป็นวงสังหารประชาชน วงสังหารประเทศชาติบ้านเมือง อย่างนี้ดูไม่ได้ใช้ไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้น ขอให้พี่น้องทั้งหลายที่เป็นชาวพุทธปฏิบัติตามศีลธรรมนี้ ขอให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเข้าไปโดยลำดับ เพื่อความสงบเย็นและมั่นคงของบ้านเมืองเรา...”

“...การกล่าวทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงว่าวงราชการจะเลอะๆ เทอะๆ ไปหมดทุกรายนะ เราพูดถึงรายที่ไม่ดีต่างหาก ซึ่งมีจำนวนมากต่อมาก อันนี้มีมากจริงๆ อยู่ที่ไหนๆ ไม่คณนาได้ เต็มไปหมดในวงราชการแผนกต่างๆ ยังเย่อหยิ่งจองหองเสียด้วยนะ วงราชการไม่ระลึกเลยว่าตัวเองกินเงินเดือนของประชาชนราษฎร เย่อหยิ่งจองหองจนน่าเกลียด เป็นเจ้าอำนาจกดขี่บังคับประชาชนหลายแบบหลายฉบับนะ

คนนี้แบบนี้คนนั้นแบบนั้นๆ ถ้าไม่ได้ใต้โต๊ะเหนือโต๊ะเสียก่อนเป็นขัดเป็นแย้ง เป็นหาอุบายเท่านั้นเท่านี้อยู่จนได้ นี้ซิที่มันน่าเกลียดเอาเหลือเกินนะ เอือมระอาเอามาก ประชาชนราษฎรไปแต่ละครั้งๆ เสียเวล่ำเวลามาบ้านมาเรือน ค่ารถค่าราอาหารการกิน หน้าที่การงานต้องเสียไปสักเท่าไรไม่ได้คำนึง คอยแต่จะเอาใต้โต๊ะเหนือโต๊ะ ถ้าไม่ได้จะต้องหาอุบายนั้นหาอุบายนี้

เวลานี้วงราชการเป็นอย่างนี้นะเสียเอามากมาย ขอให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ทุกคน นี่คือความจริง เราไม่ได้หาเรื่องใส่คน เราสอนคนเพื่อความสงบร่มเย็นทั่วหน้ากัน

มันเป็นอย่างนี้เวลานี้ เขาเบื่อจริงๆ เบื่อวงราชการเวลานี้ ไม่ใช่ธรรมดานะ แต่ประชาชนถึงเขามีปาก เขาก็ไม่พูดง่ายๆ ถ้าพูดก็เป็นภัยต่อปากเจ้าของอีกแหละ เพราะพวกนี้พวกเจ้าอำนาจ อำนาจอันนี้มันอำนาจป่าๆ เถื่อนๆ เสียด้วยนะ ไม่ใช่อำนาจธรรมดา ไม่อย่างนั้นมันทำชั่วไม่ได้ถ้าไม่ใช้อำนาจแบบนี้...”

“...ชีวิตมันเกี่ยวโยงกันไปหมดไม่ว่าภาคไหนๆ ชีวิตอยู่กับจุดศูนย์กลางคือชาติ ต่างคนต่างระลึกถึงชาติเสมอ อย่าระลึกถึงตนยิ่งกว่าชาติ ถ้าลงชาติได้ล่มจมไปแล้ว ใครจะไปนั่งบนเก้าอี้เหนือเทวดาอยู่ได้คนเดียว ไม่เคยมี ต้องเป็นกองทุกข์เหมือนกันหมด ให้เราเห็นใจประชาชนราษฎร

นี่ความห่างเหินจากศีลจากธรรมเป็นอย่างนี้ ให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ ศีลธรรมคือเครื่องยึดเหนี่ยวของใจและความประพฤติหน้าที่การงานทั้งปวงให้เป็นไปเพื่อความดีงาม ถ้าปราศจากศีลธรรมเสีย อะไรๆ ก็เหลวไปตามๆ กัน ฉะนั้น ศีลธรรมจึงเป็นธรรมจำเป็นมาก...”

อย่าเห็นแก่ตัว จงเห็นแก่ชาติ

ครั้งหนึ่งท่านแสดงธรรมแก่หน่วยงานราชการกลุ่มใหญ่ดังนี้

"การปกครองกัน ให้คำนึงถึงหลักและกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับนำมาปกครองกัน อย่าเอาอารมณ์มาปกครองกัน อย่าเอาอำนาจวาสนาศักดานุภาพว่าเราเป็นผู้ใหญ่มีอำนาจมาก อยากทำอะไรก็ทำได้มาปกครองกันโดยหาหลักเกณฑ์หาระเบียบกฎข้อบังคับไม่ได้ นั้นเป็นความผิด... ต่างคนต่างก็ให้อภัยซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างปกครองในฐานะพ่อแม่กับลูก จะมีความร่มเย็นเป็นสุข

...สมบัติของกลาง เราอย่านำออกไปใช้ในกิจส่วนตัว และนำออกจำหน่ายขายกิน นั่นเป็นการขายชาติ เป็นการฆ่าชาติ เป็นการทำลายชาติ เพราะความเห็นแก่ตัว...ความเห็นแก่ตัวนั้นไปไม่รอด ถ้าชาติไปไม่ตลอดเราต้องจมไปด้วยชาติ เราจะเห็นแก่ตัวว่าเอาตัวรอดเป็นยอดดี การคิดเอาตัวรอดแบบนั้นแลเป็นยอดที่เลวที่สุด...เพราะคนๆ หนึ่งอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่ด้วยกันหลายคน เช่นประเทศไทยเรานี้ทั้งประเทศมีความเกี่ยวโยงกันอยู่เหมือนกับตาแหตาข่าย ตาหนึ่งขาดก็เกี่ยวเนื่องไปถึงตาแหตาข่ายทั้งหลาย ปลาก็ลอดออกไปที่นั่นได้...

ถ้าชาติได้ล่มจมไปเสีย เราจะเอาตัวรอดด้วยวิธีใด นอกจากเราต้องจมไปกับชาติเท่านั้น ชาติจมเราต้องจม ชาติอยู่ได้เราก็อยู่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น เราต้องรักษาเพื่อความอยู่รอดของคนทั้งชาติ ไม่ใช่รักษาเพื่อความอยู่รอดเฉพาะเรา นั้นเป็นความคิดผิดของบุคคลผู้เห็นแก่ตัวมาก คิดเพื่อความร่ำรวย แต่หารู้ไม่ว่าความคิดนั้นคือเพชฌฆาตสังหารตนและชาติให้ล่มจม

ท่านจึงสอนว่า สามัคคี...เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเป็นความเกี่ยวโยงกันไปหมด คนในชาติรักคนในชาติ ไม่มีใครที่จะรักยิ่งกว่าคนไทยรักคนไทย ไม่มีใครที่จะรับผิดชอบยิ่งกว่าคนในชาติจะรับผิดชอบคนในชาติของตน และไม่มีใครจะรับผิดชอบยิ่งกว่าเราจะรับผิดชอบในขอบเขตของเรา..."

"...สัตวโลกนี่
มีผิดมีพลาดด้วยกันทั้งนั้น
แต่เมื่อให้อภัยกันแล้ว
อยู่ด้วยกันได้..."

"...ยังไงก็ขอให้ธรรมมีในใจ ฝากเป็นฝากตายต่อกันได้ จงรักภักดีซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน นี้...อบอุ่นที่สุด ถึงจะจนก็จนด้วยกัน... ดีไม่ดี เศรษฐีสู้ไม่ได้..."

"ขอโทษ" คำที่ใช้ดับไฟ

"...สัตวโลกนี่มีผิดมีพลาดด้วยกันทั้งนั้น แต่เมื่อให้อภัยกันแล้ว อยู่ด้วยกันได้ ถ้าต่างคนต่างเบ่งแล้วนั่นล่ะ ถ้าเป็นหมาก็กัดกันได้เร็วนะ... แม้จิตใจจะลุกเป็นไฟมาก็ตาม เมื่อน้ำดับไฟคือการขอโทษซึ่งกันและกันแล้ว ก็ให้อภัยกันได้อย่างง่ายดาย

มนุษย์เรานี่ หลักใหญ่ของมนุษย์เราที่มีธรรมอยู่ด้วยกัน เห็นใจเขา เห็นใจเรา ให้อภัยกันได้ ธรรมเป็นอย่างนั้นนะ ไม่ถือสีถือสากันง่ายๆ ผิดยอมรับว่าผิด แล้วแก้ไขดัดแปลง ให้ขอโทษกัน

คำขอโทษเป็นของสำคัญมากนะ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย จะเป็นไฟเผาคนอยู่ในคนนั้นก็ตาม พอคนนี้ไปขอโทษยกมือไหว้เท่านั้นแหละ น้ำดับไฟนี้พรึบลงทันทีเลย สงบ ของเล่นเมื่อไหร่ นี่แหละธรรม

ความโกรธเป็นไฟ ความขอโทษกันนั่นแหละเป็นคุณ เป็นน้ำดับไฟ ดูเอาสิ หัวใจใครก็เหมือนกัน อย่างเช่นโจรผู้ร้ายนี้มันก็ใจโหดมหาโหด เวลาเจ้าของบ้านยกมือไหว้นี้มันเอาปืนจ่อกำลังจะยิง ปืนมันยังลดลงทันที เห็นไหม ใจมันโหดขนาดนั้นมันยังรับน้ำอยู่นะ ไฟยังรับน้ำอยู่ นี่แหละน้ำดับไฟคือธรรม อย่างอื่นดับไม่ได้นะ..."

ผัวเดียวเมียเดียว

ท่านเตือนลูกหลานเสมอๆ ให้รู้จักควบคุมไฟราคะตัณหา ให้มีขอบเขตอยู่ภายในเตาด้วยศีลด้วยธรรมดังนี้

"...เราต้องอบรมทางด้านจิตใจให้มาก มันสำคัญไม่มีใครมองนะ มองแต่อย่างงั้น อย่างที่โลกทั้งหลายแหละ มองกัน... มันไม่ได้มองดูจุดที่ถูกต้องดีงามอะไร มองแต่จุดจะผูกพันเจ้าของให้จมนะซิ ทำไมมนุษย์อยากไปสวรรค์ทั้งเป็นเนี่ย เวลาตายแล้วมันไม่อยากไป... มันก็ไม่คิด

"...นี่หรือ?
จะปกครองบ้านเมือง
คือแก้วเหล้านี้เหรอ?
...อยากถามว่างั้นนะ..."

นะ มันอยากไปแต่สวรรค์ทั้งเป็น เวลาตกนรกทั้งเป็นมันไม่ยอมตก

มีเมียคนหนึ่งแล้วมันไม่พอ อยากได้อีก ๒ คน เพื่อไปสวรรค์ มีผัวคนหนึ่งแล้วอยากได้อีก ๒ คน ๓ คน เพื่อไปสวรรค์ ผัวคนนี้พาไปสวรรค์ไม่ได้ เบื่อแล้ว ผัวคนนี้ เมียคนนี้เบื่อแล้ว เอาเมียคนใหม่พาไปสวรรค์ เอาผัวคนใหม่พาไปสวรรค์ มันเอาสวรรค์ทั้งเป็น ไฟนรกเผาหัวมันทั้งเป็น มันไม่ได้คิด แน่ะ เอาอย่างนั้นสิ เรามีเมียคนหนึ่งแล้วนี่ แล้วครอบครัวเป็นยังไง มีผัวเข้ามาอีกคนหนึ่ง แฝงผู้ชายเข้ามาอีกคนหนึ่ง เป็นยังไง นั่นละไฟกองใหญ่อยู่ตรงนั้นนะ มันไม่ดู

ธรรมท่านดูหมด ท่านจึงมีเข้มงวดกวดขันให้อยู่ในขอบเขต มันพอเหมาะพอดีแล้ว กับเมียคนนี้ กับผัวคนนี้ พอเหมาะพอดีแล้ว อย่าให้เลยนี้ไปนะ นั่น กาเมสุมิจฉาจาร ราคะตัณหาอย่าให้กำเริบเสิบสาน บังคับมันไว้ให้อยู่ในเตา อย่าปล่อยตามมัน ปล่อยตามมันแล้วเผาเราทันทีเสริมมันเท่าไหร่มันยิ่งไปใหญ่เลยนี่ อย่าเสริมมันเลย บังคับมันไว้ ว่างั้นเลย เขามีผัวมีเมีย เขาก็จะตายเหมือนเราล่ะ เขาทนไม่ได้ เขามีผัวมีเมีย เขาก็จะตาย เขามี ๒๐ เมีย ๓๐ เมีย เขาก็ตายเหมือนกันนะ เราไม่เห็นมีใครไปสวรรค์ มีแต่นรกทั้งเป็นเผาหัวมัน เราอย่าไปหาไฟนรกเผาเรานะ

พากันเชื่อธรรมแล้วสงบ ถึงจะอดจะอิ่มบ้างเป็นธรรมดาโลก อันนี้เป็นโลกอนิจจัง มีความทุกข์ความจน ความมั่งความมี เป็นกาลเป็นเวลาเป็นครั้งเป็นคราวเหมือนกันทั่วโลก ยังไงก็ขอให้ธรรมมีในใจ เป็นตายด้วยกันเชื่อถือกันได้ ฝากเป็นฝากตายต่อกันได้ จงรักภักดีซื่อสัตย์สุจริตต่อกันนี้อบอุ่นที่สุด ถึงจะจนก็จนด้วยกัน เป็นด้วยกันตายด้วยกัน ไม่เป็นไร อันนี้ไม่มีไฟมาเผา ไฟข้างนอกไม่มาเผา อยู่ได้ ดีไม่ดี เศรษฐีสู้ไม่ได้ เศรษฐี ๑๐ เมียสู้ไม่ได้ ไม่ต้องบอกเพียง ๒ เมียเท่านั้นก็สู้ไม่ได้แล้ว อย่าว่าแต่ ๑๐ เมีย สู้ผัวเดียวเมียเดียวไม่ได้ ธรรมพระพุทธเจ้าเลิศขนาดไหน สอนไว้ให้อยู่ในขอบเขตแห่งความพอดี นี้คือความพอดีแล้ว อย่าหามาเผากัน..."

“...เดี๋ยวลาละครับ
ได้เวลาแล้ว ลาละครับ
...ลาละครับวันยังค่ำ
แต่ไม่ไป ก็คือ
...คนเมาสุรา...”

คนบ้า น้ำบ้า

เทศนาในเช้าวันหนึ่งกับการแสดงธรรมแก่ข้าราชการหน่วยใหญ่ ดังนี้

“...เวลามีการมีงาน มันน่าอายขนาดไหนถ้าธรรมดาเราแล้ว เอาแก้วเหล้าไปโชว์ให้เขาถ่ายลงหนังสือพิมพ์ ถือแก้วเหล้าโชว์ ผู้ใหญ่ขนาดไหนถือแก้วเหล้ามาโชว์ มันน้ำบ้ารู้ไหม เด็กเขายังรู้เขายังไม่เอาแก้วเหล้ามาโชว์ ผู้ใหญ่ขนาดนั้นเอาแก้วเหล้ามาโชว์หาอะไร ถ้าไม่ขายความเลวทรามของตัวที่สุดเลย นี่หรือจะปกครองบ้านเมือง คือแก้วเหล้านี้เหรอ อยากถามว่างั้นนะ เขาตำหนิกันทั้งโลกทั้งสงสารว่าเป็นของไม่ดี ทำไมจึงเอามาโชว์...”

...สุราคืออะไร สุราก็คือเครื่องดองของเมา และทำผู้ดื่มให้ลดคุณภาพแห่งความสมบูรณ์มาเป็นคนพร่อง คนไม่เต็มตาเต็งตาชั่ง คนขาดบาทขาดสลึง ดื่มมากเท่าไรยิ่งขาดบาทลงเรื่อยๆ จนกลายเป็นคนบอคนบ้าได้อย่างสดๆ ร้อนๆ เราเกิดมาพ่อแม่ไม่เคยเอาน้ำเมา...มาให้เราดื่มเรากินมาเลี้ยงดูเรา มีแต่ของดิบของดีข้าวต้มขนม อาหารหวานคาวมีแต่ของดีๆ

เราเติบโตขึ้นมาด้วยน้ำนมของแม่ด้วยข้าวต้มขนม เป็นของดิบของดีมีราคามากมาย พ่อแม่นำมาเลี้ยงดูจนเป็นผู้เป็นคนขึ้นมา เมื่อเป็นผู้เป็นคนขึ้นมาจากของดิบของดีมีค่ามากแล้ว กลับเอาน้ำสุรายาเมาเข้ามาเบื่อตัวเองให้มึนเมา นี่เป็นสิ่งที่เพิ่มคุณค่ามนุษย์ให้มีศักดิ์ศรีดีเด่นที่ตรงไหน ยังมองไม่เห็น เราลองคิดดูซิ...

สมมุติว่าเรานั่งอยู่ด้วยกันนี่ มีกี่คนด้วยกันนี่ ล้วนแต่คนเมาสุรา...นอนร่ายบ้าเกลื่อนอยู่ตามถนนหนทาง ไปที่ไหนมีแต่คนเมาสุรา ขี้แตกเยี่ยวราดอยู่ตามถนนหนทาง ไม่มียางอายตามมรรยาทของมนุษย์เลย ดูได้ไหมพิจารณาซิ

ถ้าหากว่าสุรามันดีจริงดังที่ชอบเสกสรรกัน คนมีคุณสมบัติผู้ดีจะชมไหมว่าพวกขี้เมานอนเกลื่อนกลาดขี้ราดเต็มตัวเต็มถนนหนทางอยู่เขาดีนะ ขี้ไม่ต้อง

"...จงตั้งหน้าตั้ง-ตาทำตัวของตัวให้-เป็นตัวอย่างของ-ตัวเอง..."

หาที่ทะลักออกเต็มผ้าก็ยังได้ คนธรรมดาทำไม่ได้ นี่เขาดีนะ อย่างนี้มีไหม ไปที่ไหนมีแต่คนเมาสุราเต็มถนนหนทาง แล้วดูได้ไหม มีแต่คนบ้าเต็มถนน...

นี่ละพระพุทธเจ้าจึงห้าม ห้ามไว้อย่างนี้ เพราะไม่อยากให้คนเป็นบ้ากันทั้งบ้านทั้งเมืองทั้งแผ่นดิน...ความละอายต่อบาปต่อกรรม ต่อบุคคล ต่อที่สูงที่ต่ำไม่มี ไปที่ไหนพูดอะไรได้หมดไม่มียางอาย เพราะหมดยางอาย พูดวันยังค่ำไม่มีจบก็คือคนเมาสุรา พูดไม่มีจบ วกวนไปมาอยู่นั่นแลจนผู้ฟังเบื่อจะตาย

เดี๋ยวก็ลาละครับ เดี๋ยวคุยอีกไม่จบสิ้น เดี๋ยวลาละครับ ได้เวลาแล้วลาละครับ เดี๋ยวคุยอีกอย่างนั้นวันยังค่ำ ลาละครับวันยังค่ำแต่ไม่ไปก็คือคนเมาสุรา พูดไม่มีสถานี ไม่มีจุดไม่มีหมายไม่มีสาระ ไม่สนใจว่าดีว่าชั่ว ถูกหรือผิด พล่ามได้ตลอด ไม่สนใจกับเวล่ำเวลาเป็นยังไง นี่ก็คือความเมาสุรา หาสติสตังไม่ได้ คนโง่ที่สุดก็คือคนเมาสุรา แต่คนที่อวดฉลาดที่สุดก็คือคนเมาสุรานั่นเอง คนเมาก็คือคนบ้านั่นแหละ น้ำนี้เขาเรียกน้ำบ้า..."

ตำรวจดี...คนรัก

ท่านเมตตาแสดงธรรมโปรดคณะนายตำรวจดังนี้

"...เราเป็นตำรวจนี้ก็คือ เป็นผู้ที่รักษาหน้าที่การงานอันสำคัญในส่วนรวม อำนาจอะไรก็มอบให้ตำรวจเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองเพื่อความสงบสุขร่มเย็น ถ้าตำรวจไม่มี โจรมารผู้ร้ายเต็มไปหมด ที่ไหนๆ ก็เป็นโจรได้เป็นผู้ร้ายได้

ถ้าไม่มีสิ่งกลัวเสียอย่างเดียว คนเราจะทำชั่วได้อย่างง่ายดาย แต่เมื่อสิ่งที่บังคับบัญชา สิ่งที่น่ากลัวอยู่บ้าง ก็ต้องได้ระมัดระวังคนเรา

เพราะฉะนั้นเมื่อมีตำรวจที่ดีรักษากฎหมายบ้านเมือง เพื่อชาติบ้านเมืองเพื่อสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข มีมากน้อยในสถานที่ใด สถานที่นั้นบ้านเมืองนั้นย่อมได้

“...ให้พึงทำตัวเป็นหลักใจ นั้นละ...ทีนี้ไปที่ไหน ประชาชนพลเมืองไม่ว่า นักบวชหรือฆราวาส หญิงชาย รักหมด...”

รับความสงบร่มเย็น ตำรวจก็เป็นผู้พึ่งเป็นพึ่งตายของชาวบ้าน ในขณะเดียวกันเราอย่าให้ตำรวจเป็นผีเป็นยักษ์ของชาวบ้านรีดไถเขาก็แล้วกัน เราต้องแยกออกเป็นประเภทๆ เพราะเรื่องความจริงมีอยู่อย่างนั้น...

การประพฤติปฏิบัติตัวเรานั่นแหละ เป็นตัวอย่างอันดีแก่ชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลายก่อนหน้าเขา อย่าเอาใครมาเป็นตัวอย่าง ถ้าเอาหลักกฎหมายบ้านเมืองเข้ามาบวกในความเป็นตำรวจของเราแล้ว ดำเนินหน้าที่การงานเพื่อชาติบ้านเมือง เพื่อความซื่อสัตย์สุจริต ความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง ต่อประชาชนไปที่ไหนประชาชนเขาจะรัก

ถ้าผิดเราก็จับจริงๆ ปรับโทษสินไหมจริงๆ เพราะคนนี้ผิด เมื่อเราจับอย่างมีเหตุมีผลปรับไหมใส่โทษด้วยความมีเหตุมีผลนี้ชาวบ้านเขาก็เห็นใจ เขาก็รักเขาก็ชอบ เขาก็รู้ว่าเราทำถูก ถ้าเราทำตรงกันข้ามไม่มีหลักมีเกณฑ์ อาศัยแต่อำนาจของความเป็นตำรวจ เอาอำนาจของกฎหมายบ้านเมือง แล้วทำสุ่มสี่สุ่มห้าแอบหน้าแอบหลังอย่างนั้น เขาก็รู้ เพราะเหตุไร เพราะบ้านเมืองนั้นคือใคร ก็คือคน คนมีหัวใจตำรวจรู้คนเขาก็รู้ จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงแนวของตำรวจเรา ผู้มีหน้าที่รักษาชาติบ้านเมือง

ตำรวจไปที่ไหนบ้านเมืองเราจะมีความร่มเย็น คนรัก ไปไหนดีมีเสน่ห์ในตัว เด็กก็รัก ไม่ว่าแต่ผู้ใหญ่รัก เด็กรัก ก็เย็นใจก็สบาย เหมือนเรามีคุณค่า ผู้ใหญ่รักก็เหมือนเรามีคุณค่า ประชาชนรักยิ่งเป็นผู้มีคุณค่ามาก

เพราะฉะนั้น... จงตั้งหน้าตั้งตาทำตัวของตัวให้เป็นตัวอย่างของตัวเอง ให้มีความร่มเย็น ให้มีความพึงใจในตัวของเราเองก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่การงานให้เป็นที่พึงใจของประชาชนทั้งหลาย ให้พึงทำตัวเป็นหลักใจ นั้นละ ทีนี้ไปที่ไหนประชาชนพลเมืองไม่ว่านักบวชหรือฆราวาส หญิงชาย รักหมด...”

๒๔ โรงพยาบาล

ด้านวัตถุและเครื่องอุปโภคบริโภค

การสงเคราะห์ด้านโรงพยาบาลนี้ หลวงตาท่านเอาใจใส่มาโดยตลอด และนับวันจะมากขึ้นเรื่อยๆ ท่านเคยกล่าวว่า

"...สภาพของคนไข้ที่ต่างรอคอยความหวังจากหมอ เป็นสภาพที่น่าสงสารมาก คนไข้ก็คือคนจนตรอกจนมุม เมื่อวิ่งมาหาหมอ หากหมอไม่มีเครื่องมือที่ดีที่ทันสมัยก็ก้าวไม่ออกรักษาให้ไม่ได้ และสภาพคนชนบทเป็นคนยากจนเสียส่วนมาก

การบำบัดรักษาถ้าพอเป็นไปได้ก็ควรให้รักษาใกล้บ้าน จะได้ไม่ต้องสิ้นเปลืองเงินทองมากในการเดินทางตลอดสถานที่พักอาศัยการกินอยู่หลับนอน..."

ด้วยเหตุผลนี้เอง ทำให้จนถึงปัจจุบันท่านสงเคราะห์สถานพยาบาลต่างๆ รวมทั้งสิ้นกว่า ๑๐๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นการบริจาคเครื่องมือทางการแพทย์เช่น เครื่องเอกซเรย์ เครื่องอุลตราซาวด์ เครื่องตรวจคลื่นหัวใจ เตียง เครื่องช่วยชีวิตเด็ก เครื่องช่วยหายใจเด็กทารก เครื่องดูดของเหลว เครื่องช่วยคลอด กล้องจุลทรรศน์ เตียงทำฟันพร้อมอุปกรณ์ ฯลฯ

นอกจากนี้แล้ว ท่านยังบริจาคในด้านอื่นๆ อีกมากมาย เช่น รถพยาบาลพร้อมอุปกรณ์ สร้างตึกผู้ป่วย สร้างตึกรวมเมตตามหาคุณ สร้างตึกสงฆ์อาพาธ ห้อง

ผ่าตัด ฯลฯ

ตั้งเป็นกองทุนตึกอุบัติเหตุ กองทุนศูนย์พิทักษ์ดวงตา กองทุนสงเคราะห์คนพิการและผู้ยากจนไร้ที่พึ่ง ฯลฯ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหารคนไข้และเจ้าหน้าที่ ค่าจ้างพี่เลี้ยงเด็ก ฯลฯ กระทั่งซื้อที่ดินให้ รวมประเภทของรายการต่างๆ เท่าที่พอรวบรวมได้เกินกว่า ๕๐๐ รายการ (รายการที่ซ้ำกันแม้จะมีจำนวนมากกว่า ๑ ชิ้นขึ้นไปก็นับเป็น ๑ รายการ)

เยี่ยมโรงพยาบาล

ในระยะหลายปีมานี้ท่านมักจะออกเยี่ยมโรงพยาบาลต่างๆ อยู่เป็นประจำ พร้อมนำข้าวสาร อาหารสด อาหารแห้ง ผ้าขาว ฯลฯ บรรทุกเต็มรถเท่าที่รถจะสามารถรับน้ำหนักได้ไหว เพื่อนำไปแจกโรงพยาบาล

พร้อมกันนี้ท่านจะถือโอกาสตรวจดูด้วยว่ายังขาดตกบกพร่องในเครื่องไม้เครื่องมืออันใดบ้าง การนำของไปแจกในที่ต่างๆ นั้น ท่านมีเหตุผลหลักเกณฑ์ดังนี้

"...ไปไหนๆ แต่ละโรงๆ นี้เป็นล้านๆ แสนๆ นี่รู้สึกจะเริ่มมีน้อยแล้วเดี๋ยวนี้ มีแต่ล้านๆ ขึ้นไป ไปนี่ไม่ใช่ไปให้เครื่องมือแพทย์เท่านั้นนะ ยังไปดูหมออีกดูพยาบาลอีก กิริยามารยาทของหมอเป็นยังไง เวลาเกี่ยวข้องกับคนไข้ ดูอากัปกิริยาของเขาเป็นยังไงๆ ดูไปหมด ไม่ใช่แต่ว่าใครจำเป็นอะไรๆ แล้วเอามาให้ๆ อย่างนั้นไม่ได้ เราไม่ทำอย่างนั้น ให้ทั้งสิ่งของด้วย

"...ไปนี่ไม่ใช่ไปให้เครื่องมือแพทย์เท่านั้นนะ.. ดูทั้งน้ำใจ ดูทั้งกิริยามารยาท ความประพฤติดีงาม ของหมอและพยาบาลด้วย เป็นยังไง..."

ดูทั้งน้ำใจ ดูทั้งกิริยามารยาทความประพฤติดีงามของหมอและพยาบาลด้วยเป็นยังไง จะพอพยุงเครื่องมือของเรานี้ไปได้ไหมเพื่อประโยชน์แก่คนไข้ได้จริงหรือไม่ หรือเสียเงินเปล่าๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร ต้องดูอีก แล้วเครื่องมือเหล่านี้ จะเป็นยังไง หมอเหล่านี้เป็นหมอพ่อค้า พยาบาลพ่อค้า หรือเป็นหมอเป็นพยาบาลเพื่อรักษาคนไข้ เพื่อเอาหัวใจคน เอาชีวิตจิตใจคนจริงจัง หรือเป็นยังไงบ้าง ดูไปหมด ไปทุกแห่งทุกหนไปดูอย่างนั้นนะที่เราไปโน้นไปนี้

วันนี้เปิดเสียให้ชัดเจน เราไม่เคยพูดแหละคำอย่างนี้ทั้งๆ ที่ไปปฏิบัติหน้าที่

รถพยาบาลที่หลวงตาให้ความอนุเคราะห์

อย่างนี้แหละอยู่ไปเรื่อยๆ... แล้วก็ดูสภาพของโรงพยาบาล ดูสภาพของเครื่องมือ ถ้าตรงไหนมีความจำเป็นมาก ทุ่มให้เลยเทียว เอ้า ขาดอะไรๆ บอกมาๆ บอกเท่าไรให้เท่านั้นๆ ให้เลยเป็นล้านๆ นั่งครู่เดียวเอาไปสองล้านสามล้านก็มี นั่นอย่างนั้นละ ถ้าถึงใจ เอาจริงเรา ถ้าไม่ถึงใจ สตางค์หนึ่งก็ไม่ให้..."

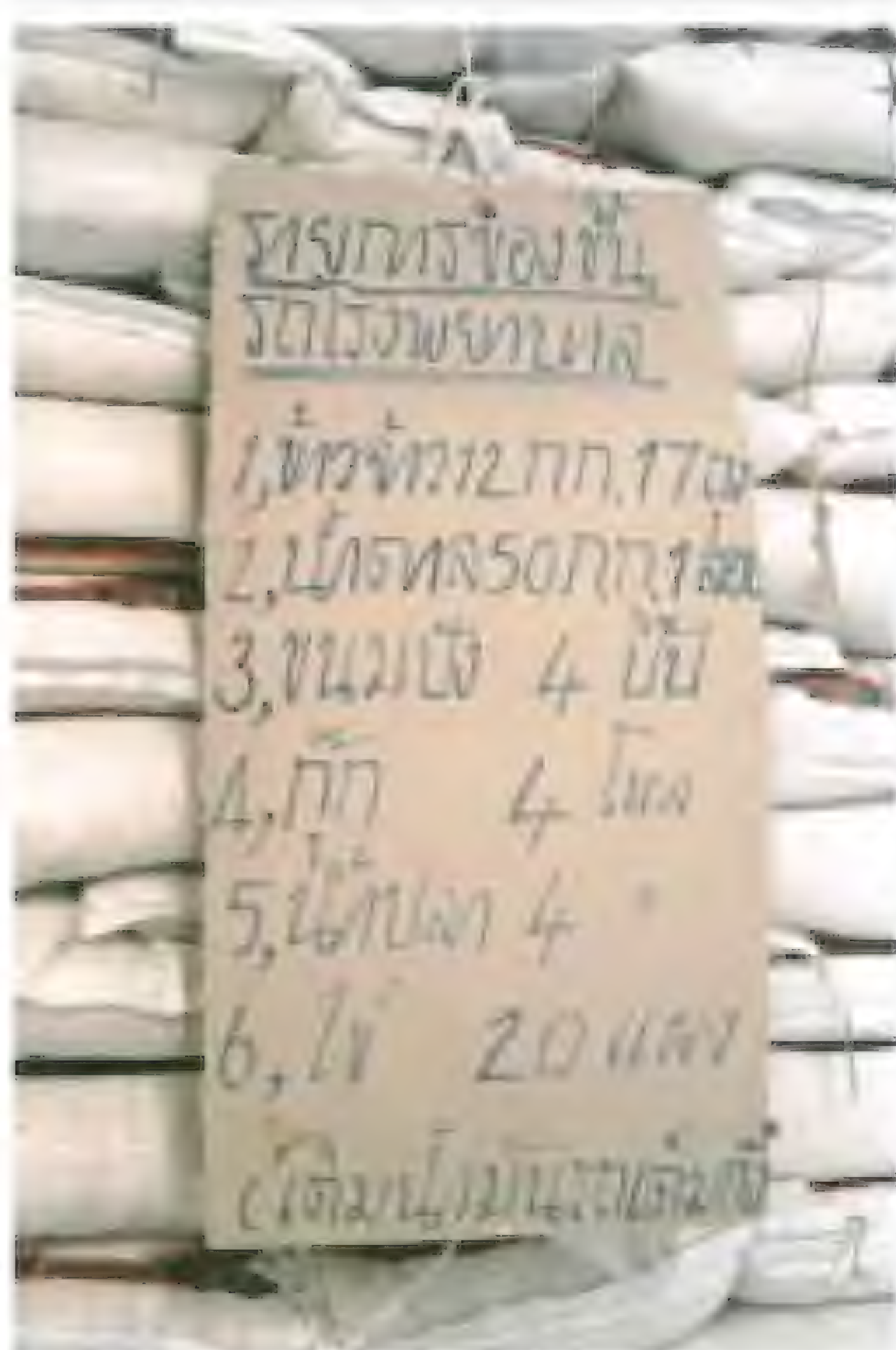
ไม่ทอดทิ้งถิ่นกันดาร

โรงพยาบาลบางแห่งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร เป็นที่ลำบากหลายสิ่งหลายประการ ท่านก็ไม่ลืมที่จะไปเยี่ยมเยียนและอนุเคราะห์ ดังตัวอย่างนี้

"...วันนี้ก็จะไปโรงพยาบาลภูหลวง[๑] ไปดูอีกทุกห้อง ห้องไหนมีความจำเป็นอะไรก็จะช่วยเหลือกันไป เพราะเป็นโรงพยาบาลอยู่ที่คับแคบตีบตันอั้นตู้ลำบากลำบน ไปก็เอาข้าวเอาของไปเต็มรถๆ เทปัวะๆ ไป คือ

ถ้าตรงไหนที่อยู่ท่ามกลางของอู่ข้าวอู่น้ำ เราก็ไม่ค่อยสนใจนักนะ ถึงจะเป็นโรงพยาบาลเล็กก็ตาม แต่อยู่ท่ามกลางของอู่ข้าวอู่น้ำไม่ค่อยอดอยากขาดแคลนอะไรมากนัก เราก็ไม่ช่วยอย่างอื่นพวกข้าวพวกอาหารการกินไม่ค่อยช่วยมาก ช่วยแต่เครื่องมือแพทย์ไป

ถ้าที่ไหนขาดแคลนอย่างนั้นเราช่วยทุกด้านเลย เครื่องมือแพทย์ก็ช่วย อาหารการกินก็ช่วย เช่น อย่างภูหลวงนี้ไม่มีข้าว ภูเรือ[๒]ก็ยิ่งอยู่ในภูเขาด้วยซ้ำไม่มีข้าว นายูง[๓]ไม่มีข้าว ทางคำตากล้า[๔]ก็ไม่มีน้ำท่วม คำตากล้าไม่ได้ทำนากัน น้ำท่วมเหล่านี้เราไปทั้งนั้นแหละ นี่ก็ยังส่องดาว[๔]นี้อีก นี่เริ่มแล้ว ทางส่องดาวนี้เริ่มแล้ว อยู่ในหุบเขา ไปหาที่หุบเขาๆ ที่จำเป็นๆ..."

แม้โรงพยาบาลที่อยู่ไกลออกไปมากๆ ท่านก็ไม่เคยลืมหรือทอดทิ้ง เมื่อโอกาสอำนวยให้เมื่อใด ท่านจะรีบไปเยี่ยมทันที ดังนี้

"...วันนี้เราก็จะไปละ เอาของไปโรงพยาบาลคำชะอีและดอนตาล[๕] ไกลนะวันนี้ สงสาร มันอยู่ด้วยกัน ๒ โรง จึงเอา

๑ ร.พ.ภูหลวง อ.ภูหลวง จ.เลย
๒ ร.พ.ภูเรือ จ.เลย
๓ ร.พ.นายูง จ.อุดรธานี
๔ ร.พ.คำตากล้า และ ร.พ. ส่องดาว จ.สกลนคร
๕ ร.พ.คำชะอี และ ร.พ.ดอนตาล จ.มุกดาหาร

ไปไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ว่าเต็มรถนะ หากไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเพราะแบ่ง ๒ โรง อยู่ใกล้กัน ถ้าไปโรงเดียวก็เต็มรถ เทป๊วะเลย ได้มาก เอาไป ๒ โรงก็ต้องแบ่งครึ่ง แต่รถนั้นเต็มรถ วันนี้จะเป็น ๒ โรง มันไกล ๓ ชั่วโมงกว่า กว่าจะถึง... ไปส่งแล้วกลับขนาดนั้นค่ำพอดีๆ...”

โรงเรือนขนาดใหญ่ ใช้เก็บเครื่องอุปโภคบริโภค
ที่หลวงตานำไปแจกทาน

ด้านธรรมะ

หากมีโอกาสฟังเทศน์ของท่านอยู่ประจำ จะสังเกตเห็นได้ชัดเจนว่า ท่านมีความห่วงใยสงสารคนเจ็บป่วยมาก ท่านสอนเสมอว่า

“มนุษย์เราจะยากดีมีจนบุญหนักศักดิ์ใหญ่หรืออาภัพวาสนาอย่างไร ก็ล้วนแต่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน เกิดมาด้วยบุญด้วยกรรม และกรรมย่อมจำแนกแจกแจงสัตว์ให้มีความประณีต เลวทรามต่างกัน แล้วเกิดไปตามวิบากแห่งกรรมของตนๆ

ดังนั้นท่านจึงไม่ให้ประมาทกัน แต่ควรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้ำจิตน้ำใจต่อกัน เพราะหากมนุษย์ไม่ช่วยสงเคราะห์มนุษย์ด้วยกันแล้วใครจะช่วย เรื่องความเจ็บป่วยนั้น ถ้าใครโดนเข้า ใครก็ทุกข์ทั้งนั้น เจ็บไปแค่หนึ่ง แต่ครอบครัวพี่น้องพ่อแม่ก็ป่วยทางใจ ป่วยด้วยความห่วงใยอีกเท่าไร จึงควรเห็นใจกัน....”

แพทย์-พยาบาล ต้องมีเมตตาธรรม

เมื่อมีโอกาสอันควร ท่านจะแนะเตือนด้วยความเมตตาแก่บรรดาแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลเสมอๆ ดังตัวอย่างหนึ่งท่านแสดงธรรมแก่คณะผู้บริหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข มีท่านรัฐมนตรีเป็นประธาน ดังนี้

“...วันนี้ได้พูดถึงเรื่องโรงพยาบาล ***โรงพยาบาล*** กับ ***หมอ*** เป็นของสำคัญอยู่มาก หมอนั้นสำคัญอยู่ที่นอกจากเรียนหลักวิชาแห่งหมอมาแล้ว นั้นเป็นทางเดินกลางๆ แต่อัธยาศัยใจคอและจิตวิทยาของหมอที่จะปฏิบัติต่อคนไข้นั้น เป็นสิ่งลึกลับแต่จำต้องนำมาใช้สำหรับหมอ เวลาคนไข้ได้ป่วยเจ็บหัวตัวร้อน วิ่งเข้ามาหาหมอ กิริยามารยาทที่นิ่มนวลอ่อนหวานที่เป็นพื้นมาจากความเมตตาของหมอนั้น ต้องออกแสดงก่อนอื่น ก่อนยาที่จะเข้าถึงตัวคนไข้ ความเอาอกเอาใจให้ความอบอุ่นแก่คนไข้นั้น เป็น*ยาขนานแรก*ซึ่งจะต้องเข้าถึงคนไข้ก่อนอื่น

จากนั้นก็ปฏิบัติไปตามหน้าที่ ด้วย

ความเมตตาของหมอ เพราะคำว่าหมอนี้โลกทั้งหลายเขายอมรับ ยอมรับให้ศักดิ์ศรีดีงาม ยอมรับนับถือให้ความเคารพทุกสิ่งทุกอย่าง ไว้วางใจกับหมอ

เพราะหมอนั้นถือกันว่าเป็นแบบพิมพ์ เป็นศักดิ์ศรีดีงามของชาติไทยหรือของโลก โลกเขาจึงยอมรับ เมื่อเราก้าวเข้ามาสู่ความเป็นหมอ เริ่มตั้งแต่เรียนเป็นนักศึกษาแพทย์ ก็เริ่มมีเกียรติแล้ว...โลกยอมรับนับถือเรื่อยมา จนกระทั่งถึงเป็นหมอออกมา โลกยิ่งยอมรับมากขึ้น นับถือมากขึ้น

เพราะฉะนั้น การต้อนรับโลกที่นับถือนั้น เราจึงต้อนรับด้วยความเมตตาเป็นพื้นฐานของหมอ หมอต้องมีความเมตตาเป็นพื้นฐาน สมบัติเงินทองข้าวของสิ่งเหล่านั้น เป็นสิ่งเป็นผลพลอยได้เท่านั้น เมตตา

"...ความเอาอกเอาใจให้ความอบอุ่นแก่คนไข้นั้น เป็นยาขนานแรกซึ่งจะต้องเข้าถึงคนไข้ก่อนอื่น..."

ที่มีต่อคนไข้ทั้งหลายที่เขามาพึ่งพาอาศัย เขามาขอความอบอุ่นจากเรานั้น เป็นเรื่องที่ *หมอ* จะต้องปฏิบัติ และ *พยาบาล* จะต้องปฏิบัติให้ถึงชาวบ้านทุกๆ รายไป นี่เป็นหลักสำคัญ

โรงพยาบาลจึงเป็นโรงชุบชีวิตของสัตวโลกทั้งสองอย่าง คือ โรงพยาบาลหมอเกี่ยวกับโรคทางร่างกายหนึ่ง โรงพยาบาลหรือสถาบันอันใหญ่หลวงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหนึ่ง ทั้งสองอย่างนี้มีความจำเป็น อย่างน้อยเสมอกัน มากกว่านั้นทางด้านจิตใจคือธรรมเป็นของสำคัญมาก..."

คนไข้กับหมอ ดั่ง "พ่อแม่ลูก"

โรงพยาบาลที่ท่านเมตตานำพวกอาหารไปสงเคราะห์ในแต่ละวันๆ นั้น โดยมากแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ที่นั้นๆ จะเคารพท่านถือท่านเป็นเสมือนพ่อแม่ เวลาท่านนำของไปแจกแต่ละครั้งๆ หลังจากที่ได้ซักถามว่ามีสิ่งใดขาดหรือไม่แล้ว ในระยะหลังนี้บางครั้งท่านจะถือโอกาสสอนเตือนแก่หมอ พยาบาลและเจ้าหน้าที่

เพราะท่านก็ถือเหมือนลูกเหมือนหลานของท่านเช่นกัน ดังตัวอย่างที่ท่านนำมาเล่าแบบขำขันให้ฟังดังนี้

"...คนไข้เข้ามาเขาฝากเป็นฝากตายฝากทุกสิ่งทุกอย่าง ครอบครัวเหย้าเรือนเขาฝากมาหาหมอหายาหาพยาบาลหมดจะว่าไง เขามาหาแล้วหน้าบึ้งใส่เขามีอย่างเหรอ แบบนี้ก็มีแต่แบบหน้าหมาไม่ใช่หน้าคนเรา ว่างั้น ก็บอกชัดๆ อย่างนี้แล้วเขาก็อดหัวเราะไม่ได้ เขาหัวเราะ...เราอย่าเห็นว่าเราเป็นถึงหมอ คนไข้เป็นทุคตะเข็ญใจหรือเป็นหมาตัวหนึ่งเข้ามานี้ ด้อมๆ เข้ามาในโรงพยาบาล ไม่เป็นเช่นนั้นนะ

คนไข้มาแต่ละคนๆ พระเจ้าแผ่นดินแห่มานะ พระเจ้าแผ่นดินไม่แห่มายังไงก็เงินเต็มกระเป๋า ตราพระเจ้าแผ่นดินตีตรามาเห็นไหมล่ะ คนไข้เขามีคุณค่าต่อหมอขนาดไหนเราต้องคิดบ้างซิ...คนไข้คนหนึ่งกับหมอเป็น **อัญญมัญญัง** อาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าไม่มีคนไข้หมอก็หมดความหมาย โรงพยาบาลล้มหมด ที่ตั้งกันอยู่อาศัยกันอยู่ทุกวันนี้ พอเป็นไปได้ทั้งฝ่ายหมอฝ่ายคนไข้

ก็เพราะต่างคนต่าง **อัญญมัญญัง** ซึ่งกันและกัน อย่าเห็นว่าทางไหนสูงกว่ากัน ถ้า **อัญญมัญญัง** แล้ว อยู่ด้วยกันได้มนุษย์เรา

...เพราะเรื่องคนไข้กับหมอแยกกันไม่ออก เหมือนพ่อแม่กับลูก เราจะว่าเป็นเทวดากับหมาได้ยังไง เราก็บอกถึงว่าเงินในกระเป๋าเขามาแต่ละคน พระเจ้าแผ่นดินแห่มานะว่างั้น... คนหนึ่งกระเป๋าเป่งๆ มาเขาให้ด้วยน้ำใจมีเยอะนะ เขาให้ค่าหยูกค่ายาเป็นธรรมดา เขาให้ด้วยน้ำใจของหมอน้ำใจของพยาบาลที่มีคุณแก่คนไข้ของเขา แล้วเขาตั้งใจให้ด้วยน้ำใจมากกว่านั้นอีกนะ มีเยอะนะ..."

๒๕

สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

ความเมตตาสงเคราะห์โลกของหลวงตา มิใช่ว่าจะสิ้นสุดเพียงที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น ท่านยังให้ความเมตตาเผื่อแผ่ไปถึงผู้ด้อยโอกาสในที่ต่างๆ อาทิ สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา ปากเกร็ด สถานสงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กระทั่งผู้ประสบภัยธรรมชาติร้ายแรงตามภูมิภาคต่างๆ ท่านก็ยังให้ความช่วยเหลือตามความ จำเป็นและเหตุผล ทั้งนี้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ตลอดจนเป็นที่พึ่งทางใจแก่ผู้ที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก

ดังนั้น การสงเคราะห์จึงมีหลายแบบ ต่างๆ กันไป เช่น ค่าจ้างพี่เลี้ยงผู้อภิบาลเด็กพิการทางสมองและปัญญา ค่าก่อสร้างอาคารสถานที่และเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ เป็นต้น ความเมตตาอย่างหาประมาณมิได้ในส่วนนี้ของท่าน จึงแผ่ครอบคลุมกว้างขวางทั่วประเทศ ตามเหตุผลอรรถธรรมที่ควรเป็น ซึ่งท่านเคยกล่าวไว้บ้างดังนี้

“...ไม่ว่าแต่โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ต่างๆ เราก็ให้ เช่น อย่างสถานสงเคราะห์บ้านข้าวสารนี้เราก็ช่วย... ที่อื่นเราก็ช่วย ไม่ช่วยแต่ที่แห่งเดียว แล้วคนทุกข์คนจนมีความจำเป็นยังไงบ้างที่ควร

จะช่วยเป็นรายบุคคลๆ นั้นเราช่วยมาตลอด อันนี้กว้างขวางมาก ไปหลายจังหวัดภาคไหนก็ไปหมด

บางทีส่งแต่เงินไปให้ก็มี บางทีเจ้าของไปดูเอง ปลูกบ้านให้ก็มี ซื้อที่ให้ก็มี ทั้งซื้อที่ทั้งปลูกบ้านให้ก็มี นี่เรียกว่า ช่วยรายบุคคลที่จำเป็น ช่วยทั่วไป แต่นี้เราไม่ค่อยพูดไม่ค่อยประกาศระบุชื่ออะไรแหละ ให้แล้วเงียบไปเลยๆ เพื่อรักษาเกียรติเขา สิ่งที่ควรจะพูดเราก็พูดได้เช่นรายที่ออกทางหนังสือพิมพ์แล้ว เป็นการเปิดเผยแล้ว เวลาเราช่วยเราก็พูดบ้าง

ถ้าเป็นเรื่องไม่มีหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องมาพูดขอความช่วยเหลือกันโดยเฉพาะๆ นี้เราก็ให้เป็นเรื่องเฉพาะๆ ไปเลย แล้วเหมือนไม่ให้ ให้แล้วผ่านไปๆ เรื่อยๆ อันนี้ช่วยตลอด...”

ทุกข์...เพราะภัย

ครั้งหนึ่ง พี่น้องชาวลาวประสบภัยเดือดร้อน มีผู้อพยพจำนวนมากมายต่างหนีร้อนมาพึ่งเย็นชั่วครู่ชั่วยามที่จังหวัดหนองคาย คราวนั้นหน่วยราชการต่างอลหม่าน ด้วยไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไรกับผู้อพยพเหล่านี้ เพราะเป็นเรื่องฉุกละหุกเฉพาะกิจเร่งด่วน ทั้งจะต้องดูแลเรื่องอาหารการกินการอยู่ ที่พักหลับนอนขับถ่าย เกี่ยวกับสาธารณูปการต่าง ๆ พอได้พักได้อาศัยกันไปก่อนชั่วครู่ชั่วยาม จึงเป็นเรื่องที่หนักอกหนักใจแก่หน่วยที่รับผิดชอบ

อยู่ไม่น้อยทีเดียว

เมื่อท่านทราบถึงเรื่องนี้ เพื่อช่วยกันเข้าอุ้มภาระใช้จ่ายของหน่วยราชการ และที่สำคัญด้วยความเมตตาสงสารต่อพี่น้องชาวลาวซึ่งไม่มีสิ่งใดแตกต่างกันเลยเรื่องเลือดเนื้อเชื้อไข เพราะอดีตเป็นพี่เป็นน้องกันตลอดเรื่อยมา สิ่งสกัดกั้นมีเพียงแม่น้ำโขงเท่านั้นเอง อีกทั้งท่านว่าต่างก็เป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิดตายด้วยกันทั้งนั้น เมื่อประสบกับความทุกข์อย่างสาหัสทั้งทางกายและตื่นตระหนกเสียขวัญทางใจเช่นนี้ด้วยแล้ว ท่านจึงรีบแสดงความเมตตาเข้าช่วยเหลือทันที ดังนี้

“...เช่นอย่างพวกเวียงจันทน์ พวกประเทศลาวข้ามมา... ก็มาเต็มอยู่นี้ โหหลายหมื่นเต็มอยู่ที่หนองคาย ดูเหมือนเราไปแจกของถึง ๓ ครั้งด้วยกัน... แจกถึง ๒-๓ วันถึงหมดๆ แต่ละครั้งนี่นะ ครั้งแรกก็ไม่เท่าไหร่ ครั้งที่ ๒ กับที่ ๓ นี่หนักมาก

แจกเอาอย่างเต็มเหนี่ยว คือแจกด้วยความยุติธรรม ที่ให้เสมอกันหมด ไปสำรวจเอาตัวเลขมาเลย ไม่เอาครอบครัว เอาตัวเลขมีเท่าไหร่แจก... เพราะฉะนั้นมันถึงนานคนเขาแจกช่วยกันเยอะนะ อย่างคนที่มารับมันก็มาก ๒ วัน ๓ วัน

รถสิบล้อนี่ โอ้โห จอดกันเป็นแถวเลย ข้าวเต็มเอี๊ยดๆ ... และเครื่องกระป๋องก็เหมือนกันอีก รถสิบล้อๆ ถ้าหากว่า มันขาดตรงไหนๆ ให้เขาวิ่งไปตลาด โห ตลาดเขาถามเลย

'จะเอาไปไหนนักหนาล่ะ?'

พอว่า *'อาจารย์มหาบัว'* แล้ว โฮ้ย คือเขาเสียดายที่ไม่ได้เตรียมเอาไว้ขายนี่ เวลาไปมันไม่พอละซิ เข้าไปร้านนั้นแล้วไปร้านนี้ กว้านเอาร้านนั้นร้านนี้ ให้เขาลงบัญชีเรียบร้อยไว้ ลงบัญชีไว้หมด พอเสร็จเรียบร้อยแล้ว เขาจ่ายตามนั้นเลยทันที นอกนั้นไม่ได้คำนึงละ เรื่องเงินเรื่องทองนี่น่า นี่เท่าไรเอามา ว่างั้นเลย บอกเอามาพอเสร็จแล้ว เราค่อยสั่งจ่ายทีเดียวปั๊บเลย หนองคายนี้ก็ ๓ ครั้งนะ..."

ช่วยเงียบ...อยู่ใต้ดิน

ความเมตตาของท่านในผู้ประสบทุกข์ภัยต่างๆ ยังมีอีกหลายประการแจกแจงไม่หมดสิ้น จะขอยกมาแสดงบ้างดังนี้

"...ไฟไหม้ที่ไหนๆ เราจะเข้าถึงก่อนๆ ทั้งนั้น รถนี้ โถ... รถสิบล้อๆ นี่เป็นอัธยาศัยมาดั้งเดิม ไฟไหม้ที่ไหนๆ อำเภอนั้นอำเภอนี้ เราจะยกขบวนไปเลย... ทางไหนบ้างมีอยู่เรื่อยๆ นะ ไฟไหม้ที่ไหนๆ ทางอำเภอบ้านดุงบ้าง ที่ไหนบ้างนะ ก็ให้เขาแจกแบบเดียวกัน เครื่องกระป๋องก็เต็มรถเต็มรถเลย บ้านดุงนี้ดูว่าเหลือไปทางไหนบ้างนะ ไปทางโรงเรียน อะไรบ้าง...

เพราะเราเอาไปแจกมากจริงๆ ไม่ใช่เล่นๆ นะ จนของที่ไปแจกนั้น พวกเครื่องกระป๋องเหลือเลย เขาเลยขอไปทางไหนๆ

สมุดบันทึกความจำของหลวงตาในคราวช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

“...นี่ก็ไม่ให้ใครลงข่าวนะ ไม่ให้ลง ทำแบบใต้ดินๆ ตลอดมา...”

บ้าง เราก็ให้ไป เพราะเราตั้งใจเอามาแจกอยู่แล้วนี่ ของเหลือเท่าไรๆ ก็แยกออกไปตามโรงร่ำโรงเรียน ส่วนนี้เราก็ได้สมบูรณ์ตามจำนวน ที่เรากำหนดเอาไว้ได้เสมอกัน เหลือจากนั้นไปอีก เพราะเราเอาไปเผื่อมากมายนี่ เขาก็แยกไปโรงเรียนอะไรต่ออะไรบ้าง ก็อย่างนั้นนะ นี่ก็ไม่ให้ใครลงข่าวนะ ไม่ให้ลง ทำแบบใต้ดินๆ ตลอดมา...”

๒๖

สงเคราะห์สัตว์

ความเมตตาสงสารต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายนี้ หลวงตาเคยให้เหตุผลว่า

"...ชาติชั้นวรรณะไม่มี ลงในคำเดียวว่า **สัพเพ สัตตา** อันว่าสัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น ครอบหมดเลย เสมอภาคเลย เห็นอกเห็นใจกันทั่วถึงหมดเลย นี่ละธรรมพระพุทธเจ้าฟังเอาซิ...

คือสัตว์ทุกตัวเกิดมาได้ ด้วยอำนาจของกรรมทั้งนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นมาด้วยอำนาจของชาติชั้นวรรณะยศถาบรรดาศักดิ์อะไร เกิดขึ้นมาด้วยอำนาจของกรรม กรรมเป็นพื้นฐานให้เกิด นอกนั้นก็แตกเป็นแขนงออกไปสุจริตบ้าง ทุจริตบ้าง แล้วแต่จะเกิด นั่นเป็นเรื่องนอกต่างหาก หลักของกรรมเป็นหลักใหญ่

เพราะฉะนั้น ท่านจึงไม่ให้ดูถูกเหยียดหยามกัน แม้แต่ *สัตว์เดรัจฉาน* ท่านก็ไม่ให้ดูถูกเขา เวลานี้เขาเสวยกรรมอยู่ในวาระของกรรมของเขาอย่างนั้นๆ เป็นชั้นๆ ไปเลย ท่านจึงไม่ให้ประมาท มันเป็นวาระๆ เวลาพ้นแล้วเขาสูงกว่าเราก็ได้ ก็เหมือนอย่างคนลงมาจากน้ำจากหลุมจากบ่อขึ้นภูเขา ทีแรกก็อยู่ใต้ก้นบ่อ พอขึ้นมาแล้วเขาขึ้นภูเขาสูงกว่าเราอีก กรรมไม่แน่นอนแล้วแต่ใครสร้างของใครเอาไว้...

...เขาก็รักสุข เกลียดทุกข์ มีหิวมีอิ่ม มีเจ็บป่วย มีราคะตัณหา มีจิตวิญญาณเช่น

เดียวกับมนุษย์เรา ตัวจิตนี้เองเป็นตัวพาท่องเที่ยวให้เราไปเวียนว่ายตายเกิด... เพราะนี้ขึ้นอยู่กับวาระของกรรมที่ให้เสวยผลดีชั่วอย่างไรตามวาระที่เราสร้างกรรมมา จึงไม่ควรประมาทเขา ไม่ควรเบียดเบียน ไม่ควรรังแก และไม่ควรฆ่าเขา การเบียดเบียนเขาก็คือเบียดเบียนตัวเรานั่นเอง...”

สัตว์พิการ ไม่ถูกทอดทิ้ง

เหตุนี้เอง เมื่อท่านทราบถึงปัญหาความทุกข์ยากลำบากของบ้านสัตว์พิการ (ซอยพระมหาการุณย์ ปากเกร็ด) ซึ่งเป็นบ้านที่รับเลี้ยงสัตว์หลายประเภททั้งปกติและพิการจำนวนมากหลายร้อยชีวิต ด้วยความสงสารสัตว์เหล่านี้ ท่านจึงอนุเคราะห์ช่วยซื้อที่ดิน สร้างอาคาร ช่วยเหลือค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา และค่าใช้จ่ายต่างๆ ฯลฯ การเข้าไปช่วยเหลือบ้านสัตว์พิการแห่งนี้ ท่านเล่าถึงความเป็นมาโดยย่อดังนี้

“...ที่ปากเกร็ด หมาตั้งสามสี่ร้อยตัว เขาออกทางหนังสือพิมพ์ เราเห็นในหนังสือพิมพ์ก็ตามไปดู ไปดู โอ้โห มีแต่หมาพิการ ยั้วเยี้ยๆ ไปดูสภาพของมัน แล้วเป็นยังไง ถามสภาพความเป็นอยู่ของเจ้าของที่เลี้ยงหมา ถามทุกสิ่งทุกอย่างจนกระทั่งถึงค่าน้ำค่าไฟ ค่าบริการต่างๆ รอบด้าน เกี่ยวกับหมานี้เดือนหนึ่งหมดเท่าไร

เขาว่า ถ้าธรรมดาแล้วก็เดือนละแสน แต่นี้มันไม่มีเงินแสนซิที่จะเลี้ยงหมา บางวันเครียดเสียจนกระทั่งนอนไม่หลับ เป็นยังไงถึงเครียด โอ๊ย หมาก็ร้องพอหมา คนก็ทุกข์พอคน หมาร้องหิวโหย ไม่มีอะไรจะให้กิน เจ้าของก็หมดไม่มีอะไรจะกิน อาชีพเพียงเป็นครูเท่านั้น เมื่อเห็นหมาก็สงสาร เอามาเลี้ยงๆ พอคนอื่นเห็นเราเลี้ยงหมาตัวหนึ่ง เขาก็เอามาทิ้งไว้ที่หน้าบ้านๆ แล้วก็เลี้ยงเรื่อยๆ มาจนกระทั่งป่านนี้แหละ

บางวันเครียดเสียจนนอนไม่หลับ หมาก็ร้องพอหมา คนก็ทุกข์พอคน ว่างั้น เราก็เลยถามถึงเรื่องราวต่างๆ เขาบอกว่าหมดเดือนละแสน เราเลยให้เดือนละหนึ่งแสนเลย ตั้งแต่บัดนั้นมาหลายปีแล้วนะให้เดือนละหนึ่งแสนๆ ถ้าหากว่าขัดข้องอะไรจำเป็นอะไร ให้บอกอีกนะ รถเราก็จะให้ เขาบอกเขาไม่เอารถ เราให้มอเตอร์ไซค์คันหนึ่ง เขาบอกว่าอาศัยรถเพื่อนฝูงได้อยู่ไม่เป็นไร... นอกจากนี้ก็ซื้อที่ให้หนึ่งไร่เลย

“...แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน
ท่านก็ไม่ให้ดูถูกเขา
เวลานี้เขาเสวยกรรมอยู่ใน
วาระของกรรมของเขา
...เวลาพ้นแล้ว...
เขาสูงกว่าเราก็ได้...”

แต่ก่อนเขามีอยู่หนึ่งไร่ เราซื้อให้อีกหนึ่งไร่ แล้วสร้างตึกให้อีกหนึ่งหลัง สบายทุกวันนี้ หมาปากเกร็ดสบาย...”

สุนัขปลอดภัย...ไม่จรจัด

บ้านเลี้ยงสุนัขอีกแห่งหนึ่งบนถนนพุทธมณฑลสาย ๓ ซึ่งมีสุนัขกว่าร้อยตัวที่ต้องเป็นภาระดูแลอยู่ที่นี่ ท่านก็ได้ให้การช่วยเหลือ ดังท่านเล่าความเป็นมาว่า

“...ไปกรุงเทพฯ อีกคราวนี้ เขาก็เขียนจดหมายมาหาเรา เพราะจดหมายเราเบื่อพอแล้วนะ มันจดหมายอะไร จดหมายยุ่งนี่นะ เอามาอ่าน ใจอ่อนทันที เขาพูดถึงเลี้ยงหมา ไม่มีเงิน ติดหนี้ติดสินเขาพะรุงพะรังเพราะการเลี้ยงหมานั่นเอง สงสารหมา ไม่รู้จะทำยังไงก็ไปกู้ยืมเพื่อนฝูงมาซื้ออาหารให้หมากิน เจ้าของก็จนตรอกจนมุม เวลานี้ติดหนี้ท่วมหัว หมาบางวันก็อิ่มบางวันก็หิวจะตาย ร้องครวญครางจะตาย แต่เจ้าของก็จะตายไม่ทราบจะทำยังไง ถ้าท่านจะเมตตาได้ก็จะเป็นพระเดชพระคุณอย่างยิ่ง เขาเขียนจดหมายมา

พอเห็นเท่านั้นเราให้พระตามไปเลยนะวันหลัง เขาบอกบ้านเลขที่ไว้เรียบร้อยที่กรุงเทพฯ ตามไปดูก็ยั้วเยี้ยะๆ ตามที่บอก ถามเขาให้ชัดเจนนะ ทุกสิ่งทุกอย่างถามให้ชัดเจน พอถามเสร็จแล้วก็มา เจ้าของเขาก็ตามมา มาถึง เราก็ถามกับเจ้าของเขาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเลย เขาบอกว่าติดหนี้อยู่ สำหรับเลี้ยงหมา เลี้ยงหมานี้เดือนหนึ่งหมดประมาณเท่าไร หมดประมาณหมื่นห้าว่างั้น เดือนหนึ่งให้พอเหมาะพอดี ประมาณหมื่นห้า... หนี้ทั้งหมดนั้นหามาเลี้ยงหมานะ เราเห็นใจ

...เอา เราจะใช้ให้ เดี๋ยวนี้ส่งไปแล้ว พอมาถึงปั๊บก็ส่งปุ๊บเลย... เดือนละหมื่นห้านั้น เราให้เป็นเดือนละสามหมื่นประจำทุกเดือนไปเลย ให้เป็นเดือนละสามหมื่น เรียกว่าทบครึ่ง เผื่อเอาไว้ครึ่งหนึ่งแล้ว(ใช้หนี้)ก็ให้พร้อมไปเลย... เราก็จะจ่ายให้ตามนั้นหมดเลย... หมาที่สวนแสงธรรม

กำลังทุกข์ เราจึงช่วยทุกข์ พออ่านจดหมายว่าหมา ใจอ่อนเลยนะ เลยคำว่าวุ่นจดหมายวุ่นนี่มายังไงกัน เลยหมด เลยคำว่าวุ่น อ่อนทันทีเลย ให้ตามไปดูในวันหลัง ได้ความมาอย่างนั้นละ ก็เป็นอันว่าเปลื้องแล้วหนี้... เราก็จะให้คนนี้ ให้เขาอยู่เลี้ยงหมา ที่ไร่หนึ่งนั้นให้เลี้ยงหมาหมดเลย บุญของเขาบุญของหมา...”

ไม่ลืม...สัตว์ในวัด

ความเมตตาส่วนนี้ท่านถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งชนิดที่ท่านไม่ยอมให้บกพร่องเลย นั่นคือ ความเมตตาต่อสัตว์ที่อยู่ในวัดป่าบ้านตาด ซึ่งมีอยู่หลายประเภท เช่น ไก่ป่า กระรอก กระจ้อน กระแต ฯลฯ

ท่านคอยสังเกตเอาใจใส่ดูแลเรื่องอาหาร น้ำ ตลอดมา โดยเน้นเตือนพระเณร

เณรนำอาหารมาให้กระรอก กระแต

ที่มักเผลอลืมให้อาหารสัตว์อยู่เสมอว่า เขาอยู่กับเรา เขาก็อาศัยเรา เราจะใจจืดใจดำไม่สนใจการกินอยู่ของเขานั้นไม่ควรอย่างยิ่ง เราก็หิว เขาก็หิว เรามีปากมีท้อง เขาก็มีปากมีท้องเช่นกัน อย่าเป็นพระแบบใจดำๆ สิ่งใดพอจะเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันก็ช่วยเหลือกันไป จึงจะสมกับเป็นลูกศิษย์ตถาคตผู้มีเมตตาธรรม

เหตุนี้เองภายในวัดจึงมีที่สำหรับให้น้ำให้อาหารแก่กระรอกกระแต มีการทำเป็นร้านเล็กๆ สูงระดับอกกระจายอยู่ทั่ววัดกะจำนวนได้มากกว่าร้อยจุด ร้านกระรอกทุกร้าน ท่านเน้นย้ำว่า ควรมีข้าวเหนียวกล้วยสุกหรือผลไม้สุกในปริมาณพอดีกับที่เขาต้องการ ไม่มากไปจนบูดเน่า เหม็นหรือน้อยไปจนขาดเขิน ควรเหลือไว้บ้างพอดีๆ

การให้อาหาร ก็โดยพระเณรฆราวาสจะมาเอากล้วยหรือผลไม้อื่นๆ จากโรงเก็บซึ่งเป็นจุดกลาง จากนั้น ก็นำไปวางไว้ตามจุดให้อาหารที่ตนรับผิดชอบบริเวณใกล้กุฏิ

พวกไก่ป่าจะมีกระสอบข้าวสารหักวางไว้ที่จุดกลางเสมอๆ เพื่อไว้ให้พระเณรฆราวาสตักใส่ถังแล้วเอาไปหว่านในจุดให้อาหารทั่ววัดตามเขตรับผิดชอบของตนและคอยหมั่นสังเกตน้ำกินของสัตว์ด้วย ไม่ปล่อยให้พร่องไป

สิ่งเหล่านี้เป็นข้อปฏิบัติที่พระเณรผู้มาศึกษาอยู่กับท่านทุกระยะนับแต่ตั้งวัดเป็นต้นมา ต่างองค์ต่างรับผิดชอบใส่ใจดูแลสัตว์ในวัดเสมอมาทุกรุ่นๆ ไป

*“... **ธรรม** เป็นธรรมชาติ
นิ่มนวลอ่อนโยน
เมื่อเข้าสัมผัสสัมพันธ์
กับใจผู้ปฏิบัติผู้มี
ความเชื่อความเลื่อมใสแล้ว
จิตใจนั้นก็กลายเป็น
สิ่งที่นิ่มนวลอ่อนโยน
ไปด้วยเมตตาจิต...”*

เมตตาธรรมอันยิ่งใหญ่ไม่มีประมาณของท่าน ดังที่ได้บรรยายมาแต่ต้นนี้ ย่อมไม่สามารถจะพรรณนาให้หมดให้สิ้นได้อย่างแน่แท้ สิ่งที่พอจะสื่อได้อย่างชัดเจนที่สุดก็คือคำกล่าวของท่านเองที่ว่า

“...**ธรรม**เป็นธรรมชาติที่นิ่มนวลอ่อนโยน เมื่อเข้าสัมผัสสัมพันธ์กับใจผู้ปฏิบัติผู้มีความเชื่อความเลื่อมใสแล้ว จิตใจนั้นก็กลายเป็นสิ่งที่นิ่มนวลอ่อนโยนไปด้วยเมตตาจิต ไม่เคยมีก็มี ความไม่เคยเสียสละก็เสียสละได้เพื่อผู้อื่นเพราะความเมตตา สามารถมองเห็นเขาเห็นเราว่ามีสาระสำคัญเช่นเดียวกันได้ เพราะความเมตตา

เมื่อธรรมมีอยู่ในจิตดวงใดมากน้อย จิตดวงนั้นต้องแสดงออกทางกิริยาให้เห็น ปิดไว้ไม่อยู่ ยิ่งจิตที่บริสุทธิ์ด้วยแล้ว ไม่มีสิ่งใดที่จะนิ่มนวล ละเอียดอ่อนยิ่งกว่าจิตดวงนั้น ให้ความเสมอภาค ให้ความเมตตาแก่สัตว์ทั่วๆ ไป ไม่พูดเพียงมนุษย์เท่านั้น

แม้สัตว์เดรัจฉานชนิดใดก็ตาม ไม่กล้าดูถูกเหยียดหยาม ไม่กล้าทำลาย ให้ความเสมอภาคตามความจริง และเมตตาโดยสม่ำเสมอ

ไม่มีคำว่าจะเป็นลุ่มๆ ดอนๆ ว่าคราวนั้นมีเมตตา คราวนี้ไม่มี เพราะจิตนั้นเป็นจิตเมตตา ดวงเมตตาทั้งดวงก็คือจิตดวงที่บริสุทธิ์อยู่แล้ว...”

*“...เมื่อธรรมมีอยู่ในจิต
ดวงใดมากน้อย
จิตดวงนั้นต้องแสดงออก
ทางกิริยาให้เห็น
ปิดไว้ไม่อยู่...”*

*“...แม้สัตว์เดรัจฉานชนิดใดก็ตาม
ไม่กล้าดูถูกเหยียดหยาม ไม่กล้าทำลาย
ให้ความเสมอภาคตามความจริง
และเมตตาโดยสม่ำเสมอ...”*

๘

ด้วย...ห่วงใยชาติ

๘. ด้วย...ห่วงใยชาติ

หลวงตาไม่ห่วงตนเองยิ่งกว่าชาติ

ด้วยเมตตาธรรม...
โปรดโปรยชาวไทย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานั้น หลวงตาเมตตาให้ความช่วยเหลือด้วยประการต่างๆ มากมายหลายด้านหลายทาง ด้วยการสงเคราะห์แบบเงียบ แบบไม่ยอมให้ปรากฏเป็นข่าวทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นพื้นฐานเช่นนี้ตลอดมาชนิดไม่สามารถจะบรรยายได้หมดสิ้น

เพราะในอดีตระยะที่ท่านยังแข็งแรงไปไหนมาไหนคนเดียวได้ ท่านก็ให้ความเมตตาช่วยเหลือในลักษณะนี้มาโดยตลอดเช่นกันและไม่เคยสนใจจะประกาศให้โลกรู้ เพราะท่านมุ่งสงเคราะห์จริงๆ ตามเหตุผลอันควร ดังท่านเคยกล่าวว่า

"...เรานี่ก็ไม่เคยคิดนี่นะว่าจะได้มาช่วยโลกอย่างนี้ นี่มันก็เป็นมาเอง เราก็ทำตามนิสัยของเราอยู่อย่างงั้น อยู่ใต้ดิน ใครจะมาออกข่าวออกคราวอะไร หนังสือผอกสือพิมพ์อะไร เราไม่ให้มาทำนะ เราปัดออกทันทีนะ

เพราะฉะนั้น เราทำอะไรจึงไม่มีข่าวมีคราวอะไรทั้งนั้น เราปัดทันทีเลย ไม่ให้มายุ่ง ว่างั้นเลย เราทำตามอัธยาศัยของเรา... อย่างสมมุติพวกหนังสือพิมพ์จะเอามาออก ก็เราเอามาทำนี้มันของลูกศิษย์ลูกหามาทำต่างหาก เรามาทำแทนเขานี่นา

เครื่องจตุปัจจัยไทยทานเป็นของเขาทั้งนั้นนี่

ถ้าหากว่าจะออกหนังสือพิมพ์ ก็ต้องเอาออกมาหมดซิ เราถึงจะให้ออก ถ้าออกไม่หมดอย่าเอามาออกนะ มาอวดแต่เราคนเดียว ใช้ไม่ได้นะ เราว่างั้นนะ เขาก็ไม่กล้านะซี เพราะพูดอย่างเด็ดซะด้วยนะบอกห้ามไม่ให้มายุ่ง ว่างั้นเลย... ไม่ให้ลง

ทำแบบใต้ดินๆ ตลอดมา สร้างโรงร่ำโรงเรียน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ที่ไหนก็ตาม เราไม่ให้มายุ่ง เราทำของเราเอง มันก็อยู่ใต้ดินๆ ไม่มีใครทราบละ ภายนอกไม่ค่อยทราบ นอกจากคนใกล้วัดนี้เขาทราบกัน..."

กระทั่งปี พ.ศ.๒๕๔๐ ชาติไทยของเราประสบกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจและความสับสนทางสังคม เฉพาะอย่างยิ่งทางด้านจิตใจ เผลอลืมที่พึ่งที่ระลึกอันประเสริฐ ลืมเรื่องศีลเรื่องธรรม เรื่องบุญเรื่องบาป เรื่องทานศีลภาวนาไปเสีย มัวมุ่งสนใจแต่เพียงวัตถุสิ่งของ เงินทอง ยศถาบรรดาศักดิ์ บริษัทบริวาร

แม้ในยามปกติ ท่านยังมีเมตตาช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวไทยอย่างใส่ใจและจริงจังเป็นพื้นฐานตลอดมาดังได้กล่าวข้างต้นแล้วนั้น บัดนี้ปัญหาขยายวงกว้างขึ้นจนกลายเป็นความทุกข์โดยรวมของคนทั้งชาติ และด้วยความเมตตาสงสารอย่างบริสุทธิ์ใจต่อพี่น้องชาวไทยท่านจึงปรารภขึ้นด้วยความห่วงใยว่า

"...จำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีของพี่น้องไทยทุกคน ให้ต่างเสียสละช่วยกันอย่างจริงจัง..."

เมื่อคำปรารภดังกล่าวกระจายออกสู่สังคมกว้างขวางขึ้น ผู้เคารพศรัทธาท่านและผู้มีความรักชาติเป็นพื้นฐานเดิมในใจอยู่แล้ว ต่างออกมาแสดงน้ำใจสละเงินทองช่วยกัน เมื่อคณะบุคคลต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศรับรู้มากขึ้นๆ น้ำใจแห่งความรักชาติจึงเริ่มทยอยหลั่งไหลมาช่วยมากขึ้นๆ ตามกัน

ฝืนสังขารเพื่อชาติ

จนถึงปัจจุบันนี้ หน่วยงานและจังหวัดต่างๆ หลายจังหวัดประกอบด้วยภาครัฐและเอกชน บรรพชิตและฆราวาสได้แสดงความรักชาติด้วยการขออาราธนานิมนต์ท่านไปแสดงธรรม เพื่อร่วมบริจาค

พระภิกษุสามเณรกำลังช่วยกันประคบยาสมุนไพรเพื่อคลายเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อที่อักเสบจากการนั่งเป็นเวลานาน เพื่อรับแขกคณะต่างๆ ทั่วทุกสารทิศที่มุ่งมาแสดงน้ำใจช่วยชาติ

ช่วยชาติกับท่าน

ด้วยความเมตตาสงสารของท่านต่อพี่น้องชาวไทยเป็นล้นพ้น แม้จะชราภาพหรือเหน็ดเหนื่อยเพียงใด ท่านก็อุตส่าห์ฝืนสังขารไปแสดงธรรมเทศนาได้ท่ามกลางความห่วงใยของลูกศิษย์พระเณรฆราวาสเกี่ยวกับสุขภาพของท่าน แต่ไม่มีใครสามารถทัดทานความเมตตาของท่านได้ ในเรื่องนี้ท่านเคยกล่าวความในใจให้ลูกศิษย์ฟังว่า

"...อย่างที่ได้มานำชาติบ้านเมืองนี้ เราก็ไม่เคยคาดเคยคิด มันก็เป็นของมันมาอย่างนี้ จะทำไง โอ๊ มันสะดุ้งจิตมากนะ เป็นห่วงเป็นใยชาติไทยของเรา ทั้งร่างกายของเราก็ทรุดมากๆ จนเหมือนกับว่า ถ้าเราตายไปนี่ เหมือนกับว่าเราจะมองหลังๆ ด้วยความเป็นห่วงนะ โอ๊ ทำไง ? สุขภาพของเราก็จะเป็นไปไม่ได้แล้ว เป็นไปไม่ได้แล้ว แล้วบ้านเมืองก็ยิ่งเป็นไปอย่างนี้ ทำยังไงน้า ?

อยู่ๆ หมอ...ก็มาช่วยนี่นา เชิดขึ้นอย่างถ้าเป็นเครื่องบินก็ มัน ๘๐ เปอร์เซ็นต์แล้ว หัวมันดิ่งลงสนามถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์แล้ว แล้วอยู่ๆ ก็เชิดหัวขึ้นทันที ตั้งลำได้ก็ซัดเลย ไม่ต้องยกครู แล้วเอาเลย จึงได้นำมาตลอดทุกวันนี้... เราทำเพื่อช่วยโลกจริงๆ..."

ท่านกล่าวเช่นนี้ด้วยเหตุว่า เนื่องด้วยในระยะนั้นท่านกำลังป่วยอย่างหนักด้วยโรคท้องอยู่ ถึงขนาดที่ว่าเตรียมการสร้างเมรุเป็นรอยมือของท่านไว้เรียบร้อยแล้วดังปรากฏอยู่ที่หน้าวัดป่าบ้านตาด นั่นเอง

อาการของโรคคล้ายกับท้องเสีย คือมีการถ่ายท้องถึงวันละ ๗-๙ ครั้งต่อวัน และเป็นเช่นนี้ตลอดมาทุกวันๆ เป็นเวลาถึง ๘ เดือนเต็มแล้วก็ยังไม่ปรากฏว่าอาการจะดีขึ้นแต่อย่างใด มีแต่หมดกำลังลงๆ และทรุดลงทุกวันๆ จนท่านตกลงปลงใจว่าธาตุขันธ์ร่างกายนี้ คงมีชีวิตอยู่ได้ไม่ถึงวันเข้าพรรษาปี ๒๕๔๑ นี้อย่างแน่นอน

เมื่ออาการของท่านทรุดหนักลงเช่นนั้น จึงมีผู้กราบขอความเมตตาจากท่านเพื่ออนุญาตให้ตรวจรักษาโดยคณะ

แพทย์ของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น คณะแพทย์ได้ตรวจพบก้อนผิดปกติบริเวณลำไส้ใหญ่ส่วนปลาย อย่างไรก็ตามท่านไม่อนุญาตให้คณะแพทย์ทำการตรวจวินิจฉัยรักษาต่อแต่ประการใด

บุญของชาติไทยปรากฏแสงแววววาวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อท่านเริ่มฉันยาสมุนไพรและใช้ธรรมโอสถ แล้วปรากฏชัดทันทีว่าอาการต่างๆ เริ่มดีขึ้น และจากนั้นก็ค่อยฟื้นตัวขึ้น ค่อยฟื้นขึ้นๆ มีกำลังวังชามากขึ้นๆ เพราะเมื่อฉันอาหารแล้วไม่สูญเสียตกหล่นออกไปหมดเหมือนเมื่อครั้งที่ป่วยด้วยโรคท้องอยู่ทุกขณะคืนวัน

เมื่อสุขภาพของท่านดีขึ้นๆ ดังกล่าว ประกอบกับระยะนั้นท่านทราบเกี่ยวกับเรื่องความทุกข์ร้อนของชาติมาก่อนแล้ว ท่านจึงประกาศถึงความมุ่งมั่นที่จะช่วยชาติอย่างจริงจังขึ้นแก่บรรดาลูกศิษย์ลูกหา

และประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๑ โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเป็นประธาน ทั้งนี้ก็เพื่อให้พี่น้องชาวไทยรับทราบกันโดยทั่วถึง จะได้ต่างแสดงน้ำจิตน้ำใจช่วยกันมากบ้างน้อยบ้างตามกำลัง ทั้งนี้เพราะเรื่องของชาติเป็นเรื่องใหญ่ มีความจำเป็นต้องได้ช่วยกันทุกคนครั้งแล้วครั้งเล่า

สิ่งนี้ไม่ใช่วิสัยของคนๆ เดียว หากเป็นวิสัยที่ท่านทำได้ด้วยตนเองเพียงคนเดียวท่านจะไม่ยอมรบกวนผู้หนึ่งผู้ใดเลย

“...นี่ถ้าหากว่าเรามีนะ เราจะไม่กวนชาวบ้านชาวเมืองเลย แต่ของเราคนเดียวพอแล้ว ตูมเดียวทั่วประเทศไทย ชั่วโมงเดียวหมด...เรียบวุธหมดเลย...”

ด้วยความเมตตาและเสียสละอันยิ่งใหญ่ในใจของท่านนี้ ทำให้ท่านถึงกับได้เคยกล่าวว่า

“...เราช่วยโลกอย่างนี้ เราช่วยด้วยความเมตตาจริงๆ ไม่ได้ช่วยเล่นๆ...นี่ถ้าหากว่าเรามีนะ เราจะไม่กวนชาวบ้านชาวเมืองเลย แต่ของเราคนเดียวพอแล้ว ตูมเดียวทั่วประเทศไทย ชั่วโมงเดียวหมดเรียบวุธหมดเลย แต่นี้เราไม่มีนั่นซี จึงได้เรียกร้องให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยกันเพื่อยก ถ้าเรามีแล้ว โอ๊ย ไม่ยาก เราจะไม่ถามใครให้ลำบากเสียเวล่ำเวลา ยกตูมเดียวเลยท่วมปุ๊บเลยเทียว ความจนลงทะเลหลวงมองตามหลังไม่ทันเลย มันจมไปเลย

แต่นี้เพราะไม่มีนั่นเอง จึงได้ขอร้องจากพี่น้องทั้งหลายให้ช่วยกัน อันนี้ไม่ใช่กำลังของคนคนเดียวจะยกได้ มันกำลังของทุกคนที่จะยกชาติของตนขึ้นถึงถูกถึงต้องได้พยายามอย่างนี้ เมื่อมันหนักมากก็พักไปเป็นระยะๆ เพราะเวลานี้แก่มากแล้ว เดินไปก็โซซัดโซเซแล้ว กำลังวังชาไม่มี แต่จิตใจนั้นแข็งแกร่งตลอดเวลา ไม่งั้นไปไม่ได้นะ นี่เราไปด้วยอำนาจกำลังใจ กำลังความเมตตาต่างหาก ที่เรา

ตะเกียกตะกายอยู่ทุกวันนี้ ใจเป็นสำคัญมากนะ...”

รวมหัวใจชาวไทย เป็นหนึ่งเดียวเพื่อชาติ

“...ขอให้พี่น้องทั้งหลายผู้รักชาติจงรวมน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อเทิดทูนชาติไทยของเราด้วยการบริจาคอุดหนุนชาติไทยของเราให้กระเตื้องขึ้นโดยลำดับ เราจะมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้ากันแล้วงานที่หลวงตาเป็นผู้นำนี้ ไม่มีก๊กมีเหล่า ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีกรรมมีเวรต่อผู้ใด ไม่ได้นำด้วยมีโลภเข้ามาแฝงเลย เป็นธรรมจึงไม่มีคู่กรรมคู่เวร ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีข้าศึกศัตรู ไม่มีก๊กนั้นก๊กนี้ มีแต่ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันล้วนๆ ที่พร้อมเพรียงกันบริจาคเพื่อชาติไทยของเรา...

...น้ำใจเป็นของสำคัญ อันนี้แหละที่จะหนุนเมืองไทยของเราให้สง่างามขึ้นไปโดยลำดับ ก็คือความรักชาติความสามัคคีซึ่งกันและกัน และด้วยความต่างคนต่างเสียสละช่วยกัน ใครอยู่บ้านนอกในเมืองที่ไหน ก็คือคนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์เช่นเดียวกัน มีสิทธิที่จะหนุนเมืองไทยเราได้ทุกๆ คน เราจงพากันหนุนเมืองไทยของเราขึ้นให้ได้ สมบัติที่จะมาหนุนเมืองไทยนั้นตั้งไว้ตามโครงการ ก็มีทองคำ ดอลลาร์ เงินสด...

...โดยปกติแล้วเราไม่เคยเกี่ยวข้องกับเงินกับทองแต่ไหนแต่ไรมา แต่มาคราวนี้ได้เป็นเจ้ากี้เจ้าการ เจ้าอำนาจเกี่ยวกับการเงินการทอง การเก็บการรักษาเสียแล้ว เพราะเรารักษาความแคล้วคลาดปลอดภัยในสมบัติเหล่านี้ไม่ให้รั่วไหลแตกซึมไปสถานที่ใด นอกจากจะให้เข้าสู่จุดมุ่งหมายคือความปลอดภัยเท่านั้น จึงต้องได้เข้มงวดกวดขัน...”

คำกล่าวข้างต้นของหลวงตา แสดงถึงความสามัคคีกันเสียสละเพื่อส่วนรวมของพี่น้องชาวไทย ต่างร่วมฟังธรรมและพร้อมเพรียงกันในกิจกรรมอันเป็นมงคล จึงเหมือนกับเป็นการประกาศก้องถึงพื้นฐานเดิมของชาวไทยเรา ที่มีน้ำจิตน้ำใจเฉลี่ยเผื่อแผ่ มีความเสียสละเป็นพื้นฐานอยู่ภายในจิตใจมาแต่ดั้งแต่เดิมรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายนานมาแล้ว

เมื่อถึงคราวยากของชาติบ้านเมือง มีความจำเป็นต้องรวมหัวใจเข้าด้วยกัน และแม้ว่าทุกภาคภาษาทุกท้องถิ่น ซึ่งไม่รู้จักกันมาก่อนเลยก็ตาม แต่เมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้นก็สามารถรวมธรรมสามัคคีกันได้อย่างรวดเร็ว แบบไม่มีทิฐิ มานะไม่ถือสีถือสาไม่แบ่งกลุ่มก๊กเหล่า อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนเลย

คุณค่าของน้ำใจ

หลวงตาท่านเคยพูดถึงสาเหตุที่คนไทยเรามีความกลมเกลียวเข้ากันได้ง่าย ก็เพราะด้วยคนไทยมีหลักธรรมเป็นพื้นฐานฝังลึกอยู่ในใจนั่นเอง เมื่อมีน้ำใจต่อกันแล้ว จะเข้ากันได้อย่างสนิทใจ ท่านเคยกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“ ...โลกเราอยู่ด้วยกันได้ด้วยอำนาจแห่งการเสียสละ คือการให้ทานต่อกัน ความช่วยเหลือกัน มีแต่การเสียสละทั้งนั้น โลกถ้าไม่มีการช่วยเหลือ ไม่มีการให้ทาน เฉลี่ยเผื่อแผ่กันแล้ว ไม่มีความหมาย โลกมีความหมายมากน้อย อยู่ที่การเฉลี่ยเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน ความมีน้ำใจต่อกันนี้สำคัญมาก ผู้มีน้ำใจต่อกัน เฉลี่ยเผื่อแผ่กัน ความเสียสละก็ย่อมมีได้

ถ้าไม่มีน้ำใจ ไม่มีแก่ใจแล้ว อะไรๆ ก็หลุดมือออกไปไม่ได้ ที่นี้อยู่กันเป็นร้อยเป็นพันก็ไม่มีความหมาย คนหนึ่งจะตายดิ้นอยู่นี่ ก็ไม่มีใครดูแลกัน นี่แหละความไม่มีแก่ใจ เพราะฉะนั้นจึงว่า มีมากเท่าไหร่ก็ตาม ถ้าไม่มีความเสียสละ ไม่มีแก่ใจแล้ว ไม่มีความหมายทั้งนั้นแหละมนุษย์เราอยู่ร่วมกัน จะอยู่ใกล้อยู่ไกลไม่สำคัญ สำคัญที่น้ำใจที่มีต่อกัน อันนี้สำคัญมาก

ชาติชั้นวรรณะมันตั้งไปตามลักษณะเฉยๆ มันก็คนนั่นแหละ แต่โดยหลักธรรมแท้คือคน เกิดมาจากท้องพ่อท้องแม่ด้วยกัน ไม่ได้เกิดมาจากท้องเทวดาที่ไหน มาเกิดเป็นคนแล้วก็ว่าชาตินั้น ชั้นนั้น วรรณะนี้ไป ว่ากันไปเฉยๆ ดีไม่ดี เอาสิ่งเหล่านี้มากระทบกระเทือนกัน ไม่ใช่ของดี ความไม่ถือกัน มีน้ำใจ อันนี้สำคัญมาก ใกล้ไกลไปไหนไม่อดอยากไม่ตายคนเรา มีความเสียสละต่อกัน มีน้ำใจต่อกัน คนเราย่อมสนิทกันได้อย่างง่ายดาย ไม่จำเป็นจะต้องเกิดมาในพ่อแม่เดียวกัน แม้แต่พ่อแม่เดียวกัน ยังทะเลาะกันได้ เอาถือเป็นความสนิทติดจม จริงๆ ไม่ได้

มันสำคัญอยู่ที่น้ำใจ ถ้ามีน้ำใจแล้ว คนเราย่อมเข้ากันได้สนิท ต่างคนต่างเสียสละกันอย่างนี้แหละดี มนุษย์เราจะได้มีคุณค่า มีความชุ่มเย็นเป็นสุข... มนุษย์นี้เท่านั้นที่มีน้ำใจต่อกันได้มากยิ่งกว่าสัตว์อื่นๆ เพราะมนุษย์นี้รู้ดีรู้ชั่ว รู้บุญรู้บาป...”

น้ำใจคนจนเพื่อชาติ

ชาวสวนกลุ่มหนึ่งเป็นคนจนไม่มีเงินมีทองบริจาค แต่มีใจอยากร่วมช่วยชาติด้วย จึงอุตส่าห์รวบรวมกันขายมะเขือเทศ ตั้งใจว่าได้เท่าไหร่ก็จะร่วมกันบริจาค

“...เขาเป็นคนทุกข์คนจน...
วิ่งเต้นขวนขวาย
หามามากน้อย
เขายังอุตส่าห์มาหนุน
ชาติของตัว...”

ช่วยชาติกับท่านด้วย น้ำใจแห่งการช่วยชาติครั้งนี้จึงทำให้ท่านรู้สึกถึงใจและซาบซึ้งในน้ำใจของชาวสวนอย่างมาก ดังนี้

“...ไปวันนี้ ไปจากน้ำใจ เขาจะบริจาครวมกันขายมะเขือเทศทอดตลาดไปเลย ได้กี่บาทกี่สตางค์ก็ตามจะเอาเงินจำนวนนี้เข้ามาช่วยชาติ นี่ฟังแล้วถึงใจนะเรา เพราะเราช่วยชาติด้วยความถึงใจจริงๆ ไม่ได้ช่วยแบบจืดๆ จางๆ นะ เราช่วยจริงจังอย่างที่สุด ที่ดีดที่ดิ้นอยู่นี้มีแต่เพื่อช่วยชาติอย่างเดียวเท่านั้น

ถ้าใครไม่เห็นความสำคัญของชาติก็เรียกว่าคนนั้นไร้สาระ ไม่มีชาติเกิดกับเขา ไม่มีชาติเป็นหลัก ไร้ค่าไม่มีราคาเลย คนประเภทนั้นถ้าอยู่ใกล้ริมแม่น้ำโขงให้เขี่ยลงแม่น้ำโขงนะ เข้าใจไหม ถ้าอยู่ใกล้ทะเลให้เขี่ยลงทะเล อย่าให้ตกค้างอยู่ในเมืองไทย คนไม่มีหลักมีเกณฑ์คนไม่รักชาติ ต้องเขี่ยลงทะเล ให้พวกที่เขารักชาติอยู่ในเมืองไทย

...ที่รักชาติอุตส่าห์ขวนขวายรวบรวมกัน... บริจาคเพื่อช่วยชาติ เราฟังแล้วถึงใจนะ มันสำคัญอยู่ที่น้ำใจ ความรักชาติหนุนชาติ รักษาชาติเป็นสิ่งที่เป็นมงคลมากทีเดียว ก็เหมือนลูกรักพ่อรักแม่

พ่อแม่จะเป็นคนมีคนจน ลูกรักด้วยกันทั้งนั้น คนจนก็รักพ่อรักแม่ คนมั่งมีก็รักพ่อรักแม่ หลักใหญ่อยู่ที่รักพ่อแม่ของตน นี่คือชาติของตน นั่นเราเอาตรงนี้นะ คนมีคนจนไม่สำคัญ ความรักชาติสำคัญมากทีเดียว...

วันนี้จะไปเทศน์อนุโมทนาน้ำใจที่รักชาติ อุตส่าห์พยายามรวบรวมกัน มีมากมีน้อยชาวสวนด้วยกัน รวมมาเป็นน้ำใจช่วยชาติของเรานี้ เด่นมากนะ พี่น้องทั้งหลายให้ฟังให้ถึงใจนะ เขาเป็นคนทุกข์คนจนเป็นชาวสวนวิ่งเต้นขวนขวายหามามากน้อย เขายังอุตส่าห์มาหนุนชาติของตัว นั่น

มันควรจะเป็นคติตัวอย่างทั่วประเทศไทยของเรา เมืองไทยของเราถ้าต่างคนต่างรักชาติเห็นชาติเป็นสำคัญแล้ว ต่างคนต่างรักต่างคนต่างสงวน ต่างคนต่าง

บำรุงรักษากัน ชาติไทยของเราก็มีความแน่นหนามั่นคง นี่ละสำคัญที่จุดนี้นะ...”

ผู้ใหญ่ต้องเป็นผู้นำแห่งงานเสียสละเพื่อชาติ

ความร่วมไม้ร่วมมือของผู้น้อยและมีผู้ใหญ่เป็นผู้นำร่วมแรงร่วมใจ แสดงถึงความสามัคคีของหน่วยงานหรือจังหวัดนั้น ในเรื่องนี้ท่านแสดงธรรมไว้ ดังนี้

“...ดังพี่น้องทั้งหลายได้นำเครื่องบริจาค...ประเภทต่างๆ มาวันนี้ ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นสิ่งที่มีคุณค่าออกจากน้ำใจแห่งความรักชาติของพี่น้องทั้งหลายได้มาช่วยเหลือกัน ปรากฏสง่างามอยู่ที่ศาลาและที่อื่นๆ ในบริเวณนี้เต็มไปหมด...

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของพี่น้องทั้งหลาย เพราะผู้ใหญ่สำคัญมากที่สุด ในครอบครัวเหย้าเรือนก็มีพ่อบ้านแม่เรือนเป็นที่อยู่ของเด็กลูกๆ หลานๆ ในสกุลนั้นๆ ถ้า ผู้ใหญ่ไม่มี ผู้ปกครองไม่มี หาหลักหาเกณฑ์ ไม่ได้

นี่บ้านเมืองของเราก็ต้องมีผู้ใหญ่ เช่น จังหวัด...ก็มีท่านผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นผู้นำ มาเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นหลักอันใหญ่โต เป็นความอบอุ่นของพี่น้องทั้งหลาย วันนี้จึงมีความสง่าราศีมากในงานของเรา เพราะมีท่านผู้ใหญ่มาประดับเกียรติแก่จังหวัดและชาติไทยของเราให้สง่างาม

ถ้ามีตั้งแต่เด็กเล็กเด็กน้อยตาสีตาสาขวนขวายทำกัน โดยผู้ใหญ่บกพร่อง ผู้ใหญ่ไม่สนใจอย่างนี้ เรียกว่าเสียความงามเสียความสง่าราศี ไม่มีคุณค่าประการใด ดีไม่ดีเขายังตำหนิผู้ใหญ่อีกด้วย... หาความร่มเย็นให้ประชาชนพลเมืองไม่ได้ อย่างนี้เขาก็อาจยกโทษได้

ต่อเมื่อมีผู้ใหญ่มาเป็นผู้นำแล้ว ทำไมใครจะไม่อบอุ่น ต้องมีความอุ่นทั่วหน้ากัน ตั้งแต่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดและรองลงมาตามลำดับลำดา ข้าราชการทุกหน่วย ตำรวจ ทหาร ประชาชน ข้าราชการทุกหน่วยพร้อมเพรียงกันมา ให้ความสนับสนุนและความร่มเย็นแก่พี่น้องชาวไทยและชาติไทยของเราแล้ว ต้องเป็นงานที่มีสง่าราศีมาก...”

พระภิกษุสามเณรควรช่วยชาติ

ท่านเทศน์ในคราวที่พระภิกษุสามเณร ต่างสามัคคีกันออกมาจากป่าเขาเพื่อเสียสละบริจาคเงินและทองคำช่วยชาติ ดังนี้

“...นี่แหละที่จะออกมาในครั้งหนึ่งๆ หละ ออกมาจากป่าจากเขา ท่านเป็นครูเป็นอาจารย์เขาอยู่ตามที่ต่างๆ แล้วก็มารวมกัน รวมนี่ก็แสดงน้ำใจของผู้มีธรรม ผู้มีธรรมย่อมมีจิตใจกว้างขวาง ย่อมมีจิตเมตตามีจิตใจสะอาด แสดงออกมาด้วยความเป็นมงคลแก่โลกแก่สงสาร ดังพระพุทธเจ้าท่านเสด็จไปไหน เป็น

"...พ่อแม่ของสงฆ์ไทยกำลังได้รับความตกทุกข์ลำบาก... ...ลูกพระสงฆ์ไทยทำไมจึงจะใจดำน้ำขุ่นช่วยพ่อช่วยแม่ไม่ได้..."

มงคลแก่โลก พระสาวกไปไหน เป็นมงคลแก่โลก เป็นเนื้อนาบุญอันชุ่มเย็นของโลกนั่นนะ ท่านไปอย่างนั้นนะ

ทีนี้ถ้าหากผู้สืบต่อสายธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่มากก็น้อยต้องแสดงออกซึ่งน้ำใจอันดีงาม นี่หละ เรียกว่า ออกมาจากใจที่ขาวสะอาด ออกมาจากใจที่มีเมตตาเฉลี่ยเผื่อแผ่ต่อกัน นี่ชาติไทยของเราเวลานี้กำลังจนตรอกจนมุมทั้งประเทศ

นี่ แล้วพระสงฆ์เหล่านี้ที่อยู่ในเมืองไทยนี้เป็นลูกของใครบ้าง เอาซิ ไล่เข้าไปพระสงฆ์ที่มาเป็นพระสงฆ์ไทยอยู่เวลานี้ เป็นลูกของใคร ลูกมีพ่อมีแม่น่ะ พ่อแม่ของพระสงฆ์นี้อยู่ตามป่าตามเขา อยู่ตามที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทย อยู่ที่ไหนมีหมดพ่อแม่ของพระสงฆ์ในสมัยปัจจุบันนี้

เวลานี้กำลังตกทุกข์ได้ยากลำบากทั่วประเทศไทย เรียกว่า พ่อแม่ของสงฆ์ไทยเรานี้กำลังได้รับความตกทุกข์ลำบาก แล้วทำไมลูกสงฆ์คือลูกมีพ่อมีแม่ ลูกพระสงฆ์ไทยซึ่งมีพ่อมีแม่แล้ว ทำไมจึงจะใจดำน้ำขุ่นช่วยพ่อช่วยแม่ไม่ได้ พ่อแม่กำลังตกทุกข์ได้ยากลำบากเข็ญใจ

นี่พระสงฆ์ออกมาช่วยนี้ เรียกว่าทำกิจสงฆ์โดยสมบูรณ์ นี่หละงานของสงฆ์ เป็นงานอย่างนี้ สงฆ์ต้องช่วยชาติซิ ช่วยโลกช่วยสงสารสัตว์ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าท่านว่า **มหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง** พระพุทธเจ้าทรงพระเมตตามหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ ฟังซิ แล้วทำประโยชน์ให้แก่สัตว์นี้ไม่มี ประมาณ นั่นแหละ แปลออกมาทำประโยชน์ให้สัตวโลกไม่มีประมาณเลย ไม่มีใครเกินพระพุทธเจ้า

เราเป็นลูกศิษย์ของพระตถาคตก็ต้องแสดงลวดลายออกมาบ้าง ไม่มากก็น้อยตามกำลังความสามารถของตน มันถึงจะถูก ไม่ใช่พระสงฆ์แบบใจดำน้ำขุ่น..."

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เสด็จพระราชดำเนินกราบนมัสการท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
ทรงสดับพระธรรมเทศนา และทรงถวายทองคำ พร้อมปัจจัย แด่ท่านพระอาจารย์
ณ สวนแสงธรรม พุทธมณฑลสาย ๓ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑

ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
ทรงสดับพระธรรมเทศนาและทรงเป็นประธานในวาระต่างๆ ของการรวมน้ำใจช่วยชาติ

หลักทรัพย์ หลักใจ

ไม่อิ่ม ไม่เลิกรา

หลวงตากล่าวว่า

"...การช่วยชาติด้วยการเสียสละเงินทองส่วนตนเข้าเป็นสมบัติกลางนี้ จริงๆ แล้วเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ แต่ก็มีความจำเป็นต้องช่วยกัน เพราะคลังหลวงแห่งชาติยังขาดตกบกพร่องอยู่ จึงต้องขอให้ชาวไทยเราทุกคนต่างช่วยกันเสียสละ มากน้อยไม่สำคัญ สำคัญที่ต่างช่วยกันอุดหนุนครั้งแล้วครั้งเล่า เหมือนเรารับประทานอาหาร ไม่อิ่มไม่เลิกรา

การเสียสละก็เช่นกัน เมื่อมีมากน้อยเท่าไร ก็แบ่งมาช่วยหนุนเพื่อชาติเราครั้งแล้วครั้งเล่าเช่นกัน จนกว่าคลังหลวงจะอิ่ม ใครมีเงินก็ช่วย มีทองคำก็ช่วย เพื่อเอามาเป็นหลักประกันแก่ชาติ..."

รักชาติไทย ส่งเสริมสินค้าไทย

ท่านเน้นเสมอให้มีความรักชาติ ควรเห็นคุณค่าของสมบัติข้าวของเครื่องใช้ของชาติไทยเราเอง ไม่ควรหลงใหล สินค้าจากเมืองนอกอย่างไร้เหตุผล ดังคำเทศนาของท่านว่า

"...การอยู่ ให้ประหยัด การกิน ควรกินอะไร...กินอย่างประหยัด ใช้สอยก็ใช้สอยอย่างประหยัด อย่าฟุ่มเฟือย... เรา

อย่าไปฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมของเมืองนอกเมืองนาเมื่อไม่มีความจำเป็น... จงขอให้พากันรักกันสงวน

มีอะไรของใช้ของสอยเครื่องอยู่เครื่องกินภายในประเทศไทยของเรา ใครสร้างขึ้นมาผลิตขึ้นมา ให้สนับสนุนกัน ซื้อของกันและกัน มาอยู่มากินมาใช้มาสอย นี่เป็นเนื้อหนังของชาติไทยเรา เลี้ยงชาติไทยของเรา จะเป็นความเข้มแข็งขึ้นมาในชาติไทยของเรา โดยไม่ต้องไปอาศัยคนอื่น นี่หลักใหญ่

สิ่งภายนอก หากมีความจำเป็น เราจะซื้อจะหาตามธรรมดาโลกอยู่ร่วมกัน ก็ต้องมีการผลัดเปลี่ยน มีการแลกเปลี่ยนเป็นธรรมดา ของเขามี ของเราไม่มี ก็จำเป็นต้องซื้อต้องหาจากเขา เขาก็เหมือนกันกับเรา นี่เป็นความจำเป็น ใครก็ทราบด้วยกันทุกคน เมื่อจำเป็นอย่างนี้ เขากับเราก็ปฏิบัติอย่างเดียวกัน

แต่ถ้าไม่จำเป็น เกิดขึ้นจากความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม อะไรก็ดีตั้งแต่ของนอกๆ ของเราหาคุณค่าหาราคาไม่ได้ คุณค่าราคาไปอยู่กับเมืองนอกเมืองนาเสียหมด

"...ให้รักษาศีลธรรม และความประพฤติของตน ...อย่าทำตัวหรูๆ หราๆ ฟุ่มเฟือย..."

อย่างนี้เรียกว่า เราไม่มีหลักมีเกณฑ์ ไม่มีเนื้อมีหนัง ไม่มีสง่าราศีภายในตัวของเราเลย ประเทศไทยทั้งชาติก็ไม่มีคุณค่า เพราะคุณค่าไปอยู่กับเมืองนอกเสียทั้งหมด..."

ทรงมรดกธรรม

ท่านเน้นจุดสำคัญว่า การแก้ไขที่จะให้ตรงจุดตรงต้นเหตุก็คือ การทรงเอามรดกธรรม มรดกของพระพุทธศาสนา เอาศีลธรรม ความประพฤติดีงาม ด้วยเหตุด้วยผลด้วยหลักด้วยเกณฑ์เข้ามาอุดหนุนจิตใจ จนมีหลักประกันภายในจิตใจ นั่นคือมีหลักใจ

โดยการหันกลับมาปรับปรุงตัวของเราแต่ละคนๆ ให้มีความประหยัด ไม่ลืมเนื้อลืมตัว ไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม การอยู่การกินการใช้การสอยการไปการมา ให้มีความประหยัด ให้มีเหตุผลตามอรรถตามธรรม รักษาศีลธรรมความประพฤติของตน อย่าทำตัวหรูๆ หราๆ ฟุ่มเฟือย

ท่านให้ดูพระผู้มีหลักเกณฑ์ภาย

ในใจเป็นแบบอย่าง เพราะพระเป็นแนวหน้า เป็นแม่แบบแห่งความประหยัด เป็นตัวอย่างแห่งความเรียบง่ายมีเหตุผล มีการระมัดระวังควบคุมจิตใจไม่ให้คะนองด้วยราคะตัณหาโลภโมโทสันจนเลยเขตเลยแดน แต่ให้มีธรรมเข้าคอยสกัดลัดกั้น เป็นเบรกห้ามล้อไว้

การไปเทศนาช่วยชาติในที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ท่านจึงเน้นย้ำเรื่องหลักใจอยู่เสมอ อันจะทำให้การอยู่การกินการใช้การสอยการไปการมาของเรามีหลักเกณฑ์เหตุผลมากขึ้น หลักทรัพย์ส่วนตนก็จะแน่นหนามั่นคงมากขึ้นตามลำดับ

แล้วก็หันหน้าเข้าช่วยกันอุดหนุนชาติเป็นลำดับลำดาเช่นกัน เหมือนเรารับประทาน หลักทรัพย์ของชาติก็จะแน่นหนามั่นคงมากขึ้นตามกัน เพราะเหตุแห่งการหันมาแก้ไขที่ต้นเหตุของแต่ละคนนั่นเอง การสร้างจิตใจให้เจริญจนมีหลักเกณฑ์

แน่นหนา จึงเป็นการแก้ไขต้นเหตุแห่งปัญหาของชาติอย่างแท้จริง

เสียสละเพื่อชาตินี้...
เป็นคติแบบอย่างอันดีงาม
แก่เด็กกุลบุตรสุดท้ายภายหลัง

ท่านกล่าวถึงประโยชน์ของการสามัคคีช่วยชาติครั้งนี้ มีผลดีแก่เด็กลูกหลานดังนี้

“...ความเสียสละเพื่อชาติของตน...เป็นเครื่องประดับชาติของไทยเรา ก็คือสมบัติของเราเองที่นำออกไปประดับแล้วสวยงามไปหมด แล้วนี้ยังจะเป็นเครื่องฝังใจของกุลบุตรสุดท้ายชาวไทยของเราไปตลอดอวสานนะว่า พ่อแม่ปู่ย่าตายายของเด็กไทยเรา พาลูกหลานของตนดำเนิน

"...ความเสียสละเพื่อชาติของตน... ยังจะเป็นเครื่องฝังใจของกุลบุตรสุดท้ายชาวไทยของเราไปตลอดอวสาน..."

อย่างไรบ้าง นี่เป็นคติอันสำคัญ เป็นรากฐานอันสำคัญที่เราทั้งหลายซึ่งเป็นผู้ใหญ่ของเด็กไทยเราที่กำลังติดตามพ่อแม่มาตามแบบพิมพ์มา...

...แบบพิมพ์เป็นยังไง คือผู้ใหญ่ของเรานี่ เวลานี้กำลังคับขัน ผู้ใหญ่ของชาติไทยเราทุกคนๆ ตั้งหน้าตั้งตาช่วยเหลือกันเต็มกำลังความสามารถ เอาสมบัติของตนแต่ละคนๆ ออกไปเป็นเครื่องประดับให้เป็นสมบัติของโลกสง่างามหมด นี่ผู้ใหญ่ก็เป็นที่ภาคภูมิใจ เป็นคติตัวอย่างอันดีงามแก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลังได้ดีมาก

และอันนี้ยังจะฝังใจของเด็กไทยเราไปตลอดนะ ให้เป็นผู้เข้มแข็ง มั่นคงต่อทุกสิ่งทุกอย่าง อันใดที่จะเป็นภัย ฟัดกันเลย...เรียกว่า ไม่ท้อถอย ไม่อ่อนแอ ไม่ล้มเหลว เพราะหัวหน้าพ่อแม่ปู่ย่าตายายของเด็กไทยเราเป็นผู้นำด้วยความกล้าหาญชาญชัยทุกสิ่งทุกอย่าง...

เด็กไทยเรา จะเป็นเด็กที่มีความแน่นหนามั่นคง มีหลักใจ มีหลักทุกอย่างในประเทศไทยของเราแน่นหนามั่นคง เพราะพวกเราทั้งหลายเป็นผู้นำ

สำคัญมาก ไม่ใช่ว่าเราทำนี้ จะเป็นประโยชน์เฉพาะปัจจุบัน ยังจะเป็นประโยชน์ต่อกุลบุตรสุดท้ายภายหลังต่อไปอีก เรียกว่า ชาติไทยเราเป็นชาติที่แกร่งด้วยความแน่นหนามั่นคงด้วยความเสียสละ ด้วยความรักชาติทุกคน...

ถ้าชาติไทยของเราต่างคนต่างมีน้ำใจอย่างที่ว่า ให้เป็นอรรถเป็นธรรมแล้ว ชาติไทยของเราจะแน่นหนามั่นคง มีแต่คนดี ดีหมดทั้งชาติไทยเรา นั่น ถ้าว่าดีแล้วดีทั่วประเทศเลย ถ้าเลว ก็เลวกันหมดเลย...

"...การช่วยชาติคราวนี้ เราเห็นประโยชน์ทางด้านจิตใจมากกว่าด้านวัตถุนะ..."

...เพราะฉะนั้นจึงตั้งหน้าตั้งตาให้เป็นหลักเกณฑ์อันดี ให้เป็นคนดีมีศรีสง่าแก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลังซึ่งเป็นลูกไทยของเราสืบทอดต่อไปจากมรดกของพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่มอบให้นี้ด้วยความเสียสละเพื่อชาติของตน เวลานี้กำลังหัวเลี้ยวหัวต่อละ เอาให้เต็มเหนี่ยวเลยนะ อย่าถอยหลังเป็นอันขาด คราวนี้เป็นชาติที่พลีชีพเพื่อชนะความจนให้ได้...."

“วัตถุ” เป็นพื้นฐาน... “ธรรม” ออกกระจาย

หลวงตาท่านชราภาพมากแล้ว แต่ท่านยังมีแก่ใจเสียสละได้ ด้วยเห็นแก่พี่น้องร่วมชาติ ท่านจึงยอมฝืนสังขารแบกธาตุขันธ์ร่างกาย ไปสงเคราะห์ตามสถานที่ต่างๆ ด้วยการแสดงธรรม

ความอุตสาหะ วิริยะ พากเพียรเพื่อชาติถึงเพียงนี้ของท่าน ก็ด้วยหวังให้พี่น้องไทยเราทุกคน มีหลักธรรมประจำใจ มีความประพฤติดี มีศีลธรรมเป็นหลักยึด มีความประหยัดมัธยัสถ์อดออม และรู้จักเมตตาเฉลี่ยเผื่อแผ่มีน้ำใจ รู้จักเสียสละเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติ ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“...การช่วยชาติคราวนี้ เราเห็นประโยชน์ทางด้านจิตใจมากกว่าด้านวัตถุนะ เพราะธรรมะจะกระจายออก เรียกว่าทั่วประเทศไทย... เพราะมันมีทีวี มีวิทยุ พวกเทปและอะไรเรื่อยๆ

และเทศน์ เราก็เทศน์ไม่หยุด ตั้งแต่เทศน์มานี้ เทศน์ไม่หยุด เทศน์ทุกแห่งทุกหน เทศน์กระจายออกไป มีทุกประเภทของการเทศน์ เทศน์สูงเทศน์ต่ำก็มี สุดยอดมีมีหมด ตามสถานที่ต่างๆ

ถ้ามีพระมามาก ธรรมะจะสูง หมายถึงพระปฏิบัติ ถ้าพระทั่วๆ ไป เราไม่สนใจอะไร... เราเทศน์เน้นหนักทางจิตใจกับธรรม สาระของที่ตั้งที่เกาะของใจคือธรรม เน้นหนักตรงนี้มาก เพราะฉะนั้นจึงว่า การก้าวเดินด้วยวัตถุนี้เป็นเพียงพื้นฐาน การก้าวเดินเฉยๆ หลักใหญ่เราอยู่กับธรรม

เพราะธรรมเกี่ยวข้องกับจิตใจ จิตใจเป็นเรื่องใหญ่โตมาก ทั้งวัตถุเหล่านี้ก็จะต้องเกี่ยวข้องกับจิตใจ วัตถุช่วยชาติเหล่านี้นะ ความเป็นอยู่ของประชาชน ก็จะค่อยกระเตื้องขึ้นมา ไม่ลืมเนื้อลืมตัวจนเกินไป จะรู้ตัวเรื่องประหยัดบ้าง...”

การช่วยชาติครั้งนี้จึงเป็นมหามงคลยิ่ง มีความหมายที่ละเอียดลออลึกซึ้ง มีคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่พี่น้องชาวไทย และสิ่งนี้ย่อมเป็นคติตัวอย่างอันดีงามแก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลังต่อไปอีกนานแสนนาน...

๙
กิจวัตรและมรดกธรรม

๙. กิจวัตรและมรดกธรรม

กิจวัตร หลวงตา

ภารกิจของท่านอาจมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยอย่างไรนั้น
ขึ้นอยู่กับอายุ สุขภาพ การอนุเคราะห์หรือการเกี่ยวข้องกับโลกด้วย
การกล่าวถึงภารกิจของท่านในที่นี้ จึงเป็นการกล่าวในสมัยที่ท่านมีสุขภาพพอเป็นไป
และเป็นระยะที่ท่านยังบิณฑบาตเองได้

ตี ๓ ตื่นจากจำวัดแล้วจึงบริหารกาย ถัดจากนั้นจึงนั่งสมาธิภาวนาเรื่อยไปจนกระทั่งได้เวลารุ่งอรุณ

รุ่งอรุณ พระอุปัฏฐากท่านจะเข้าไปทำหน้าที่ต่างๆ ภายในกุฏิและบริเวณ ช่วงเวลานี้ท่านเองจะลงไปเดินจงกรมอยู่ในป่า (เว้นแต่มีธุระอื่นที่ควรจัดทำในเวลานี้ ท่านก็ไม่ได้เดินจงกรม) จนใกล้เวลาจะบิณฑบาตท่านจึงออกจากทางจงกรมมากราบพระประธานและรูปครูบาอาจารย์ที่ศาลา และออกบิณฑบาตในหมู่บ้านซึ่งห่างจากวัด ๑ กม.

สมัยที่สุขภาพของท่านเป็นปกติ ได้บิณฑบาตร่วมสายกับพระเณรอยู่โดยสม่ำเสมอ เพิ่งจะย่นระยะทางลงเหลือเพียงแค่ชายบ้าน ๓-๔ หลังคาเรือนก็ต่อเมื่อธาตุขันธ์ร่างกายท่านเริ่มทรุด ฉันอาหารไม่ค่อยได้ การพักผ่อนหลับนอนไม่

เป็นปกติราวปี พ.ศ.๒๕๒๖ นี่เอง แต่ไม่ว่าสมัยใดการออกบิณฑบาต ท่านมักไปตามลำพัง โดยปล่อยให้พระเณรล่วงหน้าไปก่อน ด้วยเพราะท่านถือเป็นการเดินจงกรมไปด้วย กำหนดพิจารณาไปด้วย พิจารณาเรื่องอรรถเรื่องธรรมลึกตื้นหยาบละเอียดของธรรมบทต่างๆ แง่ต่างๆ (นับแต่วันที่ท่านนำเครื่องอุปโภคบริโภคไปแจกโรงพยาบาลย่านจังหวัดสกลนคร และประสบอุบัติเหตุ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๑ ทำให้กระดูกต้นแขนขวาแตก ท่านจึงงดออกบิณฑบาตนับแต่นั้นมา)

©Ñ"ŠËÑ เมื่อฉันเสร็จ หากไม่ตรงกับวันหยุด ถ้ามีคณะศรัทธามาทำบุ-แม้มีจำนวนไม่มาก ท่านก็เมตตาแสดงธรรมให้ฟัง แต่ถ้ามีจำเพาะผู้มาทำบุ-อยู่เสมอไม่ค่อยขาดท่านอาจพูดให้ฟังเล็กน้อยแล้วบอกให้กลับ

สำหรับวันหยุดราชการและวันพระซึ่งคนมามาก ท่านจะเทศน์อบรมเป็นประจำ แต่ในระยะปัจจุบันนี้ (ปี ๒๕๔๒) ท่านเมตตาเทศน์อบรมทุกเช้า จากนั้นจึงเข้าที่พัก

ออกสงเคราะห์โรงพยาบาล

หลังจังหันแล้ว ท่านมักนำข้าวสารอาหารสด อาหารแห้ง ปลากระป๋องน้ำปลา น้ำมันพืช ขนม ไข่ ผ้าขาว และอื่นๆ ไปแจกจ่ายหมุนเวียนตามโรงพยาบาลต่างๆ อยู่เป็นประจำ พร้อมกับถามไถ่ถึงความขาดเขินในวัสดุอุปกรณ์ทางการ

แพทย์หรือหยูกยาต่างๆ หากมีความจำเป็น ท่านจะเมตตาช่วยเหลือทันที

ในบางวันท่านก็เมตตาออกเยี่ยมเยียนพระเณรในสำนักหรือวัดในถิ่นทุรกันดารที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นกำลังใจ พร้อมนำเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ สงเคราะห์ช่วยเหลืออีกด้วย

ตรวจตราพระเณร

แต่เดิมนั้น ช่วงที่ท่านไม่รับแขกนี้ ท่านใช้ไปในการพักผ่อนบ้าง อ่านหนังสือบ้าง ตอบจดหมายบ้างตามอัธยาศัย แต่

ส่วนมากท่านจะเดินตรวจตราไปตามที่อยู่ของพระเณร ซึ่งกระจาย อยู่ทั่วบริเวณวัดที่มีเนื้อที่ ๑๖๓ ไร่อยู่เป็นประจำไม่ค่อยขาด

จากการตรวจ ทำให้ท่านหยิบยกสิ่งบกพร่องมาสอน ย้ำเตือนเสมอถึงชีวิตความเป็นอยู่ การบำเพ็ญภาวนาของพระเณร เพื่อให้มีความขยันหมั่นเพียร และยังถือโอกาสนี้กำชับกำชาพระเณรให้ใส่ใจต่อการเลี้ยงดูเรื่องอาหาร น้ำ และระวังรักษาภัยอันตรายให้กับสัตว์ต่างๆ ที่มาอาศัยอยู่ภายในวัดซึ่งมีจำนวนไม่น้อยอีกด้วย

การออกตรวจตรานี้ ความถี่ห่างขึ้นอยู่กับสุขภาพของท่าน หากปกติดีจะมีถึง ๓ วาระ คือ เช้า บ่าย และค่ำ มีบางแห่งที่ท่านเคยจำพรรษาอยู่ ถ้าพบพระเณรองค์ใดขี้เกียจทำความเพียร เอาแต่หลับแต่นอนหรือมั่วสุมคุยกันในเรื่องไม่เกี่ยวกับอรรถธรรม ไม่สมกับท่านรับไว้ศึกษาอบรมด้วยความเมตตาแล้ว แม้เวลาดึกดื่น ตี ๒ หรือเช้ามืดตี ๔ ท่านก็จะลองออกไปตรวจดู หากพบว่าเป็นเช่นนั้นติดต่อกันถึง ๓ ครั้ง โดยไม่ยอมแก้ไขปรับปรุงตัวเอง รายเช่นนั้นจะถูกขับออกจากวัดในเวลาไม่ช้าเลย

ด้วยเหตุที่ท่านเมตตาออกสอดส่องนี้เอง จึงทำให้พระเณรไม่นิ่งนอนใจอยู่ด้วยความประมาท พากันขวนขวายทำความพากเพียรอยู่โดยสม่ำเสมอ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นแก่ตัวเองแล้ว ยังส่งผลไปถึงหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันให้มีความสงบสุขร่มเย็นไปด้วย แม้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งท่านมีอายุ ๘๖ ปีแล้ว แต่การตรวจตราพระเณร ก็ยังเป็นสิ่งที่ท่านให้ความเมตตาเอาใจใส่อยู่เสมอมิได้ขาด

สุขภาพเริ่มทรุดลง

นับแต่ปี ๒๕๒๖ เป็นต้นมา สุขภาพของท่านเริ่มทรุดเห็นประจักษ์ การออกตรวจเหลือเพียงวาระเดียว ส่วนมากมักเป็นช่วงบ่ายที่ว่างจากแขก แม้ปี พ.ศ.๒๕๓๐ ไปแล้ว ธาตุขันธ์ร่างกายท่านจะดีขึ้นก็ตาม แต่ความที่มีผู้คนประชาชนพระเณรหลั่งไหลมากราบนมัสการขอฟังธรรมจากท่านมากขึ้นผิดหูผิดตา ความบอบช้ำย่อมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านจึงต้องการเวลาเยียวยาให้กับธาตุขันธ์ร่างกายมากขึ้น แม้กระนั้นก็ตาม ความที่เคยกระทำมาเป็นประจำ ก็ทำให้มีเวลาใดเวลาหนึ่งที่ท่านจะต้องออกเดินตรวจอย่างน้อยวันละครั้งอยู่เสมอ

บ่ายโมง ท่านจะเริ่มรับแขก จะมีพักบ้างเพียงเล็กน้อยในช่วงเวลาปัดกวาดลานวัดและสรงน้ำ และเมื่อใกล้ค่ำจึงงดรับ หากวันไหนที่ท่านออกไปแจกของตามโรงพยาบาล วันนั้นท่านมักจะกลับมาในช่วงบ่ายโมงถึงบ่าย ๓ โมง จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับระยะทางที่ไป

๖ โมงเย็น ท่านมักอยู่ภาวนาภายในกุฏิ หรือเดินจงกรมในป่า บางครั้งท่านก็ออกตรวจตามที่พักของพระเณร

๒ ทุ่ม ท่านจะลงจากกุฏิเพื่อมาตรวจของเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้ในโกดังโรงทานสำหรับการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่โรงพยาบาล ท่านดูว่ามีสิ่งใดขาดตกบกพร่องไปหรือไม่ หรือมีโรงพยาบาลหรือหน่วยงานใดมาขอรับสิ่งของในวันนั้นบ้าง

บ่อยครั้งที่ท่านจะสอบถามธุระต่างๆ กับพระเวรศาลา และโอกาสพิเศษท่านจะนั่งฉันน้ำปานะ

ในช่วงนี้เองที่ท่านจะเมตตาเล่าเรื่องเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติธรรมแก่พระเณร จากนั้นเมื่อควรแก่กาลแล้ว ท่านจึงขึ้นกุฏิ เดินจงกรมหรือนั่งภาวนาต่อไปจนเวลาประมาณ ๕ ทุ่มจึงเข้าจำวัด

ภายในกุฏิหลวงตา

ทางจงกรมของหลวงตา

๓๐

อยู่...
เพื่อลูก เพื่อหลาน

คงจะเป็นเพราะหลวงตาเห็นว่าท่านชราภาพมากขึ้น ด้วยความห่วงใยลูกหลานเกรงจะไม่มีหลักใจเป็นที่พึ่งที่เกาะ ทำให้ในระยะหลังมานี้ ท่านมักจะเทศน์เตือนอยู่เสมอๆ มิให้เผลอเพลินอยู่ในความประมาท แต่ให้พากันรีบเร่งขวนขวาย สร้างคุณงามความดีประดับตนให้มาก ท่านย้ำแล้วย้ำเล่าในเรื่องบาปบุญคุณโทษ ว่าเป็นของมีจริง นรกสวรรค์ พรหมโลกนิพพานมีจริง จงอย่าได้ท้าทาย

คำกล่าวในบทนี้ แสดงถึงความเมตตาของท่านที่อุตส่าห์ยอมเหน็ดเหนื่อยทุ่มเทให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยประการ ต่างๆ แก่โลกตลอดมา ทั้งนี้ก็ด้วยหวังจะให้กุลบุตรสุดท้ายภายหลังได้เห็นแบบฉบับที่ถูกต้อง และพากันยึดถือเป็นคติตัวอย่างอันดีงามแก่ตน ดังนี้

ของฝากประดับโลก

"... เวลามีชีวิตอยู่นี้เราจะทำความดีให้โลกทั้งหลายได้เป็นคติตัวอย่างอันดีงาม และทำด้วยความเมตตาสงสารต่อโลก เพราะหลังจากนี้แล้ว คือว่า เราตายแล้วเราจะไม่กลับมาเกิดในโลกนี้อีกต่อไปเป็นตลอดอนันตกาล จะเกิดซ้ำๆ ซากๆ

ตายแล้วตายเล่า ตายเกลื่อนตายกล่น วุ่นวายอยู่ตั้งแต่ชาติน้ีย้อนหลังเท่านั้น ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปเป็นชาติสุดท้ายของเรา เราจะไม่มาเกิดมาตายอย่างนี้อีกต่อไป เราถึงที่สุดวิมุตติหลุดพ้นแล้วในหัวใจของเรา

ใครจะว่าเราบ้าก็ให้ว่าไป เราไม่ได้พูดออกด้วยความเป็นบ้า เราพูดออกด้วยความเป็นธรรม ขอให้พี่น้องทั้งหลายฟังเป็นธรรม อย่าไปหาว่าหลวงตาบัวนี้โอ้อวดอย่างนั้นอย่างนี้ นั้นละ กิเลสมันเข้าไปย่ำยีตีแหลกไปตีตลาดแล้วนะนั่นน่ะ แล้วแทนที่จะได้ผลประโยชน์จากคติธรรมที่ท่านสอนนี้ กลับไปเป็นข้าศึกต่อตัวเองเผาลนตัวเอง

...ว่าหลวงตาบัวโอ้อวดอย่างนั้นอย่างนี้ โอ้อวดอะไร ของปลอมมียังแสดงออกได้เต็มบ้านเต็มเมืองเต็มโลกเต็มสงสาร จนหาที่อยู่ไม่ได้เพราะของปลอมทั้งนั้น ของจริงมีแสดงออกมาไม่ได้มีอย่าง

“...ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์-ใด ทรงทำแบบเดียวกัน และพระสาวกเหมือนกัน เมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประกาศธรรม-สอนโลก คือเอาความจริงออก-สอนโลก...”

เหรอ ถ้าอย่างนั้นศาสนาก็หมดแล้วในประเทศไทยเรา พุทธศาสนาไม่มีแล้ว

ผู้รู้ของจริง เห็นของจริง นำของจริงออกมาพูดไม่ได้ ว่าเป็นการโอ้การอวด เห็นไหมกิเลสเอารัดเอาเปรียบ กิเลสเหยียบย่ำทำลายหมด ไม่ให้พูดของจริง ให้พูดแต่ของปลอม เรื่องของกิเลสเต็มบ้านเต็มเมืองพูดได้ทั้งนั้น ถ้าพูดของจริงพูดไม่ได้ นี่เห็นไหมศาสนาจะหมดแล้วนะ ถ้าของจริงพูดออกมาไม่ได้...”

พระอรหันต์ท่านรู้แล้ว...
จึงประกาศธรรมสอนโลก

“...นี่เรารู้จริงเห็นจริงอย่างนี้ เราพูดตามเรื่องความรู้จริงเห็นจริงอย่างนี้ เหมือนพระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ธรรมแล้ว ท่านรู้จริงเห็นจริงท่านประกาศธรรมสอนโลกเรื่อยมา ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใดทรงทำแบบเดียวกัน และพระสาวกเหมือนกัน เมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประกาศธรรมสอนโลก คือเอาความจริงออกสอนโลก นี่ก็

> *“...เราเกิดมาก็เพื่อทำประโยชน์ให้ตนเองและโลก แล้วเวลาจะตายก็ทำประโยชน์ให้โลกบ้างอย่างนี้... ...มันเป็นความเสียหายแล้วเหรอ?...”*

ความจริงอันเดียวกัน เรานำมาพูดนี้จะผิดไปที่ตรงไหน

แล้วพูดให้ฟังนี้ก็พูดให้พุทธบริษัท บรรดาที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาเสียด้วย ไม่ได้พูดให้ที่ไหนๆ ที่อื่นๆ ฟังซึ่งเขาไม่ได้สนใจในอรรถในธรรม เราพูดให้เลือดเนื้ออันเดียวกันฟัง ด้วยเจตนาหวังดีและความเมตตาอย่างยิ่งล้นพ้นอยู่ในหัวใจของเรา แล้วจะผิดไปที่ตรงไหน นอกจากจะเป็นสิริมงคลแก่ผู้ฟังได้ยึดถือไป

เพราะฉะนั้น เราถึงทำ ทำให้สนุกมือว่างั้นเลย การทำคุณงามความดี ทำเสียจนกระทั่งทำไม่ได้แล้วเราจะหยุด เราหยุดเราหยุดจริงๆ ด้วยไม่วกไม่เวียนอีกการเกิดการตาย

ดังบทภาษิตที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เบญจวัคคีย์ทั้งห้า ***ญาณัญจ ปน เม ทัสสนังอุทปาทิ*** ญาณอันล้ำเลิศประเสริฐสุดความรู้ความเห็นอันล้ำเลิศประเสริฐสุดได้เกิดขึ้นแล้วแก่เราตถาคต นั่นข้อหนึ่ง ข้อที่สอง ***อกุปปา เม วิมุตติ*** ความหลุดพ้นของเราไม่กำเริบอีกแล้ว คือความหลุดพ้นจากทุกข์ไม่มีการกำเริบแล้ว ***อยมันติมา ชาติ*** นี่เป็นที่สาม ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของเราตถาคต ***นัตถิทานิ ปุนัพภโว*** ตั้งแต่บัดนี้ต่อไป ความเกิดอีกตายอีกทุกข์อีกของเราไม่มีอีกแล้ว...”

เตือน! ลูกหลาน เชื่อพระพุทธเจ้าเถิด

“...ตั้งแต่ปีหลวงปู่มั่นมรณภาพมาจนกระทั่งป่านนี้ เราได้ครองธรรมะประเภทนี้มา แต่ไม่เคยแสดงอะไรออกมา มีความจริงยังไงก็ว่าไปตามหลักความจริง แต่นี้มันจะตายทิ้งเปล่าๆ ตายทิ้งเปล่าๆ เกิดประโยชน์อะไร

เราเกิดมาก็เพื่อทำประโยชน์ให้ตนเองและโลก แล้วเวลาจะตายก็จะทำประโยชน์ให้โลกบ้างอย่างนี้ มันเป็นความ

เสียหายแล้วเหรอ ถ้าเป็นความเสียหายก็ผู้ที่ต้องการความเสียหายก็สร้างเอาๆ เท่านั้นเอง นั่นละจึงขอให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ เราทำประโยชน์เราทำเป็นที่แน่ใจ เพราะฉะนั้นขอให้ยึดหลักนี้ไว้เป็นหลักใจ หลักความประพฤติหน้าที่การงาน

อย่าลืมศีลลืมทาน อย่าลืมการกุศล ตายแล้วจะไปเป็นเปรตเป็นผีนรกอเวจี เพราะความเชื่อกิเลสตัณหาใช้ไม่ได้นะ ต้องเชื่ออรรถเชื่อธรรม เราเป็นลูกศิษย์ตถาคตเชื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ให้เสาะแสวงหาการทำบุญให้ทาน

นรก สวรรค์ พรหมโลก มีสดๆ ร้อนๆ พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วทุกๆ พระองค์เป็นแบบเดียวกันหมดไม่มีเคลื่อนคลาดไปไหนเลย บาปมีตามเดิม บุญมีตามเดิม นรกมีตามเดิม สวรรค์มีตามเดิม ใครทำบุญทำบาปก็ไปตามสถานที่ที่ตนทำไว้ทั้งดีทั้งชั่วนั้นแล

เพราะฉะนั้นจึงให้เลือกเฟ้นเสียตั้งแต่บัดนี้ เวลาตายแล้วจึงนิมนต์พระมา กุสลา ธัมมา กุสลา ธัมมา ยายนี้ตายแล้วไปไหนนา อย่ามานิมนต์หลวงตาบัวนะ เราเอาค้อนปาอย่าว่าไม่บอกนะ...”

เมรุที่หลวงตาสั่งให้ทำไว้ในบริเวณลานหน้าวัด
เมื่อคราวอาพาธหนักด้วยโรคท้อง

พิธีตาย...ลาโลก

“...เพราะเหตุไรจึงว่างั้น หลวงตาบัวตายนี้บอกชัดๆ เลยว่าไม่ให้นิมนต์พระมา กุสลา ธัมมา เราสร้างมาพอแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง เต็มหัวใจของเรา เราไม่สงสัยแล้วในธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะพระไตรปิฎก ไม่ว่าจะธรรมความจริงทั่วไตรโลกธาตุ เราบรรจุเข้าในหัวใจนี้หมดแล้ว เราไม่ได้สงสัยแล้ว

เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นจำต้องนิมนต์พระมา กุสลา ธัมมา กุสลา ธัมมา หลวงตาบัวตายแล้วไปไหนนา ไปสันพร้า (สันมีด) นี่เราจะว่าอย่างนั้น เราไม่ว่าไปไหนละ

ถ้าสร้างให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วสงสัยไปไหน แล้วสงสัยอยู่สอนคนไปหาอะไร ถ้าเรายังสงสัยอรรถธรรมอยู่แล้วสอนคนเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ยังไง นี่เราสอนคนเต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มหัวใจเรานะ สอนด้วยความแน่ใจไม่ได้สงสัยเลย และตายแล้วจะไปสงสัยตัวเรายังไงนี่ อันหนึ่ง

อันที่สองนี้ ให้เป็นตามอัธยาศัยของเราเอง เวลาเราจะตายจริงๆ เราเข้าห้องปั๊บ นี่เป็นตามอัธยาศัยของเรานะ เราอยู่คนเดียวถึงวาระที่จะตายแล้ว เราเข้าห้องปั๊บ จะทำวิธีไหนก็ตาม จะนอนก็ตาม จะนั่งก็ตาม ทำพิธีตายลาโลกลาสงสาร ลาการไม่กลับมาอีก ดีดผึงเดียวเท่านั้นไปเลย...”

เมรุเผา...

“...**ศพ** นี้ขออย่างเดียวอย่าเอาไปประกาศเป็นปลาเน่าขายให้แมลงวันแมลงวนมันกวนยุ่งนะ ศพหลวงตาบัวตายนี้จะเป็นปลาเน่าประกาศขายลั่นโลกอยู่นะ...

มันจะประกาศลั่นไปหมดนั่นละ มันไม่ได้เสาะแสวงหาบุญหากุศล มันหาแต่เงินหาแต่ไอ้หลังลาย แล้วหลวงตาบัวก็เลยกลายเป็นสินค้าไอ้หลังลายไปเลยแหลกไปหมด

อันนี้เราขอจากพี่น้องทั้งหลายชาวพุทธของเราไว้ตั้งแต่บัดนี้ อย่าให้มีอย่าให้เป็น ให้ทำกันด้วยความสงบเสงี่ยม ตายแล้ว ๒-๓ คนขึ้นไปเผาเท่านั้นพอแล้ว อย่ายุ่มย่ามๆ อย่าเอายศถาบรรดาศักดิ์มาเหยียบย่ำทำลายธรรมของพระพุทธเจ้า

ให้เป็นธรรมล้วนๆ ทำอะไรให้เป็นธรรมล้วนๆ นั่นเป็นที่พอใจของเรา เพราะพระพุทธเจ้าทรงชมเชยอย่างนั้น...”

ช่วยโลก...แม้วาระสุดท้าย

“...เรื่องศพหลวงตาบัวนี้เรียกว่าเด็ดขาดเลยนะ คอยแต่เวลาจะเผาหลวงตาบัวเท่านั้นหละ เรื่องจะก้าวเดินตามนี้ทั้งหมดแยกเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้

ที่ว่าเงินที่ท่านผู้มาบริจาคทั่วประเทศไทยของเราที่มานี้ เราจะนำเงินหมดทุกบาททุกสตางค์ ยกให้คลังหลวงของเราหมด เป็นวาระสุดท้ายของเราที่ช่วยโลกอย่างเต็มหัวใจ

อันนี้เป็นคำพูดของเราที่เด็ดขาดแล้ว ไม่มีเคลื่อนไหว ไม่มีเปลี่ยนแปลงอะไรเลยละ เรียกว่า คำพูดที่เด็ดขาดตายแล้วต้องเป็นอย่างนั้นจริงๆ เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ว่างั้นเถอะ

เด็ดตลอด จนกระทั่งตายแล้วศพยังเด็ดอีก เด็ดวางลวดลายไว้วาระสุดท้ายแล้ว เพราะตายไปตอนนี้ เราจะไม่มาเกิดอีกแล้ว เราบอกตรงๆ เลย

จะเป็นวาระสุดท้ายของเราที่ตายกองกันในวัฏฏจักรนี้กี่กัปกี่กัลป์มา เราเคยตายมาแล้วกี่กัปกี่กัลป์ แล้วกี่ภพกี่ชาติคราวนี้เลิกกัน เพราะฉะนั้น จึงอุ้มชาติไทยของเราเต็มสติกำลังความสามารถ

จากนั้น สุดวิสัยแล้วของธาตุขันธ์ที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์แก่โลกนี้ เป็นอันว่าดีดปั๊ปทันที ดีดแล้วก็เท่านั้น ไปเลย คำว่า **นิพพานธาตุ** หรือ **ธรรมธาตุ** เราไม่ถามใครแล้ว....”

“ดอกบัว” ผู้เหนือโคลนตม

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ปรมาจารย์ฝ่ายกรรมฐานแห่งยุคปัจจุบัน และเป็นพ่อแม่ครูบาอาจารย์ของ **หลวงตา มหาบัว ญาณสัมปันโน** ท่านพระอาจารย์มั่นได้เคยพรรณนาคุณชาติของคำว่า **“บัว”** ไว้ว่า

“ธรรมชาติของดีทั้งหลายย่อมเกิดมาแต่ของไม่ดี

มีอุปมาดั่งดอกปทุมชาติอันสวยๆ งามๆ ก็เกิดขึ้นมาจากโคลนตม อันเป็นของสกปรกปฏิกูลน่าเกลียด

แต่ว่าดอกบัวนั้น เมื่อขึ้นพ้นโคลนตมแล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่สะอาด เป็นที่ทัดทรง ของพระราชา อำมาตย์อุปราช และเสนาบดี เป็นต้น **และดอกบัวนั้นมิได้กลับคืนไปยังโคลนตมนั้นเลย**”

๑๐
วัดป่าบ้านตาด

๑๐. วัดป่าบ้านตาด

สภาพวัด

ณ ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี บนพื้นที่กำแพงล้อมรอบ ๑๖๓ ไร่ ๒๒ ตารางวา ห่างจากตัวเมืองอุดรธานีไปทางทิศใต้ ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ รอบๆ เป็นที่อุดมสมบูรณ์มีน้ำดี ทำนาได้ผลดีกว่าที่อื่น สภาพภายในเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอันสงบเรียบง่าย

ด้วยเหตุที่มีกำแพงล้อมรอบบริเวณอย่างมิดชิด จึงรักษาต้นไม้และสัตว์ป่าให้รอดพ้นจากการทำลายหรือการลักลอบเข้ามาฆ่าสัตว์ในบริเวณได้บรรยากาศในเขตอภัยทานแห่งนี้จึงร่มครึ้มไปด้วยต้นไม้สูงใหญ่นานาพันธุ์ และเป็นที่พึ่งพิงอันอบอุ่นและปลอดภัยแก่สัตว์น้อยใหญ่หลากชนิด อาทิ ไก่ป่า กระรอก กระแต แย้ นก ฯลฯ ที่นั้นคือ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อก้าวย่างเข้าสู่บริเวณวัด จะสัมผัสกับความร่มรื่นชุ่มตาเย็นใจกับธรรมชาติของป่า ได้ยินเสียงของแมลงมีปีกหมู่ใหญ่ร้องเสียงก้องกังวานสนั่นไพรในบางฤดูกาล ปะปนด้วยเสียงขันของไก่ป่าซึ่งออกเที่ยวหากินอย่างแข็งขันชนิดไม่มีวันหยุดงานเหมือนมนุษย์เรา

ครั้นเดินต่ออีกประมาณ ๕๐ เมตร จะพบศาลาการเปรียญเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นศาลาไม้เนื้อแข็งรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังใหญ่ และมีเพียงหลังเดียวในวัดนี้ เดิมที

เป็นศาลาชั้นเดียวยกพื้นเตี้ย แต่ภายหลังถูกยกให้สูงขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

ด้านบนศาลานั้นเป็นที่ประดิษฐาน ของพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่เป็นพระประธานของวัด ชั้นต่างระดับที่ใช้สำหรับตั้งพระพุทธรูป บนชั้นมีรูปถ่ายของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นศิษย์พระอาจารย์มั่นดังนี้

หลวงปู่ขาว วัดถ้ำกลองเพล หลวงปู่แหวน วัดดอยแม่ปั๋ง หลวงปู่ฝั้น วัดป่าอุดมสมพร ท่านพ่อลี วัดอโศการาม ด้านหลังพระพุทธรูปบนฝาผนังมีรูปถ่ายของหลวงปู่เสาร์ ท่านพระอาจารย์มั่น อยู่ข้างขวา สำหรับข้างซ้ายของพระพุทธรูป มีพระรูปสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ และท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์

ตู้ด้านขวาของพระพุทธรูปนั้น เป็นที่ประดิษฐานอัฐิธาตุของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ รวมทั้งอัฐิธาตุของครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ

หลวงตาใช้สถานที่ชั้นบนของศาลาแห่งนี้ แสดงธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในวัด ตลอดจนเป็นที่ประชุมทำสังฆกรรมร่วมกัน เช่น สวดพระปาฏิโมกข์ อธิษฐานเข้าพรรษา สวดปวารณา และกรานกฐิน เป็นต้น

ด้านล่างศาลานั้นใช้เป็นที่สำหรับฉันภัตตาหารเช้า นอกจากนั้นหลวงตายังใช้เป็นที่แสดงธรรมเทศนา และปฏิสันถารกับศรัทธาฆราวาสญาติโยม ที่มาจากทุกสารทิศอย่างไม่ขาดสายไม่เว้นแต่ละวัน

พระประธานบนศาลาวัดป่าบ้านตาด

กุฏิที่พักของพระเณร

ที่พักของพระภิกษุสามเณรแต่ละรูป เป็นร้านเรียบง่ายคล้ายกระต๊อบเล็กๆ พอแก่การบังแดดฝนหรือลม และเพื่อป้องกันการรบกวนจากสัตว์เลื้อยคลาน หรือกันความชื้นจากพื้นดินและอื่นๆ จึงยกร้านให้สูงขึ้นจากพื้นประมาณ ๑ ๑.๕๐ เมตร

ร้านมีขนาดเพียงพอสำหรับนอนคนเดียว มีหลังคาสังกะสี ผนังทั้ง ๔ ด้าน ใช้ผ้าแป้งดิบหรือจีวรเก่าๆ ขึงแทนฝา เพื่อกันลมกันฝนและใช้มุ้งกลดกันยุง ภายในใช้เก็บบริขารที่จำเป็นของพระภิกษุสามเณร เช่น บาตร กลด ไตรจีวร เสื่อ ผ้าห่ม ตะเกียง เทียนไข หนังสือธรรมะ และของใช้ที่จำเป็นอื่นๆ

กุฏิและทางจงกรมของพระเณร

ด้านหัวนอนจะมีพระพุทธรูปหรือรูปครูบาอาจารย์ติดไว้ เพื่อกราบไหว้บูชาเป็นอนุสติและเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญภาวนา รอบๆ ร้านมีบริเวณพอเหมาะไม่กว้างจนเกินไป

ทุกๆ ร้านมีทางเดินจงกรมอย่างน้อย ๑ สายอยู่ใกล้บริเวณ และมักทำไว้ใต้ร่มไม้ใหญ่ ทางจงกรมมีขนาดกว้างประมาณ ๑ เมตร ยาวประมาณ ๒๕–๓๐ ก้าวเดินปกติ ในยามค่ำคืนขณะเดินจงกรมจะใช้โคมเทียนจุดสว่างพอมองเห็นทาง ร้านเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วบริเวณภายในวัด แต่ละร้านจะอยู่อย่างโดดเดี่ยว เพื่อให้มองไม่เห็นกัน

ทางที่จะเข้าไปถึงร้านเป็นทาง แคบคดเคี้ยวเลี้ยวลด ซึ่งทำให้มองเห็นร้านได้ยาก พระเณรที่เข้าพักในร้าน จึงเหมือนเข้าไปอยู่อีกโลกหนึ่ง ท่ามกลางป่าลึกเพียงองค์เดียว อันเป็นโลกแห่งความสงบร่มเย็นไกลจากเสียงรบกวนใดๆ ทั้งปวง จึงสัปปายะ สะดวกในการบำเพ็ญสมณธรรม

สำหรับกุฏิที่มีฝาผนังทำด้วยไม้ถาวร มีประมาณ ๑๐ กว่าหลัง โดยมากเป็นกุฏิของพระเถระ ภิกษุสูงอายุ หรือกุฏิรวมของฆราวาสที่มาพักภาวนาชั่วคราวช่วงสั้นๆ ซึ่งมีแนวเขตจัดแยกออกจากกันระหว่างพระภิกษุสามเณร ฆราวาสชายและหญิงอย่างเป็นระเบียบ

ภายในวัดป่าบ้านตาด

๓๒

กิจวัตรประจำวัน ของพระเณร

กิจวัตรหลักประจำวันของพระเณร ก็คือ การนั่งสมาธิภาวนา เดินจงกรม เพื่อฝึกฝนสติปัญญา และชำระกิเลสตัวร้อนรุ่มกระวนกระวายอยู่ภายในจิตใจให้เหือดแห้งไป ดังนั้นโดยปกติพระภิกษุสามเณรในวัดจึงไม่รับกิจนิมนต์ไปฉันในที่ใดๆ นอกวัด เพื่อให้มีเวลาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยด้วยการบำเพ็ญเพียรภาวนาแต่เพียงอย่างเดียว

ปัจจุบัน(ปี ๒๕๔๑) วัดป่าบ้านตาด มีพระเณรอยู่จำพรรษา ๔๖ รูป ในจำนวนนี้มีพระภิกษุชาวต่างประเทศ ๓ รูป นอกพรรษามักมีพระภิกษุสามเณรอาคันตุกะเข้ามาพักชั่วคราว เพื่อศึกษาเทศนาธรรมและข้อวัตรปฏิบัติ

ในยามเช้า พระภิกษุผู้มีหน้าที่จะจัดอาสนะหลวงตาด้วยความละเอียดประณีตและเคารพ

ช่วงเช้ามืดก่อนบิณฑบาตจะเป็นการเตรียมสถานที่สำหรับฉันจังหัน โดยทั้งพระและเณรต่างช่วยกันทำความสะอาด จัดอาสนะ กระโถน ขัดถูพื้นศาลาด้วยกาบมะพร้าว ปัดกวาดศาลาและบริเวณรอบๆ อย่างสามัคคีพร้อมเพรียง

งานการทุกสิ่งทุกอย่าง ท่านจะพยายามทำอย่างขันแข็ง มีสติ และเป็นระเบียบเรียบร้อยตามที่ครูบาอาจารย์ท่านสอนเน้นอยู่เสมอตลอดมา

พอได้อรุณ วันใดที่ท้องฟ้าดูเป็นปกติ ไม่มีวี่แววว่าฝนจะตก ท่านจะครองจีวรซ้อนสังฆาฏิ แล้วออกบิณฑบาตโดยพร้อมเพรียงกัน เดินมุ่งหน้าไปทางหมู่บ้านตาด ระยะทางไปกลับประมาณ ๓-๔ กิโลเมตร ขากลับแวะรับบาตรจากญาติโยมที่มาจากในเมืองและต่างจังหวัดในบริเวณหน้าวัดอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อเสร็จจากบิณฑบาต พระเณรและฆราวาสต่างช่วยกันจัดอาหารหวานคาวเป็นหมวดหมู่ใส่ถาดไว้ เพื่อให้ญาติโยมทั้งที่มาพักปฏิบัติธรรมและที่มาทำบุญตอนเช้าได้รับประทานหลังพระฉันเสร็จแล้ว

เมื่อพระเณรจัดอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนี้หลวงตาจะอนุโมทนาให้พรเสร็จแล้วพระเณรท่านจะพิจารณาอาหารในบาตรก่อนด้วย **ปฏิสังขาโย นิโสฯ** เสร็จ

ปัดกวาดทางเดินจงกรม

แล้วฉันในบาตรด้วยอาการสำรวม เงียบกริบ เหมือนไม่มีใครรับประทานอาหารอยู่ในบริเวณนั้น

เสร็จการฉันเช้าแล้ว ผู้มาทำบุญเช้าพร้อมใจกันฟังเทศน์จากหลวงตา หลังฟังเทศน์เสร็จญาติโยมพากันกลับ

สำหรับพระเณรต่างองค์ต่างกลับร้านที่พักปฏิบัติธรรม มีการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาตลอดวัน อาจมีการพักผ่อนบ้างแล้วแต่ความอุตสาหะพยายามของแต่ละองค์

ช่วงเวลาบ่าย เป็นเวลาที่พระมาร่วมกันฉันน้ำร้อนหรือน้ำปานะ ที่โรงไฟหรือโรงต้มน้ำร้อนแค่ช่วงเวลาสั้นๆ สัก ๑๕–๓๐ นาที อันเป็นการพักเหนื่อยจากการภาวนา เสร็จจากนี้ก็แยกย้ายเข้าที่

ภาวนาต่อ จนถึงในช่วงประมาณบ่าย ๓ โมง พระเณรพร้อมเพรียงกันออกมาทำข้อวัตรปัดกวาดร้านและบริเวณ ทางเดินตลอดถึงรอบศาลา จากนั้นขัดถูทำความสะอาดพื้นศาลา เติมน้ำล้างเท้าบริเวณรอบศาลาและในห้องน้ำห้องส้วมให้เต็ม

ดำเนินตามปฏิปทาของหลวงตา

หลวงตาท่านรักศิษย์พระเณรของท่านมาก ท่านพยายามรักษาสภาพวัดให้เหมาะสมสะดวกต่อการบำเพ็ญเพียร ท่านไม่ให้พระเณรมีการงานอย่างอื่นๆ ทำ อันเป็นการขัดต่องานจิตตภาวนาซึ่งเป็นงานหลัก ท่านทะนุถนอมศิษย์พระเณรไม่ให้มีมลทิน ไม่ให้ข้องแวะกับคนภายนอกโดยไม่จำเป็น

วิทยุไม่ให้ฟัง หนังสือพิมพ์ไม่ให้อ่าน ไม่นำไฟฟ้าจากหมู่บ้านเข้าภายในวัด เครื่องใช้ไฟฟ้าจึงมีไม่ได้ ผลดีก็คือทำให้ไม่เป็นข้อกังวลและเป็นภาระเก็บรักษา

หลวงตาท่านสอนเสมอว่า อย่าให้มีวัตถุหรูๆ หราๆ แต่จิตใจแห้งผาก ให้หรูหราด้วยคุณธรรมความดี วัตถุสิ่งของพอมีพออาศัยก็พอเพียงแล้วคนเรา ร่างกายมันไม่ต้องการอะไรมากหรอก แต่หัวใจนี่ซิมันไม่รู้จักพอ จึงทุกข์ร้อนกันทั่วแผ่นดิน เศรษฐีผู้มีมากๆ นั่นแหละ ตัวมหันตทุกข์

ขัดถูพื้นศาลา

ทำความสะอาดห้องน้ำพระเณร-ฆราวาส

ปัดกวาดศาลา

ถ้ามีธรรมในหัวใจบ้างแล้ว แม้จะจนอยู่บ้างก็พอเป็นพอไป คนเรามันทุกข์เพราะหัวใจไม่รู้จักพอต่างหาก

ด้วยเหตุนี้ หลวงตาท่านจึงสอนพระเณรเสมอ เรื่องความเรียบง่าย มักน้อยสันโดษ การใช้สอยจตุปัจจัยไทยทานที่ศรัทธาญาติโยมถวายมานั้น ให้ใช้ด้วยความประหยัด ตามเหตุผลความจำเป็นเท่านั้น

ที่นี่ไม่มี "ป้ายชื่อ"

หลายท่านที่ตั้งใจจะมากราบหลวงตาที่ "วัดป่าบ้านตาด" อาจจะแปลกใจหากไม่พบป้ายชื่อวัด แต่นั่นก็อาจจะทำให้หลายคนได้นึกคิดจากปริศนาธรรม นี้ว่า

...กิเลสก็ไม่เห็นมีป้ายชื่อ แต่มันสามารถสร้างความทุกข์ภายในใจแก่เราได้บางครั้งจนถึงกับน้ำตาร่วง

ในทางตรงกันข้าม สติปัญญาที่ใช้ในการถอดถอนกิเลสก็ไม่ได้มีป้ายชื่อ หากผู้ใดมีความพากเพียรเจริญสติปัญญาให้สูงขึ้นๆ แล้ว ย่อมสามารถก้าวพ้นจากทุกข์ได้เป็นลำดับๆ ไปเช่นเดียวกัน...

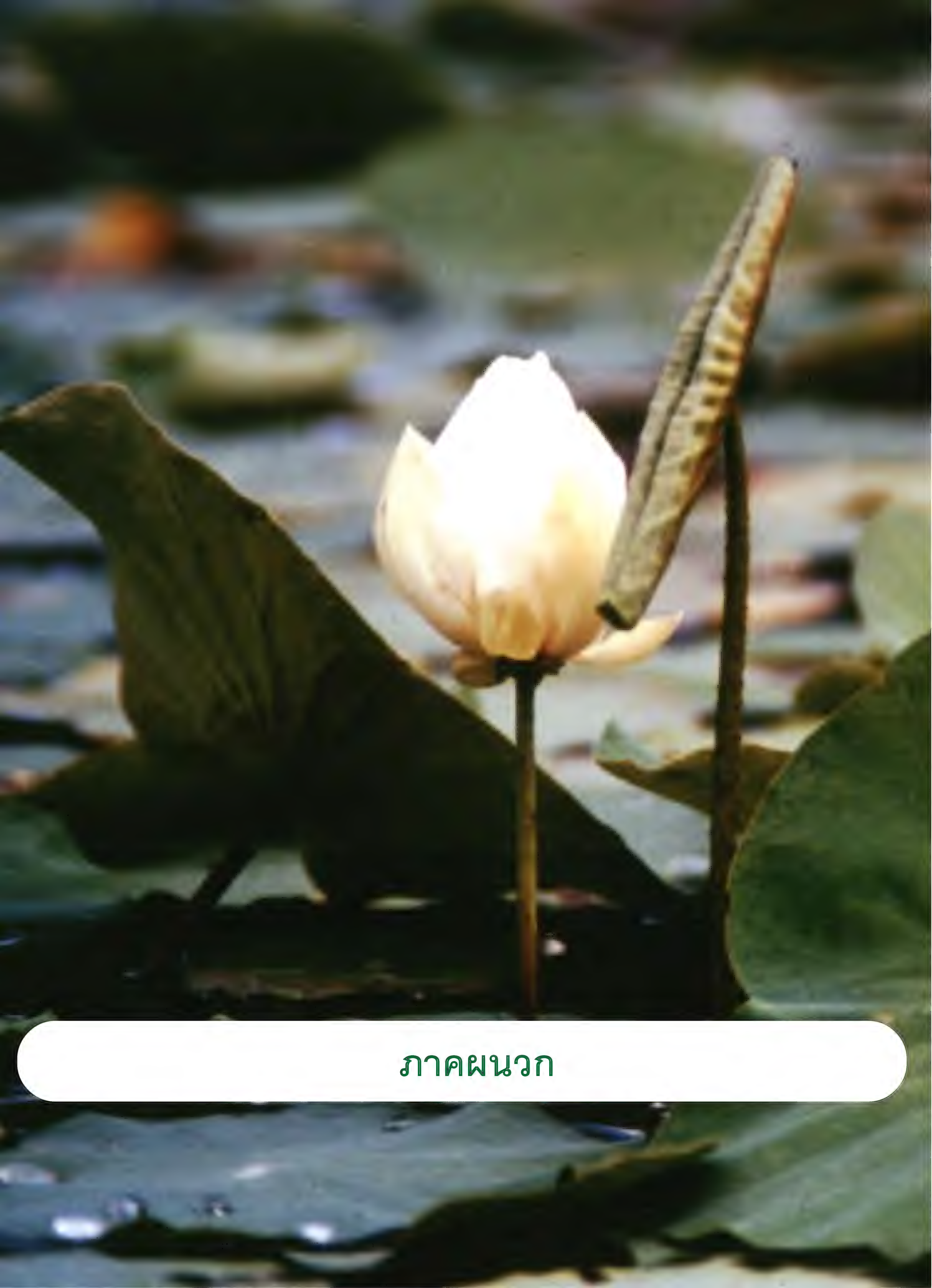

ทำให้หลายท่านพอจะรู้ว่า หลวงตาท่านสอนอะไร ตั้งแต่เริ่มก้าวเข้ามาในวัดนี้...

ที่พักข้างทางจงกรมของหลวงตา

ภาคผนวก

ภาคผนวก

- งานเขียน (๑๓ เล่ม)
- หนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม (อย่างน้อย ๑๐๗ เล่ม)
- วิดีโอเทป (๑ ม้วน)
- หนังสือภาษาเยอรมัน (๒ เล่ม)
- หนังสือภาษาอังกฤษ (๑๑ เล่ม)
- หนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม... เพื่ออุ้มชูชาติ อย่างน้อย (๒๑ เล่ม)

- ได้รับความช่วยเหลือจากหลวงตา
  - ประเทศไทย (๓๐ จังหวัด รวม ๑๐๗ แห่ง)
  - ประเทศลาว (๖ แขวง รวม ๖ แห่ง)

- ได้รับความช่วยเหลือจากหลวงตา (อย่างน้อย ๔๓ แห่ง)

วิธีนั่งสมาธิและเดินจงกรม

คัดย่อจากหนังสือ "ปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐาน สายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต"
โดย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

การนั่งสมาธิ

๑. นั่งขัดสมาธิ ตามแบบพระพุทธรูป เอาขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย วางมือทั้งสองไว้บนตัก

๒. ตั้งกายให้ตรง อย่าให้ก้มนักเงยนัก อย่าให้เอียงซ้ายเอียงขวาจนผิดธรรมดา ไม่กดหรือเกร็งอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง อันเป็นการบังคับกายให้ลำบาก ปล่อยวางอวัยวะทุกส่วนไว้ตามปกติธรรม

๓. ระลึก ***พุทโธ ธัมโม สังโฆ*** ๓ ครั้ง อันเป็นองค์พระรัตนตรัยก่อน

๔. นึกคำบริกรรมภาวนา โดยกำหนดเอาเพียงบทเดียวติดต่อกันไปด้วยความมีสติ เช่น ***พุทโธ พุทโธ พุทโธ...*** เป็นต้น

ให้นึก ***พุทโธ พุทโธ พุทโธ...*** สืบเนื่องกันไปด้วยความมีสติและพยายามทำความรู้สึกตัวอยู่กับ ***พุทโธ พุทโธ พุทโธ...*** อย่าให้จิตเผลอตัวไปสู่อารมณ์อื่นระหว่างจิต สติ กับคำบริกรรมมีความกลมกลืนกันได้เพียงไร ยิ่งเป็นความมุ่งหมายของการภาวนา เพียง นั้น ผลคือความสงบเย็นใจจะพึงเกิดขึ้น

การเดินจงกรม

๑. พึงกำหนดทางจงกรมที่ตนจะพึงเดิน สั้นหรือยาวเพียงไร ความยาว ๒๕-๓๐ ก้าวเป็นความเหมาะสมทั่วไป พึงดูว่าเราจะเดินจากที่นี่ไปถึงที่นั้นหรือถึงที่โน้น

สำหรับทิศทางที่ท่านนิยมปฏิบัติมามี ๓ ทิศ คือ ตรงตามแนวตะวันออกตะวันตก ๑ ตามแนวตะวันออกเฉียงใต้ ๑ ตามแนวตะวันออกเฉียงเหนือ ๑ จากนั้นตกแต่งทางจงกรมให้เรียบร้อยก่อนเดิน

๒. ผู้จะเดินกรุณาไปยืนที่ต้นทางจงกรม และพึงยกมือทั้งสองขึ้นประนมไว้เหนือระหว่างคิ้ว ระลึกคุณพระรัตนตรัยและระลึกถึงคุณของบิดามารดาอุปัชฌาย์อาจารย์ตลอดท่านผู้เคยมีพระคุณแก่ตน

จบลงแล้วรำพึงถึงความมุ่งหมายแห่งความเพียรที่กำลังจะทำด้วยความตั้งใจเพื่อผลนั้นๆ เสร็จแล้วปล่อยมือลง

เอามือขวาทับมือซ้ายทาบกันไว้ใต้สะดือตามแบบพุทธรำพึง เจริญพรหมวิหาร ๔ จบแล้วทอดตาลงเบื้องต่ำ ท่าสำรวม

๓. ตั้งสติกำหนดจิตและธรรมที่เคยนำมาบริกรรมกำกับใจมี ***พุทโธ พุทโธ พุทโธ...*** เป็นต้น แล้วออกเดินจงกรมจากต้นทางถึงปลายทางจงกรมที่กำหนดไว้ เดินกลับไปกลับมาในท่าสำรวม มีสติอยู่กับบทธรรมหรือสิ่งที่พิจารณาโดยสม่ำเสมอ ไม่ส่งจิตไปอื่นจากงานที่กำลังทำอยู่ในเวลานั้น

๔. ขณะเดินจงกรม พึงกำหนดสติกับคำบริกรรม ***พุทโธ พุทโธ พุทโธ...*** ให้กลมกลืนเป็นอันเดียวกัน ประคองความเพียรด้วยสติสัมปชัญญะ มีใจแน่วแน่ต่อธรรมที่บริกรรมให้จิตรู้อยู่กับ ***พุทโธ พุทโธ พุทโธ...*** ทุกระยะที่ก้าวเดินไปและถอยกลับมา

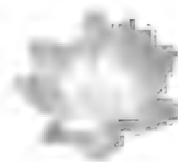

ข้อพึงสำรวม

๐ การเดินไม่พึงเดินไกวแขน

๐ ไม่เอามือขัดหลังหรือกอดอก

๐ ไม่เดินมองโน้นมองนี่ อันเป็นท่าไม่สำรวม

รายชื่อหนังสือธรรมเทศนา

โดย หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

งานเขียน (๑๓ เล่ม)

คำถาม-คำตอบ(เล่มเล็ก)
คำถาม-คำตอบปัญหาธรรม
ธรรมคู่แข่งขัน (ปี ๒๕๐๑)
ธรรมสามัคคี
ธรรมะในลิขิต
ปฏิปทาพระธุดงคกรรมฐานสายท่านพระอาจารย์มั่นฯ (ปี ๒๕๑๕)
ประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ (ปี ๒๕๑๔)
ประวัติหลวงปู่ขาว อนาลโย
ปัญญาอบรมสมาธิ
เพื่อใจที่ได้ทุกข์
เมตตาธรรม
แว่นส่องธรรม
อันชนกชนนีนี้รักเจ้า เทียมเท่าชีวาก็ว่าได้ (ปี ๒๕๑๐)

หนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม (๑๐๗ เล่ม)

ก้าวเดินตามหลักศาสนธรรม
กิเลสไม่เหนือธรรม
แก่นธรรม
ขออภัย คำที่มีคุณค่า
เข็นใจขึ้นสู่ธรรม
เข็มทิศทางเดิน
เข้าสู่แดนนิพพาน
เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม
ความเกิดคือกองเพลิง
ความพิสดารของจิตตภาวนา
ความรักเสมอตนไม่มี
ความลึกลับซับซ้อนของจิตวิญญาณ
ความสำคัญแห่ง “จิต”
จิตตภาวนาเป็นหนทางแห่งความสงบ
จิตตภาวนาหนทางติดตามภพชาติ
จิตพระอรหันต์
จิตมุ่งสู่ความหลุดพ้น
จิตสันติ
ชัยชนะเป็นของเรา แม้วาระสุดท้าย
ชี้ทางดับทุกข์
ดับไฟในใจกันเถิด
ตามรอยพระบาท
ทางของศาสดาและสาวก
ทางเดินเพื่อความหลุดพ้น
ทางพ้นทุกข์
ทางร่มเย็น
ท่านอาจารย์พระมหาบัวในกรุงลอนดอน
ที่พึ่งทางใจ
ที่สุดของจิต
ที่สุดแห่งทุกข์
ธรรมชุดเตรียมพร้อม
ธรรมเตือนใจ
ธรรมทายาท-อวิชชารวมตัวฯ-ธรรมแท้
ธรรมแท้ปรากฏที่ใจ
ธรรมบูชา
ธรรมรัฐแท้...ต้องเป็นเช่นนี้
ธรรมสมบัติ
ธรรมสู่ใจ
ธรรมอุโฆษ
ธรรมะชาวบ้าน
ธรรมาวุธ
นิพพาน คือ นิพพาน

นิพพาน มิใช่อัตตา มิใช่อนัตตา
ปลุกใจให้ตื่น
ผู้บูชาตถาคต
ผู้มีวาสนา
แผ่นธรรม
ฝึกจิตรักษาใจ
พระธรรมเทศนาฯ
พัฒนาใจ
พุทธรักษา
พุทโธหาย
พูดเสียบ้างไม่ใช่คุย
เพชรน้ำหนึ่ง
ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม
มรดกล้ำค่าของชาวพุทธ
มรรคผลนิพพานท้าทายอยู่ตลอดเวลา
มหาวิทยาลัยสงฆ์
รวมเล่ม (ในลอนดอน,สามัคคี,คู่แข่งขัน,
ธรรมะในลิขิต)
รากแก้วของศาสนา
เรียงลำดับอริยภูมิ
เรากับจิต
โลกฤาขาดธรรมได้
โลกวัฏฏะ ๓
วันเกิด วันตาย
วาระสุดท้าย
วิธีปฏิบัติธรรมเบื้องต้น
แว่นดวงใจ
ศาสนธรรมปลุกคนให้ตื่น
ศาสนาเป็นตัวอย่างของโลก
ศาสนาอยู่ที่ไหน
สตินายคุมงาน
สมถธรรม-วิปัสสนาธรรม
สังวรธรรม
สายทางวัฏวน
แสวงโลก แสวงธรรม
หลวงตาสอนเด็ก
หลักการดำเนินเพื่อมรรคเพื่อผล
หลักของใจ
หลักของพระศาสนา
หลักธรรมคือหลักใจ
หลักธรรมหลักความจริง
หลักนิยานิกธรรม
หลักมัชฌิมาสายทางร่มเย็น ๑,๒,๓
ห่วงใยหมู่คณะ
หัวใจดวงเสาะแสวงหา
ห่างทุกข์ด้วยธรรม
เหตุผลเหนือชีวิต
อนุปุพพิกถา
อมตธรรม
อยู่แบบมีที่พึ่ง
อริยสัจจริงอย่างนี้
ออกจากหัวใจหลวงตา
อะไรจะจริงยิ่งกว่าธรรม
อำนาจแห่งความดี
เอาศีลธรรมคืนมา
พ่อแม่ ครู อาจารย์
บูชาธรรม
โรงงานใหญ่ของหลวงตา
ดูใจตัวเอง
เมตตาธรรม
ฝากมรดก
ทางเดินของเศรษฐี
จงกลัวบาป
ทาน
หยดน้ำบนใบบัว ฉบับประชาชน
หยดน้ำบนใบบัว ฉบับนักเรียน

วิดีโอเทป (๑ ม้วน)

ชีวิตในวัดป่าบ้านตาด

รายชื่อหนังสือ...ภาษาเยอรมัน (๒ เล่ม)

1999 Ein Leben innerer Werte: Ein umfassender Leitfaden zur buddhistischen Praxis
(so far Extracts)

1999 Patipada:Die Praxis des Ehrenwerten Lehrmeisters Acharn Mun (so far

รายชื่อหนังสือ...ภาษาอังกฤษ (๑๑ เล่ม)

... Wisdom Develops Samadhi

1974 The Dhamma Teaching of Acariya Maha Boowa in London

1976 Forest Dhamma : A Selection of Talks on Buddhist Practice

1980 Amata Dhamma (6 talks on Dhamma)

1982 The Venerable Phra Acharn Mun Bhuridatta Thera (Meditation Master)

1987 Straight from the Heart (13 talks on the Practice of Meditation)

1988 Things as They are : A Collection of Talks on the Training of the Mind (13 talks)

1992 To the Last Breath & by Acharn Kor Khao Suan Luang: "Direction of Insight"

1994 Kammadthana (The Basis of Practice)

1997 Patipada or the Mode of Practice of Venerable Acharn Mun

1998 A Life of Inner Quality : A Comprehensive Guide to Buddhist Practice (10 talks)

รายชื่อหนังสือที่ถอดเทปจากการแสดงธรรม...เพื่ออุ้มชูชาติ (อย่างน้อย ๒๑ เล่ม)

คำขาดของหลวงตาบัวเกี่ยวกับผ้าป่า ๘๔๐๐๐ กอง

ช่วยชาติกับหลวงตาบัว

ทองคำขาดคลังหลวง

ทำไมหลวงตาบัวต้องออกจากป่ามาช่วยชาติ

ธรรม ค้ำแผ่นดิน

ธรรมสามัคคีนี้เพื่อชาติ

พระไตรปิฎกใน-พระไตรปิฎกนอก

พระอรหันต์ไม่สูญสิ้นจากโลก

พระอรหันต์แห่งประวัติศาสตร์

มรรควิธีของหลวงตา... ฤาว่าทางรอดเศรษฐกิจไทย

มหาทานมหากุศล

รักชาติไทย ส่งเสริมสินค้าไทย

สายบุญสายกรรมคนไทย... เคยร่วมสร้างไว้ในกาลก่อน

หลักทรัพย์อุดหนุนปลาย...หลักใจ

แก้ไขเหตุ...สยามประเทศยืนยง

ญาณสัมปันโนบูชา

เมตตาธรรมค้ำจุนหนุนชาติไทย

อุบายวิธีกลืนกินสมบัติในคลังหลวง

รวมพลังพิทักษ์คลังหลวง

ฤาจะล้ม "คนทั้งแผ่นดิน"

คลังหลวง คือหัวใจของชาติ

งานของหลวงตา

ฯลฯ

สถานพยาบาล

สถานพยาบาลที่ได้รับความอนุเคราะห์ด้านการแพทย์และเครื่องอุปโภคบริโภค
จาก หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน (๑๕๕ แห่ง)

ประเทศไทย (๓๐ จังหวัด) ประกอบด้วยโรงพยาบาล ๑๔๔ แห่ง สถานีอนามัย ๖ แห่ง สนง.สาธารณสุขอำเภอ ๑ แห่ง สนง.สาธารณสุขจังหวัด ๓ แห่ง, ศูนย์ทางการแพทย์ ๑ แห่ง

อุดรธานี (๒๖ แห่ง) : สาธารณสุขจังหวัด, ร.พ.ศูนย์อุดรธานี, ค่ายประจักษ์ศิลปาคม, หนองแสง, หนองวัวซอ, กุดจับ, สร้างคอม, เพ็ญ, นายูง, น้ำโสม, บ้านดุง, ทุ่งฝน, ไชยวาน, หนองหาน, ศรีธาตุ, วังสามหมอ, กองบิน ๒๓, กุมภวาปี, โนนสะอาด, พิบูลย์รักษ์, บ้านผือ, ห้วยเกิ้ง, สถานีอนามัยบ้านตาด, สถานีอนามัยบ้านหนองหมื่นทาว, สถานีอนามัยโนนสำราญ, สถานีอนามัยกุดดอกคำ

สกลนคร (๑๗ แห่ง) : สาธารณสุขจังหวัด, ร.พ.สว่างแดนดิน, บ้านม่วง, คำตากล้า, วาริชภูมิ, กุดบาก, พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร, เจริญศิลป์, ส่องดาว, ค่ายกฤษณ์สีวะรา, โพนนาแก้ว, นิคมน้ำอูน, อากาศอำนวย, พังโคน, วานรนิวาส, โคกศรีสุพรรณ, เต่างอย

หนองคาย (๑๔ แห่ง) : ร.พ.หนองคาย, พรเจริญ, บึงกาฬ, ปากคาด, โพนพิสัย, บึงโขงหลง, สมเด็จพระยุพราชท่าบ่อ, เซกา, ศรีเชียงใหม่, บุ่งคล้า, สังคม, สาธารณสุข อ.บึงโขงหลง, ศรีวิไล, โซ่พิสัย

นครพนม (๑๐ แห่ง) : ร.พ.นครพนม, บ้านแพง, นาหว้า, ศรีสงคราม, นาทม, เรณูนคร, โพนสวรรค์, ท่าอุเทน, สถานีอนามัยสามผง, สถานีอนามัยบ้านกกบก

ขอนแก่น (๗ แห่ง) : ร.พ.พล, แวงน้อย, แวงใหญ่, บ้านฝาง, เขาสวนกวาง, สีชมพู, ภูผาม่าน

หนองบัวลำภู (๖ แห่ง) : สาธารณสุขจังหวัด, ร.พ.หนองบัวลำภู, โนนสัง, ศรีบุญเรือง, นากลาง, สุวรรณคูหา

เลย (๗ แห่ง) : ร.พ.วังสะพุง, ภูหลวง, นาแห้ว, ภูเรือ, ด่านซ้าย, ท่าลี่, ปากชม

กาฬสินธุ์ (๑๒ แห่ง) : ร.พ.นามน, คำม่วง, หนองกุงศรี, ท่าคันโท, ยางตลาด, สหัสขันธ์, สมเด็จ, ร้องคำ, ห้วยเม็ก, ห้วยผึ้ง, กมลาไสย,สมเด็จฯ กุฉินารายณ์

มุกดาหาร (๖ แห่ง) : ร.พ.มุกดาหาร, ดงหลวง, หนองสูง, คำชะอี, ดอนตาล, หว้านใหญ่

มหาสารคาม (๔ แห่ง) : ร.พ.กันทรวิชัย, วาปีปทุม, นาดูน, พยัคฆภูมิพิสัย

เพชรบูรณ์ (๓ แห่ง) : ร.พ.หล่มสัก, น้ำหนาว, เขาค้อ

ชัยภูมิ (๘ แห่ง) : ร.พ.เกษตรสมบูรณ์, ชัยภูมิ, คอนสาร, คอนสวรรค์, หนองบัวระเหว, บ้านแท่น, ภักดีชุมพล, เทพสถิต

พิจิตร (๒ แห่ง) : ร.พ.พิจิตร, โพธิ์ประทับช้าง

ศรีสะเกษ (๒ แห่ง) : ร.พ.ศรีรัตนะ, ยางชุมน้อย

นครราชสีมา (๒ แห่ง) : ร.พ.ครบุรี, พิมาย

บุรีรัมย์ (๑ แห่ง) : ร.พ.บ้านกรวด

สุรินทร์ (๑ แห่ง) : ร.พ.สนม

ร้อยเอ็ด (๓ แห่ง) : ร.พ.เมยวดี, โพนทราย, ธวัชบุรี

ยโสธร (๑ แห่ง) : ร.พ.คำเขื่อนแก้ว

เชียงราย (๑ แห่ง) : ร.พ.เวียงแก่น

น่าน (๑ แห่ง) : ร.พ.น่าน

อุตรดิตถ์ (๒ แห่ง) : ร.พ.อุตรดิตถ์, ฟากท่า

อุบลราชธานี (๓ แห่ง) : ร.พ.เขมราฐ, โขงเจียม, บุณฑริก

สุราษฎร์ธานี (๒ แห่ง) : ร.พ.ไชยา, พุนพิน

นราธิวาส (๑ แห่ง) : ร.พ.นราธิวาสราชนครินทร์

พังงา (๑ แห่ง) : ร.พ.เกาะยาว

กระบี่ (๑ แห่ง) : ร.พ.ปลายพระยา

ฉะเชิงเทรา (๑ แห่ง) : ร.พ.พนมสารคาม

นนทบุรี (๑ แห่ง) : ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ

ประเทศลาว (๖ แขวง) : ร.พ.เวียงจันทน์, คำม่วน, บริกำไชย, สวรรณเขต, พงสาลี, ปากซัน

หน่วยงานราชการ และอื่นๆ

หน่วยงานที่ได้รับความอนุเคราะห์จากหลวงตา (อย่างน้อย ๔๓ แห่ง)

อุดรธานี (๒๔ แห่ง) : ตชด.ค่ายเสนีย์รณยุทธ, ตำรวจทางหลวงจังหวัด, ตำรวจภูธร อ.เมืองอุดรธานี, สถานีตำรวจภูธร อ.กุมภวาปี, ตำรวจสันติบาลจังหวัด, เรือนจำกลางจังหวัด, รพช. จังหวัด, สถานีรถไฟจังหวัด, สถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, บ้านเด็กแสงตะวัน, ศูนย์เลี้ยงเด็ก อ.โนนสะอาด, โรงเรียนบ้านตาด, โรงเรียนอุดรธรรมานุสรณ์, โรงเรียนสตรีราชินูทิศ, โรงเรียนหนองแสงวิทยา, โรงเรียนบ้านดงเมือง, โรงเรียนบ้านหนองตุ, โรงเรียนค่ายประจักษ์ศิลปาคม, โรงเรียนโนนสะอาดพิทยาสรรค์ โรงเรียนบ้านถ่อน, โรงเรียนบ้านเสาเล้าผักชี, โรงเรียนบ้านหาดสถาพร อ.โนนสะอาด, โรงเรียนหนองตูม

กรุงเทพมหานคร (๓ แห่ง) : ทัณฑสถานหญิงกรมราชทัณฑ์, บ้านเลี้ยงสุนัขถนนพุทธมณฑล ๓, สวนสัตว์ดุสิต

เพชรบูรณ์ (๓ แห่ง) : สถานีตำรวจภูธร อ.น้ำหนาว, อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว (ห้วยสนามทราย), ป้อมตำรวจห้วยสนามทราย

นนทบุรี (๒ แห่ง) : บ้านสงเคราะห์เด็กปากเกร็ด, บ้านสงเคราะห์สัตว์พิการ

สกลนคร (๒ แห่ง) : สถานีตำรวจภูธรกิ่ง อ.ภูพาน

อุตรดิตถ์ (๓ แห่ง) : โรงเรียนฟากท่าวิทยา, โรงเรียนบ้านนาหน่ำ, โรงเรียนวัดบ้านปากไพร

หนองบัวลำภู (๑ แห่ง) : เรือนจำกลางจังหวัด

ลำปาง (๑ แห่ง) : ศูนย์พัฒนาสมรรถภาพคนตาบอด

กาญจนบุรี (๑ แห่ง) : มูลนิธิวัดป่าหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

ขอนแก่น (๑ แห่ง) : อุทยานแห่งชาติภูเวียง

นครราชสีมา (๑ แห่ง) : อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

หนองคาย (๑ แห่ง) : สถานีเรือรัตนวาปี

ฯลฯ

หนังสือ **"หยดน้ำบนใบบัว"** นี้สำเร็จลงได้จากความสามัคคีร่วมน้ำใจจากทั้งบรรพชิตและฆราวาสจำนวนไม่น้อย ความพร้อมเพรียงดังกล่าวเกิดขึ้นได้ด้วยทุกท่านล้วนมีความเคารพบูชาต่อองค์หลวงตา อีกทั้งปรารถนาตรงกันว่า ขอให้หนังสือนี้เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวางที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเยาวชนคนไทยทั้งประเทศ เพื่อให้มีหลักใจ มีศีลธรรมความประพฤติที่ถูกต้องดีงามตามทำนองคลองธรรม สมความตั้งใจของหลวงตาที่ลิขิตไว้ในหนังสือธรรมะทุกเล่มว่า

"...หลวงตาไม่ต้องการอะไรยิ่งกว่าใจที่เป็นสมบัติล้นค่ากว่า-สมบัติใดๆในโลก..."

โอกาสนี้กระทรวงศึกษาธิการขอขอบคุณทุกๆท่านเป็นอย่างสูง ที่ได้สละเวลา กำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ จนหนังสือนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ขอคุณพระศรีรัตนตรัย และเมตตาธรรม บารมีธรรมของหลวงตา ได้โปรดดลบันดาลให้คณะผู้จัดทำ ผู้เกี่ยวข้องทุกๆ ท่าน ตลอดจนท่านผู้อ่าน ประสบแต่ความสุขความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัย ปรารถนาสิ่งใดที่ถูกต้องดีงาม ขอให้สมความมุ่งมาดปรารถนาทุกประการเทอญ